

**ALDOUS
HUXLEY**

**PUNCT
CONTRAPUNCT**

Aldous Huxley

Punct contrapunct

ROMAN

TRADUCERE DE CONST. POPESCU

*Aldous Huxley
Point Counter Point
1928*

Cuprins

Capitolul I
Capitolul II
Capitolul III
Capitolul IV
Capitolul V
Capitolul VI
Capitolul VII
Capitolul VIII
Capitolul IX
Capitolul X
Capitolul XI
Capitolul XII
Capitolul XIII
Capitolul XIV
Capitolul XV
Capitolul XVI
Capitolul XVII
Capitolul XVIII
Capitolul XIX
Capitolul XX
Capitolul XXI
Capitolul XXII
Capitolul XXIII
Capitolul XXIV
Capitolul XXV
Capitolul XXVI
Capitolul XXVII
Capitolul XXVIII

Capitolul XXIX
Capitolul XXX
Capitolul XXXI
Capitolul XXXII
Capitolul XXXIII
Capitolul XXXIV
Capitolul XXXV
Capitolul XXXVI
Capitolul XXXVII

*Al omenirii, o, destin cutremurat,
Născut sub legi opuse, ce mare nedreptate,
Orgoliu de prisos, orgoliu condamnat,
În locul bolii, forțată sănătate.
Ce gând are natura cu legile-i contrare,
Când inima și gândul țin sufletu-n vâltoare?*

FULKE GREVILLE

Capitolul I

— Ai să întârzii mult? Vocea neliniștită a lui Marjorie Carling părea că-l imploră.

— Nu, n-am să-ntârzii, răspunse Walter, cu un sentiment penibil de vinovăție, știind sigur că va întârzia. Îl scotea din sărite felul ei de-a vorbi, cam tărăgănat și mult prea afectat, dacă te gândeai la situația ei nenorocită.

— Nu veni mai târziu de miezul nopții.

Ar fi putut să-i amintească de vremea când seara nu ieșea niciodată fără ea. Ar fi putut, dar n-avea de gând. Din principiu. Nu voia nici în ruptul capului să-i smulgă dragostea cu sila.

— Să zicem unu. Știi cum sunt seratele astea.

De fapt, Marjorie nu știa, pentru simplul motiv că, nefiind măritată cu el, nu era invitată niciodată. Își părăsise soțul pentru Walter Bidlake, iar Carling, cu scrupulele lui de bigot, și poate din sadism și dorință de răzbunare, refuzase să divorțeze. Se împliniseră doi ani de când Walter și Marjorie trăiau împreună. Doar doi ani ținuse dragostea lui. Apoi, Walter încetase s-o mai iubească și începuse să iubească pe alta. Păcatul săvârșit de Marjorie, ca și situația ei neplăcută în ochii lumii își pierdeau unica scuză și consolare. Și mai era și însărcinată.

— Douăsprezece și jumătate, îl imploră, deși își dădea seama că insistențele aveau să-l enerveze, iar el o va iubi și mai puțin.

Nu își putea însă stăpâni cuvintele; îl iubea prea mult, iar gelozia o chinuia prea tare. În ciuda principiilor, frazele răbufneau. Poate că ar fi fost mai bine pentru amândoi

dacă Marjorie ar fi avut mai puține principii și și-ar fi exprimat sentimentele cu o violență firească. Fusesse însă învățată de mică să-și controleze cu strictețe manifestările. Numai oamenii fără educație, credea ea, făceau „scene”. Nu se abătu de la principiile ei decât când îl imploră:

— Atunci la douăsprezece și jumătate, Walter.

Insistența ei timidă, prea slabă pentru a-l convinge, reuși să-l irite. Marjorie își dădea perfect seama, dar nu putea să tacă.

— Dac-am să pot. (Uite, reușise să-l scoată din sărite; vocea lui Walter începuse să tremure de enervare.) Nu-ți garantez, însă, așa că s-ar putea să nu vin la ora fixată. Obsedat până la nebunie de chipul lui Lucy Tantamount, era convins că n-avea să se întoarcă la douăsprezece și jumătate.

Își potrivi ultima oară cravata albă. Marjorie stătea alături. Ochii ei îl scrutau din oglindă. Era atât de palidă și de trasă la față, încât lumina lămpii electrice de deasupra îi umbrea obrajii supti. Avea cearcăne mari. Nasul drept, cam lung chiar pe vremea când Marjorie arăta bine, ieșea acum jalnic în relief pe fața descărnată. Părea urâtă, obosită și bolnavă. Peste șase luni avea să nască. Ceea ce fusese la început o singură celulă, apoi un ciorchine de celule, un săculeț de țesuturi, un fel de vierme, un viitor peștișor cu bronhii, se agita acum în ea și avea să devină într-o bună zi un om – un om în toată firea, care va suferi și se va bucura, va iubi și va urî – un om cu gândurile, amintirile și fantezia lui. Iar ceea ce fusese o picătură gelatinoasă avea să-și inventeze un Dumnezeu și să-l adore; ceea ce fusese un fel de peștișor avea să creeze și, după ce va crea, să devină un câmp de luptă, pe care se vor înfrunta binele și răul; ceea ce trăia orbește în ea ca un vierme parazit avea să privească la stele, să asculte muzică și să citească versuri. Un lucru se va transforma într-o ființă, o grămăjoară omenească. În trupul ei se desfășura uluitorul proces al

creației; Marjorie însă nu era conștientă decât de boala și extenuarea ei; misterul creației reprezenta doar oboseală, urâtenie și o neliniște permanentă în privința viitorului. Un suflet chinuit și un trup supus neplăcerilor. La început, când recunoscuse simptomele sarcinii, fusese fericită sau, cel puțin, încercase să fie în ciuda spaimelor care o bântuiau la gândul urmărilor de ordin fizic și social. Copilul, își închipuise ea, avea să-l apropie mai mult pe Walter (care începuse însă de pe atunci să se îndepărteze), să trezească în el sentimente noi, compensând astfel acel element, indiferent care ar fi fost el, ce părea să lipsească din dragostea lui. Marjorie se îngrozea la gândul durerilor și neplăcerilor inevitabile. Dar atât durerile cât și neplăcerile meritau să fie îndurate dacă ar fi dus la o reînnoire, la o consolidare a dragostei lui. Marjorie se simțise totuși fericită. La început, previziunile ei păruseră să se realizeze. Știrea că va avea un copil răscolise sentimentele lui Walter. Două, trei săptămâni fusese fericită, împăcată cu durerile și neplăcerile. Apoi, de la o zi la alta, totul se schimbase: Walter o cunoscuse pe femeia aceea. Când nu alerga după Lucy, Walter simula, cât putea, interesul și bunăvoința. Marjorie înțelegea însă că interesul și bunăvoința lui erau nefirești, că atenția și grija izvorau dintr-un sentiment de datorie și că Walter ura copilul, fiindcă îl silea să fie prevenitor față de femeia care-l va naște. Deoarece Walter ura copilul, începu și ea să-l urască. Fericirea odată spulberată, temeiurile ieșiseră la suprafață și puseră stăpânire pe ea. Viitorul nu-i rezerva decât dureri și neplăceri; între timp, avea de înfruntat urâtenia, boala și oboseala. Cum putea să câștige lupta când se afla în halul ăsta?

— Walter, mă iubești? întrebă ea deodată.

Întorcându-și o clipă ochii căprui de la cravata albă reflectată în oglindă, Walter se uită la ochii ei cenușii și triști, ce-l fixau stăruitor. Zâmbi. „De m-ar lăsa odată în

pace!” Își strânse buzele, apoi le desfăcu, mimând un sărut. Marjorie nu-i întoarse zâmbetul. Fața ei, stăpânită de o puternică neliniște, rămase tristă. Privirea îi căpătă o ușoară luminozitate și, brusc, pe gene apărură lacrimi.

— N-ai putea să rămâi cu mine astă-seară? îl imploră, călcându-și hotărârea eroică de a-i lăsa o libertate deplină și de a nu folosi mijloace agasante pentru a-l constrânge să o iubească.

În fața lacrimilor și auzindu-i vocea tremurătoare și plină de reproșuri, Walter se simți cuprins de remușcări, dar și de enervare. Un fel de furie, de milă, de rușine.

„De ce nu pricepi – iată ce-ar fi vrut să-i spună, ce i-ar fi spus dacă ar fi avut curajul – de ce nu pricepi că ce-a fost între noi s-a terminat și nu se mai poate repeta? Să spunem lucrurilor pe nume, poate că dragostea noastră n-a fost niciodată nici ce ți-ai închipuit tu, nici ce-am încercat eu să simulez. Să fim prieteni, să fim camarazi. Îmi placi, țin foarte mult la tine. Da’, pentru numele lui Dumnezeu, nu mă mai cocoloși cu dragostea ta, nu mă mai sili să te iubesc, Dac-ai ști cât de îngrozitoare poate fi dragostea pentru cineva care nu-i îndrăgostit, ce năpastă, ce blestem...”

Marjorie plângea. Picătură cu picătură, lacrimile izvorau dintre pleoapele închise. Fața ei, schimonosită de durere, tremura. Din vina lui – el era călăul. Lui Walter i se făcu silă de sine.

„De ce mă las șantajat de lacrimile ei?” se întrebă și la acest gând, i se făcu silă de ea. O lacrimă alunecă de-a lungul nasului ei prea lung. „N-are niciun drept să se poarte astfel, să fie atât de neînțelegătoare. De ce nu vrea să priceapă?”

„Pentru că mă iubește.”

„Dar n-am nevoie de dragostea ei, n-am nevoie.” Simți că îl cuprinde furia. Nu avea dreptul să-l iubească astfel, și, în orice caz, nu acum. „Un șantaj, își repetă el în gând, un

șantaj. De ce trebuie să mă las șantajat de dragostea ei și de faptul că odinioară am iubit-o – deși mă întreb dac-am iubit-o vreodată.”

Marjorie scoase o batistă și începu să-și șteargă ochii. Walter se rușina de gândurile lui josnice. Ea era de vină, din cauza ei se simțea rușinat. Ar fi trebuit să rămână lângă Carling. O aventură ar fi fost de-ajuns. Și-ar fi petrecut după-amiezile într-un atelier de pictor. Ar fi fost romantic.

„De fapt, eu am insistat să-și lase soțul.”

„Ar fi trebuit să aibă atâta cap încât să refuze. Putea să-și închipuie că dragostea noastră n-o să țină cât lumea.”

Marjorie făcuse ce i se ceruse; renunțase la tot și, de dragul lui, acceptase neplăcerile sociale. Un alt șantaj. Îl șantaja cu sacrificiul ei. Îl scoteau din sărite obligațiile pe care sacrificiile ei le reclamau de la onoarea și decența lui.

„Dac-ar avea, într-adevăr, onoare și decență nu mi-ar exploata sentimentele.”

Exista însă copilul.

„Cum Dumnezeu a acceptat să rămână însărcinată?”

Walter ura copilul, căci îi sporea răspunderea față de Marjorie, cât și sentimentul de vinovăție că o face să sufere. O privi cum își șterge fața umezită de lacrimi. Din cauza sarcinii arăta extrem de urâtă și îmbătrânită. Cum își putea închipui o femeie...? Nu, în niciun caz, nu! Walter închise ochii și clătină aproape imperceptibil din cap. Gândul acesta odios trebuia izgonit cu orice preț.

„Cum pot să mă gândesc la așa ceva?” se întreabă el.

— Mai stai, o auzi Walter din nou. Vocea ei stridentă, felul tărăgănat și căutat de a vorbi îi deveniseră de-a dreptul insuportabile. Te rog, Walter, mai stai.

Începu să hohotească. Alt șantaj. „Cum putea să fie atât de josnică?” În ciuda rușinii și, într-un fel din cauza ei, senzația penibilă pe care o încerca, în loc să dispară, se intensifică. Dezgustul față de ea crescuse tocmai fiindcă Walter se rușina de propria-i purtare. Senzația penibilă de

rușine, sila de sine, provocate tot de Marjorie, constituiau un alt motiv pentru a o detesta. Ura se transforma. În rușine, iar rușinea, la rândul ei, alimenta și mai mult ura.

„Ah, de ce nu mă lasă în pace?” Ajunsesse să dorească acest lucru cu furie, din răspuțeri; exasperarea lui creștea tocmai fiindcă trebuia stăpânită. (Walter nu avea curajul brutal să-și exprime sentimentele; îi părea rău de Marjorie și, în ciuda a tot ce se întâmplase, ținea la ea; era însă incapabil să-i vorbească deschis, sincer și brutal; cruzimea lui involuntară izvoră din slăbiciune.)

„De ce nu mă lasă în pace?” Dacă l-ar fi lăsat în pace, Walter s-ar fi atașat mai mult de ea, și Marjorie ar fi fost mai fericită. Mult mai fericită. Ar fi fost spre binele ei... Deodată, își dădu seama de ipocrizia lui. „Și totuși, de ce dracu nu mă lasă să fac ce vreau?”

Dar ce voia, în definitiv? O voia pe Lucy Tantamount. O voia irațional, în ciuda idealurilor și principiilor, o voia nebunește, în ciuda voinței și chiar a sentimentelor – căci nu o iubea pe Lucy; în fond, o ura. Un scop nobil poate justifica mijloace nedemne. Dar ce se întâmplă dacă scopul e nedemn? Din cauza lui Lucy o făcea pe Marjorie să sufere – pe Marjorie, care-l iubea, care se sacrificase pentru el, care era nefericită. Nefericirea ei era însă un șantaj.

— Rămâi cu mine astă-seară, îl imploră ea din nou.

Walter era gata să cedeze rugăminților, să renunțe la serată și să rămână acasă. Impulsul contrar se dovedi mai puternic. Răspunse cu minciuni – minciuni doar pe jumătate, mai rele decât cele adevărate, tocmai din pricina elementului de adevăr care le conferea o justificare ipocrită.

O strânse la piept. Gestul în sine era o altă ipocrizie.

— Draga mea, protestă el pe tonul prefăcut al adultului care roagă un copil să fie cuminte, trebuie să merg neapărat, înțelege, are să vină și tatăl meu acolo. Era adevărat. Bătrânul Bidlake lua totdeauna parte la seratele

familiei Tantamount. Și am de discutat ceva cu el. Afaceri, adăugă Walter cu un aer vag și important, trăgând între ei, cu ajutorul acestui cuvânt magic, perdeaua de fum a intereselor ce privesc numai pe bărbați. „Minciuna, își spuse el, era destul de vizibilă, cu toată perdeaua de fum.”

— N-ai putea să-l vezi altădată?

— E ceva important, răspunse el, clătinând din cap. Și, în afară de asta, adăugă, uitând că mai multe pretexte sună mai puțin convingător decât unul singur, Lady Edward a invitat special pentru mine pe directorul unei edituri americane. Ar putea să-mi fie util, știi bine ce sume imense plătesc. Lady Edward îi spusese că îl va invita pe american, bineînțeles dacă acesta nu apucase să se întoarcă în Statele Unite – ea se temea însă că ar fi plecat. Plătesc ridicol de mult, continuă Walter, îngroșând perdeaua de minciuni cu amănunte lipsite de importanță. America este singura țară din lume unde un scriitor poate primi mai mulți bani decât merită. Încercă să râdă. Am mare nevoie de-o sumă mai importantă ca să acopăr cele două lire pe care le primesc aici pentru o mie de cuvinte. O strânse și mai tare în brațe și se aplecă să o sărute. Ea își feri fața. Marjorie, o imploră el, te rog, nu mai plânge. Se simțea vinovat și nefericit. Ah, de ce Dumnezeu nu-l lăsa în pace?

— Nu plânge, răspunse ea. Buzele lui întâlneau obrajii ei umezi și reci,

— Marjorie, dacă așa vrei tu, n-am să mai plec.

— Dar eu țin morțiș să te duci, spuse ea, continuând să-și ferească fața.

— Nu ții. Am să rămân acasă.

— Nici vorbă. Marjorie îl privi și încercă să zâmbească. Sunt o proastă. Ar fi stupid să ratezi ocazia de-a te întâlni cu tatăl tău și cu americanul acela.

Folosite de ea ca argumente, propriile lui minciuni sunau și mai fals și neconvingător. Tresări aproape dezgustat.

— S-aștepte, răspunse Walter cu o voce plină de mânie.

Era furios pe sine pentru că inventase asemenea minciuni (de ce n-a fost în stare să-i spună cu brutalitate adevărul? În definitiv, Marjorie îl știa), și furios pe ea fiindcă i le reamintea. Ar fi vrut ca minciunile să se scufunde pe loc într-un hău al uitării, să dispară de parcă nu ar fi fost rostite niciodată:

— Nu, nu, trebuie să te duci. Am fost o proastă. Îmi pare rău.

La început, Walter se împotrivi; refuză să mai plece și insistă să rămână acasă. Cum primejdia dispăruse, își putea permite luxul să insiste. Era limpede că Marjorie vorbise serios când luase hotărârea de a-l lăsa să se ducă la serată. I se oferea prilejul să facă pe nobilul și pe mărinimosul fără să-l coste prea mult, de fapt, aproape pe gratis. Ce farsă odioasă! Intră totuși în joc. În cele din urmă consimți să plece, ca și cum i-ar fi făcut un mare hatâr că nu rămâne acasă. Marjorie îi înnodă fularul de mătase, îi aduse jobenul și mănușile, și îl sărută ușor la despărțire, mimând cu îndrăzneală buna dispoziție. Avea mândria și codul ei de onoare în materie de dragoste și, în ciuda nefericirii și a geloziei, se crampona de principiile ei: Walter *trebuia* să fie liber și ea n-avea niciun drept să se amestece în chestiunile care nu o priveau. Pe de altă parte, era și mai înțelept să nu se amestece. Cel puțin așa spera ea.

Walter închise ușa în urmă și ieși în răcoarea nopții. Un ucigaș fugind de la locul crimei, de lângă victimă, și încercând să se lepede de milă și de remușcări, nu s-ar fi simțit mai ușurat. Ajuns în stradă, răsuflă adânc. Era liber. Scăpase de amintiri și de presimțiri. Câteva ore era liber să ignore existența trecutului sau a viitorului. Liber să trăiască pe placul lui, indiferent de locul unde se afla. Se amăgea, închipuindu-și că este liber; amintirile nu-i dădeau pace. Nu era ușor să scapi. Vocea ei îl urmărea. „Dar eu țin morțiș să te duci.” Fapta lui echivala cu o înșelătorie, cu o crimă. „Țin morțiș.” Pe ce ton nobil protestase! Cu ce aer mărinimos

acceptase în cele din urmă! Nu era numai crud, dar se complăcea și într-un joc dublu.

„Doamne sfinte, spuse el încet. Cum de-am fost în stare?” Era uimit și scârbit de fapta sa. „De ce Dumnezeu nu-mi dă pace? De ce nu vrea să priceapă?” Din nou se simți cuprins de o furie slabă și inutilă.

Odinioară dorise altceva. Odinioară, singura lui ambiție fusese să nu fie lăsat în pace. Încurajase dragostea lui Marjorie. Își aminti căsuța dintre dealurile golașe, unde luni de zile locuiseră singuri. Ce perspectivă aveau asupra ținutului Berkshire! Din păcate, satul cel mai apropiat se afla la trei kilometri. Ce greu atârna rucsacul plin de alimente! Și ce noroi când ploua! Și găleata care trebuia scoasă din puț! Puțul avea peste treizeci de metri adâncime. Nici măcar în momentele când nu se îndeletnicea cu treburi obositoare, cum ar fi fost scosul apei din fântână, nu se simțise cu adevărat mulțumit. Fusese oare fericit alături de Marjorie – atât de fericit cât își închipuise și cum s-ar fi convenit în acele împrejurări? Lucrurile urmau să se desfășoare ca în *Epipsychidion*¹; nu se întâmplase așa tocmai pentru că râvniseră prea mult la asta, pentru că intenționaseră să-și modeleze sentimentele și viața comună pe versurile lui Shelley.

Își aminti vorbele cumnatului său, Philip Quarles, într-o seară, când discutaseră despre poezie:

— Arta nu trebuie luată *ad litteram*.

— Nici chiar dacă dragostea este adevărată? Întrebase Walter.

— Riscă să devină prea adevărată. Pură ca apa distilată. Adevărul pur e nefiresc, e o abstracție fără corespondent în lumea reală. În natură întâlnești permanent o mulțime de

---

¹ Poem filosofic de Percy Bysshe Shelley (1792–1882), conținând o expunere și o apărare a dragostei libere între „sufletele complementare”. *Epipsychidion* înseamnă în greaca veche „suflet peste suflet”.

impurități amestecate cu adevărul esențial. Artă emoționează tocmai fiindcă respinge impuritățile vieții adevărate. Nicio orgie autentică nu excită ca un roman pornografic. Într-o carte de Pierre Louys² toate fetele sunt tinere și au un corp perfect. Nimeni nu sughițe, nimănui nu-i miroase gura, nimeni nu-i obosit, plictisit, nimeni nu-și amintește brusc de facturi neachitate sau de scrisori de afaceri rămase fără răspuns, ca să întrerupă astfel clipele de mare fericire. Artă îți provoacă o senzație, un gând, un sentiment în stare pură, vreau să zic pură din punct de vedere chimic, nu moral, adăugase el râzând.

— Dar în *Epipsychidion* nu există pornografie, protestase Walter.

— E adevărat, dar din punctul de vedere al chimistului, poemul e la fel de pur. Cum e sonetul acela de Shakespeare?

*„Nu-s ochii dragei mele stropi de soare,
Și roșul gurii ei nu-i de coral.
De-i albă neaua, sânu-i oacheș pare
Și negrul păr i-e ca o sârmă-n vâl.*

*Știu roze albe, știu și roze roșii.
Dar nu-i socot obrajii trandafiri.
Și-s balsamuri mai dulci să le miroși
Decât e boarea întregii sale firi.”³*

Și-așa mai departe. Ai luat prea în serios pe poeți și uite ce s-a întâmplat. Să-ți fie învățătură de minte.

Firește, Philip avusese dreptate. Lunile petrecute în acea căsuță n-avuseseră nimic comun cu *Epipsychidion* sau cu

---

² Pierre Louys (1870-1925), scriitor francez, autor de romane cu violent caracter erotic.

³ Shakespeare, *Sonetul CXXX*. traducere de Ion Frunzetti - *Sonete*. Editura Tineretului, 1963.

*La Maison du Berger*⁴. Se gândi la puț și la drumul lung, și chiar dacă Marjorie i-ar fi aparținut în stare pură, la ce i-ar fi folosit? Ar fi fost poate mai insuportabilă decât cu unele impurități.

Rafinamentele ei, de pildă, aerul distant de femeie virtuoasă, diafană și spiritualizată – toate astea, văzute de la distanță și teoretic, păreau admirabile. Ce se întâmpla însă când te apropiai și treceai la fapte? Se îndrăgostise de aerul ei virtuos, de spiritualitatea ei rafinată, cultă și diafană, se îndrăgostise și de nefericirea ei, căci Carling, soțul lui Marjorie, era un tip imposibil. Mila făcuse din Walter un cavaler în slujba celor oropsiți. Își închipuise că dragostea înseamnă discuții, că e o comunitate și o camaraderie spirituală. Pe vremea aceea avea doar douăzeci și trei de ani și era de mare puritate, acea puritate a adolescenței când dorințele sexuale se răzvrătesc. Tocmai absolvise Universitatea din Oxford, îndopat de poezie și de elucubrațiile filosofilor și misticilor. Iată adevărata dragoste. Relațiile sexuale nu contau, erau inevitabile, deoarece, din nenorocire, ființele omenești aveau un corp ce trebuia ținut în frâu, pe cât posibil. Marea lui puritate ca și impulsurile înflăcărâte ale tinereții, îndrumate în mod artificial spre imitarea purității îngerești, îl făcuseră să admire puritatea rafinată și calmă care, în cazul lui Marjorie, se datora unei răceli firești și unei vitalități congenital scăzute.

— Ești atât de bună, îi spusese el. Ți-e atât de ușor să fii bună. Aș vrea să fiu la fel de bun ca tine.

Dorința lui echivala, fără ca să-și dea seama, cu aceea de a fi pe jumătate mort. Aerul lui timid, sfios și de o adâncă sensibilitate, ascundea o vitalitate puternică. Îi venea greu, de fapt, să fie bun ca Marjorie. Încercase totuși. Între timp, îi admirase bunătatea și puritatea. Devotamentul și

---

⁴ Poem de Alfred de Vigny (1797-1863) dedicat vieții liniștite și idilice în mijlocul naturii.

admirația ei îl emoționaseră și îl măguliseră – cel puțin până în clipa când bunătatea ei începuse să-l plictisească, să-l scoată din sărite.

Îndreptându-se spre stația de metrou Chalk Farm își aminti deodată o discuție a tatălui său cu un șofer italian despre dragoste. (Bătrânul Bidlake avea un adevărat talent să-i facă pe oameni să vorbească, fie ei servitori sau chiar muncitori. Walter îl invidia pentru acest dar.) „Unele femei, spunea șoferul, sunt țepene ca un garderob. *Sono come cassettoni!*” Ce picant știa bătrânul Bidlake să povestească anecdote! „Ce folos că e drăguță, dacă trebuie să strângi în brațe un garderob drăguț? Ce sens are, pentru numele lui Dumnezeu?” (Iar Marjorie, reflectă Walter, nici măcar nu era drăguță.) „Mie îmi plac, spunea șoferul, altfel de femei, chiar dacă sunt urâte. Iubita mea, mărturisise el, e altfel. E *un frullino, proprio frullino*”, un drac de femeie. Iar bătrânul Bidlake clipise prin monoclu, ca un satir jovial, răutăcios și bătrân. Un garderob sau un drac de femeie? Walter trebui să admită că împărtășea preferințele șoferului. În orice caz, știa din experiența personală că (de câte ori în dragostea „adevărată” interveneau impurități sexuale) nu-i plăcea prea mult tipul de femeie-garderob. De la depărtare și teoretic, puritatea, bunătatea și spiritualitatea rafinată arătau admirabil. Dar la apropiere, și în contact direct, erau mai puțin atrăgătoare. Iar când mai aparțineau și cuiva care nu te atrage, atât devotamentul cât și admirația măgulitoare deveneau insuportabile. O urî confuz pe Marjorie pentru răceala, răbdarea și aerele ei de martiră. Dragostea pentru Lucy avea ceva nebunesc și nerușinat. Marjorie în schimb era foarte diafană și pe jumătate moartă. Pe de o parte avea o scuză, de pe alta era de neiertat. Ultima alternativă i se păru mult mai gravă. Instinctele sexuale erau josnice, nedemne. Ce putea fi mai jalnic și mai nedemn decât o astfel de clasificare: femeie-dulap sau draci de femei? Avu impresia că aude râsul

copios, senzual al tatălui său. Îngrozitor! Întreaga viață conștientă a lui Walter se orientase într-o direcție contrară celei a tatălui său, opusă senzualității frivole și exuberante a bătrânului. Conștiința îl împinse întotdeauna spre mama sa, spre puritate, rafinament și spirit. Dar, cel puțin, jumătate din sânge provenea de la tatăl său. Acum însă cei doi ani de conviețuire cu Marjorie îl dezgustaseră complet de virtutea frigidă, provocându-i o silă cumplită, deși se rușina de sentimentele lui față de ea și de presupusele sale porniri bestiale, cum ar fi fost, de exemplu, dragostea pentru Lucy. Dacă Marjorie l-ar fi lăsat în pace! Dacă nu i-ar mai pretinde să-i răspundă la dragostea ei neîmpărtășită, cu care continua să-l asalteze! Dacă ar înceta cu devotamentul ei îngrozitor! Ar putea atunci să-i acorde prietenia lui – căci ținea cu adevărat la ea. Marjorie era bună și amabilă, credincioasă și sinceră. Ar fi fost fericit să aibă, în schimb, prietenia ei. Dragostea ei îl înăbușea. Iar când Marjorie, închipuindu-și că luptă împotriva celeilalte femei se folosea chiar de armele acesteia și, înfrângându-și frigiditatea virtuoasă, încerca să-l recucerească cu ajutorul unor săruturi înfocate – ei bine, era ceva înfiorător, absolut înfiorător.

Pe deasupra, își continuă Walter reflecțiile, Marjorie îl cam plictisea cu seriozitatea ei greoaie și lipsa ei de sensibilitate. De fapt, era cam proastă, cu toată cultura ei și poate chiar din cauza ei. E drept, avea o cultură autentică, citise cărți, le ținea minte. Dar pricepuse ceva? Putea, oare, să le priceapă? Observațiile cu care întrerupea lungile, foarte lungile ei tăceri, acele observații docte și serioase, erau plate, lipsite de haz, de finețe. Bine făcea că tăcea, căci tăcerea e plină de adâncă înțelepciune și de spirit, întocmai ca blocul de marmură nesculptat încă de mâna unui mare artist. Cei ce tac nu își trădează gândurile. Marjorie avea talentul de a ști să asculte cu atenție și înțelegere. Când ieșea din tăcerea ei, jumătate din

cuvintele rostite erau citate, căci Marjorie avea memorie bună și căpătase obiceiul de a învăța pe dinafară maxime celebre sau pasaje remarcabile. Lui Walter îi trebuise multă vreme ca să descopere platitudinea patetică și prostia masivă care întovărășea tăcerile și citatele ei. Dar când o descoperise era prea târziu.

Se gândi la Carling. Un bețivan, un bigot. Trăncănea toată vremea despre veșminte preoțești, sfinți și imaculata concepție, iar pe de altă parte se îmbăta de te apuca scârba. Dacă nu i-ar fi provocat o silă atât de groaznică, și n-ar fi făcut un infern din viața lui Marjorie, ce s-ar fi întâmplat? Walter își imaginează libertatea lui. Nu i s-ar fi făcut milă și nu s-ar fi îndrăgostit de Marjorie. Își aminti ochii ei roșii și umflați de plâns după unul dintre acele scandaluri oribile cu Carling. Ce porc împruțit! „Ce s-ar fi întâmplat cu mine?” se întrebă Walter deodată.

Știa că în momentul când închisese ușa, Marjorie izbucnise în plâns. Carling, cel puțin, avea scuza beției. „Iartă-i, Doamne, fiindcă nu știu ce fac.” Walter nu se îmbăta niciodată. Era sigur că în clipa aceea Marjorie plângea.

„Ar trebui să mă întorc”, își spuse el. luți pasul, până ce ajunse aproape să alerge pe stradă. Fugea de conștiința lui și în același timp de grăbea să ajungă la femeia dorită.

„Ar trebui să mă întorc, asta ar trebui.”

Își continuă însă grăbit drumul, urând-o din tot sufletul, tocmai fiindcă o făcuse atât de nefericită.

Un om care se uita la vitrina unei tutungerii se dădu brusc îndărăt pe când trecea Walter; se ciocniră violent.

— Scuzați, spuse Walter, mecanic, văzându-și mai departe de drum și fără să se uite înapoi.

— Nu te uiți pe unde mergi? răcni furios cetățeanul în urma lui. Ce, ești de capul tău? Te grăbești de parc-ai fi câștigat la curse.

Două haimanale, de pe stradă izbucniră într-un hohot de

râs fioros și batjocoritor.

— Hei, tu ăla cu ȕilindru, continuă disprețuitor cetățeanul, cuprins de ură față de domnul în haine de seară.

Walter ar fi trebuit să se întoarcă și să-i închidă gura cu un răspuns și mai violent. Tatăl său l-ar fi dat gata cu o scurtă replică. Lui Walter însă nu-i rămânea decât fuga. Îi era groază de scandaluri și se temea de oamenii vulgari. Înjurăturile cetățeanului se pierdură în urma lui.

„Ce odios!” se cutremură el. Se întoarse cu gândul la Marjorie.

„De ce Dumnezeu nu e înțelegătoare? Măcar puțin înțelegătoare. De-ar avea măcar o ocupație cu care să-și piardă timpul.”

Nenorocirea lui Marjorie era că avea la dispoziție prea mult timp liber ca să se gândească. Prea mult timp ca să se gândească la ea. În fond, el era vinovat, el o făcuse să renunțe la ocupația ei, el o obligase să i se devoteze în exclusivitate. Când o cunoscuse era asociată la o prăvălioară de artă decorativă. Unul dintre acele magazine ce înfloresc în cartierul Kensington și reprezintă o ocupație demnă pentru o doamnă din societate – un amestec de artă și amatorism. Abajururile, compania tinerelor care pictau și mai ales devotamentul pentru doamna Cole, asociata principală, compensau în ochii lui Marjorie o căsătorie nefericită. Își crease o mică lume a ei, departe de Carling; o lume feminină, amintind într-un fel de un pension, unde flecărea despre rochii și magazine, bârfea, și contractase ceea ce elevele numeau „o pasiune” pentru o femeie mai în vârstă; pe de altă parte își închipuia că efectuează partea ei din munca omenirii, slujind cauza Artei.

Walter o convinsese să renunțe la toate. Întâmpinase totuși unele dificultăți, căci pentru Marjorie fericirea de a fi devotată doamnei Cole, pentru care avea o slăbiciune, compensa aproape toate nenorocirile îndurate alături de soțul ei. Carling însă se dovedise greu de înlocuit prin

doamna Cole. Walter îi oferise lui Marjorie ceea ce asociata ei nu își putea permite și, evident, nici nu intenționase – un cămin, protecție și un ajutor bănesc. Pe lângă asta, Walter era bărbat, și, conform tradiției, un bărbat trebuia iubit chiar dacă, așa cum constatasese Walter, nu-ți plac bărbații cu adevărat și ești atrasă în mod firesc spre compania femeilor. (Din nou, influența literaturii. Își aminti părerile lui Philip Quarles despre urmările dezastruoase ale artei asupra vieții.) Da, era bărbat, dar un bărbat complet diferit de ceilalți, după spusele repetate la infinit ale lui Marjorie. Pe atunci acceptase această apreciere ca o distincție măgulitoare. Să fi fost oare așa? Walter se îndoia. Oricum, atunci Marjorie îl considerase „altfel” și reușise o dublă lovitură: găsise un bărbat care totuși nu era bărbat. Fermecată de insistențele lui Walter, sătulă de brutalitățile lui Carling, Marjorie consimțise să părăsească prăvălioara și în același timp pe doamna Cole, pe care Walter nu o putea suferi, spunând despre ea că e personificarea tiranică, nemiloasă și exploatoare a voinței feminine.

— Ești prea talentată ca să faci pe tapițerul amator, o lăudase el pe Marjorie, convins pe atunci sincer de capacitățile ei intelectuale.

Avea să-l ajute, nu știa deocamdată cum, în munca de creație literară, sau, de ce nu, să scrie și ea. Sub înrâurirea lui se apucase să aștearnă pe hârtie eseuri și nuvele, evident, foarte proaste. După ce o încurajase, Walter deveni mai prudent, și nu-și mai exprimă părerea asupra eforturilor ei. În curând, Marjorie părăsi aceste preocupări nefirești și inutile. Rămase doar cu Walter, care deveni rațiunea ei de a exista, temelia pe care se clădise întreaga ei viață. Această temelie începea să se surpe.

„Dacă m-ar lăsa în pace!” se gândi Walter.

Coborî să ia metroul. La intrare un om vindea ziarele de seară. „*Proiectul de lege socialist e o tâlhărie. Primul scrutin.*” Cuvintele săreau în ochi de pe afiș. Mulțumit c-a

găsit un pretext ca să-și schimbe șirul gândurilor, cumpără un ziar. Proiectul de lege al guvernului liberal-laburist pentru, naționalizarea minelor trecuse de primul scrutin cu majoritatea obișnuită. Walter citi cu plăcere știrile. Avea opinii politice înaintate. Nu aceleași opinii le avea și proprietarul ziarului. Tonul articolului de fond era de o mare virulență.

„Ticăloșii”, își spuse Walter în timp ce citea. Lectura îi stârni entuziasm și simpatie față de obiectul atacului, precum și o ură, ce-l umplea de satisfacție, împotriva capitaliștilor și a reacționarilor. Barierele individualității erau pentru o clipă înlăturate, iar complexe personale abolite. Stăpânit de plăcerea luptei politice, Walter simți cum crește, devenind, ca să spunem așa, mai mare decât era – mai mare și mai simplu.

„Ticăloșii”, repetă el în minte, gândindu-se la exploatatori și la monopoliști.

În stația Camden Town un bătrânel pricăjit, cu o batistă roșie legată în jurul gâtului, se așează alături. Pipa bătrânului duhnea atât de înăbușitor încât Walter se uită prin vagon ca să vadă dacă nu-și poate găsi alt loc. Întâmplător, mai erau locuri libere. Plecarea de lângă bătrânelul cu pipa rău mirositoare ar fi putut să pară însă un act ostentativ. Cetățeanul ar fi fost în stare să-l apostrofeze. Fumul acru îi înțepa gâtulejul; tuși.

„Trebuie să rămâi credincios gusturilor și instinctelor tale”, obișnuia Philip Quarles să spună. O filosofie cu o bază temeinică trebuie să slujească oare la raționalizarea sentimentelor? Dacă n-ai avut niciodată o experiență religioasă e o nebunie să crezi în Dumnezeu. E ca și cum ai spune că-ți plac stridiile, deși îți fac rău când le mănânci.

Un iz de sudoare stătută urcă spre nările lui Walter, o dată cu duhoarea mahorcii. „Socialiștii spun că e vorba de o naționalizare, citi el în ziar, dar noi avem un nume mai scurt și mai simplu pentru ceea ce își propun ei: *Furt.*”. Cel puțin

era un furt de la hoți, și în folosul victimelor. Bătrânelul se aplecă și scuipă cu mare atenție jos, între picioare. Întinse flegma cu tocul bocancului, Walter se uită în altă parte; ar fi dorit să poată iubi pe cei exploatați și să urască din tot sufletul pe exploataorii înstăriți. Dar gusturile și instinctele sunt accidente și nu principii veșnice. Dar dacă principiile axiomatice nu constituie și premisele tale personale și majore...?

Deodată se văzu la vârsta de nouă ani, plimbându-se cu mama lui pe pajiștile de lângă Gattenden. Aveau în mână câte un buchet de aglice. Trebuie să fi fost pe lângă Batt's Corner, căci doar pe acolo creșteau aglice.

— Să ne oprim o clipă și să-l vizităm pe sărmanul Wetherington, spusese mama lui. E rău bolnav. Bătuse apoi la ușa căsuței acestuia.

Wetherington fusese ajutor de grădinar la conac, dar de o lună de zile nu mai lucra. Walter și-l amintea ca pe un om slab și palid, scuturat de tuse și foarte ursuz. Nu-l prea interesase Wetherington. O femeie le deschisese ușa.

— Bună ziua, doamnă Wetherington.

Intraseră.

Wetherington zăcea în pat, proptit în perne. Fața lui arăta îngrozitor. Din fundul orbitelor cavernoase te fixa o pereche de ochi imenși, cu pupilele foarte dilatate. Întinsă pe oasele puternic reliefate pielea era albă și cleioasă de sudoare. Dar mai îngrozitor decât fața arăta gâtul, neverosimil de subțire. Din mânecile cămășii de noapte ieșeau două bețe noduroase, brațele, cu o pereche de mâini scheletice și uriașe fixate ca ghearele unei greble de coadă. Și ce miros în camera bolnavului! Ferestrele erau închise ermetic, iar într-o sobiță ardea focul. Aerul se încinsese și devenise greu din cauza miasmelor oribile răspândite de răsuflarea lăncedă și de duhoarea trupului bolnav – un iz stătut și tenace, învârtosat îndelung în căldura apăsătoare și dezgustător de dulceag. Un miros nou, brutal, oricât de

fetid, n-ar fi puțit mai rău. Aerul îmbâcsit, răscopt, dulceag și putred al odăii bolnavului făcea șederea insuportabilă. Walter se cutremura și acum când își aducea aminte. Aprinse o țigară ca să-și dezinfecteze memoria. Crescuse obișnuit cu băile zilnice și cu geamurile deschise. Când l-au dus prima dată la biserică, copil fiind, i s-a făcut rău din cauza aerului închis și a mirosului oamenilor. A trebuit să fie scos imediat de acolo. Mama lui nu l-a mai luat cu ea a doua oară. „Probabil c-am fost crescuți prea igienic și aseptici”, își spuse el. La ce slujește o educație din care rezultă numai greață față de tovărășia celorlalți oameni, a fraților tăi? Ar fi voit să-i iubească. Dragostea nu înflorește însă într-o atmosferă care-i provoacă celui îndrăgostit o imensă scârbă.

În camera de boală a lui Wetherington însuși sentimentul de milă înflorea greu. În timp ce mama lui vorbea cu muribundul și soția acestuia, Walter, așezat pe scaun și trăgând în piept prin buchetul de aglice aerul cald și grețos, se uita scârbit dar și fascinat de oroare la scheletul înfricoșător din pat. Până și prin parfumul proaspăt și încântător al aglicelor răzbătea mirosul greoi din camera bolnavului. Aproape că nici nu i se făcuse milă, ci numai spaimă, frică și greață. Nici când doamna Wetherington începu să plângă, întorcându-și fața ca bolnavul să nu-i vadă lacrimile, Walter nu se simți cuprins de milă, ci mai degrabă stingherit și prost dispus. Spectacolul durerii ei îl îndemna să scape de acolo cât mai curând, să iasă din camera înfiorătoare în aerul liber și curat, la lumina soarelui.

Amintindu-și acele sentimente se rușina. Așa simțise însă pe atunci și tot așa continua să simtă și acum. „Trebuie să rămâi credincios instinctelor tale. Trebuie să te împotrivești celor rele”. Dar asta nu era atât de ușor. Bătrânelul de alături își aprinse pipa din nou. Walter își aminti că acasă la Wetherington își ținuse din răspuțeri răsuflarea ca să nu

respire aerul stricat. Trăgea aer în piept prin aglice, număra până la patruzeci, lăsa aerul să iasă, apoi aspira din nou. Bătrânelul se aplecă și scuipă iar. „Ideea potrivit căreia naționalizarea va atrage după sine bunăstarea muncitorilor e total eronată. În ultimii ani, contribuabilul a simțit pe pielea lui ce înseamnă controlul birocratic. Dacă muncitorii își închipuie...” Închise ochii și revăzu camera bolnavului. Când venise momentul să-și ia rămas-bun, strânsese mâna scheletică ce zăcea inertă pe cearșaf; își strecurase degetele pe sub degetele moarte și osoase, ridicase o clipă mâna, apoi îi dăduse drumul.

Mâna fusese rece și umedă. Întorcându-se cu spatele, se ștersese pe furiș de haină. Eliberase, printr-un suspin adânc răsuflarea prea mult reținută și aspirase din plin aerul grețos. Fusese ultima oară când trebuise să tragă acel aer în piept, căci mama lui se și îndreptase spre ușă. Micuțul ei pechinez se zbenguia în jurul ei, lătrând.

— Fii cuminte, T'ang! spusese cu vocea ei frumoasă, și limpede. Era poate singura persoană din Anglia, reflectă el, care pronunța cu adevărat apostroful în cuvântul T'ang.

Se înapoiaseră acasă pe jos, de-a lungul unei poteci, care străbătea pajiștile. T'ang, o apariție fantastică și neverosimil de mică, asemenea unui balaur chinez, fugea înainte, sărind ușor peste ceea ce el își închipuia a fi obstacole uriașe. Coada pufoasă îi flutura în vânt. Uneori, când iarba era prea înaltă făcea sluj pe poponețul turtit, ca și cum ar fi cerșit zahăr, și privea cu ochișorii rotunzi și bulbucați peste buruieni, ca să vadă pe unde s-o apuce.

Sub cerul luminos și ușor înnorat, Walter se simțise ca un prizonier grațiat. Alergase, strigase. Mama lui mergea încet, păstrând tăcerea. Din când în când se oprea și închidea ochii. Avea acest obicei când era gânditoare sau nedumerită. Era deseori nedumerită, reflectă Walter, zâmbind melancolic.

Sărmanul Wetherington trebuie să fi constituit o mare

nedumerire pentru ea. Își aminti că se opriseră de multe ori în drumul spre casă.

— Hai mai repede, mama. strigase el nerăbdător, o să întârziem la ceai.

Bucătăreasa le pregătise cornulețe la ceai: mai rămăseseră de ieri câteva felii de cake cu prune și un borcan proaspăt deschis, cu dulceață de cireșe *Tiptree*.

„Trebuie să rămâi credincios gândurilor și instinctelor tale”. Accidentul nașterii hotărâse însă pentru el. Dreptatea era veșnică; mila și dragostea frățească erau sentimente frumoase, în ciuda pipei bătrânelului și a camerei de boală a lui Wetherington. Erau frumoase tocmai din cauza acestor lucruri. Metroul își încetini mersul. Stația Leicester Square. Păși pe platformă și își croi drum spre lifturile metroului. „Premisa personală cea mai importantă, își spuse el, este greu de negat; cum e la fel de greu de crezut într-o premisă importantă care nu e personală, oricât ar fi ea de excelentă. Onoarea, fidelitatea sunt lucruri bune.” Dar premisa personală cea mai importantă a filosofiei lui prezente era că Lucy Tantamount rămânea cea mai frumoasă, cea mai atrăgătoare...

— Biletele, vă rog!

Dezbaterea interioară amenința să reînceapă. O reprimă cu hotărâre. Liftierul trânti ușile. Ascensorul începu să urce. Ajuns în stradă. Walter chemă un taxi.

— Palatul Tantamount, în Pall Mall.

Capitolul II

Capătul răsăritean al străzii Pall Mall e bântuit pe furiș de trei fantome italiene. Bogăția Angliei recent industrializate, precum și entuziasmul și geniul arhitectural al lui Charles Barry⁵ le-au înviat din trecutul lor și din ținuturile de baștină înșorite. Un ochi expert recunoaște sub murdăria încrustată pe zidurile Reform Clubului detalii ce sugerează plăcut palatul Farnese. La câțiva pași mai încolo, pe aceeași stradă, se profilează prin aerul tulbure al Londrei, Traveller's Club, clădit de Sir Charles după impresiile pe care i le-a lăsat casa proiectată de Raphael pentru familia Pandolfini. Iar între cele două cluburi, se înalță cu un aer de severitate clasică, tristă ca o pușcărie și înnegrită de funingine, o versiune de proporții mai reduse (deși încă enorme) a Cancellariei⁶. E palatul Tantamount.

Sir Charles Barry i-a desenat planurile în 1839. Vreo doi ani au lucrat la el o sută de muncitori. Cheltuielile au fost achitate de cel de al treilea marchiz Tantamount. Sumele erau imense, dar suburbiile din Leeds și Sheffield începuseră să se extindă peste ținuturile furate de la mănăstiri cu trei sute de ani în urmă de strămoșii marchizului. Biserica catolică în spiritul Sfântului Duh a predicat, pe baza scrierilor sfinte și a vechilor tradiții ale părinților bisericii, existența Purgatoriului și ideea că sufletele închise acolo sunt ajutate de rugăciunile binecredincioșilor, dar mai ales de sacrificiile oferite

---

⁵ Arhitect englez (1795–1860). A construit clădirea Parlamentului la Londra.

⁶ Palat renașcentist ridicat la Roma între 1498–1517.

altarului. Oamenii bogați și cu o conștiință încărcată își lăsaseră prin testament călugărilor pământul, pentru ca sufletul să le scape mai repede din Purgatoriu. Henric al VIII-lea râvnise la o nevastă tânără și își dorise un fiu, dar Papa Clement al VII-lea, influențat de verișoara fiicei primei neveste a lui Henric, n-a voit să-i acorde divorțul. Mănăstirile au fost în consecință secularizate. Mii de cerșetori, de nevoiași și de schilozi au murit de foame în condiții îngrozitoare. Familia Tantamount a pus însă mâna pe ținuturi vaste cu ogoare, păduri și pășuni. Câțiva ani mai târziu, sub Eduard al VI-lea, au mai furat și averea a două licee întreținute până atunci de biserică. Copiii au rămas fără învățătură de carte pentru ca familia Tantamount să se îmbogățească. Pentru a obține un profit cât mai mare și-au lucrat pământul pe baze științifice. Contemporanii îi considerau drept „oameni care își duc existența ca și cum n-ar exista un Dumnezeu, oameni care vor să pună stăpânire peste toate, să nu lase nimic altora, și veșnic nemulțumiți”. Din amvonul catedralei Sf. Paul, Lever⁷ i-a acuzat „că au pângărit numele Domnului și au transformat bunăstarea generală într-o mizerie generală”. Familia Tantamount nici nu s-a sinchisit. Pământul le aparținea, iar banii veneau cu regularitate.

Semănatul, creșterea și seceratul recoltei se desfășurau neîntrerupt. Vitele se înmulțeau, erau îngrășate și trimise la abator. Plugarii, ciobanii și văcarii munceau din răspuțeri din zori și până seara, ani de-a rândul, până la moarte. Îi înlocuiau copiii lor. Un Tantamount urma unui alt Tantamount. Regina Elizabeta i-a făcut baroni, sub Carol al II-lea au devenit viconti, sub domnia lui William și Mary au ajuns conți, iar sub George al II-lea marchizi. Se căsătoreau numai cu moștenitoare bogate – zece mii de lire, două străzi în Nottinghamshire, cincizeci de mii de lire, două străzi în cartierul Bloomsbury, o jumătate de fabrică de bere, o

---

⁷ *Charles James Lever* (1806–1872), romancier și pamfletist irlandez.

bancă, o plantație cu șase sute de sclavi în Jamaica. Între timp, oameni de origine umilă inventau mașini care fabricau obiecte mai repede decât dacă ar fi fost făcute cu mâna. Satele se transformau în orașele, iar orașele în centre mari. Pe fostele pășuni și ogoare ale familiei Tantamount se clădeau case și fabrici. Sub iarba pajiștilor, oameni pe jumătate goi sfredeleau straturile de cărbune negru și strălucitor. Copiii mici și femeile trăgeau vagonetele pline. Găinațul a zeci de mii de generații de pescăruși a fost adus pe mare din Peru pentru a fertiliza câmpiile, recolta creștea și noile guri avură ce mânca. Ani de-a rândul, familia Tantamount se îmbogăți tot mai mult, în timp ce sufletele contemporanilor cuvioși de pe vremea Prințului negru⁸, lipsite de ajutorul sacrificiilor oferite altarului, continuau desigur să se zvârcolească în focul etern al Purgatoriului. Banii care, folosiți cum trebuie, ar fi putut să le scurteze osânda în flăcări, au servit, printre altele, la ridicarea în Pall Mall a unei copii a Cancelariei papale.

Interiorul palatului Tantamount se caracterizează prin aceleași trăsături nobil romane ca și fațada. În jurul unei curți interioare centrale se ridică două rânduri de arcade deschise, având deasupra o mansardă luminată de ferestre mici și pătrate. Curtea interioară, însă, în loc să fie lăsată deschisă sub bolta cerului, e dominată de un acoperiș de sticlă, care o transformă într-o imensă sală, de înălțimea întregii clădiri. Arcadele și galeria îi conferă un aspect foarte nobil, deși sala e prea mare, prea publică pentru a putea fi folosită prea des, și seamănă mai degrabă cu un bazin de înot sau cu un patinoar. În această seară însă existența ei își găsea justificarea. Lady Edward Tantamount

---

⁸ *Eduard, Prințul Negru* (1330-1376). Fiul cel mare al lui Eduard al III-lea. A luptat în Franța, ieșind învingător în lupta de la Poitiers, în timpul războiului de 100 de ani. A fost denumit „Prințul Negru”, din cauza armurii negre pe care o purta în luptă.

dădea una dintre seratele ei muzicale. Pe scaune se aflau numeroși invitați iar în spațiul arhitectural gol, de deasupra, vibrau complicate acorduri muzicale.

— Ce pantomină! se adresă bătrânul John Bidlake gazdei sale. Dragă Hilda, trebuie neapărat s-o privești.

— Ssst! protestă Lady Edward în dosul evantaiului din pene de struț. Nu-i frumos să întrerupi muzica și, în afară de asta, fii sigur că mă uit.

Șoaptele ei aveau accentul limbii engleze vorbite în colonii, iar „r” -ul din cuvântul „întrerupi” se rostogolea în fundul gâtului; Lady Edward se născuse la Montreal, din mamă franțuzoaică, în 1897 „Asociația Britanică” se întrunise în Canada. Lordul Edward Tantamount ținuse în cadrul secției de biologie o conferință foarte apreciată. Profesorii afirmaseră că e „un tânăr care va ajunge departe”. Pentru cei care nu erau profesori, un Tantamount, multimilionar, putea fi considerat că a și ajuns departe. Aceasta era și părerea hotărâtă a Hildei Sutton. În timpul șederii la Montreal, Lordul Edward fusese oaspetele tatălui Hildei. Fata se folosisese de prilej. „Asociația Britanică” se înapoiase în Anglia, Lordul Edward, rămăsese însă în Canada.

— Te rog să mă crezi, mărturisise odată Hilda unei prietene, niciodată nu m-a interesat atât de mult osmoza ca atunci când l-am întâlnit pe soțul meu.

Pasiunea ei pentru osmoză trezise interesul Lordului Edward, care își dăduse seama de un lucru neobservat până atunci, și anume că Hilda era extrem de drăguță. Hilda, la rândul ei, știa, ca femeie, ce trebuie să facă. Sarcina nu-i era grea. La cei patruzeci de ani ai săi, Lordul Edward rămăsese, în toate domeniile, cu excepția celui intelectual, un fel de copil. În laborator, la masa de scris, avea vârsta științei. Sentimentele, intuițiile și instinctele erau ale unui copil. Inertă, o mare parte a ființei spirituale nu i se dezvoltase niciodată. Lordul Edward rămăsese un fel

de copil, dar obiceiurile lui copilărești căpătaseră impuritățile a patruzeci de ani de existență. Hilda îl ajutase să-și depășească timiditatea ce-l paraliza ca pe un băiețel de doisprezece ani, și de fiecare dată când spaima îl împiedica să facă avansurile necesare, ea îi prevenea intențiile. Pasiunea lui era copilărească, dar în același timp violentă, timidă, disperată și mută. Hilda vorbise pentru amândoi și vădise o îndrăzneală plină de discreție. O mare discreție, căci opiniile Lordului Edward în privința purtării fetelor tinere erau împrumutate în mare măsură din *Documentele Clubului Pickwick*. Îndrăzneala fățișă l-ar fi alarmat și l-ar fi îndepărtat de ea. Hilda jucase rolul unei fecioare din romanele lui Dickens, reușind în același timp să întreprindă avansurile necesare, să-i ofere toate prilejurile favorabile și să aducă permanent discuția pe făgașul temelor amoroase. Hilda își primise răsplata. În primăvara anului 1898 devenise Lady Edward Tantamount.

— Te asigur, îi spusese ea odată lui John Bidlake, foarte enervată că acesta își bătea joc de sărmanul Edward, că țin foarte mult la el.

— Sunt convins, dar ții la el în felul tău, o persiflase Bidlake. Trebuie să recunoști totuși ce bine e că n-au toți asemenea sentimente. Uită-te puțin în oglindă.

Edward se uitase și își văzuse reflectată acolo imaginea corpului gol, cufundat pe jumătate în pernele adânci ale divanului.

— Ești o bestie, îi spusese ea. Asta nu schimbă cu nimic dragostea mea pentru el.

— Nu schimbă cu nimic nici felul tău aparte de a-l iubi, sunt sigur. Râsesse. Îți repet, e totuși bine că...

Hilda îi acoperise gura cu mâna. Asta se întâmplase acum douăzeci și cinci de ani. Hilda era măritată de cinci ani și împlinise treizeci. Lucy avea patru ani. John Bidlake, la cei patruzeci și șapte de ani ai săi, se afla în culmea creației și reputației de pictor. Un bărbat bine, solid, vesel

și nepăsător. Râdea mult, lucra mult, bea și mânca mult, și era mare amator de fecioare.

— Pictura e o ramură a senzualității, răspundea el celor ce-i reproșau viața pe care o duce. Nu poți picta un nud dacă n-ai învățat pe dinafară corpul omenesc cu mâinile, cu buzele și cu propriul tău corp. Eu iau arta în serios. Studiile preliminare nu mă obosesc niciodată. Din cauza rânjelului, pielea feței i se încrețea în jurul monoclului, iar ochii îi scăpărau, ca ai unui satir glumeț.

John Bidlake revelase Hildei propriul ei corp și posibilitățile lui fizice. Lordul Edward era doar un fel de copil, fosila unui copil, conservată în trupul unui om matur și corpulent. În laborator înțelegea din punct de vedere intelectual fenomenele sexuale, dar în practică și pe planul emoțiilor, rămăsese un copil din epoca reginei Victoria, fosilizat, conservat intact, cu toate timiditățile copilărești firești și cu toate ideile fixe împrumutate de la două mătuși, prea iubite și foarte virtuose fete bătrâne, care îl crescuseră în locul mamei lui, care murise. O dată cu bizareriile domnilor Pickwick și Micawber preluase și uimitoarele lor principii și prejudecăți. Își iubea tânăra soție, așa cum putea să iubească un copil-fosilă în 1870, cu timiditate, și scuzându-se tot timpul; se scuza pentru manifestările de dragoste, pentru corpul lui, pentru corpul ei. Evident, fără multe cuvinte, căci copilul-fosilă era mut din cauza timidității; ignora și simula pe tăcute pasiunea carnală, care, cel puțin în ce-l privea, nici nu exista, de fapt. Dragostea lui constituia o lungă și tacită scuză, și fiind doar o scuză devenea condamnabilă. Dragostea trebuie să-și găsească justificarea printr-o afinitate fizică și spirituală, prin emoția căreia îi dă naștere, prin legătura afectivă sau plăcerea pe care le creează. Dacă are nevoie de o justificare dinafară, devine un lucru lipsit de sens.

John Bidlake nu-și cerea scuze pentru dragostea pe care o avea de oferit. Din punctul lui de vedere, dragostea se

justifica în întregime prin ea însăși. Având instinctele sexuale sănătoase, făcea dragoste simplu, natural, cu voluptatea animalică și fericită a unui copil al naturii.

— Să n-ai pretenția să discuti cu tine despre stele, crini imaculate sau cosmos, spunea el. Nu mă interesează. Nu cred în ele. Eu cred în... Iar limbajul lui devenea ceea ce, printr-o convenție misterioasă, s-a decretat a fi de netipărit.

O dragoste fără pretenții, calmă, firească; și prin urmare fericită – un fel de senzualitate decentă, sinceră și entuziastă. Pentru Hilda, care nu cunoscuse în amor decât scuzele timide ale unui copil-fosilă, dragostea lui John Bidlake constituise o revelație. Sentimentele moarte renăscuseră. Se descoperise pe sine cu pasiune. Dar nu cu prea multă pasiune. Nu își pierduse niciodată capul. Căci dacă și-ar fi pierdut capul, ar fi pierit o dată cu el palatul Tantamount, milioanele familiei Tantamount și titlul nobiliar al marchizilor Tantamount. Nu avea deloc intenția să le piardă, așa că mintea îi rămăsese limpede și rațională. Ținuse capul sus, lucidă, știind ce vrea, mândră și ferindu-se de pasiunile tumultuoase – o stâncă deasupra valurilor. Încercase mari satisfacții în dragoste, dar niciodată în detrimentul situației sociale. Era în stare să-și contemple, detașată, propriile satisfacții; mintea ei clară și voința de a-și menține situația socială rămăseseră în afara și deasupra agitațiilor senzuale. John Bidlake aproba talentul deosebit cu care Hilda știa să se descurce.

— Slavă Domnului, Hilda, îi spusese el deseori, că ești o femeie deșteaptă.

Femeile cărora nu le pasă de nimic și se dedică exclusiv dragostei sunt o mare pacoste. Bidlake o știa prea bine, dintr-o experiență personală. Îi plăceau femeile; dragostea era o satisfacție de care nu te puteai lipsi, dar nicio femeie nu merita să te vâri de dragul ei în complicații plictisitoare și nici să-ți ratezi viața pentru ea. Cu femeile proaste, care luau dragostea prea în serios, John Bidlake era nemilos de

crud. Principiul său: „totul pentru dragoste” se înfrunta cu: „orice pentru o viață liniștită”. Din această dispută ieșise întotdeauna victorios. Luptând pentru o viață liniștită nu se dăduse în lături de la niciun act, oricât de îngrozitor.

Hilda Tantamount iubea la fel de mult ca și John Bidlake viața liniștită. Legătura lor ținuse, destul de agreabil, mai mulți ani și se destrămasese treptat. Fuseseră îndrăgostiți nebunește și rămăseseră prieteni buni, un fel de conspiratori, cum îi numeau unii, dar niște conspiratori malițioși, strâns uniți și oricând gata să se distreze pe seama celorlalți. Acum râdeau, sau mai degrabă bătrânul John, care nu putea suferi muzica, râdea de unul singur. Lady Edward încerca să-și păstreze ținuta.

— Liniștește-te odată, îi șopti ea.

— Dar nu pricepi că-i nemaipomenit de caraghios, insistă el.

— Ssst!

— Vezi că vorbesc în șoaptă.

Sâsâitul ei permanent îl scotea din sărite.

— Rag! ca un leu.

— Nu mă pot stăpâni, răspunse el agasat.

Când făcea efortul să vorbească în șoaptă, avea convingerea că vocea lui nu era auzită decât de cel căruia i se adresa. Nu-i plăcea să i se spună că se înșală.

— Asta-i bună, rag ca un leu! bombăni el indignat. Fața i se luminea brusc din nou. Ia uită-te, a mai sosit o întârziată. Facem prinsoare că procedează la fel cu ceilalți?

— Ssst, repetă Lady Edward.

John Bidlake o ignoră. Se uita în direcția intrării unde, în prag, ultima dintre întârziate oscila încă între dorința de a se topi discret în masa tăcută a invitaților și sentimentul datoriei mondene de a-și face cunoscută gazdei prezența. Se uita jenată împrejur. Lady Edward îi zâmbi și o salută peste mulțimea ce le despărțea, făcându-i cu capul un semn de bun venit și înclinând astfel lunga pană de struț

din păr. Întârziata îi răspunse cu un zâmbet, îi trimise o bezea, duse un deget la buze făgăduind că va păstra tăcerea, arătă spre un scaun gol în partea opusă a sălii, își agită mâinile ușor, cu un gest menit să exprime scuze fiindcă a întârziat și un mare regret că nu are posibilitatea, date fiind împrejurările, să vină și să schimbe câteva cuvinte cu Lady Edward, apoi făcându-se mică de tot, ca să ocupe cât mai puțin spațiu, înainta pe vârful picioarelor, cu o precauție nemaipomenită, prin gangul dintre scaune, spre locul liber.

Pe Bidlake îl cuprinse o veselie nebună. Repetase întocmai fiecare gest al sărmaneii doamne. Bezelele i le înapoiasse exagerat, iar la gestul ei de a-și duce un deget la buze, el își acoperise gura cu toată palma. Maimuțărise gestul de regret, amplificându-l grotesc până îl transformase într-o disperare caraghioasă. Iar când doamna o luase din loc pe vârful picioarelor, începuse să numere pe degete, să facă semnele care la Neapole sunt destinate să gonească spiritele rele, și să-și bată fruntea cu degetul. Se întoarse triumfător spre Lady Edward.

— Ți-am spus eu, îi șopti el, și întreaga-i față i se încreți din cauza efortului de a se stăpâni să nu râdă. E ca într-un azil de surdomuți. Sau ca o conversație cu pigmeii din Africa Centrală, își deschise gura și își vârî înăuntru degetul arătător întins; mimă mișcările cuiva care bea dintr-un pahar. Mi-e foame, spuse el, mi-e foarte, foarte sete.

Lady Edward își agită penele de struț în fața lui.

Între timp orchestra continua să cânte *Suita în re minor pentru flaut și corzi* de Bach. Tânărul Tolley dirija cu obișnuita lui grație inimitabilă, ondulându-se din șolduri ca o lebădă și descriind prin aer cu brațele, ce păreau că plutesc, arabescuri bogate, ca și cum ar fi dansat în ritmul muzicii. Vreo zece violoniști și violonceliști necunoscuți îi urmau indicațiile. Celebrul Pongileoni nu își dezlipa buzele de pe flaut. La fiecare mișcare a sa o coloană cilindrică de

aer începea să vibreze; meditațiile lui Bach se răspândeau prin cadrilaterul în stil roman, în deschiderea *Suitei*, un *largo*, Johann Sebastian reușise cu ajutorul buzelor lui Pongileoni și al coloanei de aer să facă următoarea afirmație: „În lume există lucruri mărețe și nobile; există oameni născuți regește; există cuceritori adevărați, stăpâni de fapt ai pământului”. Dar reflecția următoare privea acest pământ, vai! cât de complex și nemăsurat. Iată ce zicea în *allegro*-ul din *Fugă*: „Vă închipuiți că ați descoperit adevărul; viorile o anunță limpede, hotărât și fără greș; l-ați descoperit și îl dețineți triumfător. Dar el scapă din strânsoarea voastră și ia o nouă înfățișare sub arcușurile violoncelor, ca și în acordurile coloanei de aer tremurătoare a lui Pongileoni.” Părțile *Suitei* au viața lor specifică; se ating, se intersectează și se combină o clipă creând o aparentă armonie, finală și perfectă, pentru ca apoi să se despartă din nou. Fiecare parte e izolată, de sine stătătoare și individuală. „Eu am personalitatea mea, afirmă vioara, iar lumea se rotește în jurul meu.” „În jurul meu”, cheamă violoncelul. „În jurul meu”, insistă flautul. Toate instrumentele au dreptate și se înșală în aceeași măsură; dar niciunul dintre ele nu vrea să dea ascultare celorlalte.

Fuga umană are o sută optsprezece milioane de părți. Sunetul provocat de ea reprezintă poate ceva pentru un statistician, dar nu reprezintă nimic pentru un artist. Numai analizând una sau două părți, separat, artistul poate să înțeleagă ceva. Iată, de pildă, o anume parte, în care Johann Sebastian expune motivul. *Rondeau*-ul începe cu o melodie încântătoare și simplă, aproape folclorică, evocând o tânără fată ce cântă dragostea, singură și cu o tristețe înduioșătoare. O tânără fată cântă printre dealuri, în timp ce norii trec pe deasupra, însingurat, ca unul dintre norii călători, un poet i-a ascultat cântecul. Gândurile lui formează *Sarabanda* ce urmează *Rondeau*-ului. Meditația

poetului, lentă și splendidă, se fixează asupra frumuseții lumii – în ciuda mizeriei și a prostiei, asupra bunătății profunde a lumii – în ciuda tuturor relelor, și asupra unității lumii – în ciuda uimitoarei ei diversități. O frumusețe, o bunătate și o unitate pe care niciun studiu intelectual nu le poate scoate la iveală, nu le poate analiza, dar de a căror realitate spiritul omenesc e din când în când, pe neașteptate și covârșitor, convins. E de ajuns ca o tânără fată să cante singură sub nori pentru a-ți forma această convingere. Chiar și o dimineață frumoasă e de ajuns. E oare o iluzie sau revelația unui adevăr foarte adânc? Cine știe? Pongileoni sufla din flaut, violoniștii trăgeau cu arcușurile date cu sacâz pe mațele de miei întinse, iar pe parcursul lungii *Sarabande* poetul își continua meditația splendidă și optimistă asupra certitudinii lumii.

— Muzica asta a cam început să mă plictisească, șopti John Bidlake gazdei. Mai ține mult?

Bătrânul Bidlake, lipsit de gust sau talent muzical, avea curajul s-o mărturisească. Îi dădea mâna să fie sincer. Când pictai atât de bine ca el ce sens mai avea să te prefaci că-ți place muzica, când de fapt n-o poți suferi? Se uită peste capetele ascultătorilor de pe scaune și zâmbi.

— Parc-ar fi la biserică, spuse el.

Lady Edward protestă ridicându-și evantaiul.

— Cine-i femeiușcă în negru care-și dă ochii peste cap și se convulsionează ca Sfânta Tereza în extaz? continuă el.

— E Fanny Logan, îi răspunse șoptit Lady Edward, dar liniștește-te odată.

— Oamenii discută despre tributul pe care viciul îl plătește virtuții, perora John Bidlake fără să țină seama de sfaturile ei, când în zilele noastre totul e îngăduit și nu se mai simte nevoia unei ipocrizii morale. Astăzi nu mai există decât ipocrizia intelectuală. Tributul plătit de filistini artei, nu-i așa? Privește-i, toți îl plătesc, prin tăcerea lor religioasă și prin strâmbăturile lor pioase!

— Tu, cel puțin, ar trebui să fii mulțumit, că pe *tine* te plătesc în lire sterline, spuse Lady Edward, și cu această ocazie te rog foarte mult ține-ți gura.

Bidlake simula un gest de groază, acoperindu-și gura cu mâna. Tolley își undui brațele cu voluptate; Pongileoni suflă în flaut, violoniștii își plimbară arcușurile, iar Bach, poetul, medita asupra adevărului și frumuseții.

Fanny Logan simți că i se urcă lacrimile în ochi. Se emoționa ușor, mai ales când auzea muzică, iar când simțea o emoție nu făcea niciun efort ca s-o înăbușe, ci i se dăruia din toată inima. Ce splendidă era această muzică, ce tristă, și totuși cât de reconfortantă! O simțea ca pe un val de senzații delicioase, revărsându-se calm și irezistibil prin toate meandrele obscure ale ființei ei. Până și corpul îi vibra și se legăna în ritmul și unduirea melodiei. Se gândea la soțul ei, iar imaginea lui îi fu adusă de valul muzicii; dragul de el, dragul de Eric; se împliniseră doi ani de când se stinsese; murise atât de tânăr. Lacrimile o podidiră mai tare. Își șterse ochii. Orchestra executa ceva infinit de trist și totuși mângâietor. Ca să spunem așa, muzica o împăcase cu gândul morții premature a lui Eric, cu suferințele bolii, cu încercările lui de a se opune morții – da, o împăcase cu toate acestea, exprimând întreaga tristețe a lumii, și din adâncul tristeții afirmase limpede, calm și discret, că totul era oarecum în ordine și acceptabil. Muzica încorporează tristețea într-o fericire mai vastă, mai cuprinzătoare. Lacrimile continuau să urce în ochii doamnei Logan, lacrimi de fericire, de data aceasta, în ciuda tristeții. Ar fi vrut să-i spună fiicei ei ce simțea, dar Polly era așezată în altă parte. Doamna Logan îi vedea ceafa, două rânduri de scaune mai în față, și gâtul mic și subțire, prins în colierul de perle pe care dragul de Eric i-l dăruise când Polly împlinise optsprezece ani, doar la câteva luni înainte de moarte. Deodată, ca și când ar fi simțit că mama ei o privește, ca și cum i-ar fi înțeles sentimentele, Polly se întoarse și îi zâmbi

fugar. Fericirea tristă, provocată de muzică, a doamnei Logan fu desăvârșită.

Dar nu numai ochii mamei ei se aținteau asupra lui Polly. Așezat strategic în spate, mai la o parte, Hugo Bidlake îi studia cu admirație profilul. Ce frumoasă era! Se întrebă dacă va avea curajul să-i spună că se jucaseră împreună în parcul Kensington când fuseseră copii. Se gândi să se apropie de ea la sfârșitul audiției și să-i declare cu îndrăzneală: „Știi, noi am făcut cunoștință când eram în cărucioare”. Ori, dacă voia să fie mai degajat, mai spiritual: „Dumneata mi-ai dat o dată una în cap cu o rachetă de badminton”.

Aruncându-și nerăbdător ochii prin sală, John Bidlake o zări deodată pe Mary Betterton. Chiar ea, Mary Betterton – monstrul acela! Vârî mâna sub scaun și bătu în lemn. De câte ori vedea ceva neplăcut, John Bidlake se simțea în siguranță dacă bătea în lemn. Firește, nu credea în Dumnezeu și-i plăcea să povestească anecdote deșucheate pe seama preoților. Cu lemnul însă era altă poveste... Și când te gândești că fusese îndrăgostit de Mary la nebunie acum vreo douăzeci și doi de ani – nici nu îndrăznea să-i numere. Ce grasă, ce bătrână, ce respingătoare se făcuse! Mâna îi alunecă din nou pe piciorul scaunului. Își mută privirile de la Mary și încercă să se gândească la altceva, fără legătură cu ea. Simți totuși nevoia să evoce vremurile când Mary fusese tânără. Pe atunci mai călărea încă. Se văzu pe un cal negru iar pe Mary și-o imaginea pe unul murg. Călăreau des în acele zile. Era epoca celui de al treilea și cel mai reușit dintre grupurile intitulate: *Naiade*. Ce tablou formidabil! După unii Mary se îngrășase cam mult încă de pe atunci. Lui nu-i păsa, căci niciodată nu-i displăcuseră femeile plinuțe. Uită-te la cele de azi, parcă-s niște burlane... O privi iarăși, și se cutremură. O ura fiindcă arăta atât de respingător, când odinioară fusese atât de încântătoare. Iar el era cu cel puțin douăzeci de ani mai în

vârstă decât ea.

Capitolul III

La etajul doi, între *piano nobile*⁹ și camerele servitorilor de la mansardă, Lordul Tantamount lucra în laboratorul său.

Descendenții familiei Tantamount se consacrau de obicei militariei. Moștenitorul titlului și al averii însă, fiind infirm, Lordul Edward fusese îndreptat de tatăl său spre o carieră politică, pe care primii născuți o începeau totdeauna tradițional în Camera Comunelor și o continuau grandios în Camera Lorzilor. Nici nu împlinise bine vârsta majoratului și Lordul Edward primise în grijă un colegiu electoral. Îi purtase corect de grijă, dar, vai, nu-i plăcea nici în ruptul capului să țină discursuri. Ce Dumnezeu se poate spune cuiva care ar fi dispus să te voteze? Culmea era că nu-și putea aminti nici măcar punctele principale din programul partidului Conservator, și cu atât mai puțin să manifeste entuziasm în privința lor. Lucru hotărât, politica nu-l atrăgea deloc.

— Dar ce te interesează, la urma urmei? îl întrebase tatăl său.

Nenorocirea era că Lordul Edward nu știa nici el. Frecventarea concertelor constituia singura lui plăcere adevărată. Evident, nu era posibil să-ți petreci toată viața mergând la concerte. Tatăl său, cel de al patrulea marchiz, nu-și putuse stăpâni iritarea și dezamăgirea. „Băiatul ăsta e un tâmpit”, spunea el, iar Lordul Edward înclinase să-i dea dreptate. Era un incapabil, un neisprăvit, care n-avea să-și facă nicio situație. Uneori Lordul Edward se gândea la sinucidere.

---

⁹ Parter foarte înalt, făcând parțial legătura cu etajul I.

— De-ar cheltui măcar cu femeile ușoare ca orice tânăr de curând introdus în societate, se plânsese tatăl lui. Desfrâul îl atrăgea și mai puțin decât politica. Nu-i plac nici sporturile, își continuase el rechizitoriul.

Adevărat. Masacrarea păsărilor, chiar și în compania prințului de Walles, îl lăsa rece, provocându-i, cel mult, un ușor dezgust. Prefera să rămână acasă și să răsfoiască distrat tot felul de cărți. Dar nici lectura nu-i oferea satisfacții. În cazul cel mai fericit îi ocupa timpul și îl ferea de gânduri negre. Dar la ce bun? A-ți omorî timpul cu o carte nu era în fond o ocupație mai bună decât a omorî fazani. Putea să-și continue toată viața citind, dar cu asta n-avea să realizeze niciodată nimic.

În după amiaza zilei de 18 aprilie 1887 Lordul Edward se afla în biblioteca palatului Tantomount și se întreba dacă merită să trăiești și cum e preferabil să te sinucizi – prin înec sau prin împușcare? În ziua aceea *Times* publicase scrisoarea plastografiată, atribuită lui Parnell¹⁰, prin care acesta aproba asasinatele din parcul Phoenix. Încă de la micul dejun, cel de al patrulea marchiz intrase într-o stare de agitație vecină cu apoplexia. La club nu se discuta decât despre scrisoare. „Presupun că-i foarte importantă”, își spunea tot timpul Lordul Edward, deși își dădea seama că îi e cu neputință să manifeste un interes deosebit pentru doctrina lui Parnell, ori pentru crima săvârșită. După ce ascultase o vreme discuțiile de la club, se întoarse acasă cuprins de disperare. Ușa de la bibliotecă era deschisă; intră și se lăsă într-un fotoliu; se simțea epuizat, de parcă ar fi făcut o plimbare de treizeci de mile. „Trebuie să fiu idiot”, își spuse el cu hotărâre, gândindu-se la entuziasmul

---

¹⁰ *Charles Steward Parnell* (1846–1891). Om politic irlandez. A luptat pentru autonomia Irlandei. În 1880 a fost ales deputat de Cork. Pentru a-l compromite, adversarii au inventat o scrisoare, publicată în ziarul *Times*, prin care recunoștea participarea la asasinarea Lordului Cavendish, ucis, împreună cu secretarul său, de extremiștii irlandezi, în parcul Phoenix, din Dublin.

politic al altora și la propria lui indiferență. Era prea modest ca să atribuie altora idioțenia. „Nu-i nimic de făcut cu mine, absolut nimic.” Geamătul său adânc răsună îngrozitor în tăcerea doctă a vastei biblioteci. „Moartea... să termin odată cu toate... râul... revolverul...” Timpul trecea. Nu se putea concentra nici asupra morții, constată el. Până și moartea îl plictisea. Ultimul număr al revistei *Quarterly* se afla alături, pe o masă. Poate că lectura are să-l plictisească mai puțin decât gândul morții. Luă revista, o deschise la întâmplare și se pomeni citind un paragraf din mijlocul unui articol, despre un oarecare Claude Bernard¹¹. Cine o fi Claude Bernard? Un francez, presupuse el. Și ce însemna această funcție glicogenetică a ficatului? Firește, o problemă științifică. Privirea îi alunecă pe pagină și dădu de ghilimele; urma un citat chiar din operele lui Claude Bernard. „Ființa vie nu constituie o excepție a marii armonii din natură care determină adaptarea reciprocă a lucrurilor; nu calcă nicio înțelegere în acest sens; nu vine în contradicție și nici nu se opune forțelor cosmice generale. Mai mult chiar, ființa vie participă la înțelegerea universală a lucrurilor, iar viața animalelor, de pildă, e doar un fragment din întreaga viață a universului.”

La început citi distrat, apoi mai atent, iar în cele din urmă cu mare concentrare. „Viața animalelor e doar un fragment din întreaga viață a universului.” Ce se întâmpla atunci cu sinuciderea? Un fragment al universului care se distruge singur? Nu, nu se distruge, nu se poate distruge, chiar dacă ar încerca, își schimbă doar modul de viață. Își schimbă... Fragmente din animale și plante devin ființe umane. Ceea ce la un moment dat a fost piciorul din spate al unei oi sau o frunză de spanac devine parte integrantă din mâna care scrie, din creierul care concepe mișcarea lentă a *Simfoniei Jupiter*. Apoi, într-o zi, treizeci și șase de ani de plăceri,

---

¹¹ Claude Bernard (1813-1878), celebru fiziolog francez, fondatorul medicinei experimentale.

dureri, foame, dragoste, gânduri și muzică împreună cu posibilitățile infinite și nerealizate ale melodiei și armoniei fertilizează un colț uitat dintr-un cimitir vienez și îl acoperă cu iarbă și păpădii, care la rândul lor, ajung în oile ale căror picioare, la rândul lor ajung în alți muzicieni, ale căror corpuri, la rândul lor... Raționamentul era foarte departe de a fi noutate, dar pentru Lordul Edward reprezenta o revelație apocaliptică. Brusc și pentru prima oară înțelese solidaritatea lui cu lumea. Revelația se dovedi extraordinar de tulburătoare. Se ridică de pe scaun și începu să se plimbe agitat, de la un capăt la celălalt al odăii. Gândurile îi erau confuze, dar această confuzie părea strălucitoare, violentă și nu întunecată, cețoasă și inertă, ca de obicei. „N-ar fi exclus ca anul trecut când am fost la Viena să fi consumat o parte din substanța lui Mozart. Ar fi putut fi într-un șnițel vienez, într-un cârnat sau într-o halbă de bere.” O comuniune, o comuniune fizică. Iar acea interpretare minunată a *Flautului fermecat* era un alt fel de comuniune sau, poate, de fapt, aceeași cuminecătură, același canibalism, aceeași chimie. În cele din urmă se ajungea, evident, la chimie. Picioarele de oaie și spanacul... totul se reducea la chimie. Hidrogen, oxigen... Care erau celelalte elemente? Ce enervant, ce îngrozitor de enervant era să nu le știi! Și când te gândești că studiase atâția ani la Eton! Versuri latinești. La ce dracu îi foloseau? „*En! distenta ferunt perpungues ubera vaccae*”¹². De ce nu m-au învățat ceva folositor? „Un membru al înțelegerii universale a lucrurilor.” Exact ca în muzică; armoniile, contrapunctul și modulațiile. Dar ca s-o asculți trebuie să te exersezi. Muzica chineză... din care nu se pricepe nimic. Datorită anilor petrecuți la Eton, înțelegerea armoniei universale rămăsese pentru el la fel de obscură ca și muzica chinezească. Funcția glicogenetică a ficatului... parcă ar fi în limba bantu, în ce îl privea. Ce umilință! Putea să învețe, însă, voia să

---

¹² Hei! vacile grase poartă ugerile pline (lat.).

învețe, cu orice preț...

Lordul Edward simți o imensă bucurie; niciodată nu fusese atât de fericit.

În aceeași seară spuse tatălui său că nu are de gând să candideze în Parlament. Bătrânul, tulburat încă de dezvăluirile făcute de ziarele de dimineață, cu privire la atitudinea lui Parnell, se înfurie. Lordul Edward rămase complet nepăsător; hotărârea lui era luată. A doua zi dădu un anunț pentru un meditator. În primăvara următoare se afla la Berlin, lucrând sub conducerea lui Du Bois Reymond.

Trecuseră patruzeci de ani de atunci. Studiile asupra osmozei, care indirect îi procuraseră o soție, îi aduseseră și celebritatea. Lucrările sale asupra asimilării și creșterii deveniseră faimoase. Ceea ce considera însă ca adevărata sarcină a vieții sale, *Marele tratat teoretic asupra biologiei fizice*, era încă neterminat. „Viața animalelor e doar un fragment din întreaga viață a universului.” Cuvintele lui Claude Bernard constituiseră nu numai principiul după care se ghidase toată viața, dar și inspirația de bază. Cartea la care lucrase în toți acești ani reprezenta numai o elaborare, o ilustrare cantitativă și matematică a afirmațiilor savantului francez.

În laboratorul de la etaj activitatea tocmai începuse. Lordul Edward prefera să lucreze noaptea. Orele zilei i e păreau pline de zgomote neplăcute. Lua micul dejun la ora unu și jumătate și se plimba o oră sau două după-amiaza; apoi se întorcea să citească sau să scrie până la ora opt, când lua masa de prânz. Pe la nouă și jumătate efectua unele lucrări practice împreună cu asistentul său și, după ce terminau, începeau lucrul la marele studiu, sau discutau probleme legate de el. La ora unu, Lordul Edward cina, iar pe la patru, cinci se ducea la culcare.

Din marea sală de la parter le parveneau în laborator fragmente stinse din *Suita în si bemol*. Erau prea ocupați ca să le audă.

— Forcepsurile, ceru Lordul Edward asistentului său. Avea o voce foarte adâncă, neclară și, ca să spunem așa, fără contur definit. „O voce înfundată”, o numise fiica sa Lucy când era mică.

Illidge îi înmână instrumentul fin și strălucitor. Drept mulțumire, Lordul Edward scoase un sunet gutural și se întoarse cu forcepsul spre șopârla anesteziată și întinsă pe măsuța de operație. Illidge îl privi critic, apoi admirativ. Bătrânul lord execută cu măiestrie operația. Illidge era într-o veșnică admirație față de îndemânarea Lordului Edward. Nu te-ai fi așteptat ca un bătrân atât de masiv și de greoi să dea dovadă de o precizie atât de remarcabilă. Mâinile lui uriașe puteau executa operațiile cele mai fine; era o plăcere să le urmărești.

— Așa! spuse în sfârșit Lordul Edward și își îndreptă trupul atât cât îi permitea spinarea încovoiată de reumatism. Cred că-i bine, nu?

Illidge dădu afirmativ din cap.

— Perfect, spuse el cu un accent, pe care, fără îndoială, nu-l căpătase într-un vechi și costisitor lăcaș de învățătură. Accentul trăda vag originea din Lancashire. Era scund, avea părul roșu și fața pistruiată ca a unui băiețandru.

Șopârla începu să se trezească. Illidge o luă și o puse într-un loc sigur. Animalul nu mai avea coadă; o pierduse cu zece zile înainte, iar în noaptea aceasta mica excrescență de țesut regenerat, care în mod normal s-ar fi dezvoltat într-o nouă coadă, fusese tăiată și grefată pe ciotul labei drepte din față. Transplantată în această nouă poziție, se întreba dacă se va transforma într-o labă sau va continua să crească nefiresc ca o coadă. Prima experiență se efectuase cu o coadă în perioada ei de formare: transplantată devenise o labă. La experiența următoare lăsaseră coada să crească până la o lungime apreciabilă înainte de a o transplanta; se dovedise însă mult prea profilată pe destinația ei de coadă pentru a se mai adapta

unor noi condiții; creaseră cu mâinile lor un monstru dotat cu coadă acolo unde ar fi trebuit să aibă o labă. În noaptea aceasta făceau experiența cu o coadă de vârstă intermediară.

Lordul Edward scoase o pipă din buzunar și începu să o umple, în timp ce privea gânditor șopârla.

— Interesant de văzut ce se va întâmpla de data asta, spuse el cu vocea sa adâncă și neclară. Sunt tentat să cred că am ajuns tocmai la limita dintre... Lăsa fraza neterminată, căci găsea întotdeauna greu cuvintele necesare pentru a-și exprima gândurile. Va fi dificil pentru grefă să-și aleagă organul în care să se transforme.

— „A fi sau a nu fi”, spuse Illidge în glumă și începu să râdă. Văzând însă că Lordul Edward nu manifestă interes pentru calambur se stăpâni. Era gata să facă o nouă gafă. Se enervă pe sine și, fără motiv, și pe bătrânul lord.

Lordul Edward termină de umplut pipa.

— Coada devine labă, spuse el gânditor. Prin ce mecanism? Particularitățile de ordin chimic ale țesuturilor înconjurătoare...? Firește, nu poate fi vorba de sânge. Nu crezi c-ar putea fi ceva în legătură cu tensiunea electrică? Evident, tensiunea e variabilă în diferite părți ale corpului. Deși mă întreb de ce nu multiplicăm celulele, cum e cazul la cancer?... E foarte puțin probabil să ia o formă precisă prin creștere, nu crezi? Foarte misterios și... Vocea i se stinse într-un murmur profund și răgușit.

Illidge asculta fără să-l aprobe. Când bătrânul lord începea să vorbească despre problemele majore și fundamentale ale biologiei, concluziile erau imprevizibile. Nu ar fi fost exclus să ajungă cu discuția până la Dumnezeu. Îți venea să roșești de jenă. Illidge se hotărî să împiedice cu orice preț ca un lucru atât de penibil să se mai repete.

— În etapa următoare a experiențelor cu aceste șopârle, spuse el cu tonul cel mai brusc și mai profesional cu

putință, trebuie să le zgândărim sistemul nervos, ca să vedem dacă are vreo influență asupra grefelor. Să presupunem, de pildă, că extirpăm o bucățică din șira spinării...

Lordul Edward nu-și mai asculta asistentul. Scosese pipa din gură, își ridicase capul și îl lăsase ușor într-o parte. Se încruntă, încercând parcă să prindă și să-și amintească ceva. Făcu un gest care impunea tăcere. Illidge se opri în mijlocul frazei și ascultă la rândul său. Acordurile muzicale se insinuară în tăcerea camerei.

— Bach? șopti Lordul Edward.

Flautul lui Pongileoni și arcușurile violoniștilor anonimi făcuseră să vibreze aerul din marea sală de la parter, iar geamurile începuseră să tremure, mișcând aerul din apartamentul Lordului Edward, situat în partea opusă a casei. Vibrația aerului percutase *membrana tympani* a Lordului Edward; oscioarele legate unul de altul, *malleus*, *incus* și scărișoara, fuseseră puse în mișcare pentru a agita membrana ferestruicii ovale și pentru a provoca o furtună infinitesimală în fluidul labirintului. Vârfurile păroase ale nervului auditiv tremuraseră ca plantele de pe fundul unei mări agitate; în creier se desfășură un număr enorm de miracole mărunte, și Lordul Edward șopti extaziat:

— Bach!

Zâmbi încântat, și ochii îi căpătară o lumină nouă. Tânăra fată cânta singură în timp ce norii treceau pe deasupra. Apoi, filosoful, singuratic ca un nor, începu să mediteze poetic.

— Trebuie neapărat să coborâm la parter și să ascultăm, rosti Lordul Edward. Se ridică de pe scaun. Hai, zise el. Lucrul poate să aștepte. Nu ascuți așa ceva în fiecare seară.

— Ce facem cu hainele? întrebă Illidge plin de îndoială. Nu pot să cobor îmbrăcat așa. Se uită la hainele de pe el. Chiar în vremurile lui bune costumul fusese de proastă

calitate și trecerea timpului nu-l ameliorase.

— Prostii, ce contează. Un câine de vânătoare pe urmele vânatului n-ar fi arătat o înverșunare mai sălbatică decât aceea a Lordului Edward la auzul flautului lui Pongileoni. Înșfacă brațul asistentului și îl împinse grăbit spre ușă; o luară pe coridorul ce dădea spre scară. E doar o mică serată, continuă el. Țin minte că parcă așa ceva spunea nevastă-mea... O serată fără pretenții. Și, de altfel, adăugă lordul, inventând noi pretexte pentru a justifica violența apetitului său muzical, o să ne strecurăm ușor înăuntru... Nimeni n-o să ne observe.

Illidge avea îndoieli.

— Mă tem că serata nu-i tocmai fără pretenții, spuse asistentul, căci văzuse sosind numeroase mașini.

— Nu-ți bate capul, nu-ți bate capul, zise Lordul Edward stăpânit de pasiunea lui pentru Bach.

Illidge renunță. Știa că va arăta ridicul în costumul de *serge* albastru, lustruit. Poate că era totuși mai bine, reflectă el, să apară într-un costum de *serge* lustruit, venind, la urma urmei din laborator și sub protecția stăpânului casei, îmbrăcat și el cu o haină de *tweed*, decât în fracul vechi, jalnic de uzat și prost tăiat, constatare făcută cu prilejul unor incursiuni anterioare în lumea luxoasă a Lady-ei Edward. Prefera să se deosebească cu totul de oaspeții bogați și eleganți – să se înfățișeze de pildă în postura unui vizitator căzut de pe o planetă intelectuală – decât să arate ca un imitator snob și de proastă calitate. În hainele lui bleumarin va constitui o curiozitate care va uimi pe toată lumea, în fracul lui prost croit (care-i dădea aerul unui chelner), ar fi fost ignorat și disprețuit pentru că încerca să imite, fără succes, ceea ce, evident, nu era.

Illidge își luă inima în dinți; se decise să joace ferm și chiar arogant rolul marțianului.

Apariția lor se dovedi cu mult mai penibilă și mai jenantă

decât presupusese Illidge. Marea scară din casa Tantamount se desfăcea de la primul etaj în două aripi care se uneau, ca niște râuri gemene, prezentându-se în marea sală de la parter într-o cascadă arhitecturală de marmură de Verona. Revărsarea treptelor ajungea sub arcadă, în centrul uneia dintre laturile acoperite ale curții interioare, exact în fața vestibulului și a ușii de la intrare. De la ușa principală, din stradă, privirea parcurgea marea sală până la bolta centrală a arcadei, dincolo de care se desfășurau scările largi cu balustrade scânteietoare. Acestea urcau până la o Venus de Canova, mândria colecției celui de-al treilea marchiz, care, instalată pe un pedestal într-o nișă, încerca, cu un gest pudic, dar plin de cochetărie, să-și ascundă cu mâna, fără mari șanse de succes, grațiile marmoreene. Aici, la picioarele acestei grandioase pante de marmură, Lady Edward plasase orchestra; în fața ei erau așezați oaspeții, în rânduri strânse. Când Illidge împreună cu Lordul Edward dădură colțul scărilor și ajunseră, călcând pe vârful picioarelor, în fața statuii lui Venus de Canova, apropiindu-se de muzică și de ascultători și pășind tot mai mult cu un aer de conspiratori, se treziră deodată în centrul a o sută de perechi de ochi. Un val de curiozitate se stârni în mijlocul invitaților. Apariția acestui bătrân înalt și adus din spate, fumând pipă și îmbrăcat cu o haină de *tweed*, venit dintr-o lume atât de diferită de a lor, părea să promită evenimente stranii. S-ar fi zis că era membrul unei familii pe care o dezonorase, și că ulterior reușise să scape de sub pază; sau unul dintre acei monștri care nu bântuie decât palatele celor mai alese și mai aristocratice familii. Nici monstrul de la Glamis¹³ și nici Minotaurul n-ar fi putut

---

¹³ Castelul Glamis, în Scotia, datând din secolul al XI-lea, a fost reședința lui Macbeth, iar apoi a urmașilor săi, conții de Strathmore și Kingshorn. Legenda afirmă că în castel trăiește un monstru îngrozitor, ascuns într-o cameră cunoscută doar de contele Strathmore și de intendentul său. Când fiul cel mare al contelui devine major, tatăl său îl pune la curent cu existența monstrului, iar tânărul nu va mai zâmbi

suscita mai mult interes decât Lordul Edward. Lornioanele intrară în acțiune, gâturile începură să se întindă din toate părțile, fiecare invitat încercând să privească printre oaspeții bine hrăniți, adevărate obstacole în fața ochilor. Dându-și brusc seama de toate aceste priviri curioase, Lordul Edward se sperie. Avu senzația precisă că făcuse o gafă; își scoase pipa din gură și o vârî, încă fumegând în buzunarul hainei. Se opri nehotărât. Să se întoarcă sau să înainteze? O lua când înainte când înapoi, pivotând din șale corpul încovoiat cu o ciudată mișcare ondulatorie, asemănătoare balansărilor greoaie ale unui gât de cămilă. O clipă voi să se întoarcă. Dar pasiunea pentru Bach îi învinse temerile. Era asemenea unui urs pe care mirosul de miere îl silește, în ciuda fricii, să pătrundă în tabăra vânătorului, sau a unui amant dispus să înfrunte un soț dezlănțuit și înarmat, ba chiar curtea de judecată, de dragul unui ceas petrecut în brațele iubitei, înainta pe vârfuri, coborând scările cu un aer mai conspirativ ca niciodată, evocând pe Guy Fawkes¹⁴ în momentul în care și-a dat seama că e descoperit și speră, irațional, că va scăpa, comportându-se ca și cum conspirația prafului de pușcă s-ar desfășura conform planului. Illidge îl urmă. La început se înroșise, jenat, dar apoi, în ciuda sentimentului penibil, sau poate din cauza lui, coborî scările după Lordul Edward, pășind nepăsător, cu o mână în buzunar și cu surâsul pe buze. Își plimbă indiferent privirea peste invitați, cu un aer amuzat și disprețuitor. Preocupat de a juca rolul marțianului, nu se mai uita pe unde merge; calcă greșit pe scara al cărei fast regesc îi era necunoscut și ale cărei trepte neobișnuite se aflau la foarte mică depărtare una de alta. Piciorul îi alunecă; cu o mișcare disperată se împletici

---

niciodată.

¹⁴ *Guy Fawkes* (1570–1606), ofițer englez, conducătorul unei conspirații (Complotul prafului de pușcă) care urmărea să arunce în aer clădirea Parlamentului. Complotul a fost descoperit și Guy Fawkes, arestat, a fost supus torturilor și executat.

gata să cadă, și agitându-și brațele, reuși, câteva trepte mai jos, să-și regăsească miraculos echilibrul. Își reluă coborârea cu toată demnitatea de care mai era capabil. Îl cuprinse o furie sălbatică și-i urî din toată inima pe toți invitații Lady-ei Edward, pe toți, fără excepție.

Capitolul IV

Pongileoni se întrecu pe sine în *Badineria* finală. Axiomele euclidiene se înlănțuiau vesel cu formele de statistică elementară. Aritmetica făcea un chef turbat, iar algebra sărea dezordonat. Muzica se sfârși într-o orgie de bună dispoziție matematică. Izbucniră aplauze. Cu grația cunoscută, Tolley se înclină spre public. Pongileoni și violoniștii anonimi se înclinară și ei. Invitații se ridicară de pe scaune. Conversația, până atunci reținută, se revărsa ca un torent.

— Bătrânul lord a fost fantastic de nostim, se adresă Polly Logan unei prietene descoperite printre invitate.

— Ca și omulețul roșcovan care-l însoțea.

— Parcă erau Stan și Bran.

— Îmi venea să mor de râs, spuse Norah.

— E un magician bătrân, șopti Polly înfiorată și se aplecă făcând ochi mari și mimând, atât prin gesturi cât și prin cuvinte, aerul misterios al bătrânului magician. Un vrăjitor, adăugă ea.

— În definitiv, ce face acolo sus?

— Taie în bucățele broaște, salamandre și alte animale de genul ăsta, răspunse Polly.

*„Ochiul gușterului, iată.
Și un deget din brotac,
Lâna de pe liliac,
Din șopârlă un picior...”¹⁵,*

---

¹⁵ *Macbeth*, actul V, scena 1. Traducere de Ion Vineanu, ESPLA, „Biblioteca pentru toți”, 1957.

recită ea cu voluptate, îmbătată de cuvinte. Încrucișează cobai cu șerpi. Poți să-ți închipui ce poate ieși din încrucișarea unei cobre cu un cobai?

— Brrr! se cutremură interlocutoarea. De ce Dumnezeu s-a însurat cu ea dacă nu-l preocupă decât astea? M-am întrebat totdeauna.

— Vrei să spui de ce s-a măritat ea cu el? îi șopti din nou, ca la teatru, Polly.

Îi plăcea să prezinte totul în chip senzațional – în măsura în care totul părea senzațional. Polly împlinise douăzeci de ani.

— Hilda avea motive puternice, spuse ea.

— Cred și eu.

— Ține minte că e canadiană, ceea ce făcea ca motivele să fie mai puternice.

— Mă-ntreb cum de-a făcut Lucy...

— Ssst!

Prietena ei se uită împrejur.

— Pongileoni a fost admirabil, exclamă ea cu o voce stridentă și cu o prezență de spirit exagerată.

— Absolut admirabil! vocifera Polly de parcă ar fi fost pe scena teatrului Drury Lane¹⁶. Ah, Lady Edward! Ambele fete păreau nemaipomenit de surprinse și de încântate. — Tocmai spuneam ce *admirabil* a cântat Pongileoni.

— A, da? răspunse Lady Edward, zâmbind și privindu-le pe rând. Avea o voce profundă și vorbea lent, ca și cum fiecare cuvânt ar fi fost foarte serios și important.

— Foarte *drăguț* din partea voastră.

„R” era apăsător cu emfază.

— E italian, adăugă ea și chipu-i luă o expresie gravă iar surâsul i se topi. Deci cu atât mai admirabil. Trecu mai departe, iar în urma ei cele două fete se uitară îngrozite și

---

¹⁶ Teatru londonez, fondat în 1663, restaurat deseori, unde au fost puse în scenă spectacole aparținând unor genuri foarte variate.

roșii de rușine una la alta.

Lady Edward era o femeie scundă, subțirică, a cărei siluetă elegantă începea să devină colțuroasă în rochia foarte decoltată. Fața ei cam lungă și îngustă, cu trăsături acviline, mărturisea același proces. Moștenit de la mama ei, franțuzoaică, și în ultima vreme datorită poate și artei unei coafeze, părul ei se înfățișa negru ca pana corbului. Pielea avea o culoare de un alb opac. Sub sprâncenele negre, arcuite, privirea trăda acea îndrăzneală stăruitoare, caracteristică ochilor foarte închiși, în contrast cu o față palidă. Acestei îndrăzneli congenitale, Lady Edward îi adăugase o oarecare obrăznicie candidă, manifestată printr-o privire fixă și o expresie de mare nevinovăție, caracteristică ei. Era privirea unui copil, *mais d'un enfant terrible*¹⁷, cum își avertizase John Bidlake un coleg francez, pe care-l adusese s-o vadă. Colegul avusese prilejul să descopere pe contul său acest lucru. La masa de prânz se trezise alături de un critic care scrisese despre tablourile lui că sunt opera unui idiot ori a unui mare farsor. Cu ochii-i mari și nevinovați Lady Edward începuse o discuție despre artă... John Bidlake fusese cuprins de furie. La sfârșitul dejunului, o luase deoparte și îi spusese pe șleau:

— Ce porcărie, pictorul ăsta e prieten cu mine. L-am adus ca să ți-l prezint. Și uite cum te porți cu el. E urât din partea ta.

Niciodată ochii strălucitor de negri ai Lady-ei Edward nu păruseră mai candizi și niciodată vocea ei nu fusese mai dezarmantă prin accentul ei franco-canadian (căci își putea schimba accentul cum voia, dându-i o intonație mai mult sau mai puțin colonială, după cum o aranja, făcând pe copilul nevinovat, venit din stepa nord-americană, sau pe aristocrata engleză).

— Ce găsești urât în asta? întrebase ea. Ce-am făcut?

— Nu juca teatru cu mine, spusese Bidlake.

---

¹⁷ Dar a unui copil teribil (fr.).

— Dar nu joc deloc teatru. Nu știu ce-ai să-mi reproșezi. Bidlake îi dăduse explicații în legătură cu criticul.

— Știai tot atât de bine ca și mine, spusese el. Și iată, chiar acum îmi vine în minte că tocmai săptămâna trecută am discutat despre articolul lui.

Lady Edward se încruntase, încercând parcă să-și amintească ceva.

— A! strigase ea în cele din urmă și îl privise cu un aer de spaimă și regret. Ce-ngrozitor! Mă știi cum sunt, n-am memorie deloc.

— Ai cea mai bună memorie din câte cunosc, spusese John Bidlake.

— Totuși uit *mereu*, protestase Lady Edward.

— Uiți numai ceea ce știi că trebuie să ții minte. Se întâmplă mult prea regulat ca să mai fie un accident. Îți amintești în mod premeditat că trebuie să uiți.

— Vorbești prostii! strigase Lady Edward.

— Dacă-ai avea o memorie slabă, continuase Bidlake, ai putea să mai uiți că nu se cuvine să inviți pe unii soți pentru a le prezenta amănții oficiali ai soțiilor lor; ai putea să mai uiți că anarhiștii și cei care scriu articole de fond la ziarul *Morning Post* n-au șanse să devină buni prieteni; că nici unui catolic pios nu-i face plăcere să asculte batjocura ateilor înrăiți. Ai putea să uiți uneori, dacă ai avea o memorie slabă, dar, ascultă-mă pe mine, e nevoie de-o memorie grozavă ca să uiți de fiecare dată. Ai o memorie nemaipomenită și o pasiune nemaipomenită de a fi răutăcioasă.

Pentru prima dată de când începuse discuția Lady Edward renunțase la seriozitatea ei nevinovată. Începuse să râdă.

— Ești absurd, dragul meu John.

În timpul discuției John Bidlake își recăpătase buna dispoziție și râsese.

— Închipuie-ți, spusese el, n-am absolut nimic împotriva

farselor tale pe spinarea altora. Mă amuză. Dar când e vorba de mine, te rog să te abții.

— Am să caut să-mi aduc aminte data viitoare, răspunsese ea supusă și-l privise cu o candoare atât de obraznică, încât John Bidlake izbucnise în râs.

Discuția avusese loc cu mulți ani în urmă și Lady Edward își ținuse promisiunea și nu-i mai jucase feste. Față de alții însă se arăta tot atât de nevinovată și de uitucă, provocând momente penibile. În lumea ei, aceste lucruri deveniseră proverbiale. Se făcea haz pe seama lor. Victimele erau însă prea numeroase; oamenii se temeau de ea și nimeni n-o iubea. Cu toate acestea, se înghesuiau la seratele ei, căci bucătarul, băutura și patiseria erau excelente. I se treceau multe cu vederea din cauza averii soțului. Pe de altă parte, invitații la palatul Tantamount erau întotdeauna foarte diverși și adeseori distinși prin excentricitatea lor. Acceptau să vină și apoi se răzbunau pe ea, bârfind-o. Spuneau printre altele că e snoabă și că vânează celebritățile zilei. Dar până și detractorii ei trebuiau să admită, în fața celor ce-i luau apărarea, că Lady Edward era un snob care își bătea joc de pompa și măreția felului ei de viață. Ca vânător de celebrități, își colecționa exemplarele numai pentru a-i asmuți pe unii împotriva altora. În situațiile în care o burgheză engleză ar fi fost serioasă și penibilă, Lady Edward se dovedea de o mare impertinență. Venea din lumea nouă și în concepția ei ierarhia tradițională era o farsă – dar o farsă plină de pitoresc și pentru care merită să trăiești.

— Ar fi putut foarte bine, remarcase o dată bătrânul Bidlake despre ea, să fie eroina acelei anecdote cu americanul și cei doi aristocrați englezi. Vă amintiți? Un american intră în vorbă cu doi englezi în tren; încântat de ei și dorind să-i revadă, îi întreabă cum îi cheamă. „Eu, spuse primul, sunt ducele de Hampshire, iar dânsul e prietenul meu, moștenitorul Lordului Ballantrae”. „Îmi pare bine de

cunoștință, răspunse americanul, dați-mi voie să vă prezint și eu pe fiul meu, Iisus Cristos.” Exact ca Hilda. Și totuși, ea își petrece tot timpul invitând și primind invitații din partea aceluia ale căror titluri i se par atât de ridicole. Ciudat. Bidlake clătinase din cap. Foarte ciudat, într-adevăr.

Îndepărtându-se de cele două fete consternate, Lady Edward fu cât pe-acum să fie răsturnată de un bărbat foarte înalt și corpulent, care își croia grăbit drum și cu o viteză primejdioasă prin încăperea ticsită de invitați.

— Pardon, spuse el, fără să se întoarcă spre cea pe care fusese gata să o răstoarne. Privirile lui urmăreau mișcările cuiva în cealaltă parte a camerei. Simțea rezistența opusă de obstacole mai mici, oameni probabil, fiindcă mai toate obstacolele din jur erau ființe omenești. Stopa în plină viteză și se dădu într-o parte ca să evite obstacolul. Obstacolul nu se dovedi ușor de evitat.

Lady Edward întinse brațul și-l apucă de mânecă.

— Webley!

Prefăcându-se că nu simțise mâna ce-l prinsese de mânecă și nici nu se auzise strigat pe nume, Everard Webley își văzu de drum; nu intenționa și nici nu-i făcea plăcere să discute cu ea. Lady Edward însă n-avea de gând să-l lase să scape cu una, cu două, ci se lăsă remorcată de el.

— Webley! repetă ea. Stai odată, hăis!

Imitând un căruțaș de la țară, Lady Edward ridică vocea și deveni de un rusticism atât de autentic, încât Webley se văzu silit s-o asculte, de teamă să nu atragă atenția și râsul celorlalți invitați.

O privi de la înălțimea lui.

— A, dumneata erai, zise el morocănos. Îmi pare rău că nu te-am observat.

Plictiseala, exprimată prin încruntare și cuvinte grosolane, era parțial sinceră, parțial simulată. Descoperise că multora le e frică de un ton mânios și își întreținea cu

grijă aerul feroce. Ținea astfel oamenii la distanță și se ferea de cicălituri.

— Doamne sfinte! exclamă Lady Edward, cu o expresie de spaimă, fățiș caricaturizată.

— Ce dorești? o întrebă Webley ca și când s-ar fi adresat unui cerșetor care l-ar fi sâcâit pe stradă.

— Pari, într-adevăr, supărat.

— Dacă asta-i tot ce voiai să-mi spui, cred c-aș...

Între timp Lady Edward îl studiase atent cu privirea ei de o obraznicie candidă.

— Ascultă, spuse ea, întrerupându-l în mijlocul frazei, ca și cum nu s-ar mai fi putut stăpâni o clipă să nu-i anunțe marea și brusca ei descoperire, ar trebui să joci rolul căpitanului Hook în *Peter Pan*¹⁸. Hotărât. Ai un cap ideal pentru un șef de pirați. Nu-i așa, domnule Babbage? se adresa ea lui Illidge pe când acesta trecea amărât și singuratic prin mulțimea de necunoscuți.

— Bună seara, spuse el.

Surâsul amabil al Lady-ei Edward nu compensa în întregime insulta de a nu-și fi amintit numele lui.

— Wembley, îți prezint pe domnul Babbage, care îl ajută pe soțul meu la lucrările lui. Webley dădu din cap distant, în semn că luase cunoștință de existența lui Illidge. Nu-i așa, domnule Babbage, că Webley seamănă cu un șef de pirați? continuă Lady Edward. Ia privește-l.

Illidge râse jenat.

— N-am văzut prea mulți șefi de pirați, spuse el.

— Evident, spuse Lady Edward, cum de-am uitat. Webley e un șef de pirați autentic. Vreau să spun în viața de toate zilele. Nu-i așa, Webley?

Everard Webley începu să râdă.

— Firește.

— Fiindcă, îi explică Lady Edward întorcându-se

---

¹⁸ Feerie pentru copii scrisă de *Sir J.M. Barrie* (1860-1937), romancier și autor dramatic englez.

confidențial spre Illidge, ai în fața dumitale pe domnul *Everard Webley* în carne și oase. Conducătorul „Englezilor liberi.” Ai auzit de oamenii aceia îmbrăcați în uniforme verzi? Parcă-s trupa de figuranți de la operetă.

Illidge zâmbi răutăcios și dădu din cap afirmativ. „Asta e, vasăzică, își spuse el, *Everard Webley*. Fondatorul și conducătorul «Frăției englezilor liberi» – F.E.L., inițiale de care dușmanii lor își cam băteau joc.” N-aveau cum răspunde, căci așa cum remarcase odată corespondentul ziarului *Figaro*, un om excelent informat, într-un articol asupra „Englezilor liberi”, inițialele F.E.L. „ont pour le public anglais, une signification plutôt péjorative”¹⁹ *Webley* nu prevăzuse calamburul când își botezase astfel asociația. Illidge se bucură la gândul că *Webley* poate fi forțat să reflecteze foarte des la inspirația avută.

— Dac-ai încetat cu spiritele, îi spuse *Everard* lui *Lady Edward*, am să-mi iau rămas-bun.

„O copie proastă a lui *Mussolini*”, își spuse Illidge. (Avea o antipatie cu totul specială față de oamenii înalți, arătoși și cât de cât distinși. Illidge era scund și semăna cu o haimana foarte inteligentă și matură.) „Un tip ridicol.”

— Sper că spusele mele nu te-au supărat, nu-i așa? întrebă *Lady Edward*, simulând neliniște și regret.

Illidge își aminti de o caricatură din *Daily Herald*. *Webley* avusese obrăznicia să afirme că „«Englezii liberi» vor salva inteligența în lume.” Caricatura îl reprezenta pe *Webley* și o șleahtă de bandiți de-ai lui, în uniformă, lovind mortal cu piciorul și cu cângile un muncitor. În spatele lor, un director de întreprindere, cu joben pe cap, privea, dându-și asentimentul. Pe burta lui monstruoasă se lățea cuvântul: *Inteligență*.

---

¹⁹ «Au pentru publicul englez un sens mai degrabă peiorativ.» (fr.). Inițialele asociației „*Brotherhood of British Freemen*” se pot preta la un calambur (*Bloody Buggering Fuckers*), echivalent cu o înjurătură foarte trivială.

— Nu te-ai supărat, Webley? repetă Lady Edward.

— Cătuși de puțin. Numai că sunt cam ocupat. Închipuie-ți, explică el cu cea mai catifelată voce, am treabă. Lucrez, dacă știi ce înseamnă asta.

Illidge ar fi dorit ca altcineva să fi făcut spiritul. Scârba! Illidge se considera de extrema stângă.

Webley îl părăsi. Lady Edward îl privi cum își croiește drum prin mulțime.

— Parcă-i o locomotivă, spuse ea. Câtă energie! E însă atât de susceptibil! Politicienii ăștia sunt mai susceptibili decât actrițele. Teribili de vanitoși! Iar scumpul meu Webley nu prea are simțul umorului. Vrea să fie tratat ca propria lui statuie colosală, ridicată de nația recunoscătoare și plină de admirație. („R”-urile sunau ca niște răgete.) Ridică postum, dacă înțelegi ce vreau să spun. Ca unei personalități istorice. De câte ori îl văd, uit că întruchipează pe Alexandru cel Mare. Greșesc mereu închipuindu-mi că nu-i decât Webley.

Illidge râse. Se pomeni admirând-o sincer pe Lady Edward, care în multe privințe avea păreri juste. Chiar politic vorbind părea să se orienteze bine.

— De fapt, „Englezii liberi” nu sunt un lucru atât de rău, continuă Lady Edward. Simpatia lui Illidge începu să scadă atât de repede cum crescuse. Nu-i așa, domnule Babbage?

Illidge făcu o strâmbătură.

— Părerea mea... începu el.

— Apropo, spuse Lady Edward întrerupând un viitor comentariu sarcastic și admirabil asupra „Englezilor liberi” ai lui Webley, trebuie neapărat să fii mai atent când cobori scările. Sunt extrem de alunecoase.

Illidge se înroși.

— Nu-s deloc alunecoase, se bâlbâi el și se înroși și mai tare; sub părul de culoarea morcovului, fața i se învineți ca sfecla când își dădu seama de prostia pe care o spusese. Simpatia lui pentru Lady Edward continuă să descrească.

— Sunt alunecoase, orice-ai spune, insistă politicos Lady Edward, cu vocea ei guturală. La ce-ai lucrat astă-seară împreună cu Edward? adăugă ea. Mă interesează întotdeauna foarte mult.

Illidge zâmbi.

— Dacă vrei într-adevăr să știți, spuse el, am lucrat la regenerarea părților lipsă la o șopârlă. Illidge se simțea mai bine printre șopârle; puțin din simpatia pentru Lady Edward reveni.

— Șopârle? Vorbești de animalele alea care înoată? Illidge dădu din cap. Cum se face că-și pierd unele părți?

— Le pierd în laborator, explică el, le pierd fiindcă le amputăm noi.

— Și cresc la loc?

— Exact.

— Doamne sfinte, spuse Lady Edward, nu mi-am închipuit. Ce lucruri fascinante! Mai povestește-mi!

Nu era atât de rea, la urma urmei. Illidge începu să-i explice. Plăcerea de a discuta subiectul favorit îi modifică sentimentele față de Lady Edward. Tocmai ajunsese la punctul crucial, important și semnificativ în desfășurarea proceselor – transformarea în labă a capătului de coadă transplantat – când Lady Edward, a cărei privire rătăcea prin sală, își lăsă mâna pe brațul lui.

— Hai cu mine, spuse ea, să te prezint generalului Knoyle. Un bătrânel tare nostim; uneori e nostim chiar fără să vrea.

Lui Illidge cuvintele îi înghețaseră pe buze. Își dădu seama că cele spuse de el nu o interesaseră câtuși de puțin pe Lady Edward; nu-și dăduse nici măcar osteneala să fie atentă. Urând-o din tot sufletul, o urmă tăcut și enervat.

Generalul Knoyle discuta cu alt domn cu aspect militaros. Avea o voce marțială, astmatică.

— Dragul meu, i-am spus eu (îl auziră în timp ce se apropiau), dragul meu, nu vârl acum calul în cursă. Ar fi o

crimă, ascultă-mă pe mine. Ar fi curată nebunie. Mai antrenează-l, i-am spus, mai ține-l în antrenament. Și l-a ținut.

Lady Edward își făcu simțită prezența. Cei doi domni cu aspect milităresc fură copleșitor de politicoși: petrecuseră o seară cu totul extraordinară.

— Am ales *Suita* de Bach special pentru dumneata, generale Knoyle, spuse Lady Edward, cu aerul încurcat și încântat al unei tinere fete ce-și mărturisește o slăbiciune amoroasă.

— Știți, să vedeți... ce gentil din partea dumneavoastră, încurcătura în care se afla generalul Knoyle era sinceră; nu știa cum să scape de cadoul muzical pe care-l primise.

— Am ezitat, continuă Lady Edward, pe același ton de intimitate, între *Muzica Apelor* de Händel și *Suita în si bemol* de Bach, având ca solist pe Pongileoni. Atunci mi-am adus aminte de *dumneata* și m-am oprit cu alegerea asupra lui Bach. Privirea ei surprinse semnele de jenă de pe fața congestionată a generalului.

— Ați fost foarte amabilă, protestă el. N-aș putea susține că mă pricep prea mult la muzică, dar știu ce-mi place, da, da, știu ce-mi place. Cuvintele părură să-i sporească încrederea în sine. Înghiți în sec spre a-și relua replica și continuă: Totdeauna am spus...

— Iar acum, încheie triumfătoare Lady Edward discuția, dați-mi voie să vă prezint pe domnul Babbage, care ajută pe Edward la lucrările sale; un adevărat expert în șopârle. Domnule Babbage, îți prezint pe generalul Knoyle și pe colonelul Pilchard. Le aruncă un ultim zâmbet și plecă.

— La dracu! exclamă generalul, și colonelul fu și el de părere că Lady Edward era ceva de spaimă.

— Absolut de spaimă, aprobă Illidge cu toată convingerea. Cei doi domni cu aspect milităresc îl priviră o clipă și căzură de acord că observația, venind din partea cuiva atât de obscur, constituia o obraznicie. Catolicii

credincioși puteau glumi pe seama sfinților și a moravurilor preoților, dar aceleași glume, pe buzele necredincioșilor, deveneau o infamie. Generalul nu făcu niciun comentariu, iar colonelul se mulțumi să-și exprime din priviri dezaprobarea. Felul însă cum se întoarseră unul către celălalt și își reluară conversația despre cursele de cai, întreruptă mai înainte, de parcă ar fi fost singuri, trăda o intenție jignitoare atât de evidentă, încât Illidge avu chef să le tragă câte un picior în fund.

*

— Lucy, micuța mea!

— Unchiule John!

Lucy Tantamount se întoarse și zâmbi unchiului pe care îl adoptase. Lucy avea o statură mijlocie, era subțirică, asemenea mamei ei, cu un păr negru scurt, dat cu brilliantină până căpătase o culoare perfect închisă, și pieptănat peste cap. Cu toată paloarea naturală, Lucy nu folosea fardul. Buzele ei subțiri erau însă rujate și în jurul ochilor își dăduse ușor cu un fard albăstrui pentru pleoape. Rochia neagră îi evidenția albeața brațelor și a umerilor. Se împliniseră mai bine de doi ani de când murise Henry Tantamount - căci Lucy se măritase cu vărul ei de-al doilea. Mai ținea încă doliu, cel puțin seara, la lumina artificială. Negrul o prindea de minune.

— Ce mai faci? adăugă ea; în timp ce vorbea se gândi că John Bidlake începuse să arate foarte îmbătrânit.

— Sunt pe ducă, spuse el. Mâna lui mare și străbătută de vinișoare albastre o apucă familiar de braț, chiar de deasupra cotului. — Oferă-mi un pretext să mă duc să mănânc ceva. Mor de foame.

— Dar mie nu mi-e foame.

— Nu contează, spuse bătrânul Bidlake, „necesitățile mele sunt mai tari ca ale tale”, cum a remarcat atât de just

Sir Philip Sidney²⁰.

— Dar n-am chef să mănânc.

Lucy se împotriva din principiu poruncilor, preferând să păstreze inițiativa. Dar unchiul John era prea insistent.

— Mănânc doar eu, declară bătrânul, o s-ajungă pentru amândoi. Râzând din toată inima, continua să o conducă spre sufragerie.

Lucy renunță să i se mai împotrivească. Își croiră drum printre invitați. Orhideea galben-verzuie și cu pete de la butoniera lui John Bidlake părea un cap de șarpe cu gura căscată. În ochiul bătrânului pictor scânteia un monoclu.

— Cine-i bătrânul de lângă Lucy? se interesă Polly Logan când îi văzu trecând.

— Bătrânul Bidlake.

— Bidlake? Cel care... a pictat tablouri? Polly vorbea cu prudență; era conștientă de lipsurile educației ei și se temea să nu facă vreo gafă. Vrei să spui că e chiar Bidlake? Prietena ei confirmă din cap. Polly simți că i se ridică o mare piatră de pe inimă. Ascultă, continuă ea, înălțându-și sprâncenele și deschizând larg ochii, mi-am închipuit întotdeauna că e un mare pictor, dar că a murit de mult. Trebuie să aibă vreo sută de ani, nu?

— Cam așa ceva, răspunse Norah, care nici nu împlinise douăzeci.

— Trebuie să recunosc, admise Polly cu mărinimie, că nu-i arată. Se ține încă bine; e un crai, un Don Juan, mă rog, în stilul bărbaților din tinerețea lui.

— A avut vreo cincisprezece neveste, spuse Norah.

În clipa aceea Hugo Brockle găsi curajul ca să se prezinte singur.

— Nu vă mai amintiți de mine. Am fost prezentați unul altora când eram în cărucior.

Ce idiot sunau cuvintele. Simți că se roșește până în vârful urechilor.

---

²⁰ Poet și om de stat englez (1554-1586).

Al treilea și cel mai frumos dintre tablourile lui John Bidlake, din seria *Naiadelor*, atârna deasupra căminului din sufrageria palatului Tantamount. Era un tablou vesel și plin de optimism, tratat într-un ton deschis, cu culori foarte curate și strălucitoare. Opt naiade plinuțe și cu carnație de mărgăritar se aflau astfel dispuse în apă și pe malurile râului încât din mișcarea trupurilor și a membrelor se forma un fel de ghirlandă (completată deasupra de frunzișul unui pom) ce înconjura întreaga pânză. Dincolo de această înălțuire de corpuri sidefate (căci fețele zâmbeau astfel încât nimic să nu te poată sustrage contemplării splendidelor forme și armoniei lor), surprindeai un peisaj cu nori și dealuri line, scăldat într-o lumină de o strălucire palidă.

Cu o farfurie în mână și mestecând sandvișuri cu icre negre, bătrânul Bidlake contempla alături de Lucy propria lui operă. Îl cuprinse un sentiment de mândrie, amestecat cu tristețe.

— Tabloul e reușit, spuse el, e colosal de reușit. Privește compoziția. Un echilibru perfect, fără să lase totuși bănuiala unei repetiții sau a unui aranjament artificial.

Celelalte gânduri și sentimente evocate de tablou în minte rămaseră neexprimate. Erau prea numeroase și prea încălcite pentru a fi tălmăcite ușor în cuvinte. În primul rând erau prea melancolice și n-avea chef să stăruie asupra lor. Întinse un deget și atinse marginea bufetului; mahon, lemn în toată legea.

— Privește silueta din dreapta tabloului, cea cu brațele ridicate. Continuă expunerea de ordin tehnic spre a stăvili și îndepărta gândurile nedorite. Privește echilibrul dintre ea și silueta masivă și înclinată, din partea stângă a pânzei. Ca o pârghie lungă, ridicând o mare greutate.

Silueta cu brațele ridicate era a lui Jenny Smith, cel mai splendid model pe care-l avusese vreodată. Întruchiparea frumuseții, a prostiei și a vulgarității. O adevărată zeiță

atâta timp cât era goală, tăcea, sau îi închideai gura cu săruturi; era însă un dezastru când deschidea gura, se îmbrăca sau își punea pe cap una dintre acele pălării înfiorătoare! Își aminti de vremea când o luase cu el la Paris. După o săptămână o expediasc acasă. „Ar trebui să porți o botniță, Jenny, îi spusese el; ea izbucnise în plâns. A fost o greșeală să vii la Paris. E prea mult soare aici, prea multă lumină artificială. Data viitoare mergem la Spitzbergen. Iarna. Noptile țin acolo șase luni.” Asta o făcuse să plângă și mai tare. Fata era o comoară de senzualitate și frumusețe. Mai târziu începuse să bea, decăzuse, venise. să cerșească și băuse până și banii primiți de pomană. În cele din urmă, ajunsese rău de tot. Adevărata Jenny continua să trăiască însă în tablou, cu brațele deasupra capului și cu sânii mici ridicați de mușchii pectorali. Pânza păstra și imaginea lui John Bidlake, a celui John Bidlake de acum douăzeci și cinci de ani.

Mai exista așadar încă un John Bidlake care își contempla propria-i fantomă. În curând avea să moară și el. Se gândi că diferența dintre el și acel John Bidlake de odinioară era aceeași ca și cea dintre femeia șleampătă și buhăită, astăzi moartă, și Jenny din epoca ei de glorie. Adevărata Jenny trăia printre naiadele cu pielea sidefată, iar adevăratul Bidlake, creatorul lor, exista prin contribuția, la zămislirea lor.

— E reușit, spuse din nou. Către sfârșitul expunerii vocea îi devenise lugubră. Fața îndreptată asupra tabloului exprima tristețe. În definitiv, adăugă el, după o scurtă pauză și izbucnind într-un hohot de râs crispat, în definitiv, tot ce lucrez e bun, reușit, chiar foarte reușit. Era o sfidare la adresa criticilor stupizi care remarcaseră un regres în ultimele sale tablouri, o provocare la adresa propriului trecut, o provocare la adresa timpului și a bătrâneții, la adresa adevăratului John Bidlake, cel care pictase pe adevărata Jenny și o redusese la tăcere cu săruturile lui.

— Evident că-i reușit, zise Lucy, și se întrebă de ce arta bătrânului decăzuse atât de rău. Ultima expoziție fusese lamentabilă. Bidlake se conservase, comparativ vorbind, destul de bine. Deși, e drept, reflectă ea, în timp ce-l privea, îmbătrânise foarte mult în lunile din urmă.

— Evident, repetă el, așa trebuie judecat.

— Țin să-ți mărturisesc, totuși, adăugă Lucy, ca să schimbe subiectul, că după mine, naiadele tale sunt un fel de insultă.

— Insultă?

— Vreau să spun, din punctul de vedere al femeilor. Ne consideri atât de enorm de proaste, cum ne pictezi?

— Exact, asta-i părerea ta? întrebă altă voce. Ne consideri într-adevăr proaste? Era o voce puternică și emfatică, iar cuvintele răbufneau ca o explozie, lăsând impresia că presiunea emoțiilor le împinge forțat printr-o deschizătură strâmtă.

Lucy și John Bidlake se întoarseră și-o văzură pe doamna Betterton; masivă, îmbrăcată în gri-deschis, cu niște brațe – aprecie Bidlake – groase cu niște coapse, și cu un păr care, în contrast cu obrajii ei rotofei și bărbia mai mult decât plinuță, era ridicol de scurt, de cârlionțat și de castaniu. Nasul cârn, atât de încântător pe vremea când Bidlake călărise pe un cal negru iar doamna Betterton pe o iapă murgă, îi păru caraghios și absurd pe fața îmbătrânită. Adevaratul Bidlake călărise cu ea exact înainte de a picta naiadele. Mary Betterton discutasese despre artă cu o seriozitate naivă și școlărească, pe care el o găsisese comică și încântătoare. Își aminti că o vindecase de pasiunea ei pentru Burne-Jones²¹; nu reușise însă, vai, să o vindece și de prejudecățile asupra virtuții. Mary Betterton i se adresa acum cu aceeași seriozitate de odinioară, dar și cu un oarecare sentimentalism plin de semnificație, având aerul

---

²¹ *Sir Edward Burne-Jones* (1833-1898), pictor englez, unul dintre reprezentanții de frunte ai școlii preraphaelite.

că, în virtutea acelor vremuri, vrea să facă un schimb de amintiri și, în general, de idei. Bidlake se prefăcu, din obligație, că se bucura că o reîntâlnește după atâția ani. E nemaipomenit, își spuse el în timp ce-i strângea mâna, cum de reușise s-o evite atât de bine; nu-și amintea să fi vorbit cu ea de mai mult de trei sau patru ori în decursul celor douăzeci și cinci de ani care o transformaseră pe Mary Betterton într-un *memento mori*.

— Dragă doamnă Betterton! exclamă el. Sunt încântat.

Își ascundea însă prost antipatia. Iar când doamna Betterton i se adresă pe numele de botez: „Dragă John, trebuie să ne răspunzi la întrebare”, și își lăsă mâna pe brațul lui Lucy, ca și cum ar fi asociat-o la solicitarea ei, bătrânul simți un val de indignare. Familiaritățile din partea unei *memento mori* erau insuportabile. Îi va da o lecție. Se întâmplă că întrebarea să se potrivească bine acestei intenții; cerea într-adevăr un răspuns nepolitic. Mary Betterton avea pretenții de intelectuală și manifesta un interes grozav pentru problemele sufletului. Reamintindu-și toate acestea, bătrânul Bidlake afirmă că nu întâlnise în viața lui o femeie care să se remarce prin altceva decât prin picioarele și chipul ei. Unele, adăugă el, insinuant, nu au nici măcar aceste accesorii indispensabile. E adevărat, multe femei au fețe interesante, dar asta nu înseamnă nimic. Câinii de vânătoare, sublinie el, au un cap de judecători docti, boii care rumegă par să mediteze la probleme de metafizică, insectele numite „călugărițe” au aerul că se roagă; aceste aparențe sunt cu desăvârșire eronate. La fel se întâmplă și cu femeile. Preferase să-și picteze naiadele goale și fără mască; le crease figuri care erau doar prelungiri ale corpurilor încântătoare și nu simboluri înșelătoare ale unei spiritualități inexistente. Procedul i se părea mai realist, mai fidel trăsăturilor fundamentale. În timp ce vorbea simți că-i revine buna dispoziție, iar antipatia față de Mary Betterton începu să

mai scadă. Când ești binedispus, aceste *memento mori* încetează să te mai obsedeze.

— John, ești incorigibil, spuse cu indulgență Mary Betterton. Apoi, întorcându-se spre Lucy, adăugă zâmbind: Pe de altă parte nu crede o vorbă din ce spune.

— Dimpotrivă, aș fi tentată să cred că vorbește serios, obiectă Lucy. Am observat că tocmai bărbații ahtiați după femei sunt aceia care vorbesc cu cel mai mare dispreț despre ele.

Bătrânul Bidlake izbucni în râs.

— Fiindcă ei sunt aceia care le cunosc cel mai bine.

— Sau fiindcă nu pot suferi puterea pe care o exercită asupra lor.

— Te asigur, totuși, insistă Mary Betterton, că John nu vorbește serios. Îl cunosc, draga mea, dinainte de-a te naște tu.

Veselia dispăru de pe fața lui John Bidlake. *Memento mori* rânji din nou din dosul măștii gelatinoase de pe fața lui Mary Betterton.

— Poate că era altfel pe atunci, spuse Lucy. Probabil l-a contaminat cinismul tinerei generații. Compania noastră e primejdioasă pentru dumneata, unchiule John, ar trebui s-o eviți.

Atinsese una dintre temele favorite ale lui Mary Betterton; aceasta porni atacul cu toată seriozitatea.

— Din cauza educației, explică ea. Azi copiii sunt crescuți prosteste. Nu mă miră că sunt cinici. Continuă cu multă elocință. Li se dau prea multe și prea devreme. Se satură de distracții și devin de mici insensibili la orice plăcere. Eu una, până la optsprezece ani, n-am călcat într-un teatru, declară ea cu mândrie.

— Vai, dragă doamnă!

— Eu am început să merg la teatru de la șase ani, spuse Lucy.

— Și ce să mai spun de baluri... continuă Mary Betterton.

Ce nostime erau balurile care se dădeau la sfârșitul vânătorilor! Nici nu e de mirare, aveau loc o dată pe an. Îl cită pe Shakespeare:

*„Iată de ce festivitățile sunt atât de solemne și splendide;
Ele vin prea rar, plasate ici-colo în decursul unui lung an,
Ca și pietrele prețioase, incrustate în brățară la intervale rare.”*

Astăzi se înșiră unul după altul ca perlele pe ață.

— Ca perlele false, spuse Lucy. Mary Betterton triumfa.

— False, nu-i așa? Pe vremea noastră, fiind rare, perlele erau autentice. „Nu ne săturam de plăceri, fiindcă nu le gustam în fiecare zi.” Tineretul de azi e plictisit și sătul de viață înainte de-a ajunge la majorat. O plăcere repetată prea des se tocește, n-o mai simți.

— Ce remediu propui? se interesă John Bidlake. Asta dacă îngăduiți unui enoriaș să pună întrebări preotului, adăugă el ironic.

— Obraznicule! strigă Mary Betterton, pe un ton înfiorător de glumeț. Apoi, devenind iar serioasă, continuă: – Remediu constă în distracții mai puține.

— Nu vreau să fie împuținate, se împotrivi John Bidlake.

— În cazul ăsta, spuse Lucy, distracțiile trebuie să devină din ce în ce mai intense.

— Să devină din ce în ce mai intense? repetă Mary Betterton. Dar unde o să se ajungă în cele din urmă?

— La luptele de tauri, sugerează John Bidlake, sau la spectacolele cu gladiatori. Sau poate la execuțiile publice. Sau la distracțiile marchizului de Sade²². Unde o să se ajungă?

Lucy dădu din umeri:

— Cine știe?

---

²² Donathieu Alphonse Francois, marchiz de Sade (1740-1814), scriitor francez, autor de romane licențioase.

Hugo Brockle și Polly se și luaseră la ceartă.

— Cred că e îngrozitor, spunea ea, și fața i se congestionase de mânie, să duci un război împotriva săracilor.

— Dar „Englezii liberi” nu duc război împotriva săracilor.

— Ba da.

— Ba nu, spuse Hugo. Citește articolele lui Webley.

— Mi-e suficient să citesc despre ce face.

— Acționează potrivit spuselor sale.

— Nu-i adevărat.

— Ba da. Se opune dictaturii unei clase.

— Se opune dictaturii celor săraci.

— Dictaturii oricărei clase, insistă Hugo cu seriozitate. Asta-i esența doctrinei lui. Clasele trebuie să fie deopotrivă de puternice. O clasă muncitoare puternică, reclamând salarii mai mari, dă impuls liber-profesioniștilor burghezi.

— Cum îi dau impuls purecii unui câine, sugeră Polly și începu să râdă, recăpătându-și buna dispoziție.

Când îi trecea prin minte un gând absurd nu se putea stăpâni să nu-l exprime, chiar dacă se presupunea că în clipa aceea vorbea serios, sau era furioasă ca în cazul de față.

— Burghezii nu știu ce să mai inventeze ca să realizeze un progres, continuă Hugo, chinându-se să fie cât mai clar. Altfel n-ar mai putea să satisfacă revendicările muncitorilor și pe deasupra să mai câștige și ei ceva. În același timp, o burghezie puternică și inteligentă e utilă muncitorilor, fiindcă le pune la îndemână conducători capabili și o bună organizare, ceea ce reprezintă salarii mai bune, liniște și fericire.

— Amin, spuse Polly.

— Dictatura unei singure clase e o prostie, continuă

Hugo. Webley vrea să mențină toate clasele și să le întărească. Dorința lui e ca toate clasele să fie într-o permanentă încordare, astfel încât statul să se echilibreze prin felul cum fiecare clasă trage într-o parte sau într-alta. Oamenii de știință afirmă că tot astfel acționează și diversele părți ale organismului omenesc. Trăiesc într-o stare de... Hugo ezită, apoi se înroși... de simbioză ostilă.

— Nu mai spune!

— Îmi pare rău, se scuză Hugo.

Cu toate astea, spuse Polly, Webley nu îngăduie muncitorilor să facă grevă.

— Fiindcă grevele sunt stupide.

— Webley e împotriva democrației.

— Fiindcă astfel se îngăduie unor oameni îngrozitori să ajungă la putere. El vrea ca cei mai buni să conducă.

— El de exemplu, spuse Polly cu sarcasm.

— De ce nu, în fond? Dacă ai ști ce om minunat e. Hugo se entuziasma. De vreo trei luni devenise unul dintre aghiotanții lui Webley. — N-am mai întâlnit un om ca el, spuse Hugo.

Cu surâsul pe buze, Polly îi asculta torentul de cuvinte. Se simțea bătrână și superioară. La școală încercase un sentiment asemănător când discutasese despre profesoara de menaj. Cu toate acestea îi plăcea Hugo; era atât de fidel!

Capitolul V

În imaginația lui Walter Bidlake, seratele apăreau întotdeauna ca un fel de junglă deasă, plină de plante agățătoare. O junglă de zgomote; o junglă în care se pierdea încercând să-și croiască drum prin desișul ei luxuriant. Oamenii erau rădăcinile arborilor, vocile lor – tulpinile, ramurile ce se clătinau – ghirlandele de liane; papagalii și maimuțele guralive îi evocau semenii lui.

Arborii acestei jungle se înălțau în tavan și de acolo se aplecau, ca niște manglieri. În această imensă sală, își spuse Walter, în această combinație bizară între o curte interioară în stil roman și sera palmierilor din grădina botanică de la Kew, vegetațiile de sunete, ridicându-se nestăvilit la înălțimea celor trei etaje ale clădirii, puteau aduna destulă forță pentru a străbate acoperișul subțire de sticlă ce le despărțea de întunericul de afară. Își închipuia arborescentele sonore urcând tot mai sus, spre cer, ca acea magică tulpină de fasole, pe care se afla micuțul Jack, ucigașul Uriașului²³. Arborescentele sonore pline de orhidee și de papagali cu pene strălucitoare se înălțau treptat, străbăteau ceața permanentă a Londrei și ajungeau în lumina limpede a lunii, dincolo de fumul orașului. Și le închipuia plutind în lumina lunii, ultime crenguțe firave și aeriene ale zgomotului. Râsul puternic, de pildă, hohotul violent, scos de omul gras ce se afla în stânga sălii, avea să

---

²³ Veche legendă engleză. Ținutul Cornwall fiind bântuit de un monstru, Uriașul, autoritățile promit o comoară celui ce-l va omorî. Urcat pe o tulpină de fasole ce crește vertiginos, Jack, fiul unui fermier, reușește prin forțe magice să omoare Uriașul.

urce, pierzând din intensitate pe parcurs; odată ajuns în lumina lunii avea să sune ca un clinchet diafan. Iar toate aceste voci (ce spuneau?: „... a ținut o cuvântare grozavă...”, „...nici nu poți să-ți închipui cât de confortabile sunt corsetele astea, până nu le încerci...”, „... ce tip plicticos...”, „...a fugit cu șoferul...”), toate aceste voci, ce splendid și ce fragil ar răsună acolo sus! În timp ce aici, jos, în junglă, cât erau de stupide, de stridente, de vulgare și de obraznice.

Privind peste capetele din jur, Walter îl zări pe Illidge, singur, sprijinindu-se de o coloană. Afișa un aer și un zâmbet byronian, blazat și disprețuitor; își rotea privirea cu o expresie amuzată și indolentă, ca și cum ar fi contemplat gesturile caraghioase ale unui grup de maimuțe. Din păcate, își spusese Walter, în timp ce se îndrepta spre el prin mulțime, sărmanul Illidge nu avea fizicul indicat pentru poza lui de superioritate byroniană. Romanticii cu înclinații satirice erau înalți, bine făcuți, grațioși și cu mișcări lente. Illidge era scund, cu gesturi violente și bruște. Și ce figură comică avea! O haimana cu un nas impertinent și o gură lungă și subțire; fața unei pușlamale, foarte inteligentă și spirituală, departe însă de a exprima nepăsare și dispreț. Pe de altă parte, cum poți să afectezi un aer superior când ești plin de pistrui? Tenul lui Illidge căpătase din pricina pistruiilor culoarea nisipului. Pupilele, de un cafeniu-gălbui, ca și sprâncenele și genele de un portocaliu-gălbui, adevărate culori de camuflaj, se dizolvau, văzute de la distanță, în piele, așa cum un leu se confundă cu nisipul deșertului. Privită din celălalt capăt al sălii, fața îi părea lipsită de trăsături și oarbă, ca figura unei statui cioplite într-un bloc de gresie. Sărmanul Illidge! Poza de erou byronian era cam ridicolă.

— Salut! i se adresă Walter, când ajunse la o distanță de la care putea fi auzit. Cei doi tineri dădură mâna. Ce mai face știința? întrebă Walter, dându-și seama pe loc de

stupiditatea întrebării.

Illidge ridică din umeri.

— E mai puțin la modă decât arta, dacă am fi să judecăm după serata asta. Se uită în jur. Am văzut aici pe jumătate din cei pomeniți la secția scriitori și pictori în *Who's Who*²⁴. Aproape că pute de-atâta artă.

— Și nu-i reconfortant pentru știință? întrebă Walter. Artelor nu le place să fie la modă.

— Ah, da? Atunci ce cauți aici?

— Într-adevăr, ce caut?

Walter se apără de întrebare, începând să râdă. Se uită în jur, întrebându-se unde-o fi dispărut Lucy. N-o mai văzuse de la sfârșitul concertului.

— Ai venit să-ți joci micile tale farse și să fii consolată, spuse Illidge, încercând să plătească o parte din afronturile primite. Amintirea clipei când alunecase pe scară, lipsa de interes manifestată de Lady Edward în privința șopârlelor, ca și aroganța domnilor cu aer militaros îl iritau încă.

— Uită-te la fata de colo, spuse Illidge, cea cu păr negru creț și cu rochie argintie. Seamănă cu o mică mulatră. Ce părere ai despre ea, de exemplu? Ți-ar plăcea, nu, să te consoleze?

— Știu eu? Illidge râse.

— Ai convingeri înalt filosofice, nu? Dragă amice, recunoaște însă că toate principiile sunt o prostie; și eu am aceleași convingeri, așa încât sunt în măsură să vorbesc. Ca să fiu sincer, invidiez succesul vostru, al producătorilor de artă. Mă scoate însă din sărite când văd cum un scrib ridicol și tâmpit.

— Ca mine, de exemplu.

— Nu, tu ești cu o treaptă mai sus, recunosc cu regret Illidge. Dar când văd un scrib oarecare, un nenorocit care înnegrește hârtia și n-are nici a zecea parte din inteligența

---

²⁴ Anuar cuprinzând numele, vârsta, studiile, profesia, adresa etc. ale personalităților în viață, din toate domeniile de activitate.

mea, cum câștigă bani și-l admiră toată lumea, în timp ce eu trec neobservat, mă apucă uneori nebunia.

— Ar trebui să te consideri flatat. Dacă ne admiră, înseamnă că, într-o măsură oarecare, ne înțeleg și își dau seama ce urmărim. Pe tine nu te înțeleg, ești deasupra lor. Faptul că nu te iau în seamă reprezintă un compliment adus inteligenței tale.

— Poate, dar e o insultă odioasă la adresa fizicului meu.

Illidge avea conștiința dureroasă a fizicului său. Știa că e urât și șters, și întocmai ca cel care, chinuit de o măsea, pipăie punctul sensibil pentru a fi sigur că durerea persistă, tot astfel și el își reamintea cu sadism acest amănunt neplăcut.

— Dac-aș arăta ca namila și mitocanul de Webley, lumea nu m-ar ignora, chiar dacă aș avea mintea lui Newton. Nenorocirea, spuse el zgândărindu-și nemilos măseaua dureroasă, e că am aerul unui anarhist. Ascultă-mă pe mine, tu ești fericit, fiindcă arăți ca un *gentleman* sau, cel puțin, ca un artist. Nu-ți poți închipui ce enervant e să pari un intelectual al claselor de jos. Măseaua răspundea crunt; o zgândări și mai tare – Nu-mi pasă că femeile mă ignoră – mai ales, *aceste* femei. Deși e destul de neplăcut. Poliția, în schimb, refuză să mă ignore; au față de mine un interes și o curiozitate îngrozitoare. N-ai să crezi, dar am fost arestat de două ori numai fiindcă am aerul unui anarhist ce umblă cu mașini infernale.

— O glumă bună, spuse Walter sceptic.

— Îți jur că-i adevărat. O dată aici, în țară. Aproape de Chesterfield. Minerii declaraseră grevă. Din întâmplare, mă uitam la o bătaie între greviști și agenții provocatori. Polițiștilor nu le-a plăcut mutra mea și m-au înhățat. Mi-au trebuit ore să scap din ghearele lor. Altă dată am pățit-o în Italia. Mi se pare că cineva tocmai încercase să-l arunce în aer cu o bombă pe Mussolini. În orice caz m-am pomenit că o șleahță de derbedei în cămăși negre mă dau jos din tren

la Genova și mă percheziționează din creștet până în tălpi. Inadmisibil! Și asta numai din cauza aerului meu subversiv.

— Care corespunde, în definitiv, ideilor tale.

— E adevărat, dar o figură nu constituie o probă și nu e o crimă. Deși, adăugă el printre altele, poate că unele figuri *sunt* o crimă. Îl cunoști pe generalul Knoyle? Walter dădu afirmativ din cap. Figura lui e un delict grav. Doar spânzurându-l s-ar putea face dreptate. Doamne, cum i-aș mai omorî pe toți ăștia. Nu degeaba alunecase pe scară și fusese ignorat de un stupid măcelar de soldați. Îi urăsc de moarte pe cei bogați! Pe toți! Nu crezi că sunt îngrozitori?

— Mai îngrozitori decât săracii?

Amintirea camerei în care zăcuse bolnav Wetherington îl făcu aproape instantaneu să se rușineze de întrebare.

— Mult mai îngrozitori. Bogații au ceva deosebit de josnic, de nerușinat și de morbid. Banii dau naștere unui fel de nesimțire, ca o gangrena. N-ai ce-i face. Iisus și-a dat seama. Parabola lui cu cămila și urechile acului e mai mult decât o simplă afirmație. Și ține minte ce mai spune: „lubește pe aproapele tău”. Ai să-ți închipui că sunt creștin, fiindcă vorbesc așa, adăugă el, aproape scuzându-se. Dați cezarului ce-i al cezarului. Iisus avea bun-simț, a înțeles care-i situația. Ajutorul dat semenului tău e piatra de încercare pentru cei bogați. Bogații n-au pe nimeni apropiat.

— Fii serios, că doar nu-s pustnici.

— N-au pe nimeni apropiat, dacă te gândești cum au săracii pe câte cineva apropiat. Când mama trebuia să plece undeva, doamna Cradock, vecina de alături, din dreapta, avea grijă de noi, copiii. Mama proceda la fel când venea rândul doamnei Cradock să plece. Dacă îți rupeai un picior, sau erai concediat, oamenii te ajutau cu bani și alimente. Îmi amintesc perfect că în copilărie am fost trimis să bat tot satul ca să chem moașa, fiindcă pe tânără doamnă Foster, vecina de alături, din stânga, o apucaseră

pe neașteptate durerile facerii înainte de soroc! Când trăiești din mai puțin de patru lire pe săptămână, vrând-nevrând trebuie să te porți ca un creștin și să-ți iubești aproapele. Mai întâi, că nu poți scăpa de el; când îl cauți, e la tine în curte. Nu-i poți ignora existența făcând pe rafinatul și pe filosoful. Ori îl iubești ori îl urăști, și în general e preferabil să păstrezi relații bune, fiindcă poți să ai nevoie de el în cazuri urgente, cum poate și el să aibă nevoie de tine. Deseori, nici nu se mai pune problema să-l refuzi. *Trebuie* să-l ajuți, ești om și n-ai ce-i face, așa că nu strică să te înțelegi cu cel care, oricum, e alături de tine.

Walter îi dădu dreptate.

— Firește.

— Voi, cei bogați, continuă Illidge, nu aveți pe nimeni alături. Niciodată nu vă ajutați semenii și nici nu așteptați să vi se răspundă la fel. Ar fi și inutil, căci vă dă mâna să plătiți pe cineva ca să vadă de voi. Angajați servitori care pentru trei lire pe lună, plus casă și masă, joacă farsa amabilității. Doamna Cradock, vecina noastră de alături, nu era obligată să-ți supravegheze copiii când plecai de acasă. Voi aveți la dispoziție, contra bani, dădace și guvernante. Nu, nici măcar nu știți că există vecini. Trăiți izolați. Fiecare dintre voi se închide în casa lui misterioasă. În dosul obloanelor pot avea loc tragedii, fără ca vecinii să știe.

— Slavă Domnului că-i așa, exclamă Walter.

— Într-adevăr, mulțumiți-i lui Dumnezeu. Intimitatea e un mare lux. Recunosc că e foarte plăcută. Pentru lux însă trebuie să plătești. Nimeni nu e mișcat de nenorocirile pe care nu le cunoaște. Ignoranța e o fericire plină de nesimțire. Pe o stradă săracă nenorocirea n-are unde să se ascundă. Viața se desfășoară prea public. Săracii nu-și uită niciodată sentimentele de buni vecini. Celor bogați însă nu li se oferă prilejul să-și ajute egalii. Nu sunt în stare decât să manifeste o bunăvoință condescendentă și o simpatie ieftină pentru suferințele inferiorilor, pe care nu-i pot

înțelege. Îngrozitor! Și asta când cei bogați dau dovadă de oarecare mărinimie. Când sunt abjecți, arată ca ăștia. Făcu un semn cu mâna spre camera plină. de lume. Seamănă cu Lady Edward – ultima bolgie a infernului! Cu fata asta, a ei... Dădu din umeri disprețuitor și se strâmbă.

Walter îl ascultase cu atenție încordată și cu un sentiment penibil.

— O lume blestemată, descompusă, iremediabil coruptă, continuă Illidge, denunțând-o ca un profet. Vorbise întâmplător o singură dată câteva clipe cu Lucy Tantamount, care de-abia îi înregistrase prezența.

„E adevărat”, își spuse Walter, Lucy era exact așa cum își închipuiau cei care o invidiau sau o dezaprobau; și totuși pentru el reprezenta cea mai minunată și mai gingașă ființă. Cunoscând-o bine își putea permite să asculte orice pe seama ei; cu cât o calomniau mai tare cu atât o iubeau mai mult. *Credo quia absurdum. Amo quia turpe, quia indignum...*²⁵

— Ce putreziciune! reluă cu grandilocvență Illidge. Floarea pură a încântătoarei noastre civilizații – asta-i Lucy. Copia rafinată și parfumată a unui sălbatic sau a unui animal. Singura concluzie asupra celor care au bani și timp de pierdut.

Cu ochii închiși, Walter îl asculta, gândindu-se la Lucy. „O copie rafinată și parfumată a unui sălbatic sau a unui animal.” Adevărul cuvintelor îl durea; el o iubea însă și mai mult, tocmai din cauza îndoielilor și a adevărului odios.

— Trebuie să mă duc să văd dacă bătrânul vrea să mai lucrăm în noaptea asta, spuse Illidge cu o voce schimbată. De obicei, nu ne oprim înainte de unu jumătate, două. Într-un fel e plăcut să trăiești la alte ore decât cele obișnuite. Dormi până la prânz, și începi să lucrezi după ce ți-ai băut ceaiul de după-amiază. Zău că-i plăcut. Îi întinse mâna. Pe

---

²⁵ Cred pentru că e absurd. Iubesc fiindcă e odios, fiindcă e nedemn... (lat.).

curând.

— Să luăm neapărat masa împreună într-o seară, îi spuse Walter fără prea multă convingere.

Illidge dădu din cap.

— Hotărâm într-una dintre zilele astea, spuse el și plecă. Walter își făcu loc prin mulțime căutând-o pretutindeni pe Lucy.

*

Everard Webley îl înghesuisese pe Lordul Edward într-un colț și încerca să-l convingă să-și dea sprijinul „Englezilor liberi”.

— Dar nu mă interesează politica, protesta răgușit bătrânul lord. Nu mă interesează politica... Indiferent ce-ar fi spus Webley, repeta fraza cu o încăpățănare de catâr. Webley desfășura o mare elocință. Oamenii de bună credință, care reprezintă ceva în țara asta, ar trebui să se unească pentru a rezista forțelor de distrugere. Nu erau amenințate numai proprietatea și interesele materiale ale unei clase, ci însăși tradiția engleză, inițiativa individuală, inteligența și orice fel de distincție naturală. „Englezii liberi” se constituiseră într-o grupare pentru a se opune dictaturii celor proști; se înarmaseră pentru a apăra individualitatea de omul din mulțime, de gloată; luptau pentru recunoașterea superiorității naturale în toate domeniile. Dușmanii lor erau numeroși și activi.

Când ești prevenit trebuie să te înarmezi din vreme; când vezi apropiindu-se bandiții, te așezi în poziție de luptă și tragi sabia din teacă. (Webley avea o slăbiciune pentru săbii; când „Englezii liberi” defilau, Webley purta sabie, discursurile lui erau pline de săbii, iar casa înțesată de panoplii.) Se impunea organizare, disciplină, forță. Lupta nu mai putea fi dusă pe tărâm constituțional. Metodele parlamentare se dovedeau foarte bune când două partide

cădeau de acord asupra principiilor fundamentale, și își exprimau dezacordul doar asupra unor fleacuri. Când însă erau în joc principiile fundamentale nu trebuia îngăduit ca politica să devină o distracție a parlamentarilor. Trebuia recurs la o acțiune directă sau la amenințarea cu o asemenea acțiune.

— Am fost cinci ani în Parlament, spuse Webley, timp suficient ca să mă conving că nimic nu se poate rezolva astăzi pe căile parlamentarismului. Ca și cum ai încerca să stingi un foc ținând discursuri. Anglia nu poate fi salvată decât prin acțiune directă. Odată salvată, putem începe să ne gândim din nou la Parlament. (Va trebui să fie însă cu totul altceva decât această adunătură comică compusă din bogătași aleși de gloată.) Între timp n-avem altceva mai bun de făcut decât să ne pregătim de luptă. Iar pregătindu-ne de luptă, putem învinge pașnic. E singura speranță. Credeți-mă, Lord Edward, e singura speranță.

Înfuriat ca un urs încolțit de dulăi într-o groapă²⁶, Lordul Edward nu-și găsea astâmpărul și își rotea din șolduri trupul încovoiat.

— Dar nu mă interesează pol...

Era prea agitat pentru a mai putea pronunța întreg cuvântul.

— Chiar dacă nu vă interesează politica, își continuă Webley campania de convingere, trebuie totuși să vă intereseze averea, poziția, viitorul familiei dumneavoastră. Nu uitați, toate astea se vor prăbuși în dezastrul general.

— Da, însă... Nu... Lordul Edward era disperat. Pe mine... Pe mine nu mă interesează banii.

Odinioară, cu mulți ani în urmă, directorul unei firme de avocați specializați în chestiuni financiare, căreia Lordul Edward îi încredințase întreaga administrație a averii sale,

---

²⁶ Pentru a se distra, familiile aristocratice din Anglia urmăreau de pe marginea unei gropi lupta dintre un urs vârat cu sila în groapă și câinii de vânătoare care îl sfâșiau.

venise în vizită pentru a-și consulta clientul într-o problemă de investiții, în ciuda instrucțiunilor severe lăsate de Lordul Edward care nu permitea să fie deranjat în chestiuni de afaceri. Trebuia hotărâtă destinația a circa optzeci de mii de lire sterline. Lordul Edward fusese smuls din mijlocul ecuațiilor de bază ale statisticilor sistemelor vii. Când aflase motivul neînsemnat pentru care îl întrerupseseră din calcule, bătrânul lord, de obicei calm, izbucnise cu o furie nemaipomenită. Domnul Figgis, care avea o voce puternică și o încredere deplină în felul său de a trata afacerile, fusese obișnuit, în decursul întrevederilor anterioare, să scoată lucrurile la capăt așa cum socotea el de cuviință. Accesul de furie al Lordului Edward îl uimise și-l înspăimântase. Părea că în izbucnirea sa bătrânul, recăpătându-și brusc trăsăturile atavice din feudalism, își reamintise că este un Tantamount care se adresează unui servitor. Dăduse ordine; ordinele fuseseră călcate, iar el deranjat, fără motiv, din cercetările sale. Era inadmisibil. Dacă asta se va repeta, avea să-și transfere afacerile la o altă firmă de avocați. Apoi îl concediase pe domnul Figgis, spunându-i bună ziua.

— Nu mă interesează banii, repetă, el.

Illidge, care se apropiase și le dădea târcoale, pândind prilejul de a se adresa bătrânului lord, auzi de la depărtare remarca și în sinea lui izbucni în râs. „Bogătașii ăștia, își spuse el, blestemații ăștia de bogătași! Toți sunt la fel.”

— Dar dacă nu vă interesează de dragul dumneavoastră, insistă Webley, atacând dintr-o altă direcție, ar trebui să vă intereseze de dragul civilizației, al progresului.

Lordul Edward tresări. Cuvântul „progres” atinsese un resort care eliberase un val de energie.

— Progres! reluă el, iar nefericirea și jena din voce i se transformă în încredere. Progres! Voi, politicienii, nu vorbiți decât de asta. Ca și cum progresul are să țină. Are să țină la infinit. Mai multe motoare, mai mulți copii mici,

mai multă hrană, mai multă reclamă, mai mulți bani, din toate mai mult, în vecii vecilor. Ar trebui să audiați câteva cursuri din specialitatea mea. Biologia fizică. Asta-i bună, progresul! Ce vă propuneți, de pildă, să faceți în problema fosforului? Întrebarea cuprindea o acuzație directă.

— Dar asta-i cu totul în afara discuției, spuse Webley enervat.

— Dimpotrivă, replică Lordul Edward, e singurul lucru important.

Vocea îi devenise puternică și severă. Vorbea mult mai coerent ca de obicei. Fosforul făcuse din el un alt om. Avea păreri bine consolidate în privința fosforului, și din această cauză se simțea și el solid. Ursul încolțit pornea la atac.

— Cu agricultura voastră intensivă, continuă el, secătuiți pur și simplu solul de fosfor. Mai mult de jumătate de unu la sută în fiecare an. Eliminați fosforul din circulație. Ca să nu mai vorbesc cum risipiți prin sistemul de canalizare sute de mii de tone de pentoxid de fosfor! Le vărsați în mare. Și asta numiți progres! Halal de sistemul vostru modern de canalizare! Vocea îi trăda un dispreț tăios. Ar trebui să puneți la loc fosforul de unde l-ați luat. În pământ. Lordul Edward îl amenință cu degetul și se încruntă. În pământ, ascultă-mă pe mine.

— Dar n-am nimic de-a face cu asta!

— Ar trebui să ai de-a face, răspunse grav Lordul Edward. Asta-i nenorocirea cu voi, politicienii. Nu vă gândiți la lucrurile importante. Trăncăniți despre progres, voturi, bolșevism și lăsați să se scurgă aiurea în mare, an de an, un milion de tone de pentoxid de fosfor. E idiot, e criminal, e... e ca și cum ai scârțâi la vioară în timp ce Roma arde. Văzu că Webley deschide gura să vorbească și se grăbi să preîntâmpine ceea ce-și închipuia că va fi obiecția acestuia. Desigur, vă imaginați că puteți suplini pierderea cu ajutorul fosfatului din stânci. Dar ce vă faceți când vor secătui și aceste depozite? Își vârî degetul în plastronul lui Everard.

Ce vă faceți? N-au să treacă nici două sute de ani și depozitele se vor termina. Ne închipuim că suntem progresiști fiindcă trăim din fondul nostru de fosfat, de cărbune, de petrol și de nitrat. Risipiți-le pe toate... Iată politica voastră. Între timp, vă agitați și încercați să ne speriați cu balivernele voastre despre revoluții.

— La dracu, spuse Webley, furios și amuzat totodată, fosforul dumneavoastră poate să aștepte. Primejdia de care vă vorbeam e iminentă. Doriți cu orice preț o revoluție socială și politică?

— O să se reducă astfel populația și o să se stăvilească producția? Întrebă Lordul Edward.

— Firește.

— Atunci doresc cu siguranță o revoluție. Bătrânul lord gândea în termeni geologici și nu se temea de concluzii logice. — Desigur c-o doresc.

Illidge de-abia își mai putea stăpâni râsul.

— Dacă asta-i părerea dumneavoastră... începu Webley, dar Lordul Edward îl întrerupse.

— Singurul rezultat al progresului vostru, spuse el, e că peste câteva generații va avea loc o adevărată revoluție – o revoluție naturală, cosmică. Voi stricați echilibrul, dar în cele din urmă natura îl va restabili. Iar acest proces va fi foarte neplăcut în ce vă privește. Prăbușirea voastră va fi la fel de rapidă ca și ascensiunea. Și mai rapidă încă, fiindcă o să dați faliment, și o să vă risipiți capitalul. Unui om bogat îi trebuie puțin timp ca să-și transforme toate bunurile în bani lichizi. O dată ce le-a transformat însă, nu-i trebuie mult ca să moară de foame.

Webley dădu indiferent din umeri. „Bătrânul e ținut și ramolit.”

— Două drepte paralele nu se întâlnesc niciodată, Lord Edward, așa că vă spun noapte bună, spuse el.

Plecă.

Peste câteva clipe, bătrânul lord și asistentul său urcau

scara monumentală, spre lumea lor.

— Ce ușurat mă simt, spuse Lordul Edward pe când deschidea ușa laboratorului. Trase pe nări cu voluptate mirosul slab de alcool rafinat, folosit la conservarea specimenelor. — Seratele astea! Trebuie să fii recunoscător că te poți întoarce la știință, deși muzica era într-adevăr...

Admirația rămase neexprimată. Illidge ridică nepăsător din umeri.

— Seratele, muzica, știința reprezintă distracții pentru cei înstăriți și care n-au ce face. Dai banii și alegi ce-ți place. Important e să ai banii cu care să plătești. Izbucni într-un râs strident.

Illidge detesta mai mult calitățile celor bogați decât viciile lor. Lăcomia, trândăvia, desfrâul și toate celelalte trăsături mai puțin atrăgătoare ale oamenilor fără ocupație, dar cu un venit sigur, puteau fi iertate, tocmai fiindcă erau compromițătoare. Dezinteresul, însă, spiritualitatea, cinstea, senzațiile rafinate și gustul ales erau de obicei considerate calități demne de admirat; iată de ce le ura în mod cu totul special. Aceste virtuți, după părerea lui Illidge, erau produsul fatal al bogăției, deopotrivă cu alcoolismul cronic sau cu micul dejun la ora unsprezece.

— Burghezii, se lamenta el, se felicită reciproc pentru dezinteresul lor - cu alte cuvinte, fiindcă au bani destui ca să trăiască fără să fie siliți să muncească sau să-și bată capul cu probleme de ordin material; sau fiindcă le dă mâna să refuze un bacșiș. Sau fiindcă au destui bani ca să-și ofere o cultură rafinată. Se mai felicită și fiindcă dispun de timp să se ocupe de artă, să citească și să facă dragoste pe îndelete și savant. De ce nu sunt sinceri să recunoască fățiș ceea ce insinuează tot timpul - și anume că toate calitățile lor sunt rezultatul unui pachet de acțiuni la stat, cu dobândă sigură de cinci la sută?

Afecțiunea oarecum ironică pentru Lordul Edward era temperată de o iritare permanentă, la gândul că virtuțile

intelectuale și morale ale bătrânului lord, ca și excentricitățile și absurditățile sale nostime, erau posibile numai datorită sumei absolut scandaloase pe care o reprezenta balanța sa bancară. Iar această dezaprobare latentă devenea acută ori de câte ori auzea pe cineva. lăudându-l pe Lordul Edward, admirându-l sau chiar bătându-și joc de el. Râsui, afecțiunea și admirația față de Lordul Edward îi erau permise numai lui Illidge, deoarece doar el îl înțelegea și putea să-l ierte. Unii nici măcar nu-și dădeau seama că există ceva care trebuia iertat. Illidge se grăbea întotdeauna să-i informeze.

— Dacă bătrânul n-ar fi urmașul unor jefuitori de mănăstiri, spunea el celor ce-l admirau și-l lăudau pe Lordul Edward, locul lui ar fi într-un azil de bătrâni sau într-un balamuc.

Cu toate acestea ținea sincer la bătrân, și îi admira sincer talentul și caracterul. Oamenii puteau fi totuși scuzați că nu observaseră acest lucru. În general, exista părerea că asistentul Lordului Edward era un „tip nesuferit”.

Ura fățișă împotriva celor bogați constituia în ochii lui Illidge atât o plăcere cât și o datorie sfântă față de viitor și de cauza dreptății. Nici măcar bătrânul lord nu făcea excepție. Era de ajuns să scoată un cuvânt în apărarea sufletului (căci Illidge considera rușinoasă și nepermisă pasiunea Lordului Edward pentru metafizica idealistă), că Illidge și pornea atacul, bătându-și joc de filosofia capitalistă și de religia burgheză. O expresie de dezgust față de afaceriștii lucizi, de indiferență în privința intereselor materiale, de simpatie pentru cei săraci stârnea pe loc o aluzie mai mult sau mai puțin transparentă, dar totdeauna sarcastică, la adresa milioanelor familiei Tantamount. Uneori (datorită pasului greșit pe scară sau aroganței generalului, ca azi de pildă), o simplă referire la știința pură dădea naștere unui comentariu ironic. Illidge era un biolog entuziast, dar ca un cetățean cu conștiință de

clasă se credea silit să admită că știința pură, întocmai ca bunul-gust, plictiseala, perversitatea și dragostea platonică, era un produs al bogăției și trândăviei. Nu se temea să fie logic și să-și ridiculizeze până și idolul.

— Bani să ai, repetă el, asta-i totul.

Bătrânul lord se uită cu un aer vinovat la asistentul său. Reproșurile indirecte îl jenau. Încercă să schimbe subiectul.

— Ce zici de mormolocii noștri? De cel asimetric? Scosese ră prin clocire pui de mormoloci din ouă ținute într-o parte la o temperatură anormal de caldă iar în cealaltă parte anormal de rece. Se îndreptă spre vasul de sticlă în care se aflau mormolocii. Illidge îl urmă.

— Mormoloci asimetrici! repetă el. Mormoloci asimetrici! Ce rafinement! Aproape egal cu rafinementul de a cânta Bach la flaut sau de a degusta un vin bun. Se gândi la fratele său Tom, bolnav de plămâni, lucrând cu perforatorul la o fabrică de motoare din Manchester. Își aminti de zilele când acasă se spălau rufe și de mâinile stacojii, crăpate și arse de sodă ale mamei lui.

— Mormoloci asimetrici! spuse el din nou și râse.

*

— Ciudat, spuse doamna Betterton, ciudat că un mare artist poate fi atât de cinic.

În compania lui Burlap, îi plăcea să creadă că John Bidlake vorbise serios. Discursurile înălțătoare ale lui Burlap asupra cinismului se dovedeau pe gustul doamnei Betterton. Se simțea transportată de discuțiile lui despre celebrități sau artă.

— Trebuie să recunoști, spuse ea, că John Bidlake e într-adevăr un mare artist.

Burlap recunoscuse dând încet din cap. Nu se uita la doamna Betterton, ci își ferea privirea în jos, ca și cum s-ar fi adresat unui personaj minuscule, demonul lui probabil, o

emanație a propriei lui ființe, un fel de *Doppelgänger*²⁷, vizibil doar lui și stând alături de interlocutor. Burlap avea o statură mijlocie, mergea aplecat și își târa ușor picioarele. Părul îi era negru, des și creț; în creștetul capului avea o chelie, roză, mare cât o medalie. Ochii cenușii erau adânc fixați în arcade, nasul și bărbia foarte pronunțate, dar frumos conturate; gura aveau buze pline și prelungi. Bătrânul Bidlake, caricaturist nu numai cu penelul, dar și oral, afirmase că Burlap este o creație a unui pictor al barocului, ceva între un bandit de film și Sfântul Anton de Padua, între un Lothario²⁸ trișor și un bigot furibund.

— Da, un mare artist, recunoscui Burlap, dar nu unul dintre cei mai mari. Cuvânta rar, meditativ, ca și cum ar fi vorbit singur. Întreaga lui conversație se reducea la un dialog cu sine sau cu acel mic *Doppelgänger* care se afla, invizibil, alături de conlocutor; Burlap era permanent și exclusiv conștient de sine.

— Nu unul dintre cei mai mari, repetă el încet. Se întâmplase ca tocmai să scrie un articol asupra tematicii în artă pentru numărul următor al săptămânalului *Literary World*. — Tocmai din cauza acelui cinism, spuse el. „Era cazul să se autociteze?”

— Foarte adevărat! Confirmarea izbucni poate cam prematur din partea lui Mary Betterton; entuziasmul ei era totdeauna în fierbere. Își încleșta mâinile. Foarte adevărat! Se uită la fața pe care Burlap și-o ferea și o găsi atât de spirituală, atât de frumoasă în genul ei.

— Cum poate un cinic să fie un mare artist? continuă Burlap hotărându-se să-i declame propriul articol, în ciuda riscului ca ea să-l recunoască odată apărut, joia viitoare. Și chiar dacă-l va recunoaște, asta n-avea să șteargă impresia puternică pe care i-o lăsase când i-i expusese. „Deși, de ce-

---

²⁷ Dublură (germ.).

²⁸ Personaj din piesa lui Rowe (1674-1718) *Frumosul penitent*, prototipul aventurierului sentimental lipsit de scrupule.

oi fi vrând să-i faci impresie – interveni un drăcușor ironic – exceptând faptul că e bogată, și-ți poate fi de folos – Dumnezeu știe.” Diavolul fu reîntors cu furca de unde venise. „Ai răspunderi, îi explică grăbit un înger. Făclia culturii nu trebuie ascunsă, ci lăsată să strălucească mai ales asupra oamenilor cumsecade.” Doamna Betterton ținea partea îngerilor; loialitatea ei trebuia răsplătită. Un mare artist, continuă el cu voce tare, e un ins care sintetizează experiența generală. Cincul pornește prin a nega jumătate din ceea ce există – existența sufletului, existența idealului, existența lui Dumnezeu. Și, cu toate acestea, suntem conștienți de existența spiritului la fel de direct și de neîndoielnic pe cât suntem conștienți de existența fizică.

— Evident, evident! exclamă doamna Betterton.

— E absurd să negi una dintre cele două categorii de existențe. „E absurd să mă renegi”, spuse demonul, ridicându-și iar capul în conștiința lui Burlap.

— Absurd!

— Cincul se mărginește la jumătate din lumea existențelor posibile. La mai puțin de jumătate. Căci experiențele pe plan spiritual sunt mai numeroase decât cele pe plan fizic.

— Infinit mai numeroase!

— Cincul poate să-și trateze tematica limitată foarte bine. Admit că Bidlake reușește. Reușește perfect. Are toată îndemânarea celui mai versat artist. Sau cel puțin, o avea.

— O avea, suspină doamna Betterton, atunci când l-am cunoscut prima dată.

Aluzia ținea să demonstreze că datorită influenței ei pictase Bidlake atât de bine.

— Și-a risipit însă întotdeauna talentul pe fleacuri. Ceea ce sintetiza Bidlake în arta lui e limitat, și oarecum lipsit de importanță.

— Asta i-am spus-o și eu, întotdeauna, zise doamna Betterton, reinterpretând într-o lumină nouă și favorabilă, în ceea ce o privea, discuțiile aprinse din tinerețe, purtate asupra preraphaelitismului. Gândește-te la Burne-Jones, îi spuneam eu. Amintirea hohotului gigantic și rabelaisian scos de John Bidlake îi răsună în urechi. Nu zic că Burne-Jones e un pictor grozav, se grăbi să adauge. („Burne-Jones pictează – spusese John Bidlake, și cât de scandalizată fusese, cât de adânc jignită! – de parcă n-ar fi văzut în viața lui o pereche de fese.”) Dar subiectele alese de Burne-Jones erau nobile. Dacă ai avea tu visurile *lui*, îi spuneam lui John Bidlake, dacă ai avea idealurile *lui*, ai fi cu adevărat un mare artist.

Burlap zâmbi și dădu din cap afirmativ. „Da, ține partea îngerilor, se gândi el. Trebuie încurajată. Am răspunderi.” Demonul îi făcu complice semn cu ochiul. „Surâsul lui Burlap are ceva, reflectă doamna Betterton, care amintește de pânzele lui Leonardo da Vinci sau ale lui Sodoma²⁹, ceva misterios, subtil și profund.”

— Deși, nu uitați, spuse Burlap, debitându-și propriul articol frază cu frază, că nu subiectul contează la o mare operă de artă. Whittier³⁰ și Longfellow aveau multe gânduri nobile, dar n-au creat decât poezii minore.

— Perfect adevărat!

— Singura generalizare pe care o putem risca e că cele mai grandioase opere de artă au avut subiecte grandioase, și că operele cu subiecte minore, oricât ar fi ele de desăvârșite, nu sunt niciodată atât de reușite ca...

— Uite-l pe Walter, îl întrerupse doamna Betterton. Rătăcește ca un suflet chinuit. Walter!

Auzindu-se strigat, Walter se întoarse. „Dumnezeule, muierea Betterton! Și Burlap pe deasupra!” își compuse un

---

²⁹ *Giovanni Antonio Bazzi*, denumit *Sodoma* (1477-1549), pictor italian, autor al frescelor de la Siena.

³⁰ *John Greenleaf Whittier* (1807-1892), poet și reformator american.

zâmbet. Doamna Betterton și colegul lui de la *Literary World* erau ultimele persoane pe care ar fi dorit să le întâlnească în clipa aceea.

— Tocmai discutam despre grandoarea în artă, îi explică doamna Betterton. Domnul Burlap spunea lucruri atât de profunde.

Porni să reproducă pentru urechile lui Walter maximele profunde ale lui Burlap.

Walter se întrebă de ce comportarea lui Burlap față de el era atât de rece, de distantă, de închisă și chiar ostilă. Asta era nenorocirea cu Burlap. Nu știai niciodată ce vrea. Ori ținea la tine, ori te detesta. Viața alături de el era o serie de scene – de ostilitate, sau de prietenie – acestea din urmă, după părerea lui Walter, și mai greu de suportat. Într-un fel sau altul, Burlap trăia într-o permanentă emoție. Rareori viața lui spirituală se scurgea domol. În general, evoca un ocean în veșnică mișcare. Frământările lui se canalizau oare acum într-o direcție ostilă?

Doamna Betterton continua să expună cugetările adânci ale lui Burlap. Lui Walter îi sunau ciudat de asemănătoare cu unele pasaje din articolul lui Burlap, ale cărui corecturi le făcuse pentru tipografie chiar în dimineața aceea. Reprodus în explozii succesive de entuziasm, după expunerea verbală a autorului, articolul părea cam ridicol. Îi veni o idee. Poate că din cauza aceasta era Burlap atât de rece. Îi aruncă o privire, dar figura lui Burlap era impenetrabilă.

— Mă tem că trebuie să plec, spuse Burlap, brusc, când doamna Betterton făcu o pauză.

— Vai, nu se poate, de ce? protestă ea.

Cu un efort, Burlap zâmbi iarăși ca un personaj din tablourile lui Sodoma.

— Lumea e prea aproape de noi, cită el cu un aer misterios. Îi plăcea să spună lucruri misterioase, plasându-le în mijlocul conversației, spre a-și surprinde interlocutorii.

— Dar dumneata nu rămâi destul în compania noastră, îl

flata doamna Betterton.

— Mulțimea e de vină, explică el. După un timp, intru în panică. Simt că-mi strivește sufletul. Dacă-ș rămâne, aș începe să urlu.

Își luă rămas-bun.

— Ce om minunat! exclamă doamna Betterton, cât timp Burlap mai putea s-o audă. Trebuie să fie grozav să lucrezi cu el.

— E un redactor foarte bun, spuse Walter.

— Mă refeream la personalitatea lui. Cum să-ți spun? La forța lui spirituală.

Walter clătină din cap și spuse „da” cu un aer cam vag. Forța spirituală a lui Burlap era exact lucrul despre care nu avea o părere prea bună.

— În epoca noastră, continuă doamna Betterton, Burlap e o oază într-un deșert de frivolitate stupidă și de cinism.

— Unele dintre opiniile lui sunt de mare clasă, recunosc prudent Walter.

Se întreba cât de repede ar putea să se descotorosească politicos de această doamnă.

*

— Uite-l pe Walter, spuse Lady Edward.

— Care Walter? Întrebă Bidlake.

Purtați de valul invitațiilor, se reîntâlniseră întâmplător.

— Walter al tău.

— Ah, al meu. Nu părea foarte curios, dar îi urmări totuși privirea. Ce nenorocire! spuse Bidlake. Nu-și iubea copiii, deoarece creșteau, și crescând îl împingeau înapoi, an de an, spre abis și beznă. Walter, de exemplu. Parcă ieri se născuse, și totuși acum trebuia să aibă cel puțin douăzeci și cinci de ani.

— Sărmanul Walter, nu arată deloc bine.

— Parc-ar avea tenie, spuse Bidlake cu ferocitate.

— Ce se mai întâmplă cu legătura aceea deplorabilă? întrebă ea.

Bidlake ridică indiferent din umeri.

— Nimic neobișnuit, presupun.

— N-am întâlnit-o niciodată pe această femeie.

— Am întâlnit-o eu. E înfiorătoare.

— De ce? E vulgară?

— Nu, câtuși de puțin. Aș fi vrut să fie vulgară, protestă Bidlake. E rafinată, teribil de rafinată. Vorbește cam așa, și începu, pe un ton tărăgănat și pițigăiat, să imite vocea lui Marjorie. Ca o fetiță scumpă și nevinovată. Și e extrem de serioasă și de pedantă. Un hohot de râs îi întrerupse imitația. Știi ce mi-a spus odată? Trebuie să precizez că nu discută cu mine decât despre Artă. Artă cu majusculă. Mi-a spus: (își ridică din nou vocea la tonul pițigăiat al unui copil): „Cred că în Artă e loc și pentru Fra Angelico³¹, dar și pentru Rubens”. Un râs homeric îl zgudui din nou. Ce tâmpită! Și are un nas cu cel puțin opt centimetri prea lung.

*

Marjorie deschise cutia în care își ținea corespondența. Toate scrisorile erau de la Walter. Desfăcu panglica și le reciti pe rând. „Dragă doamnă Carling, vă trimit alăturat volumul de *Scrisori* ale lui Keats, de care v-am pomenit astăzi. Nu vă deranjați, vă rog, să mi-l înapoiați. Mai am un exemplar pe care am să-l citesc din nou pentru plăcerea de a vă întovărași cu lectura, chiar de la distanță, în aceeași aventură spirituală.”

Aceasta era prima scrisoare. O citi în întregime și retrăi în memorie ceva din surpriza plăcută pe care i-o pricinuisese la început pasajul cu aventura spirituală. În conversație, Walter părea să evite apropierea directă și personală, fiind

---

³¹ *Fra Angelico* (1387-1455), călugăr dominican, a pictat mănăstirea San Marco din Florența.

exagerat de timid. Marjorie nu se așteptase la o astfel de scrisoare din partea lui. Mai târziu, după ce primise și altele se obișnuise cu ciudățeniile lui. Considera firesc faptul că Walter era mai îndrăzneț în corespondență decât în conversația directă. Toată dragostea lui – cel puțin toată acea dragoste pe care o declarase, și care pe vremea când o curta era foarte puțin înflăcărată – se afla în scrisori. Aranjamentul îi convenea lui Marjorie de minune. I-ar fi plăcut să continue la infinit să facă dragoste fierbinte, culturală și verbală, prin scrisori. Îi plăcea ideea dragostei; ceea ce nu-i plăcea erau amanții, afară de cazul când se aflau departe sau numai în închipuire. Un curs de pasiune prin corespondență reprezenta pentru ea legătura perfectă și ideală cu un bărbat. Relațiile personale cu femeile erau de preferat, căci femeile aveau toate calitățile bărbaților aflați departe, plus avantajul de a fi, de fapt, prezente. Puteau fi în aceeași cameră cu tine și totuși să nu-ți ceară mai mult decât un bărbat aflat la celălalt capăt al unui trafic poștal. Datorită timidității în prezența ei și pasiunii și libertăților din scrisori, Walter îi păruse lui Marjorie că întrunește cele mai alese calități ale ambelor sexe. Și apoi era atât de profund și măgulitor interesat de activitatea, de gândirea și sentimentele ei! Sărmana Marjorie nu era obișnuită ca oamenii să se intereseze de ea.

„Sfinxule, citi ea în cea de-a treia scrisoare (o numise așa din cauza tăcerilor ei enigmatice. Carling, soțul ei, pentru aceleași motive o poreclise «gulia» sau «halteră»), sfinxule, de ce te ascunzi într-o scoică de tăcere? S-ar putea crede că ți-e rușine de bunătatea, drăgălășenia, suavitatea și inteligența ta. Dar aceste calități ies totuși la iveală, chiar dacă încerci să le ascunzi.”

Ochii i se umplură de lacrimi. Fusesse atât de bun cu ea, atât de tandru și de gentil, iar acum...

„Iubito, citi cu greu, printre lacrimi, scrisoarea următoare, dragostea poate transforma dorința fizică într-una

spirituală, având forța magică de a converti trupul într-un suflet pur...”

E adevărat că și el avusese acele dorințe. Până și el. Toți bărbații aveau astfel de dorințe, presupuse ea. Groaznic. Se cutremură aproape de oroare, amintindu-și de Carling, amintindu-și chiar și de Walter. Da, până și Walter, deși fusese atât de gentil și plin de considerație. Walter îi înțelesese sentimentele. Cu atât mai extraordinară i se părea purtarea lui de acum. Devenise deodată un altul, un fel de animal sălbatic, crud și lacom. „Cum poate fi atât de crud? se întrebă ea. Cum poate fi atât de crud cu premeditare?” El, Walter? Walter al ei, adevăratul Walter era drăguț, înțelegător, plin de atenții, de o bunătate și o lipsă de egoism nemaipomenite. Această bunătate, această gentilețe iubise Marjorie la el, în ciuda faptului că era bărbat și avea „acele” dorințe; devotamentul ei se adresa acelui Walter tandru, dezinteresat și atent, pe care ajunsese să-l cunoască și să-l aprecieze după ce începuseră să trăiască împreună. Iubise până și manifestările lui de slăbiciune, mai puțin admirabile, îl iubise chiar și când îl vedea că se lăsa înșelat la plată de vizitii și de hamali, sau când dădea bani cu nemiluita unor pușlamale care turuiau povești, evident inventate, despre servicii ce-i așteptau la celălalt capăt al țării și despre lipsa de bani pentru drum. Era exagerat de sensibil și de înțelegător când era vorba de situația altuia. Obsedat de ideea de a fi drept cu alții, se dovedea adeseori nedrept cu sine. Era gata să-și sacrifice propriile drepturi, decât să riște să le calce pe ale altora. Marjorie își dăduse seama că această indulgență devenise o slăbiciune și era pe punctul de a se transforma într-un viciu; o indulgență datorată mai ales timidității lui, delicateții exagerate cu care se ferea de orice conflict și chiar de orice contact neplăcut. Ei nu-i păsa, îl iubea pentru aceste motive chiar dacă avea de suferit de pe urma lor. Ajungând s-o considere ca fiind alături de el în lupta împotriva lumii,

Walter sacrificase uneori, dintr-un spirit exagerat de considerație pentru drepturile altora, nu numai drepturile lui dar și pe ale ei. De câte ori nu-i spusese, de exemplu, că era prost plătit pentru munca lui la *Literary World*! Se gândi la ultima discuție pe o temă care devenise pentru el extrem de odioasă.

— Walter, Burlap te exploatează, spusese ea.

— Revista e într-o situație grea.

Găsea întotdeauna scuze pentru deficiențele altora când îl vizau pe el.

— De ce să te lași escrocat?

— Nu mă las escrocat.

Vocea lui trăda exasperarea omului conștient că n-are dreptate.

— Și chiar dac-aș fi escrocat, prefer să mă las escrocat decât să mă tocmesc pentru halca mea de carne. La urma urmei, mă privește.

— Mă privește și pe mine! Îi întinse un carnet unde ținea evidența cheltuielilor pe care tocmai le controlase când începuse discuția. Dac-ai ști cât costă zarzavaturile!

Walter se înroșise și ieșise din cameră fără să-i răspundă. Discuția era tipică. Walter nu fusese niciodată nedrept cu ea în mod intenționat; dacă o făcuse, fusese doar din greșeală sau considerație deplasată pentru alții, iar atunci era nedrept și cu sine. Aceste nedreptăți nu o supăraseră niciodată. Dovedeau cât de strâns se legaseră unul de altul. Acum însă, nu mai era nimic întâmplător în răutatea lui. Walter, cel atent și gentil dispăruse, și un alt om, nemilos și plin de ură, o făcea intenționat să sufere.

*

Lady Edward începu să râdă.

— Mă întreb ce-a găsit la ea, dacă-i atât de jalnică cum spui.

— Ce găsești vreodată la oameni?

John Bidlake vorbea pe un ton melancolic. Pe neașteptate, începuse să i se facă rău. Simțea o greutate în stomac, avea o senzație de greață și îi venea să sughite. De la o vreme i se întâmplă tot mai des, și în special imediat după masă. Bicarbonatul nu-l mai ajuta ca înainte.

— În problemele astea, adăugă el, toți suntem la fel de țicniți.

— Mulțumesc, spuse râzând Lady Edward.

— Cei de față se exclud, spuse Bidlake zâmbind; făcu o mică plecăciune, încercând să fie galant. Își reținu alt sughit. Se simțea foarte rău. Nu te superi dacă mă așez puțin? întrebă el. Tot stând în picioare... Se lăsă greu pe un fotoliu.

Lady Edward se uită la el cu oarecare solitudine, dar nu spuse nimic. Știa că John Bidlake nu putea suferi aluziile la vârstă, boală sau slăbiciune fizică.

„Trebuie să fie din cauza icrelor negre, își spuse el. Blestematele alea de icre negre.” Deodată, urî din toată inima icrele negre. Morunii din Marea Neagră deveniseră dușmanii lui personali.

— Sărmanul Walter, spuse lady Edward, reluând conversația. Când te gândești ce talentat e.

John Bidlake mârâi disprețuitor.

Lady Edward își dădu seama că făcuse o gafă – din greșeală, de data asta, absolut din greșeală. Schimbă subiectul.

— Și Elinor? întrebă ea. Când se întorc Elinor și Philip Qarles?

— Pleacă mâine din Bombay, răspunse telegrafic John Bidlake. Era prea preocupat de icrele negre ca și de senzațiile stomacale ca să-i dea lămuriri mai ample.

Capitolul VI

— Indienii sorb liberalismul de la fântânile voastre, spuse domnul Sita Ram, citându-și unul dintre propriile discursuri în Adunarea Legislativă.

Întinse un deget acuzator spre Philip Quarles. Picături de sudoare îi alunecau de-a lungul obrazilor cafenii, punși; părea că plânge pentru Mama India. În vârful nasului îi atârna o picătură de sudoare, sclipind ca o piatră prețioasă în lumina lămpii. În timp ce domnul Sita Ram vorbea, picătura arunca reflexe și tremura, ca și cum ar fi vibrat la sentimentele lui patriotice. La un moment dat, sentimentele de dovediră prea puternice pentru perla de sudoare. La cuvântul „fântână”, picătura tremură violent pentru ultima dată și căzu printre firimiturile de pește din farfuria domnului Sita Ram.

— Burke³² și Bacon, continuă cu o voce sonoră domnul Sita Ram, Milton și Macaulay³³...

— Vai, ia priviți! țipă Elinor Quarles speriată.

Se ridică atât de brusc, încât scaunul îi căzu pe spate. Domnul Sita Ram se întoarse spre ea.

— Ce s-a întâmplat? întrebă iritat. Îl enerva să fie întrerupt în mijlocul perorației.

Elinor arată cu degetul. O broască cenușie, enormă, sărea greoi pe verandă. În tăcere, mișcările ei se auzeau ca o bușitură slabă, de parcă cineva ar fi lăsat un burete ud să cadă de mai multe ori.

— Broaștele nu fac niciun rău, spuse domnul Sita Ram,

---

³² *Thomas Burke* (1886-1945), scriitor, nuvelist și eseist englez.

³³ *Thomas Macaulay* (1800-1859), om de stat și istoric englez.

obișnuit cu fauna tropicală.

Elinor se uită rugător la soțul ei. Philip o privea dezaprobator.

— Fii serioasă, draga mea, protestă el.

Animalele vâscoase îi provocau și lui o scârbă puternică. Știa, totuși, să-și ascundă stoic dezgustul. La fel se întâmplă și cu mâncarea. Peștele servit la masă părea o broască-râioasă – de-abia acum îi veni în minte această comparație potrivită. Cu un efort, reușise, însă, să-l mănânce. După prima înghițitură, Elinor lăsase peștele neatins.

— Nu te superi dac-am să te rog s-o gonești, șopti Elinor. Figura ei exprima o greață violentă. Știi că nu le pot suferi.

Scuzându-se față de domnul Sita Ram, Philip Quarles – un bărbat foarte înalt și subțire – se ridică râzând de la masă și păși șchiopătând pe verandă. Cu vârful bont al pantofului ortopedic împinse broasca până la marginea terasei, de unde, cu o plesnitură, animalul căzu jos în grădină. Aruncând o privire în jur, Philip întrezări marea lucind printre tulpinile palmierilor. Luna se ridicase, iar frunzișul des al palmierilor se detașa întunecat pe cer. Nu se clinea nicio frunză. Era fantastic de cald și cu cât înaintau în noapte părea că se face și mai cald. Arșița soarelui e mai puțin insuportabilă, căci te aștepți la ea, pe când acest întuneric înăbușitor... Philip își tampona fața cu batista și își reluă locul la masă.

— Ce spuneți, domnule Sita Ram?

Delirul oratoric inițial, de o neglijență căutată, al domnului Sita Ram, trecuse.

— Am recitit astăzi unele dintre operele lui Morley³⁴, anunță el.

— Sfinte Sisoe! zise Philis Quarles, folosind intenționat unele expresii din jargonul elevilor de liceu. Făcea mare efort într-o conversație serioasă.

---

³⁴ John Morley (1838–1923), om de stat și scriitor englez.

Domnul Sita Ram nu era însă persoana care să sesizeze întregul sens din „Sfinte Sisoe”.

— Ce gânditor! continuă el. Ce mare gânditor! Și stilul lui atât de cast.

— Asta-i și părerea mea.

— Unele fraze sunt splendide, continuă domnul Sita Ram. Le-am notat. Se scotoci prin buzunare dar nu găsi carnetul.

— N-are a face, spuse el. Erau însă câteva fraze frumoase. Se întâmplă să citești o carte întreagă și să nu găsești o singură frază pe care să ți-o amintești, sau s-o poți cita. La ce servesc astfel de cărți, vă întreb?

— Într-adevăr, la ce servesc?

Vreo patru-cinci servitori, murdar îmbrăcați, ieșiră din casă și schimbă farfuriile. Pe masă apărură un fel de drob cu aspect îndoielnic. Elinor se uită disperată la soțul ei, apoi se întoarse spre domnul Sita Ram, asigurându-l că nu mănâncă niciodată carne. Apreciind gestul ei înțelept, Philip începu să mănânce cu stoicism. Băură o șampanie dulce, caldă ca un ceai. După drob urmă desertul, niște gogoși, mari și decolorate (se vedea că trecuseră prin multe degete și că fuseseră frământate în palmă îndelung și cu pasiune), făcute dintr-o pastă suspectă, lipicioasă și granuloasă, și având, în ciuda zahărului, un gust persistent de seu.

Recăpătându-și elocința sub efectul șampaniei, domnul Sita Ram începu să debiteze ultimul său discurs.

— Există o lege pentru englezi, spuse el, și una pentru indieni, una pentru cei ce oprimă și alta pentru cei oprimați. Cuvântul dreptate a dispărut din vocabularul dumneavoastră, sau și-a schimbat sensul.

— Sunt tentat să cred că și-a schimbat sensul, spuse Philip. Domnul Sita Ram nu îi dădu atenție. Era cuprins de o indignare sfântă, cu atât mai violentă cu cât era complet inutilă.

— Luați cazul, continuă el (vocea începu să-i tremure, nemaiputându-se stăpâni), nenorocitului de șef de gară din

Bhowanipore.

Philip refuză să dea atenție cazului. Se gândea la felul cum cuvântul dreptate își schimbase sensul. Înainte de a vizita India, cuvântul avusese un sens; acum, însă, când erau pe punctul de a pleca, sensul se modificase.

Se pare că șeful de gară din Bhowanipore avea o activitate ireproșabilă și nouă copii.

— De ce nu-i învățați să practice controlul nașterilor? întrebă Elinor.

La descrierea acestor familii enorme, Elinor tresărea întotdeauna. Își amintea cât de mult suferise la nașterea micuțului Phil. Și unde mai pui că fusese cloroformizată, avusese alături două infirmiere și pe renumitul mamouș Sir Claude Aglat, în timp ce soția șefului de gară din Bhowanipore... Auzise relatări despre moașele din India. Se cutremură.

— Nu-i asta oare singura speranță pentru India?

Domnul Sita Ram se gândea că singura speranță o constituie sufragiul universal și autoguvernarea. Își continuă istorisirea despre șeful de gară. Acesta își luase onorabil toate examenele cu cele mai înalte calificative. De cel puțin patru ani nu fusese avansat, cu toate că-i venise rândul. Da, de patru ani fuseseră preferați europenii sau eurasienii. Sângele domnului Sita Ram începu să fiarbă la gândul celor cinci mii de ani de civilizație indiană, de spiritualitate indiană și de superioritate morală indiană, călcați cu cinism în picioare, în persoana șefului de gară, de către englezi...

— E asta dreptate, vă întreb?

Bătu cu pumnul în masă.

„Poți să știi? îmi spuse Philip. Poate că e.”

Elinor se gândea încă la cei nouă copii. Pentru a grăbi nașterea, auzise că moașele indiene joacă pe burta femeilor însărcinate. Iar în loc de ergotină folosesc o pastă făcută din balegă și sticlă pisată.

— E asta dreptate? repetă domnul Sita Ram. Dându-și seama că amfitrionul aștepta un răspuns, Philip clătină din cap.

— Nu.

— Ar trebui să scrieți un articol, zise domnul Sita Ram, să demascați scandalul.

Philip se scuză; era romancier, nu politician sau jurnalist.

— Cunoașteți pe bătrânul Daulat Singh? adăugă Philip ca să schimbe subiectul. Cel care locuiește în Ajmere?

— L-am întâlnit, spuse domnul Sita Ram, cu o voce care trăda limpede că Daulat Singh nu-i făcuse o impresie bună sau poate (ipoteză mai probabilă, se gândi Philip) domnul Sita Ram nu făcuse o impresie bună asupra lui Singh, care refuzase să-i accepte teoriile.

— Mi s-a părut un om remarcabil, spuse Philip. Pentru oameni ca Daulat Singh dreptatea avea cu totul alt sens decât pentru domnul Sita Ram, sau pentru șeful de gară din Bhowanipore. Își aminti fața bătrână și nobilă a lui Daulat Singh, ochii strălucitori și pasiunea reținută a cuvintelor lui. Dacă s-ar fi putut totuși abține să amestece betel...

Veni timpul de plecare. În fine, își luară rămas-bun cu o cordialitate aproape exagerată, se urcară în mașina ce-i aștepta și porniră. Sub palmierii din Hoohoo, pământul părea presărat cu monezi de argint strălucitor sau acoperit pe alocuri cu băltoace de mercur. Mașina aluneca printr-o pâlpâire neîntreruptă de lumină și întuneric - ca într-un film de acum douăzeci de ani - până când, ieșind de sub palmieri, se pomeniră în lumina unei luni enorme. „Hecate³⁵ cea cu trei trupuri, își spuse el, uitându-se și clipind la discul strălucitor. Ce se întâmplă cu Sita Ram, cu Daulat Singh și cu șeful de gară, ce se întâmplă cu bătrâna și îngrozitoarea Indie, cu dreptatea și libertatea, cu progresul și viitorul? De fapt, nu-mi pasă. Absolut deloc. E rușinos,

---

³⁵ Divinitate din mitologia greacă, înfățișată cu trei capete sau trei trupuri.

dar nu-mi pasă. Și Hecate nu are trei trupuri ci o mie, milioane. Fluxul și refluxul mării. Zeița Nemorensiană³⁶, Tifatiniană³⁷. Variaza direct cu produsul maselor și invers cu pătratul distanței. Mic ca un ban de argint, la vreun metru distanță, dar în realitate mare cât imperiul rusc. Mai mare ca India. Ce plăcut va fi când ne vom întoarce în Europa! Când te gândești că pe vremuri citeam cărți despre Yoga, făceam exerciții de respirație și încercam să mă conving că nu exist! Ce prost eram! Din cauza discuțiilor cu idiotul de Burlap. Din fericire, oamenii nu lasă urme adânci asupra mea, ci doar impresii ușoare, ca un vapor ce brăzdează marea. Valurile șterg însă urma. Mă întreb cum arată vaporul italian cu care vom pleca mâine? Se zice că vasele companiei «Lloyd Triestino» sunt foarte confortabile. Din fericire. N-ar trebui să-ți fie rușine de propria-ți indiferență. Vezi parabola cu semănătorul. Sămânța aruncată pe pământ sterp. Și totuși, evident, nu are sens să pari ceea ce nu ești. Burlap, de exemplu. Ce farsor! Am impresia că păcălește o groază de oameni, inclusiv pe sine. Nu cred că tipul ipocritului conștient există în realitate, poate doar în ocazii deosebite. Nu te poți prefăce tot timpul. Ar fi interesant totuși de știut ce-ar însemna un ideal pentru care să ucizi sau să fii ucis. Merită să încerci.”

Elinor își ridicase privirea spre același disc luminos. Luna, luna plină... Brusc simți că se deplasează în spațiu și timp. Își lăsa privirea în jos și, întorcându-se spre soțul ei, îi apucă mâna și se strânse dragăstoasă lângă el.

— Ții minte acele seri? întrebă ea. În grădina de la Gattenden? Ții minte, Phil?

Cuvintele îi ajunseră la urechi de la o mare depărtare, și dintr-o lume pentru care, deocamdată, nu simțea interes.

---

³⁶ Zeița pădurii (*nemorensis*, în latină înseamnă: al pădurii). Referire la Diana, care, în apropiere de Aricia, avea o pădure închinată ei.

³⁷ Tifata - munte la nord de Capua, în Campania, unde se afla un templu al Dianei.

Se trezi iritat.

— Care seri? întrebă el, vorbind parcă de la distanță, și cu vocea plată și inexpressivă cu care răspunzi la telefon când n-ai chef.

La auzul acelei voci fade, Elinor se trase brusc de lângă el. Să te lipești de umărul cuiva care se dovedește absent nu-i numai o dezamăgire, ci și o umilire. Auzi, care seri!

— De ce nu mă mai iubești? îl întrebă ea cu disperare. Ca și cum ar fi putut să se refere la alte seri decât la cele petrecute în vara aceea minunată, imediat după căsătorie, în casa mamei ei. Nu mai prezint niciun fel de interes pentru tine; mai puțin decât o mobilă, și mult mai puțin decât o carte.

— Elinor, ce te-a apucat să vorbești așa?

Vocea lui Philip exprima mai multă uimire decât simțea de fapt. După prima clipă, când apucase să iasă la suprafață din adâncurile reveriei, înțelesese la ce se referea Elinor, făcând legătura între această lună indiană și aceea care strălucise acum opt ani în grădina din Hertsfordshire. Firește, ar fi putut să recunoască, și lucrurile s-ar fi simplificat. Era însă agasat că fusese întrerupt din reverie; nu-i plăceau reproșurile, iar tentația de a marca un punct în defavoarea soției se dovedise mai puternică.

— Pun o simplă întrebare, continuă el, cu dorința să afli ce vrei să spui. Iar tu îmi răspunzi, plângându-te că nu te mai iubesc. Nu reușesc să văd legătura logică.

— Știi foarte bine despre ce vorbeam, răspunse Elinor. Și pe deasupra, e adevărat, nu mă mai iubești.

— Te iubesc, ce să-i fac, spuse Philip, și argumentând încă (deși știa că este inutil), în domeniul dialecticii, își continuă ca un Socrate în miniatură contrainterogatoriul. Vreau să știu neapărat cum am ajuns aici de la discuția inițială. Începuserăm cu seriile și acum...

Pe Elinor dragostea o interesa mai mult decât logica.

— Oh, știu că te ferești să spui că nu mă mai iubești, îl

întrerupse ea. Nu-i nevoie de atâtea cuvinte. Nu vrei să-mi jignești sentimentele. Dar le-ai jigni mai puțin dacă ai proceda direct, decât evitând întrebarea, ca acum. Fiindcă evitând-o recunoști, ca și când ai face o declarație deschisă. Și mă jignești mai rău pentru că evitarea cere timp, pentru că înseamnă frământare și nesiguranță și repetarea durerii. Atâta timp cât cuvintele n-au fost spuse limpede, mai există posibilitatea ca ele să nu fi avut un subînțeles tacit. Există întotdeauna o posibilitate, chiar când știi singur că au avut un subînțeles. Mai poți spera. Și atât timp cât există speranță, există și dezamăgire. Crede-mă, Phil, nu-i mai generos să eviți întrebarea, din contră, e mai crud.

— Dar nu evit întrebarea! replică el. De ce-aș face-o dacă te iubesc?

— Da, dar cum? Cum mă iubești? Nu așa ca la început. Sau poate ai uitat. Nu mai ții minte nici măcar vremea când ne-am căsătorit.

— Fetița mea dragă, protestă Philip, fii mai exactă. Ai spus doar „acele seri” și ai pretenția să ghicesc despre care seri e vorba.

— Firește că am, spuse Elinor. Ar fi trebuit să știi. Ar fi trebuit să știi, dacă te-ar mai interesa. De asta mă plâng. Mă iubești atât de puțin acum, încât vremea când țineai cu adevărat la mine nu mai reprezintă nimic pentru tine. Crezi că pot uita acele seri?

Își aminti grădina cu florile ei nevăzute și parfumate, imensele Wellingtonia negre de pe pajiște, luna ce răsărea, cei doi grifoni de piatră de pe cele două creste ale zidului scund al terasei, acolo unde stătuseră împreună. Își aminti cuvintele, săruturile, mângâierile lui. Își aminti totul – își aminti cu precizia migăloasă a celui căruia îi place să exploreze și să reconstruiască trecutul, recapitulând mereu și verificând pasionat fiecare amănunt prețios al unei fericiri reamintite.

— Le-ai uitat complet, adăugă ea pe un ton de reproș lugubru.

Pentru Elinor acele seri erau încă vii, mai prezente decât multe lucruri din viața ei de acum.

— Nici vorbă, mi le amintesc, spuse Philip nerăbdător. Atât doar, că nu-mi poți ajusta memoria instantaneu. În momentul când m-ai întrebat, s-a întâmplat să mă gândesc la altceva; asta-i tot.

Elinor suspină:

— Aș vrea să mă pot gândi și eu la altceva, spuse ea. Asta-i nenorocirea, n-am alte gânduri. De ce trebuie să te iubesc atât de mult? De ce? Nu-i drept. Pe tine te apără inteligența și talentul tău. Te poți retrage în munca ta, și ideile tale te pot apăra. Eu însă n-am nimic – nu mă pot apăra de sentimentele mele, și. nu am pe nimeni, în afară de tine. Cel care are nevoie de apărare și de posibilitatea unei alegeri sunt eu, căci sunt singura care iubește sincer. Tu n-ai de ce să te aperi. Ție nu-ți pasă. Nu, nu-i drept, nu-i cinstit.

„Așa a fost întotdeauna, la urma urmei”, își spuse Elinor. Niciodată n-o iubise cu adevărat, nici măcar la început. N-o iubise din toată inima, nu i se dăruise renunțând la totul. Încă de la început Philip evitase solicitările ei, refuzând să i se dăruiască în întregime. Elinor însă îi oferise totul, totul, iar el primise, fără să dea nimic în schimb. Sufletul lui, meandrele ființei lui și le ascunsese întotdeauna de ea. Întotdeauna, chiar și în primele zile, când o iubise cel mai mult. Pe atunci fusese fericită – dar numai fiindcă se credea fericită, fiindcă nu înțelesese, cu lipsa ei de experiență, că dragostea putea fi și altfel, mai puternică. Simțea o plăcere perversă de a-și deprecia retrospectiv fericirea, de a da valma prin amintiri. Luna, grădina cufundată în întuneric și parfumată, arborele imens și negru, umbra lui de catifea pe pajiște... Refuză să mai recunoască amintirile și respinse fericirea pe care o simbolizau în memoria ei.

Între timp, Philip Quarles tăcea. De fapt n-avea ce-i răspunde. O cuprinse cu brațul și o trase spre el, îi sărută fruntea și genele ce se zbăteau; ochii ei erau plini de lacrimi.

Mahalalele jalnice ale Bombayului alunecară pe lângă ei – fabrici, cocioabe, clădiri uriașe – fantomatice și albe în lumina lunii. Trecători cafenii, cu picioare ca bețele apăreau o secundă în lumina orbitoare a farurilor ca adevărurile înțelese intuitiv și cu o siguranță imediată – pentru a dispărea apoi din nou, aproape fulgerător în hăul beznei înconjurătoare. Ici și colo, la marginea drumului, lumina unui foc trăda prezența misterioasă a unor fețe și picioare întunecate. Locuitorii unei lumi de gândire aflată la o distanță astrală de lumea lor îi urmăreau cu privirea din căruțe scârțâitoare, trase de bivoli, în timp ce mașina zbură pe alături.

— Draga mea, repeta Philip întruna, draga mea... Elinor se lăsă mângâiată.

— Mă iubești, puțin?

— Mult de tot.

Începu să râdă cu adevărat, dar râsul ei părea întretăiat de hohote de plâns; râdea totuși.

— Te silești să fii drăguț cu mine. „În definitiv, zilele de la Gattenden au fost fericite”, își spuse Elinor. Le trăise, erau ale ei, și nimeni nu i le putea lua. Faci mari eforturi. Frumos din partea ta.

— Nu mai vorbi prostii, protestă el. Știi că te iubesc.

— Da, știu. Elinor zâmbi și-l mângâie pe obraz. Mă iubești când ai timp, iar atunci prin telegrafie fără fir, prin cablu atlantic.

— Nu, nu-i adevărat.

În adâncul sufletului știa însă că-i adevărat. Toată viața și-o petrecuse într-o singurătate, într-o lume a lui, în care, nimeni, nici mama lui, nici prietenii și nici iubitele nu primiseră îngăduința să pătrundă. Până și acum, când

Elinor se afla în brațele lui, alături de el, Philip comunica cu ea prin telegrafie fără fir, de dincolo de ocean, așa cum spusese ea.

— Nu-i adevărat, repetă Elinor, tachinându-l. Dragul meu Philip, nu poți să păcălești nici măcar un copil. Nu știi să fii convingător când minți. Ești prea cinstit. Țsta-i unul dintre motivele pentru care te iubesc. Dacă-ai ști cum îți citesc gândurile!

Philip tăcea. Discuțiile pe tema relațiilor personale îl făceau întotdeauna să se simtă prost, căci îi amenințau singurătatea – pe care parțial o regreta (căci se simțea lipsit de multe lucruri pe care i-ar fi plăcut să le experimenteze). Totuși, spiritul său nu putea să trăiască nestingherit decât în această singurătate, și numai atunci se simțea liber. De obicei, considera izolarea drept ceva firesc, așa cum accepi atmosfera în care trăiești. Când o simțea însă amenințată, devenea dureros de conștient de importanța ei și se lupta pentru a o păstra, asemenea celui ce se sufocă și se zbate după aer. Era însă o luptă fără violență, o luptă tacită, de retrageri și apărare. Se replie în tăcere, în acea tăcere calmă, distantă și rece, pe care știa că Elinor n-avea să încerce s-o violeze, conștientă de inutilitatea gestului. Așa se și întâmplă. Aruncându-i o privire fugară și întorcând apoi capul, Elinor se uită la peisajul scăldat în lumina lunii. Tăcerile lor paralele se scurgeau prin timp fără să se întâlnească.

Mașina înainta prin bezna Indiei. Curentul de aer, a cărui răcoare o simțeau pe fețe, mirosea rând pe rând a flori tropicale, a lături, a sos de *curry*³⁸ sau a bălegar arzând.

— Totuși, spuse Elinor brusc, nemaiputându-și stăpâni indignarea, nu te poți descurca fără mine. Ce te-ai face dacă te-aș părăsi, dacă aș pleca cu altul, care ar fi gata să-mi dea ceva în schimbul a ceea ce îi ofer eu? Ce te-ai face?

Întrebarea rămase fără răspuns, căci Philip tăcu. Într-

---

³⁸ Amestec de substanțe puternic condimentate cu mirodenii.

adevăr, ce s-ar face? se întrebă și el. Ciudat, dar în viața de toate zilele, printre oameni, se simțea ca un străin și nu-și găsea locul; îi era greu, dacă nu imposibil să comunice cu cineva, afară de cazul când interlocutorul vorbea același limbaj, limbajul intelectual al ideilor. Din punct de vedere emotiv, rămăsese un străin. Interpretul, dragomanul său, era Elinor. Ca și tatăl ei, Elinor Bidlake se născuse cu darul înțelegerii intuitive și al deprinderilor sociale. Se obișnuia repede în compania oricui. Știa, din instinct, ca și bătrânul John Bidlake, ce să spună fiecărui gen de oameni, exceptând poate genul soțului ei. E greu să știi ce să-i spui cuiva care nu-ți răspunde, sau răspunde cuvintelor personale prin cuvinte impersonale, cuvintelor aparte și sensibile printr-o generalizare intelectuală. Îndrăgostită de Philip, Elinor își continua eforturile de a-l atrage într-un contact direct, și deși procesul o cam descuraja – având sentimentul că încearcă să cânte unor surdomuți sau să recite versuri într-o sală goală – ea persevera, destăinuindu-i gândurile și simțămintele ei cele mai intime. Uneori, Philip se străduia, la rândul lui, s-o accepte în intimitatea ființei lui. Din cauza firii închise, îi era cu neputință să își exteriorizeze sentimentele, iar capacitatea de a simți îi fusese atrofiată de o tăcere permanentă și de refulări. Elinor se simțea dezamăgită, în aceste rare clipe de intimitate. Sfânta sfintelor, în care el o introdusese cu atâtea chinuri, era la fel de goală și de pustie ca aceea care uimise pe invadatorii romani când violaseră templul din Ierusalim. Îi era totuși recunoscătoare pentru bunele lui intenții când o accepta, cel puțin în intimitatea lui emoțională, chiar dacă nu exista destulă, viață emoțională pentru a avea cu ce să fii intim. Un fel de indiferență pironiană³⁹, temperată de o amabilitate și bunătate continuă, ca și de intermitențele mai violente ale unei

---

³⁹ *Piron* (363–275 î.e.n.), filosof grec, întemeietorul scepticismului în filosofie.

pasiuni de ordin fizic – aceasta era starea sufletească pe care natura și cea de a doua natură le făcuseră normale pentru Philip. Rațiunea îi spunea lui Elinor că așa stau lucrurile, sentimentele însă nu voiau să accepte în practică ceea ce ea cunoștea sigur în teorie. Elementul viu, sensibil și irațional din sufletul ei era jignit de indiferența lui Philip, ca și cum aceasta ar fi fost o răceală personală îndreptată numai împotriva ei. Și totuși, orice ar fi simțit, Elinor își dădea permanent seama că indiferența lui nu era îndreptată împotriva ei, că așa se comporta Philip cu toată lumea, că o iubea atât cât îi era cu putință, că dragostea lui pentru ea nu se răcise, fiindcă de fapt nu atinsese niciodată temperaturi prea înalte; poate că odinioară păruse doar mai înflăcărată, dar din punct de vedere emotiv nici atunci când se afla în culmile pasiunii, Philip nu fusese niciodată în stare de o intimitate și autodăruire mai generoasă decât acum. Se simțea totuși jignită în sentimentele ei; Philip ar fi trebuit să fie altfel. Ar fi trebuit, dar nu se putea. După aceste izbucniri, Elinor se calma și încerca să-l iubească mai rațional, mulțumindu-se cu bunătatea lui, cu încercările lui ocazionale și laborioase de a stabili o intimitate emoțională și, în sfârșit cu inteligența lui – acea inteligență vie, cuprinzătoare, omniprezentă, care putea să înțeleagă orice, să cuprindă emoțiile pe care ea nu le putea simți și instinctele de care avea grijă să nu fie influențată.

Odată pe când Phil îi povestea despre cartea lui Koehler⁴⁰ asupra maimuțelor, Elinor îi răspunse:

— Ești ca o maimuță aparținând laturii supraomenești a umanității. Ești aproape uman, ca acești sărmani cimpanzei. Singura diferență este că cimpanzeii încearcă să-și înalțe gândurile, sentimentele și instinctele, iar *tu* încerci să te coborî până la sentimente, folosindu-te de

---

⁴⁰ *Wolfgang Koehler* (1887–1967), psiholog german. Studiile sale asupra inteligenței antropoidelor au stat la baza lucrării intitulate *Inteligența la maimuțele superioare*.

intelectul tău. Ești aproape uman. Te afli chiar la limită, sărmame Phil.

Philip înțelegea totul perfect. Iată de ce era atât de nostim, să fii interpretul lui și să tălmăcești altora gândurile și concepțiile lui. (Era mai puțin amuzant când trebuia să te tălmăcești pe tine însuși.) Philip înțelegea tot ce se putea surprinde cu inteligența. Ea îi relata legăturile pe care le stabilea cu băștinașii ținuturilor emoționale, iar el o înțelegea imediat, generaliza experiența, o pune în legătură cu altele, o clasifica și stabilea analogii și paralele. Din unică și individuală, experiența ei devenea, datorită interpretării lui, o parte a unui sistem. Elinor era uimită să afle că ea și prietenii ei fundamentaseră fără să-și dea seama o teorie sau exemplificaseră o generalizare interesantă. Funcțiile ei de interpret nu se mărgineau doar la investigație și raport; acționa și direct, ca mijlocitor personal între Philip și o a treia partidă, cu care el ar fi dorit să între în legătură, creând singura atmosferă în care era posibil ca două personalități să schimbe păreri: avea în același timp grijă ca discuția să nu devină de o ariditate intelectuală. Lăsat singur, Philip n-ar fi reușit niciodată să stabilească un contact personal sau, odată stabilit, să-l mențină. Dar când Elinor era de față pentru a stabili și menține contactul, Philip putea să înțeleagă, să simpatizeze, grație inteligenței, într-un fel care, îl asigura Elinor, nu era câtuși de puțin uman. Ca urmare a generalizărilor din experiența pe care ea i-o pusese la îndemână, Philip devenise în mod evident un supraom.

Într-adevăr, o amuza să servească drept interpret în domeniul simțului unui turist cu o inteligență atât de excepțională. Era însă mai mult decât amuzant; Elinor considera aceasta o datorie. Trebuia luată în considerație cariera lui de autor.

— Dacă-ai fi mai puțin un supraom, Phil, avea ea obiceiul să-i spună, ce romane bune ai mai scrie!

Cu oarecare amărăciune el îi dădea dreptate. Era destul de inteligent pentru a-și cunoaște defectele. Elinor făcea tot ce-i era cu putință ca să le compenseze; îi furniza informații de prima mână despre obiceiurile băștinașilor și acționa ca intermediar când Phil dorea să Între în legătură directă cu unul dintre ei. Nu atât pentru ea, cât pentru romancierul care ar fi putut deveni Philip, Elinor dorea ca soțul ei să se lepede de obiceiul de a fi impersonal și să învețe să trăiască nu numai cu intelectul, dar și cu intențiile, sentimentele și instinctele. Îi încurajase în mod eroic veleitățile pasionale pentru alte femei. Nu i-ar fi stricat să aibă câteva aventuri. Dorea foarte mult să-l ajute în cariera de romancier; de mai multe ori, văzându-l că se uită admirativ la câte o femeie tânără, făcuse tot posibilul să stabilească pentru el acel contact personal, pe care Philip n-ar fi reușit niciodată să-l realizeze. Firește, era riscant. S-ar fi putut ca Philip să se îndrăgostească cu adevărat, să uite că e un intelectual și să-și schimbe caracterul, dar în avantajul unei alte femei. Elinor lua riscul asupra ei, deoarece socotea că opera lui literară avea prioritate în fața propriei ei fericiri; pe de altă parte, era convinsă în taină că, de fapt, nu înfrunta niciun risc, că el nu-și va pierde niciodată capul într-atât încât să fugă cu o altă femeie. Admițând că tratamentul prin aventuri amoroase ar fi avut vreun efect, el urma să se desfășoare într-o atmosferă calmă; dacă reușea, Elinor era sigură că va ști cum să profite de pe urma efectelor fericite asupra lui Philip. În orice caz, până acum sistemul dăduse greș. infidelitățile lui erau neînsemnate și nu-l influențaseră prea mult. O cuprindea tristețea și uneori nebunia când constata că Philip rămânea același – inteligent, aproape uman, de o bunătate distantă, izolat în pasiunea și senzualitatea lui, și de o delicatețe impersonală. Elinor avea uneori senzația că își pierde mințile. De ce-l mai iubea? se întrebă ea. Era ca și cum ai fi iubit o bibliotecă. Într-o bună zi avea să-l

părăsească, fără doar și poate. Exagera cu dezinteresul și devotamentul ei. Uneori trebuie să te gândești și la fericirea ta. Ce-ar fi de pildă să fii tu iubită, în loc să trebuiască să iubești numai tu; să primești, în loc să dai neconținut... Da, într-o bună zi îl va părăsi – cu siguranță. Trebuia să se gândească și la ea. Pe deasupra avea să fie și o pedeapsă pentru Phil. O pedeapsă – căci era încredințată că, dacă-l va lăsa, Philip va fi cu adevărat nefericit, în felul său. Atât cât putea fi el de nefericit. Și poate că nefericirea avea să desăvârșească minunea după care ea tânjea și pentru a cărei înfăptuire se străduise atâția ani. Poate că avea să-l facă sensibil, să-i dea o personalitate, să facă din el un romancier renumit. Poate că era datoria ei să-l facă nefericit, datoria ei cea mai sfântă...

Un câine traversă în goană drumul chiar prin fața mașinii, trezind-o pe Elinor din reverie. Cât de brusc, cât de neașteptat țâșnise în universul îngust al farurilor! Existase o fracțiune de secundă, alergând cu disperare, apoi dispăruse din nou în beznă, de cealaltă parte a lumii strălucitoare. Un alt câine apăru deodată, urmărindu-l pe cel dintâi.

— Oh, strigă Elinor. O să-l... (farurile tresăriră, apoi își reluară poziția, iar ei simțiră o zdruncinătură, ca și cum roata ar fi trecut peste o piatră; piatra însă chelălăi.) calce, încheie ea.

— L-a și călcat.

Șoferul indian se întoarce și-i privi rânjind. Avea dinți albi și strălucitori.

— Câine, spuse el. Era mândru de engleza lui.

— Bietul animal! se cutremură Elinor.

— A fost vina lui, spuse Philip. Nu s-a uitat. Așa se întâmplă când fugi după femeile din specia ta.

Urmă o tăcere. Philip o întrerupse.

— Moralitatea ar fi foarte ciudată, reflectă el cu voce tare, dacă am iubi numai în unele anotimpuri și nu în tot cursul anului. Moralitatea și imoralitatea s-ar schimba de la

o lună la alta. Societățile primitive mai mult decât cele civilizate au tendința să iubească în anume anotimpuri. Chiar în Sicilia, în ianuarie, sunt de două ori mai multe nașteri decât în august. Ceea ce dovedește convingător că primăvara fantezia tinerilor... Dar nu numai primăvara. Nu există nimic asemănător între oameni și o iapă sau o cățea în călduri. Afară de, adăugă el, afară poate de sfera morală. O femeie cu reputație proastă atrage ca o cățea în călduri. Proasta reputație denotă accesibilitate. Absența căldurilor la un animal echivalează cu obiceiurile și principiile unei femei caste...

Elinor îl ascultă cu interes și în același timp cu un fel de oroare. Până și zdrobirea unui biet câine era de ajuns să-i pună în mișcare inteligența vie și neobosită. Un sărman câine înfometat și vagabond se alesese cu șira spinării ruptă sub roțile automobilului; accidentul îi evoca lui Philip doar o selecție din statisticile cele mai importante din Sicilia, o speculație asupra relativității moralei și o strălucită generalizare psihologică. Era amuzant, era neașteptat, era minunat de interesant; dar, vai, lui Elinor îi venea aproape să urle.

Capitolul VII

Scăpase de doamna Betterton, iar pe tatăl său și pe Lady Edward îi evitase, făcându-le de departe un semn cu mâna; Walter putea s-o caute mai departe pe Lucy Tantamount. În cele din urmă o descoperi; Lucy tocmai ieșise din sufragerie și de sub arcade privea nehotărâtă în jur. În contrast cu rochia ei de doliu pielea era de o albeață scânteietoare. De corsaj, avea prins în ace un buchet mic de gardenii. Ridicând mâna ca să-și aranjeze părul negru și lins, smaraldul de la inel aruncă spre el, prin încăpere, o rază verde, ca un semnal. Walter o măsură pe Lucy cu un fel de ură rece și intelectuală, întrebându-se de ce o iubește. De ce? Nu exista niciun motiv, nicio justificare. Dimpotrivă, toate motivele pledau împotriva dragostei lui.

Deodată, Lucy se mișcă și dispăru printre invitați. Walter porni în urmărirea ei. Trecând prin fața ușii de la sufragerie, îl zări pe Burlap, care, încetând să mai facă pe pustnicul, bea șampanie și asculta conversația contesei d'Exergillod. „Vai de mine! își spuse Walter, amintindu-și propria lui experiență cu Molly d'Exergillod. Burlap probabil c-o adoră. Ar fi în stare... Ar... Uite-o pe Lucy din nou, vorbind – ce ghinion! – cu generalul Knoyle.” Walter începu să dea târcoale prin apropiere, pândind nerăbdător un prilej să i se adreseze.

— Te-am prins, în fine, îi spuse generalul lui Lucy, mângâindu-i mâna. Te-am căutat toată seara.

Bătrânul, cu aerul lui când de satir, când de părinte, avea o slăbiciune pentru Lucy. „E o copilă încântătoare, încredința el pe toți cei ce erau dispuși să-l asculte. Ce

siluetă superbă! Ce ochi!” Generalul Knoyle prefera de obicei fetele mai tinere. „Nimic nu se compară cu tinerețea!” îi plăcea lui să spună. O veche prejudecată împotriva Americii și a americanilor se transformase în entuziasm și admirație când, la vârsta de șaiszeci și cinci de ani, vizitase California și văzuse fetișcanele de la Hollywood și frumusețile în costume de baie de pe plajele Pacificului. Lucy avea aproape treizeci de ani; generalul o cunoștea de mult și continua să o considere aproape tot atât de tânără, ca atunci când o întâlnise prima oară. Pentru el, Lucy avea încă vreo șaptesprezece ani. Îi mângâie din nou mâna.

— Avem multe de discutat, spuse el.

— Mă bucur, răspunse Lucy cu o politețe sarcastică.

Din postul de observație, Walter pândea tot timpul. Generalul fusese odinioară un om arătos. Trupul înalt, strâns în corset, păstra încă un aer militar. Generalul zâmbi galant, ca un ofițer de gardă, și își pipăi mustața cărunță. În clipa următoare se transformă în bătrânul unchi glumeț, ocrotitor și demn de încredere. Lucy îl privi cu ochii ei de un cenușiu-palid, și zâmbi slab, cu o expresie de ironie distantă și crudă. Walter o studie. Nici măcar nu arăta grozav de bine. Atunci de ce, de ce se îndrăgostise de ea? Simțea nevoia unor explicații, a unor justificări. De ce? Întrebarea revenea cu persistență. Nu găsea niciun răspuns. Pur și simplu se îndrăgostise de ea nebunește de când o văzuse prima dată.

Întorcându-și capul, Lucy îl zări. Îi făcu un semn cu mâna să se apropie și îl strigă. Walter se prefăcu surprins, uimit și încântat.

— Sper că n-ai uitat de întâlnirea noastră! spuse el.

— Uit eu vreodată ceva? Afară de cazurile când o fac intenționat, îl lămuri ea, râzând scurt. Se întoarse spre general. Astă-seară mă duc împreună cu Walter să-l vedem pe fiul dumneavoastră vitreg, îl anunță ea, zâmbind, pe tonul pe care-l folosești când discuți despre cei care îți sunt

dragi.

Lucy știa însă foarte bine că între Spandrell și tatăl său vitreg conflictul devenise pe viață și pe moarte. Lucy moștenise întreaga pasiune a mamei pentru gafele intenționate făcute în societate, cât și ceva din curiozitatea științifică și obiectivă a tatălui ei. Îi plăcea să facă experiențe, dar nu cu broaște sau cobai, ci cu ființe umane. Provoci lucruri neprevăzute, pui oamenii în situații ciudate și aștepți să vezi cum reacționează. Metoda lui Pasteur și a lui Darwin.

În acest caz, fața generalului Knoyle se înroși violent.

— Nu l-am văzut de mult timp, spuse el rigid.

„Bun, își spuse Lucy, reacționează”.

— E o companie extrem de plăcută, spuse ea.

Generalul se înroși mai tare și se încruntă. Ce nu făcuse pentru băiatul ăsta! Și cât se dovedise de nerecunoscător, ce îngrozitor se purtase! Fusesse dat afară din toate slujbele în care îl vârâse generalul. Un terchea-berchea, un trândav; bea și umbla după prostituate, își chinuia mama, o storcea de bani și terfelea numele familiei. Ce să mai vorbim de obrăznicia individului, de cele ce îndrăznise să-i spună când se întâlнисeră ultima oară, și când, ca de obicei, se luaseră la ceartă! Generalul n-avea să uite niciodată că fusese numit babalâc ridicol și impotent.

— Și e atât de inteligent, spuse Lucy.

Zâmbind ascuns, își aminti cum rezumase Spandrell cariera tatălui său vitreg: „Dat afară din colegiul de la Harrow deoarece cădea mereu la examene, începuse el, a terminat ultimul din promoție Academia Militară de la Sandhurst; remarcabilă carieră în armată; în timpul războiului mondial a reușit să ocupe un post important la Biroul de cercetări secrete al armatei.” Spandrell declama viitorul necrolog absolut magnific. Parcă l-ar fi citit din ziarul *Times*. Ce să mai vorbim de observațiile lui Spandrell asupra inteligenței militare, în general! „Dacă o să căutați

cuvântul «intelligență» în noua ediție a *Enciclopediei britanice*, spuse el, o să-l găsiți clasificat după cum urmează la trei rubrici: *intelligență omenească*; *Intelligență animală* și *Intelligență militară*⁴¹. Tatăl meu vitreg reprezintă un specimen perfect al *Intelligenței militare*.”

— E atât de inteligent, repetă Lucy.

— Știu că asta-i părerea unora, spuse generalul Knoyle foarte rigid. Eu unul însă...

Înghiți în sec cu forța. *El* avea o părere cu totul personală.

În clipa următoare, încă țeapăn și stăpânindu-și furia cu demnitate, își luă rămas-bun. Simțea că Lucy îl jignise. Nici tinerețea și nici umerii ei goi nu compensau elogiile la adresa lui Maurice Spandrell. Ce mitocan, ce neam prost! Existența lui constituia un reproș continuu făcut de general soției sale. Nu era îngăduit unei femei să aibă un astfel de fiu. Sărmana doamnă Knoyle îi ceruse deseori iertare soțului ei de-al doilea pentru jignirile aduse de fiul ei. N-avea decât s-o pedepsească pe ea, fiind și prea slabă pentru a-i rezista. Generalul, scos din sărite, trecea asupra mamei păcatele fiului ei.

Lucy îl privi cum se îndepărtează și apoi se întoarse către Walter:

— E riscant să mai încerc asta cu el, spuse ea. Ar fi destul de neplăcut, chiar dacă n-ar mirosi atât de rău. Mergem?

Walter atât aștepta.

— Ce facem cu mama ta și cu obligațiile mondene? Întrebă el.

Lucy dădu nepăsătoare din umeri.

— La urma urmei, mama poate să-și vadă singură de grădina ei zoologică.

---

⁴¹ Joc de cuvinte, imposibil de tradus. *Intelligence* înseamnă inteligență, dar în expresia *Military Intelligence* sensul se modifică devenind: biroul de cercetări secrete al armatei; Spandrell ignoră sensul curent al expresiei și se referă la sensul fiecărui cuvânt luat separat, pentru a sublinia obtuzitatea cazonă a tatălui său vitreg.

— Comparația-i potrivită, spuse Walter, simțindu-se brusc plin de speranțe. Hai s-o ștergem la un local liniștit.

— Sărmanul meu Walter! spuse ea privind-l ironic. N-am cunoscut niciodată un om cu o astfel de manie pentru liniște, ca tine. Dar eu nu țin neapărat să fie liniște.

Speranțele lui Walter se evaporară, făcând loc unei amărăciuni slabe și unei mâinii neputincioase.

— Atunci de ce nu rămânem aici? zise el încercând să fie ironic. Nu-i destulă gălăgie?

— Ba da, dar nu-i genul de gălăgie care-mi place, explică ea. Urăsc de moarte gălăgia oamenilor culți, respectabili, eminenți, cum sunt cei de aici. Făcu un gest în care cuprinse toți invitații.

Cuvintele ei îi evocară lui Walter amintirea serilor înfiorătoare petrecute împreună cu Lucy în compania unor indivizi dubioși, inculți și beți pe deasupra. Invitații lui Lady Edward erau destul de greu de suportat, dar ceilalți erau desigur și mai greu. Cum de-i suporta Lucy?

Ea păru că-i ghicește gândurile. Zâmbi și își lăsă mâna pe brațul lui, încercând să-l liniștească.

— Curaj! De data asta nu te duc într-o proastă societate. E și Spandrell acolo.

— Spandrell, repetă el cu o strâmbătură.

— Da, și dacă Spandrell nu reprezintă în ochii tăi o companie destul de aristocratică, o să întâlnim, dacă nu sosim prea târziu, pe Mark Rampion și pe soția lui.

La auzul numelui cunoscutului pictor și scriitor, Walter încuviință din cap.

— Nu mă deranjează să ascult gălăgia, dacă-i făcută de Rampion, spuse el. Apoi, cu un efort pentru a-și înfrânge timiditatea care îl reducea la tăcere în clipa când trebuia să-și articuleze sentimentele, adăugă glumind, ca pentru a tempera îndrăzneala cuvintelor: Aș prefera să ascult însă între patru ochi gălăgia făcută de tine.

Lucy zâmbi, dar nu spuse nimic. Walter se trase înapoi,

speriat parcă de ochii ei care-l fixau calm, nepăsător, ca și cum ar fi cunoscut totul dinainte și nu i-ar mai fi interesat nimic. Ochii aveau o expresie ușor ironică, o ironie foarte discretă și rece.

— Bine, să mergem, spuse el, cu o voce resemnată și nefericită.

— Trebuie să ne strecurăm neobservați, spuse Lucy! Tiptil, ăsta-i cuvântul. N-are sens să ne prindă și să ne întoarcă din drum.

Nu reușiră să scape complet neobservați. Tocmai se apropiau de ieșire, când auziră în spatele lor un foșnet și zgomotul unor pași grăbiți. Lucy se auzi strigată. Se întoarseră și o văzură pe doamna Knoyle, soția generalului. Aceasta o apucă de braț pe Lucy.

— Tocmai am auzit c-o să-l vedeți pe Maurice astă-seară, zise ea, fără să le explice că generalul o informase numai din dorința de a-și descărca furia, spunând ceva neplăcut cuiva care nu se putea apăra de grosolăniile lui. Vrei să fii așa de drăguță să-i transmiți un mesaj din partea mea? Se aplecă spre Lucy, implorând-o. Vrei?

Gesturile doamnei Knoyle trădau o tinerețe și o stângăcie înduioșătoare; păstrase și la maturitate o notă de tinerețe și de blândețe. Pe Lucy, care ar fi putut să fie fiica ei, o ruga, ca și cum s-ar fi adresat unei persoane mai în vârstă și mai energice decât ea.

— Te rog!

— Dar, firește, răspunse Lucy. Doamna Knoyle îi zâmbi recunoscătoare.

— Spune-i că vin mâine după-amiază să-l văd, reluă ea. Mâine după-amiază. Între patru și patru jumătate. Nu spune la nimeni, adăugă ea după o clipă de ezitare și jenă.

— Firește că n-am să spun.

— Îți rămân extrem de recunoscătoare, spuse doamna Knoyle și, cu un gest neașteptat și timid, se aplecă și o sărută. Noapte bună, draga mea, spuse ea, și se pierdu în

mulțimea invitaților.

— Ai crede, zise Lucy în timp ce traversau vestibulul, că își aranjează o întâlnire cu un amant, nu cu fiul ei.

Cu mișcări automate, servile, doi lachei le deschiseră ușa. Închizând-o la loc, își făcură semnificativ cu ochiul. O secundă, automatele se dovediseră a fi primejdios de umane.

Walter indică șoferului adresa restaurantului Sbisa și intră în taxiul cufundat în beznă. Lucy se și așezase în colțul ei.

Între timp, în sufrageria palatului Tantamount, Molly d'Exergillod continua discuția. Era mândră de conversația ei. Toată familia avusese acest dar. Mama ei fusese una dintre celebrele domnișoare Geoghegan, din Dublin, iar tatăl ei, domnul Brabant, judecător la Curtea Supremă, era bine cunoscut pentru conversația sa la dineuri și pentru spiritele de la Tribunal. În plus, Molly se măritase tot cu un as al conversației. D'Exergillod, unul dintre discipolii lui Robert de Montesquieu, obținuse distincția de a fi menționat de Marcel Proust în *Sodome et Gomorrhe*. Molly ar fi trebuit să ajungă, prin căsătorie, un as al conversației, dacă n-ar fi avut acest dar chiar din naștere. Conspirația naturii și a mediului făcuse din ea un atlet profesionist al conversației. Ca toți profesioniștii conștiincioși, Molly nu se mulțumea doar cu talentul. Plină de energie, muncea din răsuputeri pentru a-și perfecționa calitățile înnăscute. Prietenii răutăcioși afirmau că putea fi auzită repetându-și paradoxurile în pat, înainte de a se scula dimineața. Molly recunoștea că ținea mai multe jurnale intime, în care nota, alături de istoria complicată a propriilor ei sentimente și senzații, fiecare metaforă, anecdotă sau spirit care îi plăcuse. Își reîmprespăta oare memoria aruncând o privire prin aceste pagini de fiecă dată când se îmbrăca să meargă la o serată? Aceiași prieteni care o auziseră repetând în pat, mai descoperiseră că Molly, întocmai ca un arestat în

noaptea dinaintea interogatoriului, învăța pe dinafară cu multă perseverență epigramele lui Jean Cocteau despre artă, istorioarele domnului Birrell, povestite la sfârșitul meselor, anecdotele lui W.M. Yeats despre George Moore⁴² sau opinia lui Charlie Chaplin despre ea, când Molly vizitase ultima oară Hollywoodul. Ca toți amatorii de conversație, era foarte zgârcită cu spiritele și aforismele. Nu există pe lume atâtea *bons mots*⁴³ pentru a asigura unui orator plin de râvnă un stoc proaspăt la fiecare ieșire în societate. Deși bogat, repertoriul lui Molly era limitat, ca al tuturor celorlalți maeștri mai cunoscuți ai cuvântului. Fiind o gospodină pricepută, știa să toace resturile de conversație rămase de la masa de seară trecută, pentru a le oferi a doua zi la prânz. Felurile calde de la înmormântarea de luni erau utile și la nunta de a doua zi⁴⁴.

Lui Denis Burlap îi servea conversația ce fusese ascultată cu mult interes la dejunul Lady-ei Benger de invitații la *weekend-ul* de la castelul Gobley: Tommy Fitton, unul dintre admiratorii ei tineri, Vladimir Pavloff, un alt tânăr admirator, ambasadorul american și baronul Benito Cohen. Discuția se învârtea în jurul subiectului preferat al lui Molly.

— Știți ce-a spus Jean despre mine? (Jean fiind soțul ei.) Știți? repetă ea cu insistență, căci avea obiceiul ciudat de a cere răspunsuri la întrebări pur retorice. Se aplecă spre Burlap, oferindu-i spectacolul ochilor ei negri, al dinților ei și al decolteului.

Burlap răspunse, cum era și firesc, că nu știe.

— A spus că nu sunt complet umană, că sunt mai mult un

---

⁴² George Moore (1852–1933), poet irlandez.

⁴³ Cuvinte de spirit (fr.)

⁴⁴ Aluzie la un pasaj din *Hamlet*, act I, scena 2, Hamlet:

„...Recile bucate

Pentru comând, au fost și ale nunții”...

(*Hamlet*, text anglo-român de Vladimir Streinu, Editura pentru Literatură. 1965).

element supranatural, decât o femeie. Un fel de zână. Ce părere aveți, e un compliment sau o insultă?

— Depinde de gust, răspunse Burlap, luând un aer șiret și subtil ca și cum ar fi spus ceva foarte îndrăzneț, spiritual și în același timp adânc.

— Dar nici nu cred că-i adevărat, continuă Molly. N-am deloc impresia că sunt un element supranatural sau o zână. M-am considerat întotdeauna o fiică a naturii, sinceră și de o simplitate desăvârșită. Un fel de țarancă, te rog să mă crezi. La acest punct al repertoriului, toți auditorii ei izbucniseră în hohote de râs și începuseră să protesteze. Baronul Benito Cohen declarase ritos că Molly era una dintre „împărătesele romane ale naturii”.

Burlap reacționa complet diferit. Clătină din cap și zâmbi, cu o expresie distrată și spirituală.

— Așa e, spuse el, cred că are dreptate. O fiică a naturii, *malgré tout*⁴⁵. Umblați deghizată, dar persoana dumneavoastră, simplă și autentică, răzbate prin travesti.

Molly se arătă încântată de ceea ce socotea a fi cel mai mare compliment pe care i-l putea face Burlap. Fusesse la fel de încântată și de protestele celorlalți când afirmase că este o țarancă. Protestele lor reprezentaseră cel mai înalt compliment cu puțință. N-o interesau decât intențiile măgulitoare și interesul față de persoana ei. Părerile sincere ale admiratorilor o lăsau cu totul rece.

Între timp, Burlap începuse să dezvolte antiteza lui Rousseau dintre om și cetățean. Molly îl întrerupse brutal și readuse discuția pe vechiul făgaș.

— Ființe omenești și zâne, nu credeți că e o clasificare potrivită? Se aplecă, oferindu-i cu un aer intim fața și sâni.

— Ce părere aveți? repetă ea întrebarea retorică.

— Știu eu? răspunse Burlap iritat de întrerupere.

— Să admitem că ființele omenești, toate ființele omenești intră într-o categorie, iar elementele

---

⁴⁵ Cu toate acestea (fr.).

supranaturale în alta. Primele sunt foarte afectuoase, complicate și sentimentale – fiindcă veni vorba, și eu sunt îngrozitor de sentimentală. („Aproape la fel de sentimentală ca sirenele din *Odiseea*”, comentase în spirit clasic baronul Benito.) Cealaltă categorie, a elementelor supranaturale, e absolut liberă de orice emoții și izolată de mediu, căci elementele supranaturale seamănă cu pisicile – se duc și vin – se duc cu inima la fel de ușoară ca atunci când au venit – sunt fermecătoare dar nu le poți fermeca; ne emoționează, fără ca ele să se emoționeze vreodată. Ah, cât de mult invidiez aceste spirite pentru libertatea lor aeriană.

— Ați putea la fel de bine să invidiați un balon, spuse Burlap grav.

Ținea întotdeauna partea sentimentului.

— Dar spiritele se amuză grozav.

— Nu au totuși suficiente sentimente pentru a se putea amuza grație lor. Asta-i părerea mea.

— Au destule sentimente pentru a se amuza, preciza ea: poate nu suficiente pentru a fi fericite. Dar e cert că n-au atât de multe sentimente ca să devină nefericite. Iată de ce merită să fie atât de invidiate. Mai ales dacă sunt inteligente. Philip Quarles, de pildă. Un exemplu autentic de zână. Molly se lansa în obișnuita ei descriere a lui Philip. „Zoolog al ficțiunii, un elf savant, un Puck științific”, iată câteva dintre epitețe. Pe cel mai reușit îl uitase însă. Începu să-l caute cu disperare, dar epitetul o evita. Datorită lapsusului intervenit în toiul discuției, ca și eforturilor ei disperate de a-și aminti, portretul theophrastian⁴⁶, făcut de ea lui Philip, urma să apară în lume, văduvit de data asta de trăsătura cea mai reușită, și chiar nițel ratat în ansamblu. — Pe de altă parte, soția lui, încheie Molly,

---

⁴⁶ De la *Teophrast* (372–287 î.e.n.), scriitor moralist grec, autor printre altele al *Caracterelor*. Sensul în acest caz e de portret foarte caracteristic.

oarecum jignită că Burlap nu zâmbise atât de des cum s-ar fi cuvenit, e exact opusul unei zâne. Nu-i nici elf, nici cultă și nici deosebit de inteligentă. Molly zâmbi condescendent. — Un om ca Philip o găsește desigur puțin nepotrivită cu firea lui, ca să nu spun mai mult.

Continuă să zâmbească satisfăcută. Philip avusese *un faible*⁴⁷ pentru ea, și îl mai avea încă. Scrisorile lui erau atât de amuzante, aproape la fel de amuzante ca ale ei. (*Quand je veux briller dans le monde* – lui Molly îi plăcea să citeze din complimentele soțului ei – *Je cite les phrases de tes lettres*⁴⁸).

— Sărmana Elinor, e cam plicticoasă uneori, urmă ea. Totuși, orice s-ar spune, e o persoană extrem de încântătoare. O cunosc de când eram mică. E încântătoare, fără să fie însă o Hypatia⁴⁹.

Molly avea impresia că Elinor fiind destul de proastă nu pricepea că Philip nu putea fi atras decât de o femeie la fel de inteligentă ca el, o femeie cu care să discute de la egal la egal. Da, fusese destul de proastă ca să nu observe, când Molly îl întâlnise, datorită lui Elinor, cât de captivat fusese Philip de ea, destul de proastă ca să nu fie nici măcar geloasă. Pentru Molly absența geloziei reprezenta un fel de insultă. Nu că ea ar fi fost în stare să provoace vreo gelozie întemeiată. Nu se culca cu bărbații altor femei, mulțumindu-se a întreține doar o conversație cu ei. Unii țineau totuși morțiș să facă o conversație cât mai lungă, asta era sigur, iar unele soții fuseseră într-adevăr geloase. Mărturisirile nevinovate ale lui Elinor o incitaseră să fie mai mult decât gentilă cu Philip. El însă plecase într-o călătorie în jurul lumii mai înainte ca să aibă loc o discuție temeinică. Conversația, anticipa Molly, avea să fie reluată cu plăcere

⁴⁷ O slăbiciune (fr.).

⁴⁸ Când vreau să strălucesc în societate... citez fraze din scrisorile tale (fr.).

⁴⁹ *Hypatia* (370–415), filosoafă și matematiciană greacă, celebră pentru elocința și frumusețea ei.

la întoarcere. „Sărmana Elinor”, își spuse ea, cuprinsă de milă. Sentimentele ei ar fi fost mai puțin creștinești, dacă ar fi știut că „sărmana Elinor” observase admirația din privirea lui Philip mai înainte ca Molly să-și fi dat seama, și atunci își jucase, perfect conștientă, rolul ei de tălmăci și intermediar. Nu avea mari speranțe sau temeri că Molly va înfăptuit, miracolul transformării lui Philip. Nu te îndrăgostești nebunește de o femeie-megafon oricât de nostimă, de frumoasă și de plinuță ar fi ea (căci gusturile lui Philip erau cam demodate), și oricât de atrăgător ar fi posteriorul ei. Singura speranță era ca pasiunea stârnită de formele pline și drăgălășenia lui Molly să nu-și găsească un corespondent în conversație (căci conversația, după cum aflate Elinor „era tot ce acorda vreodată Molly); atunci sărmanul Philip avea să se înfurie și să fie nefericit, stări propice creației literare.

— Evident, continuă Molly, un bărbat inteligent nu trebuie să se căsătorească niciodată cu o femeie inteligentă. Iată de ce mă amenință Jean tot timpul cu divorțul. Îmi spune că-l stimulez prea tare. „*Tu ne m’ennuies pas assez*”⁵⁰, zice el. De fapt are nevoie de *une femme sedative*⁵¹, și cred că are dreptate. Philip Quarles a fost înțelept. Închipuți-vă un om-zână, inteligent cum e Philip, căsătorit cu o femeie-zână la fel de inteligentă ca el. Lucy Tantamount, de exemplu. Ar fi un dezastru, nu?

— Lucy ar fi un dezastru pentru orice bărbat, fie el zână sau nu. Ce părere aveți?

— Nu, vă mărturisesc că mie îmi place Lucy, zise Molly recurgând la stocul ei secret de fraze theofrastiene. Îmi place cum știe să plutească prin viață în loc să-și târască picioarele, îmi place cum zboară din floare în floare – ceea ce e poate o descriere cam prea botanică și poetică a lui Bentley, a lui Jim Conklin, a sărmanului Reggie Tantamount,

---

⁵⁰ Nu mă plictisești destul (fr.).

⁵¹ O femeie calmantă (fr.).

a lui Maurice Spandrel a lui Tom Trivet, a lui Poniatovski, sau chiar a tânărului acela francez, care scria piese, cum îl cheamă? cât și a multor altora pe care i-am uitat sau de care nu s-a aflat niciodată. Burlap zâmbi; toată lumea zâmbea la acest pasaj. — Oricum, Lucy zboară, de ici-colo, deși trebuie să recunoaștem că face prăpăd prin flori. Burlap zâmbi din nou. — Nu se alege însă decât cu distracția. Vă spun drept, o cam invidiez. Aș vrea să fiu și eu zână și să plutesc prin aer.

— Lucy are mai multe motive să vă invidieze, spuse Burlap, clătinând din cap cu aerul lui adânc, subtil și creștinesc.

— Să mă invidieze fiindcă sunt nefericită?

— Cine-i nefericită? întrebă Lady Edward, răsărind ca din pământ în fața lor. Bună seara, domnule Burlap, continuă ea fără să mai aștepte răspunsul.

Burlap îi mărturisi că muzica îl plăcuse foarte mult.

— Tocmai discutam despre Lucy, spuse Molly d'Exergillod, întrerupându-l. Amândoi erau de părere că este o zână. E atât de diafană, de aeriană.

— Zână? repetă Lady Edward cu accentul ei canadian. Mai degrabă spiriduș. Nici nu vă puteți închipui ce înseamnă să crești un astfel de spiriduș. Lady Edward schiță un gest de scepticism. Vă asigur că uneori mă sperie.

— A, da? spuse Molly. Eu aveam impresia că și dumneavoastră, Lady Edward, aveți ceva de zână.

— Poate, recunosc Lady Edward. Dar n-am să ajung niciodată un spiriduș.

*

— Și-acum? spuse Lucy, în timp ce Walter lua loc alături de ea în mașină. Părea că-l provoacă. Și-acum?

Taxiul porni. Walter îi ridică mâna și i-o sărută. Iată răspunsul la provocarea ei.

— Te iubesc. Asta-i tot.

— Mă iubești, într-adevăr? Se întoarse spre el și în penumbră îi luă fața în mâini și-l privi cu atenție. Mă iubești cu adevărat? repetă ea; în timp ce vorbea, clătina încet din cap și zâmbea. Apoi, aplecându-se, îl sărută pe buze. Walter o îmbrățișa, dar ea se desprinsese. Nu, nu, protestă Lucy, și recăzu pe locul ei din colțul mașinii. Nu.

Walter o ascultă și se retrase. Se lăsă o tăcere. Parfumul lui Lucy mirosea a gardenie; o mireasmă dulce și tropicală, simbolul parfumat al ființei ei, îl învălui. „Ar fi trebuit să insist, își spuse el. Cu brutalitate. Să o fi sărutat întruna. Să o fi silit să mă iubească. De ce n-am făcut-o? De ce?” Nici el nu știa. Nu știa nici de cei sărutase, afară de cazul că voise să-l întărite, să-l facă s-o dorească cu mai multă violență, să-l transforme definitiv în sclavul ei. Nu știa nici măcar de ce, conștient de toate acestea, o mai iubea. „De ce? De ce?” se întreba întruna. Ca un ecou al gândurilor lui, vocea ei se auzi brusc.

— De ce mă iubești? îl întrebă Lucy din colțul ei.

Walter deschise ochii. Treceau pe sub un felinar. Prin fereastra mașinii, lumina felinarului căzu pe fața lui Lucy. O clipă, figura ei se desprinsese vag din întuneric, apoi se confundă cu umbra, devenind din nou invizibilă – o mască palidă, blazată, exprimând o indiferență ironică, un fel de apatie profundă.

— Tocmai asta mă întrebam și eu, răspunse Walter. Mai bine mă lipseam.

— Aș putea, știi bine, să spun același lucru. Nu ești foarte amuzant când te porți așa.

„Cât sunt de plicticoși bărbații care își închipuie că până să-i întâlnești pe ei nu ai mai fost îndrăgostită”, reflectă Lucy. Walter îi plăcea, totuși. Era un bărbat atrăgător. „Atrăgător” nu era cuvântul potrivit. Nu avea absolut nimic atrăgător, dacă s-ar fi decis să și-l ia ca amant. Nostim, iată cuvântul. Un amant nostim? Nu prea era genul ei. Îi plăcea

cu toate acestea. Era foarte simpatic, și pe deasupra inteligent; putea fi un însoțitor agreabil. Dragostea lui exagerată, deși agasantă, avea cel puțin meritul de a-l face să-i fie foarte credincios. Pentru Lucy asta conta. Se temea de singurătate și voia să aibă la dispoziție în permanență un grup de cavaleri credincioși. Walter o întovărășea cu un devotament de câine. Dar de ce aducea uneori cu un câine bătut? Prea era servil. Ce caraghios! Lipsa lui de mândrie o scoase brusc din sărite.

— Ascultă, Walter, spuse ea ironic, apucându-i mâna, de ce nu-mi spui ceva?

Walter nu răspunse.

— Ai amuțit? Degetele ei se plimbară cu o mișcare electrizantă pe dosul palmei și îi apucară încheietura mâinii. Unde ți-e pulsul? îl întreabă ea după o clipă. Nu-l simt nicăieri. Pipăi pielea fină cătând pulsația arterei. Walter simți vârful degetelor ei cam reci atingându-i încheietura, ușor și excitant. Nu cred că ai puls, spuse ea. Am impresia că sângele a stagnat. Vocea îi devenise disprețuitoare. „E caraghios, își spunea ea. Oribil de caraghios.” Pur și simplu a stagnat, repetă Lucy și, brusc, cu o răutate fulgerătoare, își înfipse unghiile cu vârfurile lor ascuțite. Walter scoase un strigăt de surpriză și de durere. Asta meriți, spuse ea, râzându-i în față.

Walter o apucă strâns de umeri și începu s-o sărute sălbatic. Furia îi accentuase dorința; săruturile erau o răzbunare. Lucy închise ochii și i se lăsă moale în brațe. Începea să simtă prin piele o furnicare de plăcere, amestecată cu un tremur nervos. Deodată, simți cum degete cu unghii ascuțite încep s-o ciupească, *pizzicato*, de corzile nervilor. Ținând-o în brațe, Walter îi simțea trupul tresărind involuntar, ca și când ar fi fost brusc rănit. În timp ce o săruta, se întreabă dacă ea se așteptase sau sperase ca el să reacționeze astfel la provocările ei. Îi prinse gâtul subțire în mâini. Degetele lui se aflau pe trahee. Apăsă

ușor.

— Într-o zi, spuse el, cu dinții încleștați, am să te strâng de gât!

Lucy se mulțumi să râdă. Walter se aplecă și o sărută înăbușindu-i răsul. Contactul buzelor lui îi provocă lui Lucy o senzație ascuțită și tăioasă, un fel de fior dureros. Simți o nouă furnicăre prin piele. Nu se așteptase la un răspuns atât de feroce, de sălbatic din partea lui. Era plăcut surprinsă.

Taxiul intra în piața Soho, încetini și opri. Ajunseseră la destinație. Walter îi dădu drumul și se îndepărtă de ea.

Lucy deschise ochii și-l privi.

— Și-acum? întrebă ea provocator, a treia oară în acea seară. Urmă o clipă de tăcere.

— Lucy, spuse el, hai în altă parte. Nu aici, nu la localul ăsta îngrozitor. Într-altă parte, unde să fim numai noi. Vocea îi tremura iar ochii o implorau. Izbucnirea lui se calmase, și Walter devenise iar umil ca un câine. Să-i spunem șoferului să meargă mai departe.

Lucy zâmbi și clătină din cap. De ce-o implora? De ce se comporta atât de servil? „Caraghiosul, câinele bănut!”

— Te rog, te rog mult! o imploră el.

Ar fi trebuit să comande. Ar fi trebuit să poruncească șoferului să meargă mai departe, apoi să o ia din nou în brațe.

— Imposibil, spuse Lucy, și coborî din mașină. Dacă se purta ca un câine bănut, merita să fie tratat la fel.

Nefericit și umilit, Walter o urmă.

Sbisa îi primi personal în pragul restaurantului. Se ploconi, își agită mâinile groase și albe, iar surâsul larg îi încreți obrajii uriași într-o succesiune de valuri. Când sosea Lucy, creștea consumul șampaniei. Era o clientă foarte apreciată.

— A venit domnul Spandrell? întrebă ea. Dar domnul și doamna Rampion?

— Da, da, repetă bătrânul Sbisă, cu o emfază napolitană, gata să devină aproape orientală. Firește că se aflau acolo, iar dacă n-ar fi fost, Sbisă ar fi putut să-i aducă, de dragul ei, și câte doi din fiecare. Ce mai faceți? Bine, nu-i așa? Cel puțin așa sper. Avem niște langustă formidabilă astă-seară, absolut formidabilă. În timp ce vorbea, îi conduse în restaurant.

Capitolul VIII

— Reproșez lumii noastre apatia ei morbidă și înfiorătoare, spuse Mark Rampion.

Mary Rampion izbucni într-un puternic hohot de râs, ce venea din fundul plămânilor. Un râs molipsitor.

— N-ai afirma asta, spuse ea, dacă ai fi propria ta soție. Apatie? Aș putea să te învăț eu ce înseamnă asta.

Prin înfățișarea lui, Mark Rampion era departe de a fi apatic. Avea profilul abrupt, nasul coroiat și fioros ca un bisturiu și bărbia ascuțită. Ochii lui albaștri te fixau pătrunzător, iar părul foarte fin, auriu-roșcat, tremura la fiecare mișcare, ca o flacăra în vânt.

— Dar nici tu nu ești tocmai o oiță, spuse Rampion. Doi oameni nu reprezintă însă lumea. Vorbeam despre lume, și nu despre noi. Lumea e vlăguită, ascultă-mă pe mine. Ca unul dintre acei oribili cotoi mari și castrați.

— Și războiul mondial ți s-a părut un lucru fără vlagă? îl întreabă Spandrell din penumbra ce înconjura micul spațiu scăldat în lumina roz a lămpii de pe masă. Stătea aplecat pe un scaun ale cărui picioare din spate se sprijineau de perete.

— Până și războiul, spuse Rampion. A fost un act de sălbăticie civilizată. Oamenii nu s-au dus să se lupte fiindcă li s-a înfierbântat sângele, ci fiindcă li s-a ordonat, fiindcă au fost cetățeni conștiincioși. „Omul e un animal dispus să lupte”, cum îi place tatălui tău vitreg să afirme în discursurile lui. Regret însă că omul e un animal domestic.

— Și devine pe zi ce trece mai domestic, spuse Mary Rampion; împărtășea părerile soțului ei, sau, mai exact,

împărtășea cele mai multe dintre sentimentele lui și, conștient sau inconștient, îi împrumuta părerile când dorea să-și exprime aceste sentimente. Fabricile, creștinismul, știința, respectabilitatea, educația noastră sunt de vină, explică ea. Apasă asupra omului modern, îi storc viața. Din cauza lor...

— Taci din gură, pentru numele lui Dumnezeu, spuse Rampion.

— Dar nu spuneai tu asta?

— Când o spun eu are un sens. Când o spui tu devine cu totul altceva.

Expresia de supărare de pe fața lui Mary Rampion se șterse, începu să râdă.

— Admit că n-am excelat niciodată în raționamente, spuse ea binedispusă. Ai putea să fii însă ceva mai politicos când suntem în public.

— Nu pot suferi proștii.

— Ai să-l „suferi” pe unul, de-o să te doară rău de tot, dacă nu bagi de seamă, îl amenință ea glumeț.

— Dacă vrei să-i dai cu o farfurie în cap, spuse Spandrell, împingându-i una în timp ce vorbea, nu te jena de mine.

Mary îi mulțumi.

— I-ar face bine, spuse ea. E așa de plin de el.

— Și nici ție nu ți-ar strica, îi replică Rampion, dacă ți-aș învineți în schimb un ochi.

— Hai încearcă. Mă bat cu tine cu o mână legată la spate. Izbucniră cu toții în râs.

— Eu pariez pe Mary, spuse Spandrell, legănându-se pe scaun.

Zâmbind cu o satisfacție pe care i-ar fi fost greu s-o explice, îi privi pe rând – întâi pe omulețul subțirel, fioros și sigur de sine, apoi pe femeia corpolentă și blondă. Luați separat, erau reușiți; împreună, însă, ca pereche, erau și mai reușiți. Fără să-și dea seama, se simți deodată fericit.

— O să disputăm meciul într-una dintre zilele astea,

spuse Rampion, și o apucă de mână.

Avea o mână delicată, sensibilă și expresivă. „O adevărată mână de aristocrat”, își spuse Spandrell. Mâinile lui Mary erau necioplite, vulgare, pătrate, puternice și oneste, ca ale unui țăran. Și, totuși, prin naștere, Rampion era țăranul, iar Mary aristocrata. Asta dovedea din plin ce prostii afirmă specialiștii în ereditate.

— Un meci de box în zece runde, continuă Rampion. Fără mânuși. Se întoarse spre Spandrell. Ascultă, ar trebui să te însori.

Fericirea lui Spandrell se spulberă brusc, ca și cum o zguduitură l-ar fi trezit la realitate. Era furios pe sine. Ce rost avea să facă sentimentalism cu un cuplu fericit?

— Nu știu să boxez, răspunse el.

Rampion simți în veselia lui Spandrell o amărăciune, o crispare.

— Te asigur că ar trebui să te însori, spuse Rampion, încercând să-i descifreze expresia.

Capul lui Spandrell se afla însă în umbră, iar lumina lămpii de pe masă îi despărțea, venindu-i lui Rampion în ochi.

— Vorbesc foarte serios, spuse la rândul ei Mary. Ar trebui să te însori. Ai fi alt om.

Spandrell izbucni într-un râs scurt și provocator; lăsă scaunul să revină pe cele patru picioare și se aplecă peste masă. Împinse ceașca de cafea și paharul de lichior pe jumătate gol, își fixă coatele pe masă și își prinse bărbia în palme. Fața îi apăru în lumina roz a lămpii. „Parc-ar fi un animal monstruos, își spuse Mary, un monstru într-un budoar roz.” Pe acoperișul catedralei Notre-Dame văzuse un monstru exact în atitudinea asta, aplecat înainte și ținându-și între gheare fața de demon. Numai că acel monstru semăna cu un drac ridicol; expresia lui exagerat de diabolică te împiedica să-i iei în serios aerul satanic. Spandrell însă era un om în carne și oase, nu o caricatură;

iată de ce expresia lui avea ceva mult mai sinistru și mai tragic. Era atât de tras la față, încât oasele obrazilor și ale bărbiei răzbăteau prin pielea întinsă. Ochii cenușii i se cufundaseră în fundul capului. Pe această mască mortuară doar gura era cărnoasă – o gură largă, cu buze răsfrânte ca două cicatrice groase.

„Când Spandrell zâmbește, spusese odată Lucy Tantamount, gura lui parcă-i o operație de apendicită, zâmbind ironic.” Cicatricea roșie era senzuală, dar în același timp fermă, hotărâtă, ca și bărbia rotundă. În jurul ochilor și la colțul buzelor pielea se încrețise. Părul cafeniu și des începuse să se retragă de pe frunte.

„Ai putea să-i dai cincizeci de ani, își spuse Mary Rampion. Și, totuși, ce vârstă are?” Făcu câteva calcule și ajunse la concluzia că nu putea să aibă mai mult de treizeci și doi, treizeci și trei de ani. Exact vârsta potrivită să se însoare și să-și întemeieze un cămin.

— Ai fi alt om, repetă ea.

— Da' nu doresc în mod special să fiu alt om.

Mark Rampion dădu din cap.

— Da, asta-i nenorocirea cu tine, Spandrell. Îți place să te bălăcești în mocirla ta dezgustătoare și infectă. Nu vrei să te vindec. Te complaci în scârboșenia ta, ești chiar mândru de ea.

— Căsătoria te-ar vindeca, persistă Mary, combătând neobosită și entuziastă pentru binecuvântarea bisericească, căreia îi datora întreaga ei viață și fericire.

— Afară de cazul, firește, când căsătoria nu i-ar distruge soția, spuse Rampion. Ar putea s-o infecteze cu propria lui gangrena.

Spandrell își azvârli capul pe spate și, după cum avea obiceiul, izbucni într-un râs adânc, deși greu de auzit, un fel de explozie mută.

— Admirabil! spuse el. Admirabil! Primul e, într-adevăr, cel mai temeinic argument pe care l-am auzit vreodată în

favoarea căsătoriei; aproape că m-ai convins. Niciodată n-am ajuns cu asta până la pragul căsătoriei.

— Care „asta”? Întrebă Rampion, încruntându-se puțin.

Îi displăcea felul melodramatic și cinic de a vorbi al lui Spandrell. Era așa de încântat, lua-l-ar dracu, de obrăznicia lui. Ca un copil prost.

— Cu procesul de infectare. M-am oprit întotdeauna la pragul ofițerului stării civile. Data viitoare, însă, am să-l trec. Mai bău puțin coniac. Eu sunt ca Socrate, urmă el. Am fost însărcinat de divinitate să corup tineretul, și mai ales tinerele. Am misiunea să le educ, conducându-le pe căi greșite. Își aruncă din nou capul pe spate, și râse tăcut.

Rampion îl privi dezgustat. Spandrell juca teatru, exagerându-și rolul, pentru a se convinge astfel de propria lui existență.

— Dac-ai ști ce-nseamnă căsătoria! interveni cu seriozitate Mary. Dac-ai ști...

— Dar, draga mea, evident că știe, o întrerupse Mark Rampion nerăbdător.

— Suntem căsătoriți de mai bine de cincisprezece ani, continuă ea, simțind cum vibrează spiritu-i de misionară, și te încredințez...

— În locul tău eu nu mi-aș pierde vremea insistând. Mary își privi întrebătoare soțul. Când veneau în discuție relațiile dintre oameni avea o încredere oarbă în judecata lui, căci Mark își croia drum prin labirintul relațiilor cu un tact sigur, pe care ea nu putea decât să-l invidieze, nu să-l și urmeze. „Mark simte sufletul oamenilor”, spunea Mary. Ea, în schimb, nu-l simțea. Înțeleaptă, se lăsase condusă. Îl privi. Rampion se uita fix la ceașca de cafea; fruntea i se încrețise de enervare; era limpede că vorbise serios.

— Foarte bine, atunci, spuse ea, și își aprinse o nouă țigară. Spandrell îi privi aproape triumfător.

— Am o metodă specială pe care o aplic fetelor tinere, zise el pe același ton cinic.

Mary închise ochii și se gândi la vremea când ea și Rampion fuseseră tineri.

Capitolul IX

— Ce pată urâtă! spuse tânără Mary când ajunseră în vârful dealului și se uitară în jos. La poalele dealului se afla orașelul Stanton-in-Teesdale cu acoperișuri de țiglă înnegrite, cu coșuri pline de funingine, și cu fumul lui. Dincolo de orașel, cât vedeai cu ochii, se întindea landa. Soarele strălucea iar norii aruncau umbre uriașe.

— Urât mai e peisajul nostru! continuă Mary. N-ar trebui să existe așa ceva, vorbesc foarte serios.

— „Fiecare perspectivă e plăcută, numai omul e josnic”, cită fratele ei George.

Celălalt tânăr era o fire mai practică.

— Dac-am putea amplasa aici o baterie, sugerează el, și am trage câteva sute de proiectile asupra orașelului...

— Ar fi excelent, spuse Mary cu convingere. Nici nu s-ar putea ceva mai nimerit.

Încuviințarea ei îl umplu de fericire pe tânărul militar. Era îndrăgostit nebunește de Mary.

— Tunuri grele, adăugă el, încercând să-și îmbunătățească propunerea.

George îl întrerupse.

— Cine dracu-i ăsta? întrebă el.

Cei doi priviră în direcția în care arăta George. Un străin urca dealul, îndreptându-se spre ei.

— Habar n-am, spuse Mary privind-l.

Tânărul străin se apropie. Avea vreo douăzeci de ani, nasul coroiat, ochii albaștri; părul mățos, foarte deschis, i se înfoia în vânt, căci nu purta pălărie. Era îmbrăcat cu o haină Norfolk, prost croită și dintr-o stofă de o calitate

inferioară, și cu o pereche de pantaloni din flanel cenușiu, cu genunchi ieșiți. Avea o cravată roșie. Umbla fără baston.

— Parc-ar vrea să vorbească cu noi, spuse George, într-adevăr, tânărul se îndrepta spre ei. Mergea repede și hotărât, ca și cum ar fi pus la cale o afacere importantă.

„Ce figură extraordinară, își spuse Mary, în timp ce tânărul se apropia. Dar ce bolnav pare! Ce slab și ce palid.” Însă ochii străinului, prin forța vie pe care o răspândeau, îi interziceau orice sentiment de milă.

Tânărul se opri în fața lor, își îndreptă trupul subțire, și rămase complet țeapăn, de parcă ar fi fost la paradă. Atitudinea lui avea o oarecare aroganță; fața exprima de asemenea o aroganță reținută. Îi privi pe rând, ținând; ochii îi străluceau.

— Bună ziua, spuse el. Făcu un efort imens ca să vorbească. Se simțea obligat să li se adreseze, căci observase nepăsarea și obrăznicia de pe fețele lor stupide și bine hrănite.

— Bună ziua, răspunse Mary în locul celorlalți.

— N-am știut că mă aflu pe o proprietate particulară, spuse necunoscutul. Vă supără?

Seriozitatea sa arogantă se adânci. Îi privi posomorât. Tinerii îl studiau parcă de cealaltă parte a unei bariere, de foarte departe, de pe pozițiile privilegiate ale unei alte clase. Îi examinau hainele. Ochii lor trădau dușmănie, dispreț și un fel de teamă.

— Am intrat fără să cer voie, repetă el.

Avea o voce cam stridentă, dar muzicală și cu un accent rural.

„E una dintre pușlamalele de pe aici”, își spuse George.

— N-am cerut voie.

Ar fi fost mult mai comod să se strecoare din parc, nebăgat de seamă. Iată de ce era silit să-i înfrunte.

Se lăsă tăcere. Tânărul militar îi întoarse spatele. Nu voia să aibă de-a face cu această istorie neplăcută. La urma

urmei, nu-l privea câtuși de puțin. Parcul aparținea tatălui lui Mary, el nu era decât un invitat.

— Am o vorbă a mea: „Mereu vesel și binedispus”, fredona el, privind peste orășelul negru din vale.

George rupse tăcerea.

— Dacă ne supără? spuse el, repetând cuvintele străinului. Fața i se făcuse pară.

„Ce caraghios e George”, își spuse Mary privindu-l. Parcă-i un vițel. Un vițel care roșește.

— Dacă ne supără? „Mitocanul dracului, obraznicul!” George se indignă pe bună dreptate. Închipuie-ți că ne supără. Și-am să te rog să...

— Nu ne supără câtuși de puțin, spuse Mary izbucnind în râs. Câtuși de puțin.

Fratele ei se înroși și mai tare.

— Ce-nseamnă asta, Mary? o întreabă el furios. („Veșnic vesel și binedispus”, fredona mai indiferent ca niciodată tânărul militar.) Locul ăsta-i proprietate particulară.

— Nu ne supără câtuși de puțin, spuse ea, uitându-se la străin și nu la fratele ei. Nu ne supără câtuși de puțin, dacă cei care intră în parc își recunosc greșeala, așa cum ai făcut dumneata.

Îi zâmbi, dar chipul tânărului rămase serios și mândru. Privirea lui serioasă și vie o forță pe Mary să devină și ea brusc serioasă. Înțelese deodată că intrusul nu avea deloc chef de glumă. Se ridicau probleme grave și importante. Nu își dădea însă seama de ce erau grave sau importante. Intuia doar vag că nu-i o glumă.

— La revedere, spuse ea, și-i întinse mâna.

Străinul ezită o clipă, apoi i-o strânse.

— La revedere, spuse el. Am să ies din parc cât se poate de repede.

Și, întorcându-se, se îndepărtă grăbit.

— Ce dracu-nseamnă asta? izbucni George, adresându-se furios surorii lui.

— Taci din gură! îi răspunse ea enervată.

— Să dai mâna cu tipul ăsta! continuă el să protesteze.

— Cam plebeu individul, nu? interveni și prietenul militar.

Mary îi privi pe rând și, fără să le răspundă, plecă. „Ce grosolani!” Cei doi tineri o urmară.

— Aș dori, pentru numele lui Dumnezeu, ca Mary să învețe să se poarte, spuse George fierbând încă de furie.

Tânărul militar scoase câteva sunete menite s-o scuze. Era îndrăgostit de ea; atât că, uneori, e drept, Mary devenea aproape penibil de familiară. Era singurul ei defect.

— Să dai mâna cu țărănoiul acela! bombăni George.

Aceasta a fost prima lor întâlnire. Mary avea pe atunci douăzeci și doi de ani iar Mark Rampion un an mai puțin. Tocmai terminase anul doi la Universitatea din Sheffield și se întorsese la Stanton ca să-și petreacă vacanța de vară. Mama lui locuia într-una dintre căsuțele de lângă gară. Primea o mică pensie, soțul ei fusese poștaș, și mai câștiga câțiva bani cosind. Mark urmase liceul datorită unei burse. Frații săi mai tineri și mai puțin talentați începuseră între timp să muncească.

Un tânăr cu totul remarcabil, insistă parohul bisericii, când peste câteva zile trecu în revistă cariera lui Mark.

Aprecierea avea loc cu ocazia unui bazar de binefacere, organizat de biserică, și urmat de un *garden party* la parohie.

Câțiva copii de la școala duminicală jucaseră o mică piesă în aer liber. Sceneta fusese scrisă de Mark Rampion.

— A scris-o singur, încredința parohul pe doamnele și domnii adunați acolo. Și știe să și deseneze. Tablourile sunt poate cam excentrice, cam...

Ezită.

— Extrem de ciudate, îi sugeră fiica lui, cu un surâs de burgheză înstărită, mândră de lipsa ei de pricepere.

— Foarte talentat, continuă parohul. Puiul de lebădă de

pe râul Tees⁵², adăugă el râzând, cu un sentiment de vanitate și parcă de vinovăție. Avea o slăbiciune pentru aluziile literare.

Doamnele și domnii zâmbiră superficial.

Copilul minune le fu prezentat Mary îl recunoscă pe intrus.

— Ne-am mai cunoscut, spuse ea.

— Admiram parcul fără să fi cerut voie.

— Ești binevenit oricând. Cuvintele ei îl făcură să zâmbească puțin ironic, avu ea impresia. Se înroși, temându-se să nu pară fals amabilă. Presupun că ai să mai admiri perspectiva, fie că ești binevenit sau nu, adăugă ea cu un râs scurt și nervos.

Mark nu răspunse; dădu din cap și continuă să zâmbească.

Tatăl lui Mary veni să-l felicite. Elogiile sale striveau mica piesă delicată, de parcă ar fi fost călcată în picioare de elefanți. Lui Mary i se strânse inima. Simțea că totul fusese ratat, definitiv ratat. Din nenorocire, își dădu însă seama că nici ea n-ar fi spus ceva mai nimerit. În colțul buzelor lui Mark flutura încă un zâmbet ironic. „Ce proști trebuie să ne creadă”, se gândi Mary.

Veni rândul mamei ei.

„O piesă excelentă”, fu înlocuit de „cu totul încântătoare”, ceea ce era la fel de rău și de deplasat.

Când doamna Felphan îl invită la ceai, Rampion vru să o refuze – dar astfel încât să nu pară necioplit sau obraznic. Atât că era cam ridicolă. Un fel de Mecena localnic, cu fustă, făcând pe patroana artei, la două cești de ceai și o felie de cake cu prune. Rolul era caraghios. În timp ce Mark ezita, Mary reînnoi invitația.

— Te rog să vii, insistă ea; ochii și zâmbetul ei exprimau un fel de amuzament, un regret, o scuză. Înțelesese absurditatea situației. „Ce să fac, nu pot decât să mă scuz”,

---

⁵² Aluzie la Shakespeare, supranumit „Lebăda de pe râul Avon”.

păreau că spun ochii ei.

— Vin cu multă plăcere, spuse el întorcându-se spre doamna Felphan.

Ziua hotărâtă sosi. Cu veșnica lui cravată roșie, Mark Rampion veni în vizită. Bărbații din casă plecaseră la pescuit; îl primiră Mary și mama ei. Doamna Felphan încercă să fie la înălțime. Pe Shakespeare-ul din orașel îl interesa desigur teatrul.

— Vă plac piesele lui Barrie? întrebă ea. Eu le ador.

Continuă să vorbească. Rampion tăcu. Numai târziu, când doamna Felphan renunță să mai discute cu el despre teatru, găsindu-l prea taciturn și o delegă pe Mary să-i arate grădina, Mark își descleștă gura.

— Mă tem că mama dumitale m-a găsit foarte necioplit, spuse el în timp ce se plimbau printre boschetele de trandafiri, de-a lungul aleilor netede, pavate cu dale de piatră.

— Deloc, protestă Mary, cu amabilitate exagerată. Rampion râse.

— Mulțumesc, spuse el. Sunt sigur însă că mama dumitale m-a găsit necioplit. Și asta fiindcă am fost într-adevăr necioplit. Am fost necioplit ca să nu fiu mai necioplit. Am preferat să tac decât să-mi spun părerea despre Barrie.

— Nu-ți plac piesele lui?

— Dacă-mi plac? Mie?

Se opri și se uită la ea. Sângele îi năvăli în obraji. Mary se întrebă dacă nu făcuse o gafă.

— O astfel de întrebare nu se poate pune decât aici, spuse el, arătând cu mâna florile, micul bazin și fântâna arteziană, terasa înaltă, florile de pietriș crescând printre dale, și în fund casa în stil georgian, cenușie și severă. Coborâți însă cu mine în orașel și întrebați-mă acolo. Căci acolo, jos, simțim direct realitatea, nu ca aici unde între noi și ea se află o pernă de aer. Trebuie să ai un venit sigur de

cel puțin cinci lire pe săptămână ca să-ți placă piesele lui Barrie. Dacă însă muncești din greu, Barrie e o insultă.

Se lăsă tăcere. Se plimbau printre trandafiri, printre acei trandafiri de care Mary simțea nevoia să se desolidarizeze sau să se scuze. O desolidarizare sau o scuză ar fi fost jignitoare. Un cățel de vânătoare alergă greoi spre ei pe potecă. Mary îl strigă: animalul se așeză în două labe și făcu sluj la ea.

— Cred că îmi plac animalele mai mult decât oamenii, spuse Mary, apărându-se de cățelul ce se juca stângaci cu ea.

— Animalele sunt cel puțin firești, nu trăiesc pe perne de aer ca cei cu care ai dumneata de-a face, spuse Rampion, legând sensul vag al observației ei de conversația anterioară.

Concepția lui despre lume o uimi și o încântă.

— Mi-ar plăcea să mai cunosc oameni ca dumneata, spuse ea, oameni adevărați, fără perne de aer.

— Să nu vă închipuiți c-am să fac pe ghidul de la agenția *Cook*⁵³, răspunse Mark ironic. Nu suntem o grădină zoologică, să știți, și nici băștinași ciudat îmbrăcați; nimic de genul ăsta. Dacă vreți să faceți un tur prin cartierele sărace, pentru a vedea condițiile de viață, adresați-vă parohului.

Mary se înroși până în vârful urechilor.

— Știi bine că nu la asta mă refeream, protestă ea.

— Sigur? Când ești bogat e greu să nu te referi la asta. O persoană ca dumneata nu-și poate închipui ce-nseamnă să fii sărac. Exact ca un pește, își poate închipui un pește cum poate fi viața afară din apă?

— Dar n-o poți descoperi dacă încerci?

— E o mare prăpastie la mijloc, spuse el.

— Poate fi trecută.

— Da, cred că poate fi trecută, recunosc el cu îndoială.

---

⁵³ Agenție internațională de voiaj cu sediul principal la Londra.

Continuară să se plimbe și să discute printre trandafiri; apoi Rampion, după ce se uită la ceas, îi spuse că trebuie să plece.

— Ai să mai vii?

— Ce sens mai are? Întrebă el. Parcă-i o vizită de pe-o altă planetă, nu?

— Eu n-am avut impresia asta, îi răspunse ea și, după o scurtă pauză, adăugă: Bănuiesc că ne găsești pe toți foarte proști, nu?

Îl privi. Mark ridică din sprâncene, gata să protesteze. Mary nu-i îngădui să fie politicos.

— Fiindcă, evident, suntem proști. Groaznic de proști.

Râse amar. La oamenii de felul ei prostia era mai degrabă o virtute decât un defect. Dacă erai prea inteligent riscai să nu fi *gentleman*. Inteligența nu reprezenta o garanție. Datorită discuției cu Rampion, se întrebă dacă nu exista altceva, preferabil certitudinii de a fi un *gentleman*. Alături de el nu se simțea câtuși de puțin mândră de prostia ei.

Rampion îi zâmbi. Îi plăcea felul ei deschis. Era sinceră. Nu devenise, cel puțin deocamdată, o răzgâiată.

— Parcă ești un *agent provocateur* care încearcă să mă tragă de limbă să spun ceva grosolan și subversiv despre clasele de sus, o ironiza el. De fapt, părerile mele nu sunt deloc subversive. Oamenii ca dumneata nu sunt mai stupizi ca alții. Adică, nu sunt mai stupizi prin natura lor. Sunteți victimele felului vostru de viață. V-ați închis într-o carapace, v-ați pus ochelari de cai. Prin naștere, o broască-țestoasă nu poate fi mai proastă ca o pasăre. Trebuie însă să recunoști că felul ei de viață nu-i de natură să-i dezvolte prea mult inteligența.

Se întâlneau de mai multe ori în vara aceea. De obicei se plimbau prin landă. „E ca o forță a naturii, se gândi el, privind-o înfruntând cu capul plecat vântul umed. O mare forță fizică.” Atâta energie, forță și sănătate erau mărețe.

Când fusese mic, Rampion avusese o sănătate precară, fiind veșnic bolnav. Admira calitățile fizice pe care nu le avea. Mary era ca o zeiță campestră. Într-o zi i-o spuse. Lui Mary îi plăceau complimentele.

— *Was für ein Atavismus!*⁵⁴ așa obișnuia bătrâna mea guvernantă să spună despre mine. Cred că avea dreptate. Sunt, desigur, o victimă a atavismului.

Rampion râse.

— Sună caraghios în germană. Dar nu-i deloc absurd. Un atavism – iată ce ar trebui să fim. Atavisme – cu toate perfecționările moderne. Primitivi inteligenți. Fiare cu suflet.

Era o vară umedă și rece. În dimineața zilei hotărâte pentru întâlnirea următoare, Mary primi o scrisoare de la el. „Dragă domnișoară Felphan”, citi ea, și văzându-i, pentru prima dată scrisul simți o plăcere ciudată. „Am răcit prosteste. Vă rog să mă iertați – eu nu-mi iert, căci nu pot să vă spun cât sunt de scârbit și de furios pe mine – și să mă scuzați că trebuie să amânăm pe săptămâna viitoare întâlnirea noastră de azi.”

Când îl revăzu, Mark arăta palid și slab, și tușea încă; întrebându-l de sănătate, el o întrerupse aproape furios.

— Mă simt perfect, răspunse el tăios și schimbă subiectul, l-am recitat pe Blake. Și începu să vorbească despre *Căsătoria cerului și a iadului*. Blake era un om civilizat, foarte civilizat, insistă el. Civilizația reprezintă armonie și perfecțiune. Blake a reușit să înțeleagă și să armonizeze totul: rațiunea, sentimentul, instinctul și viața trupească. Barbaria duce la dezechilibru. Poți să fii un barbar din punct de vedere intelectual și fizic. Un barbar al sufletului, al sentimentelor și al senzualității. Creștinismul ne-a sălbăticit sufletul, iar acum știința ne sălbăticește și intelectul. Blake a fost ultimul om civilizat.

Vorbi despre greci și despre etruscii goi și bronzăți, de pe frescele din cavouri.

---

⁵⁴ Ce atavism! (germ.)

— Ai văzut picturile în original? o întrebă el. Ah, dacă ai ști cât te invidiez!

Mary se simți teribil de rușinată. Văzuse mormintele pictate de la Tarquinia, dar cât de vag și le amintea! Vechi și ciudate opere de artă, asemănătoare nenumăratelor opere de artă antică pe care le privise cu conștiinciozitate împreună cu mama ei, acum un an, în timpul unei călătorii în Italia. Își pierduse timpul și nu reținuse nimic. Pe când, dacă Mark și-ar fi putut permite să meargă în Italia...

— Erau, evident, civilizați, spuse el mai departe, știau să trăiască armonios și din plin, cu întreaga lor ființă. Vorbea cu un fel de pasiune, ca și cum ar fi fost furios pe lume sau, poate, pe sine. Suntem cu toții barbari, începu el, dar îl întrerupse un acces violent de tuse.

Mary așteptă să-i treacă atacul. Se simțea neliniștită și în același timp jenată și rușinată, ca și cum ar fi surprins slăbiciunea unui om care de obicei se căznește să și-o ascundă. Nu știa ce să facă: să-l consoleze pentru criza de tuse sau să pară că n-a observat-o. Mark îi rezolvă dilema, referindu-se chiar la aceasta.

— Apropo de barbarie, spuse el, când accesul se domoli. Vorbea dezgustat, cu un zâmbet crispat și furios. Ați auzit vreodată ceva mai barbar ca această tuse? Într-o societate civilizată n-ar trebui să existe așa ceva.

Mary își exprimă simpatia și îi dădu sfaturi, dar Mark râse nerăbdător.

— Leit cuvintele mamei, spuse el, leit. Voi, femeile, sunteți toate la fel. Cotcodăciți ca niște găini după puii lor.

— Gândește-te cât ai fi de nefericit dacă n-am cotcodăci.

Peste câteva zile, deși având unele temeri, o duse pe Mary s-o cunoască pe mama lui. Temerile se dovediră neîntemeiate, căci Mary și doamna Rampion nu părură să întâmpine vreo greutate în a stabili un contact spiritual. Doamna Rampion, o femeie de vreo cincizeci de ani, se ținea încă bine; avea o expresie de demnitate calmă și de

resemnare. Vorbea încet și liniștit. Mark ieși din cameră să pregătească ceaiul; mama lui începu să vorbească despre el. Pentru prima oară expresia i se schimbă.

— Ce credeți despre el? întrebă ea, aplecându-se spre oaspetele ei. Privirea i se luminează brusc.

— Ce cred? râse Mary. Nu sunt destul de competentă ca să-i judec pe cei ce-mi sunt superiori. Evident, e cineva, cineva important.

Doamna Rampion îi dădu treptate și zâmbi de plăcere.

— E cineva, repetă ea. Asta am spus și eu întotdeauna. Figura îi deveni gravă. De-ar fi mai voinic. Păcat că n-am putut să-l cresc în condiții mai bune. A fost întotdeauna debil. Ar fi trebuit crescut mai cu grijă decât am făcut-o eu. Nu, nu mai cu grijă. Am fost cât se poate de grijulie. Mai comod, mai sănătos. Dar nu mi-a dat mâna. Clătină trist din cap. Asta e.

Suspină ușor și se lăsă pe spate; rămase tăcută, cu brațele încrucișate la piept și cu privirea ațintită în jos.

Mary nu răspunse. Nu știa ce să răspundă. Se simțea rând pe rând rușinată și nefericită.

— Ce crezi despre mama? o întrebă Rampion, pe când o întovărășea spre casă.

— Mi-a plăcut, răspunse Mary. Mi-a plăcut foarte mult. Chiar dacă m-a făcut să mă simt atât de mică, de inferioară și de meschină. Cu alte cuvinte, am admirat-o și mi-a plăcut din cauză că am admirat-o.

Rampion era de aceeași părere.

— E într-adevăr admirabilă. E curajoasă, voinică și rezistentă. E însă prea resemnată.

— Resemnarea ei mi s-a părut minunată.

— N-are dreptul să fie resemnată, răspunse el încruntându-se. N-are niciun drept. Când ai dus o viață ca a ei n-ai dreptul să fii resemnat. Ar trebui să se revolte. N-o face din cauza blestematei de religii. Ți-am spus că-i bigotă?

— Nu, dar am bănuir când am văzut-o, răspunse Mary.

— Săvârșește o barbarie cu sufletul, continuă el. Mama e prea inimoasă și se gândește doar la viitor. Prezentul, trecutul, corpul și intelectul nu contează pentru ea, importante sunt sufletul și viitorul. Între timp se resemnează. Poate exista ceva mai barbar? Ar trebui să se revolte.

— Eu aş lăsa-o așa cum e, spuse Mary. O să fie mai mulțumită. Iar dumneata te poți revolta cât doi.

Rampion râse.

— Am să mă revolt de-o să ajungă pentru milioane, spuse el.

La sfârșitul verii, Rampion reveni la Sheffield, iar peste un timp familia Felphan se mută în sud, la casa lor din Londra. Mary îi scrisese prima. Se așteptase să-i scrie el, dar Mark n-o făcuse. Nu exista niciun motiv serios ca el să-i scrie. Mary sperase totuși că va primi o scrisoare; cum nu primi însă niciun rând, fu decepționată. Trecură mai multe săptămâni; în cele din urmă îi scrisese ea interesându-se de titlul unei cărți despre care îi pomenise în discuțiile lor. Pretextul era pueril, dar își atinse scopul. Mark îi răspunse, ea îi mulțumi, și corespondența se înfiripă.

De Crăciun, Rampion veni la Londra; i se primiseră niște articole la ziare și era mai bogat ca niciodată – avea zece lire de cheltuit. N-o înștiința pe Mary de sosirea lui până în ajunul plecării.

— De ce nu m-ai anunțat din vreme? îi reproșă ea când auzi de cât timp se află la Londra.

— N-am vrut să-ți cad pe cap, răspunse el.

— Știi bine c-aș fi fost încântată.

— Ai prietenii tăi; „Prietenii bogați”, voia să spună zâmbetul său ironic.

— Dar nu ești unul dintre prietenii mei? îl întrebă ea ignorându-i aluzia.

— Îți mulțumesc pentru aceste cuvinte.

— Și eu îți mulțumesc că ești astfel, răspunse ea fără afectare sau cochetărie.

Pe Mark îl mișcă sinceritatea mărturisirii ei. Știa, firește, că Mary ținea la el și-l admira. Dar între a ști și a ți se spune e o mare diferență.

— Îmi pare rău că nu ți-am scris din timp, spuse el, apoi regretă cuvintele, căci erau ipocrite. Nu din teama de-a fi prost primit o evitase, ci din mândrie. Nu-i dădea încă mâna s-o scoată la un restaurant, și nu voia să primească nimic.

Își petrecură după-amiaza împreună, într-o fericire nebună și exagerată.

— Dacă m-ai fi anunțat, îi repetă ea când trebuiră să se despartă, n-aș fi aranjat întâlnirea plicticoasă de astă-seară.

— Ai să te distrezi, o asigură el, reluând tonul ironic cu care făcuse toate aluziile la viața ei ca membră a clasei înstărite.

Expresia de fericire îi dispăru de pe față. Se simți brusc iritat că fusese atât de fericit în tovărășia ei. Era stupid să te simți astfel. Ce sens avea să fii fericit când te afli de cealaltă parte a unei prăpastii?

— Ai să te distrezi, îi repetă el amărât. O masă, un vin bun, oameni distinși, o conversație spirituală, apoi la teatru. O seară ideală, nu? Vocea îi deveni extrem de disprețuitoare.

Mary îl privi tristă și îndurerată, întrebându-se ce-l apucase deodată să strice amintirea după-amiezii.

— Nu știu de ce vorbești așa, spuse ea. Tu știi? Întrebarea îi răsună în minte multă vreme după ce se despărțiră. „Tu știi?” Firește că știa. Doar știa că există o prăpastie.

Se întâlniră din nou la Stanton în Săptămâna Patimilor. Între timp schimbaseră multe scrisori, iar Mary primise o cerere în căsătorie de la prietenul care voise să radă Stantonul de pe pământ cu artileria grea. Spre surpriza și oarecum spre amărăciunea rudelor, îl refuzase.

— E un băiat foarte simpatic, insistase mama ei.

— Știu, dar nu poți să-l iei în serios, nu-i așa?

— De ce nu?

— Pe deasupra, continuase Mary, nici nu există, de fapt. Nu există în întregime. E doar o bucată de carne, atât. Nu te poți mărita cu cineva care nu există. Se gândise la figura izbitor de vie a lui Rampion; părea înflăcărată, violentă și strălucitoare. — Nu te poți mărita cu o fantomă, chiar dacă o poți pipăi, și e solidă; mai ales dacă e solidă. Izbucni în râs.

— Nu știu la ce te referi, spusese doamna Felphan cu demnitate.

— În schimb, eu știu, răspunsese Mary. Știu bine. Și în definitiv asta contează în primul rând.

Plimbându-se cu Rampion prin landă îi povesti cum a ignorat fantoma militară mult prea insistentă. Mark nu spusese nimic. Se lăsă o tăcere îndelungată. Mary se simți dezamăgită și în același timp rușinată de dezamăgirea ei. „Își închipuie, își spuse ea, că e o manevră de-a mea ca să mă ceară în căsătorie.”

Zilele treceau. Rampion continua să fie tăcut și posomorât. Când îi cerea explicații, Mark îi vorbea nefericit despre perspectivele ce-l așteptau. La sfârșitul verii, urma să-și încheie studiile universitare și trebuia să se gândească la o carieră. Singura care părea să i se ofere imediat – căci nu-și putea permite luxul să aștepte – era învățământul.

— Învățământul, repetă el cu o mare groază, învățământul! Te miră că sunt abătut?

Nefericirea lui avea însă și alte cauze în afară de perspectiva de a fi silit să aleagă cariera învățământului. „O să râdă de mine, dacă o cer în căsătorie?” se întreba el. Nu credea că Mary va râde de el. Dar dacă nu-l refuza, era oare cinstit s-o ceară în căsătorie? Era cinstit s-o vâre în viața pe care urmau s-o ducă împreună? Poate că avea banii ei; în cazul acesta se punea problema onoarei lui.

— Mă vezi pe mine pedagog? o întrebă el cu voce tare. Pedagogul reprezenta în ochii lui un țap ispășitor.

— De ce să fii pedagog când știi să scrii și să desenezi? Poți trăi din talentul tău.

— Nu cred. Pedagogia, cel puțin, înseamnă siguranță.

— Dar de ce-i nevoie de siguranță? întrebă Mary aproape disprețuitor.

Rampion râse.

— N-ai pune o astfel de întrebare, dacă ar trebui să trăiești dintr-o leafă săptămânală și să fii la discreția unui preaviz săptămânal. Nimic nu se compară cu banii când e vorba de promovat curajul și încrederea în sine.

— E adevărat, în această privință banii ajută. Curajul și încrederea în sine sunt virtuți.

Continuă să se plimbe în tăcere.

— Ascultă, spuse Rampion în cele din urmă, privind-o, tu ești responsabilă de ce-am să-ți spun. Încercă să râdă. Curajul și încrederea în sine sunt virtuți, așa ai afirmat. Încerc să trăiesc la înălțimea principiilor tale morale. Curaj și încredere în sine! Uite, îți mărturisesc că te iubesc.

Se lăsa o nouă tăcere îndelungată. Mark aștepta: inima îi bătea mai tare, parcă de spaimă.

— Ce spui? întrebă el în sfârșit.

Mary se întoarse spre el, îi luă mâna și i-o sărută.

Și înainte și după căsătorie, Rampion avu deseori prilejul să admire virtuțile generate de avere. Mary îl convinsese să renunțe la ideea de a fi învățător și să se bizuie în întregime pe inteligența proprie pentru a-și face o carieră. Ea avea încredere pentru amândoi.

— N-am de gând să mă mărit cu un învățător, insistă ea.

Și n-o făcu; luă în schimb ca soț un dramaturg căruia nu i se jucase nicio piesă, afară de cea de la bazarul organizat de biserica din Stanton-in-Teesdale, și un pictor care nu vânduse niciun tablou.

— O să murim de foame, o avertiză el.

Spectrul foamei îl urmărea, căci îl văzuse prea des pentru a-l putea ignora.

— Prostii, spuse Mary, sigură pe ce știa. Nu moare nimeni de foame.

Niciunul dintre cunoscuții ei nu suferise vreodată de foame. Prostii. La urmă, rămase cum spunea ea.

Întrucât cariera nesigură de pictor și scriitor trebuia întreprinsă cu ajutorul banilor lui Mary, Rampion nu se simțea foarte dispus s-o urmeze.

— Nu pot să trăiesc din banii tăi. Nu pot primi banii tăi.

— Dar nu trăiești din banii mei, insistă Mary; reprezinți doar o investiție. Pun capital la dispoziție cu speranța de-a obține o dobândă bună. Ai să trăiești din banii mei un an sau doi, pentru ca eu să pot trăi apoi toată viața din banii tăi. E o afacere, mai bine zis e o speculație nerușinată.

Mark fu silit să râdă.

— Și, în orice caz, continuă ea, n-ai să trăiești mult timp din banii mei, căci opt sute de lire n-au să țină la infinit.

Acceptă în cele din urmă să ia cu împrumut cele opt sute de lire ale ei, cu dobândă obișnuită. Îi lua însă cu regret, simțind că într-un fel își trăda clasa. Să pornești în viață cu opt sute de lire era prea ușor, însemna să eviți greutățile și să profiți pe nedrept. Dacă n-ar fi avut sentimentul responsabilității față de propriul său talent, ar fi refuzat banii și ar fi încercat cu disperare și fără un sfanț să devină scriitor, sau ar fi urmat cariera sigură a pedagogiei. Când, în sfârșit, consimți să primească banii, îi puse condiția să nu accepte niciodată nimic de la rudele ei. Mary primi.

— Nici nu sunt foarte dispuși să-mi dea, adăugă ea râzând. Avusese dreptate. Groaza tatălui ei la auzul acestei mezalianțe confirmă din plin așteptările lui Mary. Din partea lui nu exista primejdia de a deveni bogată.

Se căsătoriră în august și plecară imediat în străinătate. Până la Dijon meraseră cu trenul și de acolo o luară pe jos, în direcția sud-est, spre Italia. Rampion nu ieșise niciodată din

Anglia. Ciudățeniile din Franța reprezentau pentru el simbolul noii vieți pe care tocmai o începuse și a noii libertăți pe care o dobândise. Mary, pe de altă parte, se dovedi la fel de nouă ca și țara pe care o străbăteau. Era plină de încredere în ea și de o nesăbuiță care lui Mark i se păruse de-a dreptul stranie și extraordinară. Întâmplări mărunte îl impresionară. De pildă, o dată, Mary își uită o pereche de pantofi de rezervă la ferma unde își petrecuseră noaptea. Descoperiră pierderea tocmai târziu, după amiază. Rampion propusese să se întoarcă pe jos și să-i caute. Mary nici nu vru să audă.

— Ducă-se, spuse ea. Nu merită să ne facem sânge rău. Lasă pantofii să îngroape pantofii.⁵⁵

Mark se înfurie.

— Nu uita să nu mai ești bogată, insistă el. Nu-ți poți permite să arunci o pereche de pantofi buni. N-o să putem cumpăra alții până la întoarcere.

Luaseră cu ei o sumă mică pentru cheltuieli și făcuseră legământ ca în niciun caz să nu cheltuiască mai mult.

— Până la întoarcere, repetă el.

— Știu prea bine, răspunse ea enervată. Am să mă deprind să merg în picioarele goale.

Și merse în picioarele goale.

— Mi-a fost dat să am un suflet de vagabond, îi declară ea într-o seară, în timp ce stăteau culcați pe finul dintr-un hambar. Nu pot să-ți spun ce plăcere-mi face să nu fiu respectabilă. Iese la iveală atavismul. Îți bați prea mult capul, Mark. Gândește-te la crinii de pe câmp.

— Și totuși, medita Rampion, isus era sărac. Grija pentru a-și asigura pâinea cea de toate zilele și îmbrăcămintea trebuie să fi preocupat serios familia lui. Cum putea să vorbească despre viitor ca un milionar?

— Fiindcă era unul dintre marii aristocrați ai naturii, îi răspunse ea. Iată de ce. Se născuse cu un titlu înalt și

---

⁵⁵ Parafrizare după „Lăsați morții să îngroape morții”. *Biblia - Matei*.

simțea că are un drept divin, ca regii. Milionarii care câștigă din gros se gândesc întotdeauna la bani și îi obsedează viitorul. Iisus avea sentimentul sigur al unui mare aristocrat, care știe că n-o să rămână niciodată pe drumuri. Nu ca financiarii ăștia, sau proprietarii de fabrici de săpun înnobilați. Iisus a fost un adevărat aristocrat. Și pe deasupra, un artist, un geniu. Avea preocupări mai importante decât să-și bată capul cum să procure hrana și îmbrăcăminte pentru a doua zi. Mary tăcu o clipă, apoi adăugă, ca și cum i-ar fi venit o idee nouă: – În plus, nu era respectabil. Nu-i păsa de aparențe. Deseori sunt utile, dar mie nu-mi pasă dacă arătăm ca niște sperietori.

— Ți-ai făcut o droaie de complimente, spuse Rampion.

Reflectă însă la cuvintele ei și la felul ei de viață spontan, firesc și nepăsător. Îi invidie atavismul.

Lui Mary nu-i plăcea numai să vagabondeze. Încercă satisfacții aproape la fel de mari și în viața tihnită și banală pe care o duseră, după înapoierea în Anglia. „Maria Antoaneta la Trianon” o numi Rampion când o văzu pregătind masa, căci Mary depunea un entuziasm copilăresc.

— Gândește-te cu toată atenția, o prevenise el înainte de căsătorie. Ai să fii săracă. Săracă cu adevărat, și nu săracă cu o mie de lire venit pe an, ca prietenii tăi neînstăriți. N-o s-avem servitori. Va trebui să gătești, să cârpești și să faci gospodărie. N-o să fie plăcut.

Mary se mulțumi să râdă.

— Te asigur că tu vei fi cel nemulțumit, îi răspunsese ea, cel puțin până în clipa când voi învăța să gătesc.

Până la căsătorie nu știuse să facă nici ochiuri.

Destul de ciudat, dar entuziasmul ei copilăresc, în stilul Mariei Antoaneta, de a găti pe plită adevărată, de a folosi un aspirator adevărat, ca și o mașină de cusut adevărată, supraviețui primelor luni de noutate și surprize. Mary continuă să se simtă mulțumită.

— N-aș putea niciodată să devin iarăși o adevărată doamnă. M-ar plictisi de moarte. Dumnezeu mi-e martor, gospodăria și grija de copii pot fi destul de plicticoase și de exasperante. Dar dacă pierzi contactul cu întâmplările mărunte ale vieții, dacă trăiești într-o altă lume decât cea a realităților zilnice și fizice, e mult mai rău.

Rampion era de aceeași părere. Refuza să folosească arta și gândirea ca pretexte pentru a duce o viață de abstracții. Când nu era ocupat cu scrisul sau pictatul, o ajuta pe Mary la gospodărie.

— Nu poți să ai pretenția ca florile să crească într-un vid curat și frumos. Iată raționamentul lui. Florile au nevoie de pământ gras, de argilă, de bălegar. La fel și arta.

Rampion simțea un fel de obligație morală să ducă o viață ca cei săraci. Chiar atunci când câștiga frumos, nu țineau decât o servitoare, continuând să se ocupe ei de o mare parte din treburile casei. În cazul lui, se putea spune că *noblesse oblige* sau mai degrabă *roture oblige*⁵⁶. Dacă ar fi trăit ca cei bogați, comod și făcând abstracție de grijile materiale, ar fi avut sentimentul că-ți trădează clasa și semenii. Dacă n-ar fi ținut ei gospodăria și și-ar fi angajat mai mulți servitori, ar fi insultat într-un fel memoria mamei sale; avea sentimentul că-i reproșează postum viața pe care o dusesese alături de ea.

Uneori Mark ura această constrângere morală, deoarece își dădea seama că îl silește să facă lucruri stupide și ridicole; urând-o, se răzvrătea împotriva ei. De pildă, obiceiul lui Mary de a sta în pat dimineața îl indignase în mod absurd. Când o apuca lenea nu se dădea jos din pat, și n-aveai ce-i face. Prima dată, Rampion se înfuriase de-a binelea.

— Dar nu poți să stai în pat toată dimineața, protestase el.

---

⁵⁶ Originea nobilă implică obligații... Originea umilă implică obligații (fr.).

— Și de ce nu?
— Cum, de ce nu? Fiindcă pur și simplu nu se poate.
— Ba eu te asigur că se poate, răspunsese Mary calm. Și-am să stau.

Analizându-și sentimentele, își dăduse seama că se indignase prosteste. Indignarea avea totuși o explicație. Mark se sculase întotdeauna devreme, căci în familia lui toți trebuiau să se scoale devreme. Îl scandaliza ideea că unii puteau să stea în pat în timp ce alții se treziseră și munceau. Sculatul târziu reprezenta nu numai o jignire, dar și o insultă. Se convinsese totuși că sculatul lui fără rost dis-de-diminează nu ajuta cu nimic pe acei ce trebuiau să se scoale devreme. Sculatul în zori, când nimic nu te obligă s-o faci, e doar un fel de expresie a respectului, ca atunci când își scoți pălăria la intrarea în biserică. Un fel de a obține favoarea divină și de a-ți liniști prin acest sacrificiu conștiința.

„N-ar trebui să mă gândesc la așa ceva, reflecta el. Un grec din antichitate nu ar avea asemenea sentimente!”

Era de neconceput. Și totuși, în ciuda dezaprobării, sentimentul continua să-l stăpânească.

„Mary are o mentalitate mai sănătoasă ca a mea”, își spusese el; își aminti versurile lui Walt Whitman despre animale: „Nu se văicăresc și nici nu se plâng de starea lor. Nu stau treze noaptea, văitându-se de păcatele săvârșite.” Ce bine că Mary era astfel. Să fii un animal perfect și în același timp un om perfect – iată idealul. Se supăra însă când ea nu se dădea jos din pat dimineța. Încerca să se mai gândească la altceva, dar nu reușea. Răzvrătindu-se, rămânea și el uneori culcat până la prânz, din principiu. Era o datorie să nu fi un barbar al conștiinței. Îi trebui multă vreme până să se complacă cu adevărat în lene.

Obiceiul ei de a rămâne pironită în pat nu era singurul lucru care-l scandaliza. În timpul primelor luni de căsătorie, purtarea ei îl revoltase deseori, pe ascuns, în ciuda

principiilor lui. Mary reuși repede să recunoască indiciile nemulțumirii lui mute și îl scandaliza și mai tare. Așa, gândea ea, o să se învețe minte.

— Ești un puritan înrăit și absurd, îi spunea ea.

Ironia îl supăra, căci își dădea seama că era perfect întemeiată. Datorită părinților și mai mult educației, Mark rămăsese pe jumătate puritan. Pierzându-și tatăl încă de mic, fusese crescut de o mamă virtuoasă și bigotă, care făcuse tot ce-i stătuse în puteri pentru a-l determina să renunțe și să nu recunoască existența instinctelor și a componentelor fizice ale trupului. Cu timpul se revoltase împotriva sfaturilor ei, dar numai cu spiritul, nu și în practică. Întrucât concepția de viață împotriva căreia se răzvrătise avea rădăcini adânci înfipite în ființa lui, Mark se afla într-o permanentă luptă cu sine. Teoretic, aproba toleranța îngăduitoare și aristocratică a purității lui Mary, care, după preceptele mamei lui, reprezenta un păcat îngrozitor; admira felul firesc al soției sale de a gusta plăcerile pe care i le ofereau hrana, băutura, săruturile, dansul și cântatul, bâlciurile, teatrele și orice fel de distracții. Și totuși, ori de câte ori, în primele zile ale căsătoriei, Mary începea să vorbească în felul ei liniștit și simplu despre ceea ce el știa din auzite că e un lucru îngrozitor, ca de pildă contactul sexual sau adulterul. Mark se scandaliza, dar nu rațional (căci rațiunea lui, după o clipă de chibzuință, se declara de acord), ci în unele straturi mai adânci ale ființei. Această parte a sufletului său suferea tainic din pricina mării disponibilități a lui Mary, exprimată deschis, de a se bucura și distra, de a râde spontan, de a avea o excelentă poftă de mâncare și o senzualitate firească; îi trebui mult timp până să se dezbrace de puritanismul copilăriei. Uneori dragostea pentru mama lui era gata să se transforme în ură.

— N-avea dreptul, să mă crească astfel, spunea el. A procedat exact ca un grădinar japonez care împiedică

dinadins un pom să crească. N-avea dreptul.

Se simțea totuși fericit că nu se născuse nobil, și sălbatic, ca Mary. Era fericit că împrejurările îl obligaseră să învețe din greu această sălbăticie nobilă. Mai târziu, la câțiva ani de la căsătorie, ajunseseră la o intimitate imposibil de realizat în primele luni de relații, șocuri și surprize. Mark se simțea capabil să discute cu ea despre aceste subiecte.

— Pentru tine e foarte ușor să trăiești, încerca el să-i explice. Trăiești instinctiv. Știi să faci orice în chip firesc, ca o insectă care iese din crisalidă. E prea simplu, mult prea simplu. Clătină sceptic din cap. N-ai fost silită să înveți ceea ce știi, și nu ți-ai dat niciodată seama că există și alte căi.

— Cu alte cuvinte, spuse Mary, sunt o proastă.

— Nu, ești femeie.

— Asta-i un fel politicos de-al tău de-a spune același lucru. Aș vrea să știu, continuă ea schimbând subiectul, cu o nepăsare doar aparentă, ce te-ai fi făcut fără mine. Ce te-ai fi făcut dacă nu m-ai fi întâlnit?

Întrebările se succedau pe baza unui argument perfect întemeiat din punct de vedere emotiv.

— Aș fi făcut exact ceea ce fac și acum.

Firește nu vorbea serios, căci își dădea seama, mai bine ca nimeni altul, cât îi datora de mult și câte învățase din exemplul și sfaturile ei. Îl distra însă s-o necăjească.

— Știi bine că nu e adevărat, spuse Mary foarte indignată.

— Te asigur că e adevărat.

— Minciuni. Și ca să-ți dovedesc, adăugă ea, să știi că am să plec cu copiii și am să te las câteva luni să te descurci singur. Să văd cum ai s-o faci fără mine.

— Perfect, o asigură el cu un calm exasperant.

Mary se înroși; începea să se supere cu adevărat.

— Foarte bine, îi răspunsese ea, îți promit c-am să plec. De data asta îți promit solemn.

Îl amenințase și altădată; se certau deseori, căci erau

amândoi iuți la mânie.

— N-ai decât. Nu uita însă că jocul ăsta cu plecatul se poate juca în doi. Dacă mă părăsești, am să te părăsesc și eu.

— Să vedem cum ai să te descurci fără mine, continuă ea amenințătoare.

— Și tu cum ai să te descurci!

— Ce-ți pasă?

— Îți închipui c-ai s-o duci mai bine fără mine, decât pot s-o duc eu fără tine?

Se priviră, fără să-și răspundă, și, deodată, izbucniră în râs.

Capitolul X

— Îți trebuie o adevărată tehnică, repetă Spandrell. Le alegi nefericite, nesatisfăcute, cu ambiții de actriță sau încercând, fără succes, să colaboreze la reviste – închipuindu-și prin urmare că sunt *des âmes incomprises*⁵⁷.

Se lăuda generalizând cazul micuței și sărmanei Harriet Watkins. Dacă ar fi povestit sincer aventura lui cu Harriet, n-ar fi făcut cine știe ce impresie. Harriet era o creatură micuță, demnă de milă, timidă; oricine ar fi putut să-și bată joc de ea. Generalizând însă astfel, ca și cum cazul ei n-ar fi fost decât unul dintre câteva sute, și povestind pe tonul cu care sunt scrise cărțile de bucate („Le alegi nefericite...” aducea cu rețetele doamnei Beaton), istoria suna, după părerea lui Spandrell, mai cinic și mai impresionant.

— La început te arăți foarte amabil, foarte înțelegător și de o puritate perfectă, un fel de frate mai mare. Își închipuie că ai un suflet absolut minunat, deoarece, evident, n-au cunoscut decât oameni de afaceri cu idei și ambiții meschine. Te cred o ființă minunată, fiindcă știi totul despre artă, ai întâlnit toate celebritățile, nu te preocupă doar banii și nici nu-ți împrumuți ideile din jurnalele de dimineață. Se tem puțin, adăugă el, amintindu-și expresia de admirație și spaimă a micuței Harriet. Deși nu pari foarte respectabil, ai totuși un aer aristocratic și vorbești degajat și familiar de marile opere și de oamenii celebri; știu că ești răutăcios, și totuși te consideră extraordinar de bun la suflet, cult, voiajat; văd în tine un

---

⁵⁷ Suflete neînțelese (fr.).

cosmopolit extrem de rafinat, ceva gen West End⁵⁸ (ați auzit vreodată ce cred cei de la mahala despre West End?); semeni în ochii lor cu *gentleman-ul* decorat cu ordinul „Lânii de aur”, de pe reclamele de țigări. „De Reszke”. Ei bine, femeile de tipul lui Harriet se tem de tine, dar te și adoră. Cât ești de înțeleghător, ce bine cunoști viața în general și sufletele lor în special, fără să fii un crai sau un tip obraznic ca majoritatea bărbaților. Simt că se pot încrede în tine, o simt din primele săptămâni. Le obișnuiești cu această cursă; să fie blânde și încrezătoare, dresate, să nu se ferească când le mângâi uneori frățeste pe umeri sau le săruți alteori cast pe frunte. Între timp le smulgi mici mărturisiri, le faci să vorbească despre dragoste, le vorbești și tu ca între bărbați, ca și cum ar fi de vârsta ta, cu decepții și experiențe de viață la fel de amare ca ale tale. Mărturisirile le scandalizează îngrozitor (deși, firește, nu recunosc) dar, vai, cât sunt de captivante, și ce colosal le măgulește. Iată de ce te iubesc. În fine, când se ivește prilejul, după ce le-ai domesticit complet, și nu se mai tem, pui la cale *le dénouement*⁵⁹. Le inviți acasă, la un ceai – vin din obișnuință, fără să se mai teamă – și le promiți c-o să luați masa de seară în oraș, așa că nu-i nicio grabă. Amurgul se lasă; dezamăgit începi o discuție pasionantă despre tainele amorului, servești niște cocteiluri foarte tari, și în toiul conversației ai grijă să bea, distrase, mai multe pahare. Te așezi pe dușumea, la picioarele lor, le mângâi ușor gleznele, cu totul platonice, le vorbești despre filosofia amorului, ca și cum n-ai ști ce face mâna ta. Dacă nu se opun și cocteilurile și-au făcut efectul, restul e simplu. Așa, cel puțin, am descoperit eu. Spandrell își mai turnă puțin coniac și îl bău. — Dar numai când ți-au devenit amante poți spune că începe adevărata distracție. Atunci trebuie să-ți desfășori toate talentele socratice. Le dezvolti micile

---

⁵⁸ Cartier aristocratic, situat în partea de apus a Londrei.

⁵⁹ Deznodământul (fr).

temperamente, le îmblânzești - cu multă înțelepciune, dragoste și răbdare - și le înveți toate ororile senzualității. Știi bine că-i foarte posibil. Cu cât sunt mai nevinovate, cu atât merge mai repede. Poți să le aduci, cu toată marea lor ingenuitate, până la cele mai uimitoare stadii ale depravării.

— Nici nu mă îndoiesc, spuse Mary indignată, dar la ce folosește?

— Ca distracție, răspunse Spandrell cu un cinism teatral. Face să treacă timpul și înlătură plictiseala.

— Și mai ales, continuă Mark Rampion, fără să-și ridice privirea din ceașca de cafea, mai ales te răzbuni. E un fel de-a te răzbuna pe femei; fiindcă sunt femei și încă foarte atrăgătoare, un fel de a-ți exprima ura împotriva lor și a ceea ce reprezintă ele, un fel de a-ți exprima ura față de tine însuși. Nenorocirea ta, Spandrell, continuă el, ridicând deodată cu un aer acuzator ochii strălucitori și triști spre celălalt, e că te urăști cu adevărat. Urăști însăși izvorul vieții tale, și ultima ei rațiune - căci nu poți să negi că atracția sexuală e elementul fundamental al vieții. Iar tu o urăști, o urăști din răsuputeri.

— Eu?

Era o acuzație cu totul nouă. Spandrell se obișnuise să se audă criticat pentru excesul în dragoste și în plăcerile simțurilor.

— Nu numai tu, ci toți ăștia. Cu o mișcare a capului indică pe ceilalți meseni. Toți oamenii respectabili. De fapt, aproape toată lumea. E o boală a omului modern. Am numit-o boala lui Iisus, prin analogie cu boala lui Bright⁶⁰. Sau mai degrabă boala lui Iisus și a lui Newton, căci oamenii de știință sunt la fel de vinovați ca și creștinii. Ca, de altfel, și marii oameni de afaceri. E boala lui Iisus, a lui Newton și a lui Henry Ford⁶¹. Ei trei aproape că ne-au omorât. Ne-au smuls viața din trup și ne-au umplut cu ură.

---

⁶⁰ Boală a ficatului (ciroza), descrisă de doctorul englez Bright.

Pe Rampion îl pasiona acest subiect. Își petrecea timpul lucrând la un desen care ilustra simbolic teoria lui. Iisus, îmbrăcat sumar în zdrențele din ziua răstignirii, și un chirurg în halat și cu scalpelul în mână stăteau în picioare de fiecare parte a unei mese de operație pe care se afla culcat, micșorat din cauza perspectivei și cu tălpile îndreptate spre spectatori, un om crucificat și pe jumătate disecat. Din rana groaznică ce i se deschidea în pânțe se revărsa un colac de mațe care se amesteca jos cu mațele unei femei spintecate, ce sângera profund și zăcea în prim plan; printr-o metamorfoză alegorică, mațele se transformau într-un imens ghem de șerpi vii. Fundalul desenului reprezenta un peisaj cu dealuri presărate cu coșuri de case și mine negre de cărbuni. Într-o parte, în spatele figurii lui Iisus, doi îngeri – produsul spiritual al mutilărilor săvârșite de cei ce făcuseră vivisecția – încercau să se înalțe cu aripile larg deschise. Zadarnic însă, căci picioarele li se încurcaseră printre șerpii încolăciți. Cu toate eforturile, nu reușeau să se ridice de la pământ.

— Iisus și oamenii de știință fac vivisecțiune pe noi, continuă el gândindu-se la tablou. Ne ciopârțesc trupurile.

— De ce nu, în fond? se împotrivi Spandrell. Poate că trupurile noastre sunt destinate vivisecțiunii. Sentimentul de rușine e semnificativ. Ne e brusc rușine de trupul nostru și de activitățile lui. E un semn al inferiorității absolute și firești a trupului.

— O prostie absolută și firească! spuse Rampion indignat. În primul rând, rușinea nu-i un sentiment spontan. E ceva artificial, ceva care se învață. Poți face ca oamenilor să le fie rușine de orice. Să le fie îngrozitor de rușine fiindcă poartă pantofi maro la o haină neagră, fiindcă vorbesc cu un accent greșit, sau fiindcă le curge nasul. Poate să le fie rușine de absolut orice, inclusiv de trup și de funcțiile lui.

---

⁶¹ *Henry Ford* (1863–1947), întemeietorul industriei de automobile din Statele Unite.

Dar acest fel de rușine e tot atât de artificial ca și celelalte. Creștinii au inventat rușinea, așa cum croitorii din *Savile Row*⁶² au inventat interdicția de a purta pantofi maro la o haină neagră. Înainte de creștinism acest sentiment aproape că nu exista. Gândiți-vă la vechii greci, la etrusci.

Numele acestor popoare antice îi reaminti lui Mary plimbările lor prin landa de lângă Stanton. Mark rămăsese neschimbat. Atâta doar că se mai întremase. Ce rău arăta pe atunci! Se simțise rușinată de sănătatea și bogăția ei. Îl iubise oare tot atât de mult ca acum?

Spandrell ridică un deget lung și osos.

— Știu, știu. Oamenii erau nobili, goi și antici. Părerea mea e că acești păgâni ai noștri, adepți a exercițiilor fizice, sunt o invenție modernă. Îi scoatem la iveală de fiecare dată când voim să-i întărâtăm pe creștini. Au existat însă cu adevărat? Mă îndoiesc.

— Dar uită-te la arta lor, interveni Mary, gândindu-se la picturile din Tarquinia.

Le văzuse a doua oară împreună cu Mark, și de data asta într-adevăr le văzuse.

— Mă uit, dar uitați-vă și la arta noastră, replică Spandrell. Când peste trei mii de ani sala cu sculpturi a Academiei Regale o să fie dezgropată, o să se spună că londonezii din secolul douăzeci purtau frunze de viță în loc de haine. Își alăptau copiii în public și se îmbrățișau goi-goluți în parcuri.

— Măcar de-ar fi așa, spuse Rampion.

— Dar nu e așa. Și pe urmă – lăsând la o parte pentru un moment această problemă a rușinii – ce părere aveți de ascetism ca fiind condiția preliminară a unei experiențe mistice?

Rampion bătu din palme și se lăsă pe spatele scaunului, uitându-se în sus.

---

⁶² Stradă la Londra, unde se află principalele case de modă pentru bărbați.

— Sfinte Sisoie! spuse el, vasăzică am ajuns și aici? Experiențele mistice și ascetismul. Ura de viață a specialistului în contact sexual, sub o nouă formă.

— Vorbesc serios... încep Spandrell.

— Ascultă, serios vorbind, ai citit *Thaïs* de Anatole France?

Spandrell răspunse negativ.

— Citește-o, spuse Rampion. Citește-o. E o carte elementară, nici vorbă. O carte pentru copii. Dar nu-i bine să crești fără să fi citit toate cărțile pentru copii. Citește-o și vino să discutăm din nou despre ascetism și experiențe mistice.

— Am s-o citesc, spuse Spandrell. Între timp am vrut să spun că există unele stări de conștiință cunoscute doar asceților.

— Fără îndoială. Dacă însă îți tratezi corpul, cum e și firesc de la natură, ca pe un egal, ajungi la o stare a conștiinței necunoscută asceților care practică vivisecțiunea.

— Stările de conștiință ale celor care practică vivisecțiunea sunt preferabile celor ale oamenilor prea indulgenți.

— Cu alte cuvinte, un nebun e preferabil unui om sănătos. Nu sunt de acord. Omul grec, sănătos și armonios, profită de pe urma ambelor stări. Nu-i atât de prost încât să-și ucidă o parte din el. Menține un echilibru. Desigur nu-i ușor, e chiar ai dracului de greu. Forțele ce trebuie împăcate se opun prin esență una alteia. Sufletul conștient nu admite activitățile părții inconștiente, fizice și instinctive a întregii ființe. Existența uneia reprezintă moartea celeilalte, și invers. Omul cu mintea clară încearcă cel puțin să stabilească un echilibru. Creștinii, care nu erau chiar în toate mințile, învățau pe oameni că trebuie să scape de jumătate din ființa lor, aruncând-o la lada de gunoi. Iar astăzi oamenii de știință și de afaceri ne spun că trebuie să

ne lepădăm și de jumătatea pe care ne-au lăsat-o creștinii. Eu n-am chef să fiu pe trei sferturi mort. Prefer să fiu viu, complet viu. E timpul să aibă loc o revoltă în favoarea vieții și a ființei întregi.

— Dar din punctul tău de vedere, spuse Spandrell, credeam că epoca noastră n-are nevoie de reforme. E epoca de aur a băuturii, a sporturilor și a promiscuității amoroase.

— Dac-ai ști cât era de puritan Mark! spuse Mary și râse. Un puritan înrăit!

— Nu eram puritan, spuse soțul ei. Eram doar un om normal. Tu ești ca toți ceilalți, continuă el, adresându-se lui Spandrell. Îți închipui probabil că lascivitatea rece, modernă și civilizată e totuna cu – cum să-l numesc – cultul sănătos al falusului (în asta constă trăsătura religioasă a vechiului mod de viață; ai citit *Acharniani*⁶³), un cult al falusului, așadar, al epocilor antice.

Spandrell mârâi și dădu din cap.

— Scutește-ne de gimnastica ta mintală.

— Nu e câtuși de puțin același lucru, continuă Mark. E doar creștinismul văzut de-a-ndoaselea. Disprețul ascetic pentru corp, altfel exprimat. Dispreț și ură. La asta mă refeream. Vă urâți pe voi, urâți viața. Singurele voastre alternative sunt promiscuitatea sau ascetismul. Două feluri de moarte. Creștinii înțelegeau cultul falusului mai bine decât această generație de atei. Cum e paragraful ăla din slujba religioasă la căsătorie: „Te ador cu corpul meu”. Adorația cu corpul, iată adevăratul cult al falusului. Dacă îți închipui că asta are ceva de-a face cu promiscuitatea rece și civilizată a tinerilor noștri cu vederi înaintate, te înșeli amarnic.

— Sunt gata să recunosc că distracțiile civilizate mă plictisesc de moarte, răspunse Spandrell. Există un anume miros, continuă el în pauzele când nu trăgea din țigara de

---

⁶³ Comedie de Aristophan (450–385).

foi pe jumătate fumată, și pe care încerca s-o aprindă din nou, un miros de parfum ieftin... și de jeg stătut... Mă gândesc deseori... că iadul... așa trebuie să miroasă. Zvârli chibritul. — În privința celeilalte alternative, însă, nu poate fi vorba de moarte. Iisus sau Sfântul Francisc, de pildă, n-aveau nimic mortal.

— Erau morți „pe alocuri”, spuse Rampion. Morți ici și colo. Recunosc că în alte părți au rămas foarte vii. Pe ei însă nu i-a preocupat jumătate din existență. Nu, nu merită să-i luăm în considerație. A venit vremea ca oamenii să înceteze să mai vorbească despre ei. M-am săturat de Iisus Cristos și de Sfântul Francisc, m-am săturat până peste cap.

— Să luăm atunci poezii, spuse Spandrell. Nu poți să afirmi că Shelley e un cadavru.

— Shelley? exclamă Rampion. Nu-mi pomeni de Shelley. Dădu din cap cu convingere. Nu, nu, cu Shelley e ceva absolut îngrozitor. N-are nimic omenesc, nu e un om, e o corcitură dintre o zână și o moluscă albă.

— Ei lasă, fii serios, protestă Spandrell.

— O fi foarte delicat, mă rog, tot ce vreți. Dar în fond, ce mucozitate vâscoasă și anemică! N-are sânge. N-are oase adevărate. N-are mațe! Doar un fel de pastă zemoasă și albă. Și în sufletul lui ce minciună îngrozitoare! Și cu ce artă pretindea întotdeauna, atât în avantajul lui cât și al celorlalți, că lumea nu există de fapt, că e ori un rai, ori un iad. Pentru el dragostea nu înseamnă să te culci cu o femeie, ci doar s-o ții de mână cum se țin de mână îngerașii. Puah! Amintește-ți cum se purta cu femeile. Scandalos, absolut scandalos! Femeile erau încântate, firește, un timp, fiindcă le făcea să se simtă foarte spirituale, până ce într-o bună zi le venea să se sinucidă. Foarte spiritual, nu? Făcea tot timpul pe școlarul cu porniri sexuale firești, care încearcă să se convingă, pe sine și pe alții, că era Dante și Beatrice la un loc, dacă nu mai mult. Groaznic, groaznic! Bănuiesc că singura lui scuză e că n-

avea de ales. Nu se născuse bărbat, ci un fel de zână cu trupul unei moluște, și apetitul sexual al unui școlar. Gândiți-vă pe urmă la oribila lui neputință de-a spune lucrurilor pe nume. Trebuia să pretindă întotdeauna că... e ori harfa unui înger, ori o imagine platonice. Ții minte *Odă ciocârliei*? „Te salut, spirit fericit! Pasăre niciodată n-ai fost”. Rampion o recită ca pe o parodie ridicolă și cu un patos de artist cabotin. Shelley se prefăcea, se mințea singur, ca de obicei. Ciocârlia n-avea voie să fie o pasăre cu pene, cu sânge în vine, cu un cuib și vânând rime. O, nu! Asta nu era destul de poetic, era prea grosolan. Trebuia să fie un spirit lipsit de trup. Fără sânge, fără oase. Un fel de moluscă eterică și zburătoare. Nu-i de mirare. Shelley însuși era un fel de moluscă zburătoare; și, în definitiv, cine putea să scrie mai bine ca el despre un asemenea subiect? Dacă ești o moluscă trebuie să scrii despre moluște, chiar dacă subiectul pe care ți l-ai ales se presupune că e ciocârlia. Aș fi dorit însă din toată inima, adăugă Rampion, într-o izbucnire de furie comică prin extravaganța ei, ca pasărea să aibă atâta bun-simț și, ca vrăbiile alea din cartea Tobi⁶⁴, să-i lase un găinaț mare drept în ochi. Bine i-ar fi făcut, fiindcă a spus despre ea că nu-i pasăre. „Spirit fericit”, asta-bună! Auzi, „spirit fericit”!

---

⁶⁴ Deuterocanonicul din *Vechiul Testament*, scris de autori necunoscuți.

Capitolul XI

Lucy avea darul să atragă întotdeauna multă lume în jurul ei. „Cu cât sunt mai mulți cu atât e distracția mai mare”; acesta era principiul ei; iar dacă „distracția mai mare” era prea mult spus, atunci cel puțin mai mult zgomot, mai multă mișcare și agitație. Cinci minute de la sosirea lor, colțul intim unde Spandrell și soții Rampion discutaseră liniștiți toată seara fu invadat, umplându-se într-o clipă până la refuz, de un grup gălăgios de oameni beți, veniți din fundul restaurantului. Cuthbert Arkwright era cel mai zgomotos și cel mai beat, ca de obicei, atât din dragoste pentru artă cât și din dragoste pentru băutură. Avea convingerea că urletele și impertinențele lui apărau arta de filistini. Când era afumat avea sentimentul că devine nemuritor – ca Baudelaire, Edgar Allan Poe sau De Quincey⁶⁵ – și că lupta împotriva gloatei stupide și lipstă de spirit. Se lăuda cu excesele lui sexuale, convins că oamenii respectabili îl consideraseră pe Blake nebun, ca de altfel și pe Bowdler⁶⁶ când editase pe Shakespeare; ei îl dăduseră în judecată pe autorul lui *Madame Bovary* și tot datorită lor dacă cereai volumul *Sodom* de contele de Rochester⁶⁷ la

---

⁶⁵ *Thomas de Quincey* (1785–1859), scriitor englez, autorul cărților: *Amintirile unui mâncător de opium* și *Crima considerată o artă*.

⁶⁶ *Thomas Bowdler* (1754–1825), editor englez, specializat în expurgarea textelor. A publicat astfel o ediție a operelor lui Shakespeare, *Shakespeare pentru familie* și o ediție expurgată din *Decăderea și prăbușirea Romei* de Edward Gibbon.

⁶⁷ *John Wilmot, conte de Rochester* (1647–1680), poet englez la curtea lui Carol al II-lea al Angliei. A scris poezii, satire și romane licențioase (*Sodom*).

biblioteca Bodleiană de la Universitatea din Oxford, bibliotecarii nu-ți dădeau cartea decât dacă arătai o adeverință oficială prin care dovedeai *bona fide* a cercetărilor literare. Arkwright își câștiga existența – în decursul căreia se convinseseră că servește arta – tipărend ediții limitate și scumpe ale celor mai scabroase cărți din literatura străină și engleză. Era blond, cu obrajii congestionați, cu ochi verzi și bulbucați, și cu o voce stridentă. Willie Weaver – un omuleț veșnic zâmbitor, cu ochelarii călare pe nasul lung, bâlbâindu-se, binedispus și trăncănind la nesfârșit – îl urma cu un aer plin de ifose. În spatele lui, la fel de mărunț și de asemenea cu ochelari, dar cenușiu, posomorât, sfrijit și tăcut, venea Peter Slipe.

— Parcă sunt reclama unei doctorii, spuse Spandrell, în timp ce se apropiau. Slipe ar fi pacientul înaintea tratamentului, Weaver, pacientul după ce-a luat prima sticlă, iar Cuthbert Arkwright ar ilustra dezastrul provocat de urmările unui tratament complet.

Lucy mai râdea încă de glumă, când Cuthbert îi strânse mâna.

— Lucy! strigă el. Îngerașule! De ce-mi scrii totdeauna cu creionul, pentru numele lui Dumnezeu? Nu-nțeleg ce scrii! Astă-seară sunt aici dintr-o pură întâmplare.

„Vasăzică i-a scris să se întâlnească cu ea aici, își spuse Walter. Cu mitocanul ăsta stupid și vulgar.”

Willie Weaver dădu mâna cu Mary și Mark Rampion.

— Nici nu mi-a trecut prin cap c-o să întâlnesc celebrități, spuse el. Ca să nu mai pomenesc de femeile frumoase.

Făcu o plecăciune spre Mary, care izbucni într-un râs puternic și masculin. Willie Weaver se simți mai degrabă flatat decât jignit.

— Ai putea să juri că-i Mermaid Tavern⁶⁸, continuă el.

---

⁶⁸ Cârциumă celebră la Londra în sec. XVI, frecventată de poeții elizabetani.

— Te mai ocupi cu *bric-à-brac*⁶⁹-ul? i se adresa Spandrell, aplecându-se peste masă, lui Peter Slipe care se așezase alături de Walter.

Peter era asiriolog și lucra la British Museum.

— De ce scrii cu creionul? De ce? răcnea Cuthbert.

— Mă murdăresc pe degete când scriu cu tocul.

— Am să șterg petele de cerneală cu săruturi, protestă Cuthbert și, aplecându-se peste mâna pe care o mai ținea încă, începu să-i sărute degetele subțiri.

Lucy râse.

— Prefer să-mi cumpăr un stilou, spuse ea.

Walter îi privea nefericit. Cum era cu puțință? Un farsor ordinar și odios ca ăsta?

— Ce nerecunoștința! spuse Cuthbert. Am ceva neapărat de discutat cu Rampion, spuse el și, întorcându-se, îl bătu pe umăr, salutând-o în același timp pe Mary.

— Ce agapă! continuă Willie Weaver să susure ca un ceainic pus la fiert. Se îndrepta spre Lucy. — Ce simpozion! Cum să zic... — ezită o clipă căutând comparația cea mai potrivită și mai evident izbitoare – mai ceva ca la Atena! Ce orgie, mai mult decât platonică!

— Ce înseamnă „mai ceva ca la Atena”? întrebă Lucy. Willie se așază pe scaun și începu să explice.

— „Mai ceva ca la Atena”, adică, prin contrast cu meschinăriile noastre burgheze.

— De ce nu-mi dai ceva să-ți publici? îl întrebă Cuthbert pe Rampion, încercând să-l convingă.

Pictorul îl privi cu scârbă.

— Crezi că am ambiția să-mi văd cărțile în prăvăliile unde se vând prezervative?

— Ar fi într-o bună companie, spuse Spandrell. Operele lui Aristotel...

Cuthbert protestă, izbucnind într-un hohot de râs.

— Compari un scriitor important din epoca victoriană cu

---

⁶⁹ Obiecte disparate și fără valoare, adunate la un loc (fr.).

un altul din epoca lui Pericle, spuse Willie Weaver.

Zâmbi, fermecat de elocința lui.

Asupra lui Peter Slipe vinul de Burgundia avusese un efect deprimant. Departe de a-l stimula, băutura îi accentuase apatia congenitală și melancolia.

— Ce mai face Beatrice? îl întrebă pe Walter. Beatrice Gilray, spuse el, sughițând și prefăcându-se că tușește. Presupun că o vezi deseori acum, de când lucrează la *Literary World*?

Walter o vedea de trei ori pe săptămână și găsea că o duce întotdeauna bine.

— Salut-o din partea mea, când o mai vezi, spuse Slipe.

— Chiorăiturile sforăitoare ale unui Carlyle dispeptic, declamă Willie Weaver, și ochii îi luciră prin lentilele ochelarilor.

Se gândi flatat că *le mot* suna delicios de *juste*. Tuși discret, ceea ce constituia comentariul său invariabil asupra celor mai bune găselnițe. „Aș vrea să râd, să aplaud, iată cum se putea interpreta tușea lui discretă, dar mă oprește modestia”.

— Ce e sforăitor? întrebă Lucy. Nu uita că n-am mers la școală.

— Cânti ca o păsărică melodia din pădurea ta de baștină, spuse Willie. Pot să-mi torn puțin din acest nobil coniac? Te mânie această băutură, venerată fântână a Muzelor?

— S-a purtat rău cu mine, extrem de rău, se plângea Peter Slipe. Nu vreau însă să-și închipuie că-i port pică.

Willie Weaver plescăi din buze, în vreme ce sorbea coniacul.

— „Bucuriile solide și plăcerile lichide nu le cunosc decât copiii Sionului”, cită el greșit și tuși iar discret, încântat de sine.

— Nenorocirea lui Cuthbert, spunea Spandrell, e că n-a învățat niciodată să deosebească arta de pornografie.

— Desigur, continuă Peter Slipe, avea tot dreptul să facă

ce-i place cu propria ei casă. Da' ca să mă dea afară cu un preaviz atât de scurt!...

Cu altă ocazie, Walter ar fi fost încântat să-l asculte pe sărmanul Slipe povestind versiunea acestei istorii ciudate. Fiind însă preocupat de Lucy, îi era greu să manifeste un interes deosebit.

— Mă întreb câteodată dacă victorienii nu se distrau mai bine decât noi, spuse Lucy. Cu cât sunt mai mari opreliștile, cu atât e distracția mai grozavă. Dacă vreți să vedeți oameni care beau cu o reală plăcere, duceți-vă în America. În Anglia reginei Victoria existau interdicții în toate domeniile. De pildă, un al nouăsprezecelea amendament la legea asupra dragostei. Sunt sigură că l-au redactat cu entuziasmul cu care americanii beau whisky. Nu cred că i-am întrecut pe atenieni – nu suntem mai perversi decât ei.

— Îl preferi pe Pecksniff⁷⁰ lui Alcibiade⁷¹, trase concluzia Willie Weaver.

Lucy dădu indiferentă din cap.

— N-am încercat experiențele lui Pecksniff.

— Nu știi, spuse Peter Slipe, dacă v-a ciupit vreodată o găscă.

— Ce anume? Întrebă Walter, îndreptându-și din nou atenția spre el.

— Dacă v-a ciupit o găscă.

— Niciodată, după câte îmi amintesc.

— E o senzație puternică, uscată. Slipe tăie aerul cu degetul arătător, pătat de nicotină. Așa e și Beatrice. Ciupește. Îi place să ciupească. Poate fi însă și foarte bună. Insistă chiar să fie bună în felul ei, aparte, iar dacă nu-ți place te ciupește. Ciupitul face parte din bunătatea ei, sunt convins. N-am avut nimic împotrivă. Dar de ce să mă dea

---

⁷⁰ *Pecksniff*, personaj din romanul *Martin Chuzzlewit* de Charles Dickens. Personificarea ipocriziei.

⁷¹ *Alcibiade* (450-404 î.e.n.), general atenian, ambițios și imoral. Personificarea viciului.

afară din casă, de parcă aş fi fost un criminal? Iar camere se găsesc atât de greu astăzi. A trebuit să stau trei săptămâni la o pensiune. Ce mâncare... Se cutremură.

Walter zâmbi, nemaiputându-se stăpâni.

— Probabil că era foarte grăbită să-l instaleze pe Burlap în locul tău.

— Dar de ce atâta grabă?

— Pentru că vrea să scape de-o fostă dragoste şi s-o ia de-a capul cu una nouă.

— Ce-are a face dragostea cu evacuarea mea din casă? Întrebă Slipe. Vreau să spun, în cazul lui Beatrice.

— Are foarte mult de-a face, interveni Willie Weaver. Contează imens. Fecioarele astea prea coapte sunt cele mai pline de pasiune.

— Dar n-a avut în viaţa ei o aventură amoroasă.

— Din cauza asta pasiunea ei e atât de violentă, încheie Willie triumfător. Beatrice are un negrişor aşezat pe o supapă de siguranţă, iar nevastă-mea m-a asigurat că lenjeria ei e ca a lui Phryne⁷². Un lucru absolut sinistru.

— Poate că-i place să fie bine îmbrăcată, sugeră Lucy.

Willie Weaver clătină din cap. Ipoteza era prea simplă.

— Femeia asta e misterioasă ca o groapă întunecoasă. Willie ezită un moment. O groapă plină de broaşte încârligate în beznă, încheie el, şi tuşi modest ca pentru a-şi sărbători performanţa.

*

Beatrice Gibray îşi cârpea un combinezon roz de mătase. Avea treizeci şi cinci de ani, dar arăta mai tânără, sau, mai degrabă, părea fără nicio vârstă. Avea pielea netedă şi delicată. Din orbitele nu prea adânci şi fără riduri, ochii îi

---

⁷² Curtezană greacă, celebră prin orgoliul şi lăcomia ei. Acuzată de impietate, a fost achitată de judecători atunci când avocatul, ca supremă probă a nevinovăţiei, i-a dat jos voalurile transparente.

străluceau. Fața osoasă, nu lipsită de frumusețe, trăda hotărâre; nasul ei obraznic îi dădea totuși un aer cam ridicol; avea un aer cam absurd din pricina luciului sticlos al ochilor, a gurii cu buze răsfrânte și a bărbiei rotunde și semețe. Când o vedeai îți venea să râzi de ea și să râzi cu ea, căci forma buzelor predispunea la haz, iar expresia ochilor ei rotunzi și mirați trăda ironie și o curiozitate răutăcioasă.

Își petrecea timpul cosind. Se auzea tic-tacul pendulei. Clipa mișcătoare, care, după Sir Isaac Newton, desparte trecutul infinit de viitorul infinit, se apropia inexorabil prin dimensiunea timpului. Sau, dacă Aristotel avea dreptate, încă puțin din ceea ce e posibil devenea real cu fiecare clipă; prezentul stătea pe loc și se contopea cu viitorul, așa cum un om ar putea să-și petreacă toată viața sugând capătul nesfârșit al unei spaghete. Din când în când, Beatrice căsca din răspuțeri. Lângă cămin, într-un coș, se afla o pisică neagră culcată pe o parte; torcea și da să sugă la patru pisoai de culori diferite, care nu făcuseră încă ochi. Pereții odăii aveau o culoare gălbuie ca ciuboțica-cucului. Pe raftul de sus al bibliotecii, praful creștea pe manualele de asiriologie, cumpărate pe vremea când Peter Slipe locuise la etaj. Volumul din *Pensees* de Pascal, cu observații în creion, făcute pe margine de Burlap, stătea deschis pe masă. Tic-tacul pendulei continua.

Deodată, ușa de la intrare se deschise cu zgomot. Beatrice lăsa din mână combinezonul de mătase roz și sări în picioare.

— Denis, nu uita să-ți bei laptele fierbinte, spuse ea, căutându-l cu privirea prin hol.

Vocea ei răsună limpede, tăios și poruncitor.

Burlap își atârnă haina în cuier și se apropie de ușă.

— Nu era cazul să mă aștepți, îi reproșa tandru, fixându-o cu zâmbetul lui grav și subtil, copiat după portretele lui Sodoma.

— Am avut ceva de terminat, minți Beatrice.

— Ești fioros de amabilă.

Aceste expresii colorate și amuzante, folosite de Burlap ca să dea savoare conversației, sunau foarte ciudat unei urechi fine.

— Vorbește în argou, spusese odată Mark Rampion despre el, de parc-ar fi un străin care știe perfect engleza – totuși engleza unui străin. Nu știu dacă ați auzit vreodată un indian spunând cuiva că este un „tip pe cinste”. Asta îmi amintește de argoul lui Burlap.

Lui Beatrice, acel „fioros de amabilă” i se păru cât se poate de firesc și de obișnuit. Se înroși de o plăcere timidă și feciorelnică. Răspunse însă scurt și poruncitor.

— Intră și închide ușa.

Timiditatea ei delicată și proaspătă era acoperită de o carapace dură; o parte a ființei ei te ciupea ca o găscă, arătând că își cunoștea atribuțiile.

— Stai jos, porunci Beatrice și, în timp ce se agita cu o cană de lapte și o tingire la plita de aragaz, îl întrebă cum se distrase la serată.

Burlap clătină din cap.

— *Fascinatio nugacitatis*, spus el. *Fascînatio nugacitatis*. Rumegase la fascinația fleacurilor de când plecase din Piccadilly Circus.

Beatrice nu știa latinește, dar putea citi pe fața lui că opinia era negativă.

— Nu găsești că seratele sunt un fel de pierdere de timp? întrebă ea.

Burlap îi dădu dreptate.

— O pierdere de timp, repetă el încet și căzu pe gânduri; își aținti privirea impenetrabilă și preocupată asupra micului demon invizibil aflat puțin mai la stânga lui Beatrice. La patruzeci de ani ți-ai trăit mai mult de jumătate din viață și lumea e plină de minuni și taine. Și totuși, îți petreci patru ore flecărint în palatul Tantamount. De ce

trivialitatea e atât de fascinantă? Sau mai există ceva, în afara trivialității, care te atrage? Oare vreo speranță fantastică și vagă c-ai putea să întâlnești acea persoană mesianică pe care ai căutat-o veșnic, sau că ai putea să auzi cuvântul revelator?

În timp ce vorbea, Burlap dădea din cap cu o mișcare ciudat de dezarticulată, ca și cum mușchii gâtului ar fi fost moi. Beatrice era atât de familiarizată cu gestul lui, încât nu i se păru deloc straniu. Așteptând să fiarbă laptele, îl asculta pe Burlap cu admirație și îl privea cu religiozitate. Conversația unui om ale cărui incursiuni în saloanele celor bogați reprezentau simple episoade într-o cercetare spirituală de-o viață întreagă putea fi pe bună dreptate considerată egală ca importanță cu participarea la serviciul divin de duminică dimineața.

— Cu toate acestea, adăugă Burlap, uitându-se deodată la ea cu un rânjel răutăcios și ștregăresc, complet deosebit de zâmbetul de mai înainte copiat după personajele lui Sodoma, șampania și icrele negre au fost formidabile. Demonul din el întrerupsese reflecțiile filosofice ale îngerului. Burlap îi îngăduise să vorbească cu voce tare. De ce nu? îl distra să fie enigmatic. Aruncă o privire spre Beatrice, care rămăsese descumpănită.

— Sunt convinsă c-au fost formidabile, răspunse ea, reluându-și expresia bisericească pentru a se armoniza cu rânjetul lui. Începu să râdă cam nervos și se întoarse să toarne laptele într-o ceașcă. — Uite-ți laptele, vorbi ea scurt, încercând să-și ascundă încurcătura printr-un ton poruncitor. Nu uita să-l bei fierbinte.

Se lăsă o lungă tăcere. Burlap își sorbea încet laptele fierbinte, iar Beatrice așezată pe un taburet în fața căminului gol aștepta, aproape cu respirația tăiată, să se întâmple ceva, fără să știe însă ce.

— Parcă ești micuța domnișoară Muffet⁷³ stând pe taburetul ei, spuse Burlad, rupând tăcerea.

Beatrice zâmbi.

— Noroc că nu-i pe-aici niciun păianjen mare.

— Mulțumesc pentru compliment, dac-ai avut această intenție.

— Da, am avut-o, spuse Beatrice.

Asta era una dintre calitățile splendide ale lui Denis, își spuse ea; puteai să ai încredere în el. Alți bărbați erau în stare să se arunce asupra ta, să încerce să te pipăie, să te sărute. Îngrozitor, de-a dreptul îngrozitor. Beatrice nu își revenise niciodată complet după șocul suferit în tinerețe când cumnatul mătușii Maggie, pe care-l considerase întotdeauna ca un unchi, începuse s-o pipăie într-o birjă; întâmplarea o speriasse și o dezgustase atât de rău, încât atunci când Tom Field, care îi plăcea cu adevărat, o ceruse în căsătorie, îl refuzase, tocmai fiindcă era bărbat, ca acel oribil unchi Ben. Se temea de orice apropiere amoroasă din partea unui bărbat iar contactul fizic îi provoca o frică de moarte. Trecuse de treizeci de ani și nu îngăduise nimănui să o atingă. Fetița delicată și tremurătoare, ascunsă sub carapacea rezistentă, se îndrăgostise deseori. Groaza însă de-a fi pipăită, chiar de-a fi vreodată atinsă, se dovedise întotdeauna mai puternică decât dragostea. La primul semnal de pericol, Beatrice începea disperată să dea cu ciocul ca o găscă, să-și îngroașe carapacea și să fugă. Odată în siguranță, fetița îngrozită răsufla ușurată. Slavă Domnului! Un suspin de dezamăgire se amesteca însă tot timpul în suspinul ei de mare ușurare sufletească. Ar fi vrut să nu se fi speriat, iar fericirea simțită înainte de a o fi pipăit unchiul Ben să fi continuat mereu, veșnic. Uneori se înfuria pe sine; de cele mai multe ori însă își închipuia că

---

⁷³ Eroina unei poezii pentru copii (*nursery rhyme*); micuța domnișoara Muffet stă pe un taburet (*tuffet*) și deodată apare un păianjen mare și negru...

dragostea e un sentiment profund condamabil, iar bărbații sunt niște ființe extrem de îngrozitoare. Denis Burlap o încântase; avea certitudinea că n-o să se arunce asupra ei și nici n-are să o pipăie. Beatrice îl adora fără nicio rețineră.

— Suzan avea și ea obiceiul să stea pe taburet, întocmai ca micuța domnișoară Muffet, reluă Burlap după o clipă.

Vocea îi deveni melancolică. În ultimele minute se gândise la soția lui moartă. Trecuseră aproape doi ani de când Susan se prăpădise în timpul unei epidemii de gripă. Aproape doi ani, dar durerea, se încredința el, nu se micșorase; mai mult, îi resimțea lipsa la fel de covârșitor ca la început. Susan, Susan, Susan, îi repeta el neconținut numele. N-avea s-o mai vadă, chiar dacă i-ar fi fost dat să trăiască un milion de ani. Un milion de ani, un milion de ani.

— Sau stătea pe jos, continuă Burlap, reconstituindu-i cât se putea de fidel imaginea. Cred că cel mai mult îi plăcea să stea pe jos. Ca un copil „Un copil, un copil”, își repetă el. Și ce tânără era.

Beatrice rămase tăcută, cu ochii la căminul gol. Dacă s-ar fi uitat la Burlap, ar fi săvârșit un gest indiscret, aproape indecent.

Sărmanul! Când, în sfârșit, se întoarse spre el, îl văzu cu ochii plini de lacrimi. Scena îi provocă o milă neașteptată și maternă. Un biet copil nefericit. Beatrice se aplecă și îi mângâie mâna inertă.

*

— „Broaște încârligate”, repetă Lucy și râse. Ai avut o idee genială, Willie.

— Toate ideile mele sunt geniale, răspunse Willie cu modestie.

Juca rolul lui Willie Weaver, în faimosul rol al lui Willie Weaver. Își exploata artistic pasiunea pentru elocință, pentru fraza rotundă și cu ecou prelung - veleitate cu care

se născuse, trei secole prea târziu. Pe vremea tinereții lui Shakespeare ar fi devenit o celebritate literară. Printre contemporanii săi, euforismele lui stârneau însă râsul. Complimentele îi făceau plăcere, chiar dacă erau ironice, căci Willie Weaver era atât de cumsecade și de săritor, încât toată lumea ținea la el. Își juca rolul în fața unui auditoriu care îl aproba prin râs, și atunci scotea tot ce putea din rol.

— Toate ideile mele sunt geniale. Observația era admirabilă în ce-l privea. Și poate adevărată. Willie glumea, cu o seriozitate ascunsă. Fiți atenți la ce vă spun, continuă el, într-o bună zi batracienele au să irumpă, au să iasă la suprafață.

— Da' de ce tocmai batracienele? întrebă Slipe. Beatrice n-are nimic de batraciană.

— Și de ce să iasă la suprafață? interveni Spandrell.

— Broaștele nu dau cu ciocul.

Vocea subțire a lui Slipe fu acoperită de cea a lui Mary Rampion.

— Fiindcă totul iese la suprafață, strigă ea. Iese sigur.

— Morala, încheie Cuthbert, nu ascundeți nimic. Eu n-o fac niciodată.

— Poate că toată nostimada e să iasă la suprafață, speculă Lucy.

— Prohibiționistă perversă și paradoxală!

— E evident, spunea Rampion, revoluțiile se petrec atât în interior cât și în exterior. În stat se revoltă săracii împotriva celor bogați. În om, corpul și instinctele oprite se revoltă contra intelectului. Intelectul a fost exaltat, cum s-a întâmplat de altfel și cu clasele superioare din punct de vedere spiritual; clasele inferioare din punct de vedere spiritual se revoltă.

— Asta-i bună! strigă Cuthbert și bătu cu pumnul în masă.

Rampion se încruntă. Aprobarea lui Cuthbert îi păru o

insultă personală.

— Eu sunt contrarevoluționar, spuse Spandrell. Vreau să pun la locul lor clasele inferioare din punct de vedere spiritual.

— Cu excepția persoanei tale? zise Cuthbert rânjind. N-am voie să teoretizez?

— De secole, oamenii le-au pus cu forța la locul lor, spuse Rampion, și uite rezultatele; apariția unui tip ca tine, printre altele. Se uită la Spandrell care își aruncase capul pe spate și rânjea. — Iată rezultatul, repetă el. O revoluție interioară și personală, având ca urmări o revoluție exterioară și socială.

— Lasă, lasă, zise Willie Weaver. Vorbești de parcă s-ar auzi huruitul căruțelor cu condamnați la moarte din Thermidor⁷⁴. Anglia mai stă încă pe vechile ei temelii.

— Ce știi tu despre Anglia și despre englezi?! replică Rampion. N-ai ieșit niciodată din Londra și nici din clasa ta. Du-te în nordul țării.

— Ferească Dumnezeu! răspunse cu pioșenie Willie.

— Du-te într-o regiune siderurgică, vorbește cu un siderurgist. Ai să vezi că revoluțiile nu se fac pentru o cauză, ci de dragul de a le face. Distrugere de dragul distrugerii.

— Frumoasă perspectivă, spuse Lucy.

— E înspăimântător. Inuman. Umanitatea le-a fost stoarsă de greutatea cărbunelui și a fierului. N-o să fie o revoluție a oamenilor. O să fie o revoluție a ființelor elementare, a monștrilor, a monștrilor dinaintea apariției omului. Iar voi o să închideți ochii și o să vă prefaceți că totul merge de minune.

---

⁷⁴ În calendarul republican instituit de Revoluția Franceză, luna Thermidor marca perioada 19 (20) iulie - 17 (18) august. Aici, referire la evenimentele revoluționare din 9 și 10 Thermidor (27-28 iulie) care au dus la căderea lui Robespierre și a Convenției montagnarzilor.

— Gândește-te la disproporție, spuse Lordul Edward, fumându-și pipa. E sigur... Vocea i se stinse. Să luăm de pildă cărbunele. Oamenii folosesc de o sută și zece ori mai mult cărbune ca în 1800. Populația nu a crescut însă decât de două ori și jumătate față de cea de atunci. În timp ce cu alte animale... situația e complet diferită. Consumul e proporțional cu numărul lor.

Illidge se opuse.

— Dacă animalele ar putea obține mai mult decât au nevoie pentru a subzista, nu s-ar da în lături, nu-i așa? După o luptă sau o epidemie, hienele și vulturii profită de abundența de stârvuri pentru a se îndopa cât pot. Cu oamenii e la fel. Acum câteva milioane de ani pădurile au murit în masă. Oamenii le-au dezgropat cadavrele, au descoperit că le pot folosi și și-au oferit luxul să risipească cărbunii nebunește, atât timp cât mai aveau la dispoziție stârvul lor. Când rezervele se vor epuiza, oamenii se vor întoarce la rațiile mici, ca hienele în perioadele dintre războaie și epidemii.

Illidge avea chef de vorbă. Discuția despre ființele omenești pe care le vedea ca pe niște larve îi producea o satisfacție ciudată.

— Se descoperă o regiune carboniferă sau se găsește petrol. Se ridică orașe întregi, se instalează căi ferate, începe un trafic maritim. Unui observator ajuns la adânci bătrâneți și stabilit pe lună, forfota și opintea oamenilor îi apare desigur ca agitația unor furnici și a unor muște în jurul unui câine mort. Sodiul din Chili, petrolul din Mexic, fosfatul din Tunisia, de fiecare dată când se descoperă ceva, forfota insectelor reîncepe. Vă puteți închipui comentariul astronomilor de pe lună: „Aceste creaturi dovedesc un tropism remarcabil și poate unic față de stârvurile fosilizate”.

— Ca struții, spuse Mary Rampion. Trăiți ca struții.

— Dar nu numai revoluțiile, spune Spandrell în timp ce Willie Weaver plasa ceva în legătură cu „Filosofiile struțocameliene”, ci și toate lucrurile importante care se întâmplă să fie neplăcute. Odată oamenii nu aveau obiceiul să pretindă că moartea și păcatul nu există: „*Au détour d'un sentier une charogne infâme*”⁷⁵, cită el. Baudelaire a fost ultimul poet modern. „*Et pourtant*”⁷⁶ continuă el privind cu un zâmbet spre Lucy și ridicându-și paharul.

*„Et pourtant vous serez semblable à cette ordure
A cette horrible infection,
Etoile de mes yeu, solei de ma nature,
Vous, mon ange et ma passion!*

...

*Alors, ô ma beauté, dites à la vermine
Qui vous mangera de baisers...*⁷⁷

— Dragă Spandrell! Lucy ridică mâna într-un gest de protest.

— Ești prea necrofil! spuse Willie Weaver.

„Veșnic aceeași ură de viață”, își spunea Rampion.

---

⁷⁵ „În drum, de-a curmezișul, zăcea mustind la soare. O mortăciune lungă-ntr-un zâmb de cheag stătut”.

⁷⁶ „Și totuși”...

⁷⁷ „La rândul tău, vezi bine, și tu vei fi la fel cu ele,
Cu leșul, cu duhoarea, cu drojdiile lui,
Luceafărul și visul nefericirii mele,
Aleanul meu și leacul pe care mi-l dădui.

...

Atunci, iubito, spune-i și viermelui tău, care
Te va mușca de buze cu câte-o sărutare...”

(*O mortăciune*: Trad. Tudor Arghezi – *Scrieri*, vol. V)

Singura alternativă e alegerea modului în care vei muri. Privi cu atenție fața lui Spandrell.

— Când stai și te gândești, spunea Illidge, că timpul care a fost necesar la formarea straturilor de cărbuni, împărțit la lungimea unei vieți omenești, nu se deosebește atât de colosal de viața unui arbore sequoia împărțită la viața unei generații de bacterii ale putreziciunii.

*

Cuthbert se uită la ceas.

— Doamne sfinte! strigă el, e unu fără douăzeci și cinci. Sări în picioare. Și-am promis c-am să trec pe la serata soților Widdicombe. Peter, Willie! Hai, repede!

— Dar nu puteți pleca, protestă Lucy. E absurd de devreme.

— Chemarea datoriei, explică Willie Weaver. Fiica severă a vocii lui Dumnezeu.

Tuși discret, în semn de aprobare.

— Dar e ridicol, nu-i voie așa ceva. Lucy îi privi pe rând cu un fel de neliniște amestecată cu furie.

Spaima singurătății devenise pentru ea cronică. Era întotdeauna posibil, dacă cineva mai rămânea cinci minute, să se întâmple ceva foarte amuzant. Pe deasupra, nu putea suporta ideea ca cineva să i se opună.

— Mă tem că va trebui să plecăm și noi, zise Mary Rampion, ridicându-se.

„Slavă Domnului”, își spuse Walter, cu speranța că Spandrell va urma și el exemplul celorlalți.

— Nu se poate! strigă Lucy. Mark, pur și simplu, nu-ți dau voie!

Mark Rampion se mulțumi să râdă. „Ce sirenă profesionistă!” reflectă el. Lucy îl lăsa complet rece, îl dezgusta. Cuprinsă de disperare, Lucy făcu apel la Mary Rampion, singura femeie prezentă, în afară de ea.

— Doamnă Rampion, trebuie să mai rămâneți. Măcar cinci minute. Cinci minute, stăruie ea.

Zadarnic. Chelnerul deschise ușa laterală. Grupul se strecură în beznă.

— De ce țin cu atâta încăpățânare să plece? întrebă Lucy dezolată.

— De ce ținem cu atâta încăpățânare să rămânem? replică Spandrell.

Lui Walter i se strânse inima; răspunsul însemna că Spandrell n-avea de gând să plece.

— Asta, evident, mi se pare mult mai de neînțeles, continuă el. Absolut de neînțeles! Căldura mare și alcoolul își făcuseră asupra lui Walter efectul obișnuit. Se simțea rău și foarte nefericit. Ce sens avea să stea mai departe, prosteste, în aerul greu al localului? Mai bine s-ar întoarce acasă imediat. Marjorie s-ar fi bucurat.

— Tu cel puțin îmi ești devotat, Walter, spuse Lucy zâmbindu-i.

Walter se hotărî să-și amâne plecarea. Se așternu tăcere.

*

Cuthbert și însoțitorii luaseră un taxi; refuzând toate invitațiile, soții Rampion preferaseră să meargă pe jos.

— Slavă Domnului, spuse Mary, în timp ce taxiul se îndepărta. Acest Arkwright e îngrozitor!

— Femeia e însă și mai îngrozitoare! spuse Rampion. Mă înfioară. Vai de capul blegului de Bidlake junior. Parcă-i un iepure în fața unei nevăstuici.

— Așa se apără bărbații unii pe alții. Mie, într-un fel, îmi place Lucy. În fața ei aveți sentimentul inferiorității. Asta vă trebuie.

— Ar trebui să-ți placă și cobrele. Zoologia lui Rampion era pur simbolică.

— Apropo de înfiorare, ce părere ai despre Spandrell!

Parcă-i un monstru, un demon.

— Un elev prostuț, spuse Rampion apăsător. N-a evoluat niciodată, nu pricepi? E un veșnic adolescent. Își bate capul cu fleacurile interesante doar pentru adolescenți. Nu e capabil să trăiască fiindcă îl absoarbe prea mult gândul morții, Dumnezeu, adevărul, misticismul și celelalte prostii; se gândește prea mult la păcate, încearcă să le săvârșească și e dezamăgit că nu reușește. E jalnic. Un fel de Peter Pan – mai rău decât monstrul mic și dezgustător creat de Barrie, fiindcă Spandrell n-a mai evoluat de la o vârstă ridicol de înaintată. Un fel de Peter Pan à la Dostoievski, amestecat cu Musset, cu scriitorii de la sfârșitul secolului trecut, cu Bunyan⁷⁸, Byron și Marchizul de Sade. Extrem de jalnic. Cu atât mai jalnic cu cât, în fond, e o ființă umană foarte cumsecade.

Mary răsă

— Mi se pare că trebuie să te cred pe cuvânt, spuse ea.

*

— Să nu uit, îi spuse Lucy lui Spandrell, am un mesaj de la mama ta. I-l transmise.

Spandrell dădu înțelegător din cap și nu făcu niciun comentariu.

— Ce face generalul? întrebă el în clipa când Lucy termină. Nu mai voia să audă nimic despre mama lui.

— Ah, generalul! Lucy se strâmbă. Astă-seară am suportat cel puțin o jumătate de oră de „inteligentă” militară. Un asemenea om n-ar trebui să existe. Ce părere ai avea de o societate pentru stârpirea generalilor?

— Aș fi membru fondator și onorific.

— De ce nu se creează o societate pentru stârpirea bătrânilor, fiindcă tot veni vorba? continuă Lucy, Au devenit

---

⁷⁸ *John Bunyan* (1628-1688), scriitor mistic englez, autorul volumului *Călătoria pelerinului*.

cu totul insuportabili. Cu excepția tatălui tău, Walter. El e perfect. Absolut perfect. E singurul bătrân suportabil.

— Eu cred că e unul dintre puținii bătrâni absolut insuportabili, dacă vrei să știi. Pentru membrii familiei Bidlake, ajunși la vârsta lui Walter, caracterul insuportabil al bătrânului John devenise aproape proverbial. Nu l-ai mai găsi atât de perfect dacă i-ai fi soție sau fiică.

În timp ce vorbea, Walter își aminti deodată de Marjorie. Sângele îi năvăli în obraji.

— Firește, dacă-l iei ca soț sau ca tată, spuse Lucy, la ce te poți aștepta? E un bătrân suportabil, tocmai fiindcă a fost un tată și un soț atât de insuportabil. Celor mai mulți bătrâni răspunderile le-au strivit viața. Tatăl tău nu s-a lăsat niciodată strivit. A avut neveste, copii etc., dar a trăit așa cum i-a plăcut. Recunosc, nu-i foarte agreabil pentru soție și copii. Dar e splendid pentru noi ceilalți!

— Probabil, spuse Walter.

Se crezuse întotdeauna total deosebit de tatăl său, deși se comporta întocmai ca el.

— Nu-l judeca din punctul de vedere al unui fiu.

— Am să încerc. Și ce părere crezi că are despre el?

— Încearcă să-l judeci cum îți spun eu și-ai să vezi că am dreptate. Unul dintre puținii bătrâni suportabili. Compară-l cu ceilalți. Lucy dădu sceptică din cap. Nu-s buni de nimic; nu te poți înțelege cu ei.

Spandrell râse.

— Vorbești despre bătrâni de parcă ar fi kafri sau eschimoși.

— Păi asta și sunt. Au o inimă de aur etc. Sunt colosal de inteligenți, în felul lor, dacă te gândești bine. Dar nu știu cum se face că nu mai țin de civilizația noastră. Sunt străini de ea. N-am să uit niciodată ce-am pățit când am fost invitată la ceai de niște doamne arabe la Tunis. Erau foarte gentile și ospitaliere. M-au obligat să mănânc niște prăjituri foarte grețose, vorbeau mizerabil franțuzește, nu găseau

nimic de discutat, iar fustele mele scurte și faptul că n-aveam copii le-au îngrozit. Bătrânii îmi amintesc întotdeauna de o invitație la un ceai într-o familie arabă. Credeți că atunci când o să îmbătrânim o să ne transformăm în niște bătrâne arabe care beau ceai împreună?

— Desigur, și probabil pline de riduri, spuse Spandrell. E o problemă de îngroșare a arterelor.

— Ideile îi fac pe bătrâni. să semene cu o reuniune de bătrâne arabe care beau ceai. Eu una nu pot să cred că arterele groase au să mă facă vreodată să cred în Dumnezeu, în morală etc. Am ieșit din crisalidă în timpul războiului, când toate temeliile fuseseră răsturnate. Nu cred că nepoții noștri le-ar putea răsturna mai rău decât au fost răsturnate atunci. Așa că nu văd în ce constă neînțelegerea.

— Ar fi în stare să pună temeliile la loc, sugerează Spandrell. Lucy tăcu un moment.

— Nu m-am gândit niciodată la asta.

— Pe de altă parte, ai putea să le pui chiar tu la loc. Așadar temeliilor pe vechile locuri e o ocupație tradițională a bătrânilor.

*

— Pendula bătu ora unu, și ca un cuc eliberat de clopoțel, Simmons apăru deodată în bibliotecă, ducând o tavă. De o vârstă mijlocie, avea o atitudine demnă, de om de stat, obligat să-și controleze vorbele și nervii, să nu declare niciodată ce gândește sincer, și să respecte aparențele, atitudine cum se putea întâlni la diplomați, la membrii familiilor regale, la înalții funcționari guvernamentali și la majordomi. Așeză pe tăcute masa pentru două persoane și, după ce aminti că cina Excelenței Sale e servită, se retrase. Ziua care abia trecuse fusese o miercuri; ridicând capacul

de argint, Lordul Edward văzu două cotlete de oaie. Lunea, miercurea și vinerea se serveau cotlete. Marțea și joia, mușchi de vacă cu cartofi prăjiți. Sâmbăta, Simmons prefera un grătar din mai multe feluri de friptură. Duminica avea liber, iar lordul Edward trebuia să se mulțumească cu șuncă sau limbă rece și salată.

— Ciudat, spuse Lordul Edward, întinzându-i lui Illidge cotletul, ciudat că numărul oilor nu crește în aceeași proporție cu populația. Te-ai fi așteptat... ținând seama că simbioza e atât de apropiată... Mestecă în tăcere.

— Probabil că nu mai e la modă carnea de oaie, spuse Illidge. Ca și Dumnezeu, adăugă el pe un ton provocator, ca și sufletul nemuritor.

Lordul Edward nu căzu în cursă.

— Ca să nu mai pomenesc de romancierii victorienți, continuă Illidge. Alunecase pe scări, iar singurele cărți citite vreodată de Lordul Edward erau operele lui Dickens și Thackeray. Bătrânul lord continua însă să mestece friptura. Ca și fetele nevinovate, spuse Illidge. Lordul Edward era preocupat în mod științific de activitatea sexuală a salamandrelor, a puilor de găină, a cobailor și broaștelor; orice referință însă la activitățile corespunzătoare ale oamenilor îl stânjenea penibil. Ca și puritatea, continuă Illidge, privindu-l pe bătrânul lor drept în față, virginitatea și...

Sunetul telefonului îl întrerupse, iar bătrânul Edward scăpă de persecuții suplimentare.

— Răspund eu, spuse Illidge, sărind de pe locul lui. Duse receptorul la ureche. Alo?

— Tu ești, Edward? întrebă o voce profundă, nu prea deosebită de cea a Lordului Edward. Eu sunt. Ascultă, Edward, chiar în clipa asta am descoperit o dovadă matematică, de-a dreptul extraordinară, a existenței lui Dumnezeu, sau mai degrabă a...

— Nu-i Lordul Edward la telefon, strigă Illidge. Așteptați

să-l chem. Se întoarse spre bătrânul lord. E Lordul Gattenden, spuse el. Tocmai a descoperit o nouă dovadă a existenței lui Dumnezeu. Nu zâmbea, iar vocea îi era gravă. A fi grav în astfel de împrejurări constituie cea mai mare bătaie de joc. Afirmatia era comică prin însăși conținutul ei. Un comentariu ironic o făcea mai puțin comică și mai puțin ridicolă. Ce bătrân fantastic de idiot! Illidge se simți răzbunat pentru toate umilințele din seara aceea. O dovadă matematică, adăugă el mai serios ca niciodată.

— Vai de mine! exclamă Lordul Edward, ca și cum s-ar fi întâmplat o nenorocire.

Chemările telefonice îl scoteau din sărite. Se repezi la aparat.

— Charles, e...

— A, Edward, se auzi țipând de la Gattenden, la patruzeci de mile de Londra, vocea dezarticulată a șefului familiei. O astfel de descoperire e cu totul remarcabilă. Voiam să aflu părerea ta asupra ei. E vorba de Dumnezeu. Cunoști formula: m împărțit la zero e egal cu infinitul, m fiind orice număr pozitiv? De ce să nu simplificăm ecuația înmulțind ambii termeni cu zero? În acest caz m e egal cu zero ori infinit. Adică un număr pozitiv e produsul dintre zero și infinit. Nu demonstrează asta crearea universului din nimic, de către o putere infinită? N-am dreptate?

Diafragma telefonului se contaminase de nervozitatea Lordului Gattenden, aflat la patruzeci de mile depărtare. Vorbea cu o viteză amețitoare, iar întrebările erau serioase și insistente.

— Nu-i așa, Edward? Toată viața, cel de al cincilea marchiz vânase absolutul. Era singura vânătoare posibilă pentru un infirm. De cincizeci de ani urmărise, din scaunul său cu roțile, acest vânat iluzoriu. Îl descoperise oare acum, atât de ușor, și într-un loc atât de neverosimil ca un manual de școală despre teoria limitelor? Nervozitatea lui avea o justificare. Ce părere ai, Edward?

— Știi eu? Începu Lordul Edward, și la celălalt capăt al firului, la patruzeci de mile distanță, fratele său înțelese după tonul pe care fuseseră rostite aceste cuvinte că teoria nu făcea doi bani.

Coada Absolutului, pe care îl vâna de atâta vreme, rămase nesărată.

*

— Apropo de bătrâni, spuse Lucy, v-am povestit vreodată istoria aia, absolut grozavă, cu tata?

— Care istorie?

— Acea cu sera.

Doar gândul la întâmplare și o făcea să zâmbească.

— Nu-mi amintesc să fi auzit ceva despre seră, spuse Spandrell, în vreme ce Walter clătina și el din cap.

— Întâmplarea a avut loc în timpul războiului mondial, începu Lucy. Cred că aveam vreo optsprezece ani. Tocmai îmi făcusem debutul în societate, și cu această ocazie cineva a spart o sticlă de șampanie și a turnat-o pe mine. Seratele erau cam agitate pe atunci, dacă ții-neți minte.

Spandrell dădu afirmativ din cap, deși el fusese de fapt la școală în timpul războiului mondial; Walter făcu același gest ca Spandrell.

— Într-o zi, continuă Lucy, primesc un mesaj să urc la Excelența Sa. Așa ceva nu se mai pomenise. Eram puțin neliniștită. Știți ce-și închipuie bătrânii despre viață, și cât sunt de tulburați când își dau seama că s-au înșelat. Obișnuita reuniune a doamnelor arabe.

Lucy râse și Walter avu senzația că râsul ei anulează toți anii dinainte de a o cunoaște. Elaborarea istoriei iubirii lor tinere și nevinovate fusese una dintre consolările lui permanente. Râsese, iar Walter nu se mai putea bucura de acel amor romantic și reconfortant nici măcar în imaginație.

Spandrell fu de acord.

— Așa că te-ai dus, cu sentimentul că urci treptele eșafodului...

— Și l-am găsit pe tata în bibliotecă, prefăcându-se că citește. Prezența mea l-a speriat foarte tare. Sărmanul! N-am văzut în viața mea pe cineva atât de îngrozitor de jenat și de amărât. Vă puteți închipui că spaimile lui le-au făcut să crească pe-ale mele. Astfel de sentimente puternice au sigur o cauză corespunzătoare. Care anume? Între timp, tata suferea îngrozitor. Dacă sentimentul datoriei nu l-ar fi stăpânit atât de puternic, cred că mi-ar fi spus să plec imediat. Ar fi trebuit să-i vedeți fața!

Amintirile caraghioase se dovediră prea tari pentru ea. Începu să râdă.

Cu cotul pe masă, cu capul în mână, Walter se uita fix în pahar. Bule mici și strălucitoare urcau repede la suprafață, rând pe rând, parcă hotărâte să se elibereze și să fie fericite. Nu îndrăznea să ridice privirea. Se temea ca nu cumva fața schimonosită de râs a lui Lucy să nu-l silească să facă vreo prostie – să strige sau să izbucnească în lacrimi.

— Sărmanul, repetă Lucy, și cuvintele ei sunară ca o explozie de veselie. De-abia putea să vorbească de spaimă. Deodată, schimbându-și tonul, începu să mimeze vocea adâncă și voalată a Lordului Edward, invitând-o să ia loc și spunându-i (bâlbâit și cu ezitări penibile) că aveau ceva de discutat.

Imitația burlescă era admirabilă. Fantoma jenată a Lordului Edward luase loc la masa lor.

— Splendid! aplaudă Spandrell.

Până și Walter trebui să râdă, deși în sufletul său nefericirea stăruia.

— l-au trebuit mai mult de cinci minute de eforturi, continuă Lucy, ca să ajungă la subiect. Muream de emoție, după cum vă închipuiți. Ia ghiciți ce voia să-mi spună?

— Ce?

— Ghiciți.

Pe neașteptate, Lucy începu din nou să râdă cu hohote. Își acoperi fața cu mâinile, iar corpul întreg i se cutremură de parcă ar fi fost zguduit de plâns.

— E prea grozav, spuse ea înăbușindu-se, și luându-și mâinile de pe față se lăsă pe spatele scaunului. Continuă să râdă, iar pe obraji i se rostogoliră lacrimi. E prea grozav.

Își deschise mica poșetă de mărgele care se afla în fața ei pe masă și după ce scoase o batistă începu să-și șteargă ochii. Un val de parfum se răspândi din batistă, întărind slaba mireasmă de gardenie care plutea în jurul ei și se deplasa cu ea pretutindeni, asemenea unei a doua personalități fantomă. Walter ridică ochii spre Lucy; parfumul violent de gardenie îi pătrundea în nări; trase în piept ceea ce pentru el constituia esența intimă a ființei ei, simbolul puterii ei și al propriilor lui dorințe nebunești; o privi cu un fel de spaimă.

— Mi-a spus, continuă Lucy, râzând convulsiv și tamponându-se cu batista la ochi, mi-a spus că a auzit că, uneori, la serate mă las sărutată de tineri în seră. În seră! repetă ea. Ce colosal sună! Ce aer colosal de epocă are cuvântul! Anii după 1880... Bătrânul prinț de Walles, romanele lui Zola. Soarele! Sărmanul meu tată! Spera, mi-a spus el, că nu voi permite să se repete... Mama ar fi fost îngrozitor de supărată dacă ar fi aflat. Vai de mine!

Răsuflă adânc. În cele din urmă, râsul i se potoli.

Walter o privi și-i respiră parfumul, respiră propriile lui dorințe și teribila ei putere de atracție, și i se păru că o vede pentru prima dată. Tot pentru prima dată vedea și paharul pe jumătate gol din fața sa, sticla, scrumiera plină cu o grămadă de mucuri. Sprijinindu-se de spatele scaunului și epuizată de hohotele de râs, Lucy își ștergea lacrimile.

— Sere, repetă Spandrell. Sere. Da, e grozav. E într-adevăr, grozav.

— Formidabil, spuse Lucy. Bătrânii sunt minunați, dar greu de suportat, trebuie să recunoști. Afară, firește, de tatăl lui Walter.

*

John Bidlake urca încet scările. Se simțea foarte obosit. „Seratele astea îngrozitoare”, își spuse el. Aprinse lumina în dormitor. Deasupra consolei una dintre femeile realist de urâte ale lui Degas ședea în cada ei rotundă de tinichea și încerca să se spele pe spate. Pe peretele opus, o fetiță pictată de Renoir cânta la pian. Tabloul se afla între un peisaj pictat de Bidlake și una dintre viziunile despre Dieppe ale lui Walter Sickert⁷⁹. Deasupra patului atârnav două caricaturi ale bătrânului Bidlake, făcute una de Max Beerbohm⁸⁰ și alta de Rouveyre⁸¹. Pe masă se afla o sticlă de coniac, un sifon și un pahar. Două scrisori puse la vedere se sprijineau de marginea tăvii. Le deschise. Prima conținea tăieturi din ziare ale unor articole despre ultima lui expoziție. Ziarul *Daily Mail* îl numea: „veteranul Artei Britanice” și își asigura cititorii că „mâna lui nu-și pierduse dibăcia.” Făcu hârtia mototol și o aruncă furios în cămin. Tăietura următoare era dintr-o revistă săptămânală de mare autoritate. Tonul articolului era aproape disprețuitor; îl judeca după reușitele sale mai vechi, și îl condamna definitiv. „E greu de crezut că lucrări atât de ieftine și de bătătoare la ochi – și încă bătătoare la ochi fără a produce niciun efect – ca acelea adunate în expoziția actuală, sunt creația maestrului care a pictat *Cosașii* de la Tate Gallery sau acea pânză și mai magnifică, *Naiadele*, din palatul Tantamount. În tablourile expuse, banale și lipsite de

---

⁷⁹ *Walter Sickert* (1860–1942), pictor englez peisagist.

⁸⁰ *Sir Max Beerbohm* (1872–1956), caricaturist, eseist și critic dramatic englez.

⁸¹ *Andre Rouveyre* (1879–1962), scriitor și ilustrator francez.

conținut, zadarnic am căuta acele calități care sunt armonia, echilibrul, caligrafia ritmică, plasticitatea tridimensională...” Ce absurdități! Ce fleacuri! Zvârli în cămin întregul teanc de tăieturi. Disprețul pentru critici nu putea neutraliza pe de-a-ntregul efectul produs de părerile lor. „Veteranul Artei Britanice” echivala cu „sărmanul moș Bidlake”. Iar atunci când i se adresau complimente pentru mâna lui care nu își pierduse dibăcia, de fapt îl asigurau cu condescendență că pictează colosal de bine pentru un bătrân ramolit, căzut în a doua copilărie. Singura deosebire între criticul ostil și cel favorabil era că primul spunea brutal și concis ceea ce al doilea sugera prin complimente amabile. Aproape că dorea să nu fi pictat niciodată *Naiadele*.

Deschise celălalt plic, care conținea o scrisoare de la fiica sa Elinor. Scrisoarea era trimisă din Lahore.

„Bazarurile sunt singurul lucru autentic – o adevărată maimuțăreală. Din cauza mirosului și a senzației că totul fermentează, ai impresia că-ți croiești drumul printr-o bucată de brânză. Din punct de vedere artistic, e trist că această combinație orientală seamănă leit cu tablourile pictate în Franța pe la mijlocul secolului trecut și reprezentând scene orientale. Cunoști genul, ceva neted și lucios, ca vechile desene de pe cutiile mari de ceai. Când te afli. aici, îți dai seama că stilul e necesar. Pielea cafenie uniformizează fețele, iar transpirația dă lustru pielii. Ar trebui să pictezi pe un material cel puțin la fel de neted ca acel folosit de Ingres.”

Continuă lectura cu plăcere. Fata avea întotdeauna ceva nostim de spus în scrisorile ei. Vedea totul cu un ochi atent. Deodată de încruntă.

„Cine crezi c-a venit ieri să ne vadă? John Bidlake-junior. Îl credeam la Washington, dar se află aici în concediu. Nu l-am văzut de când eram mică. Poți să-ți închipui surpriza mea când un *gentleman* uriaș, în uniformă militară și cu o

mustață cenușie, se apropie cu pași mari și mă strigă pe numele de botez. Firește, nu-l văzuse niciodată pe Phil. Am tăiat în cinstea fratelui risipitor cel mai gras vițel pe care ni l-a oferit hotelul.”

John Bidlake se lasă pe scaun și închise ochii. Militarul gigantic, cu mustață cenușie era fiul său. Tânărul John avea cincizeci de ani. Cincizeci. într-o vreme, cincizeci de ani i se părea o vârstă matusalemică. „Dacă Manet n-ar fi murit prematur...” își aminti cuvintele bătrânului său profesor de la școala de artă din Paris. „A murit oare Manet atât de tânăr?” Bătrânul clătinase sceptic din cap. (Bătrân? se gândi John Bidlake. Atunci părea foarte bătrân. Nu avea însă probabil mai mult de șaizeci de ani.) „Manet avea numai cincizeci și unu de ani”, răspunsese profesorul. Se abținuse cu greu să nu râdă. Iar acum propriul său fiu avea vârsta la care murise Manet. Un *gentleman* uriaș, în uniformă militară și cu mustață cenușie. Iar fratele lui murise și se afla îngropat în cealaltă parte a lumii, în California. Cancer la intestine. Elinor îl întâlnise la Santa Barbara – un june cu o nevastă tânără și bogată. Fugind de legile prohibiției și consumând amândoi o sticlă de gin pe zi.

John Bidlake se gândi la prima lui soție, mama *gentleman*-ului în uniformă militară și a californianului mort de cancer la intestine. John Bidlake avusese doar douăzeci și doi de ani când se căsătorise prima dată. Rose nu împlinise nici douăzeci. Se iubiseră cu frenezie, cu o pasiune sălbatică. Și se certau, la început cearta făcându-le plăcere, pentru că se puteau împăca prin revărsări de senzualitate, la fel de violente ca și crizele de furie pe care le potoleau astfel. O dată cu nașterea copiilor, doi în douăzeci și cinci de luni, farmecul începu să se destrame. Nu aveau destui bani ca să nu fie obligați să stea tot timpul cu copiii, sau să angajeze persoane calificate pentru a se ocupa de această muncă obositoare și neplăcută.

Paternitatea nu reprezenta o sinecură pentru John Bidlake. Atelierul de pictură se transformase într-o cameră a copiilor. Foarte repede, rezultatele dragostei sale fierbinți – urletele, scutecele ude, somnul întrerupt, mirosul – îl dezgustară de pasiunea lui. Mai mult încă, obiectul iubirii se schimbase. După ce născuse băieții, Rose începuse să se îngrașe. Fața i se buhăise, corpul se umflase și se urâtise. Certurile nu se mai terminau atât de ușor și deveneau tot mai dese. Paternitatea îl scotea din sărite pe John Bidlake. Arta îi oferise pretextul să se ducă la Paris. Plecase pentru două săptămâni și rămăsese patru luni. La întoarcere certurile reîncepuseră. Rose îl dezgusta complet. Modelele îi ofereau consolări facile; avusese o aventură mai serioasă cu o femeie măritată, care venise la el să-i facă portretul. Viața familială se dovedise exasperant de plictisitoare; scandalurile se țineau lanț. După o ceartă extrem de violentă, Rose își strânsese catrafusele și plecase la părinții ei. Luase copiii cu ea; John Bidlake fusese încântat că scăpase de ei. Cel mai mare, care zbiera și își uda scutecele, se transformase în enormul *gentleman* în uniformă militară și cu mustața cenușie, iar celălalt murise de cancer la intestine. Nu-i văzuse pe niciunul de când aveau douăzeci și cinci de ani. Fiii lui rămăseseră cu mama lor. Murise și ea, de vreo cincisprezece ani.

Cine s-a fript cu ciorbă suflă și în iaurt. După divorț, John Bidlake jurase să nu se mai căsătorească. Dar când te îndrăgostești la nebunie de o tânără onestă și de bună familie, ce poți face? Se căsătorise, și cei doi ani scurți petrecuți împreună cu Isabel fuseseră cei mai frumoși, cei mai extraordinari și cei mai fericiți din viață. Apoi Isabel murise, absurd, din naștere. Bidlake se străduise din răspuț să nu se mai gândească la ea. Amintirile erau prea dureroase. Între imaginea Isabellei rămasă în mintea lui și imaginea ei când începea să-și depene amintirile, prăpastia timpului și a despărțirii era mai adâncă decât

orice altă breșă între prezent și trecut. În comparație cu clipele petrecute alături de Isabel, fiecare moment al prezentului i se părea întunecat; moartea ei îi reaminti îngrozitor de perspectivele, care îl așteptau. Nu pomenea niciodată de ea, și tot ce-ar fi putut să-i amintească de Isabel – scrisorile, cărțile ei, mobila din odaia ei – le distrusese sau le vânduse. Nu voia să știe de nimic în afara clipei prezente, ca și cum s-ar fi născut chiar acum și urma să rămână nemuritor. Memoria, îi supraviețuia însă chiar dacă încercase să facă abstracție de ea și, deși lucrurile care-i aparținuseră lui Isabel fuseseră distruse, nu se putea apăra de amintirile întâmplătoare. În seara aceasta hazardul găsisese multe puncte vulnerabile în armura lui. Rana cea mai adâncă i-o pricinuisese scrisoarea lui Elinor. Scufundat în fotoliu, John Bidlake rămase mult timp nemișcat.

*

Polly Logan stătea în fața oglinzii, în timp ce se pieptăna se auzeau ușoare și fine pârâituri de scânteii electrice.

— Scânteii micuțe, ca o mică luptă, fantome minuscule trăgând cu arma. O mică luptă, ecoul fantomatic al unui zăngănit de arme.

Polly pronunța cuvintele pe un ton egal și cu o voce sonoră, ca și cum ar fi recitat în fața unui auditoriu. Apăsă rar și cu plăcere pe cuvinte, rostogolind *r*-urile, sâsâind, bâzâind *m*-urile ca o albină, lungind vocalele deschise, rostogolindu-le și purificându-le.

— O zăgăneală fantomatică de puști fantomatice, o canonadă fantomatică in-fi-ni-te-zi-mală.

Ce cuvinte frumoase! Simțea o satisfacție deosebită când le pronunța, ascultând cu o ureche lacomă de cunoscător rostogolirea silabelor, în timp ce tăcerea le absorbea. Lui Polly îi plăcuse întotdeauna să vorbească singură. Un obicei

copilăresc la care nu voia să renunțe. „Da, mă amuză, protestă ea, când oamenii râdeau din pricina asta, de ce nu? Nu supăr pe nimeni.”

În ciuda ironiilor, refuza să renunțe la acest obicei.

— Electric, electric, continuă ea, vorbind mai încet, aproape în șoaptă, ca pe scenă. Muschete electrice, biscuiți metrici. Oh! Pieptenele se opri într-un smoc de păr. Se aplecă să vadă mai bine ce face. Fața reflectată în oglindă se apropie de ea. *Ma chere*, exclamă Polly cu voce schimbată, *tu as l'air fatigué. Tu es vieille.*⁸² Ar trebui să-ți fie rușine. La vârsta ta. ȚȚȚ, ȚȚȚ. Nemulțumită, plescăi și își clătină capul. Nu mai merge, nu mai merge. Totuși astă-seară ai fost superbă. „Draga mea, ce bine îți stă în alb.” Imita vocea apăsată a doamnei Betterton. Am să am un aer la fel de ridicol ca al ei? La 60 de ani am s-arăt oare ca un elefant? Bănuiesc totuși că trebuie să fii recunoscătoare chiar dacă primești complimente de la un elefant. „Numără-ți calitățile, numără-le una câte una”, fredona ea încet. „Și ai să fii surprinsă de opera lui Dumnezeu. Oh, Dumnezeule! Dumnezeule!” Lăsă jos pieptenele, începu să tremure violent și își acoperi fața cu mâinile. „Dumnezeule!” Simți că-i năvălește sângele în obraji. „Gafa! Gafa aceea imensă și înfiorătoare!” Nici vorbă că auzise ce discutaseră. „Cum am putut să risc și să spun despre ea că e canadiană?” Polly plângea, copleșită de rușine și jenă amintindu-și clipa aceea. Iată ce se întâmplă când vrei să spui ceva inteligent, cu orice preț. Și apoi, ce să mai vorbim de efortul inutil de a încerca să faci pe deșteaptă tocmai cu Norah! „Cu Norah! O, Doamne sfinte!” Sări de pe scaun și strângându-și în mers capotul pe ea, o luă grăbită pe coridor, spre camera mamei ei. Doamna Logan se culcase și stinsese lumina. Polly deschise ușa și păși în întuneric.

— Mamă! Mamă! strigă Polly cu o voce alarmată și îndurerată.

---

⁸² Draga mea... ai un aer obosit. Ești bătrână (fr.).

— Ce s-a întâmplat? Întrebă neliniștită din întuneric doamna Logan. Se ridică în capul oaselor și căuta furioasă întrerupătorul de lângă pat. Ce s-a întâmplat? Lumina se aprinse cu un declic. Ce s-a întâmplat, draga mea?

Polly se aruncă pe pat și își lipi fața de genunchii mamei.

— Mamă, dac-ai ști ce gafă teribilă am făcut față de Lady Edward! Dac-ai ști! Am uitat să-ți spun.

Doamna Logan aproape că se enervă la gândul că se neliniștise degeaba. Când depui mari eforturi ca să ridici o greutate aparent imensă, e iritant să descoperi că halterele sunt din carton și puteau fi ridicate cu două degete.

— Era nevoie să mă scoli din somn ca să-mi spui asta? Întrebă ea supărată.

Polly își ridică privirea spre ea.

— Îmi pare rău, mamă, repetă ea căindu-se. Dac-ai ști ce gafă *oribilă* am făcut!

Doamna Logan nu se putut stăpâni să nu râdă.

— N-aș fi putut dormi dacă nu ți-aș fi spus, continuă Polly.

— Și nici eu n-aș fi putut să dorm, dacă nu mi-ai fi povestit. Doamna Logan încercă să fie severă și sarcastică. Dar privirea și surâsul o trădau.

Polly îi luă mâna și o sărută.

— Știam că n-ai să te superi, spuse ea.

— Ba mă supăr, și încă foarte tare.

— N-are sens să mă duci pe mine, spuse Polly. Trebuie să-ți povestesc despre gafă.

Doamna Logan mimă parodia unui suspin de adâncă resemnare, și prefăcându-se că e cuprinsă de somn închise ochii. Polly îi relatează întâmplarea. Trecuse de două și jumătate când se întoarse în camera ei. Discutaseră nu numai despre gafă și despre Lady Edward, dar trecuseră în revistă întreaga serată, și pe toți invitații. Sau, mai exact, Polly discutase, iar doamna Logan ascultase, zâmbise și

protestase râzând atunci când comentariile fiicei ei deveneau exagerat de ironice.

— Ascultă, Polly, zise ea, nu trebuie niciodată să spui că unii oameni seamănă cu elefanții.

— Dar doamna Betterton seamănă leit cu un elefant, replică Polly. Țsta-i adevărul. Și cu o voce șoptită, ca pe scenă, adăugă, depășindu-și fantezia cu o fantezie și mai absurdă: Are și un nas ca o trompă.

— Dar are un nas scurt.

Șoapta lui Polly deveni mai sinistră.

— O trompă amputată. I-au tăiat o parte din ea când era mică, așa cum se taie coada la căței.

Capitolul XII

Sbisa nu-și închidea niciodată restaurantul pentru clienții prețioși, care puteau rămâne cât voiau, în ciuda legii, consumând până târziu otrăvuri amețitoare. Un chelner angajat special sosea la miezul nopții pentru acești clienți prețioși care voiau să calce legea. Bătrânul Sbisa avea grijă să profite din plin de pe urma lor. La Ritz băuturile alcoolice erau mai ieftine decât la Sbisa.

Pe la unu și jumătate - „e numai unu și jumătate”, se plânse Lucy - împreună cu Walter și Spandrell, părăsi restaurantul.

— Noaptea e încă tânără, comentă Spandrell. Tânără și cam insipidă. Noptile sunt ființe omenești - devin interesante doar după ce s-au maturizat. La miezul nopții ajung la pubertate. Puțin după ora unu, la majorat. Între două și două și jumătate sunt în floarea vârstei. Peste o oră devin disperate, ca femeile care devorează bărbații sau ca bărbații cărunți care se agită mai tare ca înainte, sperând să se convingă astfel că n-au îmbătrânit. După ora patru, nopțile intră într-o descompunere totală, iar moartea lor e fioroasă. Mai ales la răsăritul soarelui, când sticlele s-au golit, oamenii au un aer de cadavru, iar dorința epuizată s-a transformat în scârbă. Trebuie să recunosc, am un fel de slăbiciune pentru scenele macabre, adăugă Spandrell.

— Sunt convinsă, spuse Lucy.

— Numai în lumina sfârșitului poți să judeci începutul și mijlocul. Noaptea tocmai a ajuns la majorat. Rămâne de văzut cum va muri. Până atunci n-o putem judeca.

Walter știa cum va muri noaptea pentru el - Marjorie va

plânge, el se va enerva de toate aceste complicații și se va simți nenorocit, iar ura față de sine și de femeia cu care fusese atât de crud va izbucni din nou. Știa, dar nu voia s-o recunoască; pe de altă parte, nu-i venea să recunoască nici faptul că trecuse de unu și jumătate și că Majorie îl aștepta, întrebându-se neliniștită ce s-a întâmplat cu el de nu mai vine.

La unu fără cinci, Walter se uită la ceas și declară că trebuie să plece. Ce sens mai avea să stea? Spandrell nici nu se clintea, iar Walter nu întrezărea nicio perspectivă de a rămâne o clipă singur cu Lucy. Nu avea nici măcar această justificare pentru faptul că o făcea pe Marjorie să sufere. O chinuia și totuși nu se simțea fericit, ci plictisit, sătul, exasperat și nerăbdător în nefericirea lui.

— Trebuie neapărat să plec, spuse el ridicându-se. Lucy protestă, îl tachina și îi porunci să rămână. În cele din urmă se așeză din nou pe scaun. Asta se petrecuse în Soho Square, iar seara, după părerea lui Lucy și a lui Spandrell, abia începuse.

— Cred c-a venit vremea, îi spuse Spandrell lui Lucy, să vezi cum arată un revoluționar.

Lucy nici nu dorea altceva.

— Sunt membrul unui fel de club, explică Spandrell și se oferi să-i ia cu el.

— Probabil c-o să întâlniți acolo câțiva dușmani ai societății, continuă el, în timp ce ieșeau din restaurant și se cufundau în întunericul și aerul proaspăt al nopții. Majoritatea sunt băieți cumsecade, însă absurd de copilăroși. Unii par convinși cu adevărat că o revoluție o să-i facă de-a dreptul oameni fericiți. E încântător, e de-a dreptul emoționant. Începu să rânjească. În aceste probleme sunt un estet. Dinamita, de dragul dinamitei.

— Dar la ce folosește dinamita, dacă nu crezi în utopii? întrebă Lucy.

— La ce folosește? Nu vezi la ce? Lucy se uită împrejur.

— Nu văd nimic deosebit de îngrozitor.

— „Au ochi și nu văd.” Spandrell se opri, o apucă de braț și cu mâna liberă făcu un gest în care cuprinse toată piața Soho. Fabrica de murături pustie, transformată în sală de bal; maternitatea; restaurantul Sbisa; editura care scoate almanahul *Who's Who*. Și odinioară, adăugă el, palatul ducelui de Monmouth⁸³. Poți să-ți închipui fantomele:

*„Inspirat poate de o poftă divină,
Tatăl său l-a procreat cu o mai mare pasiune”.*

Și așa mai departe. Cunoști portretul ducelui după execuție? Îl reprezintă așezat în pat, acoperit până la bărbie cu un cearșaf, ca să nu se vadă locul unde i-au tăiat gâtul? Pictat de Kneller⁸⁴. Sau, mi se pare, de Dely. Monmouth și murături, maternitatea și șampania lui Sbisa – gândește-te puțin la ele, te rog.

— Mă gândesc, spuse Lucy, cu toată atenția.

— Și te mai întrebi la ce slujește dinamita?

Merseră mai departe. La ușa unei căsuțe de pe strada St. Giles. Spandrell le spuse să se oprească.

— Așteptați o clipă, zise el, făcându-le semn să se tragă în întuneric.

Sună. Ușa se deschise imediat. În umbră se ținut un scurt conciliabul, apoi Spandrell se întoarse și își chemă însoțitorii. Îl urmară într-un hol întunecos, urcară niște scări și intrară într-o cameră viu luminată, la primul etaj. Lângă cămin stăteau în picioare doi oameni: un indian cu turban și un omuleț cu păr roșcat. Auzind pași, se întoarseră. Omul cu păr roșcat era Illidge.

— Spandrell? Bidlake? spuse el ridicându-și cu o mișcare

---

⁸³ *James Scott, duce de Monmouth* (1649–1685), pretendent la tronul Angliei. După moartea lui Carol al II-lea, debarcă cu armata în Anglia. E învins de James al II-lea, luat prizonier și decapitat.

⁸⁴ *Sir Godfrey Kneller* (1648–1723), pictor portrerist englez, la curtea lui Carol al II-lea.

de uimire sprâncenele incolore, aproape invizibile.

Lucy înainta cu mâna întinsă.

— Suntem cunoștințe vechi, spuse ea prietenoasă, și îi zâmbi recunoscându-l.

Illidge, care era pe punctul de a-și compune o expresie rece și ostilă, se trezi zâmbindu-i la rândul lui.

*

Taxiul intră pe stradă, rupând brusc tăcerea. Marjorie se ridică în capul oaselor în pat și trase cu urechea. Motorul se auzea din ce în ce mai tare. Se întorcea Walter. De data asta era sigură, știa. Mașina se apropia tot mai mult. Ajuns la poalele micului deal din dreapta casei, șoferul trecu în viteză a doua, iar motorul se auzi cam strident, ca bâzâitul unei viespi furioase. Din ce în ce mai aproape. O cuprinse o neliniște fizică și psihică. Simțea că se sufocă, inima îi bătea puternic și neregulat - bătea, bătea, bătea; apoi părea că se oprește. Pulsația obișnuită dispăru, iar Marjorie simți că se deschide sub ea o trapă, un gol. Cunoștea spaima spațiilor pustii, a căderii, căderii... pulsația următoare, venită cu întârziere, o resimți prin contactul violent al trupului cu pământul. Mai aproape, mai aproape. Se temea parcă de întoarcerea lui, deși o dorise cu atâta disperare. Se temea până și de emoția ce o va cuprinde văzându-l, de lacrimile pe care avea să le verse, de reproșurile pe care, în ciuda hotărârii ei, i le va face. Iar el, ce-are să spună, ce-are să facă, ce-are să gândească? Se temea să-și închipuie urmarea. Zgomotul se auzea mai aproape, chiar sub ferestre; apoi se îndepărtă, se stinse. Și fusese atât de sigură că era taxiul lui Walter. Se culcă din nou.

Dacă cel puțin ar fi putut să doarmă. Neliniștea fizică n-o lăsa să ațipească. Sângele îi zvâcnea în urechi. Pielea îi ardea și se uscase. Ochii o dureau. Zăcea nemișcată pe

spate, cu brațele încrucișate pe piept, ca o moartă aranjată pentru înmormântare. „Dormi, dormi”, șopti ea. Se vedea relaxată, calmă, adormită. Deodată, o mână răutăcioasă începu să tragă de nervii ei încordați. Un junghi violent îi contractă mușchii picioarelor; tresări de spaimă. Reacția fizică de teamă îi trezi în minte un sentiment de spaimă, accelerându-i și intensificându-i astfel neliniștea și nefericirea care îi minaseră tot timpul eforturile conștiente de a se calma. „Dormi, dormi, destinde-te!” Zadarnic încerca să se liniștească, să uite, să doarmă. Scăpat de sub control, sentimentul nefericirii pusese stăpânire pe ea. „De ce m-o fi chinuind atât?” întoarse capul. Arătătoarele luminoase ale pendulei de pe noptieră arătau ora trei fără un sfert. Trei fără un sfert – iar Walter știa că nu poate să adoarmă până la întoarcerea lui.

— Știe că mi-e rău, spuse ea cu voce tare. Ce-i pasă? Un alt gând îi veni în minte. „Poate că vrea să mor. Să mor, să nu mai exist, să nu-i mai văd niciodată chipul, să-l las cu cealaltă femeie.” O podidiră lacrimile. Poate că încerca s-o omoare cu premeditare. Atitudinea lui nu se datora ignoranței; știa bine că e bolnavă și că suferă atât de mult. Cruzimea lui urmărea un scop precis. Spera, aștepta ca ea să moară; să moară și să rămână liniștit cu cealaltă femeie. Își vârî capul în pernă și începu să hohotească. Să nu-l mai vadă niciodată, niciodată! Mai bine bezna, singurătatea și moartea veșnică. Și pe deasupra, toate erau împotriva ei. Ce vină avea că nu se poate îmbrăca bine?

„Dac-aș putea să-mi permit luxul de a-mi cumpăra rochiile pe care și le cumpără ea.” Chanel, Lanvin, pagini din *Vogue* îi trecură pe dinaintea ochilor, Molyneux, Groult⁸⁵... La unul dintre acele magazine ieftine dar pretențioase, de pe bulevardele Schaftesburg, de unde-și cumpără cocotele rochiile, văzuse un model care costa șaisprezece guinee. „Îi place Lucy fiindcă e atrăgătoare. Să

---

⁸⁵ Case de modă la Paris.

am eu banii ei...” Nu era drept. Walter se răzbuna pe ea fiindcă nu avea bani. Trebuia să sufere deoarece el nu câștiga destul ca să-i cumpere rochii frumoase.

Pe urmă mai era și copilul. Un alt motiv de răzbunare. Copilul lui. Se plictisise de ea fiindcă arată veșnic obosită și bolnavă: nu o mai iubea deloc. Asta era cea mai mare nedreptate.

O celulă se înmulțise și devenise un vierme, viermele se transformase într-un pește, iar peștele într-un fetus de mamifer. Marjorie se simți bolnavă și sfârșită. Peste cincisprezece ani un băiat va primi la biserică confirmarea. Enorm în hainele sale preoțești, ca o corabie cu pânzele întinse, episcopul are să-l întrebe: „Aici, în prezența lui Dumnezeu și a acestei congregații de credincioși, reînnoiești promisiunea solemnă făcută în numele tău. la botez?” Și fostul vierme va răspunde cu o convingere fierbinte: „Da, o reînnoiesc”.

A mia oară dori să nu fi rămas însărcinată. Walter poate că nu va reuși s-o omoare, deși va avea ocazia s-o facă oricând, după nașterea copilului. Doctorul îi spusese că va naște greu. Pelvisul era strâmt. Moartea îi reapăru ca o prăpastie imensă căscată în față.

Un zgomot o făcu să tresară violent. Cineva deschidea pe furis ușa de la intrarea apartamentului. Balamalele scârțâiră. Se auziră pași tiptili. O altă scârțâitură, zgomotul abia perceptibil al clanței lăsate la loc cu grijă, apoi din nou pași. Alt zgomot și, deodată, sub ușa care dădea spre camera lui Walter apăru o dâră galbenă. Avea de gând să se culce fără ca măcar să-i spună, la întoarcere, noapte bună? Rămase perfect liniștită, trează, tremurând, cu ochii larg deschiși, ascultând zgomotele de dincolo, și bătăile repezi și speriate ale inimii.

Walter se așeză pe pat și începu să-și desfacă șireturile. Se întreba de ce nu s-a întors acum trei ore și, în definitiv, de ce se dusesese la serată. Ura înghesuiala; alcoolul nu-i

făcea bine. iar aerul stătut, mirosul și fumul din restaurant aveau asupra lui un efect nociv, deprimant. Suferise prostee, și, cu excepția celor câtorva clipe penibile și enervante din taxi, nu rămăsese un moment singur cu Lucy. Orele petrecute împreună îl plictiseră și îl scosese din sărite, ore nesfârșite, fiecare minut un nou chin. Zbuciumul datorat poftelor trupești și geloziei crescuse și ca urmare a sentimentului de vinovăție față de Marjorie. Fiecare minut pierdut la restaurant, fiecare minut pierdut printre „revoluționari”. Îl îndepărtase de la satisfacerea poftelor trupești, intensificând în schimb nefericirea lui Marjorie. ca și rușinea și remușcările lui. Trecuse de ora trei când plecaseră de la club. Poate că Lucy își va lua rămas-bun de la Spandrell și-l va lăsa pe el s-o conducă acasă cu mașina? îi aruncase lui Lucy o privire elocventă. Ochii lui impuneau, comandau.

— O să găsim sandvișuri și băutură la mine acasă, spusese ea când ajunseseră în stradă.

— O veste foarte bună, spusese Spandrell.

— Hai, Walter dragă.

Îl apucase de mână și i-o strânse drăgăstos. Walter clătinase din cap.

— Trebuie să mă duc acasă.

Dacă nefericirea ar fi putut să ucidă, ar fi murit în stradă.

— Dar nu ne poți părăsi tocmai acum, protestă ea. Dacă-ai stat până la ora asta, trebuie să rămâi până la capăt. Hai, vino! Îl trase de mână.

— Nu, nu vin.

Cuvintele ei erau adevărate. Cu greu ar fi putut s-o facă pe Marjorie să se simtă mai nenorocită ca până acum. „Dacă Marjorie n-ar exista, își spuse el, dac-ar fi să moară – un avort, o septicemie...”

Spandrell se uită la ceas. Trei și jumătate.

— Noaptea a început să horcăie.

Walter îl ascultă îngrozit; oare Spandrell îi citea

gândurile?

— *Munie des contorts de notre sainte religion*.⁸⁶ Locul tău, Walter, e la patul de agonie al nopții. Nu poți să pleci și s-o lași să moară ca un câine într-un șanț.

Ca un câine într-un șanț. Cuvintele sunau teribil, ca un rechizitoriu.

— Trebuie să plec cu orice preț.

Luase hotărârea, dar cu trei ore prea târziu. Plecase. Pe Oxford Street găsisese un taxi. Sperând zadarnic să se întoarcă neobservat, plătise taxiul la stația Chalk Farm și merse pe jos până la ușa casei; împreună cu Marjorie, ocupau două etaje. Se strecurase pe scări și deschisese ușa cu precauțiile unui criminal. Din camera lui Marjorie nu răzbătea niciun sunet.

Se dezbrăcase și se spălase, de parcă ar fi îndeplinit o operație primejdioasă. Stinsese lumina și se suise în pat. În întuneric, liniștea era deplină. Scăpase.

— Walter!

Cu sentimentul condamnatului trezit de gardieni în dimineața execuției, Walter îi răspunse, prefăcându-se mirat:

— Ești trează, Marjorie?

Se sculă și se îndreptă spre camera ei, de data asta cu sentimentul ucigașului care părăsește celula condamnaților la moarte ca să urce treptele eșafodului.

— Walter, vrei să mă omori?

Singură, ca un câine într-un șanț. Schiță gestul de a o îmbrățișa. Marjorie îl respinse. Nefericirea ei se transformase în furie, iar dragostea în ură și răzbunare.

— Nu mai fi ipocrit pe deasupra. De ce nu-mi spui sincer că mă urăști, c-ai vrea să scapi de mine, c-ai fi fericit dac-aș muri? De ce nu ești cinstit să-mi spui?

— De ce să-ți spun dacă nu este adevărat? protestă el.

— Atunci poate că ai de gând să-mi spui că mă iubești?

---

⁸⁶ Cu serviciul sfintei cuminecături îndeplinite. (fr.).

întrebă ea sarcastic.

Walter era gata să creadă în propriile lui cuvinte; pe de altă parte, într-un fel, o iubea.

— Te iubesc, îți jur. Cealaltă chestiune e un fel de nebunie. Mă depășește. Nu mă pot stăpâni. Dacă ai ști cât mă simt de nefericit. Sunt o brută dezgustătoare.

Tot ce suferise de pe urma dorințelor reprimite, a remușcărilor, a rușinii și a dezgustului de sânge părea că se concentrează prin cuvinte într-o singură, mare durere. Suferea și i se (acea milă de propriile lui suferințe.

— Dacă ai ști, Marjorie.

Deodată, simți că se frânge ceva în el. O mână invizibilă îl strângea de gât, lacrimile îl orbeau, iar o forță necunoscută îl zgudui din cap până-n picioare, smulgându-i. În ciuda voinței, un țipăt înăbușit și aproape inuman.

În întuneric, lângă patul ei, hohotele lui îngrozitoare spulberară mânia lui Marjorie. Era atât de nefericit, iar ea îl iubea atât de mult. Se căi de furia ei, de cuvintele amare rostite.

— Walter, dragul meu.

Întinse mâinile și-l trase spre ea. Walter se simți îmbunat ca un copil de îmbrățișările ei.

*

— Îți face plăcere să-l chinui? se interesă Spandrell în timp ce mergeau pe jos spre Charing Cross Road.

— Pe cine? spuse Lucy. Pe Walter? Dar nu-l chinui.

— De ce nu-l lași atunci să facă dragoste cu tine? spuse Spandrell. Lucy clătina din cap. — Și mai spui că nu-l chinui! Nenorocitul!

— De ce să fac dragoste cu el, dacă nu vreau?

— Într-adevăr, de ce? Cu toate astea, a-l încuraja tot timpul e curată tortură.

— Îmi place Walter, spuse Lucy. E un prieten foarte

agreabil. Desigur, prea tânăr, deși, îți jur, n-am nimic să-i reproșez. Și te încredințez că nu-l chinui. Se chinuie singur.

Spandrell își stăpâni râsul; fluieră după un taxi pe care-l zărise în capătul străzii. Mașina se întoarse și se opri în fața lor. Spandrell continua să rândească, în timp ce urcau în vehicul.

— Nu se alege decât cu ce merită, urmă el din colțul întunecat unde se așezase. E prototipul victimei.

— Al victimei?

— Pentru a face o crimă e nevoie de două persoane. Unii se nasc victime, și sunt omorâți, așa după cum cei care îi omoară se nasc ca să fie spânzurați. Se citește pe fața lor. Există un tip de victimă și unul de criminal. Walter e o victimă evidentă, aproape că cere să fie maltratat.

— Sărmanul Walter!

— E datoria noastră, continuă Spandrell, să ne îngrijim ca să obțină ceea ce solicită.

— Nu-i mai bine să ne îngrijim ca să nu obțină? Sărmanul de el.

— Trebuie să fii întotdeauna de partea destinului. Walter e evident născut să fie victimă. E datoria noastră să ajutăm destinul. Mă bucur să văd c-ai și început s-o faci.

— Ascultă-mă, eu nu-l chinui. Ai un foc?

Spandrell aprinse chibritul. Cu țigara între buze, Lucy se aplecă să soarbă flacăra. O văzuse astfel, cu aceeași mișcare rapidă, grațioasă și lăcomă, aplecându-se pentru a-i sorbi sărutările. Figura ei se concentra asupra flăcării, cu gestul cu care odinioară anticipa voluptatea iminentă. Există numeroase gânduri și sentimente; gesturile sunt însă puține la număr, iar o mască poate exprima o mie de stări, doar prin câteva strâmbături. Lucy își relua locul. Spandrell aruncă pe geam chibritul. Vârful roșu al țigării ardea inegal în întuneric.

— Ții minte aventura noastră ciudată la Paris? Întrebă el, cu gândul încă la concentrarea și pasiunea de pe chipul ei.

Acum trei ani fusese amantul ei cam o lună.

— Îmi amintesc. A fost grozav, deși a ținut puțin. Erai oribil de instabil.

— Cu alte cuvinte, n-am protestat atât de vehement cum sperai tu când ai fugit cu Tom Trivet.

— Ce minciună! Lucy se indignă. Începuseși să dispari din viața mea cu mult înainte ca eu să fi visat măcar de Tom.

— Bine, fie cum spui tu. De fapt nu reprezentai suficient o victimă pe gustul meu.

Lucy n-avea nimic dintr-o victimă, și nici măcar, reflectase el deseori, nimic dintr-o femeie obișnuită. Își putea satisface plăcerile cu un bărbat, fără remușcări, știind ce urmărește, și fără să îngăduie gândurilor și sentimentelor ei să participe la plăcere. Lui Spandrell nu-i convenea să fie folosit și exploatat pentru distracția altuia. Dorea să fie el beneficiarul. Pe Lucy era exclus s-o facă sclava lui.

— Și eu sunt la fel, adăugă el. Am nevoie de victime.

— Vrei să spui că m-am născut o criminală?

— Credeam că am căzut de acord de mult asupra acestui lucru, dragă Lucy.

— Niciodată n-am căzut de acord asupra vreunui lucru, protestă ea, și nici n-am să cad vreodată. Cel mult, timp de o jumătate de oră, când se ivește ocazia.

— Ții minte, la Paris? La restaurantul „Chaumiere”. La masa de alături stătea un tânăr care-și făcea buzele.

— Și care avea o brățară de platină cu diamante. Dădu din cap, surâzând. Iar tu ai spus că sunt un înger, dacă nu mă înșel.

— Un înger rău, preciza el, congenital rău.

— Ținând seama că ești un om inteligent, Maurice, spui o mulțime de prostii. Crezi sincer că există lucruri drepte și nedrepte?

Spandrell îi luă mâna și i-o sărută.

— Dragă Lucy, spuse el, ești magnifică. Să nu-ți ascunzi

niciodată talentele. Bine ai făcut, sucub fidel și bun! Îi sărută mâna din nou. Fă-ți datoria mai departe, așa cum ți-ai făcut-o. Asta-i tot ce așteaptă de la tine cerul.

— Încerc doar să mă distrez.

Taxiul trase în fața casei ei din Bruton Street.

— Dumnezeu mi-e martor, adăugă ea pe când ieșea din taxi, că nu prea reușesc. Uite, am găsit banii.

Întinse șoferului o bancnotă de zece șilingi. Lucy insista, când se afla în compania bărbaților, să achite o cotă cât mai mare din cheltuieli. Plătind, se simțea independentă și putea să facă ce voia.

— Nimeni nu mă ajută, continuă ea încercând să deschidă ușa de la intrare. Sunteți cu toții uimitor de anoști.

În sufragerie îi aștepta o copioasă natură moartă compusă din sticle de băutură, fructe și sandviciuri; reflectate de pereții lucioși ai termostatului, siluetele lor fantastice păreau că pășesc printr-un univers noneuclidian. Profesorul Dewar⁸⁷ lichefiase hidrogen pentru ca supa lui Lucy să rămână fierbinte până în zori. Deasupra bufetului atârna una dintre picturile lui John Bidlake, înfățișând un interior de teatru. O curbă a galeriei, câteva rânduri de fețe, unele peste altele, și un colț luminos al avanscenei.

— E foarte reușit! spuse Spandrell, protejându-și ochii cu mâna pentru a vedea mai bine.

Lucy nu-i răspunse. Se privea într-o veche oglindă cu sticla înverzită.

— Ce-am să mă fac când îmbătrânesc? întrebă ea deodată.

— Ai putea eventual să mori, spuse Spandrell cu gura plină de pâine și de pateu de găscă.

— Cred c-am să mă apuc de știință, ca bătrânul. Există oare o zoologie umană? De broaște m-aș plictisi repede. Apropo de broaște, adăugă ea, îmi place destul de mult

---

⁸⁷ *Sir James Dewar* (1842–1923), fizician și chimist englez, autor al unor studii despre lichefierea hidrogenului și oxigenului.

tânărul scund cu păr roșcat – cum îl cheamă? – ah, Illidge. Ne urăște de moarte fiindcă suntem bogați.

— Nu mă vâri la un loc cu cei bogați. Dac-ai ști... Spandrell dădu din cap. „Să sperăm că-mi aduce bani mâine după-masă”, își spuse el, gândindu-se la mesajul pe care i-l comunicase Lucy. Îi scrisese mamei lui că stă prost cu banii.

— Îmi plac oamenii care pot să urască, continuă Lucy.

— Illidge știe să urască. E plin de teorii, de venin și de invidie. Dorește din răspuțeri să vă arunce pe toți în aer.

— Și de ce n-o face? De ce n-o faci și tu? Nu-i ăsta scopul clubului tău?

Spandrell ridică indiferent din umeri.

— Știi, între teorie și practică e o mică diferență. Iar când te consideri un comunist activ, un adept al materialismului științific și un admirator al revoluției ruse, teoria asta sună neașteptat de bizar. Ar trebui să-l auzi pe tânărul nostru prieten discutând despre asasinate. Cele politice îl interesează, firește, în mod deosebit. El însă nu face o mare deosebire între diferitele ramuri ale acestei profesii. După el, toate sunt la fel de primejdioase și de neînsemnate din punct de vedere moral. Vanitatea ne face să exagerăm importanța vieții omenești, individul nu reprezintă nimic. Natura se îngrijește numai de specii. Și-așa mai departe. Ciudat, confirmă Spandrell, deschizând o paranteză, cât sunt, în general, de demodate și chiar de primitive ultimele manifestări ale artei și ale politicii. Limbajul junelui Illidge pare un amestec între poemul *În Memoham*⁸⁸ și delirul unui indian, mexican sau malaez, pe cale să-l cuprindă amokul. Încearcă să justifice cu ajutorul unor argumente științifice depășite cea mai primitivă, mai sălbatică și mai animală indiferență față de viață și de individ. E într-adevăr foarte ciudat.

---

⁸⁸ Poem inspirat de moartea unui prieten, al poetului englez *Lord Arthur Tennyson* (1809-1892).

— Dar de ce este depășită știința? întrebă Lucy. Ținând seama că și el e un om de știință...

— Da, dar se consideră comunist, crede, cu alte cuvinte, în materialismul secolului al nouăsprezecelea. Nu poți fi un adevărat comunist fără să fii și mecanicist. Trebuie să crezi că singurele realități fundamentale sunt spațiul, timpul și masa. iar restul sunt prostii, simple iluzii burgheze. Sărmanul Illidge! Einstein și Eddington⁸⁹ îl scot din sărite. Și ce ură trebuie să nutrească pentru Henry Poincaré⁹⁰! Ce furios trebuie să fie pe bătrânul Mach⁹¹. I-au zdruncinat convingerile lui naive, afirmând că legile naturii sunt convenții folositoare, de proveniență strict umană, și că spațiul, timpul și masa, adică întreg universul lui Newton și al urmașilor săi, nu sunt decât invențiile noastre. Această idee îi apare la fer de revoltătoare și de penibilă, ca și cea a inexistenței lui Cristos unui creștin. E un om de știință, dar principiile îl fac să lupte împotriva oricărei teorii științifice care nu are cel puțin cincizeci de ani vechime. E delicios de comic.

— Sunt convinsă, spuse Lucy căscând; trebuie însă să te intereseze teoriile, și pe mine mă lasă rece.

— Dar pe mine mă interesează, protestă Spandrell, așa că nu mă scuz. Dacă preferi pot să-ți dau câteva exemple de inconsecvențele lui practice. Cu totul întâmplător, am descoperit, nu demult, că Illidge manifestă față de familia lui cel mai emoționant simț al răspunderii. Își ajută mama, plătește taxele fratelui mai mic la școală și i-a dat surorii lui, la căsătoria ei, cincizeci de lire.

— Și ce găsești rău în asta?

---

⁸⁹ *Sir Arthur Stanley Eddington* (1882–1944), fizician englez, promotor al teoriei expansiunii universului. A aplicat teoria relativității în astrofizică.

⁹⁰ *Henry Poincaré* (1854–1912), matematician francez de orientare pozitivistă.

⁹¹ *Ernst Mach* (1838–1916), fizician și filosof austriac de formație idealist subiectivă.

— Ce găsesc rău? E o atitudine dezgustător de burgheză! Din punct de vedere teoretic nu face nicio diferență între mama lui și orice femeie în vârstă. Știe că într-o societate organizată cum trebuie, mama lui va fi dusă în camera de execuție, din cauza artritei. Și cu toate astea îi trimite nu știu cât pe săptămână ca să-și ducă o existență inutilă! L-am înțepat pe tema asta acum câteva zile. S-a înroșit și s-a enervat foarte tare, de parcă l-aș fi prins trișând la cărți. Așa că pentru a-și reface prestigiul, a fost silit să schimbe subiectul și a început cu o ferocitate extrem de calmă, de obiectivă și de științifică, o discuție despre asasinatul politic și avantajele care rezultă de pe Urma lui. M-am mulțumit să-i râd în nas. Zilele astea l-am amenințat și i-am spus: „Am să te cred pe cuvânt și-am să te invit la o serată ca să împruști oamenii”. Și unde mai pui, c-am să-l invit.

— Nu te cred. Ești bun doar să trăncănești, ca toată lumea.

— E adevărat, recunosc Spandrell.

— Anunță-mă și pe mine dacă ai să încetezi vreodată cu trăncăneala și dacă intenționezi să întreprinzi ceva. Cine știe ce-ai putea crea.

— Cine știe mai degrabă ce-aș putea ucide.

— Exact, această energie vitală care ucide e, de fapt, cea mai vie. Lucy se încruntă, Sunt sătulă de tipurile comune și convenționale ale energiei vitale. Tinerețea la prora vasului, plăcerea la cârmă, știi tu. E idiot și monoton. Energia pare să aibă astăzi puține posibilități de manifestare. Am impresia că pe vremuri era altfel.

— Există o violență și o artă de-a face dragoste. La ele te referi?

— Da. Făcu un gest afirmativ: Mai înainte, energia vitală nu era atât de exclusiv... atât de exclusiv ticăloasă, ca s-o spun pe șleau.

— A fost călcată și cea de-a șasea poruncă, iar pe de altă parte sunt prea mulți polițiști astăzi.

— Mult prea mulți. Nu te lasă nici să clipești. Ar fi trebuit să încerci până acum toate experiențele.

— Dar dacă niciuna nu face doi bani așa cum crezi tu - ce sens mai are?

— Ce sens? Ar putea să fie amuzant, interesant.

— Dar nu pot fi niciodată foarte interesante dacă nu ești convins că sunt greșite.

Timpul și obișnuința extirpaseră greșelile din mai toate manifestările pe care Spandrell le considerase reprobabile. Le îndeplinea cu lipsa de zel a celui ce ia tramvaiul dimineața, când se ducea la slujbă. „Unii, continuă el să reflecteze, încercând să formuleze obscuritățile vagi ale propriilor lui sentimente, nu pot săvârși o faptă bună decât încalcând-o. Dar ce te faci când vechile delictе au încetat de-a mai fi considerate ca atare? Argumentația continuă la nesfârșit. Singura soluție pare a fi comiterea unor delictе noi și din ce în ce mai grave, încercarea tuturor experiențelor, cum ar spune Lucy în jargonul ei”.

— O cale de-al cunoaște pe Dumnezeu, încheie el rar, este de a-i nega existența.

— Maurice dragă! protestă Lucy.

— Mă opresc. Râse. Dar spune-mi, de vreme ce mă iei cu „Maurice dragă!” (îi imită intonația), dacă nu-ți dai seama ce înseamnă bunătatea și nici ce înseamnă s-o batjocorești, ce sens are să încerci experiențe care te pot duce la comisariatul de poliție?

Lucy dădu nepăsătoare din umeri.

— Curiozitatea. Plictiseala.

— Din nefericire e adevărat, suntem plictisiți cu toții. Râse din nou. Cred totuși că fiecare dintre noi ar face bine să-și vadă de treburі.

— Și care sunt treburile mele? Spandrell rânji:

— Modestia, încep el, mă împiedică...

Capitolul XIII

Walter luă autobuzul spre Fleet Street⁹²; nu se simțea foarte fericit, dar, cel puțin, se liniștise – se liniștise căci știa că totul se aranjase. Da, totul se aranjase; totul – căci în zbuciumul din noaptea trecută totul ieșise la iveală. Mai întâi n-avea s-o mai vadă pe Lucy; hotărâse definitiv, o făgăduise, atât spre binele lui cât și al lui Marjorie. Urma apoi să-și petreacă serile acasă. În sfârșit, avea să-i ceară lui Burlap o majorare a salariului. Totul se aranjase. Până și vremea părea să se bucure de hotărârile lui. Era o zi cu ceață albă și deasă, o zi atât de calmă încât aveai impresia că toate zgomotele din Londra erau nefirești. Vuietul traficului intens ni afecta liniștea și tăcerea zilei. Totul se aranjase; lumea o lua de la început – poate puțin triumfătoare și complet lipsită de strălucire, dar cu o resemnare și o liniște fermă, pe care nimic nu putea să le tulbure.

Amintindu-și întâmplarea din seara trecută, Walter se aștepta să fie primit cu răceală la birou. Burlap însă se afla într-o dispoziție excelentă. Și el își reamintea noaptea trecută și dorea cu orice preț ca Walter s-o uite. Îl salută cordial, îi strânse afectuos brațul, și îl fixă de pe scaun cu o privire inexpressivă; ochii lui păreau niște găuri în bezna din fundul craniului. Buzele zâmbeau însă subtil și încântător. Walter îi întoarse salutul și zâmbetul, cu sentimentul penibil al ipocriziei. Burlap îi provoca întotdeauna această senzație, căci, alături de el, nu se simțea perfect cinstit sau sincer.

---

⁹² Arteră principală la Londra, sediul celor mai importante ziare și publicații.

Era foarte neplăcut. Avea impresia vagă că în prezența lui Burlap devenea mincinos și farsor. Tot ce spunea, chiar și atunci când își dezvăluia convingerile cele mai intime, suna fals.

— Mi-a plăcut articolul tău despre Rimbaud, declară Burlap, continuând să strângă brațul lui Walter și zâmbindu-i de pe scaunul turnant, lăsat pe picioarele din spate.

— Mă bucur, răspunse Walter jenat totuși că remarca nu i se adresa numai lui, ci și unui anumit sector din mintea lui Burlap, care-i șoptise: „Spune-i neapărat ceva amabil despre articol”. Exigențele acestui sector erau îndeplinite conștiincios de un alt sector din mintea lui Burlap.

— Ce tip! exclamă Burlap. Iată un om care într-adevăr credea în viață!

Din clipa când preluase conducerea revistei *Literary World*, ca și redactarea articolelor de fond, Burlap proclama aproape săptămânal necesitatea de a crede în viață. Încrederea în viață era unul dintre cele mai neplăcute lucruri, găsea Walter. Ce însemnau aceste cuvinte? Nici măcar acum nu avea cea mai vagă idee despre sensul lor. Burlap nu-i explicase niciodată. Trebuia să înțelegi intuitiv; dacă nu reușeai, erai pierdut. Walter își închipuia că se numără printre cei pierduți. N-avea să uite niciodată prima lui discuție cu viitorul șef.

— Am auzit că aveți nevoie de un redactor-adjunct, începuse el cu timiditate.

Burlap dăduse afirmativ din cap.

— Da, am nevoie.

După o imensă și îngrozitoare tăcere, îl fixase cu privirea lui inexpressivă, și-l întrebase:

— Crezi în viață?

Walter roșise până în vârful urechilor.

— Da.

Era singurul răspuns posibil. Urmase altă perioadă de muțenie, apoi Burlap îl privise din nou.

— Ești virgin? se interesă el.

Walter se roșise și mai violent, ezitase și, în cele din urmă, clătinase din cap. Tocmai târziu descoperise, citindu-i unul dintre articole, că Burlap îl imita pe Tolstoi. „Accesul direct la lucrurile fundamentale, mărețe și simple”, cum descria însuși Burlap impertinențele psihologice ale bătrânului salvator de suflete.

Da, Rimbaud credea cert în viață, recunoscuse Walter cu o voce slabă, cu sentimentul că scrie o scrisoare oficială de condoleanțe.

Discuția despre credința în viață eră la fel de ridicolă ca și afirmația că împărtășea marea durere a unei cunoștințe.

— Credea atât de mult în viață, continuă Burlap lăsându-și ochii în jos (spre marea ușurare a lui Walter) și clătinând gânditor capul, credea atât de adânc în viață încât era gata să renunțe la ea. După mine, abandonarea literaturii de către Rimbaud a fost un sacrificiu premeditat. („Folosește prea ușor vorbe mari”, își spusese Walter). Acel ce vrea să-și salveze viața, trebuie să și-o piardă. („Vai, vai!”) Să fii cel mai înzestrat poet al generației tale și, conștient de asta, să renunți la poezie – iată ce înseamnă să-ți dai viața pentru a-ți-o salva. Un exemplu sigur de încredere în viață. Credința lui era atât de puternică încât nu ezita să renunțe la viață, cu certitudinea că va câștiga astfel o altă viață, mai bună. („Mult prea facil!” Walter se simțea jenat.) O viață de contemplație mistică și intuiție. Ah, dac-am ști ce-a făcut și ce-a gândit în Africa?! Dac-am ști?!

— A adus prin contrabandă arme pentru împăratul Menelik⁹³, avu Walter curajul să răspundă. Și judecând după scrisorile lui, păreau să-l fi preocupat mai ales banii și dorința de a-și face un rost în viață. Avea patruzeci de mii de franci sub centură, adică vreo zece kilograme de aur,

---

⁹³ *Menelik al II-lea* (1844–1913), împărat al Abisiniei; a luptat împotriva dominației italiene și a depus mari eforturi pentru centralizarea și modernizarea țării sale.

prinse la șold. „Apropo de aur, își spuse el, ar trebui neapărat să aduc vorba despre mărirea mea de salariu.”

Puștile pentru Menelik și cei patruzeci de mii de franci îl făcură pe Burlap să zâmbească cu o expresie de iertare creștină.

— Îți închipui cu adevărat, întrebă el, că acea contrabandă de arme și bani era subiectul care-l preocupa în timp ce se alia în deșert? Pe el, care a scris *Les Illuminations*?

Walter roși ca și cum s-ar fi făcut vinovat de un solicism îngrozitor.

— Astea sunt singurele date pe care le cunoaștem, spuse el scuzându-se.

— Dar există o intuiție mai adâncă decât simplele date. „O intuiție mai adâncă” era formula preferată a lui Burlap pentru propriile lui păreri. Rimbaud își realiza o nouă viață; ca să ajungă în împărăția Cerurilor.

— E o simplă presupunere, spuse Walter jenat. Ce bine ar fi fost dacă Burlap n-ar fi citit *Noul Testament*.

— Pentru mine, replică Burlap, e o certitudine. O certitudine absolută. Vorbea foarte apăsător și clătina violent din cap. O certitudine completă și absolută, repetă el; se autosugestiona ajungând într-o stare de convingere falsă dar îndârjită, prin repetiția aceleiași fraze. Completă și absolută.

Tăcu, dar în suflet continua să își excite furia mistică. Se gândea la Rimbaud până devenea Rimbaud. Apoi, pe neașteptate, diavolul dinlăuntrul lui își scotea capul, rânjind și îi șoptea: „Ducea vreo zece kilograme de aur la șold”. Burlap izgoni diavolul, schimbând subiectul discuției.

— Ai văzut noile cărți de recenzat? spuse el arătând spre două teancuri de volume așezate pe un colț al mesei. Kilometri de literatură contemporană. De enervare, începu să facă haz. De ce oare nu se mai opresc autorii din scris? E o boală. O dizenterie blestemată, ca aceea de care suferă

sărmana doamnă din *Biblie*, dacă îți amintești.

Walter își amintea în primul rând că spiritul aparținea lui Philip Quarles.

Burlap se ridică și începu să răsfoiască unele cărți.

— Vai de capul bietului recenzent! spuse el suspinând.

Bietului recenzent i se oferea oare acum ocazia să-și plaseze micul discurs în vederea măririi salariului? Walter se încorda și își concentra voința.

— Mă întrebam...

Burlap însă începuse și el să vorbească aproape simultan.

— S-o chem pe Beatrice, spuse el și apăsă de trei ori pe sonerie. Iartă-mă, ce spuneai?

— Nimic.

Cererea trebuia amânată. Nu putea fi formulată în public, mai ales când acest public era Beatrice. „S-o ia dracu pe Beatrice!” își spuse el pe nedrept. Cine-o obliga să scrie pe gratis scurte recenzii și să-l mai și ajute pe Burlap? Asta fiindcă avea venitul ei particular și-l adora pe redactorul-șef.

Odată, Walter i se plânsese lui Beatrice, în glumă, de cele șase lire mizerabile pe care le primea săptămânal.

— Dar merită să faci sacrificii pentru revista *Literary World*, îi răspunse ea bătaios. În definitiv, ai o răspundere în fața oamenilor și *trebuie* să faci ceva pentru ei. Repetate cu vocea ei limpede și bătoasă, sentimentele creștine ale lui Burlap i se părură lui Walter extrem de ciudate. Revista *Lumea*, continuase ea, realizează într-adevăr ceva și trebuie s-o ajuți.

Ar fi trebuit să-i răspundă că venitul său particular era foarte mic iar pe de altă parte el nu se îndrăgostise de Burlap. Nu-i răspunse totuși, și se lăsase cicălit. „S-o ia dracu!”

Beatrice intră - o creatură micuță, îngrijită, grăsuță, foarte țeapănă și cu un aer eficient.

— Bună, Walter spuse ea și la fiecare cuvânt Walter simți că îl lovește peste degete cu un ciocănel de fildeș. Îl cercetă cu ochii ei strălucitori, cafenii și cam bulbucăți. Arăți obosit, urmă ea. Stors, de parcă ai făcut dragoste toată noaptea. Îl ironiza permanent. Nu-i așa?

Walter se înroși.

— Am dormit prost, se bâlbâi el și se cufundă în lectura unei cărți.

Triară cărțile pentru diverși recenzenți. Un teanc mic pentru expertul științific, un altul pentru metafizicianul revistei și o grămadă întreagă pentru specialistul în literatură. Vraful cel mai voluminos cuprindea cărțile proaste, care nu erau recenzate sau nu meritau decât o scurtă notă.

— Uite o carte despre Polinezia, pentru tine, Walter, spuse Burlap generos. Și o nouă antologie de versuri franțuzești. Nu. dacă mă gândesc mai bine, cred că pe-asta am s-o recenzez eu.

Când se gândea „mai bine” reținea pentru el cărțile cele mai interesante.

— *Viața Sfântului Francisc repovestită pentru copii de Bella Jukes*. Teologie sau prostii? Întrebă Beatrice.

— Prostii, spuse Walter uitându-se peste umărul ei.

— Mi-ar plăcea însă, ca un pretext, să scriu un mic articol despre Sfântul Francisc, spuse Burlap.

Când nu era ocupat cu publicarea revistei se dedica unui lung studiu asupra sfântului Francisc, ce urma să fie intitulat *Sfântul Francisc și sufletul modern*. Luă cartea din mâinile lui Beatrice și o frunzări.

— Prostii, admise el. Dar ce om extraordinar! Într-adevăr extraordinar!

Începu să se autosugestioneze, încercând să se pătrundă de spiritul sfântului Francisc.

— Ex-tra-or-di-nar! răpăi Beatrice, cu privirea fixată asupra lui Burlap.

Walter se uită la ea curios. Ideile, ca și atitudinea ei agasantă păreau a emana de la doi oameni diferiți, între care singura legătură perceptibilă era Burlap. Exista oare și vreo legătură internă și organică?

— Ce integritate nimicitoare! continuă Burlap îmbătat de propriile lui cuvinte.

Clătină din cap, oftă și se liniști suficient ca să-și vadă mai departe de treburile din acea dimineață.

Când lui Walter i se ivi prilejul să vorbească (dar cu timiditate, și cu ce aversiune penibilă!) despre salariu, Burlap dădu dovada de o înțelegere nemaipomenită.

— Știu, amice, spuse el, lăsându-și mâna pe umărul lui, cu un gest care-l tulbură pe Walter, amintindu-i de vremea când, școlar fiind, jucase rolul lui Antoniu în *Neguțătorul din Veneția*. Nesuferitul de Porter, un elev mai mare, în rolul lui Bassanio trebuia să manifeste prin gesturile lui prietenie. Știu ce înseamnă s-o duci greu.

Râse scurt, lăsând să se subînțeleagă că era un specialist franciscan în materie de sărăcie, dar din prea multă modestie nu insista asupra acestui lucru.

— Știu, amice, continuă el cu aerul că nu investise un sfanț în revistă, că de ani de zile trăia din două lire pe săptămână, ca și cum n-ar fi fost coproprietarul și redactorul bine plătit al publicației. Aș dori să putem să-ți dăm de trei ori mai mult. O meriți, amice. Îl bătu pe umeri discret.

Walter bolborosi ceva neclar, în chip de scuze. Bătutul discret pe umăr, crezu el, era semnalul pentru a începe:

„Sunt cel mai jigărit batal,
Cel mai nimerit să fie tăiat.”

— Aș dori de dragul tău, continuă Burlap, ca și de dragul meu, adăugă el situându-se, cu un zâmbet vag și pocăit, în aceeași situație financiară cu Walter, ca revista să aducă

mai mulți bani. Dacă ai scrie mai prost, poate că s-ar întâmpla.

Complimentul era amabil. Burlap îl sublinie bătându-l pe Walter din nou pe umăr și zâmbindu-i. Privirea lui nu exprima însă nimic. Întâlnindu-i-o pentru o secundă, Walter avu impresia ciudată că ochii lui Burlap nici nu-l priveau, ci se uitau în gol.

— Revista e prea bună. În mare măsură e din vina ta. Nu poți servi și pe Dumnezeu și pe Mamon.

— Firește, recunosc Walter; avu iarăși sentimentul că vorbele mari se rosteau prea ușor.

— Aș dori să-i putem servi pe amândoi.

Semăna cu un sfânt Francisc binedispus, care se prefăcea că-și bate joc de propriile sale principii.

Walter începu și el să râdă, dar fără chef. Dorea să nu fi pomenit niciodată cuvântul salariu.

— Mă duc să vorbesc cu domnul Chivers, spuse Burlap. Domnul Chivers era administratorul revistei. Burlap îl folosea, așa cum oamenii de stat romani se slujeau de oracole și auguri pentru a-și duce la îndeplinire politica. Hotărârile care nu erau pe placul nimănui puteau fi veșnic atribuite domnului Chivers. În schimb, orice hotărâre agreabilă luată de Burlap părea întotdeauna rezultatul unei lupte cu tirania nemiloasă a administratorului. Domnul Chivers reprezenta o ficțiune convenabilă.

— Mă duc chiar azi-dimineață.

— Nu te deranja, spuse Walter.

— Dacă are să fie omenește posibil să-i smulg ceva pentru tine...

— Nu, te rog. Walter îl rugă insistent să nu i se dea mai mult. Cunosc greutățile. Să nu crezi că vreau...

— Dar te exploatăm, Walter, te exploatăm sângeros.

Cu cât Walter protesta mai mult, cu atât Burlap devenea mai generos.

— Să nu-ți închipui că nu-mi dau seama. Mă preocupă de

mult timp.

Mărinimia lui era contagioasă. Walter se decise să nu primească bani în plus; se decise ferm, chiar dacă era sigur că revista putea să-i dea mai mult.

— Te rog, Burlap, aproape că îl rugă el, aş prefera ca lucrurile să rămână cum sunt.

Îşi aminti brusc de Marjorie. Ce nedrept era cu ea! O sacrifica de dragul comodităţii lui. Fiindcă tocmeala i se părea dezgustătoare şi refuza să lupte sau să accepte favoruri, sărmăna Marjorie nu-şi va putea comanda niciodată rochii noi şi va trebui să renunţe să mai angajeze o servitoare.

Burlap înlătură cu un gest al mâinii obiecţiile lui Walter. Insista să fie generos.

— Mă duc să vorbesc imediat cu Chivers. Cred că voi reuşi să-l conving să-ţi mai dea douăzeci şi cinci de lire pe an.

Douăzeci şi cinci de lire pe an! Adică zece şilingi pe săptămână. Mai nimic. Marjorie spusese că trebuie să pretindă cel puţin o sută de lire.

— Mulţumesc, spuse el, şi se dispreţui pentru cuvintele rostite.

— Mă tem că e ridicol de puţin. Extrem de puţin.

„Asta ar fi trebuit să spun”, îşi zise Walter.

— Mi-e ruşine să ţi le ofer. Dar ce se poate face?

Evident nu se putea face nimic, pentru simplul motiv că acest „ce se poate” reprezenta de fapt ceva impersonal şi inexistent.

Walter bâlbâi. câteva cuvinte în chip de mulţumire. Se simţea umilit şi dădea vina pe Marjorie.

Când venea la serviciu, de trei ori pe săptămână, Walter lucra în acelaşi birou cu Beatrice. Burlap, în izolarea lui redacţională, stătea singur. În acea zi trebuiau scrise recenziile scurte. Între ei, pe masă, se aflau teancurile de cărţi proaste. Se serviră singuri. Un banchet literar - un

banchet de deșeuri. Romane proaste și versuri fără valoare, sisteme filosofice idioate și cărți moralizatoare plate, biografii fără însemnătate și cărți plicticoase de călătorie, volume religioase de-a dreptul grețoase și cărți pentru copii atât de vulgare și de tâmpite încât dacă le citeai ți se făcea rușine pentru întreaga rasă umană – teancul era înalt, și în fiecare săptămână se înălța tot mai mult. Capacitatea de muncă a lui Beatrice, discernământul rapid și acea ușurință a lui Walter se dovedeau neputincioase în fața acestei avalanșe, începură să lucreze „ca niște vulturi în Turnurile Tăcerii”⁹⁴, cum spunea Walter. Recenziile din acea dimineață erau extrem de virulente.

În scris Walter reușea ceea ce în viață nu izbutise niciodată. Articolele lui constituiau o bătaie de joc nemiloasă. Bietele fete bătrâne și serioase se simțeau profund rănite în amorul lor propriu, când citeau aprecierile lui brutal de disprețuitoare asupra poeziilor pe care le scriseseră din inimă despre Dumnezeu, Pasiune și Frumusețile Naturii. Vânătorii de animale mari, care se bucuraseră atât de mult de călătoriile lor în Africa se mirau că relatările atât de interesante făcute de ei erau considerate plictisitoare. Tinerii romancieri care împrumutaseră stilul și concepțiile epice ale autorilor celebri, dezvăluind cu îndrăzneală cele mai intime secrete ale vieții lor sexuale, se simțeau jigniți, uimiți, indignați, când aflau că stilul lor era pompos, construcția inexistentă, psihologia personajelor falsă, iar conflictul artificios și melodramatic. O carte proastă e la fel de greu de scris ca și una bună; ea se naște la fel de sincer în sufletul scriitorului. Sufletul autorului prost fiind însă, din punct de vedere artistic cel puțin, de calitate inferioară, această sinceritate,

---

⁹⁴ Turnuri situate la marginea Bombay-ului. Cadavrele parșilor sunt lăsate aici pradă vulturilor. Printr-o veche tradiție, această practică cu caracter sacru reprezintă în ochii parșilor suprema onoare adusă celui mort.

dacă nu va fi întotdeauna neinteresantă în fond, își va găsi în orice caz o expresie neinteresantă, iar efortul cheltuit pentru compunerea ei rămâne o pierdere de timp. Natura e monstruos de nedreaptă. Nimic nu poate înlocui talentul. Migala și toate calitățile sufletești nu fac doi bani. Scufundat în teancul său de cărți proaste, Walter comenta cu ferocitate lipsa de talent. Conștienți de răbdarea depusă, de sinceritatea și bunele lor intenții artistice, autorii de cărți proaste se simțeau tratați nedrept și revoltător.

Metodele critice ale lui Beatrice erau simple; încerca de fiecare dată să scrie în sensul părerilor lui Burlap. De fapt, lăuda toate cărțile care după ea tratau serios viața și problemele ei, și le condamna pe celelalte. Ar fi fost în stare să susțină că *Festus* a lui Bailey⁹⁵ era mai valoros decât *Candide*, presupunând că Burlap sau vreo altă autoritate în materie nu i-ar fi spus dinainte că era de datoria ei să prefere pe *Candide*. Întrucât nu i se îngăduia decât să critice cărțile proaste, lipsa ei de intuiție critică nu avea mare importanță.

Își văzură mai departe de lucru; la prânz luară dejunul la un restaurant. După aceea se. Întoarseră și se așezară din nou la treabă. Între timp sosiseră unsprezece cărți.

— Mă simt, spuse Walter, ca vulturii din Bombay în timpul unei epidemii printre parși.

Bombay-ul și parșii îi amintiră de sora lui, Elinor. Se îmbarca astăzi, împreună cu Philip. Walter se bucura de întoarcerea lor. Erau aproape singurele persoane cu care putea discuta deschis despre necazurile lui. O să se poată consulta cu ei.

Grație lor se va. simți reconfortat, iar răspunderile proprii îi vor părea mai ușoare. Deodată, își aminti că totul fusese hotărât și nu mai existau probleme. Niciuna. Sună telefonul. Ridică receptorul.

---

⁹⁵ *Philip Jones Bailey* (1816–1902), poet englez, autorul unui lung poem filosofic – *Festus*.

— Tu ești, dragă Walter? Era vocea lui Lucy.

Simți o strângere de inimă, căci știa ce avea să urmeze.

— Tocmai m-am sculat, explică ea. Sunt singură de tot. Voia ca Walter să vină să ia ceaiul cu ea. Walter refuză. Atunci, după ceai.

— Nu pot, insistă el.

— Prostii! Firește că poți.

— Cu neputință.

— Dar de ce?

— Am treabă.

— Dar nu după șase. Vino neapărat.

La urma urmei, se gândi el, poate c-ar fi mai bine s-o vadă și să-i explice ce hotărâse.

— N-am să te iert niciodată dacă nu vii.

— Bine, spuse el. Am să fac un efort. Dacă-o să fie cu putință, am să vin.

— Îți place să flirtezi, îl persifla Beatrice când Walter puse receptorul în furcă. Refuzi, numai pentru plăcerea de a fi rugat!

Când pe la cinci și ceva plecă, părăsindu-și biroul sub pretextul că trebuia să se ducă la London Library înainte de ora de închidere, Beatrice îl salută ironic. *Bon amusement!* fură ultimele ei cuvinte.

*

În biroul său redacțional, Burlap dicta scrisori secretarei sale.

— „Al dumneavoastră”, etc... încheie el și ridică un alt teanc de hârtii. „Dragă Miss Saville”, începu el uitându-se o clipă la scrisori. Nu, se corectă el. „Dragă Miss Romola Saville. Vă mulțumesc pentru nota dvs. și pentru manuscrisele trimise.” Se opri apoi, lăsându-se pe scaun, închise ochii, gândindu-se puțin. „N-am obiceiul, continuă el în cele din urmă cu o voce moale și distantă, n-am obiceiul

să scriu scrisori personale unor necunoscuți care-mi trimit manuscrite”. Redeschise ochii și întâlni de cealaltă parte a mesei privirea întunecată dar vie a secretarei. Ochii domnișoarei Cobbett aveau o expresie sarcastică; un zâmbet slab i se înfiripase aproape imperceptibil în colțul gurii. Burlap se irită, dar își ascunse sentimentele și continuă să se uite fix înainte, ca și cum domnișoara Cobbett nu ar fi existat, iar el s-ar fi uitat distrat la o mobilă. Domnișoara Cobbett își coborî din nou privirea pe blocnotesul ei.

„Ce jalnic, își spuse ea. E de o vulgaritate indescritibilă”. Domnișoara Cobbett era o femeie micuță, brunetă, cu un început de mustață în colțul buzei superioare, cu ochii căprui, disproporționat de mari în comparație cu fața subțire și cam bolnăvicioasă. Ochii adânci și vii aveau aproape în permanență o expresie de reproș, care se putea transforma imediat în mânie sau, ca acum, în bătaie de joc. Era dreptul ei să privească lumea cu reproș. Soarta o tratase rău. De fapt. foarte rău. Născută și crescută într-o familie suficient de înstărită, se trezise, la moartea tatălui, săracă lipită pământului și nevoită să trăiască de pe o zi pe alta. Se logodise cu Harry Markhani. Viața promitea să reînceapă. Apoi venise războiul. Harry se înrolase și murise în luptă. Moartea lui o silise să facă stenografie și dactilografie până la sfârșitul vieții. Harry fusese singurul bărbat care o iubise, singurul gata să-și asume riscul de a o iubi. Alți bărbați o considerau alarmant de violentă, de pasionată și de serioasă. În compania ei tinerii se simțeau proști și caraghioși. Se răzbunau, bătându-și joc de ea și spunând că n-are „simțul umorului”, că e pedantă și, cu timpul, că e fată bătrână și că tânjește după un bărbat. Mai spuneau că seamănă cu o vrăjitoare. Domnișoara Cobbett se îndrăgostise adeseori nebunește, cu o violență disperată. Bărbații, însă, o ignoraseră sau, dându-și seama cu cine au de-a face, dăduseră bir cu fugiții; alții își

bătuseră joc de ea sau, și mai rău, se arătaseră condescendenți și amabili, văzând în ea o sărmană ființă rătăcită, o pacoste cu care trebuie totuși să te porți milos. Ethel Cobbett avea tot dreptul să fie nemulțumită.

Pe Burlap îl întâlnise datorită faptului că pe vremea prosperității ei materiale învățase la aceeași școală cu Susan Paley, viitoarea nevastă a lui Burlap. La moartea lui Susan, Burlap exploatase durerea resimțită, grăbindu-se să se destăinuie în scris, într-o serie extrem de penibilă de articole personale, concepute la modul său veșnic penibil și care constituia secretul succesului său în gazetărie (căci marelui public îi place întotdeauna să dezvolte indiscrețiile personale). Ethel îi trimisese o scrisoare de condoleanțe, împreună cu o lungă relatare despre Susan, de pe vremea când era tânără. Un răspuns emoționat și emoționant îi parvenise cu prima poștă: „Vă mulțumesc, vă mulțumesc pentru amintirile dumneavoastră despre ființa care am simțit că e Susan cea adevărată, fetița care a supraviețuit în femeia matură atât de frumos, atât de pur până în ultima clipă; copilul minunat care, în ciuda scurgerii timpului „a rămas același, trăind în persoana fizică a lui Susan. În adâncul sufletului ei, sunt sigur, Susan n-a crezut niciodată cu adevărat în ființa ei adultă și cronologică, n-a reușit niciodată cu adevărat să-și scoată din cap că era fetiță care făcea pe adultul.” Și așa mai departe – pagini de un lirism cam isteric despre copilul-femeie. O mare parte din conținutul scrisorii îl vârase în articolul din săptămână următoare intitulat: „Unor astfel de oameni le e hărăzită împărăția Cerurilor”. Peste câteva zile plecase la Birmingham să discute personal cu femeia care o cunoscuse pe „Susan cea adevărată”, pe vremea când era o copilă atât din punct de vedere cronologic cât și spiritual. Impresia reciprocă se dovedise favorabilă. Pentru Ethel, care ducea o existență amară și nemulțumită între locuința ei tristă și oribila societate de asigurări unde lucra, sosirea

mai întâi a scrisorii și apoi a lui Burlap în persoană constituiseră evenimente importante și minunate. Un scriitor adevărat, un om inteligent și inimos. În starea lui de spirit, lui Burlap i-ar fi plăcut orice femeie care putea să-i vorbească despre copilăria lui Susan, orice femeie, în a cărei compasiune caldă și maternă, el însuși fiind copil, se putea cufunda voluptuos, ca într-un pat cu fulgi.

Ethel Cobbett se dovedise nu numai plină de simpatie și o prietenă devotată a lui Susan, dar mai ales inteligentă, serios cultivată și plină de admirație față de el. Primele impresii fuseseră favorabile.

Burlap plânsese cuprins de disperare. Se zbuciumase la gândul că niciodată, da, niciodată nu va putea să ceară iertare lui Susan pentru tot răul ce i-l făcuse, pentru toate cuvintele crude pe care le rostise. Chinuit de remușcări, îi mărturisise lui Ethel că o dată își înșelase soția. Îi povestise amănunțit certurile dintre ei. Susan murise și nu mai avea cum să-i ceară iertare. Niciodată, niciodată. Ethel, înduioșată, reflectase că pe ea n-avea s-o regrete nimeni. A fi obiectul unei compasiuni postume e mai puțin plăcut decât să te bucuri de aceeași afecțiune cât trăiești. Chinurile pe care Burlap, printr-un proces de concentrare puternică asupra ideii pierderii și durerii suferite, reușise să și le dezlănțuie în suflet, erau cu totul disproporționate și departe de sentimentele sale reale pentru Susan. Loyola prescria fiecărui novice iezuit o serie de meditații solitare asupra suferințelor lui Cristos; câteva zile petrecute într-un astfel de exercițiu, întovărașit de post negru, erau în general suficiente pentru a zămisli în mintea novicilor o înțelegere vie, mistică și personală a adevăratei existențe a Mănuitorului și a suferințelor lui. Burlap folosea același procedeu; dar în loc să se gândească la Iisus, sau măcar la Susan, se gândea la sine, la propriile lui chinuri, la propria lui singurătate, la propriile lui remușcări. Și evident, câteva zile de continuă masturbație spirituală îl aduceau la o

înțelegere mistică a propriei sale stări jalnice, unice și incomparabile. Se închipuia, într-o viziune apocaliptică, copleșit de toate durerile. (Burlap cita întotdeauna oral sau în scris frazele din *Noul Testament*. „Fiecare dintre noi, scria el, fie că este bărbat sau femeie, duce o cruce după putința sa de a îndura și după capacitățile de autoperfecționare.” Vorbea în cunoștință de cauză despre suferințele din grădina măslinilor și cupele cu oțet.) Viziunea îi sfâșia inima; îl copleșea mila față de propria lui persoană. Sărmana Susan n-avea multe lucruri în comun cu suferințele acestui Burlap, gen Iisus Cristos. Dragostea pentru Susan, pe vremea când ea trăia, și-o sugerase și o amplificase singur, manifestările de durere la moartea ei urmăriseră același proces. Nu o iubise pe Susan, ci imaginea ei, pe care o zămislise în mintea lui; îi plăcea ideea dragostei. Se concentrase puternic, în cea mai bună manieră iezuită, până ce imaginile și sentimentele deveniseră halucinant de reale. Dragostea lui pentru această fantomă, iubirea de dragul iubirii, pasiunea de dragul pasiunii, pe care izbutise să le stoarcă din conștiința lui, o cuceriseră pe Susan, care își închipuise că au o legătură cu persoana ei. O impresionase mai ales faptul că sentimentele lui aveau o notă „pură”, lipsită de virilitate. Părea un copil îndrăgostit de mama lui (un copil cu unele porniri incestuoase, e adevărat; dar cu ce tact și cu ce delicatețe juca rolul unui mic Oedip!). Dragostea lui Burlap era copilărească și maternă: plin de pasiune și făcând mici nebunii, căuta parcă un refugiu în brațele mamei. Slăbuță, extrem de delicată, parțial vie și de aceea doar parțial maturizată, și rămasă în stadiul unei copilării veșnice, Ethel Cobbett îl adorase ca pe un iubit de o factură superioară, ca pe un sfânt. Burlap, în schimb adora propria sa fantomă, adora frumoasa sa concepție creștină asupra căsătoriei, și în fine adora felul încântător cum se purtase ca soț.

Articolele sale periodice exaltau pe un ton liric căsătoria.

Cu toate acestea, fusese deseori necredincios soției sale. Avea un sistem atât de pur, de copilăresc și de platonice de a face dragoste, încât nici femeile și nici el nu considerau manifestările lui ca reprezentând efectiv dragostea. Viața împreună cu Susan fusese o succesiune de scene pe întreaga varietate a tonalităților emotive. Obişnuia să-și rumege nemulțumirile, otrăvindu-și mintea, până ce izbucnea într-un acces de furie sau de gelozie. Alteori, reflecta la propriile sale lipsuri, se pocăia, devenea dezgustător, abject, și se târa la picioarele ei într-un extaz de adorație incestuoasă față de o soție – o imaginară mamă-copil – pe care o alesese pentru a o identifica cu Susan cea în carne și oase. Uneori își întrerupea brusc emoțiile, începând să râdă, un râs ciudat de scurt și cinic, făcând-o pe Susan să se simtă foarte prost și un timp se transforma complet, ajungând să semene cu Morarul vesel din liedul lui Schubert. „Nu țin la nimeni, nu, nu țin la nimeni și nimeni nu ține la mine”. „Diavolul din noi”, așa descria el aceste stări, când își revenea la starea de spirit obișnuită; cita cuvintele Bătrânului marinar⁹⁶ despre șoapta blestemată care îi uscăse inima, ca un praf. „Diavolul din suflet”, sau adevărata, fundamentală sa ființă, sătulă de a mai juca un rol străin și de a-și exterioriza emoții pe care nu le resimțea spontan, își luase oare o scurtă vacanță?

Susan murise; Burlap ar fi putut la fel de ușor să simuleze durerea puternică și statornică încercată cu această ocazie, dacă i-ar fi venit ideea, pe vremea când ea trăia, că Susan a murit, iar el a rămas dezolat și singur.

Pe Ethel o emoționase intensitatea sentimentelor lui, sau mai degrabă insistența și violența lor. Burlap păruse complet zdrobit de durere, atât fizic cât și spiritual. Inima

---

⁹⁶ *Balada bătrânului marinar*, poem de poetul englez Samuel Coleridge (1772–1834). Bătrânul marinar omoară un albatros, atrăgând astfel asupra sa și a tovarășilor săi un blestem, o șoaptă blestemată, în urma căreia tot echipajul va muri, iar bătrânul marinar va rămâne singur pentru a povesti mai departe fapta sa.

lui Ethel sângerase pentru el. Încurajat de simpatia ei, Burlap se scufundase într-o orgie de regrete, atât de ieftine încât durerea simulată te scotea din sărite, într-o orgie de căințe pe cât de jalnice pe atât de tardive, și într-o orgie de mărturisiri și înjosiri inutile. Sentimentele nu sunt lucruri de sine stătătoare, care să poată fi izolate de restul gândurilor. Când cineva încearcă o emoție puternică într-un domeniu, nu e exclus să se emoționeze și în altul. Durerea îl făcea pe Burlap nobil și generos; mila față de sine îi ușura sentimentul creștin față de alți oameni.

— Îmi dau seama că și dumneata ești nefericită, îi spusese lui Ethel.

Ethel recunoscuse și îi mărturisise cât de mult ura serviciul, localul unde lucra și pe cei de acolo; îi povestise viața ei distrusă. Burlap o încredințase de simpatia lui.

— Ce înseamnă micile mele nefericiri în comparație cu ale dumneavoastră? protestase ea, amintindu-și violența durerii lui.

Burlap îi vorbise despre francmasoneria suferinței, apoi, orbit de viziunea propriei sale ființe generoase, oferise domnișoarei Cobbett postul de secretară la redacția revistei *Literary World*. Cu toate că Londra și *Literary World* păreau infinit mai atrăgătoare decât Birmingham-ul și Societatea de asigurări, Ethel ezitase. Slujba ei era; plicticoasă, dar sigură, permanentă și îi garanta o pensie. Într-o nouă explozie de generozitate, Burlap o asigurase că noua ei situație va fi cât dorește ea de permanentă. De atâta bunătate, inima lui Burlap bătuse mai tare!

Domnișoara Cobbett se lăsase convinsă. Venise la Londra.

Burlap, care sperase să se strecoare treptat și aproape pe nesimțite în patul ei, suferise o mare dezamăgire. Făcând pe copilul cu inima sfărâmată. căutând înțelegere și afecțiune, încercase s-o corupă într-un mod cât mai spiritual și platonice și s-o atragă, profitând de compătimirea

ei, într-un incest tandru și delicios. Lui Ethel Cobbett însă ideea îi păruse inacceptabilă; nici măcar nu-i trecuse vreodată prin cap. Avea principii solide, dovedindu-se în convingerile ei morale la fel de pasionată și violentă ca și în dragoste. Luase prea în serios și prea literal durerea lui Burlap. Căzuseră de acord cu ochii plini de lacrimi, să inițieze un fel de cult, numai al lor, pentru sărmana Susan, să ridice în memoria ei și să păstreze în suflet un altar veșnic luminat și împodobit cu ofrande. Ethel își închipuise că Burlap nu va renunța la această intenție. Ea una, în orice caz, avea de gând s-o ducă la îndeplinire. Nici nu visase că Burlap urmărea altceva. Purtarea lui ulterioară o uimise și o revoltase. Cum, acesta era omul care promisese că va ține veșnic aprinse lumânările din fața altarului sărmane Susan? se întrebase ea privindu-l cum își duce viața de promiscuități ascunse. Își arătase și își manifestase dezaprobarea și prin cuvinte. Burlap se blestemase pentru prostia pe care o săvârșise convingând-o să-și lase serviciul la societatea de asigurări, se blestemase pentru idioțenia lui crasă promițându-i o slujbă sigură. De-ar da Dumnezeu să plece din proprie inițiativă! Începuse să-i facă mizerii tratând-o impersonal, cu răceală și superioritate, ca pe o mașină de scris sau un dictafon. Ethel Cobbett se cramponase însă cu sălbăticie de slujba ei.

Se împliniseră vreo optsprezece luni de când era angajată și nu dădea niciun semn că avea de gând să demisioneze. Situația devenise insuportabilă: nu mai mergea. Dar cum să-i pună capăt? Evident, nu se angajase legal s-o țină la infinit. Nu hotărâse nimic în scris. Dacă într-o bună zi va deveni insuportabilă, atunci...

Ignorând cu desăvârșire privirea și surâsul ei ironic aproape imperceptibil, Burlap continuă să dicteze. Te înjosești dacă dai atenție unei mașini; e de-ajuns s-o folosești. Și totuși, mult timp n-o s-o mai țină.

— „N-am obiceiul să scriu unor necunoscuți care-mi trimit

manuscrisele”, repetă el cu o voce fermă, hotărâtă. „Nu mă pot reține însă să nu vă spun”, nu, „să nu vă mulțumesc pentru marea plăcere pe care mi-au prilejuit-o poemele dumneavoastră. Prospețimea lirică a operei dumneavoastră, sinceritatea ei emoționantă, strălucirea ei vie, aproape sălbatică au constituit pentru mine o revelație, o adiere de aer curat. Un redactor e silit să citească atâta literatură proastă încât se simte aproape mișcat și rămâne recunoscător acelor care” – nu, scrie mai bine – „acelor spirite rare, prețioase care îi oferă aur în locul zgurei obișnuite. Vă mulțumesc pentru că mi-ați dăruit”, se uită din nou prin hârtii, *Dragostea în pădure și Florile pasiunii*. Vă mulțumesc pentru suprafața lor verbală, vie și dezordonată. Vă mulțumesc pentru sensibilitatea... – nu – pentru sentimentele delicate, pentru experiența suferinței, pentru spiritualitatea arzătoare pe care o intuiție mai adâncă le descoperă sub această suprafață. Am dat dispoziție ca ambele poeme să fie culese imediat, sperând ca ele să apară la începutul lunii viitoare.

Între timp, dacă aveți un drum pe Fleet Street, m-aș considera foarte onorat să aud personal de la dumneavoastră ceva în legătură cu proiectele poetice. Aspirantul literar, chiar și cel talentat, se lovește deseori de greutate materiale, pe care scriitorul profesionist știe cum să le evite. Am considerat întotdeauna un mare privilegiu și o mare datorie ca, în calitatea mea de critic și redactor, să facilitez drumul celor talentați. Iată de ce, vă rog să iertați această scrisoare interminabilă. Primiți, vă rog, încredințarea stimei mele deosebite.”

Se uită din nou la poemele bătute la mașină și citi câteva versuri. „Un autentic talent, își spuse el de câteva ori, un autentic talent”. Diavolul din el reflecta însă că autoarea acestor poeme, remarcabil de sincere și pline de temperament, părea să fie o fată cu oarecare „experiență”. Aruncă poemele în coșul de hârtii din dreapta și luă o nouă

scrisoare din coșul din stânga.

— „Reverendului James Hitchcock”, dictă el. „Casa Parohială din Tuttleford, în Wiltshire. Stimate domn, regretăm extrem de mult că nu avem posibilitatea să folosim amplul și foarte interesantul dumneavoastră articol asupra legăturii dintre limbile aglutinante și formele aglutinante ale himerelor în arta simbolică. Lipsa de spațiu...”

*

În capotul ei roz, ca lalelele din vase, Lucy citea sprijinită în coate. Divanul cenușiu avea aceeași culoare cu pereții îmbrăcați în mătase; covorul era roz. Până și papagalul din colivia lui aurită era gri și roz. *Ușa* se deschise.

— Dragă Walter! În sfârșit!

Lucy zvârli cartea.

— Am și sosit. Dac-ai ști câte lucruri am lăsat baltă ca să vin aici. („Îmi promiți?” îl întrebese Marjorie. Iar el răspunsese: „Îți promit”. Această ultimă vizită de explicații nu mai conta.)

Divanul era larg. Lucy își trase picioarele la perete, făcându-i loc. Unul dintre papucii ei roșii, model turcesc, căzu pe covor

— Mă enervează manichiurista, spuse ea, ridicându-și puțin piciorul gol spre el. Se încăpățânează să-mi dea cu mizeria asta roșie pe unghiile de la picioare. Parcă-s niște răni.

Walter tăcea. Inima îi bătea puternic. Parfumul gardeniilor îl învăluia, precum căldura unui trup, transpusă într-o altă gamă senzuală. Există parfumuri fierbinți sau reci, înăbușitoare ori proaspete. Gardeniile lui Lucy îi umpleau gâtul și plămânii cu un parfum tropical, suav, apăsător. Pe mătasea cenușie a divanului, piciorul ei alb semăna cu mugurii de lotus, cărnoși și albi. Picioarele

zeițelor indiene, călcând printre florile de lotus, devin și ele flori. Timpul se scurgea în tăcere, dar nu inutil, ca de obicei. De data asta inima nerăbdătoare a lui Walter îi pompa, cu fiecare bătaie, în rezervorul ermetic al experienței, unde timpul continua să urce în spatele digului, până când, în cele din urmă, pe neașteptate... Walter întinse brusc mâna și-i apucă piciorul gol. Sub presiunea secundelor acumulate în tăcere, digul cedă. Piciorul era lung, lung și subțire. Își încheșta mâna pe el. Se aplecă și îi sărută laba. piciorului.

— Vai, dragă Walter, râse Lucy. Ai început să ai gusturi cu totul orientale.

Waher nu spuse nimic; îngenunche jos, lângă divan și se lăsa peste ea. Fața lui, aplecată pentru a o săruta, exprima disperare și nebunie. În contact cu trupul ei, mâinile lui tremurau. Lucy clătină din cap și își feri fața cu mâna.

— Nu, nu vreau.

— De ce?

— Nu-i bine.

— De ce nu?

— În primul rând ai să-ți complici și mai rău situația.

— Nu-i adevărat, spuse Walter.

Nu mai existau complicații. Marjorie dispăruse din mintea lui.

— În afară de asta, continuă Lucy, am impresia că m-ai uitat, și nu vreau.

Buzele lui Walter erau însă catifelate iar mâinile lui o atingeau ușor. Săruturile și mângâierile trezeau tremurător la viață anticipări ale plăcerii. Lucy închise ochii. Mângâierile acționau ca un drog amețitor și calmant. Trebuia doar să-și relaxeze voința și drogul va pune complet stăpânire pe ea. Va înceta să mai existe și va deveni o epidermă fremătând de plăcere și acoperind un vid, o beznă abisală și caldă.

— Lucy! Pleoapele ei se zbătură și tremurară sub săruturile lui. Walter își lăsa mâna pe sâni ei. — Iubito!

Lucy rămăsese perfect nemișcată, cu ochii încă închiși.

Un țipăt ascutit, brusc și sfâșietor Ti făcu pe amândoi să tresară, trezindu-se de-a binelea. din uitarea timpului. Parcă s-ar fi comis o crimă alături, iar victima ar fi considerat uciderea ei o glumă și o operație dureroasă.

Lucy izbucni în râs.

— E Polly.

Se uitară peste umăr la colivie. Cu capul lăsat puțin pe o parte, pasărea îi cerceta cu un ochi negru și rotund. În timp ce-l priveau, un oblon de piele, de culoarea pergamentului, coborî rapid peste ochii strălucitori și inexpressivi ai papagalului, iar apoi se ridică. Țipătul de martir muribund dar vesel se repetă.

— Va trebui să-i acoperi colivia cu husa, spuse Lucy.

Walter se întoarse spre ea și, furios, începu s-o sărute. Papagalul țipă iar, Lucy începu să râdă mai tare.

— E inutil, spuse ea, răsuflând greu. Nu tace până nu acoperi colivia.

Pasărea îi confirmă cuvintele, scoțând un alt urlet de agonie veselă. Exasperat, jignit și simțindu-se ridicol, Walter se ridică și traversă încăperea. Văzându-l că se apropie, pasărea începu să țopăie neastâmpărată pe trapezul ei. Creasta i se zbârli, iar penele de pe cap și gât i se înfoiară ca solzii unui con de molift, ajuns la maturitate.

— Bună dimineața, spuse papagalul cu o voce guturală de ventrilog, bună dimineața, mătușico, bună dimineața, mătușico...

Walter desfăcu husa de brocat roz ce se afla împăturită alături pe o masă și acoperi colivia cu ea, înăbușind astfel strigătele. De sub husă se auzi un ultim: „Bună dimineața, mătușica”, apoi se făcu tăcere.”

— Îi place să facă glume, spuse Lucy când papagalul dispăru subA husă. *

Își aprinse o țigară.

Walter străbătu din nou încăperea cu pași mari și, fără să

spună un cuvânt, îi luă țigara dintre degete și o aruncă în cămin. Lucy ridică mirată din sprâncene; el nu-i dădu răgazul să vorbească. Îngenunche din nou la marginea divanului și începu s-o sărute pătimaș.

— Walter! protestă ea. Nu! Ce te-a apucat?

Încercă să se desfacă din brațele lui, dar descoperi că era neașteptat de puternic.

— Ești o fiară.

Walter se simți cuprins de o dorință și sălbatică.

— Walter! Îți repet! Îi veni o idee absurdă, care o făcu deodată să râdă. Parc-ai fi un artist de cinema. Văzut de aproape, când rânjește.

Încercarea de a-l ridiculiza se dovedi la fel de ineficace ca și protestul. De fapt, nu dorea ca el să înceteze. De ce să nu-i cedeze? Era totuși oarecum umilitor să fie dominată, să i se impună dragostea, în loc ca ea să aleagă. Mândria și voința ei se impuseră, înfrânându-i propria dorință. Dar de ce nu, în definitiv? Stupefiantul era puternic și îmbătător. De ce nu? închise ochii, în timp ce ezita încă, împrejurările hotărâra subit în locul ei. Cineva bătu la ușă. Lucy redeschise ochii.

— Am de gând să-i spun să intre, șopti ea.

Walter se ridică grăbit în picioare; între timp bătaia în ușă se repetă.

— Intră!

Ușa se deschise.

— A venit domnul Illidge, doamnă! spuse servitoarea.

Walter rămase lângă fereastră, ca și cum l-ar fi interesat foarte mult camionul staționat în fața casei de peste drum.

— Condu-l aici, spuse Lucy.

Când ușa se închise, Walter se întoarse. Fața i se acoperise cu o paloare puternică, iar buzele îi tremurau.

— Am uitat cu desăvârșire, explică ea. L-am invitat aseară, sau mai degrabă azi-dimineață.

Walter privi în altă direcție și fără să rostească o vorbă

traversă odaia, deschise ușa și plecă.

— Walter! îl strigă ea, Walter! dar el nu se întoarce.

Pe scară se întâlnește cu Illidge care urca în urma servitoarei. Walter îi răspunde la salut cu un gest neglijent și se grăbește să treacă pe lângă el. Nu era destul de calm pentru a-i vorbi.

— Prietenul nostru Bidlake părea foarte grăbit, spuse Illidge după ce se salută.

Se simțea încântat, fiind convins că Walter plecase din cauza lui.

Lucy îl observă expresia satisfăcută. „Parcă-i un cocoșel roșu”, își spuse ea.

— A uitat ceva, explică ea vag.

— Sper că nu s-a uitat pe sine, se interesă Illidge pe un ton glumeț.

Lucy începu să râdă, mai mult din cauza pozei lui de mascul îngâmfat, decât de glumă. Illidge se umflă în pene, plin de încredere și satisfacție. Manierele mondene se dovedeau simple ca un joc de popice. Simțindu-se ca la el acasă, își întinse picioarele și se uită prin cameră. Eleganța sobră și costisitoare îl impresiona imediat, ca fiind de bun gust. Trase pe nări, încântat, parfumul din aer.

— Ce-i sub husa aceea roșie și misterioasă? întrebă el arătând spre colivia acoperită.

— Un papagal, răspunde Lucy, un papagal care face cucurigu, rectifică ea, izbucnind brusc într-un hohot de râs neliniștitor și inexplicabil.

Există dureri ce pot fi mărturisite și suferințe cu care te poți mândri pe drept. Despre moartea unei ființe iubite, despre despărțire, despre remușcări și teama de moarte au vorbit elocvent poezii. Durerile solicită simpatia lumii. Există însă și dureri compromițătoare, nu mai puțin sfâșietoare decât celelalte, dar despre care cei ce le îndură nu îndrăznesc, sau nu pot să vorbească. De pildă, durerea pricinuită de o dorință nesatisfăcută. Iată sentimentul lui

Walter când ajunse în stradă. Simțea în același timp durere, furie, dezamăgire, rușine și nefericire. Avea senzația că sufletul i se năruie de atâta durere. Totuși, nu putea mărturisi nimănui adevărata cauză a suferințelor sale, dat fiind caracterul lor josnic și chiar ridicol. Să presupunem că s-ar fi întâlnit cu un prieten care l-ar fi întrebat de ce este atât de nefericit.

„Eram cu o femeie în pat și am fost întrerupt, la început, de țipetele unui papagal, apoi de sosirea unui invitat.”

Răspunsul ar fi fost un imens și batjocoritor hohot de râs.

Mărturisirea ar fi făcut ocolul cluburilor, ca o glumă strașnică. Și totuși Walter n-ar fi suferit mai cumplit nici dacă i-ar fi murit mama.

Rătăci cam o oră pe străzi și prin Regent Park. Lumina descreștea treptat în după-amiaza albă și cețoasă. Se mai liniști. „E o lecție, își zise el, o pedeapsă”; își călcase promisiunea. Atât pentru binele lui cât și pentru al lui Marjorie, jură că lucrul nu avea să se mai repete. Se uită la ceas și văzând că e trecut de șapte o luă spre casă. Ajunse obosit și decis să se pocăiască.

Marjorie cosea. Fața ei subțire și obosită strălucea în lumina lămpii. Purta și ea capot. Mov, oribil. „Întotdeauna a fost lipsită de bun gust”, își spuse Walter. Mirosul de mâncare se răspândise în tot apartamentul. Nu putea să suporte mirosul de bucătărie; un motiv în plus pentru care trebuia să-i rămână credincios lui Marjorie. O problemă de onoare și o datorie. Faptul că prefera parfumul de gardenie mirosului de varză nu-i dădea dreptul s-o facă pe Marjorie să sufere.

— Ai întârziat, spuse ea.

— Am avut o groază de treabă, explică Walter. Și m-am întors acasă pe jos. Asta, cel puțin, era adevărat. Cum te simți?

Îi cuprinse umerii cu mâinile și se aplecă spre ea. Marjorie dădu drumul la cusătură și își încolăci brațele în

jurul gâtului lui Walter. „Ce fericită sunt, îşi spuse ea, că e iar al meu!” Din nou al ei. Ce bucurie! Dar, chiar în clipa când îl îmbrăţişa, îşi dădu seama că fusese din nou trădată. Se smulse de lângă el.

— Walter, cum ai fost în stare?

Sângele îi năvăli în faţă; încercă se joace teatru mai departe.

— Ce să fiu în stare? întrebă el.

— Iar ai fost la femeia aceea.

— Nu ştiu ce spui.

Înţelese că partida era pierdută, dar continuă să se prefacă.

— E inutil să mă minţi.

Marjorie se ridică, brusc, răsturnând coşul de lucru; conţinutul se răspândi pe jos. Fără să-i pese, traversă odaia.

— Lasă-mă în pace! strigă ea când Walter încercă s-o urmeze.

Cu o mişcare resemnată, o ascultă.

— Cum ai fost în stare? continuă ea. Să vii acasă duhnind a parfumul ei. Aşadar, gardeniile îl trădaseră. Ce prost fusese; ar îi trebuit să se gândească mai dinainte... – după tot ce-ai spus azi-noapte. Cum ai fost în stare?

— Dă-mi voie să-ţi explic, protestă el cu vocea unei victime, a unei victime exasperate.

— Explică-mi de ce-ai minţit, spuse ea cu amărăciune. Explică-mi de ce ţi-ai călcat promisiunea.

Furia şi dispreţul ei treziră un ecou corespunzător în sufletul lui Walter.

— Am să mă mulţumesc să-ţi explic, spuse el cu o politeţe rigidă şi primejdioasă. „O adevărată caţă cu scenele, şi cu gelozia ei! O caţă insuportabilă, exasperantă.”

— Mulţumeşte-te să minţi mai departe, îl ironiza ea, Walter dădu din nou indiferent din umeri.

— Dacă așa iei lucrurile, spuse el politicos.

— Ești un mincinos nerușinat, asta ești, spuse Marjorie, întorcându-i spatele.

Își acoperi fața cu mâinile și începu să plângă.

Walter rămase nepăsător. Spectacolul pe care-l ofereau umerii ei zguduiți de plâns îl scotea din sărite și îl plictisea. O privi cu o furie rece și obosită.

— Pleacă! strigă ea printre lacrimi, pleacă!

Nu mai voia să-l vadă, stând acolo cu un aer triumfător, în timp ce ea plângea.

— Pleacă!

— Vrei într-adevăr să plec? O întrebă el cu aceeași politețe rece și gravă.

— Da, du-te, pleacă!

— Foarte bine, spuse el.

Deschise ușa și plecă.

La Camden Town luă un taxi și ajunse în Bruton Street exact în momentul când Lucy se pregătea să plece în oraș ca să ia masa.

— Vii cu mine, o anunță el foarte calm.

— Regret.

— Vii, când îți spun.

Lucy îl privi curioasă. Walter o fixa, zâmbind, cu o expresie ciudată de satisfacție și amuzament, o expresie de forță încăpățânată și invincibilă, cum nu văzuse niciodată pe fața lui.

— De acord, spuse ea în cele din urmă și sună servitoarea. Telefonează-i, te rog, lui Lady Sturlett, ordonă ea, și spune-i că regret, dar am o migrenă teribilă și nu pot să mai vin astă-seară. Servitoarea se retrase. Ei, acum ești mulțumit?

— Încep să fiu, răspunse el.

— „Începi”? Lucy se prefăcu indignată. Îmi place obrăznicia ta nemaipomenită.

— Știu că-ți place, spuse Walter râzând.

Și ei îi plăcu.

În noaptea aceea Lucy deveni amanta lui.

*

Era între ora trei și patru după-amiază. Spandrell tocmai se dăduse jos din pat. Nu se bărbierise încă; peste pijama purta un halat din postav cafeniu, ca un anterior de călugăr. (Aerul lui monastic era studiat; îi plăcea să semene cu asceții. În copilărie juca cu mare plăcere rolul unui anahoret al cultului diavolului.) Umplu ceainicul cu apă și așteaptă să fiarbă pe aragaz. I se păru că ține o veșnicie. În gura uscată îi stăruia un gust ce-i amintea mirosul de alamă încinsă. Erau urmările obișnuite ale coniacului.

„Așa cum cerbul tânjește după apa pâraielor, își spunea el, tot astfel și sufletul meu... Setea de a doua zi după chef. Dacă s-ar putea îmbutelia grația divină ca apa minerală.”

Se îndreaptă spre fereastră. Dincolo de o rază de cincizeci de metri, întreg universul fusese anulat de o ceață albă. Cât de insistent și de semnificativ se profila un felinar în fața casei de alături, pe partea dreaptă a străzii! Lumea fusese distrusă și rămăsese doar felinarul, ca barca lui Noe în cataclismul universal. Niciodată nu observase felinarul; mai înainte nici nu existase. Acum însă era singurul lucru existent. Spandrell îl fixă cu toată atenția; simți că i se taie respirația. Un felinar singur în ceață – unde mai văzuse așa ceva? Senzația bizară că a rămas singurul supraviețuitor al diluviului îi era oarecum familiară. Cu privirea ațintită asupra felinarului, încercă să își aducă aminte. După un timp, gătit de emoție, renunță; își ținea în frâu voința și gândurile conștiente, așa cum un polițist ține piept mulțimii care înconjoară o femeie leșinată pe stradă. Își ținea în frâu gândurile conștiente, pentru a îngădui memoriei amețite să-și facă loc pentru a se întinde, a respira și a reveni la viață. Cu ochii pironiți asupra felinarului, Spandrell aștepta

frământat dar cu răbdare, ca un om gata să strănute, clipa când avea să izbucnească criza; aştepta ca memoria, de mult moartă, să învie. Deodată memoria învie, se trezi complet din catalepsia ei şi, cu un sentiment de mare uşurare sufletească, Spandrell se văzu urcând drumul abrupt, acoperit cu zăpadă bătătorită, ce ducea de la Cortina spre trecătoarea Falzarfego. Un nor alb şi rece coborâse asupra văii. Munţii dispăruseră. Vârfurile fantastice, de un roş de coral, ale Dolomiţilor nu se mai vedeau. Nu mai existau culmi şi prăpăstii. Lumea avea doar cincizeci de paşi lăţime: pe jos zăpada albă; În jur şi deasupra, nori albi. Iar, uneori, proiectat pe albeaţa zăpezii, conturul întunecat al unei case, al unui stâlp de telefon, al unui pom, al unui om, sau al unei sănii, semnificative în izolarea şi singurătatea lor, fiecare un supravieţuitor al dezastrului general. Spectacolul avea ceva lugubru, dar cât era de captivant, de nou, de frumos prin ciudăţenia lui. Plimbarea se dovedea o aventură. Îl cuprinsese un neastâmpăr, un fel de nelinişte îi amplificase fericirea, făcând-o insuportabilă.

— Uită-te la cabana aceea micuţă din dreapta, îi strigase mamei lui. Când am urcat ultima oară nu se afla aici. Îţi jur că nu.

Cunoştea perfect drumul, îl urcase şi îl coborâse de sute de ori; niciodată nu văzuse cabana care acum se detaşa aproape înfricoşător, singurul obiect precis şi întunecat, într-un univers vag şi alb.

— Nici eu n-am observat-o spusese mama lui. Ceea ce dovedeşte, adăugase ea cu acea notă de tandreţe pe care o căpăta vocea ei ori de câte ori pomenea de soţul mort, ce dreptate avea tatăl tău. „Îndoieşte-te de tot ce pare evident, spunea el, chiar dacă îţi pare evident şi ție.”

Îl apucase de mână şi merseră împreună, trăgând săniile după ei.

Spandrell se întoarse de la fereastră. Ibricul fierbea.

Umplu ceainicul, își turnă o ceașcă și bău. Simbolic setea nu i se domoli. Continuă să soarbă ceaiul, gânditor, amintindu-și și analizând acele clipe de fericire, aproape incredibile, din copilărie. Iarna în munții Dolomiți; primăvara, în Toscana, în Provența sau în Bavaria; vara, pe malul Mediteranei sau în Savoya. După moartea tatălui său, și mai înainte de a se duce la liceu, trăiseră aproape toată vremea în străinătate, căci era mai ieftin. Mai toate vacanțele și le petrecuse pe continent. De la șapte la cincisprezece ani, ca un Childe Harold precoce, se deplasase prin tot felul de localități europene celebre pentru frumusețea lor, apreciindu-le sincer farmecul, lucru rar la vârsta lui. Anglia îi păruse după aceea cam searbădă. Îi veni în minte altă zi de iarnă. Fără ceață, de data asta, o zi strălucitoare, cu un soare fierbinte și un cer fără pată; deasupra pădurilor și coastelor acoperite cu zăpadă, pereții prăpăstioși ai Dolomiților, de culoarea mărgăritarului, sclipeau în roz, portocaliu și alb.

Alunecau pe schiuri printr-o pădurice desfrunzită. Umbrele pomilor se aliniau pe zăpada ce semăna, sub schiuri, cu o imensă blană de tigru vărgată în alb și albastru. Printre ramurile desfrunzite soarele se vedea portocaliu, iar printre mușchii ce atârnavă pe stânci căpăta o culoare verde ca marea. Zăpada prăfuită sfârâia sub schiuri, iar aerul era cald și tare în același timp. Când ieșise din pădure, pantele întinse i se desfășuraseră în față ca liniile unui corp minunat; zăpada virgină, netedă ca pielea și fin granulată în lumina joasă a soarelui de după-amiază, scânteia ca presărată cu diamante și paiete. Schiase mai departe. La marginea pădurii se oprise s-o aștepte pe mama lui. Uitându-se în urmă, o văzuse venind printre copaci. O siluetă înaltă și energică, încă tânără și sprintenă, zâmbind cu toată fața. Cobora spre el; i se păruse cea mai frumoasă, cea mai simplă, cea mai reconfortabilă și mai cunoscută ființă omenească.

— Așa! spusese ea râzând, și se opri se alături.

— Așa!

Se uitase la ea, apoi la zăpadă, la umbrele pomilor, la uriașele stânci golașe, la cerul albastru și din nou la ea. Deodată îl cuprinsese o fericire puternică, inexplicabilă.

— N-am să mai fiu niciodată atât de fericit, îi spusese când porniseră din nou. Niciodată, nici dacă am să trăiesc o sută de ani.

Avea numai cincisprezece ani, dar așa gândea și simțea pe atunci.

Cuvintele se adevăra. Fusesse ultima fericire. Mai târziu... Nu, nu. Prefera să nu se mai gândească la ce a urmat. Cel puțin nu acum. Își mai turnă o ceașcă de ceai.

Sonerie sună brusc. Se duse la ușa apartamentului și deschise. Era mama lui.

— Tu ești?

Deodată își aminti că Lucy îi spusese ceva.

— Am rugat-o să te anunțe, spuse doamna Knoyle neliniștită.

— M-a anunțat, dar am uitat imediat.

— Credeam că ai nevoie... Începu ea.

Se temea că l-a deranjat; Spanderll nu părea bucuros de vizită.

Colțurile buzelor i se strâmbaseră ironic.

— Am mare nevoie, spus el.

Era veșnic fără bani. Trecură în camera cealaltă. Dintr-o privire, doamna Knoyle observă geamurile opace de murdărie. Pe rafturi și pe consola căminului praful se depusese în straturi groase. Fire de păianjen, înnegrite de funingine, atârnavă din tavan. Încercase o dată să-l convingă că ar fi bine să primească o femeie care să-i deretice de două-trei ori pe săptămână.

— Nu-mi face vizite de filantropie, îi spusese el. Prefer să mă tăvălesc în murdărie. Jegul e elementul meu natural. În afară de asta, nu-s obligat să păstrez fațada ca un ofițer

superior.

Rânjise, arătându-și dinții mari și puternici. N-avusese ce să-i răspundă; de atunci, doamna Knoyle nu mai îndrăznise să repete oferta. Odaia trebuia totuși neapărat dereticată.

— Vrei puțin ceai? o întrebă el. E gata. Tocmai îmi luam micul dejun, adăugă, atrăgând intenționat atenția asupra neregularității modului său de viață.

Din când în când, doamna Knoyle se uita pe furiș la fiul ei. Maurice privea fix căminul gol. „Arată îmbătrânit îi spuse ea, cam bolnav și groaznic de neglijent.” încercă să recunoască în el pe băiatul, pe școlarul înalt de odinioară; pe atunci, fuseseră amândoi fericiți. Își aminti supărarea lui când ea nu se îmbrăca cu ceea ce el își închipuia a fi rochiile cele mai potrivite, când nu era elegantă sau nu reușea să arate foarte bine. Era ca și ea: mândru și gelos.

Răspunderea creșterii lui o apăsase din greu. Viitorul o înspăimântase; se temuse tot timpul să ia hotărâri. Nu avea încredere în propriile ei puteri. Pe deasupra, după moartea soțului ei, nu le rămăseseră mulți bani; nu se descurca în afaceri și nici nu se pricepea să-și administreze fondurile. Cu ce bani să-l trimită la Universitate, cu ce să-l ajute să pornească în viață? Întrebările o frământau. Noaptea stătea trează în pat, căutând o soluție. Viața o îngrozea. Putea fi fericită, dar și speriată, ca un copil. Când viața era o sărbătoare nimeni nu putea fi mai colosal de fericit decât ea; când trebuiau însă să muncească, să facă planuri, să ia hotărâri, se pierdea cu totul și se înspăimântă. Iar culmea nefericirii, când Maurice plecase la școală, rămăsese singură. Băiatul venea acasă numai în vacanță. Nouă luni pe ani trăia singură fără nicio ființă dragă alături, cu excepția bătrânului ci baset. În cele din urmă, câinele o trădase și el – sărmanul și bătrânul animal se îmbolnăvisese – așa că trebuise să-i scurteze chinurile. Curând după moartea bietului Fritz. Îl întâlnise pe Knoyle, pe atunci maior.

— Spui că mi-ai adus bani? Întrebă Spandrell întrerupând tăcerea îndelungată.

Doamna Knoyle se înroși.

— Da, iată-i, spuse ea, și își deschise poșeta.

Venise momentul să vorbească. Era datoria ei să-i facă observație, iar teancul de bancnote îi dădea acest drept, această putere. Datoria însă i se părea odioasă și nu dorea să facă uz de putere. Ridică ochii spre el și-l imploră din priviri.

— Maurice, îl rugă ea, de ce nu vrei să fii înțelegător? E curată nebunie, e o prostie.

Spandrell o privi mirat.

— Ce e o nebunie? Întrebă el, prefăcându-se că nu știe despre ce-i vorba.

Jenată, fiindcă se vedea silită să precizeze obiectul reproșurilor ei vagi, doamna Knoyle roși din nou.

— Știi la ce mă refer, spuse ea. La felul tău de viață, rău și stupid. Te ratezi, te sinucizi. Îmi dau seama că nici măcar nu ești fericit.

— N-am voie să fiu nefericit, dacă așa îmi place? Întrebă el ironic.

— Vrei să mă faci și pe mine nefericită. Fiindcă dacă asta urmărești, ai să reușești. Maurice, ai să reușești. Ai să mă faci să sufăr îngrozitor.

Ochii i se umplură de lacrimi. Căută o batistă în poșetă. Spandrell se sculă de pe scaun și începu să se plimbe agitat prin odaie.

— În trecut nu te-ai gândit prea mult la fericirea mea, spuse el.

Mama sa nu-i răspunse și continuă să plângă încet.

— Când te-ai măritat cu acel om, urmă el, te-ai gândit la fericirea mea?

— Știi că mi-am închipuit că o să fie bine pentru amândoi, răspunse ea cu inima frântă. Îi explicase de atâtea ori. Nu putea s-o ia de la început. Știi de ce, repetă

ea.

— Știi numai ce-am simțit și ce ți-am spus atunci. Nu m-ai ascultat, iar acum îmi spui că voiai să mă faci fericit.

— Dar erai atât de neînțelegător, protestă ea. Dacă mi-ai fi mărturisit vreun motiv...

— Motiv, repetă el rar. Ți-ai închipuit sincer că un băiețel de cincisprezece ani o să-i spună mamei lui motivele pentru care nu dorește ca ea să doarmă alături de un străin?

Se gândea la cartea care circulase clandestin printre colegii de școală. Dezgustat și rușinat, dar incapabil să reziste fascinației, o citise noaptea sub plapumă la lumina lanternei. Avea un titlu destul de nevinovat: *Un pension la Paris*, dar conținutul era pornografie curată. Performanțele sexuale ale unor militari erau exaltate pindaric. Peste câțva timp mama lui îi scrisese că se va mărita cu maiorul Knoyle.

— E inutil, mamă, spuse el cu voce tare. Hai mai bine să discutăm despre altceva.

Văzând care este situația, doamna Knoyle respiră adânc, se mai șterse o ultimă dată la ochi și puse batista la loc.

— Îmi pare rău. A fost o prostie din partea mea. Mai bine plec.

Spera în ascuns ca el să protesteze, s-o roage să rămână.. Maurice tăcu.

— Uite banii, spuse ea.

Spandrell luă bancnotele împăturite și le îndesă în buzunarul halatului.

— Îmi pare rău c-a trebuit să ți-i cer. Am intrat într-o mare încurcătură. Am să încerc s-o evit pe viitor.

O privi o clipă, îi zâmbi și, deodată, doamnei Knoyle i se păru că prin masca obosită de pe fața lui îl vede ca în copilărie, încet, dar nestăvilit, dragostea pentru el i se revărsă în suflet. Valul nu putea fi zăgăzuit. Îl prinse pe Maurice de umeri.

— La revedere, dragul meu băiat.

Spandrell recunoscu inflexiunea pe care o căpăta vocea

ei când vorbea despre tatăl lui mort. Mama lui se aplecă și-l sărută. Ferindu-și fața, Spandrell acceptă pasiv ca buzele ei să-i atingă obrazul.

Capitolul XIV

Domnișoara Fulkes învârti globul pământesc până ce triumphiul stacojiu al Indiei le ajunse în fața ochilor.

— Asta-i orașul Bombay, spuse ea, arătând cu creionul. Aici s-au îmbarcat tăticu' și mămica. Bombay e un oraș mare din India, continuă ea, cu intenție pedagogică. Toată asta e India.

— Da de ce-i roșie? Întrebă micuțul Phil.

— Ți-am mai spus. Încearcă să-ți aduci aminte.

— Fiindcă-i dominion englez?

Evident, Phil își reamintea, dar explicația i se părea nepotrivită. Sperase să audă alta mai satisfăcătoare.

— Vezi că poți să-ți aduci aminte dacă încerci, spuse domnișoara Fulkes, încercând o mică satisfacție.

— De ce lucrurile englezești sunt neapărat roșii?

— Fiindcă roșul e culoarea Angliei. Uite, aici e mica noastră Anglie. Învârti globul. Și ea e roșie.

— Noi locuim în Anglia, nu-i așa?

Phil se uită pe fereastră. Pajiștea presărată cu Wellingtonia și ulmii curățați de crăcile uscate îl priveau.

— Da, locuim cam pe aici, și domnișoara Fulkes împunse în stomac insula roșie.

— Dar aici, unde locuim noi e verde, nu roșu, spuse Phil.

Domnișoara Fulkes încerca să-i explice, cum făcuse deseori, ce înseamnă exact o hartă.

În grădină, doamna Bidlake se plimba printre fiori, smulgând buruienile și meditănd. Bastonul ei avea la capăt o mică lamă despicată; putea să culeagă buruienile fără să se aplece. În straturile de fiori buruienile crescuseră mici și

fragile; cedau fără luptă sub lama despicată. Păpădiile și troscotul de pe pajiște se dovedeau însă niște dușmani formidabili: rădăcinile păpădiilor, mai subțiri la capăt, semănau cu niște șerpi albi, iar troscotul, când încerca să-l smulgă, se agăța cu disperare de pământ.

Înfloriseră lalelele. Speciile Duc van Thol și Keisers Kroon. Proserpina și Thomas Moore străluceau în lumina soarelui, și făceau drepti în toate straturile. Atomii vibrau în soare, iar tremurul lor umplea tot spațiul. Pentru ochi, pulsația atomilor reprezenta lumină; atomii din lalele absorbau sau reverberau mișcările atomilor, creând culori, de dragul cărora oamenii înstăriți din Haarlemul⁹⁷ secolului al XVIII-lea se despărțiseră de guldenii lor agonisiți cu greu. Doamna Bidlake privea fericită lalelele roșii, galbene, albe ori multicolore, lucioase sau păroase. Semănau cu tinerii veseli, și de o mare frumusețe din frescele lui Pinturicchio⁹⁸, de la Siena, reflectă ea. Se opri ca să-și închidă ochii și să se concentreze asupra lui Pinturicchio. Doamna Bidlake nu se putea gândi profund decât dacă își închidea ochii, își ridică spre cer fața cu pleoapele grele și albe ca ceara, închise în fața soarelui; rămase așa, cu gândurile învâlmășite, încercând să-și amintească, Pinturicchio., Siena. imensa și solemna catedrală. Toscana în Evul Mediu defilau prin fața ei într-o procesiune dezordonată și plină de culoare. Crescuse în cultul lui John Ruskin⁹⁹. Când fusese mică, Watts¹⁰⁰ îi pictase portretul. Revoltându-se împotriva prerafaeliților, se înfiorase de o admirație, amplificată la început de sentimentul unui sacrilegiu, față de pictorii impresionisti. Se măritase cu John Bidlake fiindcă iubea

---

⁹⁷ Oraș portuar în Olanda, fostă capitală a țării. A cunoscut în secolul al XVIII-lea o epocă de mare înflorire datorită pictorilor flamanzi stabiliți acolo (Van Ruysdael, Franz Hals).

⁹⁸ *Pinturicchio* (1454–1513), picior italian, a pictat numeroase fresce la Siena.

⁹⁹ *John Ruskin* (1819–1900), critic de artă, sociolog și scriitor englez.

¹⁰⁰ *George Frederick Watts* (1818–1904), pictor și desenator englez.

arta. Plăcându-i tablourile lui, își închipuise, atunci când creatorul pânzei *Țăranii strângând fânul* îi făcuse curte, că îl adoră. John Bidlake avea douăzeci de ani mai mult ca ea și o proastă reputație ca soț; familia ei se opusese din răspuțeri la căsătorie. Janet nu se sinchisise. John Bidlake întruchipa arta. Vocația lui era sfântă, și prin această vocație răspundea la idealismul ei vag, dar înflăcărat.

Motivele pentru care John Bidlake voise să se recăsătorească nu aveau nimic romantic. Călătorind prin Provența se îmbolnăvise de febră tifoidă. („Uite ce pățești când bei apă, obișnuia să spună mai târziu. De ce n-am băut doar vin de Burgundia și coniac?”). După ce zăcuse o lună în spital la Avignon, se întorsese în Anglia. Un convalescent slăbit, de-abia ținându-se pe picioare. Trei săptămâni mai târziu. o gripă, urmată de pneumonie, îl adusese în pragul morții. Se întremase anevoie. Doctorul îl felicitase pentru vindecarea lui miraculoasă.

— Asta-i vindecare? mormăise John Bidlake. Mă simt de parcă aș fi mort și îngropat pe trei sferturi!

Obişnuit cu sănătatea, boala îl băgase în sperieți. Se văzuse ducând o viață mizerabilă, de infirm rămas singur. Căsătoria i-ar fi putut aduce o alinare. Se hotărâse să se căsătorească. Fata trebuia să fie frumoasă – asta se subînțelegea. O fată serioasă, nu una superficială, devotată și gospodină.

Găsise tot ce căutase în persoana lui Janet Paston, care avea o figură de sfântă și era excesiv de serioasă; adorația ei îl măgulea.

Se căsătoriseră. Dacă John Bidlake ar fi rămas un invalid așa cum își închipuise că era condamnat, căsătoria s-ar fi putut dovedi reușită. Devotamentul tinerei femei ar fi compensat lipsa ei de pricepere ca infirmieră; slăbiciunea lui fizică ar fi făcut din Janet un factor indispensabil fericirii. Se înzdrăveni însă, și la șase luni de la căsătorie era exact ca mai înainte. Începu să-și dea în petec. Doamna Bidlake

se refugie din nenorocirea ei într-o nesfârșită meditație imaginară, pe care nici cei doi copii pe care îi avu cu John nu reușiră s-o spulbere.

Meditația ei ținea de un pătrar de secol. O doamnă de cincizeci de ani, înaltă și impunătoare, îmbrăcată toată în alb, cu un vâl alb atârându-i la pălărie; Janet Bidlake stătea printre lalele, cu ochii închiși, gândindu-se la Pinturicchio, la Evul Mediu, la scurgerea neîntreruptă a timpului și la Dumnezeu, nemișcat pe stratul său etern de nori.

Un lătrat furios o făcu să se rostogolească din înalta ei eternitate. Deschise cu regret ochii și se uită în jur. Micul ei pechinez, o parodie delicată de mătase, miniatura unui monstru oriental, lătra la pisica din bucătărie. Țopăind în jurul unei circumferințe, a cărei rază era direct proporțională cu frica pe care i-o inspira cotoiul tărcat, zbârlit și scuipând, cățelul schelălăia isteric. Coada i se agita ca un penaj în vânt, iar sub fruntea neagră ochii i se bulbucaseră și mai tare.

— T'ang! strigă doamna Bidlake. T'ang!

Toți pechinezii ei din ultimii treizeci de ani purtaseră numele de dinastii chinezești. T'ang Întâiul trăise fericit înainte de nașterea copiilor. Împreună cu T'ang al Doilea îl vizitase eu Walter la patul de moarte pe Wetherington. Pisica bucătăriei îl scuipa acum pe T'ang al treilea. Între pechinezii botezați T'ang, doamna Bidlake mai crescuse și alți câini, numiți după dinastiile Ming și Sung, și care trăiseră, îmbătrâniseră și ajunseseră la decrepitudine; o injecție le curmase suferința, luând apoi calea tuturor cățelilor de casă.

— T'ang, vino aici!

Chiar în acest caz extrem, doamna Bidlake avea grijă să pronunțe apostroful, deși nu depunea un efort special; îl pronunța dintr-un instinct de ființă cultivată. Fiind creația naturii și a educației, nu concepea să pronunțe cuvântul

fără apostrof, chiar dacă pechinezul ar fi fost jupuit de viu.

În cele din urmă, cățelul o ascultă. Pisica încetă să-l mai scuipe, blana i se netezi; se îndepărtă cu un aer maiestuos. Doamna Bidlake continua să stârpească bălăriile și să mediteze absentă și la nesfârșit printre flori. Dumnezeu, Pinturicchio, păpădiile, eternitatea, cerul, norii, pictorii primitivi de la Veneția, păpădiile...

La etaj, lecțiile în sala de studii se terminaseră. Cel puțin, în ce-l privea pe Phil; acum desena, operație care constituia pentru el cea mai mare plăcere din lume. E adevărat, domnișoara Fulkes numea această preocupare *Artă* și *Exercițiu de imaginație* și-i îngăduia să-și petreacă, desenând, o jumătate de oră, în fiecare zi, de la douăsprezece la douăsprezece și jumătate. Pentru Phil desenul era o simplă distracție. Stătea aplecat peste hârtie, cu vârful limbii între dinți, cu fața concentrată și serioasă, desenând tot timpul, cu un fel de inspirație violentă. Mâna mică și cafenie lucra neobosită cu un creion disproporționat de mare, Rigide și neregulate, liniile compoziției copilărești se așterneau pe hârtie.

Domnișoara Fulkes stătea lângă fereastră, privind grădina însorită, dar fără s-o vadă cu adevărat. Obiectul contemplației ei se afla în dosul ochilor, într-o lume imaginară. Se închipuia în acea splendidă rochie de la Lanvin, a cărei fotografie apăruse luna trecută în revista *Vogue*; se vedea cu perle la gât, dansând la clubul de noapte Ciro, ce părea (căci nu călcase niciodată pe acolo) ciudat de asemănător cu Palais de Danse din Hammersmith, pe care îl frecventase. „Ce frumoasă el” spuneau oamenii. Mergea legănându-se ca actrița pe care o văzuse la London Pavilion – cum o chema? Își întinse mâna albă; tânărul Lord Wonersh i-o sărută; Lordul Wonersh care semăna cu Shelley trăia ca Byron, era proprietarul a jumătate din casele de pe Strada Oxford, venise aici anul trecut, în februarie, împreună cu domnul Bidlake și vorbise,

cel mult, de două ori cu ea. Apoi, deodată, se imaginează călărind în Hyde Park. Câteva secunde mai târziu se afla pe un iacht pe Mediterana. Apoi într-o limuzină. Lordul Wonersh tocmai luase loc alături de ea, când lătrăturile stridente ale lui T'Ang o treziră la realitate; văzu pajiștea, lalelele vesele, Wellingtonia, iar în jur camera de studiu. Domnișoara Fulkes se simți vinovată; își neglijase obligațiile.

— Ei, Phil? întrebă ea, întorcându-se pe neașteptate spre elevul ei, ce desenezi?

— Pe domnule Stokes și pe Albert trăgând de iarba de tăiat mașina, răspunse Phil, tară să-și ridice ochii de pe desen.

— Mașina de tăiat iarba, îl corectă domnișoara Fulkes.

— Mașina de tăiat iarbă, repetă Phil ascultător.

— Nu spui niciodată corect unele cuvinte compuse, continuă domnișoara Fulkes: Mașina de tăiat iarbă, calul dracului, cleștele de spart nuci.

Era un fel de deficiență mintală, ca scrisul de-a-ndoaselea. Domnișoara Fulkes urmase un curs de psihologie a educației.

— Încearcă să te îndrepti, Phil, adăugă ea cu seriozitate. După ce își călcase îndatoririle atâta timp și în mod atât de izbitor (vizita la clubul de noapte Ciro, călăritul, plimbatul în limuzină, împreună cu Lordul Wonersh), domnișoara Fulkes își dădu seama că-i revine sarcina să fie deosebit de atentă și la un nivel științific; era o tânără extrem de conștiincioasă.

— Vrei să încerci? insistă ea.

— Am să încerc, domnișoară Fulkes, răspunse copilul. Nu avea nici cea mai vagă idee ce îi cerea să încerce. Dacă răspundea afirmativ, domnișoara Fulkes îl lăsa în pace. Îl preocupa un amănunt extrem de dificil ai desenului.

Domnișoara Fulkes suspină și se uită din nou pe fereastră. De data asta observă spectacolul din grădină.

Doamna Bidlake se plimba printre lalele, îmbrăcată din cap până în picioare în alb, cu un voal alb atârându-i la pălărie; părea o fantomă preraphaelită. Din când în când se oprea și se uita la cer. Bătrânul domn Stokes, grădinarul, trecu cu o greblă în mână; vârfurile bărbii albe îi fluturau ușor în vântul slab. Ceasul din turnul satului bătu jumătatea de oră. Grădina, pomii, câmpiile și dealurile împăturate din depărtare erau întotdeauna aceleași. Deodată, pe domnișoara Fulkes o cuprinse o disperare atât de mare încât aproape că-i veni să plângă.

— Iarba de tăiat mașina, vreau să zic mașina de tăiat iarba, are roți? Întrebă micuțul Phil uitându-se la domnișoara Fulkes; își încrețise fruntea ca urmare a efortului și a încurcăturii. Nu-mi aduc aminte.

— Da, are. Sau, stai să mă gândesc... Domnișoara Fulkes își încreți și ea fruntea. Nu are roți, ci șenile.

— Șenile! strigă Phil. Asta-i! Își reluă desenul cu mai mare îndârjire.

Mereu același lucru. Nu întrezărea nicio posibilitate de evadare sau vreo perspectivă de eliberare. „Să am o mie de lire sterline, își spunea domnișoara Fulkes, o mie de lire sterline”. Cuvintele aveau ceva magic. „O mie de lire sterline.”

— Gata! strigă Phil. Veniți să vedeți! Își ridică desenul. Domnișoara Fulkes se sculă și traversă camera. Îndreptându-se spre masă.

— Splendid! spuse ea.

— Astea sunt fire mici de iarbă z. burând prin aer, spuse Phil, arătând cu mâna în centrul desenului un nor de pete mici și liniuțe. Se simțea foarte mândru de felul cum desenase iarba.

— Înțeleg, spuse domnișoara Fulkes.

— Și priviți-l pe Albert cum trage din greu!

Era adevărat; Albert trăgea anevoie mașina. Bătrânul domn Stokes, ușor de recunoscut prin cele patru linii

paralele ce-i porneau din bărbie, împingea și el din răspuțeri mașina la celălalt capăt.

Pentru vârsta lui, micuțul Phil avea simț de observație și un talent ciudat de a reda pe hârtie ceea ce văzuse – firește nu realist, ci cu mijloacele de expresie ale simbolului. Atât Albert cât și domnul Stokes, în ciuda liniilor nesigure și tremurătoare, palpitau de viață.

— Piciorul stâng al lui Albert e cam caraghios, nu găsești? spuse domnișoara Fulkes. Cam lung, subțire și...

Se reținu, amintindu-și ce-i spusese bătrânul domn Bidlake. „pentru nimic în lume nu trebuie învățat copilul cum să deseneze, vreau să spun în sensul în care ar fi învățat la o școală de arte. Pentru nimic în lume. Nu vreau să se nenorocească.”

Phil îi smulse desenul din mână.

— Nu, nu-i așa, spuse el supărat. Mândria îi fusese rănită, căci nu putea să sufere critica și refuza să-și recunoască greșelile.

— Poate că ai dreptate. Domnișoara Fulkes se grăbi să aplaneze conflictul. Poate m-am înșelat. Phil surâse din nou. „Nu înțeleg deloc de ce nu trebuie, reflecta ea. să atragi atenția unui copil când desenează un picior imposibil de lung, de subțire și de tremurat. Nu înțeleg și pace.” Bătrânul Bidlake știe desigur ce spune. Un om cu situația lui, cu reputația lui, un mare picior – auzise adeseori lumea afirmând că este un mare pictor, citise și în ziar și chiar în cărți. Domnișoara Fulkes avea un respect adânc pentru celebrități. Milton, Shakespeare, Michelangelo... Da, domnul Bidlake. Marele John Bidlake știa mai bine decât orișicine. Făcuse o gafa pomenind de acel picior stâng.

— A trecut de douăsprezece și jumătate, continuă ea cu o voce hotărâtă și autoritară. E timpul să te culci puțin.

Înainte de mesele de prânz, micul Phil se întindea întotdeauna o jumătate de oră.

— Nu vreau!

Phil dădu violent din cap, se schimonosi feroce și făcu un gest de furie, încleștându-și pumnii.

— Ba da, spuse calm domnișoara Fulkes. Și nu te mai strâmba așa prosteste.

Știa din experiență că băiețelul nu era cu adevărat supărat și că juca teatru în speranța vagă că va ieși învingător sperându-și adversarul și făcându-l să cedeze – așa cum se spune că procedau soldații chinezi care purtau pe față măști cu chipuri de diavoli și scoteau răcnete înfiorătoare când se apropiau de dușmani, nădăjduind să-i îngrozească în felul acesta.

— Da de ce? Vocea lui Phil se calmase între timp.

— Fiindcă așa trebuie.

Copilul se sculă ascultător. Dacă masca și răcnetul nu-și făceau efectul, soldatul chinez, fiind un om de bun-simț, și neavând câtuși de puțin intenția să fie rănit, se preda.

— Am să viu să trag perdelele în cameră, spuse domnișoara Fulkes.

Parcurseră împreună coridorul care ducea la dormitorul lui Phil. Băiețelul își scoase pantofii și se întinse pe pat. Domnișoara Fulkes trase la geam perdelele din creton portocaliu.

— Să nu fie prea întuneric, spuse Phil, pândindu-i mișcările prin lumina crepusculară, bogat colorată.

— Te odihnești mai bine pe întuneric.

— Dar mi-e frică, protestă Phil.

— Nu ți-e frică deloc. În afară de asta nu-i deloc întuneric. Domnișoara Fulkes se îndreptă spre ușă.

— Domnișoară Fulkes! Ea nu-i dădu atenție. Domnișoară Fulkes!

Din pragul odăii, domnișoara Fulkes se întoarse.

— Dacă mai ții, spuse ea cu severitate, mă supăr foarte tare. Ai înțeles? Se întoarse, ieși și închise ușa.

— Domnișoară Fulkes! continuă Phil să strige dar în șoaptă, cu voce stinsă. Domnișoară Fulkes! Domnișoară

Fulkes!

Firește, nu trebuie să-l audă, căci atunci s-ar fi supărat de-a binelea. Pe de altă parte n-avea de gând să se supună docil și fără proteste. Șoptindu-i numele, se răzvrătea, își afirma personalitatea, dar într-o siguranță deplină.

În camera ei, domnișoara Fulkes luă loc și începu să citească - pentru a-și îmbogăți cunoștințele. Cartea se numea *Avuția națiunilor*. Știa că Adam Smith e celebru. O carte pe care trebuia s-o citești. O culme a gândirii și a scrisului. Familia domnișoarei Fulkes era săracă, dar instruită. Trebuie să iubim lucrurile înălțătoare când le întâlnim. Dar când aceste lucruri înălțătoare seamănă cu un capitol care începe astfel: „După cum posibilitatea de a schimba prilejuiește diviziunea muncii, tot astfel întinderea acestei diviziuni este întotdeauna limitată de întinderea acelei posibilități, sau, cu alte cuvinte, de întinderea pieții”, atunci, orice s-ar spune, e greu să-ți placă cu atâta pasiune cum ai vrea, „Când piața comercială este foarte mică, nimeni nu are curajul să se consacre cu totul unei singure ocupații, din lipsa posibilității de schimb a întregului surplus din produsul muncii sale, care întrece propriul său consum cu excedentul din produsul muncii celorlalți oameni de care el are nevoie.”¹⁰¹

Domnișoara Fulkes citi toată fraza; mai înainte de a ajunge la capul ei uitase despre ce era vorba la început. Reluă lectura: „din lipsa posibilității de schimb a întregului surplus... („Aș putea să dau jos mânecile rochiei mele maro, își spuse ea, fiindcă nu s-a ros decât la subsuoară și am s-o port doar ca fustă, cu un pulover fără mâneci pe deasupra.”)... care întrece propriul său consum, cu excedentul... („poate cu un pulover portocaliu”), încercă pentru a trei oară, citind fraza cu voce tare. „Când piața

---

¹⁰¹ Adam Smith, *Avuția, națiunilor*, vol. I. Editura Academiei. 1962. p. 16.

comercială este foarte mică”... O imagine a târgului de vite¹⁰² de la Oxford îi pluti în minte. Era o piață mare. „Nimeni nu are curajul să se consacre cu totul...” Despre ce era vorba? Domnișoara Fulkes se răzvrăti deodată împotriva propriei ei conștiințiozități. Ura capodoperele când dădea cu ochii de ele. Se sculă și puse la loc în raft *Avuția națiunilor*. Era un raft de cărți celebre. „Comorile mele”, cum le spunea ea. Poeziile lui Wordsworth, Longfellow și Tennyson, legate în piele moale și semănând, din cauza colțurilor rotunjite și a literelor gotice, cu niște Biblii, *Sartor Resartus*¹⁰³, ca și *Eseurile* lui Emerson, Marcus Aurelius într-una dintre acele ediții format mic, legate în piele suplă și lucrată artistic, pe care din pură disperare o faci cadou la Crăciun, celor cărora nu găsești nimic mai bun să le oferi. *Istoria* lui Macaulay. Thomas a Kempis¹⁰⁴ și Doamna Browning¹⁰⁵. Domnișoara Fulkes nu luă niciuna dintre ele. Își vârî mâna în spatele cărților care reprezentau culmea a tot ce s-a spus și gândit și scoase din acel lăcaș tainic volumul *Misterul smaradelor familiei Castlemaine*. O panglică marca locul unde rămăsese cu lectura. Deschise cartea și începu să citească. „Lucy Kitty aprinse lumina și intră în odaie. De pe buzele ei izbucni un țipăt de groază și fu gata să leșine. În mijlocul camerei se afla cadavrul unui bărbat îmbrăcat într-un frac impecabil. Era atât de desfigurat încât devenise de nerecunoscut. Pe plastronul alb se vedea o gaură roșie. Covorul turcesc, în culori vii, era îmbibat de sânge..” Domnișoara Fulkes citi cu aviditate mai departe. Bătaia gongului o trezi din lumea smaradelor și a

---

¹⁰² În engleză e folosit același cuvânt *market* și pentru „piața comercială” și pentru „târgul de vite”. De aici asociația de idei a domnișoarei Fulkes.

¹⁰³ *Sartor Resartus* sau *Viața și opiniile profesorului Teufelsdröckh din Weissmehtwo* roman de Thomas Carlyle (1795-1881)

¹⁰⁴ *Thomas à Kempis* (1379-1471), scriitor mistic german.

¹⁰⁵ *Elisabeth Barrett Browning* (1806-1861), poetă engleză, soția poetului Robert Browning (1812-1889).

crimei, aducând-o la realitate. Sări brusc în picioare. „Ar fi trebuit să mă uit la ceas, își spuse ea simțindu-se vinovată. O să întârziem.” Vârând la loc în dosul culmii a tot ce s-a scris și gândit *Misterul smaradelor familiei Castlemaine*, se îndreptă grăbită spre dormitorul copiilor. Micuțul Phil trebuia spălat iar hainele lui periate.

*

Nu adia nicio briză, afară de cea provocată de înaintarea vaporului, iar aceasta părea că provine din camera mașinilor, întinși pe scaune de plaje, Philip și Elinor priveau conturul neregulat al unei insule de stâncă goală și roșcată pierzându-se încet. Plimbându-se din principiu, sau pentru a-și face poftă de mâncare, ceilalți pasageri parcurgeau puntea cu regularitatea previzibilă a cometelor.

— Uită-te la ei cum fac mișcare, până și aici pe Marea Roșie, spuse Elinor enervată; i se făcea cald numai văzându-i.

— Așa se explică imperiul britanic.

Se lăsă tăcere. Patru tineri aflați în concediu, bronzăți sau arși de soare, trecură râzând prin fața lor, întovărășind o fată. Veterani ai răsăritului, uscați de soare și îndopați cu *curry*, se plimbau discutând pe un ton acru despre reformele și costul vieții în India. Două misionare pășiră greu într-o tăcere aproape desăvârșită. *Globe-trotter-ii* francezi reacționau la atmosfera apăsător de imperialistă, vorbind foarte tare. Studenții indieni se băteau reciproc pe spate ca ofițerii subalternii pe vremuri în comedia *Mătușa lui Charley*, iar expresiile lor argotice ar fi sunat demodat și într-o școală primară.

Timpul se scurgea. Insula dispăru; aerul deveni și mai fierbinte dacă era cu puțință.

— Sunt necăjită din pricina lui Walter, spuse Elinor, care se gândea la conținutul ultimului teanc de scrisori pe care

le primise chiar în ajunul plecării din Bombay.

— E un nătărău, răspunse Philip. După ce a făcut o prostie cu Marjorie Carling, ar trebui să aibă atâta minte încât să n-o ia de la cap cu Lucy.

— Evident, spuse Elinor iritată. N-are însă atâta cap. Trebuie să ne gândim la o soluție.

— N-are niciun sens să căutăm o soluție la cinci mii de mile depărtare.

— Mă tem că e în stare să plece pe neașteptate și s-o lase pe sărmana Marjorie într-o situație grea. Mai e și însărcinată. E jalnică, dar n-ar trebui să i se dea voie să se poarte astfel cu ea.

— Nu, n-ar trebui, recunosc Philip. Urmă o pauză. Convoiul rar al amatorilor de mișcare continua să defileze prin fața lor. Cred, urmă el gânditor, c-ar fi un subiect excelent.

— Ce-ar fi un subiect excelent?

— Povestea asta cu Walter.

— Sper că n-ai intenția să-l folosești pe bietul Walter în romanul tău? pe Elinor o cuprinse indignarea. Mă opun categoric. Să-i speculezi nenorocirea lui, sentimentele, pentru romanul tău!

— Evident că nu! protestă Philip.

— *Mais je vous assure*, strigă atât de tare una dintre franțuzoaice, încât Philip se văzu silit să abandoneze tentativa de a continua, *au Galeries Lafayette les camisoles en flanelle pour enfants ne coûtent que...*¹⁰⁶

— *Camisoles, en flanelle*, repeta Philip. Pauah!

— Vorbesc serios, Phil...

— Dar, draga mea, n-am intenționat să folosesc decât conflictul. Un tânăr încearcă să-și organizeze viața în conformitate cu lecturile lui optimiste, închipuindu-și că trăiește o mare dragoste spirituală, ca să descopere că s-a

---

¹⁰⁶ Vă asigur... la Galeriile Lafayette cămășile de noapte de flanel pentru copii nu costă decât... (fr.).

întâlnit cu o femeie plicticoasă, pe care n-o iubește deloc...

— Sărmana Marjorie! de ce nu s-o fi purtând cu mai multă grijă? Ca să nu mai vorbesc de mărgelile ei pretențioase și de cerceii pe care-i poartă...

— ...și cade apoi ca un bleg, urmă Philip, la prima vedere, în brațele unei vampe. Conflictul mă atrage, nu eroii. La urma urmei, există o droaie de alți tineri simpatici, în afară de Walter. Iar Marjorie nu-i nici ea singura femeie plicticoasă, după cum nici Lucy nu-i singura vampă.

— Bine, dacă e vorba decât de un conflict, acceptă Elinor bombănind.

— Și pe lângă asta, continuă el, cartea nici măcar nu-i scrisă și probabil nici nu va fi vreodată. Așa că fii sigură că n-ai motive să te neliniștești.

— Foarte bine. Nu mai spun nimic până nu văd cartea... Urmă altă pauză.

— ...ne-am distrat grozav vara trecută la Gulmerg, spunea tânăra unuia dintre cei patru cavaleri, plini de atenție față de ea. Golf, dans în fiecare seară, și...

— Și în orice caz, continuă Philip pe un ton gânditor. situația n-ar fi decât un fel de...

— *Mais je lui ai dit, les hommes sont comme ça. Une jeune fille bien élevée doit...*¹⁰⁷

— ...un fel de pretext, urlă Philip. Parc-am vorbi printre coliviile papagalilor, la grădina zoologică, adăugă el iritat. Un fel de pretext, după cum spuneam, pentru o nouă optică pe care vreau s-o experimentez.

— Aș vrea să începi prin a avea altă optică în ceea ce privește, spuse Elinor râzând scurt. O optică mai umană.

— Fii serioasă, Elinor...

— Serios, îl tachina ea. A fi uman n-are importanță, pe când a fi inteligent are importanță.

— Bine, spuse el, dând indiferent din umeri, dacă nu vrei să mă ascuți, am să tac.

---

¹⁰⁷ Dar i-am spus, așa sunt bărbații. O fată bine crescută... (fr.).

— Nu, nu, Philip. Te rog. Îl apucă de braț. Te rog.

— Nu vreau să te plictisesc. Era posac și înțepat.

— Iartă-mă, Phil. Ai un aer mult mai nostim, când ești trist decât atunci când ești furios. Ții minte cămilele de la Bikaner, ce expresie extraordinar de superioară aveau! Continuă, însă, te rog.

— Anul ăsta, vorbeau două misionare în timp ce treceau prin fața lor, episcopul de Kuala Lumpur a hirotonisit șase diaconi chinezi și doi malaezieni. Iar episcopul din Nordul Borneoului Britanic... Vocile lor liniștite se stinseră cu totul.

Philip își uită demnitatea și izbucni în râs.

— Poate a hirotonisit și niște urangutani.

— Îți amintești de nevasta episcopului de pe Insula Jooi? Întrebă. Elinor. Femeia pe care am întâlnit-o pe vaporul acela australian, îngrozitor și plin de gândaci.

— Cea care avea obiceiul să mănânce murături la micul dejun?

— Și ce murături! ceapă murată, preciza ea în silă. Dar ce se întâmplă cu noua ta optică asupra lumii? Se pare că ne-am cam îndepărtat de la subiect.

— De fapt, spuse Philip, nu ne-am îndepărtat. Toate aceste *camisoles en flanelle*, toate aceste cepe murate și toți acești episcopi de pe insulele cu canibali ilustrează perfect punctul meu de vedere. Esența unei optici noi o constituie diversitatea. Diversitatea de optică și diversitatea aspectelor. Cineva, de exemplu, interpretează evenimentele cu optica unui episcop; altul le judecă după prețul combinezoanelor din flanel, iar altul, ca tânără din Gulmerg - Philip făcu un semn cu capul spre grupul care se îndepărta - după felul cum s-a distrat. Nu uita biologia, chimiștii, fizicienii și istoricii. Fiecare vede din punctul lui de vedere profesional un alt aspect al evenimentului, un alt domeniu al realității. Eu vreau să privesc cu toți ochii lor, în același timp. Cu ochiul unui preot, al omului de știință, al

economistului, al unui *homme moyen sensuel*.¹⁰⁸

— Și cu ochii unui îndrăgostit.

Philip îi zâmbi și-i mângâie mâna.

— Rezultatul... ezită el.

— Ei bine, care ar fi rezultatul?

— Rezultatul ar fi ciudat. Foarte ciudat, de fapt.

— Poate prea ciudat, după părerea mea.

— Nu poate fi prea ciudat, spuse Philip, oricât de ciudat ar fi tabloul, el nu va fi niciodată nici pe jumătate atât de ciudat ca realitatea care l-a inspirat. Noi considerăm toate lucrurile ca fiind firești; în momentul însă când începi să reflectezi la ele, devin ciudate. Și cu cât reflectezi mai adânc, cu atât devin și mai ciudate. Asta vreau să realizez în carte – uimirea pe care ți-o provoacă lucrurile cele mai obișnuite. Sunt sigur că orice conflict sau întâmplare s-ar potrivi. Fiindcă orice întâmplare are în ea toate implicațiile posibile. Întreaga carte ar putea descrie o plimbare de la Piccadilly Circus până la stația Charing Cross. Sau despre noi doi, pe acest vas enorm, pe Marea Roșie. Ascultă-mă, ce-ar putea fi mai ciudat? Dacă te gândești la procesele evolutive, la răbdarea și geniul uman, la organizarea socială care a făcut posibilă prezența noastră aici, la fochiștii care pentru comoditatea noastră sunt loviți de crize cardiace, stând în căldura cazanelor, la turbinele ce se învârtesc cu cinci mii de turații pe minut, la marea albastră, la faptul că razele de lumină nu pot ocoli obstacolele, permițând astfel să se formeze umbra, la soarele care ne oferă permanent energie pentru a trăi și gândi – când te gândești la toate astea și la un milion de alte lucruri, trebuie să înțelegi că nimic nu poate fi mai ciudat, că niciun tablou nu poate fi destul de ciudat, pentru a reda fidel faptele.

— Aș vrea, răspunse Elinor după o lungă tăcere, ca într-o bună zi să scrii o poveste simplă și directă, fără complicații,

---

¹⁰⁸ Om cu o senzualitate obișnuită (fr.).

despre doi tineri care s-au îndrăgostit unul de altul, s-au căsătorit și au greutăți, dar le înving și în cele din urmă își întemeiază un cămin.

— De ce să nu scriu mai bine un roman polițist? încep să râdă. „Nu scriu acest gen de povestire, reflectă el pentru că n-aș putea. În artă există lucruri simple mai greu de descris decât cele extrem de complicate. Cu lucrurile complicate mă descurc la fel de ușor ca toată lumea. Când ajung însă la cele simple, îmi lipsește talentul – acel talent care izvorăște din inimă, din minte, din sentimente, simpatii, intenții, ca și dintr-o înțelegere analitică. Inima, inima, își spuse el. Nu pricepi, nu-ți dai seama? Nu ți s-a împietrit încă inima? Dacă n-ai inimă, nu poți înțelege nimic.”

— ...o frivolă îngrozitoare! strigă unul dintre cei patru cavaleri în timp ce grupul cotea și putea fi auzit.

— Nu-i adevărat! protestă indignată tânăra fată.

— Ba da! strigară toți. Îi făceau curte în cor, tachinând-o.

— E o minciună! De fapt însă se vedea că acuzația impertinentă o încânta.

„Parc-ar fi câini, își spuse el. Dar inima, inima...” Inima era specialitatea lui Burlap.

„N-ai să scrii niciodată o carte bună, îl avertizase el, dacă n-ai s-o scrii din toată inima.”

„Așa e”, își spuse Philip. Avea însă Burlap dreptul să facă această afirmație când cărțile lui erau atât de violent sentimentale încât păreau concepute cu stomacul după ce luase un purgativ? Dacă s-ar fi dedicat marilor probleme simple, rezultatele ar fi fost la fel de dezgustătoare. E preferabil să-ți cultivi cât se poate de bine propria-ți grădină. Mai bine să rămâi în mod rigid și loial fidel ție însuși. Ție însuși? Această problemă a identității devenise una dintre problemele cronice ale lui Philip. Teoretic, datorită inteligenței, îi venea foarte ușor să se transforme în aproape oricine. Avea o mare forță de asimilare, astfel

încât deseori se afla în primejdia de a nu mai deosebi pe cel ce asimila de cel ce era asimilat, sau de a nu mai ști, printre numeroasele sale roluri, cine era actorul. Amoeba când găsește o pradă se apropie de ea, o asimilează și își continuă drumul, eliminând o secreție. Mintea lui Philip Quarles lucra ca o amoebă. Un ocean din protoplasma spirituală, capabil să curgă în toate direcțiile, să înghită orice obiect întâlnit în cale, să se infiltreze în orice spărtură, să umple orice formă, apoi să își continue drumul spre alte piedici, spre alte receptacole, lăsând în urmă terenul gol și secăt. În diferite clipe din viața sa și uneori chiar simultan, mintea lui se mulase pe cele mai diverse tipare. Fusesse un cinic, un mistic, un umanitar, dar și un mizantrop disprețuitor; încercase să aplice în viață o rațiune obiectivă și stoică; alteori aspirase spre lipsa de rațiune a unei existențe rudimentare și necivilizate. Alegerea, formelor depindea în orice clipă de cărțile pe care le citea și de oamenii pe care îi frecventa. Burlap, de pildă, îndreptase din nou cursul minții lui Philip spre canalele mistice prin care nu mai circulase de când îl descoperise pe Boehme¹⁰⁹ în zilele de studenție. Apoi înțeleșese că Burlap e un șarlatan și abandonase misticismul, gata însă să revină la el, cu prima ocazie oferită de împrejurări. Acum, mintea lui se strecura înapoi și tiparul pe care se mula semăna cu o inimă. Unde era ființa cea adevărată căreia să-i rămână credincios?

Misionarele trecură în tăcere. Privind peste umărul lui Elinor, o văzu că citește *O mie și una de nopți* în traducerea lui Mardrus. *Bazele metafizice ale științei moderne* de Burt se afla pe genunchii lui. Ridică volumul și începu să caute locul unde rămăsese cu lectura. Poate că nu exista o astfel de ființă? se întrebă el. Nu, asta era exclus, căci contrazicea o experiență la îndemâna oricui. Privi peste marginea cărții sclipirea nesfârșită și albastră a mării. Trăsătura esențială a

---

¹⁰⁹ Jakob Boehme (1575-1624), filosof mistic german.

sufletului constă tocmai în ubicuitatea lichidă și nedeformabilă, în capacitatea de a se mula pe toate formele și de a rămâne totuși nefixat pe niciuna dintre ele, acceptând impresii și renunțând la ele cu aceeași ușurință. Nu se simțea dator să manifeste o lealitate permanentă unor astfel de tipare, pe care spiritul său le-ar fi putut ocupa uneori, unor astfel de obstacole dure și arzătoare, pe care le-ar fi putut evita, le-ar fi putut scufunda sau pătrunde cu spiritul său rece, ajungând până în centrul lor fierbinte. Tiparele se goleau la fel de ușor cum se umpluseră, iar obstacolele rămâneau în urmă. Dar masa lichidă esențială a spiritului său, curgând liber, ca și fluxul rece și indiferent al curiozității lui intelectuale, persista, iar el trebuia să le rămână credincios. Dacă exista un fel de viață în care se putea încrede permanent, acesta era amestecul de pironism și stoicism care-i făcuse impresia, ca școlar curios să cerceteze filosofii, că reprezintă culmea înțelepciunii omenești, și în al cărui tipar de indiferență sceptică își turnase adolescența lipsită de pasiune. Se răzvrătise deseori împotriva nesiguranței în judecată a filosofiei lui Piron, cât și împotriva nepăsării stoicilor. Se răzvrătise însă vreodată cu adevărat? Pascal făcuse din el un catolic, dar numai atât timp cât avea în față volumul de *Pensees*. Uneori în compania lui Carlyle, a lui Whitman sau a năvalnicului Browning crezuse în perseverență de dragul perseverenței. Apoi exista Mark Rampion. După câteva ceasuri alături de Mark Rampion ajungea să creadă sincer în caracterul nobil al sălbăciei; era convins că intelectul mândru de conștiința sa trebuie să se umilească puțin și să admită că inima, intestinele, șalele, oasele, pielea și mușchii aveau și ele dreptul să se bucure de viață. Din nou inima! Burlap avusese dreptate, chiar dacă era un șarlatan, un fel de scamator, trișând cu emoțiile. Inima! În adâncul secret al sufletului, Philip avea convingerea tenace că nu e nici catolic, niciun om cu viață agitată, nici mistic și niciun

sălbatic nobil. Deși uneori dorea cu nostalgie să devină una dintre aceste ființe, sau toate la un loc, în ascuns era veșnic fericit că nu-i niciuna dintre ele, că e liber, chiar dacă libertatea reprezenta, într-un fel ciudat și paradoxal, un handicap și o piedică pentru spiritul său.

— Acea simplă povestire a ta, spuse el cu voce tare, nu merge.

Elinor își ridică privirea de pe *O mie și una de nopți*.

— Care simplă povestire?

— Aceea pe care voiai s-o scriu eu.

— Oh, de aceea vorbeai? Râse. Ai reflectat mult asupra ei.

— Nu mi-ar servi țelul, explică el. Ar trebui să fie solidă și adâncă. Pe când eu sunt larg; larg și lichid. N-ar fi în genul meu.

— Aș fi putut să-ți spun asta din prima zi când te-am întâlnit, spuse Elinor și se întoarse la Șeherezada.

„Cu toate astea, își spuse Philip, Mark Rampion are dreptate până și în practică, ceea ce e mult mai impresionant. În artă, în viață și în teoriile lui are de asemenea dreptate. Nu ca Burlap.” Se gândi cu scârbă la articolele de fond ale lui Burlap, publicate în *Literary World*; adevărate vomitive. Parcă spiritul ar traversa Canalul Mânecii pe o vreme furtunoasă. Și ce viață vâscoasă și dezgustătoare! Rampion însă ilustra propriile sale teorii. „Dac-aș putea prinde ceva din secretul lui!” Philip suspină. „Cum ajung acasă, mă duc să-l văd.”

Capitolul XV

În săptămânile care urmară după ultima lor ceartă, legăturile dintre Walter și Marjorie deveniră deosebit și neplăcut de false. Erau plini de atenție unul față de celălalt, extrem de curtenitori și, când rămâneau singuri, discutau îndelung și politicos, dar fără intimități. Numele lui Lucy Tantamount nu era pomenit niciodată și nici nu se făcea vreo aluzie, cât de mică, la faptul că Walter lipsea de acasă noapte de noapte. Exista o înțelegere tacită; se prefăceau că nu s-a întâmplat nimic și că totul merge de minune în această splendidă lume.

La prima izbucnire de mânie, Marjorie începuse de-a binelea să-și facă bagajul. Voise să plece imediat, chiar în acea noapte, înainte de înapoierea lui. Voise să-i arate că există o limită la ticăloșiile și insultele pe care trebuia să le îndure. Să vină acasă mirosind a parfumul acelei femei! Dezgustător! Își închipuia poate că-i e atât de extraordinar de devotată și că depinde din punct de vedere material atât de mult de el, încât își putea permite s-o insulte, fără să se teamă de revolta ei. Făcuse o greșală; ar fi trebuit să se fi arătat mai energică față de el. Noaptea trecută n-ar fi trebuit să se lase înduioșată de nefericirea lui. Mai bine să rupă legăturile cu el mai târziu decât niciodată. De data asta totul se terminase. Era vorba de respectul față de ea însăși, își scosese cuferele din boxă și începuse să împacheteze.

Dar unde să se ducă? Ce să facă? Din ce să trăiască? Treptat, întrebările o asaltaseră tot mai stăruitor. Singura ei rudă era o soră măritată, săracă și cu un soț care îi

condamna legătura cu Walter. Doamna Cole se certase cu ea. Alți prieteni, care să poată sau să vrea s-o ajute nu avea. Fusesse crescută astfel încât nu-și putea găsi o slujbă, și nici n-avea calități deosebite. Pe deasupra mai era și însărcinată; așa n-o să găsească niciodată un serviciu. În definitiv, și în ciuda a tot ce se întâmplase, ținea foarte mult la Walter, îl iubea și nu știa cum s-ar fi descurcat fără el. Era sigură că și el o iubise, și că o mai iubea încă într-o oarecare măsură. Și poate că nebunia asta a lui are să dispară de la sine și cu vremea are să reușească să-l atragă din nou alături de ea. În orice caz, nu era bine să acționeze pripit.

În cele din urmă, golise cuferele și le cărase din nou la boxă. A doua zi începuse farsa prefăcătoriei și a ignoranței simulată cu premeditare. Walter era și el foarte încântat de rolul ce-i revenea în această farsă. Îi convenea perfect să nu spună o vorbă și să se comporte de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic. Disparația supărării, ca și satisfacerea poftelor în brațele lui Lucy îl readuseră de la tensiunea și cruzimea de moment la starea lui firească de timiditate blândă și muștrări de conștiință. Oboseala trupului are un efect calmant asupra febrei spiritului.

Se întorsese de la Lucy, simțindu-se și mai vinovat față de Marjorie și așteptase cu spaimă scandalul ce avea să se dezlănțuie cu siguranță. Când se strecurase în camera lui, Marjorie dormea. Sau se prefăcea că doarme, căci nu-l strigase. A doua zi, doar amabilitatea ei neobișnuită și felul oficial de a-l asculta îi dădură de înțeles că se petrecea ceva oarecum neobișnuit. Extraordinar de ușurat, Walter răspunse la tăcerea ei semnificativă tot cu tăcere, iar la amabilitățile ei banale și politicoase cu amabilități, care, în ce-l priveau, erau mai mult decât o formalitate, căci porneau din inimă, fiind o încercare sinceră (atât de tare îl muștra conștiința) de a-i face servicii, de a-și răscumpăra prin gesturi prevenitoare și frumoase faptele urâte

săvârșite și a-i cere iertare dinainte pentru cele pe care le va săvârși desigur în viitor.

Marjorie nu făcuse nici scandal, nici nu-l reproșase ceva, ci adoptase o tăcere politicoasă și nepăsătoare. Ce ușurare sufletească! Cu timpul, Walter începu să-și dea seama că falsitatea legăturii dintre ei devine tot mai obositoare. Farsa îi călca pe nervi, iar tăcerea părea să-l acuze. Deveni din ce în ce mai politicos, mai prevenitor, mai drăguț; deși Marjorie îi plăcea sincer, și dorea sincer s-o vadă fericită, vizitele la Lucy, seară de seară, făceau ca afecțiunea reală pe care o avea pentru Marjorie să-i pară o minciună, iar bunăvoința o ipocrizie. Între crizele de amabilitate continua să săvârșească exact acele lucruri care știa c-o vor face nefericită. „Marjorie, își spunea el, jeluindu-se cu furie neputincioasă, ar trebui să se mulțumească cu ce pot să-i ofer și să nu mai sufere pentru ce nu pot să-i ofer.” (Era izbitor faptul că în ciuda farsei cu tăcerea și amabilitatea, Marjorie suferea. Chipul ofilit și privirea fixă erau de-ajuns ca să dezmință indiferența studiată a purtării.) „Pot să-i ofer foarte multe. Ce nu pot să-i ofer nu are importanță. În orice caz nu are importanță pentru ea”, adăugă el în gând. Nu avea intenția să anuleze o întâlnire lipsită de importanță pe care o avea cu Lucy în acea seară.

„Abia se bucurase de ea, și o și disprețuise;
Alergase după ea ca un nebun, abia o ținuse în brațe
Și o urâse demential.”

Literatura, ca de obicei, îl condusese pe un drum greșit. Nu numai că n-o urâse și n-o disprețuise pe Lucy, dar faptul că fusese a lui și îi permisesese să se bucure de favorurile ei îl făcuse să tânjească și mai mult după aceste favoruri. E adevărat, se mai rușina oarecum de dorințele lui, și dorea să le găsească o justificare mai nobilă – cum ar fi dragostea. („La urma urmei, argumenta el, nu-i nimic

imposibil sau nefiresc în a fi îndrăgostit de două femei în același timp. Sincer îndrăgostit.”)

Își întovărășea pasiunea cu gesturile tandre, delicate și încântătoare ale firii lui cam slabe și încă adolescente. O trata pe Lucy nu ca pe o amatoare de distracții, înrăită și crudă, așa cum o considerase încă dinainte de a deveni amantul ei, ci ca pe o ființă ideală, plină de grație și sensibilitate, o ființă care merita să fie adorată și dorită, un fel de copil, mamă și amantă la un loc, ce trebuia, pe de o parte, apărută ca o mamă fiindcă te apăra ca o mamă, iar pe de altă parte, iubită bărbătește și, de ce nu? ca un faun. Senzualitatea și sentimentul, dorința și tandrețea sunt nu numai prieteni ci și dușmani. Unii oameni, după ce fac dragoste, disprețuiesc femeia, în timp ce alții o copleșesc cu amabilitate și afecțiune. Walter simțea nevoia de a-și justifica dorințele prin dragoste, care reprezenta clar, în ultimă analiză, expresia morală a tendinței sale firești de a asocia satisfacția actului sexual unui sentiment tandru, apărând cavalierește ființa iubită și umilindu-se copilărește în același timp. În cazul lui, senzualitatea dădea naștere tandreței; pe de altă parte, acolo unde nu există senzualitate, tandrețea rămâne nedezvoltată. Legăturile cu Marjorie erau prea asexuale și platonice pentru a fi în întregime tandre. Pe Lucy, Walter o cucerise cu aerul său senzual, dur și cinic. Senzualitatea îl făcea sentimental. Acel Walter care o ținuse pe Lucy goală în brațe era complet diferit de cel care dorise să facă acest lucru; noul Walter voia să creadă, din simplu instinct de conservare, că sub efectul sărutărilor Lucy se simțea și ea la fel de fericită ca el. Tandrețea nu se poate înfripa decât într-o atmosferă de tandrețe. A continua să creadă, așa cum făcuse Walter mai înainte, că Lucy e o ființă rea, egoistă, frigidă, însemna să ucidă sentimentul plăcut ce-l stăpânea. Convingerea că Lucy e o ființă tandră devenise esențială. Făcea tot ce-i stătea în puteri ca să se amăgească. Fiecare gest languros

sau de abandon al lui Lucy era imediat interpretat ca un simptom de îmblânzire sufletească, de încredere, de capitulare. Fiecare cuvânt de dragoste – iar Lucy îi dădea zor, cum era șic, cu „dragul meu”, „îngerașule”. „iubitule”, acestea fiind expresiile ei curențe pentru a complimenta pe cineva sau a-și exterioriza pasiunea – era reținut cu sfințenie, ca izvorând din adâncul inimii. La aceste dovezi imaginare de îmblânzire și pasiune, Walter răspundea dublându-și recunoscător manifestările de dragoste; iar aceste manifestări duble solicitau din partea lui Lucy un răspuns corespunzător. Dragostea naște dorința de a fi iubit. Dorința de a fi iubit dă naștere la rândul ei credinței apăsătoare și nesigure că ești iubit. Credința că ești iubit îți întărește dragostea. Și astfel, prin acest proces de autoconsolidare ciclul reîncepe.

Lucy era emoționată de dragostea și adorația lui, emoționată și surprinsă. Îl acceptase fiindcă se plectisea, fiindcă buzele lui erau catifelate, iar mâinile lui știau s-o mângâie, și fiindcă în ultimul moment se amuzase și fusese încântată de trecerea lui neașteptată de la starea de abjecțiune la o obrăznicie cuceritoare. Ce seară stranie petrecuseră împreună! În fața ei, la masă, Walter avusese o expresie dură, de parcă ar fi fost îngrozitor de supărat și ar fi avut chef să scrâșnească din dinți; cu toate acestea, fusese foarte nostim, relatase cele mai răutăcioase istorii pe seama tuturor și scosese la iveală cele mai fantastice și mai groțesti amănunte istorice, și cele mai uimitoare citate din cărți vechi. Când dineul se terminase, îi spusese: „Ne întoarcem la tine acasă”. Lucy însă voia s-o vadă pe Nellie Wallace la varietelul „Victoria Palace”, să ia o gustare și să danseze nițel la clubul de noapte „Embassy”, apoi să meargă cu mașina până la apartamentul lui Cuthbert Arkwright, în speranța că... Nu ținuse morțiș să meargă la varietel, să danseze sau să asculte conversația lui Cuthbert. Voise numai să-și impună voința față de Walter.

Voise să domine, să conducă și să-l oblige s-o urmeze. Walter nu putuse fi convins. Nu spusese nimic și se mulțumise să zâmbească. Când taxiul trăsese la ușa restaurantului, dăduse șoferului adresa ei din Bruton Street.

— Da ăsta-i curat viol, protestase ea.

Walter râsese.

— Nu încă, răspunsese el. Dar o să fie.

În dormitorul ei roz și cenușiu, violul aproape că avusese loc. Lucy provocase și se supusese tuturor violențelor senzuale. La ce nu se așteptase însă era dragostea pasionată și adorația care urmaseră primelor violențe. Expresia aspră de supărare dispăruse de pe fața lui Walter, ca și cum o haină protectoare i-ar fi fost smulsă de pe umeri, despuindu-l și lăsându-l în goliciunea tremurătoare și vulnerabilă a dragostei și adorației. Săruturile lui fuseseră o alinare a durerii, a spaimei, o potolire a urii, o împăcare delicată. Cuvintele lui părușeră uneori șoapte sau fragmente de rugăciuni adresate unui zeu, iar altădată încurajări șoptite unui copil bolnav. Lucy fusese surprinsă, emoționată, aproape rușinată de înflăcărarea pasiunii lui.

— Nu, nu sunt așa, nu sunt așa, protestase ea, ca răspuns la șoaptele lui de adorație.

Nu putea accepta sub masca prefăcătoriei o asemenea dragoste. Buzele lui catifelate îi atingeau pielea, vârfurile degetelor lui se plimbau ușor pe corpul ei, o alinau, o mângâiau până ce Lucy devenea drăgăstoasă, o transformau în chip magic în făptura bună, iubitoare și sensibilă a adorației lui, o încărcau electric cu toate acele calități pe care șoaptele lui i le atribuiseră, și pe care ea le nega.

Lucy îi trase capul spre sânul ei și își plimbă degetele prin părul lui

— Iubitul meu, șopti ea, iubitul meu Walter.

Urmă o tăcere îndelungată, o fericire caldă și liniștită. Apoi, deodată, fiindcă această fericire tăcută era atât de

adâncă, de perfectă, și prin urmare, după ea, în fond cam absurdă și chiar primejdioasă prin completa ei lipsă de personalitate, și cam amenințătoare în ce privește liberul ei arbitru, Lucy îl ciupi de urechi și îl întrebă:

— Ai adormit, Walter?

În zilele următoare Walter încercă cu disperare s-o crediteze cu emoțiile lui. Lucy nu-l ajută. Nu voia să simtă acea tandrețe adâncă, care echivalează cu o capitulare a voinței, cu o anihilare a individualității. Voia să fie ea însăși, Lucy Tantamount, stăpână pe situație, încercând lucidă toate satisfacțiile până la limită, și distrându-se fără să-i pese; liberă nu numai din punct de vedere financiar și legal, dar și sentimental – liberă deci să-l accepte sau să-l refuze. Să-l poată abandona oricând. N-avea intenția să capituleze. Tandrețea lui era, nici vorbă, emoționantă, măgulitoare, chiar încântătoare, dar și cam absurdă, iar prin pretențiile ei nestăpânite ca ea să răspundă la fel, devenise absolut obositoare. Lucy era uneori gata să capituleze, să accepte prin mângâieri o parte din dragostea lui; brusc însă se smulgea de lângă el, rămânând într-o izolare ironică și arogantă. Atunci Walter se trezea din visul de dragoste la realitatea pe care Lucy o numea „distracție”. Îl trezea lumina rece a unei senzualități acut de lucidă și premeditat batjocoritoare. Îl lăsa fără nicio justificare și cu sentimentul unei vinovății imposibil de iertat.

— Mă iubești? o întrebă Walter într-o noapte.

Știa că ea nu-i putea răspunde. Din perversitate însă dorea să i se confirme convingerea, să i se spună pe șleau.

— Ești un înger, răspunse Lucy.

Îi zâmbi, ridicându-și capul spre el. Privirea lui Walter rămase întunecată și disperată; nu-i putea răspunde printr-un zâmbet..

— Mă iubești cu adevărat? insistă el.

Sprijinit într-un cot. stătea aplecat asupra ei, cu un aer aproape amenințător. Lucy era culcată în pat, pe spate, cu

mâinile sub cap. Sâni ei turtiți i se reliefa datorită mușchilor pectorali. Walter o privi; sub degetele lui simțea căldura, elasticitatea și linia curbă a corpului ei; acest corp pe care îl stăpânise în întregime. Distantă și intangibilă, proprietara corpului îi zâmbi printre pleoapele întredeschise.

— Mă iubești?

— Ești încântător.

Genele ei negre filtrară un fel de ironie.

— Dar ăsta nu-i un răspuns la întrebarea mea. Mă iubești? Lucy dădu indiferentă din umeri și făcu o mică strâmbătură.

— Dacă te iubesc? repetă ea. E un cuvânt cam mare, nu crezi?

Scoțându-și o mână de sub cap, o ridică și-l trase ușor de mica meșă de păr castaniu care-i căzuse pe frunte.

— Ai părul prea lung, spuse ea.

— Atunci de ce m-ai acceptat? întrebă Walter.

— Dacă ai ști cât de absurd arăți cu mutra ta solemnă și cu părul pe ochi! Râse. Parc-ai fi un câine ciobănesc¹¹⁰, constipat.

Walter dădu peste cap meșa căzută pe frunte.

— Vreau un răspuns, continuă el cu încăpățănare. De ce m-ai acceptat?

— De ce? Fiindcă m-a amuzat. Fiindcă așa am vrut. Nu-i destul de limpede?

— Fără să mă iubești?

— De ce trebuie să aduci întotdeauna în discuție dragostea? îl întrebă ea enervată.

— De ce? repetă el. Dar cum poți să te lipsești de ea?

— Dacă pot să obțin ceea ce vreau fără să apelez la dragoste, de ce s-o fac? Pe deasupra, dragostea nici nit poate fi chemată. Vine din senin. Dar cât de rar! Poate

---

¹¹⁰ Câinii ciobănești din Anglia au blana foarte mare, iar părul le acoperă ochii.

niciodată. Nu știu. Și, oricum, ce-aș face când nu sunt îndrăgostită? îl apucă din nou de meșă și-i trase fața spre ea. Atunci, dragă Walter, te am pe tine.

Buzele lui se apropiaseră de ale ei. Walter își încorda gâtul și n-o lăsă să-i tragă capul mai jos.

— Ca să nu mai pomenesc de toți ceilalți, spuse el. Lucy îl trase mai tare de păr.

— Prostule! spuse ea încruntându-se. În loc să-mi fii recunoscător pentru ce-ai primit.

— Dar ce-am primit?

Corpul ei se îndepărtă, mățasos și cald încă, sub mâinile lui; vedea privirea ei ironică.

— Ce-am primit?

Lucy rămase încruntată.

— Sărută-mă, îi ordonă ea, ca și cum i-ar fi dat un ultimatum. Walter nu-i răspunse; stătea nemișcat. Așa, foarte bine. Îl împinse de lângă ea. — Jocul ăsta trebuie jucat în doi.

Respins, Walter se aplecă, dorind s-o sărute. Din cauza amenințărilor, vocea lui Lucy se înăsprise. Walter se temea să n-o piardă.

— Sunt un prost, spuse el.

— E adevărat. Lucy își feri fața.

— Îmi pare rău.

Nu voia să se împace.

— Nu, nu, spuse ea, când Walter își strecură o mână pe sub obrazul ei și încercă să-i întoarcă fața pentru a i-o săruta.

Cu o mișcare neașteptată și sălbatică, Lucy îl mușcă de vârful degetului mare. Într-o izbucnire de ură și pasiune, Walter o posedă cu forța.

— Te mai preocupă dragostea? îl întrebă ea în cele din urmă, rupând tăcerea convalescenței indolente care urmează după febra dorințelor satisfăcute.

Cu regret și aproape cu durere, Walter avu curajul să-i

răspundă. Întrebarea ei, în acea liniște adâncă, scapără ca un chibrit în bezna nopții. Noaptea nu are hotare, e imensă și înstelată. Aprinzi chibritul și toate stelele dispar imediat; nu mai există distanțe și adâncimi. Universul se reduce la o mică scobitură luminoasă, săpată în bezna solidă și populată cu fețe. luminate strălucitor, cu mâini, trupuri și obiectele apropiate și familiare ale vieții de toate zilele. În noaptea adâncă a tăcerii, Walter fusese fericit. În convalescență, după febră, o ținuse în brațe, incapabil s-o mai urască și amețit de dragoste. Spiritul părea să-i plutească în seninul cald dintre existență și anihilare.

Lucy se agită în brațele lui, vorbește, iar seninul minunat și divin vibra și se sparse ca oglinda netedă a unei suprafețe lichide, turburată pe neașteptate.

— Nu, nu mă gândeam la nimic.

Deschizând ochii, o văzu că-l privește amuzată și curioasă. Walter se încruntă.

— De ce te uiți fix la mine? o întreabă el.

— Nu știam că nu e voie.

— Te-ai uitat așa la mine tot timpul?

Ideea îi era ciudat de neplăcută.

— Ore întregi, răspunse Lucy. Te-am admirat, țin să te încredințez. Găseam că ai un aer încântător. Parc-ai fi frumoasa adormită.

Îi zâmbi răutăcios; spunea însă adevărul. Din punct de vedere estetic, îl apreciasse ca o expertă și îl admirase sincer în timp ce stătea culcat alături de ea, palid, cu ochii închiși, ca un mort.

Walter nu se simți îmbunat de complimentul ei.

— Nu vreau să triumfi, spuse el, încă încruntat.

— Să triumf?

— Da, de parcă m-ai fi omorât.

— Ești un romantic incorigibil!

Râse. Cu toate acestea, Lucy avea dreptate. Arătase, într-adevăr, mort, iar moartea, în aceste împrejurări, avea

un aer cam ridicol și umilitor. Vie, trează, și conștientă de vitalitatea ei, Lucy îl studiasse în splendoarea morții. Privise cu admirație, dar distantă și amuzată, această creatură palidă și delicată, pe care o folosisese pentru plăcerea ei și care acum murise. „Ce băiat prostuț, își spusese ea. De ce se chinuie oamenii, în loc să se bucure de satisfacțiile ce li se oferă?” își exprimase gândurile în întrebarea ironică cu care îl trezise pe Walter din eternitatea lui. Își bătea capul cu dragostea – ce băiat prost!

— Cu toate astea, insistă Walter, triumfai.

— Ești un romantic, un romantic! spuse ea râzând. Ai o concepție atât de absurdă și demodată. Omoruri, triumf în fața cadavrelor, dragoste etc. E absurd. Parcă te-ai plimba cu o cravată lată la gât, și în frac. Încearcă să fii mai modern.

— Prefer să fiu uman.

— Viața modernă e o viață rapidă, continuă ea. Astăzi nu mai poți să tragi după tine un vagon de idealuri și romantisme. Când călătorești cu avionul trebuie să-ți lași bagajele grele acasă. Sufletul bun și demodat mergea pe vremea când oamenii trăiau încet. Astăzi e o povară. Nu mai e loc pentru el în avion.

— Nu mai e loc nici măcar pentru inimă? întrebă Walter. Sufletul nu mă interesează prea mult. Odinioară sufletul îl interesase considerabil. Acum însă, de când nu mai trăia decât pentru a citi filosofie, sufletul îl interesa mai puțin. — Inima însă, adăugă el, inima... Lucy clătină din cap.

— Poate că e păcat, recunosc ea. Dar nu poți primi nimic dacă nu dai nimic. Dacă îți place viteza, dacă vrei să parcurgi repede o distanță, nu poți să cari cu tine bagaje. Important e să știi ce vrei și să fii gata să plătești pentru asta. Eu una știu precis ce vreau, așa încât renunț la bagaje. Poți să ți le păstrezi dacă te decizi să călătorești cu un camion de transportat mobilă. Dar să n-ai pretenția să te întovărășesc, dragă Walter. Și nici să n-ai pretenția să iau

pianul tău cu coadă în avionul meu cu două locuri.

Se lăasă o lungă tăcere. Walter închise ochii. Ar fi vrut să moară. Mâna lui Lucy îi atinse fața. Tresări. Simți cum îi prinde între degete buza de jos și i-o ciupește ușor.

— Ai cele mai delicioase buze, spuse ea.

Capitolul XVI

Soții Rampion locuiau în Chelsea. Casa lor se compunea dintr-un mare atelier de pictor, care dădea în trei sau patru cămăruțe. În timp ce suna la ușa lor, într-o sâmbătă după-amiază, Burlap își spuse că mica lor locuință, cu tot aspectul ei cam dărăpănat, era foarte drăguță. Mark Rampion o cumpăraseră pe nimic, absolut pe nimic, exact înainte de războiul mondial. Nu avea de plătit marile chirii de după război. Economisise astfel vreo sută cinzeci de lire pe an. „Ce tip norocos”, reflectă Burlap, uitând pentru o clipă că și el locuia fără să plătească chirie lui Beatrice, dar amintindu-și în schimb că tocmai cheltuisese douăzeci și patru de șilingi și nouă pence la restaurantul unde o invitasese la prânz pe Molly d'Exergillod.

Mary Rampion deschise ușa.

— Mark te-așteaptă în atelier, spuse ea după ce se salutară. Mary se întreba fără să găsească un răspuns de ce-o fi continuând soțul ei să fie prieten cu acest individ. Ea una îl detesta pe Burlap.

— E un fel de vultur, îi spusese soțului ei după ultima vizită a jurnalistului. Nu, nu un vultur, fiindcă vulturii se hrănesc cu stârvuri, pe când Burlap e un parazit care trăiește de pe urma oamenilor vii, și încă de pe urma celor mai distinși. Trebuie recunoscut că are un nas fin în acest domeniu. O lipitoare a spiritului, asta e. De ce-l lași să-ți sugă sângele?

— De ce să nu-l sugă? răspunse Mark. Burlap nu-mi face niciun rău și mă amuză.

— Cred că-ți gădilă vanitatea. E măgulitor să ai paraziți. E

un compliment la adresa calității sângelui tău.

— Și pe deasupra, continuase Rampion, are ceva în el.

— Cred și eu, răspunse Mary, are printre altele sângele tău. Și sângele tuturor celor de pe urma cărora trăiește.

— Hai, nu exagera, nu deveni romanțioasă. Rampion se opunea tuturor hiperbolelor care nu-i aparțineau.

— Ei bine, mie, îți spun drept, nu-mi plac paraziții. Mary vorbea decis. Iar cu prima ocazie am să dau pe el cu puțin insecticid, să vedem ce se întâmplă. Îți promit.

Cu ocazia vizitei următoare, Mary îi deschise ușa și-l invită să se ducă singur în atelier, ca și cum ar fi fost un oaspete binevenit. Cu toate atavismele, forța politetei se dovedea mai puternică decât dorința de a-l stropi cu insecticide.

În timp ce se îndrepta spre atelier, Burlap se gândea încă la probleme financiare. Amintirea sumei cheltuite pentru dejun îl rodea.

„Nu numai că Rampion nu plătește chirie, își spuse el, dar aproape că nu cheltuiește un ban. Felul lor de viață, faptul că țin o singură servitoare, că fac ei singuri menajul și n-au automobil reduce desigur substanțial cheltuielile. E adevărat, au doi copii care trebuiesc dați la școală”. Cu ajutorul unei speculații, la care se dovedea foarte abil, Burlap reuși să elimine de pe ecranul conștiinței cei doi copii. „Și totuși, Rampion trebuie să câștige bine. Își vinde tablourile și desenele la un preț foarte bun. Și orice scrie se vinde sigur. Ce face cu banii?” se întreba Burlap plin de invidie, în timp ce bătea la ușa atelierului, „îi economisește?”

— Intră, se auzi vocea lui Rampion din dosul ușii. Burlap își potrivi un surâs și deschise ușa. Ah, tu erai, spuse Rampion. Mă tem că nu pot să-ți dau mâna. Își spăla pensulele. Ce mai faci?

Burlap schiță un gest de plictiseală și răspunse că simțea nevoia unei vacanțe, pe care însă, nu și-o putea îngădui. Se

plimbă prin atelier, privind cu respect tablourile. Sfântului Francisc cu greu i-ar fi plăcut cele mai multe dintre ele. Dar ce viață, ce energie, ce imaginație pulsau în aceste pânze! În definitiv, viața era lucrul cel mai important. „Cred în viață”. Acesta era primul paragraf din profesiunea de credință a lui Burlap.

— Cum se numește tabloul acesta? spuse el oprindu-se în fața unei pânze de pe șevalet.

Ștergându-și mâinile din mers. Rampion traversă încăperea și se opri lângă Burlap.

— Acesta? spuse el. Cred că titlul pe care i l-ai da tu ar fi *Dragoste*. Râse. Lucrase cu chef în acea după-amiază și se afla într-o dispoziție excelentă. Oamenii mai puțini rafinați, și care nu prea fac caz de suflet, ar putea să prefere un titlu mai greu de tipărit.

Râzând, îi sugera câteva dintre titlurile mai greu de tipărit. Burlap zâmbi cam forțat.

— Nu știu dacă mai poți găsi și alte titluri, încheie Rampion răutăcios.

Prezența lui Burlap îl distra; avea sentimentul că îi revine datoria să-l scandalizeze.

Tabloul, format mic, era o pictură în ulei. Jos, în colțul din stânga, plasați într-un fel de adâncitură, între un prim plan de stânci negre, trunchiuri de pomi și un fundal de prăpăstii stâncoase. un bărbat și o femeie se îmbrățișau sub o arcă compactă de frunziș. Cele două trupuri goale, al femeii alb iar al bărbatului de un cafeniu roșcat, constituiau izvorul întregii lumini din tablou. Stâncile și trunchiurile de pomi din prim-plan își proiectau siluetele, datorită luminii răspândite de cele două trupuri. Lumina ajungea la frunzele de deasupra trupurilor și arunca umbre în bezna groasă a frunzișului. Prelungindu-se din adâncitură în care se aflau ce doi, ea traversa tabloul, lăsând impresia că iluminează și dă naștere prin radiație unei flore uluitoare de trandafiri, crini} și lalele uriașe. Cai, leopardzi și mici antilope se

plimbau printre flori gigantice. În fund, un peisaj se transforma treptat din verde în albastru: marea sclipea printre dealuri, iar deasupra se desenau pe un cer albastru formele imense și grandioase ale norilor.

— E splendid, spuse Burlap încet, dând din cap în fața tabloului.

— Îmi dau totuși seama că nu-ți place deloc.

Mark Rampion rânjea, parcă satisfăcut.

— De ce vorbești așa? protestă Burlap cu o tristețe blândă de martir.

— Fiindcă se întâmplă să fie adevărat. Pentru tine, tabloul nu e destul de pătruns de spiritul blândului Iisus. Dragostea, dragostea *fizică* – ca izvor de lumină, viață și frumusețe. Oh, nu! nu! Asta-i ceva mult prea vulgar și carnal, un realism revoltător.

— Îți închipui că sunt doamna Gundy¹¹¹?

— Nu, nu chiar doamna Grundy. Buna dispoziție a lui Mark Rampion se transformase într-o ironie caustică. Mai degrabă ești Sfântul Francisc. Apropo, cum înaintează studiul tău asupra *Vieții* lui? Sper c-ai făcut o descriere savuroasă a momentelor când îi linge pe leproși?

Burlap protestă. Rampion rânji.

— De fapt, și Sfântul Francis e prea evoluat pentru tine. Copiii nu ling rănile leproșilor. Numai adolescenții perversi fac așa ceva. Parc-ai fi Sfântul Hugh, din Lincoln. Asta era un copil, ascultă-mă pe mine, o scumpete de copil. Un copilaș nevinovat. Ce ochi mari avea, ce curtenitor se purta cu femeile, de parcă toate ar fi fost madone. Se ducea la ele ca să-l mângâie, să-i calmeze durerile cu sărutări și să-i povestească despre bietul Iisus Cristos, și eventual să bea și niște lapte, dacă se iva prilejul.

— Fii serios! protestă Burlap.

---

¹¹¹ Personaj din piesa *Împingeți plugul* de Thomas. P. Morton (1764–1838). Doamna Grundy a rămas personificarea pudibonderiei și a falselor conveniențe sociale.

— Serios, îi parodie Mark cuvintele.

Îi plăcea să-l ațâțe, făcându-l să semene cu un martir creștin plin de milă. Așa merita, din cauza aerului de discipol preferat al lui Iisus, și a venerației și admirației lui dezgustătoare.

— Micuțul Sfânt Hugh, cu ochii lui mari și cu pașii lui mărunți, continuă Mark cu vocea tare, se apropia de femei cu pașii lui mărunți și nesiguri, de copilaș, atât de respectuos, de parcă toate femeile ar fi fost madone. Își vâra totuși mânuța lui scumpă pe sub fustele lor. Venea să se roage, dar rămânea să împartă patul cu drăguța de madonă.

Rampion cunoștea multe dintre aventurile amoroase ale lui Burlap și le ghicea pe celelalte.

— Drăguțul și mititelul Sfânt Hugh! Ce frumos se îndrepta el tiptil spre dormitor și cum se strecura scumpetea, mititelul, în pat! Asta-i ceva mult prea grosolan și lipsit de spirit pentru țâncul nostru, Hugh!

Rampion își zvârli capul pe spate și începu să râdă.

— Continuă, te rog, spuse Burlap. Nu te jena de mine. Văzându-i zâmbetul de martir, zâmbetul lui spiritual, Rampion râse și mai tare.

— Doamne, Dumnezeu! spuse el, înăbușit de hohote. Când ai să mai vii am să-ți dau o copie după tabloul *Sfânta Monica și Sfântul Augustin* de Ary Scheffer¹¹². O să te facă sigur fericit. Vrei să vezi câteva dintre desenele mele? Îl întrebă el, schimbând tonul. Burlap dădu afirmativ din cap. Cele mai multe sunt grotești. Caricaturi. Cam deșănțate, te previn. Dacă ții morțiș să le vezi, trebuie să te aștepți la ce urmează.

Deschise o mapă de pe masă.

— De ce îți închipui că nu-mi plac picturile tale? întrebă Burlap. În fond, amândoi credem în viață. Există și deosebiri

---

¹¹² *Arie (Ary) Scheffer* (1795–1835), pictor francez de origine olandeză. Multe dintre picturile sale sunt inspirate de Dante și Byron.

între noi, dar în majoritatea problemelor avem aceleași opinii.

Rampion își ridică privirea asupra lui.

— Sunt convins, o știi, spuse el și rânji.

— Dacă știi, zise Burlap, care, ferindu-și privirea, nu văzuse rânjetul de pe fața lui Mark, de ce-ți închipui că n-am să fiu de acord cu desenele tale?

— Într-adevăr, de ce? îl persifla Mark.

— Ținând seama de faptul că avem aceleași opinii...

— E firesc ca oamenii ce privesc o vedere din același punct să aibă aceleași opinii. Rampion rânji din nou. *Quod erat demonstrandum*. Se întoarse pentru a scoate din mapă unul dintre desene. Pe acesta l-am intitulat: *Fosilele trecutului și fosilele viitorului*.

Îl înmână lui Burlap. Desenul, în cerneală și acuarelă, avea o strălucire și o viață extraordinară. Urmărind o magnifică linie sinuoasă în formă de S, o procesiune grotescă de monștri cobora în marș și traversa cartonul. Dinozauri, pterodactili, titanotheriumi, diplodoci, ichtyosauri mergeau, înotau sau zburau în trena procesiunii; capul coloanei era format din monștri umani, creaturi cu capete uriașe, fără membre sau corp, alunecând ca niște viermi pe niște vagi prelungiri vâscoase ale bărbiei și gâtului. Cele mai multe dintre figuri aparțineau unor contemporani eminenți. Prin mulțimea lor Burlap recunoscuse pe J. J. Thomson¹¹³, și pe Lordul Edward Tantomount, pe Bernard Shaw servit de eunuci și fete bătrâne, pe Sir Oliver Lodge¹¹⁴ având alături o fantomă cu cap de gulie, drapată în cearceafuri, și un tub catodic ambulant, pe Sir Alfred Mond¹¹⁵, și capul lui John D. Rockefeller, purtata pe o tavă

---

¹¹³ *Sir Joseph John Thomson* (1856–1940), fizician, englez, profesor de fizică experimentală.

¹¹⁴ *Sir Oliver Joseph Lodge* (1851–1940), fizician englez; a cercetat forța electromotrice a celulelor voltaice.

¹¹⁵ *Sir Alfred Mond* (1868–1930), „regele nichelului”, mare om de afaceri și politician englez, de origine germană.

de către doamna Eddy¹¹⁶, cu aureole în jurul capului, și pe mulți alții.

— Șopârlele uriașe au murit fiindcă au avut corpul prea mare și capul prea mic, explică Rampion. Așa cel puțin susțin oamenii de știință. De la un anumit punct, dimensiunea fizică e un handicap. Dar ce părere ai de cea mintală? Proștii parc-au uitat că ei sunt la fel de dezechilibrați, de neîndemânatici și de disproporționați ca orice diplodocus. Sacrifică viața fizică și afectivă vieții mintale. Ce-și închipuie c-are să se întâmple?

Burlap îi dădu dreptate.

— Asta m-am întrebat și eu. Omul nu poate trăi fără inimă.

— Ca să nu mai vorbesc de mațe, piele, oase și carne, spuse Rampion. Acești idioți se îndreaptă spre dispariție. Și asta-i un lucru excelent. Singura nenorocire e că obligă restul lumii să meargă în pas cu ei. Blestemații! Trebuie să-ți spun că mă opun să fiu condamnat la dispariție fiindcă acești imbecili de oameni de știință, moraliști și oameni ai spiritului, tehnicieni și oameni de litere, parveniți politici, și atâția alții nu pot să înțeleagă că omul trebuie să trăiască așa cum se cuvine unui om și nu ca un monstru cu conștiința cerebralității și a existenței sufletului. Brr! Mi-ar plăcea să-i omor pe toți. Puse desenul la loc în mapă și scoase un altul. Aici sunt cele două perspective ale istoriei, cea din stânga, după părerea lui H. G. Wells, cea din dreapta, după părerea mea.

Burlap se uită, zâmbi și apoi izbucni în râs.

— Excelent! spuse el.

Desenul din stânga era compus pe liniile unui crescendo simplu. O maimuță foarte mică era urmată de un pitecantrop puțin mai mare, urmat la rândul lui de omul de

---

¹¹⁶ *Mary Baker Eddy* (1821–1910), fondatoarea mișcării religioase. „*Știința creștină*”, sectă răspândită mai ales în Statele Unite, și care susține vindecarea trupului prin credință.

Neanderthal, și el ceva mai mare. Omul paleolitic, omul neolitic, egipteanul și babilonianul epocii de bronz, grecul și romanul epocii de fier. – Toate aceste siluete creșteau treptat. În momentul când Galileo și Newton apăreau pe scenă, omenirea lua dimensiuni foarte respectabile. Crescendoul continua neîntrerupt cu Watt¹¹⁷ și Stephenson¹¹⁸, Faraday¹¹⁹ și Drawin, Bessemer¹²⁰ și Edison, Rockefeller și Wanamaker¹²¹, pentru a atinge desăvârșirea în figurile contemporanilor, domnul H.G. Wells în persoană și Sir Alfred Mond. Nici viitorul nu era neglijat. Prin ceața strălucitoare a profeției, formele lui Wells și Mond, crescând tot mai mult, cu fiecare nouă repetiție, se îndepărtau pe o spirală triumfală, depășind marginea cartonului, spre un infinit utopic. Desenul din dreapta avea o compoziție mai puțin optimistă, reprezentând creste și văi. Mica maimuță se transforma rapid în omul bine proporționat al epocii de bronz, al cărui loc era luat apoi de un grec foarte înalt și de un etrusc ceva mai mic. Romanii deveneau din nou mici. Călugării Thebaidei¹²² se deosebeau greu de micile maimuțe de la origine. Urmau câțiva florentini, englezi, și francezi, de dimensiuni mari. După ei veneau monștrii dezgustători, etichetați Calvin și Knox¹²³, Baxter¹²⁴ și

---

¹¹⁷ *James Watt* (1736–1819), mecanic scoțian; a pus la punct proiectul mașinii cu aburi și al încălzirii cu vaporii.

¹¹⁸ *George Stephenson* (1781–1848), mecanic englez, considerat inventatorul locomotivei.

¹¹⁹ *Michael Faraday* (1791–1867), fizician și chimist englez. A descoperit curentele de inducție și descompunerea chimică prin electroliză.

¹²⁰ *Sir Henry Bessemer* (1813–1898), inginer englez; a perfecționat sistemul de transformare a fontei în oțel.

¹²¹ *John Wanamaker* (1838–1922). industriaș american și director general al Poștei în S.U.A.

¹²² Tebaida (în greacă, Thebais), denumirea regiunii meridionale a Egiptului antic, având drept capitală Theba. În deșerturile din preajma acestui oraș s-au refugiat mulți dintre primii creștini care urmăreau să scape de persecuții și să ducă o viață ascetică.

Wesley¹²⁵. Statura figurilor reprezentative descreștea. Victorienii începuseră să semene cu niște pitici diformi. Urmașii lor, din secolul al douăzecilea, erau niște avortoni. Prin cețurile viitorului se vedea un grup în descreștere de mici gorgone și fetuși cu capete prea mari pentru trupurile lor sfrijite, cozi de maimuțe și chipuri de-ale celor mai eminente contemporani, toți mușcându-se, zgâriindu-se și scoțându-și reciproc mațele cu energia metodică și sistematică caracteristică exclusiv oamenilor cei mai civilizați.

— Aș vrea să am câteva desene de-astea pentru revistă, spuse Burlap, după ce privise întreaga mapă. De obicei nu reproducem desene. Suntem misionari curați și nu facem artă pentru artă. Desenele tale sunt atât parabole cât și desene. Trebuie să spun, adaugă el, că-ți invidiez forța de a exprima lucrurile atât de pregnant și de concis. Mi-ar trebui sute și mii de cuvinte într-un eseu ca să exprim, mai puțin convingător, același lucru.

Rampion îi dădu dreptate.

— Asta-i motivul pentru care, momentan, am renunțat să mai scriu. Scrisul nu este un mijloc prea indicat pentru a exprima ceea ce-mi dau seama că vreau să spun. Și ce ușurat mă simt că am scăpat de cuvinte! Cuvinte, cuvinte, cuvinte! Ele te izolează de univers. Trei pătrimi din timp n-ai niciodată contact direct cu lucrurile, ci numai cu blestematele de cuvinte care le reprezintă. Și deseori nici măcar cu ele – ci doar cu metafore incoerente și idioate ale unui poet despre un lucru. „Și ce parfum dulce atârână de o cracă”, de exemplu. Sau „fiecare cădere calmează aripa neagră a beznei până ce zâmbește”. Și chiar „atunci am să

---

¹²³ *John Knox* (1505-1572), reformator religios englez, fondatorul persbiterianismului.

¹²⁴ *Richard Baxter*, (1615-1691), teolog englez, partizan al nonconformismului moderat.

¹²⁵ *John Wesley* (1703-1791), fondatorul sectei wesleyenilor, predicând justificarea actelor prin credință.

vizitez cu un sărut hoinar valea crinilor și alcovul de frunze al fericirii”. Se uită la Burlap și rânji. Până și arca fericirii a fost transformată într-o abstracție metaforică. Valea crinilor, asta-i bună! Ah, cuvintele astea! Sunt încântat că am scăpat de ele. Parcă ieși din pușcărie – oh, un fel de închisoare foarte elegantă și fantastică, plină de fresce, tapiserii și tot ce vrei. Dar e de preferat câmpia autentică. Pictatul, după părerea mea, stabilește o adevărată legătură cu lumea. Pot să exprim ceea ce vreau.

— Ei bine, tot ce pot să fac, spuse Burlap, e să-ți procur un auditoriu pentru ce-ai de spus.

— Nefericiții! spuse Rampion râzând.

— Părerea mea e că oamenii *ar trebui* să te asculte. Avem răspunderi. Iată de ce aș vrea să reproduc câteva dintre desene în *Literary World*. Am sentimentul unei adevărate datorii.

— Oh, dacă-i vorba de un imperativ categoric, spuse Rampion râzând, atunci, evident că trebuie. Alege ce vrei. Cu cât vor fi mai scandaloase desenele publicate, cu atât am să fiu mai încântat.

Burlap dădu sceptic din cap.

— La început trebuie să fim mai prudenți, spuse el.

Nu credea atât de mult în viață încât să riște să-și piardă unii abonați.

— Mai prudenți, mai prudenți, îi repetă batjocoritor Rampion. Voi ziariștii sunteți la fel. Evitați emoțiile. Literatura fără dureri. Nu exagerați prejudecăți și nici nu vârați idei în cap fără anestezic. Țineți cititorii permanent sub anestezic. Nu-i nimic de făcut cu voi.

— Nimic, repetă Burlap penitent. Știu. Din păcate, trebuie să ajungem la un mic compromis cu lumea, cu carnea și cu diavolul.

— Nu asta mă supără, răspunse Rampion. Îmi pare rău însă de compromisurile dezgustătoare pe care le-ai încheiat cu cerul, cu respectabilitatea și cu lehova. Totuși, cred că,

date fiind împrejurările, n-ai ce face. Alege ce desene vrei.

Burlap luă câteva.

— Le-am ales pe-astea, spuse el în sfârșit, ținând trei desene dintre cele mai puțin polemice și scandaloase. Ne-am înțeles?

Rampion aruncă o privire peste desene.

— Dacă ai mai fi așteptat o săptămână, bombăni el, ți-aș fi dat copia tabloului lui Ary Scheffer.

— Mă tem, spuse Burlap cu acea expresie de spiritualitate tristă care i se întipărea pe figură ori de câte ori începea să vorbească despre bani, mă tem că n-am să-ți pot plăti prea mult pentru ele.

— Lasă, sunt obișnuit.

Ridică nepăsător din umeri.

Burlap era bucuros de răspunsul lui Rampion. „La urma urmei, își spuse el, pictorul are dreptate. Nu e obișnuit să fie plătit bine. Și cu felul lui de viață nici nu are nevoie de mulți bani. Fără mașină, fără servitori...”

— Aș fi vrut să-ți pot plăti mai mult, continuă el aproape impersonal. Revista însă... Clătină capul. Încercarea de-a convinge oamenii să aprecieze capodoperele când li se pun la dispoziție nu rentează. Am putea oferi patru guinee pentru un desen.

Rampion râse.

— Nu-i prea regește plătit. Ia-le totuși. Ia-le pe gratis, dacă vrei.

— Asta nu, protestă Burlap. Nici nu mă gândesc. Revista nu trăiește din pomeni. Plătește materialele publicate, nu mult din păcate, dar ceva tot dă, în orice caz. Am un principiu, continuă el dând din cap, să plătesc chiar dac-o fac din buzunarul meu. E o chestie de principiu. Absolut de principiu, insistă el, contemplând cu un fior de satisfacție justificată pe cinstitul Denis Burlap, cel ce se sacrifică și plătește colaboratorii din propriul său buzunar și în cărui existență aproape că începuse, în timp ce vorbea, să

creadă în mod sincer. Continuă să vorbească, și, cu flecare cuvânt, conturul acestui grozav de sărac dar onest Burlap i se profila tot mai clar în fața ochilor minții; în timp ce revista se apropia cu pași mari de pragul falimentului, nota de la masa de prânz creștea amenințător, iar venitul lui descreștea corespunzător. Rampion îl examina curios. „De ce dracu s-o fi excitând așa?” se întrebă el.

Deodată, găsi o explicație posibilă. Când Burlap se opri să-și tragă respirația, Rampion îl încuraja plin de simpatie.

— Ai nevoie de un capitalist, spuse el. Dacă aș avea o rezervă de câteva sute sau mii de lire, le-aș investi în revistă. Din păcate, nu o am. N-am nici măcar doi bani, încheie el, aproape triumfător, iar expresia lui de înțelegere se transformă brusc într-un rânjel.

*

În aceeași seară, Burlap atacă problema sărăciei predicate de Sfântul Francisc. „În picioarele goale, doamna Sărăcie se plimbă printre dealurile din Umbria.” Așa începea capitolul. Proza lui în clipele de exaltare avea tendința să devină vers alb. „Picioarele ei calcă pe drumurile albe de praf, care par, celor ce privesc de pe zidurile înconjurătoare ale micilor orașe, panglici albe, bine întinse, pe câmpiile de la picioare...”

Urmau referințe la lămâi cu trunchiul răsucit, la vii, la câmpiile în terase, la „boii mari și albi cu coarneaule întoarse”, la măgărușii ce urcau răbdători cu poverile în spate pe cărările stâncoase, la munții albaștri, la orașele de pe dealuri, pierdute în depărtare și semănând cu miniatura unui Nou Ierusalim, dintr-o carte poștală ilustrată, la apele lacului Clitumnus renumite în antichitate și chiar și la cele și mai venerabile ale lacului Transmene. „Într-o țară, continuă Burlap, la un moment dat, sărăcia era un ideal practic și realizabil. Pământul satisfăcea toate nevoile locuitorilor;

specializarea profesională era redusă, fiecare țăran era în mare măsură propriul său meșteșugar, propriul său măcelar, brutar, vânzător de legume și de vin. O societate în care banii nu aveau, comparativ, mare importanță. Cei mai mulți trăiau aproape fără să simtă nevoia banilor. Făceau comerț direct cu lucrurile – obiecte de gospodărie create de ei, sau fructele bogate ale pământului – așa că nu se foloseau deloc de metalul prețios care slujește la cumpărare. Idealul de sărăcie al Sfântului Francisc se putea aplica, pentru că propunea stimei generale un mod de viață care nu se deosebea atât de mult de adevăratul mod de viață al contemporanilor mai umili. Sfântul Francisc sfătuia pe cei avuți și pe membrii societății cu o specializare profesională – pe acei care trăiau mai ales de pe urma banilor – să se declare mulțumiți cu ceea ce le oferea natura, așa cum făceau inferiorii lor pe plan social. Cât de mult s-au schimbat astăzi lucrurile!” Burlap recăzu în versul alb, înfiorat, de astă dată, mai mult de un sentiment de indignare decât de o pasiune lirică. „Suntem cu toții specialiști; trăim numai de pe urma banilor, și nu a adevăratelor valori; trăim printre abstracții îndepărtate și nu în lumea prezentă, în dezvoltare și perfecționare.” Protestă apoi împotriva „marilor mașini care după ce-au fost sclavii omului au devenit acum stăpânii lui”, împotriva standardizării, împotriva vieții industriale și comerciale și împotriva efectului ei deprimant asupra sufletului omenesc (pentru care, în cele din urmă, împrumută câteva dintre remarcele preferate ale lui Rampion). „Banii, conchise el, iată sursa tuturor relelor, necesitatea fatală care îi silește pe oameni să lucreze din greu pentru a trăi de pe urma lor și nu a valorilor adevărate. Unui om modern, idealul Sfântului Francisc îi apare fantastic și complet demential. Doamna Sărăcie a fost redusă în condițiile societății moderne la o stare de decădere, ajungând să semene cu o servitoare, îmbrăcată cu un șorț mizerabil și cu pantofii

găuriți... Niciun om în toate mințile n-ar mai visa s-o urmeze. Ca să idealizezi o Dulcinee atât de respingătoare ar trebui să fii mai ȋicnit decăt Don Quichote. În societatea noastră modernă idealul Sfântului Francisc e irealizabil. Am făcut ca sărăcia să fie detestată. Asta nu înseamnă însă că îl putem ignora pe Sfântul Francisc, socotindu-l un visător nebun. Nu. dimpotrivă, noi suntem nebuni, nu el. El e doctorul acestui balamuc. Nebunilor, doctorul le apare ca singurul nebun. Când ne vom reveni, vom înțeleg e că doctorul fusese tot timpul singurul om sănătos. În situația de față, idealul Sfântului Francisc e irealizabil. Concluzia: lucrurile trebuiesc schimbate radical. Noi tindem spre crearea unei alte societăți, în care Doamna Sărăcie să nu fie o nenorocită de servitoare, ci o splendidă întruchipare a luminii, a grației și a frumuseții. Oh, Sărăcie. Sărăcie, splendidă Doamnă Sărăcie!...”.

Beatrice întră odaie și îi spuse că cina e pe masă.

— Mănânci două ouă, porunci ea, exprimându-și solitudinea pe un ton răstit. Trebuie să le mănânci pe amândouă. Le-am făcut special pentru tine.

— Te porți cu mine de parc-aș fi fiul risipitor sau vițelul gras pus la îngrășat, spuse Burlap.

Clătină din cap, zâmbi ca personajele din tablourile lui Sodoma, și atacă și al doilea ou.

— Am niște acțiuni la o societate de gramofone, spuse Beatrice. Aș vrea să-ți cer părerea asupra lor. Au crescut atât de brusc.

— Gramofone! exclamă Burlap. Stai puțin...

Își dădu părerea.

Capitolul XVII

Ploua neconținut. Spandrell simțea că bureții și mușegaiul îi năpădesc sufletul. Culcat în pat, închis în camera lui tristă sau sprijinindu-se de tețgheaua unei cârciumi, avea tot timpul senzația acestei excrescențe vâscoase, pe care o observa cu un ochi lăuntric.

„Fă măcar ceva, îl implorase deseori mama lui. Orice.”

Toți prietenii îi spusese ră același lucru, repetându-l stăruitor ani de zile.

Să-l ia dracu dacă avea de gând să facă ceva. Munca, evanghelia muncii, sfințenia muncii, *laborare est orare*¹²⁶ – ce tâmpenii!

— Munca! izbucnise el odată plin de dispreț împotriva acuzațiilor logice ale lui Philip Quarles, munca nu-i cu nimic mai respectabilă decât alcoolul și slujește exact același scop: îți distrage atenția, te face să-ți uiți grijile. Munca nu-i decât un stupefiant! E umilitor că oamenii nu pot trăi treji, fără stupefiante. E umilitor că n-au curajul să vadă lumea și să se vadă pe ei înșiși cum sunt în realitate. Trebuie să se drogheze muncind. E idiot. Evanghelia muncii e evanghelia prostiei și a fricii. Munca poate fi o rugăciune; dar poate fi și politica struțului, sau o bătaie de cap nemaipomenită. Munca înseamnă să te ascunzi de tine însuși. Nu-i de mirare că adepții lui Samuel Smiles¹²⁷ și marii afaceriști fac apologia muncii, căci își întăresc astfel iluzia existenței și

---

¹²⁶ Munca e rugăciune (lat.).

¹²⁷ *Samuel Smiles* (1812–1904), scriitor scoțian, autor de cărți ce recomandă metode de „perfecționare” a caracterului (*Caracterul; Datoria*).

chiar a importanței. Dacă n-ar mai munci, majoritatea ar avea revelația că, de fapt, nici nu există. Niște găuri cu aer, nimic mai mult. Niște găuri care emană o duhoare cam împruțită. Am impresia că cele mai multe suflete gen Smiles put urât. Nu mă miră că n-au curajul să înceteze de-a mai munci. Ar putea să descopere ce sunt, sau mai degrabă ce *nu sunt*. N-au curajul să riște.

— Și ce-ai descoperit despre tine, datorită curajului *tău*?
Îl întrebase Philip Quarles.

Spandrell rânjise cam melodramatic.

— Mi-a trebuit mult curaj, spusese el, ca să mă pot uita la ce-am descoperit. Dacă n-aș fi fost atât de temerar, m-aș fi apucat de muncă sau aș fi devenit de mult morfinoman.

Spandrell juca puțin teatru, pentru ca purtarea lui să apară mai logică și mai romantică decât era în realitate. Inactivitatea lui se datora unei lenevii cronice și unor principii morale perverse și aiurite. În fond, trândăvia îi consolida și alimenta principiile. Spandrell n-ar fi descoperit niciodată că munca e un narcotic primejdios, dacă n-ar fi fost de o lene incurabilă, pentru care căuta o justificare și un motiv. E adevărat că avusese nevoie de mult curaj ca să nu facă nimic; era leneș, în ciuda urmărilor nefaste pricinuite de plictiseala cronică, ce putea deveni, ca acum, aproape insuportabil de acută. Obişnuința lenei era însă atât de adâncă, încât, pentru a o înlătura, ar fi avut nevoie de un curaj mai mare decât acela necesar pentru a suporta tortura plictiselii, provocată tot de lene. Mândria îi consolidase lenea, congenitală – mândria unui om capabil, conștient că nu e destul de înzestrat, mândria unui admirator al înfăptuirilor grandioase, incapabil să depună însă o muncă originală și care nu voia cu niciun preț să se umilească în încercări sortite dinainte eșecului sau să se înjosească depunând un efort mai mic, chiar dacă aceasta i-ar fi putut oferi satisfacții,

— Îți vine ușor să vorbești despre muncă, îi spusese el lui

Philip. *Tu* poți să realizezi ceva, pe când *eu*... Ce vrei să mă fac? Funcționar de bancă? Comis-voiajor?

— Mai există și alte meserii, spusese Philip. Și cum ai ceva bani, ai putea să studiezi, să te ocupi de istoria naturală...

— Aha, ai vrea să devin un colecționar de furnici, nu-i așa? Sau să scriu, ca unii, lucrări despre cum foloseau Angevinii săpunul. Un unchi bătrân și maniac. Ascultă-mă pe mine, n-am chef să devin un unchi maniac. Dacă, într-adevăr, nu-s bun de nimic, prefer sincer să rămân cum sunt. Nu vreau să fac pe savantul, și nici pe colecționarul maniac. Vreau să rămân ceea ce m-a făcut natura - o nulitate.

De la cea de a doua căsătorie a mamei sale, Spandrell înfăptuise tot timpul, cu premeditare, lucrurile cele mai îngrozitoare, dusesse viața cea mai ticăloasă și își încurajase dinadins cele mai detestabile apucături. Ceasurile nesfârșite de răgaz și le petrecea în desfrâu. Se răzbuna pe mama lui, ca și pe el, fiindcă fuseseră buni și fericiți în mod prostesc. Din ciudă față de ea, din ciudă față de sine, din ciudă față de Dumnezeu. Spera în existența unui iad în care să ajungă, dar regreta în același timp că nu poate crede cu adevărat în existența iadului. Indiferent dacă iadul exista sau nu, simțise, încă de pe vremea când era tânăr, o satisfacție, și chiar un fior, știind că săvârșește un lucru rău și condamabil. Desfrâul are în el ceva atât de monoton, o tristețe atât de absolută și de disperată, încât numai foarte puțini oameni, dotați cu o inteligență submediocră, sau predispuși la viciu în mod cu totul neobișnuit, pot să se bucure sincer și neîntrerupt de practicarea regulată a viciului, sau să creadă în continuare, cu convingere, în caracterul lui infam. Desfrânații din obișnuință nu se simt bine când nu-l pot practica. Obișnuința transformă plăcerile desfrânate în necesități terne și zilnice. Bărbatului care s-a obișnuit cu femeile ușoare sau cu ginul, cu opiumul sau cu

flagelarea, îi este tot atât de greu să trăiască tară viciul lui, pe cât de greu i-ar fi să trăiască fără pâine și apă, deși poate practicarea constantă a viciului a devenit în sine la fel de monotonă ca și morfolitul unei coji de pâine sau băutul unui pahar cu apă de la robinetul din bucătărie. Obişnuinţa se dovedeşte fatală atât sentimentului că faci un rău, cât şi bucuriei reale. După câţiva ani, evreul convertit sau sceptic, ca şi hindusul cu concepţii moderne ajung să mănânce carnea de porc sau de vacă cu o indiferenţă care, în ochii confrăţilor credincioşi dogmei, trece drept cinism brutal. Acelaşi proces are loc şi cu desfrânatul obişnuit. Actele, care la început păreau pasionante prin caracterul lor profund josnic, devin, prin repetiţie, neutre din punct de vedere moral. Cel mult, puţin dezgustătoare, căci practicarea celor mai multe vicii e urmată de reacţii fiziologice deprimante, care însă şi-au pierdut nota josnică, ajungând comune. E greu ca rutina să pară un lucru josnic.

Frustrat treptat, datorită obişnuinţei, atât de satisfacţiile puternice, cât şi de sentimentul sigur că săvârşeşte un păcat (care constituiseră întotdeauna o parte din plăcerea lui), Spandrell se îndreptase, cu un fel de disperare, spre rafinamentele viciului. Dar aceste rafinamente nu produc la rândul lor rafinamente ale senzaţiilor. Din contră; cu cât viciul e mai rafinat prin bizareriile lui exagerate, mai neobişnuit şi mai anormal, cu atât mai ternă, mai disperată şi mai lipsită de emoţie devine şi practicarea lui. Imaginaţia se poate exersa inventând cele mai improbabile variaţii pe o temă sexuală normală; produsul emotiv al tuturor varietăţilor de orgii e însă veşnic acelaşi – o senzaţie monotonă de umilire şi degradare. E adevărat, mulţi oameni (şi în general aceştia sunt cei mai civilizaţi, cei mai rafinaţi şi mai sofisticaţi din punct de vedere intelectual) tânjesc după acte josnice, şi îşi urmăresc cu pasiune propria decădere, complăcându-se în orgii nesfârşite, în

prostituări masochiste, în contacte sexuale indiferente și aproape bestiale cu necunoscuți, și în legături cu persoane vulgare și lipsite de educație din sânul claselor de jos. Un rafinament intelectual și estetic excesiv implică riscul de a te costa scump, putând să ducă la o degenerare emotivă stranie; chinezul perfect civilizat, cu pasiunea lui pentru artă și cruzime, suferă de o altă formă a aceleiași boli care-l face pe estetul modern și perfect civilizat să prefere soldații din gardă, apașii, promiscuitatea umilitoare și violențele. „Din punct de vedere intelectual e un rafinat, din punct de vedere sexual e un decăzut”, așa îl caracterizase odată Rampion pe Spandrell, chiar în prezența acestuia. „Cu cât e mai rafinat, cu atât e mai decăzut.” Lui Spandrell, pe de altă parte, nu-i plăcea să se umilească. Urmările pe plan emotiv ale tuturor rafinamentelor posibile ale viciului îi păreau uniforme și monotone. Lipsite de orice emoție caracteristică, indiferent dacă trezesc satisfacții sau remușcări, simplele senzații de excitare și plăcere fizică devin fade. Corupția tineretului constituia singura formă de desfrâu care-i mai producea o emoție vie. Animat, așa cum ghicise Rampion, de ciudata lui ură, cât și de dorința de răzbunare împotriva legăturilor sexuale – sentiment datorat șocului avut la cea de-a doua căsătorie a mamei sale și survenit într-un moment de neliniște din adolescență, când în procesul normal de educație ca odraslă a mării burghezii învățase să fie rafinat și să își refuleze ca un *gentleman* înclinările josnice – Spandrell simțea încă o satisfacție deosebită de a perverti, prin ceea ce el considera ca o umilire a plăcerii senzuale, pe surorile nevinovate ale femeilor prea mult iubite și de aceea detestate, care personificau în ochii lui acel instinct nesuferit. Cu ura unui om din evul mediu, Spandrell se răzbuna, nu ca asceții și puritanii, mortificând trupul detestat al femeilor, ci învățându-l să se abandoneze plăcerilor pe care el le considera funeste, tentându-l și mângâindu-l pentru a-l face

să se răzvrătească definitiv și să câștige lupta cu sufletul conștient. În etapa finală a răzbunării, Spandrell insinua treptat în sufletul victimei sentimentul puternic că a săvârșit un lucru rău și josnic, complăcându-se în delirul pe care chiar el i-l provocase. Micuța și sărmăna Harriet fusese singura ființă nevinovată asupra căreia, deocamdată, reușise să-și pună în aplicare întregul program. Cu cele dinaintea ei nu mersese atât de departe, iar după Harriet nu mai urmasse nimeni. Sedusă conform planului descris de el soților Rampion, Harriet îl adorase și își închipuise că e adorată. Și aproape că nu se înșelase, căci Spandrell ținuse sincer la ea, chiar și atunci când o făcuse dinadins să sufere. Profanarea sentimentelor lui ca și alor ei adăugase o savoare perversă acestei operații. Plin de răbdare, cu tactul, blândețea și înțelegerea celui mai delicat, mai draguț și mai afectuos amant, el îi spulberase temerile de fecioară, îi topise treptat răceala tinereții, dărâmasse barierele ridicate de educația ei, exclusiv cu scopul de a o sili, profitând de lipsa ei de experiență, să accepte cu ingenuitate cele mai fantastice acte lubrice. Faptul că Harriet le acceptase, considerându-le dovezi obișnuite de dragoste, reprezentase pentru Spandrell, cu sufletul lui de fals ascet, o răzbunare admirabilă împotriva ei, împotriva femeilor. Dar asta nu ajungea; începuse să simuleze scrupule, să se ferească cu un aer mâhnit de gesturile ei înflăcărâte sau, dacă le accepta, să o facă pasiv, ca și cum ar fi fost ultragiât și violat. Harriet devenise deodată neliniștită și nefericită, se rușinase, ca persoanele sensibile, ale căror pasiuni nu primesc răspuns. Își dăduse brusc seama că e puțin ridicolă – ca un actor care, jucând împreună cu alți actori, e părăsit de ei și se trezește pe neașteptate singur pe scenă – ridicolă și chiar dezgustătoare. Oare Spandrell n-o mai iubea? O iubea foarte mult, răspunsese el. Atunci de ce se purta astfel cu ea? Tocmai fiindcă o iubea mult; începuse să-i vorbească

despre suflet. Trupul e o fiară ce devoră sufletul, anihilează conștiința și anulează personalitatea reală. Și, ca din întâmplare, chiar în seara aceea, cineva trimisese un pachet misterios care, odată desfăcut, scosese la iveală o mapă cu gravuri franțuzești pornografice. Cu un sentiment crescând de groază și silă, sărmana Harriet văzuse reproduse pe gravuri toate gesturile pe care în nevinovăția și entuziasmul ei le luase drept dragoste. Gesturile erau conturate în linii atât de reci, de lucide și intenționate, să pară atât de hidoase, de josnice și imens de vulgare, încât ajungea să le privești o singură dată pentru a urî și disprețui întreaga rasă umană. Câteva zile la rând Spandrell îi insuflase cu abilitate această groază, iar când sentimentul de vinovăție pusese complet stăpânire pe ea și tremura de scârbă gândindu-se la ce făcuse, el își reluase cu cinism și violență manifestările de dragoste obscenă.

În cele din urmă, Harriet îl părăsise, urându-l, și urându-se și pe ea. Asta se petrecuse acum trei luni. Spandrell nu încercase s-o convingă să se întoarcă, și nici nu reîncepuse experiențele cu o nouă victimă. Nu merita efortul. Nimic nu merita un efort. Se mulțumea să discute despre fiorii cultului Satanei, iar în practică rămăsese cufundat apatic în trista obișnuință de a bea coniac și de a face dragoste cu prostituatele. Momentan discuția îl însuflețea; însă odată încheiată, recădea mai adânc în plictiseală și marasm. Uneori se simțea cuprins de un fel de paralizie interioară, iar sufletul îi amorțea treptat. Printr-un efort de voință reușea să scape de această paralizie. Dar nu putea, nu voia să facă acest efort.

— Dar dacă viața te plictisește, dacă n-o poți suferi, îl întrebase Philip Quarles, concentrându-și asupra lui Spandrell curiozitatea sa vie și inteligentă, de ce dracu mai duci o astfel de existență?

Se împlinise aproape un an de când îi pusese această întrebare; pe atunci paralizia nu se înrădăcinase atât de

adânc în sufletul lui Spandrell. Dar chiar și în acea vreme Philip găsisese foarte enigmatic cazul lui. Cum Spandrell se arăta dispus să se destăinuie, tară să ceară în schimb niciun fel de amănunte personale, și întrucât nu părea să-l deranjeze faptul că e obiectul unei curiozități științifice, lăudându-se mai degrabă cu slăbiciunile lui decât simțindu-se jenat de ele, Philip profitase de prilej pentru a-l supune unui contrainterogatoriu.

— Nu înțeleg ce motive ai, insistase el.

Spandrell ridicase nepăsător din umeri.

— Sunt condamnat să fiu așa. Pentru că, într-un fel, acesta e destinul meu. Pentru că, la urma urmei, așa e viața – scârboasă și plictisitoare; de altminteri, și ființele omenеști când sunt lăsate de capul lor sunt la fel de scârboase și de plictisitoare. Pentru că o dată ce ești blestemat trebuie să te blestemi singur de două ori. Pentru că... da, pentru că îmi place sincer să urăsc și să fiu plictisit.

Îi plăcea. Afară continua să plouă; bureții îi năpădeau sufletul, iar el îi ajuta să se dezvolte. Ar fi putut să se ducă să-și viziteze prietenii, dar prefera să rămână singur și plictisit. Sezonul concertelor era în toi: la Covent Garden se deschisese opera, iar toate teatrele dădeau spectacole. Spandrell însă se mulțumea să citească cu mare atenție anunțurile – la Queen's Hall se cânta *Eroica*, la sala Wigmore, Schnabel executa la pian *Opus 106*, la Covent Garden se juca *Don Giovanni*, la Alhambra revista *Little Tich*, la teatrul Old Vic *Othello*, pe ecranul cinematografic Marble Arch rula un film cu Charlie Chaplin –, iar după ce le citea cu atenție, să rămână acasă. Pe pian se afla un teanc de note muzicale, rafturile gemeau de cărți și avea la dispoziție Biblioteca din Londra; Spandrell nu citea decât revistele, săptămânalele ilustrate și ziarele de dimineață și seară. Ploaia continua să se scurgă neîncetat pe geamurile murdare ale ferestrelor; Spandrell întoarse paginile imense și foșnitoare ale ziarului *Times*. „Ducele de York”, citi el,

după ce, întocmai ca larva unui cărăbuș ce își devoră substanța ce-i dăduse naștere, parcurse rubricile de nașteri, morți, coloana de anunțuri speciale din prima pagină, cererile de angajare de servitori, ofertele de vânzare și cumpărare de terenuri și case, rapoartele legale, știrile din imperiul britanic și informațiile externe, dările de seamă asupra dezbaterilor din Parlament, întâmplările de dimineață, cele cinci articole de fond, rubrica „Scrisori către Redacție” și ajunse la anunțurile de la Curtea Regală, informațiile din societate și micul eseu clerical *Biblia în vremea proastă*, „Ducele de York își continuă el lectura articolului, va primi luni brevetul de Membru Onorific al «Companiei Fabricanților de sârmă de aur și argint». După solemnitate, Alteța Sa Regală va lua masa cu directorul și administratorii companiei.” Pe raft, Spandrell avea la îndemână pe Pascal și pe Blake. Preferă însă să citească: „Lady Augusta Crippen a părăsit Anglia pe bordul «Berengariei», îndreptându-se spre Statele Unite pentru a-și vizita cumnatul, guvernatorul general al Melanesiei de Sud, și pe sora ei, Lady Ethelberta Todhunter”. Spandrell începu să râdă, râsul fiind o descătușare, un izvor de energie. Se ridică în picioare, își îmbracă impermeabilul și plecă de acasă. „Guvernatorul general al Melanesiei de Sud și Lady Ethelberta Todhunter.” Zâmbind încă, dădu colțul străzii și intră într-o cârciumă. Era devreme. La bar nu se afla decât un singur consumator.

— De ce trebuie ca doi oameni să conviețuiască nefericiți? întreba fata de la bar. De ce, dacă pot să divorțeze și să fie fericiți?

— Fiindcă legile căsătoriei sunt sfinte, răspunse străinul.

— Sfinte, pe dracu! replică disprețuitor fata de la bar. Observându-l pe Spandrell, îi făcu un semn cu capul și îi zâmbi. Spandrell era un client fidel al localului.

— Un coniac dublu, comandă el și, sprijinindu-se de marginea barului, îl cercetă cu privirea pe străin. Acesta

avea un aer de heruvim, dar de heruvim maturizat brusc, cu obrazii bucălați. frumușel ca o păpușă, dar ofilit. Gura, îngrozitor de mică, părea o minusculă incizie într-un boboc de trandafir. Obrazii heruvimului începuseră să se pungească și să devină cenușii, ca și bărbia nerasă de o zi.

— Deoarece, continuă străinul, și Spandrell observă că era cuprins de un fel de neastâmpăr, zâmbind forțat tot timpul, încruntându-se, arcuindu-și sprâncenele, zvârlindu-și capul dintr-o parte într-alta și sucindu-și corpul ea într-un extaz continuu de vanitate, deoarece, zic, un bărbat trebuie să se sudeze de soția lui, să fie un singur trup. Un singur trup. repetă el, întovărășindu-și cuvintele cu o zvârcolire și mai neobișnuită a corpului și cu un râs scurt. Întâlnind privirea lui Spandrell, se înroși și încercă să-și păstreze demnitatea. Dădu repede paharul pe gât.

— Dumneavoastră ce părere aveți, domnule Spandrell? întrebă fata de la bar, în timp ce se întorcea să ia sticla cu coniac.

— Despre ce? Ah, despre problema asta, de-a fi un singur trup? Fata de la bar dădu afirmativ din cap. – Știu eu? de fapt, eu tocmai îl invidiam pe guvernatorul general al Melanesiei de Sud și pe Lady Ethelberta Todhunter că sunt, hotărât, două trupuri. Dacă ați avea titlul de guvernator general al Melanesiei de Sud, continuă el adresându-se heruvimului ofilit, iar soția dumneavoastră ar fi Lady Ethelberta Todhunter, v-ați putea imagina că sunteți un singur trup? Străinul se zvârcoli ca un vierme de cârligul unei undițe. — Firește că nu. Ați produce un adevărat scandal dac-ați fi un singur trup.

Străinul comandă alt whisky.

— Lăsând gluma deoparte, spuse el, legăturile sfinte ale căsătoriei...

— Dar de ce trebuie doi oameni să sufere, persistă fata de la bar, dacă nu-i nevoie?

— De ce să nu sufere? se interesă Spandrell. Poate că

așa le e scris. De unde știi că pământul nu e iadul altor planete?

Recunoscând numai fenomenele pozitive, fata de la bar rase.

— Ce prostie! spuse ea.

— Biserica anglicană nu consideră sfinte legăturile matrimoniale, urmă Spandrell.

Hertivinul se contorsiona de indignare.

— Vă închipuiți că sunt anglican?

Ziua de lucru se terminase și localul începuse să se umple de oameni în căutarea unei destinderi spirituale. Berea curgea în valuri, alcoolul era măsurat cu căni mici, ca un lucru prețios. Consumând bere, lichior amăru și whisky, oamenii aveau sentimentul că reușesc să compenseze călătoriile în străinătate, extazele mistice, lectura versurilor, un sfârșit de săptămână petrecut cu Cleopatra, vânătorile de fiare și audițiile muzicale. Heruvimul mai comandă un pahar.

— Ce vremuri, spuse el clătinând sceptic din cap. Ce ignoranță abisală a celor mai simple adevăruri religioase!

— Ca să nu mai pomenim de adevărurile igienei, spuse Spandrell, hainele astea ude put și nu-i nici măcar o fereastră deschisă. Își scoase batista și o duse la nas.

Heruvimul se cutremură și își ridică mâinile într-un gest de groază.

— Ce batistă! exclamă el. Ce oroare!

Spandrell i-o întinse ca s-o examineze mai bine.

— Mie mi se pare foarte frumoasă. Era o batistă de mătase mare și roșie cu desene îndrăznețe în negru și roz. Trebuie să adaug că e și extrem de scumpă.

— Dar ce culoare are, dragă domnule, ce culoare!

— Mie îmi place.

— Poate, dar nu-i o batistă s-o folosești în această perioadă a anului. În niciun caz între Paște și Rusalii. Imposibil! Culoarea liturgică e albul. Își scoase batista. Era

de o albeață imaculată. Privește și ciorapii mei, spuse el și își ridică un picior.

— Mă întrebam de ce ai aerul de parcă te-ai duce să joci tenis.

— Alb, numai alb, spuse heruvimul. E culoarea recomandată. Între Paște și Rusalii anteriorul să fie alb. Ca să nu mai vorbesc de faptul că astăzi e ziua Sfintei Fecioare Natalia. Iar albul e culoarea tuturor fecioarelor care nu sunt și martire.

— Eu aveam impresia că sunt toate martire, spuse Spandrell. Adică dacă au rămas fete mari destulă vreme.

Ușa batantă se deschidea tot timpul. Afară era pustiu și se lăsase un amurg umed; înăuntru se simțea bucuria celor care, strânși la un loc, puteau flecari. Heruvimul începu să discute despre micul Sfânt Hugh din Lincoln și despre Sfântul Piran de Perranzabuloe, sfântul patron al minerilor de la minele de alamă din Cornwall. Mai bău un whisky și îi mărturisi lui Spandrell că scrie o carte în versuri despre viețile sfinților englezi.

— Iar o să se alege *derby-ul* pe ploaie, prevestiră la bar câțiva pesimiști, fericiți că fixaseră pronosticul de comun acord și că aveau în burtă vremea frumoasă, iar în suflete lumina soarelui, izvorâtă din bere. Hainele umede scoteau aburi mai înăbușitori ca niciodată – aburi de fericire; zgomotul discuțiilor și râsul deveniseră asurzitoare. Heruvimul ofilit îi trimise lui Spandrell în față respirația lui, duhnind a băutură, și începu să declame:

— „*De ici-colo, de ici-colo,
Piran de Perranzabuloe...*”

Patru pahare de whisky aproape că-l vindecaseră de zvârcolitură și de strâmbături. Devenise sigur pe sine. Spiritul de autocontrol ațipise. Încă două-trei pahare de whisky și avea să scape de gânduri.

— „*Călca ușor,*

continuă el,

— *Călca ușor pe marea agitată
Printre Cassiteride*¹²⁸.”

— Asta a fost miracolul cel mai important al sfântului Piran, explică el: a mers pe jos de la Land’s End până la insulele Scily¹²⁹.

— Un fel de record mondial, după părerea mea, spuse Spandrell.

Celălalt clătină din cap.

— A existat un sfânt irlandez care a trecut marea pe jos ajungând până în Wales, dar nu-mi mai aduc bine aminte numele lui. Domnișoară, strigă el, mai adu un whisky, te rog.

— Am impresia, zise Spandrell, că religia vă pasionează la fel ca băutura. Șase whisky...

— Numai cinci, protestă heruvimul. ăsta-i de-abia al cincilea.

— Cinci whisky atunci și culorile liturgice. Ca să nu mai pomenesc de sfântul Piran de Perranzabuloe. Credeți într-adevăr că a mers pe jos până în insulele Scilly?

— Sunt convins.

— Whisky-ul ăsta e pentru tânărul adorator al liturghiei, spuse fata de la bar, împingându-i paharul pe tejghea.

Heruvimul clătină iar din cap, în timp ce plătea consumația.

— Pretutindenii numai blasfemii, spuse el. Fiecare cuvânt

---

¹²⁸ Vechiul nume al unor insule situate probabil undeva lângă coasta apuseană a Angliei, pomenite de Herodot și rămase neidentificate.

¹²⁹ *Insulele Scilly* sau Sorlingues, mic arhipelag situat la 40 de km de Land’s End, la intrarea între Canalul Mânecii și cea în canalul Bristol.

e o rană în inima sfântă a lui Iisus. Bău. O rană nouă, sângărândă și sfâșietoare.

— Cu ce plăcere vorbiți despre inima sfântă a lui Iisus!

— Plăcere? spuse indignat heruvimul. Plăcerea de a merge împleticit de la cârciumă la altar și de la confesional la bordel. E o viață ideală. Nu te plictisești o clipă. Vă invidiez.

— Bateți-vă joc de mine cât vreți, spuse el cu aerul unui martir pe patul de moarte. Dacă ați ști ce tragedie a fost viața mea, n-ați mai spune că mă invidiați.

Ușa batantă de la intrare se deschidea și se închidea tot timpul. Însetați după Dumnezeu, oamenii veneau la local din pustuirile spirituale ale atelierelor și ale birourilor, ca la un templu. Îmbuteliată sau trasă în butoi pe malul râurilor Clyde și Liffey, pe cel al Tamisei, al Duroului sau al Trentului, misterioasa divinitate li se releva. Pentru brahmanii care presau și beau *soma*¹³⁰, numele divinității era Indra. Pentru yoghiștii care mănâncă hașiș, numele era *Siva*¹³¹. Zeii din Mexic puteau fi găsiți în *peyotl*¹³². Secta Sufi, din Persia, a descoperit pe Allah în veninul de Șiraz, iar șamanii¹³³ din tribul Samoyezilor, mănâcând ciuperci, se pătrundeau de spiritul lui Num.

— Mai dă-mi un whisky, domnișoară, spuse heruvimul și se întoarse către Spandrell; aproape că începuse să plângă de nenorocit ce era. Iubise, se căsătorise, respectând sfintele taine; insista asupra acestui amănunt. Fusesse fericit. Fuseseră fericiți.

Spandrell își arcui sprâncenele.

---

¹³⁰ Drog extras din venin de șarpe fermentat, cu presupuse virtuți de a asigura longevitatea.

¹³¹ Zeitatea hindusă, înzestrată cu forță de distrugere, vindecare și fecundare.

¹³² Extras dintr-o specie de cactus fără spini, răspândit în Mexic și folosit ca narcotic.

¹³³ Vrăci sau tămăduitori, la triburile primitive, folosind metoda de hipnoză, prestidigitație sau transă pentru a „vindeca” bolnavii.

— Nevestei dumitale îi plăcea mirosul de whisky?

Interlocutorul său clătină trist din cap.

— Greșeam și eu, recunosc el. Am fost slab. Băutura asta blestemată! Blestemată! Cuprins de un entuziasm neașteptat pentru abținerea, vărsă whisky-ul pe jos. Uitați-vă, spuse el triumfător.

— Un gest nobil, spuse Spandrell Făcu un semn cu mâna fetei de la bar. Alt whisky pentru domnul.

Heruvimul protestă, dar fără prea multă convingere. Apoi suspină.

— Acesta a fost viciul care m-a tentat întotdeauna, spuse el. Am regretat de fiecare dată. M-am căit sincer.

— Sunt sigur. Nu voiai să te plictisești o clipă.

— Dacă nevastă-mea ar fi rămas lângă mine, m-aș fi vindecat.

— Prin ajutorul unei femei pure, nu? spuse Spandrell.

— Exact, recunosc celălalt. Chiar așa. Ea însă m-a lăsat. A fugit. Sau, mai precis, n-a fugit. I-a sucit unul capul. Nu m-ar fi lăsat niciodată dacă n-ar fi fost îndemnată. De acel șarpe mic și perfid. Acel mic... Trecu în revistă toate înjurăturile unui sergent-major. I-aș suci gâtul dac-ar fi aici, urmă heruvimul. În cel de-al cincilea whisky băut se afla Dumnezeu războaielor. Ah, porcul scârbos! Bătu cu pumnul în tejghea. Îl cunoașteți pe-ăla care a pictat tablourile de la galeria Tate? Bidlake îl chemă, nu? Ei bine, de fiul ăluia e vorba. Walter Bidlake.

Spandrell avu un gest de uimire, dar nu spuse nimic. Heruvimul continuă să vorbească.

La restaurantul Sbisă, Walter lua masa împreună cu Lucy.

— De ce nu vii și tu la Paris? spunea Lucy.

Water clătină din cap.

— Am de lucru.

— Mie mi-e imposibil să stau într-un loc mai mult de două-trei luni. Începi să te blazezi, să te usuci, să te

plictisești de moarte. Când mă sui în avion la Croydon mă simt de parcă m-aș fi născut din nou, ca cei din Armata Salvării¹³⁴.

— Și cât ține această nouă viață?

Lucy dădu cu indiferență din umeri.

— Tot atât cât și cealaltă. Din fericire însă există o rezervă nelimitată de avioane. Eu lupt din răspuțeri pentru progres.

Ușile batante de la templul zeului necunoscut se închiseseră în urma lor. Spandrell și însoțitorul său ieșiră în frig, în beznă și în ploaie.

— Uf! spuse heruvimul, tremurând și ridicându-și gulerul de la impermeabil. Parc-am fi sărit într-o piscină.

— Parc-am fi citit pe Haeckel¹³⁵ după Fenelon¹³⁶. Voi creștinii trăiți într-un univers vesel și mic, ca un bar.

Făcură câțiva pași pe stradă.

— Ascultă, spuse Spandrell, crezi c-ai să poți să ajungi pe jos acasă? Fiindcă nu prea ai aerul.

Sprijinindu-se de un felinar, heruvimul dădu sceptic din cap.

— Să așteptăm o mașină.

Așteptară. Ploua mereu. Spandrell își privi însoțitorul cu o scârbă adâncă. Individul îl amuzase cât timp fuseseră în local, căci îl distrase. Acum, deodată, devenise dezgustător.

— Nu ți-e teamă c-ai să ajungi în iad? Întrebă el. Au să te

---

¹³⁴ Asociație internațională cu un puternic caracter religios, înființată în 1865 în Anglia de Whilliam Booth. Scopul asociației era de a acorda ajutor, sub o formă filatropică, mai ales celor care cred în Dumnezeu, și de a-i aduce astfel la credință. Cu timpul și-a extins activitatea și în Europa, Statele Unite, Australia.

¹³⁵ *Ernst Heinrich Haeckel* (1834-1919), biolog și filosof german, partizan al darwinismului în Germania.

¹³⁶ *Fenelon-Francois de Salignac de la Mothe*, teolog francez, episcop de Cambrai, precursor al iluminismului. Opera sa literară se compune din romanul mitologic *Télémaque*.

silească să bei numai whisky fierbinte acolo. Ai să ai tot timpul în burtă numai budincă fierbinte. Dacă ai putea să te vezi! Ce spectacol revoltător...

Cel de al șaselea whisky băut de heruvim avusese un efect demoralizant.

— Știu, știu, gemu el. Sunt dezgustător. Merit să fiu disprețuit. Dar dacă ai ști cât m-am zbatut, cât m-am sforțat și...

— Uite un taxi, strigă Spandrell.

— ...cât m-am rugat, continuă heruvimul.

— Unde locuiești?

— Ossian Gardens numărul 41... M-am luptat... Taxiul trase în fața lor. Spandrell deschise ușa.

— Suie înăuntru, bețivanule! spuse el și-i făcu vânt în mașină. Ossian Gardens 41, îi spuse el șoferului. Între timp heruvimul se ghemuise într-un colț. Spandrell luă loc alături. — Bețiv infect!

— Fă-mă bețiv! merit. Ai tot dreptul să mă disprețuiești.

— Știu, spuse Spandrell. Dar dacă-ți închipui c-am să-ți fac plăcerea să-ți mai spun ceva te înșeli. Se lăsă pe spate în colțul lui și închise ochii. Toată oboseala și dezgustul îngrozitor îi reveniră brusc. „Dumnezeule, își spuse el, Dumnezeule, Dumnezeule, Dumnezeule!” Ca un ecou ridicol și batjocoritor al gândurilor sale, heruvimul se rugă cu voce tare.

— Doamne iartă-mă, repetă vocea lui plângăreață.

Spandrell izbucni într-un hohot de râs.

Lăsându-l pe bețiv pe treptele de la intrarea casei lui, Spandrell se întoarse la taxi. Își aminti deodată că nu mâncase.

— Restaurantul Sbisa, spuse el șoferului. Dumnezeule, Dumnezeule, repetă el în beznă. Noaptea însă era un vid.

— Uite-l pe Spandrell, strigă Lucy, întrerupându-l pe Walter în mijlocul unei fraze. Ridică mâna și-i făcu semn.

— Lucy! Spandrell îi luă mâna și i-o sărută. Se așeză la

masa lor. — Walter, poate te interesează să afli că am făcut pe bunul samaritean cu victima ta.

— Victima mea?

— Soțul încornorat. Carling! nu-l cheamă așa? Walter se înroși, cuprins de o mare jenă. Își poartă coarnele ca toți ceilalți. Absolut tradițional. Îl privi pe Walter și se bucură să citească nefericirea pe fața lui. L-am găsit înecându-și durerea, continuă el cu răutate. O îneca în whisky. Celebrul remediu romantic. Spandrell simțea o ușurare să se poată răzbuna pe cineva pentru nefericirile lui.

Capitolul XVIII

Debarcară la Port Said. Flancul vaporului părea o prăpastie de fier. La picioarele lui, șalupea juca pe valurile leneșe ale unei mări murdare; între marginea bărcii și ultima treaptă a scării de pe peretele vaporului se deschidea și se închidea rând pe rând o mică prăpastie. Pentru niște picioare sănătoase săritura n-ar fi însemnat nimic. Philip însă ezită. Să sară cu piciorul infirm înainte ar fi însemnat să se prăbușească în momentul când atingea fundul șalupei; pe de altă parte, dacă se lăsa pe seama piciorului infirm ca să-și facă vânt cu el, avea toate șansele să se dea în spectacol, căzând grămadă. Un ofițer care sărise înaintea lui puse capăt situației penibile.

— Luați mâna mea, strigă el, observând ezitarea lui Philip și motivele ei.

— Vă mulțumesc foarte mult, spuse Philip, ajuns cu bine în barcă.

— E un lucru neplăcut, spuse celălalt. Mai ales dacă ai un singur picior sănătos, nu?

— Foarte neplăcut.

— Ați fost rănit în Războiul Mondial?

Philip dădu din cap negativ.

— Accident când eram copil, explică el, în stil telegrafic, în tip ce sângele îi năvălea în obraji. Uite-o pe soția mea, mormăi el, fericit că găsește un pretext ca să scape. Elinor sări și se sprijini de el pentru a-și recăpăta echilibrul. Își ocupară locurile în celălalt capăt al șalupei.

— De ce nu m-ai lăsat să sar eu prima și să te ajut? întrebă ea.

— Lasă că m-am descurcat și singur, răspunse el scurt, și pe un ton care o făcu să nu mai spună nimic.

Elinor se întrebă ce se întâmplase. Ceva în legătură cu infirmitatea lui? De ce se comporta atât de ciudat când era vorba de piciorul infirm?

Chiar și lui Philip i-ar fi venit greu să-i explice ce anume din întrebarea ofițerului îl supăraseră. La urma urmei, faptul de a fi călcat de o căruță nu era deloc rușinos. Iar lăsarea la vatră, ca reformat, nu putea constitui un gest nepatriotic. Și totuși, fără să existe vreo rațiune, întrebarea îl tulbura, ca toate întrebările de acest fel sau orice remarcă directă la adresa infirmității sale; afară doar dacă o făcea el, dinadins,

Discutând cu Elinor despre Philip, mama lui spusese odată:

— Philip era ultimul om căruia ar fi trebuit să i se întâmple un astfel de accident. De mic, a fost cu gândul aiurea, înțelegi ce vreau să spun. Îi venea întotdeauna foarte ușor să se lipsească de tovărășia altora. Îi plăcea prea mult să se clustreze în propria-i tăcere. Ar fi reușit poate să învețe cum să iasă din această tăcere dacă n-ar fi suferit accidentul acela oribil, care a ridicat între el și lumea înconjurătoare o barieră artificială. În primul rând n-a mai putut face sport, iar asta a slăbit contactul cu ceilalți copii; a reușit, în schimb, să fie mai singur și să dispună de mai mult timp liber pentru lectură. În plus (sărmanul Phil!), infirmitatea reprezenta noi motive de timiditate și un sentiment de inferioritate. Copiii pot fi îngrozitor de cruzi; la școală își băteau uneori joc de el. Iar mai târziu, când a început să dea atenție fetelor, aș fi vrut foarte mult să meargă la dans sau să joace tenis în campionate. Nu putea însă nici să valseze și nici să joace tenis. Și firește nici nu voia să se ducă ca spectator sau ca intrus. Bietul lui picior strivit începuse să-l țină la o distanță fizică de fetele de vârsta lui. Și mai ales la o distanță psihologică. Cred că s-a temut întotdeauna (în secret, firește, și fără s-o

mărturisească), că fetele ar putea să râdă de el, așa cum făceau unii băieți; nu voia să riște să fie respins în favoarea altuia care nu avea acest handicap. Nu-i vorba, nici așa n-a manifestat vreodată mare interes pentru fete, adăugase doamna Quarles.

Eljnor răsese.

— Nu mi-aș fi închipuit.

— Altfel n-ar fi căpătat obiceiul să le evite cu tot dinadinsul. Nu s-ar fi sustras atât de sistematic de la orice fel de contact personal – atât cu fetele, cât și cu băieții. Nu admite decât legăturile intelectuale.

— Ca și cum s-ar simți în siguranță doar în mijlocul ideilor, spusese Elinor.

— Da, acolo se simte ca la el acasă, e sigur de superioritatea lui. În afara unui cerc de intelectuali, se teme și e bănuitor. N-ar trebui. Am încercat mereu să-l încurajez și să-l scot din izolare, dar nu se lasă ademenit și se retrage în cochilia lui. După o pauză, doamna Quarles adăugase: accidentul n-a avut decât un singur rezultat bun. L-a ferit de front, în timpul Războiului Mondial, și probabil de moarte; fratele lui a fost ucis în luptă.

Șalupa începu să se îndrepte spre țarm. Dintr-un zid amenințător de fier negru, transatlanticul devenea, în timp ce barca se-ndepărta, un vapor uriaș, văzut în ansamblul lui. Nemișcat între mare și văpaia albastră a cerului, vasul părea reclama unei croaziere tropicale din vitrina unei agenții de voiaj de pe Cockspur Street.

„Întrebarea lui a fost impertinentă, își spunea Philip. Ce-l privea dacă am fost sau nu rănit în Războiul Mondial? Cu câtă satisfacție se gândesc la războiul lor ofițeriiăștia de carieră! Ei bine, ar trebui să fiu recunoscător că n-am luat parte la această porcărie. Sărmanul Geoffrey!” Își aminti de fratele mort.

— Și totuși, încheiase doamna Quarles după o pauză, într-un anumit sens aș fi vrut să ia parte la război. Oh, nu

din motive de patriotism înfocat, ci fiindcă, dacă aş fi avut garanția că n-avea să fie ucis sau mutilat, războiul l-ar fi vindecat – poate violent sau dureros, dar l-ar fi vindecat. L-ar fi sfârâmat poate cochilia și l-ar fi eliberat din închisoarea în care s-a vârat singur. L-ar fi eliberat din punct de vedere emotiv, căci intelectul lui e destul de liber. Poate prea liber, după părerea mea demodată. Doamna Quarles zâmbise cam trist. L-ar fi îngăduit să meargă în lumea largă, în loc să stea închis în indiferența lui.

— Dar indiferența la el e ceva firesc, nu? obiectase Elinor.

— Într-o oarecare măsură. Pe de altă parte e o obișnuință. Dacă ar putea să se dezbrace de ea ar fi mult mai fericit. Cred că-și dă seama, dar nu reușește să scape de ea. Dacă cineva ar putea s-o facă pentru el... Războiul a fost totuși ultima ocazie, iar împrejurările n-au îngăduit să profite de ea.

— Slavă Domnului!

— Da, poate că ai dreptate.

Șalupa ajunsese la țărm, iar ei săriră pe uscat. Căldura devenise năprasnică, pavajul ardea, iar aerul era plin de praf. Un *gentleman* măsliniu, cu fes pe cap, le zâmbi dezvelindu-și dantura, îi privi cu ochii vii, negri și lichizi și făcu o droaie de gesturi de balet, încercând să le vândă covoare. Elinor era de părere că trebuie expediat. Philip însă îi spuse:

— Nu-ți consuma energia. E prea cald. Opune o rezistență pasivă și fă-te că nu pricepi.

Continuă să înainteze ca niște martiri într-o arenă, în timp ce *gentleman-ul* cu fes ie dădea târcoale ca un leu flămând. Dacă nu vor covoare, atunci poate îi interesează niște perle artificiale. Nu vor nici perle? Atunci poate havane autentice, la un *penny* jumătate bucata. Sau un pieptene de celuloid. Sau o imitație de chihlimbar. Sau brățări de aur, aproape curat. Philip continua să-l refuze, dând din cap.

— Niște mărgean splendid. Amulete splendide și absolut vechi. Surâsul lui cuceritor începea să semene cu o strâmbătură,

Elinor găsi magazinul de textile pe care-l căuta; trecură strada și intrară.

— Am scăpat! spuse ea. N-o să îndrăznească să vină după noi. O cuprinsese o spaimă de moarte ca *gentleman-ul* să nu înceapă pe neașteptate să muște. Un nenorocit, cu toate astea. Cred c-ar trebui să cumpărăm ceva de la el, spuse ea. Se întoarse și se adresă vânzătoarei din dosul tejghelei. Philip, presimțind că Elinor va întârzia cu cumpărăturile, operație lungă și plicticoasă, îi spuse:

— Mă duc să-mi iau niște țigări.

Ieși în lumina orbitoare a soarelui. Omul cu fes îl aștepta. Se repezi la Philip și-l apucă de mânecă. Încercă să-și joace cu disperare ultimul atu.

— Am ilustrate frumoase, șopti el confidențial și scoase un plic din buzunarul de la piept al hainei. Sunt dinamită. Costă numai zece zilingi.

Philip se holbă la el prefăcându-se că nu-l înțelege.

— Nu englez, spuse el și-o luă șchiopătând pe stradă. Omul cu fes îl ajunsese din urmă grăbit.

— *Très curieuses*, spuse el. *Très amusantes. Moeurs arabes. Pour passer le temps à bord. Soixante francs seulement.*¹³⁷ Nu văzu niciun semn care să-i dea de înțeles că a fost priceput. *Molto artistiche*, sugera el în italiană. *Proprio curiose. Cinquanta franchi.*¹³⁸ Aruncă o privire disperată pe fața lui Philip. *Hübsch*, continuă el, *sehr geschlechtlich. Zehn Mark.*¹³⁹ Pe chipul lui Philip nu se clintea un mușchi. *Muy hermosas, muy agraciadas, mucho indecorosas.*¹⁴⁰ Mai încearcă o dată. *Skon href kort. Liderlig*

¹³⁷ Foarte ciudate... foarte amuzante. Moravuri arabe. Ca să aveți cu ce vă petrece timpul pe vapor. Numai șaiszei de franci (fr.).

¹³⁸ Foarte artistice... Cu totul ciudate. Cincizeci de franci (it.).

¹³⁹ Nostime... Foarte indecente. Zece mărci (germ.).

¹⁴⁰ Foarte frumoase, foarte atrăgătoare, foarte indecente, (span.).

*fotografi bild. Nakna jungfrun. Verkling smutsig.*¹⁴¹ Era limpede că Philip nu era scandinav. Poate era slav. *Sprosny obraz*¹⁴², îl măguli omul. Inutil. Poate că vorbește portugheza. *Photographia deshonestă*,¹⁴³ începu el.

Philip izbucni în râs.

— Uite, spuse el, și-i dădu o jumătate de coroană, o meriți.

— Ai descoperit ce căutai? îl întrebă Elinor când se întoarse. Philip dădu afirmativ din cap.

— Și am mai descoperit și singura bază pentru Liga Națiunilor. Interesul comun. Amicul nostru care rânjea mi-a oferit, în șaptesprezece limbi, ilustrate pornografice. Își pierde vremea la Port Said. Ar trebui să fie la Geneva.

*

— Vă caută două doamne, domnule redactor-șef, spuse băiatul de serviciu.

— Două? Burlap avu un gest de surprindere. Două? Băiatul repetă cele spuse. Bine. Condu-le aici. Băiatul se retrase. Burlap se enervă. O aștepta pe Romola Saville, pe acea Romola Saville care scrisese:

*„Am cunoscut, îmbătrânită în amor,
Amanții vremei, de la începuturi.
Ca Leda ținut-am Lebăda de-a pururi
Și am simțit că pentru Paris mor”...*

și care acum venea cu vreo însoțitoare bătrână. Nu era genul ei. Auzi, două doamne...

Cele două uși ale sanctuarului se deschiseră simultan.

---

¹⁴¹ Fotografii frumoase. Poze deocheate. Fete goale. Curat deocheate (sued.).

¹⁴² Fotografii deocheate (pol.).

¹⁴³ Fotografii indecente (port.).

Prin una dintre ele apăru Ethel Cobbett, ținând în brațe un teanc de corecturi. Pe cealaltă intrară două doamne. Rămaseră pe prag, Ethel le privi. Una era înaltă și remarcabil de slabă. Cealaltă, aproape la fel de înaltă, era corpulentă. Niciuna nu mai era tânără. Doamna slabă părea o fecioară ofilită, de vreo 43-44 de ani. Cea corpulentă, poate ceva mai în vârstă, își păstrase însă o prospețime de văduvă bine conservată. Cea slabă avea obrajii subțiri, trăsături osoase și ascuțite, un păr de un cafeniu șters, ochi gri și era îmbrăcată în roz și cenușiu-deschis, aproape în pas cu moda, dar nu după cea de la Paris, ci după moda mai tinerească și mai îndrăzneată de la Hollywood. Cealaltă doamnă era foarte blondă, cu ochi albaștri, iar din urechi îi atârnau niște cercei lungi ce se mișcau tot timpul, având asortați la ei mărgelile de lapis lazuli. Rochia ei avea un stil mai de matroană și mai european ca al celeilalte; numeroase ornamente de proastă calitate atârnau ici-colo pe întreaga-i persoană, producând un clinchet ușor în timpul mersului.

Cele două vizitatoare traversară camera; Burlap, prefăcându-se adâncit în ceea ce scria, păru că nu auzise ușa deschizându-se. Când doamnele ajunseseră la câțiva pași de biroul lui, își ridică ochii de pe hârtia pe care mâzgălise furios și le privi tresărind de uimire și cu un aer încurcat, pentru care părea că-și cere iertare. Sări în picioare.

— Îmi pare rău. Iertați-mă... n-am băgat de seamă. Eram atât de absorbit... Sunetele se încurcă. Era răcit. *Efam foarte plins de ce rucram.*

Ocoli biroul ca să dea mâna cu ele, oferindu-le cel mai subtil și mai spiritual zâmbet, în stilul lui Sodoma. În sinea sa exclamă: „Dumnezeule! Ce femele îngrozitoare!”

— Îmi permit să întreb care dintre dumneavoastră, continuă el, zâmbindu-le pe rând, e domnișoara Saville?

— Niciuna, spuse doamna corpulentă cu o voce destul de

adâncă, dar glumeață, și îi surâse.

— Sau amândouă, dacă vreți, spuse cealaltă. Avea o voce înaltă și metalică, vorbind strident și sacadat, cu o viteză extraordinară și amețitoare. Amândouă și niciuna.

Cele două doamne izbucniră instantaneu în râs. Burlap se uită la ele și le ascultă pierdut. În ce se vârase? Erau năprasnice, își suflă nasul și tuși. Datorită lor, răceala i se înrăutățise.

— De fapt, spuse doamna corpolentă, lăsându-și capul pe umăr cu un gest ștregăresc și prefăcându-se că sâsâie, de fapt, noi sssuntem...

Doamna cea slabă o întrerupse.

— De fapt, spuse ea, dând drumul unui torent de cuvinte atât de repede încât era de-a dreptul extraordinar că mai reușea să le articuleze, suntem o asociație, o combinație, aproape o conspirație. Începu din nou să râdă strident și ascuțit.

— Așa e, o conspirassie, spuse cea corpolentă, sâsâind în glumă.

— Noi suntem cele două componente ale personalităților duble a Romolei Saville.

— Eu fiind dr. Jekyll¹⁴⁴, interveni cea corpolentă, și amândouă râseră din nou.

„O conspirație, își spuse Burlap cuprins de un sentiment de groază crescândă. Perfect adevărat!”

— Dr. Jekyll, alias Ruth Goffer. Pot să vă prezint pe doamna Goffer?

— Iar eu vă prezint pe domnul Hyde, alias domnișoara Hignett.

— Iar împreună ne putem prezenta ca Ramola Saville. despre ale cărei modeste poezii ne-ați scris cuvinte atât de

---

¹⁴⁴ *Dr. Jekyll și domnul Hyde*, roman de scriitorul englez R.L. Stevenson (1850-1894). Doctorul Jekyll se transforma noaptea într-un asasin, domnul Hyde. Romanul urmărea să arate un caz de dublă personalitate, de luptă a binelui cu răul în interiorul aceleiași ființe.

amabile.

Burlap dădu mâna cu cele două doamne și spuse ceva despre plăcerea de a întâlni pe autoarele unei opere pe care o „armidase” atât de mult. „Cum Dumnezeu scap de ele?” se întrebă el. Debordau de energie, de forță și de voință! Nu era ușor. În sinea lui se cutremură. „Parcă-s niște locomotive” fu concluzia lui. Și au să-l bată la cap ca să publice mai departe versurile lor idioate. Versurile lor obscene – căci așa erau, considerate în raport cu vârsta, energia și aspectul acestor femei – pur și simplu obscene. „Scârbele!” își spuse el, furios că obținuseră ceva de la el uzând de false aparențe și că, profitând de nevinovăția lui, îl escrocaseră. În acel moment o văzu pe domnișoara Cobbett. Ținea în brațe teancul de corecturi. Întrebându-l din priviri ce să facă, Burlap clătină din cap.

— Mai târziu, spuse el, cu un aer demn și editorial.

Domnișoara Cobbett se întoarse, dar nu mai înainte ca Burlap să poată observa expresia de triumf și batjocură de pe fața ei. Blestemata! Devenise insuportabilă!

— Am fost atât de mișcate și de încântate de scrisoarea dumneavoastră amabilă, spuse cea mai voinică dintre doamne.

Burlap scoase un surâs franciscan.

— Mă bucur că pot să fac ceva pentru literatură.

— Sunt *atât* de rari acei care manifestă interes.

— Așa e, sunt foarte rari, reluă domnișoara Hignett.

Și, vorbind cu viteza celui ce încearcă să spună: capra crapă piatra – piatra crapă capra, cât se poate de repede și cu cât mai puține greșeli, începu să-i povestească viața și necazurile lor. Se părea că locuiau împreună la Wimblendon, conspirația cu Romola Saville împlinise șase ani și că numai o singură dată, din nouă încercări, li se publicase ceva din ce scriseseră. Nu își pierduseră însă curajul. Știau că într-o zi o să răsară și steaua lor. Continuaseră să scrie. Scriseseră foarte mult. Domnul

Burlap era oare interesat să vadă piesele lor? Domnișoara Hignett deschise o servietă și puse pe masă vrafuri masive de pagini bătute la mașină. Erau piese istorice, în versuri albe. Se numeau: *Fredegond*, *Bastardul Normandiei*, *Semiramida* și *Gilles de Retz*.

În cele din urmă plecară, luând cu ele promisiunea lui Burlap că le va citi piesele, că le va publica un ciclu de sonete și că va veni să ia masa la ele la Wimbledon. Burlap suspină. Apoi, recompunându-și figura nemișcată și aerul de superioritate, o sună pe domnișoara Cobbett.

— Ai adus corecturile? o întrebă el distant și fără să se uite la ea.

Domnișoara Cobbett i le înmână.

— Am telefonat și le-am spus să se grăbească cu restul.

— Bine.

Se lăasă tăcere. Domnișoara Cobbett o întrerupse și, deși Burlap nu catadicsi să își ridice privirea spre ea, își dădu seama din tonul vocii ei că zâmbea.

— Această Romola Saville a dumneavoastră a fost o surpriză cam neplăcută, nu?

Loialitatea domnișoarei Cobbett față de memoria lui Susan fusese cu atât mai puternică cu cât sentimentul era forțat și premeditat. Și ea se îndrăgostise de Burlap. Loialitatea ei față de Susan și de spiritualitatea platonice care era specialitatea lui Burlap în materie de amor (la început credea că e serios când îi spunea tot timpul cuvinte atât de frumoase) se întărise în lupta continuă împotriva dragostei. Burlap, care avea o mare experiență în aceste probleme, își dăduse în curând seama, după felul cum ea răspunsese la primele lui avansuri platonice, că de data asta, exprimat în limbajul vulgar pe care chiar diavolul din el de abia mai îndrăznea să-l folosească, o feștelise. Persistența n-ar fi dus decât la o înrăutățire a înaltei sale reputații spirituale, în ciuda faptului că fata se îndrăgostise de el, și poate chiar din acea cauză (căci îndrăgostindu-se,

domnișoara Cobbett înțelesese cât de ușor ar fi putut să trădeze cauza lui Susan și a unui spirit pur, și conștient de primejdie, se opusese), Burlap pricepuse că ea n-o să-i îngăduie niciodată trecerea, chiar treptată, de la spiritualitate la o dragoste carnală, fie ea oricât de rafinată. Nefiind îndrăgostit de ea, căci domnișoara Cobbett nu deșteptase în el decât un sentiment vag și adolescentin de dorință – pe care aproape orice femeie destul de prezentabilă putea să i-l satisfacă – lui Burlap nu-i venise greu să înțeleagă și să se retragă. Retragerea, calculase el, avea să consolideze admirația ei pentru spiritualitatea lui și avea să-i sporească dragostea. Burlap știa de mult că e întotdeauna util să ai funcționare care să fie îndrăgostite de tine, să muncească din răputeri și să aibă mai puține pretenții decât cele ce nu sunt îndrăgostite. O scurtă vreme totul mersese ca pe roate. Domnișoara Cobbett efectuase munca a trei secretare și a unui băiat de serviciu; în același timp îl adorase. Avuseseră loc și incidente. Burlap vădea prea mult interes față de colaboratoarea feminină ale revistei. Unele, care trăiseră cu el, veniseră să-i facă mărturisiri domnișoarei Cobbett. Încrederea ei se zdruncinase. Indignarea sfântă față de ipocrizia lui premeditată și de ceea ce ea considera ca o trădare a lui Susan și a idealurilor lui era pătrunsă și de resentimente personale. O trădase și pe ea. Mânioasă, îi purta pică. Mânia și ura făceau să-i crească loialitatea ideală față de Susan. Își exprima gelozia exclusiv în cuvinte de loialitate în amintirea prietenei moarte și a spiritului pe care ea îl reprezentase.

Ultima picătură fusese Beatrice Gilray. Cupa amărăciunii domnișoarei Cobbett se revărsase în clipa când Beatrice fusese instalată la birou, în sectorul editorial, și, culmea, începuse să scrie câte ceva pentru revistă. Domnișoara Cobbett se mai liniști nițel la gândul că Beatrice Gilray scria doar scurte prezentări de cărți, fără nicio importantă. Cu

toate acestea era foarte supărată și indignată. Primise o educație mult mai bună decât proasta de Beatrice și era mult mai inteligentă. Lui Beatrice i se îngăduia să scrie numai fiindcă avea bani. Când venise, investise în revistă o mie de lire. Lucra pe gratis și muncea – ceea ce era și mai insuportabil – ca o nebună; exact așa cum muncise și domnișoara Cobbett la început. Acum domnișoara Cobbett lucra cât putea de puțin. Rămânea exact cât se cuvenea – nu venea niciodată un minut mai devreme și nu stătea niciodată un minut peste orele de serviciu. Lucra pentru cât era plătită. Burlap se iritase, apoi se enervase, iar la sfârșit o urâse; trebuia ori să lucreze el mai mult, ori să mai angajeze o secretară. Și atunci, providența i-o scosese în cale pe Beatrice, care își luase asupra ei toate treburile plictisitoare ale redactării, pe care domnișoara Cobbett nu mai avea acum timp să le facă. Drept compensație pentru faptul că își asumase această muncă, ca și pentru mia de lire pe care o investise în revistă, Burlap îi îngăduise să scrie din când în când scurte recenzii. Firește. Beatrice habar n-avea cum se scriu, dar asta nu conta. Tot nu le citea nimeni.

Când Burlap începuse să locuiască în casa lui Beatrice Gilray, cupa amărăciunii domnișoarei Cobbett se revărsase din nou. În primul moment de furie făcuse imprudența să o prevină solemn pe Beatrice ce fel de om era chiriașul ei. Bunăvoința ei dezinteresată pentru reputația și virginitatea lui Beatrice era însă prea evident și prea necontrolat dublată de ura împotriva lui Burlap. Singurul rezultat al sfaturilor fusese un răspuns drastic din partea lui Beatrice, pe cațe o scosese din sărite.

— E absolut insuportabilă, se plânsese mai târziu lui Burlap, fără ca totuși să-i împărtășească toate motivele pentru care o considera insuportabilă.

Burlap semăna cu Iisus Cristos.

— E foarte dificilă, recunoscuse el, dar și demnă de

compătimit. A dus o viață grea.

— Nu-mi dau seama de ce o viață grea poate fi o scuză pentru cineva ca să se poarte necorespunzător, vorbise ea sacadat.

— Trebuie să faci unele concesii, spusese Burlap, dând din cap.

— Dac-aș fi în locul tău, replicase Beatrice, n-aș mai ține-o. Aș da-o afară.

— Nu, n-aș putea să fac una ca asta, răspunsese Burlap, vorbind încet și gânditor, ca și cum întreaga discuție ar fi avut loc în sinea sa. Nu în aceste împrejurări. Îi zâmbise enigmatic, subtil, spiritual și dulce, și clătinase din nou capu-i brunet și romantic. E o situație cam ciudată, spusese el, și continuase pe un ton vag, fără să explice niciodată limpede în ce consta acea situație ciudată. Vorbea, de altfel, cu o oarecare reținere, ca și cum i-ar fi venit greu să se laude singur. Beatrice trebuia să înțeleagă că el o angajase și o ținea mai departe în serviciu pe domnișoara Cobbett numai din milă. Beatrice fusese cuprinsă de un sentiment complex de admirație și milă – admirație pentru bunătatea lui și milă pentru faptul că era dezarmat în mijlocul unei lumi ingrate,

— Cu toate astea, răspunsese ea furioasă, în timp ce cuvintele ei loveau tare, ca niște ciocănele, nu înțeleg de ce trebuie să te lași terorizat. Eu una nu m-aș lăsa tratată astfel.

De atunci profita de fiecare prilej pentru a o umili pe domnișoara Cobbett, și pentru a fi grosolană cu ea.

Domnișoara Cobbett la rândul ei, îi vorbea răstit, o sfida și îi răspundea obraznic. În birourile revistei *Literary World* începuseră ostilitățile.

Distant, fără a fi însă cu totul imparțial, ca un zeu favorabil virtuții – virtutea fiind reprezentată în acest caz de Beatrice – Burlap privea ostilitățile de sus. făcând pe filosoful.

Întâmplarea cu Romola Saville îi oferi domnișoarei Cobbett ocazia să fie răutăcioasă.

— Ați văzut pe cele două poetese înfiorătoare, o descusu ea pe Beatrice a doua zi dimineață cu un fals aer de prietenie.

Beatrice se uită la ea cu atenție. Ce urmărea femeia asta?

— Care poetese? Întrebă ca bănuitoare.

— Cele două doamne în vârstă, cu un aer formidabil, pe care redactorul-șef le-a invitat să vină și să-l vadă, fiindcă își închipuia că va întâlni o fată tânără. Izbucni în râs. Romola Saville. Așa sunt semnate poeziile. Ce romantic sună! Iar poemele sunt și ele romantice. În schimb, cele două autoare! Dumnezeule! Când l-am văzut pe redactor prins în ghearele lor mi-a părut sincer rău de el. La urma urmei, însă, singur și-a făcut-o. Dacă ține morțiș să scrie colaboratoarelor...

În aceeași seară Beatrice se plânse din nou lui Burlap de domnișoara Cobbett, care nu devenise numai obositoare și obraznică, căci te-ai fi putut obișnui cu ea dacă și-ar fi îndeplinit corect obligațiile profesionale, dar mai era și leneșă. Publicarea unei reviste e o afacere ca oricare alta. Cui îi dă mâna să facă afaceri pe o bază sentimentală? Burlap vorbi din nou vag despre situația ciudată a acestui caz. Beatrice insistă. Se luară la ceartă.

— Asta înseamnă să fii prea bun, încheie Beatrice, pe un ton tăios.

— A, da? spuse Burlap, iar surâsul său de călugăr franciscan era atât de splendid și de melancolic, încât Beatrice simți cum în adâncul sufletului i se înfiripă un sentiment de afecțiune.

— Da, asta înseamnă, vorbi ea sacadat în timp ce dușmănia ei împotriva domnișoarei Cobbett creștea proporțional cu sentimentul de tandrețe și de protecție maternă pe care-l nutrea pentru Burlap. Afecțiunea ei era,

ca să zicem așa, căptușită cu indignare. Când nu voia să-și exteriorizeze bunătatea, își întorcea sentimentele pe dos ca pe o haină, și se înfuria. „Sărmanul Denis, își spuse ea, în ciuda indignării. Are absolută nevoie de cineva care să-l îngrijească. E prea cumsecade”. Apoi, tare: Tușești scandalos, îi reproșa pe un ton de aparentă indiferență. Era prea cumsecade, n-avea pe nimeni care să-l îngrijească și mai și tușea – ideile se legau logic una de alta. Ai nevoie, continuă ea sacadat, pe același ton strident de comandă, de o fricție bună cu ulei camforat și de o compresă cu vată termogenă. Pronunța cuvintele aproape drastic, ca și cum l-ar fi amenințat cu o bătaie bună și o lună de post negru. Își exprima solicitudinea cu brutalitate, deși, în fond, sufletul îi vibra de o mare afecțiune.

Burlap era absolut încântat s-o lase să-și pună în aplicare amenințările ci tandre. La zece și jumătate se alia în pat, cu o sticlă de apă caldă, suplimentară, la picioare. Băuse un pahar de lapte fierbinte amestecat cu miere, iar acum sugea o pastilă contra tusei. Ce păcat, își spunea el, că Beatrice nu e mai tânără. Arată totuși uimitor de tânără pentru vârsta ei. Fața și silueta păreau de douăzeci și cinci de ani în loc de treizeci și cinci. Burlap se întrebă cum o să reacționeze Beatrice după ce-și va calma spaimile. Aceste spaimi copilărești la o femeie în toată firea păreau extrem de ciudate. Jumătate din ființa ci rămăsese neevoluată, la vârsta când unchiul Ben făcuse acea experiență prematură. Diavolul din Burlap zâmbi, amintindu-și de felul cum relatase întâmplarea.

Se auzi o bătaie în ușă; Beatrice intră, aducând uleiul camforat și vată termogenă.

— Vine călăul, spuse Burlap, râzând. Să mor bărbătește. Își desfăcu bluza de la pijama. Avea un piept alb și foarte musculos; coastele de-abia se vedeau. Între piepți, o dâră de păr negru, buclat, urma linia osului pectoral. Chinuie-mă cât vrei, continuă el în glumă. Sunt gata. Îi zâmbi tandru și

șăgalnic.

Beatrice destupă sticla și își turnă puțin ulei aromatic în palma dreaptă.

— Ține sticla, îi porunci ea, și pune-o jos. Burlap făcu cum i se spuse. Așa, zise ea, și începu să-l fricționeze. Denis rămăsese întins și nemișcat.

Mâna ei alunecă viguros și expert de sus în jos pe pieptul lui. Când mâna dreaptă obosea, reîncepea cu stânga, în sus și în jos, în sus și în jos.

— Parc-ai fi o locomotivă în miniatură, spuse Burlap și îi surâse iar tandru și șăgalnic.

— Mă și simt ca o locomotivă, răspunse ea.

Dar nu era adevărat, căci se simțea, oricum, mai puțin ca o locomotivă. Trebuise să-și înfrângă un fel de groază înainte de-ai atinge pieptul alb și musculos. Nu c-ar fi fost urât sau repulsiv. Din contră, pieptul lui Burlap era destul de frumos, puternic, cu pielea albă și netedă. Avea frumusețea bustului unei statui. Da, al unei statui. Atât doar că în cazul de față statuia avea pe piept păr negru buclat și un mic neg cafeniu, care se ridica și cobora, o dată cu pielea ce palpită deasupra inimii. Statuia era vie și asta o neliniștea. Pieptul alb și gol era frumos, dar îi provoca un fel de scârbă, fiindcă era viu. Când îl atinge... Se cutremură cu un ușor spasm de oroare, enervându-se pe sine pentru aceste sentimente prostești. Își întinse repede mâna și începu să-l fricționeze. Peste pielea unsă cu ulei, mâna alunecă ușor. Simțea în palmă căldura corpului, iar sub piele oasele tari. Când îi atinse părul de pe piept, degetele ei întâlneau o asprime; sfârcurile lui mici erau dure și elastice. Se cutremură din nou, deși senzația de groază și înfrigurarea ei aveau ceva plăcut. Neliniștea și repulsia care i se strecurau în suflet și îi străbăteau trupul îi stârneau o plăcere ciudată. Continuă să fricționeze cu mișcările energice și regulate ale unei locomotive, în timp ce sufletul i se zbătea, pradă unor sentimente contrarii.

Burlap stătea culcat, cu ochii închiși și zâmbea ușor; îi plăcea să se lase pe mâinile ei, să se predea. Se simțea extraordinar de bine. dar și neputincios ca un copil. Se afla în mâinile ei; un copil care e proprietatea mamei sale, și nu propriul său stăpân. Îi simțea pe piept răceala mâinilor, dar sub aceste degete puternice și reci mușchii lui nu tresăreau, ci rămâneau inerti, ca de lut.

— Ai obosit? o întreabă el, când Beatrice se opri pentru a începe, a treia oară, să-l fricționeze cu altă mână. Deschise ochii și o privi. Ea clătină din cap. Îți dau bătaie de cap ca un copil bolnav.

— Nu-mi dai niciun fel de bătaie de cap.

Burlap insistă; îi spuse că regretă efortul ei și își ceru scuze.

— Biata mea Beatrice! spuse el. Câte trebuie să mai faci pentru mine! Mă simt atât de rușinat!

Beatrice se mulțumi să-i zâmbească. Spasmul de mai înainte, datorit repulsiei nejustificate, dispăruse. Se simțea grozav de fericită.

— Gata, zise ea, în fine, a venit rândul vatei termogene. Deschise pachetul cu vată și desfăcu sulul portocaliu. Problema e cum s-o fixez la pieptul tău. M-am gândit s-o prind cu o fașă. Te înfășor de două-trei ori. Ce părere ai?

— N-am nicio părere, spuse Burlap, care se bucura încă de plăcerile voluptuoase ale copilăriei. Sunt cu totul în mâinile tale!

— Bine, atunci ridică-te în capul oaselor. Ține vata la piept în timp ce eu îți trec lașa în jurul pieptului. Pentru această operație se văzu silită să se aplece ajungând foarte aproape de el, gata să-l îmbrățișeze; pe când desfășura bandajul, mâinile ei se întâlneau o clipă la spatele lui. Burlap lăsa să-i cadă capul și fruntea și se opri pe sânii ei. Fruntea unui copii obosit, odihnindu-se pe sânul moale al mamei sale.

— Ține nițel capul fesei până găsesc un ac de siguranță.

Burlap își ridică fruntea și își trase capul înapoi. Cam congestionată, dar încă foarte ocupată și îndemânată. Beatrice scotea un ac dintr-un mic carton cu ace de siguranță.

— Acum o să fie într-adevăr greu, spuse ea râzând.

— Nici gând, spuse Burlap: era sincer, nu i-ar fi păsat. Aproape că i-ar fi făcut plăcere să fie înțepat. Ea însă nu-l înțepă. Fixată bine cu ajutorul acelor, fașă trăda o mare îndemânare profesională.

— Gata!

— Ce trebuie să fac acum? întrebă Burlap, foarte dispus s-o asculte.

— Să te culci la loc. Se culcă la loc. Ea îi încheie nasturii de la bluza pijamalei. Acum trebuie să adormi cât se poate de repede. Îi trase pledurile până sub bărbie și îl înfășură bine în ele. Apoi râse. Parc-ai fi un copil.

— N-ai de gând să-mi dai un sărut, urându-mi noapte bună?

Obrajii lui Beatrice se împurpurară. Se aplecă și îl sărută pe frunte.

— Noapte bună, spuse ea.

Apoi, deodată, dori să-l ia în brațe, să-i apese capul pe pieptul ei și să-l mângâie pe păr. Îl mângâie însă ușor pe obraz, și ieși grăbită din odaie.

Capitolul XIX

Micuțul Phil stătea în pat. Camera era scăldată într-o penumbră portocalie. Printre perdelele trase se strecura o dâră subțire de lumină. Phil era mai agitat ca de obicei.

— Cât e ceasul? strigă el în cele din urmă, deși strigase și mai înainte și i se spusese să tacă.

— Nu-i încă timpul să te scoli, îi răspunse domnișoara Fulkes de pe coridor. Vocea ei se auzea înăbușit, căci tocmai își trăgea pe cap rochia albastră; capul i se afla într-o beznă mătăsoasă, iar brațele i se zbăteau orbește să găsească intrarea în mânecile respective. Astăzi soseau părinții lui Phil; la prânz aveau să ia masa la Gattenden. Rochia albastră de gală a domnișoarei Fulkes se impunea serios. cu această ocazie.

— Dar spuneți-mi odată cât e ceasul! îi strigă furios băiețelul. Vreau să spun, cât e după ceasul dumneavoastră.

Capul domnișoarei Fulkes ieși la lumină.

— Unu fără douăzeci, răspunse ea. Trebuie să stai cuminte.

— De ce nu e încă unu?

— Fiindcă nu e! Ascultă, n-am să-ți mai răspund la întrebări. Iar dacă ai să mai strigi o dată, am să-i spun mamei tale că ai fost obraznic.

— Eu, obraznic? replică Phil, cu un glas în care furia se amesteca cu lacrimile, dar atât de încet încât domnișoara Fulkes de-abia îl auzi. Te urăsc! Firește, n-o ura. Protestase însă, și onoarea era salvată.

Domnișoara Fulkes își vedea mai departe de rochia ei. Era agitată, speriată, penibil de nervoasă. Ce impresie avea

să le facă Phil, Phil al ei, Phil pe care ea îl crescuse. „Sper să fie cuminte, își spuse ea. Sper să fie cuminte!” Putea fi un înger, putea fi încântător când avea chef. Iar când nu era cuminte, exista întotdeauna o explicație; trebuie însă să-l cunoști și să-l înțelegi pentru a găsi această explicație. Părinții lui n-aveau să fie probabil în stare s-o facă. Lipsiseră atât de mult încât ar fi putut să uite și cum arăta băiatul. Și, în orice caz, n-aveau de unde să știe cum arăta acum, cum se dezvoltase în ultimele luni. Doar ea îl cunoștea bine pe Phil. Îl cunoștea și îl iubea foarte, foarte mult. Doar ea. Într-o zi însă va trebui să-l părăsească. N-avea niciun drept asupra lui, nicio pretenție; ea doar îl iubea. Părinții puteau să i-l ia oricând. Imaginea ei tremură în oglindă, se estompă într-o ceață irizată și, pe neașteptate, o podidură lacrimile.

Trenul sosi la timp; mașina îi aștepta la gară. Elinor și Philip se suiră în ea.

— Nu-i minunat să fii acasă? Elinor apucă mâna soțului ei. Ochii îi străluceau. Dar, sfinte Dumnezeule, adăugă ea îngrozită și, fără să mai aștepte răspunsul lui, continuă: Se ridică. O mulțime de case noi pe dealul de colo. Cum îndrăznesc? Philip se uită la deal.

— Parcă e un cartier plin de grădini, nu? spuse el. E păcat că englezilor le place atât de mult viața la țară. Distrug cadrul natural prin bunătatea lor.

— E încă splendid! Nu ești foarte nerăbdător?

— Nerăbdător? Întrebă el prudent. Știu eu...

— Nu-ți face plăcere să știi c-ai să-ți revezi băiatul?

— Desigur!

— Desigur! Elinor repetă cuvântul în bătaie de joc. Și cu ce voce ai spus-o. Nu mi-am închipuit niciodată că se poate spune „desigur” într-o asemenea situație. Am văzut-o și pe asta. N-am fost în viața mea atât de nerăbdătoare ca acum.

Se făcu tăcere. Mașina înainta pe drumul de țară care urca, cu multe viraje, printr-un crâng de mesteceni până la

un platou împădurit. La capătul unei perspective verzi și întinse, cel mai colosal monument al grandoarei familiei Tantamount palatul marchizului de Gattenden, se scălda departe în soare. Steagul era ridicat; Înălțimea Sa lordul se afla la reședința sa.

— Trebuie să mergem într-o zi să-i facem o vizită bătrânului nebun, spuse Philip. În parcul din jurul palatului pășteau căprioare cu pielea cafenie.

— De de trebuie să călătorești? spuse Elinor, uitându-se la ele.

Domnișoara Fulkes și micul Phil îi așteptau pe treptele intrării principale.

— Mi se pare că aud mașina, spuse domnișoara Fulkes. Fața ei cam plinuță era foarte palidă; inima îi bătea mai puternic ca de obicei. Nu, adăugă ea, după ce ascultă cu atenție o clipă. Ceea ce auzise era doar ecoul propriei ei neliniști.

Micul Phil se plimba neastâmpărat, manifestând o singură dorință violentă: „să meargă undeva”. Așteptarea îi vârâse un arici în intestine.

— Ești foarte fericit, nu-i așa? întrebă domnișoara Fulkes. cu un fals entuziasm, decisă să facă orice ca băiețelul să exprime o bucurie grozavă la revederea părinților. Nu ești formidabil de nerăbdător? Dacă ar fi vrut, părinții lui puteau să i-l ia, fără s-o lase să-l mai vadă vreodată.

— Ba da, răspunse micul Phil, cu un aer cam absent. Singura lui preocupare o constituia apropierea unor evenimente ce se desfășurau în intestine.

Domnișoara Fulkes fu dezamăgită de platitudinea răspunsului. Îl privi cercetător.

— Phil, vrei afară? Observase mișcările lui nesigure, de parcă ar fi executat niște pași de charleston. Copilul dădu din cap. fi apucă de mână și intrară repede în casă.

Peste un minut, mașina cu Philip și Elinor trase la treptele

goale. Elinor nu-și ascunde dezamăgirea. Își imaginase atât de limpede scena: Phil, pe treptele de la intrare, făcând semne disperate cu mâna. Îi auzise clar până și strigătele. Treptele însă erau pustii.

— Nu-i nimeni să ne primească, spuse ea, cu o voce tristă.

— Era greu de presupus c-o să găsim pe cineva la intrare, așteptându-ne, replică Philip. Detesta orice fel de agitație. Pentru el, cea mai frumoasă întoarcere acasă ar fi fost într-o mantie care să-l facă invizibil. Ocazia de față era aproape la fel de potrivită.

Se dădură jos din mașină. Ușa de la intrare era deschisă. Intrară. În holul tăcut și pustiu, trei secole și jumătate de viață adormiseră. Lumina soarelui năvălea prin arcadele turtite ale ferestrelor. Lambriurile fuseseră pictate în verde-deschis în secolul al optsprezecelea. Scara veche, din stejar masiv, bine luminată, se pierdea urcând la etajele superioare. În aer plutea un ușor miros de flori, de petale de trandafiri uscate, amestecate cu miresme; aveai senzația că percepi tăcerea îndelungată și senină cu, ajutorul altui simț.

Elinor se uită împrejur, respiră adânc, își plimbă vârful degetelor pe lemnul de nuc lustruit al mesei și lovi cu degetul arătător vaza venețiană rotundă de pe masă; sunetul cristalului vibra lent și plăcut în aerul parfumat.

— Parcă-i frumoasa din pădurea adormită, spuse ea.

Dar, chiar în timp ce vorbea, vraja se destramă. Deodată, ca și cum sunetul cristalin ar fi rechemat casa la viață, izbucniră zgomote. La etaj se deschise o ușă, se auzi apa trasă la closet, iar apoi vocea pătrunzătoare și copilărească a lui Phil; pași mici dudură pe covorul coridorului, iar apoi răpăiră ca niște copite mici, pe treptele de stejar, neacoperite cu covor, ale scării. În aceeași clipă, o ușă de la parter se dădu în lături și Dobbs, o servitoare foarte corpulentă, intra grăbită în hol.

— Vai, domnișoară Elinor, nu v-am auzit...

Micul Phil dăduse ultimul colț al scării. La vederea părinților scoase un strigăt și grăbi pasul, alunecând parcă din treaptă în treaptă.

— Nu fugi! Nu fugi! îi strigă neliniștită mama lui și porni repede spre el.

— Nu fugi! reluă și domnișoara Fulkes, coborând iute scăările în urma lui. Și deodată, din salonașul cu o ușă ce da în grădină, apăru doamna Bidlake, îmbrăcată în alb, tăcută și înveșmântată în vălurile ei. plutitoare, ca o fantomă impunătoare. Într-un coșuleț ducea un mănunchi de lalele; foarfecele de grădinărit atârnavă la capătul unei panglici galbene. T'ang al treilea o urmă lătrând. Se îmbulziră, îmbrățișându-se și strângându-și mâinile. Salutul doamnei Bidlake avea maiestatea unui ritual și grația solemnă a unui dans vechi și sacru. Domnișoara Fulkes, cuprinsă de o mare timiditate și nervoasă la culme, nu-și mai găsea locul; la început se așeză pe un picior, apoi pe celălalt, în poziția modelelor din revistele de modă și a manechinelor și răsă strident tot timpul. Când dădu mâna cu Philip, tresări atât de violent, încât era gata să-și piardă echilibrul.

„Sărmana de ea! își spuse Elinor, în răgazul când nu mai avu nimic de răspuns sau de întrebare. Trebuie să se mărite de urgență! Arată mult mai rău ca la plecarea noastră!”

— Cât de mult a crescut! spuse ea cu voce tare. Și ce mult s-a schimbat! Ținu copilul la depărtarea brațului, cu gestul unui cunoscător care se trage înapoi pentru a examina un tablou, înainte era leit Philip. Acum însă... Dădu din cap. Fața lată se alungise, nasul scurt și drept (nasul de pisică, caraghios, de care râsese, și care îi plăcuse atât de mult pe fața lui Philip) devenise mai fin și ușor acvilin, iar părul se închisese la culoare. Seamănă ca două picături de apă cu Walter, nu crezi? Absentă, doamna Bidlake dădu din cap afirmativ. Afară de momentele când râde, adăugă Elinor. Râsul lui e exact ca al lui Phil.

— Ce mi-ai adus? întrebă micul Phil, aproape neliniștit. Când părinții plecau undeva, la întoarcere îi aduceau întotdeauna ceva. Unde e cadoul meu?

— Ce întrebare! protestă domnișoara Fulkes, roșindu-se în locul lui și tremurând și mai tare.

Elinor și Philip se mulțumiră să râdă.

— Când e serios seamănă leit cu Walter, spuse Elinor.

— Sau cu tine.

Philip se uită de la unul la celălalt.

— Să întrebi asta chiar în clipa când au venit tata și mama! își continuă domnișoara Fulkes reproșurile.

— Ești rea! îi replică băiatul și își azvârli capul pe spate cu un gest ușor de furie și mândrie.

Lui Elinor, care se uitase tot timpul la el, aproape că-i veni să râdă. Gestul de a ridica brusc bărbia – ei bine! – era parodia gestului de superioritate al bătrânului domn Quarles. O clipă, copilul îi păru miniatura și caricatura socrului ei, acel socru jalnic și absurd. Era caraghios, dar în același timp nu era de glumă. Îi veni să râdă, dar se abținu, dându-și seama de misterele și complexitățile vieții, de îngrozitoarea imposibilitate de a prevedea viitorul. Acesta era copilul ei – dar în el se aflau și Philip, și ea, și Walter, și tatăl și mama ei, iar acum, prin acea ridicare a bărbiei, îl dezvăluise și pe jalnicul domn Quarles. Ar mai putea fi o sută de alți oameni. Nu-i așa? Firește. Îl el se întâlneau mătuși și verișoare pe care nu le vedea decât foarte rar. bunici și unchi pe care îi cunoscuse doar când era mică și-i uitase complet, strămoși care muriseră de mult. O întreagă armată de străini populau acest trup mic, îl conturaseră, trăiau în mintea lui, îi inspirau dorințele, îi dictau gândurile și aveau să continue să i le dicteze și să i le inspire. Phil, micul Phil, numele era o abstracție „un titlu dat arbitrar, ca „Franța” sau „Anglia” „unei colecții veșnic schimbătoare, formată din mulți indivizi, care se nășteau, trăiau și mureau în el, așa cum locuitorii unei țări apar și dispar, ținând însă

în viață, prin trecerea lor pe pământ. identitatea națiunii căreia îi aparține. Se uită la copil cu un fel de spaimă. Ce răspundere avea!

— Asta-i o dragoste interesată, după părerea mea, continuă domnișoara Fulkes. Și nu trebuie să-mi spui că sunt rea.

Elinor suspină ușor. se smulse din reverie și, ridicând copilul în brațe, îl strânse la piept.

— Nu-i nimic, spuse ea, adresându-se parțial domnișoarei Fulkes, care nu mai contenea cu reproșurile, și parțial propriilor ei temeri. Nu-i nimic. Îl sărută.

Philip se uită la ceas.

— Poate c-ar trebui să ne spălăm și să ne periem puțin hainele înainte de masă, spuse el. Îi plăcea să fie punctual.

— Mai întâi, însă, spuse Elinor, căreia i se părea că mesele sunt făcute pentru oameni și nu oamenii pentru mese, mai întâi trebuie neapărat să mergem în bucătărie și s-o salutăm pe doamna Inman. Ar fi de neiertat dacă n-am face-o. Veniți. Cu copilul încă în brațe, îi conduse prin sufragerie. Pe măsură ce înaintau, mirosul de rață friptă devenea tot mai puternic.

Iritat puțin de faptul că nu va fi punctual și simțindu-se nițel prost că trebuie să se aventureze, chiar având-o pe Elinor ca tâlmaci, în bucătărie, printre servitori, Philip o urmă cu regret.

La masa de prânz, micul Phil sărbători întoarcerea părinților, purtându-se înfiorător.

— S-a agitat prea mult, repeta sărmana domnișoară Fulkes, încercând să scuze copilul și indirect să se justifice. Îi venea să plângă. O să vedeți cum se poartă când o să se obișnuiască cu prezența dumneavoastră aici, doamnă Quarles, spuse ea întorcându-se spre Elinor, o să vedeți; un adevărat înger. Acum e prea nervos.

Ajunsese să iubească copilul atât de mult, încât satisfacțiile și durerile, calitățile și defectele lui o făceau să

jubileze sau să plângă, să fie mulțumită sau rușinată, de parc-ar fi fost ea la mijloc. Pe deasupra mai era în joc și mândria ei profesională. Toate aceste luni răspunsese exclusiv de el, îl învățase cum să se poarte în lume și de ce e pictat pe hartă în stacojiu triumphiul Indiei; ea îl formase pe Phil, ea îl modelase. Iar acum, când obiectul dragostei ei fierbinți, produsul competenței și răbdării ei țipa la masă, scuipa mâncarea pe jumătate mestecată și vărsa apa, domnișoara Fulkes nu numai că roșea de rușine, ca și cum ar fi țipat, ar fi scuipat și ar fi vărsat apa, dar mai încerca și sentimentul penibil al prestidigitatorului, al cărui număr, îndelung pregătit, dă faliment în public, sau sentimentul celui care, punând la punct o mașină ideală de zburat, descoperă că invenția sa refuză cu încăpățânare să decoleze.

— La urma urmei, spuse Elinor, consolând-o, trebuia să te aștepți. Îi părea sincer rău de biata fată. Se uită la copil. Plângea – iar ea spera (cât fusese de lipsită de judecată!) că acum avea să fie altfel, că avea să găsească o ființă complet rațională și maturizată. I se strânse inima. Îl iubea, dar copiii sunt atât de îngrozitori. Iar micul Phil rămăsese un copil.

— Ascultă, Phil, spuse ea severă, trebuie să mănânci. Lasă prostiile!

Copilul zbieră și mai tare. Ar fi voit să se poarte frumos, dar nu știa ce să facă pentru a nu se mai purta urât. Își provocase singur această stare de nefericire și revoltă care pusese stăpânire pe el și se dovedea mai puternică decât voința lui. Îi era cu neputință să se calmeze, deși se căznea din răspuțeri. Pe deasupra, friptura de rață nu-i plăcuse niciodată prea mult. Iar acum, după ce se gândise cinci minute cu oroare și dezgust la friptura de rață, ajunsese să n-o mai poată suferi. Vederea ei, mirosul ei. gustul ei îi provocau o greață violentă.

Între timp, doamna Bidlake își păstra calmul ei metafizic.

Sufletul ei părea un imens vapor ce înaintează pe o mare agitată; sau mai degrabă un balon ce se ridică în înaltul cerului, deasupra apelor, în lumea senină și calmă a fanteziei. Discutase cu Philip despre budism. (Doamna Bidlake avea o adevărată slăbiciune pentru budism.) La primele țipete nici măcar nu se întorsese să vadă ce s-a întâmplat, mulțumindu-se să ridice vocea ca să poată fi auzită cu tot vacarmul. Răcnetele se repetau continuu. Doamna Bidlake tăcu și închise ochii. Un Budha așezat turcește, senin și auriu îi apără pe fondul roșu al pleoapelor închise; văzu în jurul lui preoți cu robe gălbui, în atitudinea zeului și adânciți într-o meditație extatică.

— Maya, suspină ea, maya, eterna iluzie. Își deschise din nou ochii. Friptura e într-adevăr cam tare, adăugă ea, adresându-se lui Elinor și domnișoarei Fulkes, care încercau zadarnic să-l facă pe copil să mănânce.

Micul Phil profită de pretextul pe care doamna Bidlake i-l oferise gratuit.

— E tare, strigă el cu ochii plini de lacrimi, dând la o parte furculița cu care domnișoara Fulkes, cu mâna tremurând din cauza emoțiilor prea mari, îi oferea o bucățică de rață friptă și jumătatea unui cartof nou.

Doamna Bidlake închisese iar ochii o clipă; apoi se întoarse către Philip și își continuă discuția despre calea cu cele opt cărări¹⁴⁵.

*

În aceeași seară Philip scrise pe larg în carnetul său, în care își nota vraște, gânduri și întâmplări, discuții, lucruri

---

¹⁴⁵ Unul dintre principiile budismului. Cele opt cărări sunt: adevărata credință, adevărata gândire, limbajul adevărat, acțiunea adevărată, adevăratele mijloace ale existenței, efortul regal, amintirea adevărată și disciplina interioară, adevărata concentrare a gândirii. Conform budismului, cel ce respectă aceste „cărări” se va elibera de durere și va obține în cele din urmă salvarea sufletului.

auzite și văzute. Pagina întâi purta titlul: „*Bucătăria din vechea casă*”. Poate fi descrisă cu multă ușurință. Ferestrele stil Tudor se reflectă pe fundurile tingirilor de aramă. Soba de gătit, neagră și imensă, are podoabe de oțel lustruit, iar focul joacă prin ochiul întredeschis, din partea de sus. În pervazurile ferestrelor se află mușcate. Pisoii, un eunuc enorm cu blana roșcată, stă ațipit în coșul lui de pe bufet. Masa din bucătărie e atât de tocită de timp și de frecături permanente, încât nodurile au ieșit la suprafață acolo unde lemnul era mai moale – ca și cum un gravor ar fi preparat o matriță pentru o imensă amprentă digitală. Pe tavanul scund sunt fixate bârne. Scaunele cafenii sunt din lemn de fag. Coca e încă necoaptă și gata să fie întinsă. Mirosoasă de bucătărie. În coloana aplecată a unei raze de soare galbene dansează fire de praf. Și, în fine, doamna Inman, bucătăreasa, micuță, delicată, tiranică, autoarea câtorva mii de mese! Imaginați-vă puțin toate acestea și veți avea în fața ochilor tabloul bucătăriei. Eu vreau însă ceva, mai mult. O schiță a bucătăriei în timp și spațiu, ceva din semnificația ei în cosmosul general uman. Scriu o frază: Vară de vară, de pe vremea copilăriei lui Shakespeare și până astăzi, zece generații de bucătărese au folosit radiațiile infraroșii pentru a sparge moleculele de proteină ale rațelor la frigare. («Nu te-ai născut să mori, pasăre mortală...»¹⁴⁶) O singură frază și iată-ne intrați în domeniul istoriei, al artei și al tuturor științelor. Întreaga istorie a universului este cuprinsă în fiecare dintre părțile lui componente. Ochiul meditativ privește prin orice obiect și vede, ca printr-o fereastră, întregul cosmos. Faceți ca mirosul de rață prăjită să plutească diafan într-o veche bucătărie și veți avea apariția fugitivă a oricărui lucru, de la spiralele nebuloase la muzica lui Mozart și la stigmatul Sfântului Francisc de Assisi. Problema de ordin artistic e cum să desfaci acest element diafan în părți izolate,

---

¹⁴⁶ Citat din *Odă către ciocârlie*, de Percy Bisshe Shelley.

alegându-le astfel încât ele să dezvăluie doar perspectivele îndepărtate și cu cea mai mare semnificație umană, aflate în dosul obiectelor familiare ce ne sunt apropiate. În toate cazurile însă, lucrurile văzute la capătul perspectivei trebuie să fie destul de ciudate ca să facă obiectele familiare să pară fantastic de monstruoase. Întreb: Se poate realiza aceasta fără pedanterie și fără să întinzi opera la infinit? Trebuie să reflectăm îndelung.

Cât de fermecătoare e totuși bucătăria! Cât de înțelegători sunt cei ce muncesc aici! Doamna Inman a fost angajată când s-a născut Elinor. E o minune de femeie, frumos maturizată. Și atât de senină! Și ce aer impunător și aristocratic! Când ai domnit timp de treizeci de ani peste tot ce-ai avut în grijă, capeți un aer aristocratic, chiar dacă singurul domeniu pe care l-ai avut sub supraveghere e doar bucătăria. Și apoi mai e și Dobbs servitoarea principală. Dobbs a fost angajată cu puțin timp înainte de Războiul Mondial. Dobbs e o născocire a lui Rabelais. Înaltă de un metru optzeci și proporțional de grasă. Acest trup gigantic adăpostește spiritul lui Gargantua. Ce bună dispoziție, ce sete de viață, ce glume, ce râs spontan și sincer! Râsul lui Dobbs e aproape înspăimântător. Am observat pe un raft al bufetului din cameră, când m-am dus să o salutăm, o sticlă verde, pe jumătate plină cu pilule mari, ca niște bile, asemănătoare acelor ce sunt suflate printr-un furtun de cauciuc pe gâtul cailor. Ce constipație homerică sugerează aceste pastile!

Bucătăria e frumoasă; ca și salonul. Am intrat în salon după plimbarea noastră de după-masă și am găsit aici pe vicar și pe soția lui, discutând despre Artă, cu ceștile de ceai în mână. Da, despre Artă. Da, fiindcă era prima lor vizită la noi de când văzuseră Salonul Oficial de la Londra.

E un eveniment anual. În fiecare an, a doua zi după înălțare, vicarul și soția sa iau trenul de 8 și 52 spre oraș și plătesc tributul pe care până și Religia îl datorează Artei,

firește. Religia recunoscută și arta recunoscută. Bat toate colțurile din Burlington House și, în timp ce se învârtesc de ici-colo, notează pe un catalog observații hazlii, atunci când hazul e îngăduit – căci domnul Truby (care seamănă mai degrabă cu Noe în arca unui copil) e una dintre acele fețe bisericești hazlii care fac glume ca să demonstreze că, în ciuda hainei lui negre și a gulerului închis la spate, e o «ființă obișnuită», e un «om cumsecade» etc.

Doamna Truby, drăguță și plinuță, e mai reținută decât soțul ei, fiind totuși ceea ce cititorii burghezi ai revistei *Punch* ar numi «un suflet cu totul vesel»; e gata să ia parte la orice amuzament nevinovat și să facă observații nostime. I-am privit și i-am ascultat fascinat, în timp ce Elinor îi descosea despre Salonul Oficial și despre Parohie, simțindu-se ca Fabre printre coleptere. Din când în când, vreun cuvânt al conversației traversa prăpastia spirituală care o despărțea pe mama lui Elinor de lumea înconjurătoare și pătrundea în reveria ei, stârnind o reacție curioasă. În timp ce soții Truby își debitau glumele, doamna Bidlake, cu un aer de oracol, cu o mină care-i încurca pe toți și cu o seriozitate care părea aproape îngrijorătoare, li se adresa dintr-o altă lume.

Grădina e plină de flori. Bătrânul Stokes, grădinarul, are barbă și seamănă cu Chronos. Cerul e de un albastru-deschis. Ca să-ți dai seama cât e de frumos aici trebuie să ocolești cu vaporul globul. Nu-i mai bine să rămâi acasă? Să prinzi rădăcini? Rădăcinile devin însă lanțuri. Mă îngrozește gândul că aș putea să-mi pierd libertatea. Liber, fără legături, fără să fii stăpânit de ceea ce stăpânești, liber să faci ce vrei și să pleci oriunde îți vine chef – așa e bine. Dar și acasă e bine. N-ar fi mai bine să rămâi acasă? Ca să-ți câștigi libertatea sacrifici ceva – casa, pe doamna Inman, pe Dobbs, pe glumețul Truby de la parohie, lalelele din grădină și tot ceea ce reprezintă aceste lucruri și acești oameni. Merită să sacrifici ceva în schimbul unei

cunoașteri, al unei înțelegeri mai ample sau al unui mod de viață mai intens? Iată ce mă întreb uneori.”

*

Lordul Edward și fratele său luau aer în parcul Gattenden. Lordul Edward lua aer plimbându-se. Al cincilea marchiz lua aer într-un fotoliu pe roțile, tras de un măgar mare, cenușiu. Marchizul era infirm. „Asta nu împiedică însă, din fericire, să-mi umble mintea”, îi plăcea lui să spună. Mintea îi umblase haotic, de colo-colo, toată viața. Măgarul cenușiu mergea încet, foarte încet. În fața și în spatele celor doi frați se întindea larg alea parcului Gattenden. La o milă înaintea lor, la capătul unei perspective drepte, se ridica o copie a coloanei lui Traian, tăiată în piatră de Portland, având deasupra statuia în bronz a primului marchiz și o inscripție cu litere mari în jurul pedestalului, proclamând pretențiile marchizului la celebritate. Fusesse, printre altele, vicerege al Irlandei și părintele agriculturii științifice. La celălalt capăt al largii alei, la o milă în spatele fraților, se ridicau turnurile fantastice și turlele castelului Gattenden, clădit pentru cel de-al doilea marchiz de către James Wyatt¹⁴⁷ în cel mai extravagant stil al goticului de tip Strawberry Hill¹⁴⁸, și arătând mai medieval decât orice ar fi visat vreodată la vremea lor constructorii evului mediu autentic. Marchizul trăia tot timpul la Gattenden. Nu fiindcă i-ar fi plăcut în mod deosebit casa sau decorul înconjurător; aproape că nu le observa. Când nu citea se gândea la ceea ce citise; lumea aparențelor, așa cum îi plăcea lui să

---

¹⁴⁷ *James Wyatt* (1746–1813) arhitect englez, cu studii în Italia. Nepotul său. *Jeffry Wyatt* (1766–1840), tot arhitect, a cultivat cu predilecție stilul gotic, uneori cu exagerări.

¹⁴⁸ *Horace Walpole* (1717–1797), scriitor englez, autor de romane gotice (*Castelul lui Otranto*), și-a construit pe proprietatea sa de la Strawberry Hill, în Anglia, un castel extravagant, imitând arhitectura castelelor gotice.

numească platonice realitatea vizibilă și tangibilă, nu-l interesa. Această lipsă de interes constituia răzbunarea marchizului împotriva universului care făcuse din el un infirm. Locuia la Gattenden fiindcă doar la Gattenden putea să se plimbe în siguranță în fotoliul lui cu roțile. Pall Mall nu-i strada potrivită pentru măgari cenușii și domni bătrâni și paralitici, care citesc și meditează în timp ce se plimbă în fotoliul lor. Cedase palatul Tantamount fratelui său și continuase să se plimbe în fotoliul său cu roțile prin crângurile de fagi din parcul Gattenden.

Măgarul se opri ca să pască iarba de la marginea aleii. Cel de-al cincelea marchiz și fratele lui erau angajați într-o dispută asupra lui Dumnezeu. Timpul trecea. Discutau încă despre Dumnezeu când, peste o jumătate de ceas, Philip și Elinor, care își făcuseră plimbarea de după-masă în parc, apărură din crângul de fagi, dând pe neașteptate peste fotoliul marchizului.

— Sărmanii bătrâni! comentă Philip când se îndepărtară suficient pentru a nu mai fi auziți. Ce le-a mai rămas să discute? Sunt prea bătrâni ca să mai vorbească despre dragoste – prea bătrâni și prea buni. Sunt prea rafinați ca să-și bârfească semenii și, trăind ca niște hermiți, nici nu cunosc pe cineva despre care să discute. Sunt prea timizi ca să vorbească despre ei, și mult prea lipsiți de experiență ca să converseze despre viață sau chiar despre literatură. Ce subiect de discuție le-a mai rămas nefericiților de bătrâni? Nimic, în afară de Dumnezeu.

— Judecând după felul cum evoluezi, spuse Elinor, ai să ajungi exact ca ei peste zece ani!

Capitolul XX

Bătrânul Bidlake spunea despre tatăl lui Philip Quarles că seamănă cu una dintre acele biserici italiene în stil baroc, cu o falsă fațadă. Înaltă, impozantă, într-un amestec de stiluri clasice, plină de frontoane și de grupuri statuare, fațada părea să aparțină unei mari catedrale. Privită însă mai de aproape, descoperi că e numai un paravan. În dosul fațadei imense și încărcate, se ghemuia un templu mic și nenorocit, făcut din cărămidă, moloz și tencuială crăpată. Cucerit de această comparație, John Bidlake descria preotul nebărbierit, mormăind slujba religioasă, pe ajutorul lui, un băiețandru îmbrăcat într-un anterior murdar, tălăncile cu gușe și cu copii mici, cerșetorul creștin de la intrare, coroanele de tinichea de pe icoane, murdăria de pe jos și mirosul stătut al unei generații de umanitate cuvioasă.

— Cum se explică, continua el, uitând că făcea un comentariu foarte puțin măgulitor chiar la adresa propriilor sale succese, că femeilor le place întotdeauna ce e josnic, mai ales când e vorba de un bărbat. Ciudat. Mai cu seamă în acest caz. N-aș fi crezut că Rachel Quarles, care nu-i proastă deloc, să se lase păcălită de un individ atât de găunos.

Și alții gândiseră la fel, și își puseseră aceeași întrebare. Rachel Quarles părea incomparabil prea bună pentru soțul ei. Nu te căsătorești însă cu o colecție de virtuți și de talente, ci cu o ființă omenească. Acel Sidney Quarles, care o ceruse în căsătorie pe Rachel, fusese un tânăr de care orice fată s-ar fi putut îndrăgosti și în care orice fată s-ar fi putut încrede, iar Rachel, la cei optsprezece ani ai ei. era

remarcabil de lipsită de experiență. Și era tânăr (tinerețea în sine e o virtute), tânăr. arătos, lat în umeri și destul de înalt; corpulent, dacă nu chiar obez, Sidney Quarles păstrase și astăzi o înfățișare impunătoare. La douăzeci și trei de ani fusese înalt, puternic și athletic; părul cenușiu care acum îi înconjura o chelie lucioasă și roză, fusese odinioară șaten, bătând în blond, bogat și ondulat. Fața lată. stacojie și pungită avusese un aspect mai proaspăt, mai ferm, nu semănase atât de mult cu o lună plină. Fruntea, chiar mai înainte de a fi năpădită de chelie, păruse a unui intelectual, fiind înaltă și netedă. Conversația lui Sidney Quarles nu dezmințea nici ea impresia pe care o lăsa fruntea. Vorbea interesant, deși poate cam prea arogant și plin de sine, pentru a fi pe placul tuturor. În plus, pe atunci, avea și o reputație: tocmai își terminase studiile la Universitate și căpătase un fel de aureolă de celebritate ca student și membru al unor societăți de dezbateri politico-literare. Pe întinderile virgine ale viitorului său, prietenii optimiști întrezăriseră cele mai strălucitoare viziuni. Pe vremea când Rachel îl cunoscuse prima oară, aceste profeții păreau perfect logice. Și, în orice caz, logic sau nelogic, ea îl iubea. Se căsătorise cu el la nouăsprezece ani.

Sidney moștenise de la tatăl său o avere frumoasă. Afacerile (bătrânul domn Quarles făcuse afaceri cu zahărul) mergeau excelent. Proprietatea din Essex se susținea din veniturile proprii. Casa de la oraș se afla la Portman Square, iar cea de la țară, încăpătoare și clădită în stil georgian, lângă Chamford. Sidney avea ambiții politice. După un stagiul în administrația regiunii, urma să între în Parlament. Munca grea, cuvântările serioase și scânteietoare aveau să facă din el un om de viitor. Trebuia să i se ofere un post de subsecretar de stat adjunct, urmat de o promovare rapidă. Te puteai aștepta (sau cel puțin așa păruse cu treizeci și cinci ani în urmă) să-și realizeze cele mai nebunești ambiții.

Sidney însă, așa cum spusese bătrânul Bidlake, era doar o fațadă, o aparență impresionantă, o voce, o inteligență superficială și nimic altceva. În dosul acestei fațade atrăgătoare se afla adevăratul Sidney, molatic, lipsit de orice tenacitate în urmărirea țelurilor în problemele importante, deși încăpățânat când era vorba de fleacuri, entuziasmându-se ușor, plictisindu-se și mai ușor. Până și inteligența lui se dovedise a nu fi decât îndemânarea elevilor premianți de a scrie versuri latine în stilul lui Ovidiu sau parodii comice după Herodot. Pusă la încercare, această abilitate de elev din ultima clasă de liceu se dovedise la fel de neputincioasă atât în domeniul pur intelectual, cât și în cel practic. După ce, datorită neglijenței, speculațiilor pripite și proastei administrări a fondurilor, dusesse de râpă jumătate din averea înjghebată de tatăl său (Rachel îl silise să vândă totul, mai înainte de a fi prea târziu) și își ratase perspectivele politice în anii de indolență sau, din contră, de activitate fără sens, domnul Quarles ajunsese la concluzia că adevărata lui vocație era publicistica. În primele momente de entuziasm al acestei noi convingeri, reușise să scrie până la capăt o carte despre principiile guvernării. Superficială și vagă, de o platitudine subliniată de pretențiile unui stil prețios și plin de epigrame verbale, cartea trecu pe drept neobservată, fapt atribuit de Sidney Quarles mașinațiilor inamicilor politici. Sidney avea încredere că posteritatea îl va reabilita.

Chiar de la publicarea acelei prime cărți, domnul Quarles începuse să scrie, sau cel puțin se presupunea că scrie, o altă carte, mai voluminoasă și mai importantă, despre democrație. Dimensiunile și importanța ei justificau o întârziere nelimitată în definitivarea ei. Lucra de mai bine de șapte ani, și până acum, așa cum răspundea celor care-l întrebau cum merge lucrul (clătinând din cap în timp ce vorbea, cu aerul unui om ce poartă pe umeri o povară aproape insuportabilă), până acum nici măcar nu terminase

strângerea materialului.

— E o muncă de Herchule, spunea el cu un aer de martir, și în același timp cu o aroganță crasă. Când vorbea cu cineva avea un fel de a da capul pe spate și de a împrósca cuvintele, ca un obuzier, uitându-se între timp la interlocutor, dacă firește catadicsea să se uite, cu o privire directă, pe sub pleoapele întredeschise. Avea o voce răsunătoare și behăită, rostind cuvintele în stilul cu care absolvenții de la Oxford au obiceiul să pocească limba engleză. „într-adevăr” devenea la Sidney „într-adevăr”, iar „doar” devenea „doahr”. Ca și când o turmă de oi s-ar fi împrăștiat în vocabularul său. O muncă de Hehrcule. Cuvintele îi erau întovărășite de un suspin. Într-adevăr îngrozitoare.

Dacă interlocutorul manifesta destul interes, îl conducea în birou ca să-i arate (mai ales dacă era o femeie) imensa cartotecă și fișierele din oțel, dispuse în jurul biroului cu capac glisant, așa cum au scriitorii de profesie. Și cum timpul trecea și cartea nu dădea niciun semn că va fi scrisă, domnul Quarles strânse tot mai multe obiecte impunătoare de acest gen. Ele constituiau dovada vizibilă a trudei sale și simbolizau greutatea teribile ale sarcinii asumate. Avea nu mai puțin de trei mașini de scris. O mașină „Corona” portabilă îl întovărășea peste tot, în cazul că la un moment dat s-ar fi simțit inspirat în călătoriile sale. Uneori, când simțea în mod deosebit nevoia de a face impresie, lua cu sine mașina de scris „Hammond”, o piesă destul de voluminoasă, la care literele nu erau fixate pe brațe separate, ci pe o bandă de metal deplasabilă, prinsă de un tambur ce se rotea, așa că putea schimba când voia tipul literelor, pentru a bate în limba greacă, arabă, rusă, sau simboluri matematice, după nevoile clipei; domnul Quarles avea o bogată colecție de astfel de tipuri de literă ce puteau fi schimbate și pe care, firește, nu le folosea niciodată; se simțea însă foarte mândru de ele, ca și cum ar

fi reprezentat un talent aparte sau o realizare de-a lui. În fine, mai exista și o a treia mașină de scris, de ultimul tip, un instrument de birou foarte mare și foarte costisitor, care nu era numai mașină de scris, ci și de calculat. Domnul Quarles dădea explicația că această piesă îi era foarte utilă pentru compilarea statisticilor necesare mării sale cărți, cât și pentru calcularea cheltuielilor de administrație ale proprietății. Arăta cu mândrie micul motor electric atașat mașinii; îl puneai la priza din perete și-ți efectua tot ce doreai – totul, în afară de scrierea, de fapt, a cărții. Ajungea să atingi claviatura mașinii *astfel* (și domnul Quarles făcea o demonstrație), și electricitatea furniza energia de a duce brațele literelor în contact cu hârtia. Orice efort muscular era eliminat. Puteai să scrii la ea neîntrecut optsprezece ore – iar domnul Quarles îți dădea de înțeles că pentru el e un lucru obișnuit să-și petreacă optsprezece ore la birou (ca Balzac sau Isaac Newton); puteai să continui, de fapt, aproape la infinit, fără să simți cea mai mică oboseală, cel puțin la degete. Mașina era o invenție americană foarte ingenioasă.

Domnul Quarles își cumpărase această mașină de calculat în momentul în care, din motive de ordin practic, încetase să mai aibă ceva de-a face cu administrarea proprietății. Căci Rachel lăsase pe seama lui proprietatea. Nu că Sidney ar fi administrat moșia de la țară mai bine decât afacerile de la oraș, pe care ea, exact la timpul potrivit, îl convinsese să le abandoneze. Cum absența câștigului nu conta, pierderile, atunci când se înregistrau adevărate pierderi, erau neînsemnate. Rachel Quarles sperase că proprietatea o să constituie o ocupație sănătoasă pentru soțul ei. Merita o cheltuială. Prețul acestor eforturi însă, în anii de depresiune de după Războiul Mondial, se dovedise foarte ridicat; în timp ce Sidney se îndeletnicea tot mai puțin de administrare, prețul se ridica alarmant, pe când obiectul pentru care era plătit – o

ocupație sănătoasă pentru Sidney - nu se realiza. E adevărat că uneori lui Sidney îi intra o idee în cap și dezlănțuia o orgie de „îmbunătățiri ale proprietății”, cum le numea el. Odată, după lectura unei cărți asupra metodelor eficace folosite în Statele Unite, cumpărase un mare număr de mașini costisitoare, pentru ca să descopere că proprietatea nu era destul de întinsă pentru a justifica mașinile. Mai târziu construise o fabrică de dulceață care nu adusesse niciun câștig. Lipsa lor de succes îl făcuse să piardă repede interesul în aceste „îmbunătățiri”. O muncă perseverentă și o atenție constantă le-ar fi făcut poate rentabile cu timpul. Datorită neglijenței lui Sidney, „îmbunătățirile” se soldaseră cu o pagubă serioasă. Evident, prețul era mult prea ridicat pentru a fi plătit degeaba. Doamna Quarles hotărâse că venise vremea să ia din mâinile lui Sidney administrarea proprietății. Cu tactul obișnuit, căci după treizeci de ani de căsătorie își cunoștea prea bine soțul, îl convinsese că va dispune de mai mult timp pentru marea sa operă dacă va lăsa pe seama altora corvoada administrării proprietății. Ea împreună cu vătaful erau destul de buni pentru așa ceva. N-avea sens ca însușirile lui, care și-ar fi putut găsi o aplicare mai bună și mai potrivită, să fie irosite în asemenea munci mecanice. Sidney se lăsase ușor convins. Administrarea proprietății îl plictisea; îl jigneau și faptul că, în ciuda îmbunătățirilor, totul eșuase lamentabil. În același timp, își dăduse seama că, renunțând la orice legătură cu proprietatea, își recunoștea implicit eșecul și aducea un nou tribut superiorității inerente a soției sale. Promise să-și dedice mai puțină vreme amănuntelor privind administrația, dar promisese, sau amenințase, ca un zeu, că va continua să vegheze asupra proprietății, să o supravegheze de la distanță, cu destulă atenție totuși, în răgazurile pe care i le va lăsa truda sa literară. Pentru a-și găsi o justificare și pentru a-și mări importanța, cumpărase mașina de scris și de calculat.

Aceasta simboliza uriașa complexitate a muncii literare căreia i se va devota acum în primul rând; totdeodată, ea dovedea că nu abandonase în întregime interesul pentru afacerile practice. Mașina urma să se ocupe nu numai de statistici – domnul Quarles era destul de deștept ca să nu precizeze niciodată prea clar despre ce fel de statistici era vorba – ci și de contabilitate, sub povara căreia, cum dădea el să se înțeleagă, sărmana Rachel și vătaful vor fi desigur striviți fără ajutorul lui competent.

Sidney nu recunoștea, firește, superioritatea lui Rachel. Conștiința vagă a inferiorității lui, supărarea provocată de acest lucru, ca și dorința de a dovedi că în ciuda a tot ce se întâmplase era de fapt la fel de capabil ca și ea, dacă nu chiar mai capabil, aveau să-l urmărească toată viața. Această susceptibilitate, această dorință de a-și afirma superioritatea în treburile casei îl determinaseră să se cramponeze mult timp de o carieră politică lipsită de succese. Lăsat de capul lui, ar fi abandonat probabil și viața politică la primele semne de complicații sau de plictiseală; indolența lui era însă mai puternică decât voința. Încăpățânarea de a nu recunoaște eșecul, ca și sentimentul de inferioritate, inerent eșecului, îl împiedicaseră (datorită eternei și marii încrederi în viitorul lui) să renunțe la locul din Parlament. Având permanent în fața ochilor spectacolul iritant al măsurilor eficace luate cu calm de către Rachel, Sidney nu voia să se recunoască învins. Tot ce făcea Rachel ieșea bine, iar lumea o iubea și o admira. Pentru a rivaliza cu ea și a o întrece, se încăpățânase, mai mult de ochii lumii și din vanitate, să-și vadă mai departe de politică și se cufundă într-o activitate fără țel, tipică pentru cariera lui parlamentară. Disprețuind ideea de a se transforma în sclavul partidului său și dorind să se distingă personal, se făcuse promotorul entuziast al unei succesiuni de Cauze, pe care le abandonase apoi scârbit. Abolirea pedepsei cu moartea, lupta împotriva experiențelor pe animale, reforma

închisorilor, ameliorarea condițiilor de muncă din vestul Africii îi solicitase rând pe rând elocința înflăcărată, într-o scurtă izbucnire de energie. Se vedea un reformator victorios, câștigând lupta prin simpla participare la orice problemă ce s-ar fi întâmplat să-l preocupe. Zidurile Ierihonului nu se prăbușiseră însă niciodată la sunetul trompetei sale, iar domnul Quarles nu era omul asediilor îndelungate. Spânzurătoarea, operațiile pe câini și broaște vii, pușcăriașii solitari în celulele lor și negrii maltratați își pierduseră treptat tot farmecul pentru el. În acest timp Rachel continua să ia măsuri eficace, să fie iubită și admirată.

Încurajările, ei directe dăduseră un impuls nou și indirect ambiției pe care tot ea i-o însuflase, cu totul neintenționat, prin simplul fapt că așa era firea ei, că era soția lui. La început crezuse sincer în el, și își încurajase eroul. Câțiva ani fuseseră de-ajuns pentru a-i transforma încrederea în reușita lui finală, într-o speranță resemnată. Când și speranța dispăruse, îl încurajase dintr-un calcul diplomatic, căci eșecul în politică aducea mări puține pierderi ca cel în afaceri; proasta administrare a fondurilor de către Sidney amenința să-i ruineze. Nu îndrăznea să-i spună și nici să-l sfătuiască să vândă acțiunile care îi mai rămăseseră. Procedând astfel, însemna să-l provoace să se cramponeze cu și mai multă tenacitate de afaceri. Exprimându-și unele îndoeli asupra capacității lui, n-ar fi făcut altceva decât să-l incite la noi și mai primejdioase speculații. În fața criticii ostile. Sidney reacționa violent și încapățânat.. Câștigând experiență, Rachel Quarles evitase pericolul, încurajându-i din plin ambițiile politice. Acordase activității lui parlamentare o importanță grandioasă. Efectua o operă bună și nobilă! Ce păcat că grija afacerilor îi răpea atâta timp și energie, când ea ar fi putut fi mai bine folosită! Sidney reacționase imediat, rămânându-i, în secret, recunoscător. Rutina afacerilor îl plictisea, iar eșecurile,

când juca la bursă, începuseră să-l alarmeze. Primise încântat pretextul oferit atât de diplomatic de Rachel de a scăpa de răspunderi. Vânduse totul înainte de a fi prea târziu și investise din nou banii în acțiuni care păreau absolut sigure. Venitul i se redusese astfel cu o treime, dar cel puțin acum era sigur – și asta o interesa în primul rând pe Rachel. Sidney mai pomenea uneori de marile sacrificii financiare pe care le făcuse, dedicându-se sărmanilor pușcăriași. (Mai târziu, sărmanilor negri; sacrificiile rămăseseră însă aceleași.)

Când, în sfârșit, obosit de a mai fi o nulitate politică și scandalizat de presupusele acțiuni nedrepte, venite din partea conducătorilor partidului său, Sidney renunțase la locul din Parlament, doamna Quarles nu ridicase nicio obiecție. Nu mai exista acum niciun fel de afacere în care soțul ei s-ar putea ruina, iar în vremurile de prosperitate agricolă, care urmaseră imediat după armistițiu, proprietatea mai aducea încă venituri. Sidney oferea explicația că un om ca el nu era potrivit să ducă o politică practică, care degradează și scoate toată murdăria la iveală. Se hotărâse (căci conștiința superiorității lui Rachel nu-i da pace) să se dedice unei sarcini mai importante decât politica, o sarcină la înălțimea capacităților sale. Mai bine să fii filosof al politicii decât politician. Ajunsese să scrie și să publice un prim volum al filosofiei sale politice. Efortul îndelungat cerut de scris îi tocise entuziasmul pentru lucrările filosofice, iar succesul firav al cărții îl scârbise complet. Rachel continua să fie pricepută și iubită. Ca o reacție de autoapărare. Sidney își anunțase intenția de a scrie cea mai mare și mai cuprinzătoare operă asupra democrației, scrisă vreodată. Rachel n-avea decât să fie foarte activă în comitete, să facă fapte bune, să fie iubită de oamenii din sat și să aibă o groază de prieteni și de cunoscuți, cu care să schimbe scrisori; ce însemnau însă, în definitiv, toate acestea în comparație cu scrierea celor mai

cuprinzătoare cărți despre democrație? Singura nenorocire era că lucrarea nu se scria singură. Cum Rachel se dovedea extrem de pricepută iar oamenii o apreciau tot mai mult, domnul Quarles își cumpăra fie un fișier, fie un nou carnet, mai ingenios conceput și cu foile detașabile, fie un stilou cu o mare capacitate de a absorbi cerneală – un stilou, explica el, cu care puteai să scrii șase mii de cuvinte fără să fie nevoie să-l umpli iar. Represaliile erau poate nesatisfăcătoare, dar lui Sidney Quarles i se păreau destul de potrivite.

Philip și Elinor petrecură câteva zile la Gattenden cu doamna Hidiake. Apoi veni rândul părinților lui Philip. Când sosiră la Chamford aflară că domnul Quarles își cumpărase un dictafon. Sidney îl familiariza repede pe fiul său cu această nouă cucerire. Dictafonul reprezenta realizarea lui cea mai însemnată, de când cumpărase mașina de calculat.

— Tocmai am făcut o achiziție, spuse el cu vocea lui plină, împrôșcând cuvintele peste capul lui Philip. Ceva cahre o să te intehreseze, ca scriitohr. Îl conduse în biroul lui.

Philip îl urmă. Se așteptase să fie asaltat cu întrebări despre Orient și tropice. În schimb, tatăl său se interesase superficial dacă voiajul pe vapor fusese agreabil și continuase, mai înainte ca Philip să-i poată răspunde, cu discuția despre propriile sale preocupări. În prima clipă, Philip fu surprins și chiar puțin iritat. Luna însă, reflectă el, pare mai mare decât steaua Sirius fiindcă e mai aproape. Călătoria, călătoria *lui* reprezenta pentru el Luna, iar pentru tatăl său cea mai mică dintre stele.

— Uite, spuse domnul Quarles, ridicând acoperitoarea. Dictafonul le apăru în fața ochilor. Minunată invenție! Vorbea cu o adâncă satisfacție. Ca și cum Luna *lui* s-ar fi ridicat brusc pe cer în toată strălucirea ei. Îi explică cum funcționa aparatul. Apoi, dându-și capul pe spate spuse: E foahrte util când îți vine o idee. O transfohrmi imediat în

cuvinte. Vohrbești pentru tine iahr apahratul ține minte. Am dat dispoziții să mi se aducă în dohrmitohr în fiecahre seahră. Nu găsești că-ți vin idei foahrte prețioase când stai în pat? Fähră un dictafon le poți piehrde!

— Și ce faci când ajungi la capătul unui astfel de disc care înregistrează? se interesă Philip.

— Îl trimit secretarei mele să-l bată la mașină.

Philip avu un gest de mirare.

— Ți-ai angajat și-o secretară?

Domnul Quarles dădu din cap plin de importanță.

— Deocamdată numai pentru o jumătate de zi, spuse el adresându-se cornișei de pe zidul din față. N-ai idee câte am făcut. Și cahrtea și proprietatea și scrișohrile și... multe altele... încheie el cam încurcat. Suspină și își clătină capul de martir. Tu ești fericit, dragul meu băiat, continuă el. Pe tine nu te dehranjează nimeni. Poți să-ți dedici tot timpul scrisului. Aș dohri să pot face la fel. Dahr am pe cap proprietatea și toate celelalte. Fleacuhri, dahr trebuie să te ocupi de ele. Suspină din nou. Te invidiez pentru libehrtatea ta.

Philip râse.

— Aproape că mă invidiez și eu uneori. Dictafonul însă are să-ți fie de mare ajutor.

— Ah, sunt siguhr, spuse domnul Quarles. Fähră îndoială.

— Cum merge cartea?

— Încet dar siguhr. Cred că am adunat grosul matehrialului.

— Asta e ceva.

— Voi romanciehrii, spuse domnul Quarles cu un aer condescendent, sunteți fehriciți. Vă așezați simplu la masă și începeți să scrieți; nu-i nevoie de o muncă preliminară. Nu se compahră. Arătă spre clasoare și fișier. Erau dovezile superiorității lui ca și ale imenselor greutăți cu care lupta. Cărțile lui Philip or fi având succes. Dar, în definitiv, ce este un roman? O oră de distracție, atâta tot; îl iei, îl citești și

apoi îl arunci fără să-ți pese. Pe când cea mai cuprinzătoare carte asupra democrației... Oricine poate să scrie un roman. Este doar o problemă de a trăi și de-a te apuca apoi să pui pe hârtie întâmplările. Pe când, ca să compui cea mai cuprinzătoare carte asupra democrației trebuie să iei note, să strângi material din nenumărate surse, să cumperi clasoare și mașini de scris, portabile, poliglote, de calculat; ai nevoie de un fișier, de carnete cu foi volante și de un stilou care să scrie șase mii de cuvinte fără să trebuiască să-l umpli iar; ai nevoie de un dictafon și de o secretară angajată pentru o jumătate de zi, care în curând are să lucreze opt ore. Nu se compahră, insistă el.

— Ah, nu, spuse Philip care se plimba prin cameră examinând aparatele utile literaturii. Nu se compară. Ridică mai multe tăieturi din ziare, ce se aflau sub un *presse-papier*, pe capacul ce acoperea mașina de scris „Corona”. Dezlegi cuvinte încrucișate? Întrebă el ridicând diagramele cu pătrate negre, dispuse neregulat. N-am știut c-ai devenit un pasionat după cuvintele încrucișate.

Domnul Quarles luă tăieturile de ziar din mâna fiului său și le puse bine într-un sertar. Era supărat că Philip le văzuse. Cuvintele încrucișate ratau efectul produs de dictafon.

— Fleachuri, spuse el, râzând scurt. Mă distrează însă când mi-e mintea obosită. Îmi place să mă amuz cu ele uneohri.

În realitate, domnul Quarles își petrecea aproape toată dimineața dezlegând cuvinte încrucișate. Ele se potriveau exact cu tipul lui de inteligență. Era unul dintre cei mai experți dezlegători de cuvinte încrucișate din epoca sa.

Între timp, în salon, doamna Quarles discuta cu nora ei. Doamna Quarles era o femeie mică de statură și activă, cu părul cenușiu, dar conservând netulburate și aproape nealterate liniile pure ale unei fețe cu trăsături regulate și frumos modelate. Chipul ei trăda vioiciune, sensibilitate.

Ochii expresivi, albaștri-cenușii, radiau o energie delicată, o vitalitate puternică, palpitând însă la cea mai mică senzație și desfășurând neîncetate variații de strălucire și nuanțe. Buzele ei îți tălmăceau la fel de repede și de constant gândurile și sentimentele ca și privirea ei; grave sau hotărâte, zâmbeau sau erau melancolice, exprimând emoțiile pe o scară cromatică infinitezimală.

— Ce face micul Phil? spuse ea, interesându-se de nepotul ei.

— Splendid!

— Scumpul de el! Căldura răspândită de afecțiunea doamnei Quarles îi făcea vocea mai profundă și îi lumina privirea. Trebuie să vă fi simțit foarte prost lăsându-l singur atâta timp.

Elinor ridică aproape imperceptibil din umeri.

— Știam că domnișoara Fulkess și mama puteau să-l îngrijească mai bine ca mine. Râse și clătină din cap. Nu cred că natura m-a destinat să am copii. Ori sunt nerăbdătoare cu ei. ori îi răsfăț. Desigur, micul Phil e un îngerăș, dar sunt sigură că o familie numeroasă m-ar fi înnebunit.

Expresia de pe chipul doamnei Quarles se schimbă.

— Dar nu te-ai bucurat din tot sufletul să-l vezi din nou după atâtea luni?

Întrebarea ei trăda neliniște. Spera ca Elinor să-i răspundă afirmativ și plină de entuziasm, cum ar fi fost și firesc în aceste împrejurări. În același timp era obsedată de teama că această fată ciudată ar putea să-i răspundă (cu francheță, care era o calitate atât de admirabilă deși foarte neliniștitoare, căci îi revela stări sufletești necunoscute și de neînțeles lui Rachel Quarles). că nu se bucurase câtuși de puțin să-și revadă copilul. Primele cuvinte ale lui Elinor îi luară o piatră de pe inimă.

— M-am bucurat grozav, spuse ea, dar răpi cuvintelor tot efectul, adăugând: Nu-mi închipuiam c-aș fi putut într-

adevăr să fiu atât de fericită când am să-l revăd. Te asigur că am fost nemaipomenit de emoționată.

Se lăsă tăcere. „Ciudată fată”, își spuse doamna Quarles, iar fața ei reflecta ceva din uimirea pe care o simțea întotdeauna în prezența lui Elinor. Făcuse tot ce-i stătuse în puteri ca s-o iubească și până la un anumit punct, reușise. Elinor avea multe calități excelente. Părea însă că-i lipsește ceva, ceva fără care nicio ființă omenească nu putea să câștige în întregime simpatia lui Rachel Quarles. Ca și cum Elinor s-ar fi născut fără unele instincte firești. Să nu se fi așteptat să se simtă fericită la revederea copilului era destul de bizar. Ceea ce însă i se părea lui Rachel și mai bizar era calmul și nepăsarea cu care Elinor recunoscuse faptui. Ea ar fi roșit să facă o asemenea afirmație, chiar dacă ar fi fost adevărată. I s-ar fi părut ceva rușinos, un fel de blasfemie, o negare a unui lucru sfânt. Pentru Rachel respectul datorat lucrurilor sfinte reprezenta ceva firesc. Din cauza acestei lipse de respect din partea lui Elinor, cât și a incapacității ei de a înțelege că lucrurile sfinte *sunt* sfinte doamnei Quarles îi era cu neputință să-și iubească nora atât cât ar fi voit.

În ceea ce o privea, Elinor o admira, o respecta și ținea sincer la soacra ei. Pentru ea, greutatea principală consta în a stabili un contact afectiv cu o persoană ale cărei*idei și principii i se păreau ciudate, de neînțeles și chiar absurde. Doamna Quarles profesa concepții religioase discrete, dar înfocate, și își ducea viața cât mai conform cu convingerile ei religioase. Elinor o admira, deși își dădea seama că totul e cam absurd și inutil. Primise educația obișnuită, dar nu-și amintea un moment, chiar din copilărie, când să fi crezut în mod serios ce i se spunea despre lumea de apoi și locuitorii ei. Lumea de apoi o plictisea; n-o interesa decât lumea de aici. Când primise confirmarea religioasă nu simțise o emoție mai puternică decât dacă s-ar fi dus la teatru; de fapt emoția fusese mult mai mică. Adolescența ei trecuse

fără să lase urma unei crize religioase.

— Totul îmi pare o mare prostie, spunea Elinor când se discuta această problemă în prezența ei. Cuvintele nu aveau nimic afectat și nici nu erau rostite pe un ton de sfidare. Afirma limpede un punct de vedere. Religia, și o dată cu ea întreaga moralitate transcendentă și toate speculațiile metafizice i se păreau prostii, exact așa cum mirosul brânzei de Gorgonzola i se părea dezgustător. În afara experienței directe, nimic nu avea sens. Uneori, ca în astfel de ocazii, ar fi vrut ca ceea ce se petrece dincolo de experiența directă să aibă un sens. I-ar fi plăcut să găsească o punte peste prăpastia ce o despărțea de doamna Quarles. În situația existentă, Elinor simțea o oarecare jenă; în prezența soacrei ezita să-și exprime sentimentele sau să spună ce gândește. Descoperise deseori că mărturisind sincer ceea ce i se păreau a fi sentimente perfect firești și opinii cu totul logice, puteau s-o supere pe doamna Quarles, care le considera stranii și scandaloase. Ca acum, de pildă, judecând după expresia fugară de pe fața ei mobilă și sensibilă. Ce se petrecuse? Conștientă că nu jignise pe nimeni, Elinor nu putea decât să se mire. Pe viitor, se hotărî ea, n-o să-și mai spună părerea ci are să fie de acord cu tot ce se afirmă. Și totuși, următorul subiect de conversație se întâmplă s-o intereseze prea puternic pe Elinor, pentru a-și mai respecta hotărârea luată. Mai mult, despre acest subiect, cum știa din experiență, putea să vorbească liber, fără riscul să jignească neintenționat. De câte ori venea vorba despre Philip, sentimentele și opiniile lui Elinor i se păreau doamnei Quarles perfect întemeiate.

— Ce face Philip cel mare? întrebă ea de data asta.

— Vezi ce bine arată, îi răspunse Elinor, referindu-se la sănătatea lui, deși știa că întrebarea nu viza starea lui fizică. Aștepta cu un fel de teamă conversația care avea să urmeze în mod sigur. În același timp, era totuși bucuroasă

că are prilejul să discute ceea ce o preocupa permanent și constituia pentru ea o amărăciune.

— Da, da, văd asta, spuse doamna Quarles. Dar eu voiam de fapt să întreb altceva. Ce e în sufletul lui? Cum se poartă cu tine?

Tăcură. Elinor se încruntă ușor și se uită în jos.

— E distant, spuse ea în cele din urmă.

Doamna Quarles suspină.

— Întotdeauna a fost așa, spuse ea. Întotdeauna a fost distant.

Și ei i se părea că lui Philip îi lipsește ceva – ceva legat de dorința și de capacitatea de a se dăruia, de a lua din proprie inițiativă contact cu oamenii, cu cei care-l iubeau, cu cei pe care-i iubea. Geoffrey fusese cu totul altfel. Amintindu-și de fiul ei mort, doamna Quarles își simți întreaga ființă pătrunsă de o tristețe sfâșietoare. Dacă cineva i-ar fi sugerat că-l iubise pe Geoffrey mai mult decât pe Philip, ar fi protestat. Era convinsă că la început, sentimentele ei față de amândoi fuseseră aceleași. Geoffrey îi îngăduise însă să-l iubească mai adânc, să fie foarte apropiată. Păcat că Philip n-o lăsase să-l iubească mai mult. Ridicase întotdeauna bariere între ei. Geoffrey fusese o fire deschisă, se dăruia pentru că putea și el primi. Philip însă fusese tot timpul recalcitrant și avar. Când ea se apropiase de el, Philip își închisese ușile sufletului și își încuiase pe cele ale minții, ca ea să nu-i surprindă nici măcar un crâmpeli din tainele lui. Doamna Quarles nu-i aflase niciodată sentimentele și gândurile.

— Chiar când era mic, spuse ea cu voce tare.

— Acum are lucrările lui, spuse Elinor după o pauză. Ceea ce e și mai rău. Lucrările lui sunt ca un castel pe vârful unui munte. Se închide înăuntru și nu poți să-l cucerești.

Doamna Quarles zâmbi trist.

— Nu poți să-l cucerești. Asta era caracterizarea potrivită. Chiar de mic copil fusese o fire închisă. Poate că

în cele din urmă o să se predea de bunăvoie.

— Mie? spuse Elinor. Sau altcuiva? N-aș avea o mare satisfacție dacă s-ar preda altcuiva, nu-i așa? Deși, atunci când nu am sentimente egoiste, adăugă ea, aș dori să se predea oricui, pentru binele lui.

Cuvintele lui Elinor o făcură pe doamna Quarles să se gândească la soțul ei, fără ranchiună – deși acesta îi pricinuisese destule neazuri și o jignise – ci mai degrabă cu milă și solicitudine. Căci nu putuse să creadă niciodată că e numai vinovat. Era și nefericit.

Elinor suspină.

— Nu mă aștept de fapt că capituleze în fața mea, spuse ea. Când ai căpătat un obicei, nu poți scăpa de el cât ai bate din palme, devenind alt om.

Doamna Quarles clătină sceptic din cap. În ultimii ani, revelațiile copleșitoare pe care i le oferise Sidney avuseseră surse neașteptat de umile: fetița de la bucătărie, fiica pădurarului. Cum era el în stare, se întrebă ea pentru a o mia oară, cum *era* în stare? I se părea de neînțeles!

— Dacă, măcar, spuse ea în șoaptă, ai crede în Dumnezeu. Dumnezeu o încurajase întotdeauna. Dumnezeu și înfăptuirea voinței lui. Nu pricepuse niciodată cum trec oamenii prin viață fără ajutorul lui. Dacă ai putea măcar să-l găsești pe Dumnezeu.

Zâmbetul lui Elinor deveni sarcastic. Remarcile de acest gen o plictiseau, fiind atât de ridicole și de deplasate.

— Ar putea fi mai simplu, începu ea, dar, după primele cuvinte se stăpâni. Intenționase să spună că poate ar fi fost mai simplu să-și găsească un amant. Își aminti însă de hotărârea luată mai înainte și tăcu.

— Ce spuneai?

Elinor dădu din cap.

— Nimic!

*

Din fericire pentru domnul Quarles, British Museum nu avea nicio filială în ținutul Essex. Nu-și putea face cercetările și aduna documentele necesare cărții sale decât la Londra. Casa din Portam Square era închiriată. (Domnul Quarles blama impozitele pe venit, deși vina pentru închiriere o purtau mai ales propriile sale speculații la bursă cu acțiunile fabricii de zahăr); ori de câte ori pretențiile de a deveni savant îl mânau la oraș, locuia într-un mic și modest apartament în Bloomsbury („Îmi convine pentru că e la doi pași de muzeu”).

În timpul ultimelor săptămâni necesitățile de documentare se dovediseră ciudat de presante. Vizitele la Londra fuseseră dese și prelungite. După cea de-a doua vizită de felul acesta, doamna Quarles se întrebase, cu amărăciune, dacă Sidney nu-și găsisese o amantă. Iar când se întoarse după cea de a treia vizită și peste câteva zile, în ajunul celei de a patra vizite, începuse să mârâie ostentativ, plângându-se de imensa complexitate a istoriei democrației în societatea vechilor indieni, Rachel fu convinsă că amanta există. Îl cunoșteau destul de bine pe Sidney pentru a fi sigur că dacă într-adevăr ar fi citit despre vechii indieni nu și-ar fi bătut niciodată capul să discute despre ei la masă, și în orice caz nu atât de mult și de insistent. Sidney vorbea, folosind politica sepiei, care, Urmărită de dușman, împrășcă cerneală ca să-și ascundă mișcărilor. În dosul norului de cerneală despre vechii indieni, spera să se strecoare neobservat la oraș. Sărmanul Sidney! Se închipuia atât de machiavelic! Cerneala era însă transparentă, iar șiretenia copilărească.

— N-ai putea să vorbești să ți se trimită cărțile de la London Library? întrebă doamna Quarles oarecum intenționat.

Sidney dădu din cap.

— Astea sunt cărți, spuse el plin de importanță, pe

cahre nu le găsești decât la muzeu.

Rachel suspină; singura ei speranță era ca amanta lui Sidney să fie în stare să evite o încurcătură serioasă, și în același timp să nu provoace scandal.

— Cred c-am să mehrg împreună cu voi mâine la Londra, anunță el în ajunul plecării lui Philip și Elinor.

— Iar pleci? Întrebă doamna Quarles.

— Trebuie să clahrific o problemă în legătură cu nenohrociții ăștia de indieni, explică el. Cred c-am s-o găsesc în cartea lui Pramathanatha Banerjea... Sau poate că se ocupă de ea Radakhumud Mookerji. Pronunță numele sforăitor, ca un expert, pentru a face impresie. Problema tratează administrația locală în timpul dinastiei Mauhrya. Ehrau foahrte democrați, ascultă-mă pe mine, în ciuda despotismului de la conducehre. De pildă...

Prin norul de cerneală doamna Quarles zări o siluetă feminină.

Când micul dejun se termină, Sidney se retrase în biroul său și se dedică cuvintelor încrucișate din ziarele de dimineață. „Un fel de ceapă – șapte litere.” Așteptarea zilei următoare îi distrăgea atenția și nu se putea concentra.

„Sânii ei, își spuse el, spatele ei neted și alb...” *Chive*¹⁴⁹ mergea? Nu, căci avea doar numai cinci litere.

Traversă odaia îndreptându-se spre un raft și scoase Biblia; paginile subțiri foșniră sub degetele lui. „Pântecele tău e ca un potir învoit și din care vinul nu lipsește, și trupul tău e ca un snop de grâu, încins cu crini. Și sânii tăi alături sunt ca doi pui de ciută, ca doi pui gemeni ai unei gazele.” Solomon vorbea în locul lui și cu ce strălucire: „Încheieturile soldurilor sunt adevărate bijuterii, opera unui meseriaș îndemânatic”.¹⁵⁰ Citi cuvintele cu voce tare. Gladys avea o siluetă ireproșabilă. „Ca un potir învoit, din care vinul nu

¹⁴⁹ Chive (engl.), arpagic.

¹⁵⁰ *Cântarea Cântărilor* - Biblia, traducerea Vasile Radu și Gala Galaction. Editura Fundațiilor, 1939.

lipsește.” Orientalii știau ei ce înseamnă pasiunea. Confundând pasiunea cu lubricitatea, domnul Quarles se considera un om foarte pasionat. „Trupul tău e ca un snop de grâu.” Pasiunea e un sentiment respectabil, iar în unele țări e într-adevăr apărută de lege. Poeții o consideră chiar sfântă. Domnul Quarles le dădu dreptate poezilor. „Pui de ciută” era însă o comparație bizară și nepotrivită. Gladys era plinuță, fără a fi grasă, cu pielea bine întinsă și cu mușchii elastici. Căprioarele dimpotrivă... Fiind un om al marilor pasiuni, Sidney se putea considera o persoană într-adevăr nobilă și eroică. „Sora mea, mireasa mea e o grădină închisă, e un izvor cu lacăt, o fântână pecetluită este. Vlăstarii tăi clădesc un paradis de rodii, cu roade dezmiernate, cu cipru și cu nard; cu nard și cu șofran, cu trestie cu bun miros, cu scorțișoară și cu toți copacii cu lacrimi de tămâie, cu smirnă și cu aloe...” Asta e! Cuvântul care-i trebuia era „usturoi”. Se potrivea; șapte litere. „Un fel de ceapă.” „Smirnă și aloe, și cu toată frumusețea arbuștilor balsamici.”

A doua zi trenul de dimineață sosi cu aproape douăzeci de minute întârziere.

— E o rușine, repetă tot timpul domnul Quarles, uitându-se la ceas. O rușine!

— Te grăbești foarte tare să ajungi la indienii tăi, spuse Philip zâmbind de pe locul său din colțul compartimentului.

Tatăl său se încruntă și schimbă vorba. La stația Liverpool Street se despărțiră, Sidney luând un taxi, iar Philip și Elinor un altul. Sidney ajunse la apartamentul său tocmai la vreme. Era încă ocupat să-și spele de pe mâinile mari și groase murdăria adunată în timpul călătoriei, când se auzi soneria. Se grăbi cu spălatul și se șterse pe mâini. Luând o expresie demnă, intră în hol și deschise ușa. Era Gladys. O primi cu un fel de condescendență maiestuoasă, cu bărbia ridicată, cu jiletca lipită pe burta suptă, zâmbindu-i de sus (Gladys se considera „petite”). și clipind

amabil. Fața micuță, care îi răspunse tot zâmbind, era obraznică; vulgară și disprețuitoare. Dar nu fața ei îl adusese pe domnul Quarles la Londra și nici măcar Gladys Helmsey ca persoană, ci simplul aspect generic al femeii, „silueta” ei, cum ar fi numit-o eufemistic Sidney.

— Ești foarte punctuală, draga mea, spuse el întinzându-i mâna.

Gladys fu cam surprinsă de tonul rece al primirii. După cele petrecute ultima dată, se așteptase la o primire mai dragăstoasă.

— Cred și eu! răspunse ea din lipsă de altceva mai bun; și cum ființele omenești nu pot scoate decât un număr limitat de zgomote și de strâmbături prin care să-și exprime multitudinea emoțiilor, Gladys începu să râdă ca și cum ar fi distrat-o ceva, când de fapt era doar surprinsă și neliniștită.

Murea de nerăbdare să-l întrebe, pe un ton pe jumătate provocator, pe jumătate iritat, de ce n-o sărută, sau poate că se și săturase de ea. Se hotărî să aștepte.

— Aproape prea punctuală, continua Sidney. Trenul meu a întârziat scandalos de mult. Scandalos! Radia indignarea.

— Nu zău, zise Gladys. Nota rafinată care îi învăluia conversația, ca un deghizament prea distins, dispărea uneori. Atunci își pronunță cuvintele și frazele în cel mai vulgar argou londonez.

— O mahre rușine! spuse Sidney. Trenurile n-au voie să întârzie. Am să scriu șefului gării din Livehrpool Street. Nu sunt siguhr, adăugă el mai plin de importanță, dacă n-am să scriu și ziahrului *Times*.

Gladys fu impresionată. Aceasta și urmărise domnul Quarles. În afară de simplele satisfacții senzuale, farmecul cel mai mare al vacanțelor sale sexuale consta în faptul că și le petrecea în tovărășia unor fete ușor impresionabile. Lui Sidney îi plăcea ca ele să fie nu numai tinere, dar și de condiție joasă și sărace. Sentimentul cert al superiorității

sale și al admirației sincere a altora față de el reprezenta pentru Sidney o voluptate la fel de mare ca o îmbrățișare. Escapadele lui nu erau numai evadări de sub tutela castității, dar și momente când scăpa de acea senzație de inferioritate care îl obsedase întotdeauna acasă, la Parlament sau la birou. Femeilor tinere din clasele sărace le apărea ca un om important și plin de pasiune.

Pe Gladys, amenințările lui o impresionară, dar o și distrară. O impresionară fiindcă ea venea din lumea celor săraci, a sclavilor ce-și câștigă cu răbdare un salariu și consideră aspectele neplăcute ale vieții sociale ca fenomene firești, scăpate de sub controlul forțelor omenesti și opunându-se dorințelor umane. Sidney era unul dintre bogătașii inaccesibili; oamenii înstăriți refuză să recunoască aspectele neplăcute ale vieții; trimit scrisori ziarului *Times* în această problemă, trag sforile, se folosesc de influența lor, depun plângeri oficiale la poliție, unde găsesc întotdeauna amabilitate și o politețe exagerată. Lui Gladys i se părea minunat – minunat dar și foarte caraghios. Se făcea prea multă agitație în jurul întregii întâmplări. Parcă era parodia unei astfel de întâmplări pe scena unui teatru de revistă. Admira și înțelegea perfect motivele de ordin economic și social ale purtării lui Sidney (din cauza acestei înțelegeri devenise atât de prompt amanta lui). Îi venea însă să și râdă. Îi lipsea respectul. Domnul Quarles deschise ușa salonului, invitând-o să intre.

— *Merci!* spuse Gladys și păși înăuntru.

Sidney o urmă. La rădăcina cefei, părul ei negru, tăiat scurt, se termina într-un mic triumf, îndreptat cu un vârș spre șira spinării. Gladys purta o rochie verde și subțire. Prin materialul fin se vedea mai jos de umeri pielea, acolo unde se termina furoul. O centură de piele neagră, lucioasă, se încheia în diagonală și foarte jos pe șoldurile ei. La fiecare pas cureaua se ridica și apoi cădea la loc pe șoldul stâng cu o regularitate ritmica. Ciorapii aveau culoarea

pielii bronzate. Crescut într-o vreme când doamnele lăsau impresia că alunecă pe roți, domnul Quarles era deosebit de susceptibil la glezne; găsea grozava moda modernă, fiind veșnic convins că tinerele femei care o adoptau luau cu premeditare acest aer indecent, din dorința de a-l avea pe el ca amant. Urmărea din ochi curbele bronzate magnific. Dar ceea ce îl fascina astăzi, în primul rând, era centura de piele neagră jucând la fiecare mișcare a piciorului, de jos în sus pe șoldul stâng, cu regularitatea unei mașini. Prin acea mișcare ritmică, întreaga specie neindividualizată, întregul sex feminin îi semnalau ca un far apelul lor.

Zâmbind și invitându-l cu cochetărie, Gladys se opri și se întoarse spre el. Domnul Quarles însă nu reacționa cum se aștepta ea.

— Am adus cu mine mașina de scris „Cohrona”, spuse el. Poate c-ar fi mai bine să începem imediat.

Gladys fu surprinsă a doua oară, avu intenția să spună ceva dar se răzgândi; se așează în fața mașinii de scris, fără să scoată o vorbă.

Domnul Quarles își puse *pince-nez-ul* cu montură de bagă și își deschise mapa. Își găsisese o metresă, dar nu vedea de ce trebuie să se lipsească de serviciile unei dactilografe, pe care, la urma urmei, o plătea.

— Ahr fi poate mai bine, spuse el uitându-se la ea peste *pince-nez*, dacă am începe cu aceste scrisori către Ministrul Transpohrtuhrilor și către ziarul *Times*. Gladys potrivi hârtia în mașină și bătu data. Domnul Quarles înghiți în sec și începu să dicteze. În scrisori se aflau câteva fraze reușite, își spuse el măgulit. „O neglijență impahrdonabilă implicând piehrdehrea unui timp util, spre deosebihre de cel al bihrocraților adohrmiți de la Compania Căilohr Fehrte” asta, de pildă, suna excelent. Tot astfel și fraza adresată binevoitor ziarului *Times*: „răsfățații sociali dintr-o industrie protejată”. O să le sehrvească de lecție,

mizehrabililor, spuse el cu satisfacție, recitindu-și scrisorile. Asta o să-i doahră rău de tot. Se uită la Gladys așteptându-i aplauzele, dar surâsul de pe fața ei obraznică nu-l satisfăcu în întregime. Păcat că bătrânul Lohrd Hagworm nu mai trăiește, adăugă el, invocând aliați puternici. I-aș fi scris lui. A fost unul dintre dihrefectorii Companiei. Ultimul dintre membrii familiei Hagworm murise însă în 1912. Gladys continua să fie mai mult amuzată decât cuprinsă de admirație.

Domnul Quarles mai dictă vreo zece scrisori, răspunsuri la o corespondență pe care o lăsase să se adune mai multe zile înainte de a veni la Londra, așa încât răspunsurile în bloc să pară mai importante, iar pe de altă parte să fie sigur că n-o plătește degeaba pe Gladys pentru munca de secretară.

— Slavă Domnului, spuse el, când se termină răspunsul la ultima scrisoare. Nici nu-ți închipui, continuă el (și marele gânditor veni în ajutorul *gentleman-ului* cu moșie), nu-ți poți închipui cât de enehrvante pot fi aceste fleacuhri când ai preocupări mai sehrioase și mai impohrtante.

— Cred și eu, spuse Gladys, gândindu-se cât era de caraghios.

— Scrie, porunci domnul Quarles, căruia îi venise brusc *une pensée*. Se lăsă pe spate în fotoliu, își închise ochii, și porni în urmărirea ideii ce-i scăpa tot timpul.

Gladys așteptă cu degetele pe claviatură. Se uită la ceasul de la mână. Douăsprezece și zece. În curând vine ora mesei. Un ceas nou – ăsta o să fie primul lucru pe care o să-l oblige să i-l ia. Cel de la mână era ieftin și oribil, și mai mergea și prost.

— Note pentru volumul de *Reflecții*, spuse domnul Quarles, fără să-și deschidă ochii. Clapele răpiră scurt. „Culmile de fildeș ale gândihrii”, repetă el cuvintele în gând. De-a lungul coridoarelor din mintea lui cuvintele răsunară satisfăcător. Prinsese *fraza*. Se sprijini pe

neasteptate în mâini și își deschise ochii, descoperind că partea de sus, din bumbac, a ciorapilor de culoarea pielii bronzate, se vedea, din locul unde stătea el, până la o distanță apreciabilă deasupra genunchiului lui Gladys. Toată viața, dictă el, cu ochii fixați pe manșeta de bumbac a ciorapului, am avut de suferit de pe urma întreruperilor lipsite de importanță – nu, scrie mai bine: datohrită, fleacurilor de pe această lume, punct, de-a capul. Știu că unii gânditohri, vihrgulă, pot să ignore aceste întreruperi, vihrgulă, acordându-le o atenție superficială, dahr suficientă, vihrgulă, revenind la preocupările lor mai înalte, vihrgulă, cu o minte limpede, punct. De-a capul.

Se făcu tăcere. Deasupra manșetei ciorapului, își spunea domnul Quarles, e pielea goală, o piele moale, bine întinsă și urmând curba descrisă de carnea tare a șoldului. O putea mângâia și mângâind-o să-și simtă vârful degetelor mângâiate mătăsoș: să poată strânge cu mâna carnea ei elastică; și chiar s-o muște. Un fel de potir rotund, un fel de snop de grâu.

Observând deodată direcția privirii lui, Gladys își trase fusta în jos.

— Unde rămăsesem? întrebă domnul Quarles.

— La „preocupările lor mai înalte cu o minte limpede”, răspunse Gladys, citind de pe pagina din față.

— Mda! Își frecă nasul. Eu, vihrgulă, din păcate, vihrgulă, n-am reușit niciodată să realizez această limpezime a minții, punct și vihrgulă; sensibilitatea mea nehrvoasă e mult prea puternică, punct. De-a capul. Împins cu fohrța de pe culmile de fildeș ale gândirii (rosti fraza, rostogolind cuvintele cu satisfacție), în cloaca ordinărilor, vihrgulă, devin nehrvos, vihrgulă, îmi piehrd calmul minții, fiind incapabil să uhrd din nou în tuhrnul meu. Se ridică și începu să se plimbe agitat prin odaie. Asta a fost întotdeauna nenohrocihrea mea, spuse el. O sensibilitate prea mahre.

Un gânditor sehris nu trebuie să aibă temperament și nici nehrvi. Nu are dreptul să fie plin de pasiune.

„Ce piele, își spunea el, ce piele elastică și, bine întinsă.” Se opri în spatele scaunului ei. Micul triunghi de păr tăiat scurt urma linia șirii spinării. Își lăsa mâinile pe umerii ei și se aplecă peste ea.

Gladys își ridică privirea spre el și, triumfând, îi zâmbi obraznic.

— Și acum? întrebă ea.

Domnul Quarles se aplecă și mai mult și o sărută pe gât. Gladys chicoti.

— Mă gâdili!

Mâinile lui o cercetau, alunecând de-a lungul brațelor, apăsându-i trupul – acel trup al speciei, al întregului sex feminin. Gladys, un exemplar individualizat, continua să scoată chicote.

— Răule! spuse ea și simula gestul de a-i îndepărta mâinile. Răule!

Capitolul XXI

— Acum o lună, spuse Elinor, în timp ce taxiul ieșea din stația Liverpool Street, eram la Udaipur.

— Ți se pare, firește, puțin probabil, îi răspunse Philip, de acord cu implicațiile observației.

— Cele zece luni de călătorie au trecut ca o oră petrecută la cinema. Uite Banca Angliei. Încep să mă îndoiesc c-am lipsit cu adevărat. Suspină. Sentimentul e destul de îngrozitor.

— Crezi? Întrebă Philip. Pentru mine e ceva obișnuit. N-am avut niciodată senzația că s-a întâmplat ceva până în dimineața aceasta. Scoase capul pe geamul taxiului. Nu înțeleg de ce trebuie să te agiți ca să vezi Taj Mahalul¹⁵¹, când ai la îndemână catedrala Sfântul Paul. Ce minunăție!

— Și ce magnifice sunt reflexele albe și negre.

— Parc-ar fi o gravură. E o dublă operă de artă. Atât din punct de vedere arhitectural cât și ca gravură a unei arhitecturi. Se lăsă pe spate. Mă întreb deseori dac-am avut vreodată copilărie, continuă el, revenind la conversația de mai înainte.

— Îndoiala ta se datorește faptului că nu te-ai gândit niciodată la ea. Multe lucruri din copilărie sunt mai reale pentru mine decât acest Ludgate Hill; unde ne aflăm acum. Eu însă mă gândesc tot timpul la copilăria mea.

— Ai dreptate, spuse Philip. Eu nu încerc să-mi amintesc prea des. De fapt, aproape niciodată. Mi se pare

---

¹⁵¹ Mausoleu grandios, construit la Agra între 1630–1648 de unul dintre împărații Indiei, pentru o favorită. Prin splendoarea sa arhitectonică, mausoleul e un punct de atracție pentru turiști.

întotdeauna că am prea multe de tăcut și-mi bat capul.

— N-ai niciun fel de pietate firească, spuse Elinor. Îmi pare foarte rău.

Mașina înainta de-a lungul Strand-ului. Cele două bisericuțe protestau zadarnic împotriva enormelor dimensiuni ale lui Australia House. În curtea lui King's College un grup de tineri, bărbați și femei, aștepta la soare sosirea profesorului de teologie pastorală. La intrarea pentru locurile ieftine de la parterul teatrului „Gaiety” se și formase o coadă; afișe făceau reclama celei de a patru suta reprezentații cu *Fata de la Biarritz*. Alături de restaurantul „Savoy”, Philip observă un magazin de unde mai puteai cumpăra o pereche de ghete cu doisprezece șilingi și șase pence. În Trafalgar Square văzură jocurile de ape ale fântânilor arteziene, leii de piatră ai lui Sir Edwin Landseer¹⁵² îi fixau cu o expresie feroce, dar blândă, iar amantul lui Lady Hamilton stătea cocoțat printre nori, ca sfântul Simion stilitul. În dosul severelor colonade ale lui „National Gallery”, călăreții lui Uccello¹⁵³ se luptau fără să le pese de scurgerea timpului. Rubens își răpea Sabinele, Venus se privea în oglinda ei, iar în mijlocul corului de îngeri al lui Pierro della Francesca¹⁵⁴ se năștea Iisus într-o lume splendidă și magică. Mașina o luă pe Whitehall.

— Îmi place să mă gândesc la toți birocratii.

— Mie, nu, spuse Elinor.

— Mâzgălesc tot timpul, continuă el, de dimineața până seara, ca să putem trăi în libertate și confort. Hârtoage peste hârtoage, iar rezultatul e Imperiul Britanic. Ce plăcut e, adăugă el, să trăiești într-o lume în care poți lăsa pe seama altora toate lucrurile plicticoase – de la conducerea

---

¹⁵² Sir Erwin Henry Landseer (1802-1873), sculptor, pictor și gravor englez.

¹⁵³ Paolo Uccello (1396-1475), pictor italian, a introdus în pictură perspectiva liniară.

¹⁵⁴ Pierro della Francesca (1420-1492), pictor italian, inovator în perspectivă, lumină și atmosferă.

guvernului până la prepararea cârnaților.

La intrarea cazărării Regimentului de Gardă Călare sentinelele călare păreau împăiate. Lângă Cenotaph¹⁵⁵ o doamnă de vârsta mijlocie, în picioare, cu ochii ridicați spre cer, murmură o rugăciune deasupra aparatului de fotografiat Kodak, cu care își propusese să ia un instantaneu al sufletelor celor nouă sute de mii de morți. În timp ce mașina trecea prin fața agenției Grindley, un indian Sikh, cu barbă neagră și turban mov-deschis, ieși pe ușă. După Big-Ben¹⁵⁶ era ora unsprezece și douăzeci și șapte de minute. În biblioteca din Camera Lorzilor ațipise oare un marchiz? În fața ușii de la Westminster Abbey un autocar revărsa turiști americani. Uitându-se prin geamul din spate observă că spitalul avea o mare nevoie de fonduri pentru întreținere.

Casa lui John Bidlake se alia pe Grosvenor Road cu vedere asupra Tamisei.

— Pimlico, spuse Philip meditativ, pe când se apropiau de casă. Mai ții minte melodia absurdă pe care o cânta tot timpul tatăl tău?

— „Să mergem deci la Pimlico”, fredona Elinor.

— Nu uita că a fost omis un vers. Râseră, amântindu-și comentariul lui John Bidlake.

— S-a omis un singur vers. În toate antologiile. N-am reușit niciodată să descopăr ce s-a întâmplat când au ajuns la Pimlico. M-a chinuit ani de zile întrebarea. Nimic nu se compară cu doctrina lui Bowdler când e vorba să-ți înflăcăreze imaginația.

— Pimlico, repetă Philip. Bătrânul Bidlake, își spuse el, făcuse din Pimlico un fel de Olimp de tip rabelaisian. Îi plăcu fraza. De tip gargantuan suna mai bine pentru public decât de tip rabelaisian. Pentru cei care nu-l citesc,

---

¹⁵⁵ Monument ridicat la Whitehall în memoria soldaților căzuți în război.

¹⁵⁶ Ceasul din turnul palatului Westminster, clădire în care se, află sediul Parlamentului englez.

Rabelais nu reprezintă decât pornografie. Un Olimp de tip gargantuan era mai bine. Se știa, cel puțin, din auzite că Gargantua avea o statură gigantică.

John Bidlake însă, stând pe un scaun lângă soba din atelierul de pictură, nu avea deloc un aer olimpien și părea mai mic decât în realitate. O lăsă pe Elinor să-l sărute, iar cu Philip dădu mâna.

— Mă bucur că vă văd, spuse el. Vocea își pierduse însă forța; toată vigoarea și buna dispoziție dispăruseră. Vorbea fără chef. Privirea îi devenise opacă, iar pupilele se congestionaseră. Arăta slab și pământiu.

— Cum te simți, tată? Elinor își exprimă surpriza și neliniștea. Niciodată nu-l văzuse în așa hal.

— Nu mă simt bine, răspunse el, clătinând din cap, nu mă simt bine. E ceva intern în neregulă. Bătrânul leu scoase un răcnet brusc, cum avea obiceiul. Suntem siliți să trăim având în noi o roabă de mațe! Niciodată n-am putut suferi glumele proaste ale lui Dumnezeu. Răgetul deveni tânguitor. Nu știu ce se întâmplă cu mațele mele. Ceva foarte neplăcut. Răgetul degenera aproape într-un scheunat. Mă simt groaznic. Bătrânul le descrie amănunțit simptomele.

— Ai fost la doctor? îl întrebă Elinor, când tatăl ei termină de vorbit.

Bidlake dădu negativ din cap.

— N-am încredere în ei. Nu-s buni de nimic. De fapt, avea o spaimă superstițioasă de doctori. Păsări de rău augur. Nu putea să sufere să-i vadă prin casă.

— Ar trebui să te vadă totuși un doctor. Elinor încercă să-l convingă.

— Fie, consimți el bombănind. Să vină șarlatanii.

În taină însă se simțea ușurat. Voia mai de mult să vadă un doctor, dar superstițiile se dovediseră mai puternice decât dorința. Doctorul de rău augur avea să sosească, dar nu chemat de el, ci de Elinor. Nu-i revenea răspunderea

chemării lui, iar ghinionul nu o să cadă pe capul lui. Convingerile religioase secrete ale bătrânului Bidlake erau obscure și complicate.

Începură să discute despre altele. Știind că poate să consulte un doctor cu toată siguranța, John Bidlake se simțea mai bine și mai vesel.

— Sunt necăjită din cauza lui, spuse Elinor, după ce plecară. Philip îi dădu dreptate.

— La șaptezeci și trei de ani nu-i de glumit. A început să-și arate vârsta.

„Ce cap are!” își spuse el. Ar fi dorit să-l poată picta. Literatura n-ar fi reușit să-l redea atât de bine. Putea fi descris evident până la ultima zbârcitură. Dar ce realizai? Nimic. Descrیرile sunt lente. O față e surprinsă instantaneu. Un cuvânt, o singură frază – atât e necesar. „Splendoarea Greciei de odinioară, azi îmbătrânită.”¹⁵⁷ Cuvintele acestea, de exemplu, ar fi putut da o idee despre el. Firește, nu mergea. Citatele au uneori un aer comic și pedant. „O statuie de pergament”, suna mai bine. „Statuia din pergament a celui ce odinioară fusese Ahile stătea ghemuită lângă sobă.” Te apropii de obiectiv. Fără descrieri lungi și complicate. Oricine văzuse statuia Discobolului, ținuse în mână un volum legat în pergament și auzise de Ahile, îl identifica ca pe John Bidlake în această frază. Dar ce se întâmplă cu cei ce nu văzuseră statuia și nici nu citiseră despre Ahile într-o carte legată în piele de oaie scorjită de vreme? Ce să le facă el, n-aveau decât să se ducă dracului. Și totuși, procedeul e prea livresc. Excesiv de pedant.

Elinor rupse tăcerea.

— Mă întreb ce impresie o să-mi facă Everard, de când a devenit o personalitate atât de importantă. Își imaginea

---

¹⁵⁷ Parafrizare a unui citat celebru din *Decăderea și prăbușirea Imperiului Roman*, vastă lucrare a istoricului englez Edward Gibbon (1737-1794).

figura lui concentrată, trupul enorm dar agil. luțea și violență. Era îndrăgostit de ea. Elinor se întreabă dacă Everard îi plăcea cu adevărat sau dacă nu cumva îl detesta.

— Sunt curios să știu dacă a început să ciupească oamenii de urechi, ca Napoleon? spuse Philip și râse. Oricum, e numai o chestiune de timp.

— Cu toate astea, spuse Elinor, mie îmi place. Ironia lui Philip pusese capăt îndoielilor ei.

— Și mie. Dar nu-mi dai voie să ironizez pe cei la care țin?

— Mă ironizezi desigur pe mine. Asta tot fiindcă ții la mine? Philip îi luă mâna și i-o sărută.

— Te ador și nu te ironizez niciodată. Te iau în serios.

Elinor îl privi fără să zâmbescă.

— Din cauza ta uneori mă apucă disperarea. Ce te-ai face dac-aș pleca într-o bună zi cu un altul? Ai regreta oare?

— Aș fi complet nenorocit.

— Crezi? Îl privi. Philip zâmbea; era cu totul absent. Sunt foarte hotărâtă să încerc, adăugă Elinor, încruntându-se. Ești *sigur* că ai să fii nenorocit? Aș vrea să am această certitudine înainte de-a începe.

— Și cu cine vrei să încerci?

— Asta-i problema. Majoritatea bărbaților sunt imposibili.

— Ce compliment!

— Și tu ești imposibil, Phil. De fapt, cel mai imposibil. Și culmea e că te iubesc, totuși. O știi și o exploatezi. Taxiul trase la trotuar. Elinor întinse mâna și luă umbrela. Fii atent, urmă ea, ridicându-se, n-am să mă las exploatată la infinit. N-am să-ți ofer ceva la infinit fără să primesc nimic în schimb. Într-o zi, ani să încep să caut alt bărbat. Coborî pe trotuar.

— De ce nu încerci cu Everard? o persifla el, uitându-se la ea prin geamul taxiului.

— Poate c-am să încerc, răspunse ea. Știu că de-abia așteaptă.

Philip râse și-i trimise o bezea.

— Spune-i șoferului să mă ducă la Club, spuse el.

Everard o făcu să aștepte aproape zece minute. După ce se pudră din nou, Elinor începu să se plimbe curioasă prin odaie, în vase florile erau înfiorător aranjate. O vitrină plină cu săbii vechi, pumnale și pistoale încrustate arăta de-a dreptul oribil, ca o piesă de muzeu; o monstruozitate, având în același timp ceva oarecum emoționant și absurd. Everard avea ambiția unui școlar de a se plimba călare și de a tăia capetele oamenilor. Vitrina îl trăda, ca de altfel și masa cu capacul de cristal sub care trona o tavă cu monezi și medalii. Cu ce mândrie îi arătase comorile lui! O tetradrachma macedoniană, cu capul lui Alexandru cel Mare, în chip de Hercule; sesterțiul din anul 44 înaintea erei noastre, bătut cu profilul impunător al lui Cezar, iar alături „trandafirul nobil”, o monedă de pe vremea lui Edward al III-lea, purtând efigia unei corăbii ce simboliza începutul dominației engleze pe mări. Pe medalia lui Pisanello¹⁵⁸ se afla capul lui Sigismondo Malatesta, cel mai frumos tâlhar; uitate-o și pe regina Elisabeta, cu gulerele ei de dantelă, pe Napoleon fără coroana de lauri și pe ducele de Wellington. Elinor le zâmbi cu afecțiune. Erau prieteni vechi. Trăsătura cea mai agreabilă a lui Everard o constituia faptul că știa întotdeauna la ce te poți aștepta de la el. Era veșnic același și fidel reputației sale. Elinor deschise pianul și atinse câteva clape; ca de obicei, pianul era dezacordat. Pe o măsuță lângă cămin se afla un volum cu ultimele discursuri și proclamații ale lui Everard. Ridică volumul și-l frunzări. „Politica «Englezilor liberi», citi ea, poate fi rezumată astfel: Socialism tară democrație politică, combinat cu naționalism fără sentimentul izolării.” Suna grozav. Dar dacă ar fi scris „democrația politică fără socialism combinată cu sentimentul izolării fără naționalism”, l-ar fi admirat poate

---

¹⁵⁸ *Pisanello* (1395–1455?), artist italian renascentist, cunoscut prin medaliile gravate și prin desenele de animale.

la fel de sincer. Aceste abstracții! Elinor clătină capul și suspină. „Trebuie să fiu proastă”, își spuse ea. Cuvintele citite n-aveau niciun sens. Vorbe goale. Vorbe și nimic altceva. Întoarse pagina. „Sistemul de guvernare cu partide politice funcționează destul de bine în cazul când partidele sunt doar două grupe de oligarhii rivale, aparținând aceleiași clase, având aceleași interese și idealuri fundamentale și luptând între ele pentru a obține puterea în stat. Când partidele se identifică însă cu clasele și își dezvoltă principii stricte de partid, sistemul devine o nebulă. Deoarece eu locuiesc într-o parte a casei iar tu în cealaltă, eu sunt silit să cred în individualism, până la înlăturarea oricărui amestec al statului, iar tu ești silit să crezi în amestecul statului până la înlăturarea oricărui individualism; eu sunt silit să cred în naționalism chiar și în naționalismul economic (ceea ce e o prostie), iar tu ești silit să crezi în internaționalism (ceea ce e și mai ridicol); eu sunt silit să cred în dictatura celor bogați (cu excepția celor inteligenți), iar tu ești silit să crezi în dictatura celor săraci (de asemenea cu excepția celor inteligenți). Toate astea pentru simplu motiv, fără importanță din punct de vedere politic, că eu sunt de dreapta iar tu ești de stânga. În parlamentele noastre pretențiile de ordin topografic sunt mai puternice decât cele ale bunului-simț. Iată binefacerile sistemului de guvernare modern, cu ajutorul partidelor politice. Țelul «Englezilor liberi» e de a abolii acest sistem, împreună cu corolarul său, parlamentarismul corupt și ineficace.” „Sună perfect logic” își spuse ea; se întrebă totuși de ce-și bat oamenii capul cu asemenea lucruri. Mai bine ar trăi fără probleme. Se părea că pentru un bărbat o viață fără probleme se dovedea anostă. Redeschise cartea la mijloc. „În Anglia, fiecare libertate a avut ca efect o nouă sclavie. Distrugerea feudalismului a întărit monarhia. Cu ocazia Reformei, am scăpat de infailibilitatea papilor, dar ne-au căzut pe cap drepturile de ordin divin al regilor.

Cromwell a zdrobit dreptul de ordin divin al regilor, impunându-ne însă tirania moșierilor și a burgheziei. Tirania moșierilor și a burgheziei e pe punctul de a fi repede distrusă pentru a face loc dictaturii proletariatului. O nouă politică, de data asta nu a Papei, ci a majorității, a fost proclamată ca fiind infailibilă, iar legea ne silește s-o credem. «Englezii liberi» s-au angajat pe calea unor noi reforme și a unei noi revoluții politice. Ne vom lepăda de dictatura proletariatului, așa cum părinții noștri s-au lepădat de dreptul de ordin divin al regilor. Vom nega infailibilitatea majorității, așa cum strămoșii au negat infailibilitatea papei. «Englezii liberi» reprezintă...” Elinor întâmpină unele greutăți în a întoarce pagină. „Ce reprezintă? se întrebă ea, altceva decât dictatura lui Everard și infailibilitatea lui Webley?” Suflă în paginile ce se prinseseră la un loc și le desfăcu, „...dreptate și libertate. Politica lor preconizează ca cei mai buni să conducă, indiferent de originea lor. Într-un cuvânt, accesul la carierele politice trebuie oferit oricărei persoane talentate. Iată ce înseamnă dreptate. «Englezii liberi» cer ca fiecare problemă să fie tratată în mod inteligent, după importanța ei, fără să se țină seamă de tradiționalele prejudecăți ale partidelor sau de părerea lipsită de valoare a majorității stupide. Iată ce înseamnă libertatea. Acei care-și închipuie că libertatea e sinonimă cu sufragiul universal...” Undeva se trânti o ușă și în hol răsună o voce puternică. Pe scară se auziră pași; casa se cutremură. Ușa salonului se dădu brusc de perete, de parcă afară ar fi explodat o bombă. Cerându-și iertare și urându-i bun venit, Everard Webley dădu năvală în cameră.

— Cum să mă scuz? strigă el prinzându-i mâinile. Dac-ai ști în ce agitație trăiesc! Mă bucur grozav că te văd iar! Nu te-ai schimbat deloc. Ești la fel de frumoasă. O privi cu atenție. Aceiași ochi senini și triști, aceleași buze pline și melancolice, Arăți extraordinar!

Drept răspuns. Elinor îi zâmbi. Ochii lui, foarte căprui, păreau de aproape o imensă pupilă; erau frumoși, deși te alarmau datorită unei expresii fixe, strălucitoare și vigilente. Inspirau totuși un sentiment se neliniște, recunoscă Elinor. Îi privi fugăr și se uită în altă parte.

— Și tu arăți la fel! spuse ea. Ești neschimbat. De fapt, nu știu de ce-ar trebui să fim altfel. Îl privi din nou și observă că Everard continua s-o fixeze. O absență de zece luni și călătoriile la tropice nu fac din tine alt om.

Everard râse.

— Slavă Domnului că-i așa! Hai să mergem la masă. Ce face Philip? Întrebă el după ce se servi peștele. Și el e neschimbat?

— Mai neschimbat ca niciodată, dacă-i cu puțință.

Everard dădu din cap.

— Mai neschimbat ca niciodată. Perfect. Ar fi trebuit să te aștepți. Negrii fără pantaloni, pe care i-a văzut hoinărind pe străzi, i-au întărit scepticismul în privința adevărilor eterne.

Elinor zâmbi, puțin jignită de ironia lui.

— Dar asupra ta ce efect au avut englezii pe care i-ai văzut hoinărind în uniformă verde-deschis? îi replică ea.

Everard râse.

— Mi-au întărit, firește, încrederea în adevărurile eterne.

— Dintre care tu ești unul?

— Din care, desigur, eu sunt unul.

Se priviră zâmbind. Elinor își feri din nou privirea.

— Îți mulțumesc că mi-ai spus-o. Continuă să fie ironică. N-aș fi ghicit-o singură. Se lăsă o scurtă tăcere.

— Să nu-ți închipui, spuse el în cele din urmă, renunțând la tonul glumeț și devenind serios, că mă poți face să-mi ies din fire, dacă îmi spui că sunt orgolios. Vorbea încet, dar vocea lui trăda imense rezerve de energie. Poate că alții ar reuși. Nimănui nu-i face plăcere să fie plictisit de animale inferioare. Le strivești. Cu semenii noștri însă lucrurile

trebuie discutate rațional.

— Cuvintele tale m-au liniștit complet. Elinor râse.

— Îți închipui că sunt orgolios, continuă el, și cred că poate ai dreptate. Nenorocirea e că știu din experiență că orgoliul meu are o justificare. Modestia e dăunătoare, dacă-i falsă. Milton a spus: „Nimic nu-i mai folositor decât orgoliul bazat pe dreptate și pe lege”. Eu știu că orgoliul meu se bazează pe dreptate și pe lege. Știu și sunt absolut convins că pot să fac ceea ce vreau. Ce sens are să n-o recunosc? Vreau să fiu stăpân și să-mi impun voința. Am hotărârea și curajul necesar. În curând voi dispune și de o forță organizată. Iar atunci am să preiau puterea. Știu că așa are să se întâmple și atunci de ce să mă prefac? Se lăsă pe spatele scaunului. Tăcură amândoi.

„E absurd, își spunea Elinor, e ridicol să vorbească astfel”. Intellectul cu spirit critic protesta împotriva sentimentelor, căci se simțea ciudat de emoționată. Cuvintele, vocea lui atât de catifelată și totuși vibrând de mari latențe de forță și pasiune, ușor de ghicit sub tonul catifelat, o fermecaseră. Când spusese: „Vreau să fiu stăpân”, Elinor simțise prin tot corpul o căldură neașteptată, ca atunci când sorbi o înghițitură de vin dulce și fiert. „E ridicol”, își repetă ea, încercând să se răzbune pentru că o cucerise atât de ușor, și să-i pedepsească totodată pe trădătorii din sufletul ei care se predaseră fără rezistență. Un lucru odată făcut, nu se mai poate desface complet. Cuvintele n-aveau decât să fie ridicole; rămânea faptul că în timp ce el le rostea, Elinor se înfiorase de o admirație bruscă, de un entuziasm și de o dorință stranie de a se bucura și râde cu voce tare.

Servitorul schimbă farfuriile. Discutară fleacuri – voiajul ei, ce se mai întâmplase la Londra în timpul cât lipsise, și despre prietenii comuni. Se servi cafeaua și își aprinseră o țigară. Amândoi tăceau. Cum să rupă tăcerea? se întrebă Elinor cu teamă. Sau, mai de grabă, nu se întrebă; știa cum,

iar această cunoaștere profetică o făcea să-i fie teamă. Rupând tăcerea, poate că ar fi avut un handicap. De asemenea, continuând să discute fleacuri poate că ar fi reușit să evite o conversație serioasă, până venea clipa plecării. Deodată, avu senzația că nu mai e nimic de spus. O cuprinse o paralizie, ca la apropierea unui eveniment inevitabil. Nu putea decât să stea și să aștepte, în cele din urmă inevitabilul se petrecu, așa cum era de așteptat.

— Mai ții minte, spuse Everard încet, și fără să-și ridice privirea, ce ți-am spus înainte de-a pleca?

— Credeam că ne-am înțeles să nu mai discutăm despre asta.

Everard își zvârli capul pe spate și risc scurt.

— Ei bine, ai înțeles greșit. O privi și-i citi în ochi o expresie de amărăciune și neliniște, un apel la milă. Everard era însă nemilos. Își fixă coatele pe masă și se aplecă spre ea. Elinor își coborî privirea.

— Mi-ai spus, când te-ai uitat la mine, că nu m-am schimbat, spuse el, iar vocea sa blândă trăda violențe latente. Ei bine, nici eu nu mi-am schimbat părerea. Ai rămas aceeași Elinor, aceeași ca atunci când ai plecat. Te iubesc tot atât de mult, Elinor. Nu, te iubesc, mai mult. Mâna lui Elinor zăcea pe masă, în fața ei. Everard întinse mâna și i-o apucă. Elinor, șopti el.

Elinor clătină din cap fără să-l privească.

Încet și plin de pasiune, Everard vorbi mai departe.

— Nu știi ce poate să însemne dragostea, spuse el. Nu știi ce-ți pot oferi. O dragoste disperată și nebunească, ca o suprafață deznădăjduită. Și totuși o dragoste violentă și dulce, violentă cum e omorul și dulce cum e somnul.

„Vorbe, își spunea Elinor, vorbe absurd de melodramatice”. Vorbele o emoționau însă așa cum o emoționaseră și laudăroșeniile lui.

— Te rog, Everard, spuse ea cu voce tare, ajunge. Nu voia să se emoționeze. Cu un efort își aținti privirea în ochii

lui vii și cercetători. Încercă să râdă și clătină din cap. Fiindcă e cu neputință, și o știi bine.

— Tot ce știu, spuse el încet, e că ți-e teamă. Ți-e teamă să nu te trezești la viață. Fiindcă de ani de zile ești pe jumătate moartă. Și nu ți s-a ivit prilejul să te trezești cu totul la viață. Știi că eu pot să-ți ofer acest prilej. Iar ție ți-e teamă tot timpul.

— Prostii! spuse ea. Cuvinte mari și melodramatice.

— Poate că ai dreptate într-un fel, urmă el. Să trăiești trează, dar trează cu adevărat, nu-i o glumă, ci un lucru primejdios. Dar, pentru numele lui Dumnezeu, adăugă el, iar violența adormită din vocea lui izbucni brusc, a trăi treaz e captivant!

— Dac-ai ști cum m-ai speriat, strigând așa! spuse ea. Dar nu simțise numai spaimă. Nervii și carnea continuau să i se înfioare și să tremure din cauza sentimentului de satisfacție tainică și violentă pe care vocea lui îl deșteptase în ea. „E ridicol”, încercă ea să se încredințeze. I se părea că îi auzise vocea direct cu trupul, iar ecourile ei îi vibrau în diafragmă. „Ridicol”, repetă ea. Și apoi ce reprezenta această dragoste despre care vorbea Everard cu atâta pasiune? Un scurt și întâmplător prilej de violențe, în intervalele când nu era ocupat. Everard disprețuia femeile fiindcă risipeau timpul și energia bărbaților. Îl auzise deseori spunând că n-are timp de pierdut cu dragostea. Avansurile lui erau aproape o insultă, în genul propunerilor pe care le faci unei femei de stradă.

— Fii, te rog, rezonabil, Everard, spuse ea.

Everard își trase mâna dintr-a ei și se lăsă râzând pe spătarul scaunului.

— Foarte bine, răspunse el, azi am să fiu rezonabil.

— Să fii întotdeauna rezonabil. Se simțea adânc ușurată. Pe deasupra, adăugă ea citând cu un ușor zâmbet ironic o frază de a lui, nu ești un membru al claselor înstărite. Ai lucruri mai importante de făcut decât să-ți pierzi timpul cu

dragostea.

O clipă, Everard o privi în tăcere, iar fața îi deveni gravă și amenințător de preocupată. Lucruri mai importante de făcut? Desigur, era adevărat. Se mânie pe sine însuși că o dorea atât de mult. Se înfurie și pe Elinor fiindcă nu-l lăsa să-și satisfacă poftele.

— Ce-ar fi să vorbim despre Sheakespeare? întrebă el sarcastic, sau despre armonici?

*

Taxiul costase trei șilingi și șase pence. Philip dădu șoferului cinci șilingi și urcă treptele porticului cu coloane, spre clubul său. Auzi în urmă mulțumirile șoferului. Avea obiceiul să dea bacșișuri mari. Nu o făcea din ostentație sau fiindcă cerea sau avusese intenția să ceară șoferului servicii speciale. (De fapt, puțini oameni aveau pretenții atât de mici de la servitori ca Philip, puțini erau mai răbdători ca el când serviciul prestat nu corespundea, și mai dispuși să le ierte neglijențele.) Bacșișurile exagerate constituiau expresia practică a unui fel de a-și cere iertare fiindcă manifesta atâta considerație pentru servitorii săi. Lipsa lui de exigență se datora groazei și silei de a nu întreține contacte inutile cu oamenii, cât și considerației și bunătății lui. Philip cerea foarte puțin de la cei ce-l serveau, pentru simplul motiv că dorea să aibă cât mai puțin de-a face cu ei. Prezența lor îl deranja. Nu-i plăcea să fie deranjat în viața intimă de străini, și nici să fie silit să discute cu ei, să stabilească un contact direct cu acești intruși – deși nu era vorba de un contact al inteligenței, cât de unul al voințelor, sentimentelor și intuițiilor. Evita cât putea acest contact; când era însă necesar, făcea tot ce-i stătea în putință pentru a dezumaniza legătura. Generozitatea lui Philip reprezenta parțial o compensație față de bunătatea sa inumană. Erau bani cu care își plătea conștiința.

Ușile clubului erau deschise; intră. Holul era vast, întunecat, plin de coloane și răcoros. Pe scară, într-o nișă, grupul alegoric sculptat în marmură de Sir Frances Chantrey¹⁵⁹, reprezentând Știința și Virtutea supunând Pasiunile, se zvârcolea cu o severitate clasică. Philip își atarnă pălăria și intră în fumoar ca să răsfoiască ziarele și să aștepte sosirea invitaților. Spandrell veni primul.

— Spune-mi, zise Philip, după ce se salutară și comandară vermuturi, ce este cu absurdul și tânărul meu cumnat, spune-mi repede înainte de venirea lui. Ce se mai întâmplă cu el și cu Lucy Tantamount?

Spandrell făcu un gest indiferent.

— Ce se-ntâmplă de obicei în astfel de ocazii! Și în orice caz nu-i momentul și locul potrivit pentru a intra în amănunte. Făcu un semn cu mâna spre ceilalți membri ai clubului care se aflau în fumoar. Un secretar de stat, doi judecători și un episcop le puteau urmări conversația.

Philip râse.

— Vreau să știu, de fapt cât de serioasă e legătura și cam cât o să țină...

— În ce-l privește pe Walter e foarte serioasă. Iar cât o să țină, cine poate ști? Lucy are să plece însă foarte curând în străinătate.

— Slăvit să fie Domnul pentru micile lui daruri! Ah, au sosit! Uite-i pe Walter și pe Illidge. Îi salută de la depărtare.

Noii-veniți refuzară aperitivele.

— Atunci să mergem imediat la masă, spuse Philip.

Sufrageria clubului era imensă. Un rând dublu de Coloane de stuc, în stil corintian, sprijinea un tavan aurit. De pe pereții de un cafeniu-deschis portretele unor distinși membri, acum decedați, te urmăreau cu o expresie fioroasă. Draperiile de catifea, de un roșu-închis, erau prinse cu cordoane formând falduri și încadrând astfel

---

¹⁵⁹ *Sir Frances Chantrey* (1781-1814), sculptor englez, membru al Academiei Regale de Artă.

fiecare dintre cele șase ferestre; pe jos un covor gros, tot roșu-închis, înăbușea zgomotul pașilor; chelnerii, în livrele de aceeași culoare cu draperiile și covorul, se deplasau rapid prin încăpere, aproape invizibili, ca insectele ce iau forma frunzelor într-o pădure.

— Mi-a plăcut întotdeauna camera asta, spuse Spandrell pe când intrau. Parcă ar fi un decor pentru ospățul lui Baltazar¹⁶⁰.

— Dar un Baltazar de tip foarte anglican, preciza Walter.

— Vai de mine! exclamă Illidge, care se uitase de jur împrejur. Un astfel de decor mă face să mă simt cu adevărat plebeu.

Philip râse cam jenat. Schimbând vorba, arată spre chelnerii îmbrăcați în haine de o culoare proteguitoare.

— Iată dovada ipotezei lui Darwin. Au supraviețuit doar cei mai adaptabili, spuse el, în timp ce se așezau la masa ce le fusese rezervată. Chelnerii îmbrăcați în alte culori au fost omorâți de membrii înfuriați ai clubului.

Unul dintre supraviețuitorii masacrului, îmbrăcat în roșu. le aduse peștele. Începură să mănânce.

— Ciudat, spuse Illidge, urmărindu-și firul gândurilor, pe care i le sugerase primul contact cu încăperea, e într-adevăr extraordinar că mă aflu aici. Sau, în orice caz, că stau la masă cu voi, ca invitat. Căci n-ar fi de mirare dacă m-aș găsi aici îmbrăcat într-una dintre aceste livrele roșu-închis. Asta, cel puțin, ar fi în concordanță cu ceea ce pastorii ar numi „condiția mea socială”. Râse scurt și cu răutate. Dar, ca să stau la o masă cu voi, este aproape de necrezut. Totul se datorește faptului că fiul unui negustor din Manchester era predispus la scrofuloză. Dacă Reggie Wright ar fi avut o sănătate normală, eu aș fi fost probabil

---

¹⁶⁰ Baltazar, fiul lui Nabucodonosor, a fost ultimul rege al Babilonului. La unul dintre ospetele lui a apărut scris pe perete, de o mână nevăzută, o prevestire a dezastrului ce va urma. În aceeași noapte, orașul a fost ocupat de Cyrus.

cizmar în Lancashire. Din fericire însă, Reggie avea în sistemul său limfatic bacilii tuberculozei. Doctorii i-au prescris viața la țară. Tatăl lui a închiriat o căsuță în satul nostru pentru soția lui și pentru copil, iar Reggie a urmat-scoala primară din sat. Tatăl lui Reggie voia ca fiul *său* să urmeze mai târziu cursurile din Manchester ca bursier. Îi angaja deci ca meditator pe învățătorul nostru. Eu eram un băiat deștept și învățătorul ținea la mine. În timp ce-l medita pe Reggie se gândi c-ar putea să mă mediteze și pe mine. Și în plus, pe gratis. N-a vrut s-o lase pe mama să plătească un sfanț. Nu-i vorbă că, sărmana, nici n-ar fi putut s-o facă atât de ușor. Când se dădu examenul eu am obținut bursa. Reggie a căzut. Illidge începu să râdă. Avorton infect și scrofulos! Am să-i fiu veșnic recunoscător lui și bacililor lui din glande. Dacă n-ar fi fost el, aș fi învățat meseria de cizmar a unchiului meu, într-un sat din Lancashire. Iată de ce depinde viața cuiva, de o șansă extrem de absurdă, o șansă la un milion. O întâmplare tară importanță și viața ți s-a schimbat.

— Nu-i chiar o întâmplare fără importanță, spuse Spandrell. Bursa ta n-a fost o întâmplare; ți-a venit la momentul oportun și ți-a prins bine. Altfel, n-ai fi câștigat-o și n-ai fi fost aici. Mă îndoiesc că există lucruri lipsite de importanță. Tot ceea ce se întâmplă este intrinsec pe măsura omului căruia i se întâmplă.

— Asta înseamnă să faci puțin pe oracolul, nu? obiectă Philip. Observând desfășurarea evenimentelor, oamenii le denaturează - ca să zic așa - astfel încât ceea ce li se întâmplă pare să fie pe măsura lor.

Spandrell ridică indiferent din umeri.

— S-ar putea ca acest gen de denaturare să existe. Am convingerea că întâmplările sunt pe măsura oamenilor.

— Ce prostii, spuse Illidge dezgustat.

Philip își exprimă mai politicoasă o părere contrarie.

— Mai mulți oameni pot fi influențați de aceeași

întâmplare în feluri cu totul diferite și caracteristice.

— Știu, răspuse Spandrell. Dar, într-un fel ce nu poate fi descris, întâmplarea e modificată din punct de vedere calitativ, ca să fie pe măsura caracterului fiecărei persoane amestecate în această întâmplare. E un mare mister și un paradox.

— Ca să nu spun o absurditate și un lucru imposibil, interveni Illidge.

— Absurd atunci și imposibil, recunosc Spandrell. Cu toate acestea, eu așa cred că se petrec lucrurile. De ce trebuie explicat totul logic?

— Într-adevăr, de ce? reluă și Walter.

— Totuși, spuse Philip, această providență de care vorbești face ca același eveniment să fie diferit din punct de vedere calitativ pentru oameni diferiți - nu ți se pare cam neverosimil?

— Nu mi se pare mai neverosimil decât prezența noastră aici și nici decât tot ce se vede aici. Cu o mișcare a mâinii, îmbrățișa sufrageria asemănătoare cu sala ospățului lui Baltazar, pe comeseni, pe chelnerii îmbrăcați în roșu și pe Secretarul perpetuu al „Academiei Britanice”, care tocmai intra întovărașit de profesorul de poezie de la Universitatea Cambridge.

— Să presupunem așadar, cum fac oamenii de știință, că ipoteza cea mai simplă e și cea mai bună, deși eu nu pricep nici în ruptul capului ce justificare au ei, în afara ineptiei omenești, ca să susțină așa ceva...

— Așa e, așa e...

— Ce justificare? repetă Illidge. Doar justificarea faptului observat, atâta tot. S-a întâmplat să se descopere experimentul că natura creează lucrurile în felul cel mai simplu.

— Sau că, spuse Spandrell, ființele umane nu pricep decât explicațiile cele mai simple. Practic, nu poți să distingi între aceste alternative.

— Dar dacă un lucru are o explicație, simplă și naturală, el nu poate avea în același timp și o explicație complicată și supranaturală.

— De ce nu? Întrebă Spandrell. Poți să fii incapabil să înțelegi sau să cântărești forțele supranaturale aflate îndărătul celor naturale (oricare ar fi diferența între ele). Asta nu dovedește însă că ele nu există. Îți ridici doar prostia la rangul de lege generală.

Philip profită de prilej ca să-și continue argumentația.

— Să presupunem totuși, interveni el, mai înainte ca Illidge să vorbească iarăși, că explicația cea mai simplă poate să fie și cea mai valabilă. Oare faptele nu se pot explica mai simplu, admitând că individul cu trecutul și caracterul lui denaturează evenimentele făcându-le să semene cu el? Vedem indivizii, dar nu vedem providența; suntem obligați s-o considerăm un postulat. Nu-i oare mai bine să ne lipsim de acest postulat, să-l omitem ca fiind de prisos?

— Dar e într-adevăr de prisos? Întrebă Spandrell. Poți oare să explici toate faptele, fără ajutorul lui? Mă îndoiesc. Ce se întâmplă cu oamenii maleabili? Și noi suntem cu toții mai mult sau mai puțin maleabili. Suntem oare în aceeași măsură creați sau născuți? Ce se întâmplă cu oamenii ale căror caractere nu sunt moștenite, ci formate inexorabil de către o serie de evenimente, toate la fel? Un fond de întâmplări norocoase, dacă vrei să-l numești astfel, sau unul de ghinioane: un fond de puritate sufletească sau unul de murdărie sufletească; un fond de posibilități splendide și eroice sau altul de posibilități josnice și meschine. După ce acest fond a acționat destul (și e uimitor cât de mult funcționează astfel de fonduri), se formează caracterul: iar apoi, dacă vrei s-o explici astfel, poți să spui că individul e acela care denaturează toate evenimentele care i se întâmplă pentru a le aduce pe măsura lui. Dar ce se întâmplă mai înainte de a avea un caracter format, când

denaturează evenimentele făcându-le să fie pe măsura lui? Cine hotărăște atunci ce fel de evenimente i se vor întâmplă?

— Cine hotărăște dacă un ban aruncat în aer cade cap sau pajură? întrebă Illidge cu dispreț.

— De ce ne ocupăm de fleacuri când discutăm despre ființele omenești? obiectă Spandrell. Să luăm cazul tău. Te simți oare ca un ban zvârlit în aer atunci când ți se întâmplă ceva?

— Nu contează cum mă simt. Sentimentele nu au nimic de-a face cu faptele obiective.

— Senzațiile însă au de-a face. Știința e raționalizarea percepțiilor senzitive. De ce trebuie ca o categorie de intuiții psihologice să fie creditată ca având valoare științifică, iar tuturor celorlalte clase să le fie refuzată această caracterizare? O intuiție directă a acțiunii providențiale poate constitui în aceeași măsură o informație mărunță în privința faptelor obiective, ca și o intuiție directă a culorii albastre sau a duriității. Când ți se întâmplă ceva nu te simți ca un ban aruncat în aer. Se simte că evenimentele au o semnificație și că au fost aranjate. Mai ales când au loc în serie. Să presupunem că va cădea de o sută de ori la rând numai pajura.

— Lasă-ne totuși să cădem cu capul, spuse Philip râzând. Suntem intelectuali rafinați, nu uita.

Spandrell se încruntă. Gluma i se păru deplasată. Pentru el subiectul era serios.

— Când mă gândesc la mine, spuse el, sunt convins că tot ce mi s-a întâmplat a fost într-un fel aranjat dinainte. Când eram mic am presimțit ce-am să devin când voi fi mare. Dacă n-ar fi intervenit unele evenimente, aș fi devenit ceva cu totul deosebit de ce sunt acum,

— Un îngeraș, poate! spuse Illidge. Spandrell ignoră întreruperea.

— De la vârsta de cincisprezece ani au început să mi se

întâmplă lucruri care erau în mod profetic pe măsura a ceea ce am devenit. Tăcu.

— Așa că ți-au crescut o coadă și copite în locul unui nimb și al unei perechi de aripi. Ce poveste tristă. Ai observat vreodată, continuă Illidge, întorcându-se spre Walter, dumneata care ești un expert în artă sau, cel puțin, ar trebui să fii, ai observat vreodată că picturile cu îngeri sunt complet incorecte și neștiințifice? Walter clătină din cap. – Un om de șaptezeci de kilograme, căruia i-ar crește aripi, ar trebui să aibă niște mușchi colosali pentru a le mișca. Iar niște mușchi colosali pentru zbor cer în mod corespunzător un stern lat, ca al păsărilor. Un înger atârând vreo șaiszeci de kilograme, dacă are chef să zboare ca o rață, trebuie să aibă un stern lung de cel puțin un metru jumătate. Spune-i asta tatălui dumitale, dacă mai are chef să picteze un tablou cu subiectul *Bunavestire*. Toate portretele existente care-l reprezintă pe îngerul Gabriel sunt scandalos de false

Între timp, Spandrell se gândea la ceasurile de mari bucurii petrecute în munți, la sentimentele delicate, la scrupulele, sensibilitățile și căințele copilăriei lui. Remușcărilor după săvârșirea unei fapte rele, ca și fericirea profundă simțită în fața unei flori sau a unui peisaj erau nu numai puternic legate de dragostea ce-o purta mamei lui, dar și înrădăcinate și cuprinse în acest sentiment. Își aminti de cartea *Un pension la Paris*, de lecturile erotice făcute la lumina lanternei, sub cearșaf. Cartea fusese scrisă în epoca când culmea modei pornografice o reprezentau ciorapii lungi și negri, ca și mânușile lungi și negre, când „a săruta pe un bărbat fără mustață echivala cu a mânca un ou fără sare”. Mustățile seducătoare și priapice ale maiorului fuseseră lungi, răsucite și cănite. Ce rușine și ce remușcări îl cuprinseseră! Cât de mult se luptase, cât de serios se rugase să capete puterea de a rezista tentației! Iar dumnezeul căruia i se rugase semăna cu mama lui.

Rezistând tentației se dovedea vrednic de ea. Cedând tentației o trădase și negase pe Dumnezeu. Era gata să câștige lupta. Iar apoi, într-o dimineață, ca un trăsnet din senin, aflase că mama lui se va mărita cu maiorul Knoyle. Maiorul Knoyle avea și el mustățile răsucite.

— Adepții Sfântului Augustin și calviniștii nu se înșelau, spuse el cu voce tare, întrerupând discuția despre sternul serafimilor.

— Văd că lucrul continuă să te preocupe! spuse Illidge.

— Dumnezeu îi salvează pe unii și-i condamnă pe alții.

— Ar putea să facă așa dacă: unu - dacă Dumnezeu ar exista; doi - dacă ar exista o salvare a sufletului; trei...

— Când mă gândesc la Războiul Mondial, continuă Spandrell, întrerupându-l, îmi dau seama ce-ar fi putut să reprezinte pentru mine și ce a reprezentat de fapt... Dădu din umeri plictisit. Da, Sfântul Augustin are dreptate.

— Eu unul trebuie să vă spun, zise Philip, că i-am rămas întotdeauna extrem de recunoscător Sfântului Augustin, sau oricărui alt sfânt fiindcă m-a blagoslovit cu un picior infirm. Asta m-a împiedicat să devin erou; dar m-a împiedicat în același timp să devin un cadavru.

Spandrell îi aruncă o privire. Colțurile buzelor lungi trădau o expresie ironică.

— Accidentul tău ți-a asigurat o viață liniștită și retrasă. Cu alte cuvinte, evenimentul a fost pe măsura ta. Așa după cum Războiul Mondial, în ceea ce mă privește, a fost exact pe măsura mea. Eram de un an la Universitatea Oxford, când a început războiul, continuă el.

— La neprețuitul ăla de colegiu, nu? spuse Illidge care, de îndată ce auzea pomenit numele unui așezământ de cultură cu vechi tradiții și costisitor, devenea pe loc ironic.

— Trei trimestre de activitate și două vacanțe și mai grozave. Descoperisem băutura, pocherul și diferența dintre femeile în carne și oase și cele din imaginația noastră puberă. Prima femeie adevărată, ce apocalips!

adăugă el. Și în același timp ce dezamăgire îngrozitoare! Ce banală se dovedește femeia în carne și oase când imaginația îți lucrează febril după lectura unei cărți pornografice.

— Asta-i un omagiu adus artei, așa cum am arătat deseori, spuse Philip. Îi zâmbi lui Walter, care se înroși amintindu-și ce-i spusese cumnatul său despre primejdiile ce-l pândeau când încerca să facă dragoste după modele poetice înălțătoare. Am fost crescuți aiurea, continuă Philip. Arta primează asupra vieții. *Romeo și Julieta* sau istorii porcoase citite înainte de căsătorie sau de echivalentele ei. Iată de ce toți scriitorii tineri din zilele noastre compun o literatură a dezamăgirii. E inevitabil. În zilele splendide de odinioară poeții începeau prin a-și pierde virginitatea; apoi, după cunoașterea completă a dragostei carnale și conștienți de lipsa ei de poezie, se sileau din răspuțeri s-o idealizeze și s-o înfrumusețeze. Noi începem cu lucruri poetice și trecem apoi la cele nepoetice. Dacă băieții și fetele și-ar pierde virginitatea la fel de devreme ca pe vremea lui Shakespeare, ar avea loc o renaștere a poeziilor lirice de dragoste ca în epoca reginei Elisabeta.

— S-ar putea să ai dreptate, spuse Spandrell. Eu știu doar că atunci când am descoperit realitatea, m-a dezamăgit, deși era atrăgătoare. Atrăgătoare poate tocmai fiindcă mă dezamăgise atât de mult, Inima-i o ciudată grămadă de bălegar; excrementele trag la excremente și marele farmec al viciului constă în caracterul lui stupid și solid. Viciul te atrage fiindcă-i foarte dezgustător. Rămâne veșnic dezgustător. Țin minte că la începutul Războiului Mondial m-am bucurat formidabil că voi avea prilejul să ies din mocirlă și să înfăptuiesc în schimb ceva curat.

— Pentru Țară și Rege! îl persiflă Illidge.

— Sărmanul Rupert Brook¹⁶¹! Astăzi îți vine să zâmbești când îi citești flecuștețul acela de poezie despre onoarea ce

---

¹⁶¹ *Rupert Brook* (1887–1915), poet englez de inspirație romantică.

s-a întors în lume. Evenimentele au făcut ca poezia lui să pară oarecum comică.

— Era o glumă proastă chiar de când a fost scrisă, spuse Illidge.

— Ah, nu. Pe atunci și eu simțeam exact la fel.

— Firește. Fiindcă erai la fel cu Rupert Brook, un membru răzgâiat și blazat al claselor înstărite. Aveai nevoie de fiori noi, asta-i tot. Războiul și acea faimoasă „onoare” ți-au oferit ocazia să-i încerci.

Spandrell dădu din umeri.

— Explic-o așa, dacă vrei. Eu susțin că în august 1941 am dorit să înfăptuiesc un act nobil. Aș fi fost chiar foarte mulțumit să fiu ucis pe front.

— „Mai bine moartea, decât dezonoarea”, nu?

— Da, absolut, răspunse Spandrell. Poți fi sigur că toate melodramele sunt perfect realiste. Sunt anumite împrejurări când oamenii afirmă că preferă moartea, dezonoarei. Singurul defect al melodramei e că te face să crezi în permanența acestei concluzii. Din nefericire, nu se întâmplă așa. Dar „mai bine moartea, decât dezonoarea” e exact ce gândeam în august 1914. Dacă alternativa morții ar fi fost felul idiot de viață pe care l-am dus, aș fi preferat să fiu ucis pe front.

— Vorbește iar *gentleman*-ul din clasa înstărită, spuse Illidge.

— Cum însă îmi făcusem educația mult timp în străinătate, cunoșteam trei limbi străine și aveam o mamă care mă iubea foarte mult și un tată vitreg dispunând de mare influență în armată, am fost transferat, vrând-nevrând, la serviciul de informații secrete al Armatei. Dumnezeu era ferm decis să mă condamne.

— A încercat foarte frumos să-ți salveze viața, spuse Philip.

— Dar nu voiam să mi-o salveze. Afară de cazul când aș fi putut înfăptui ceva cu ea, de preferință un act de eroism,

sau, cel puțin, o performanță dificilă și riscantă. M-am trezit în schimb numit ofițer de legătură, iar mai târziu vânând spionii. Din toate meseriile sordide și josnice...

— În definitiv, tranșeele nu erau chiar atât de romantice.

— Nu, dar reprezentau o primejdie. Ca să stai în tranșeu îți trebuie curaj și rezistență. Un agent secret care vânează spionii se află în deplină siguranță și nu trebuie să desfășoare niciuna dintre virtuțile nobile; în timp ce prilejurile pe care i le oferă viciul... Orașele din spatele frontului, Parisul, porturile puneau la dispoziție în primul rând prostituate și alcool.

— În fond, spuse Philip, erau vicii ce puteau fi evitate. „Cu firea lui rece, i se părea ușor să fii rațional.

— Dar nu de mine, spuse Spandrell. Mai ales în acele împrejurări. Voisem să fac un lucru bun și fusesem împiedicat. Așa încât mi-am stabilit un fel de principiu de onoare să fac lucrul opus celui dorit. Un principiu de onoare – pricepi?

Philip făcu un semn negativ.

— E puțin cam subtil pentru mine.

— Închipuie-ți că te afli în fața unui om pe care-l respecți, la care ții și pe care îl admiri, cum nu ți s-a mai întâmplat vreodată...

Philip dădu din cap afirmativ. De fapt, își spuse el, nu admirase niciodată profund și nici nu iubise din adâncul sufletului pe cineva. Teoretic da, în practică, însă, niciodată; nu, niciodată nu dorise să devină discipolul cuiva, partizanul cuiva. Adoptase părerile altora și chiar modul lor de viață, rămânând însă tot timpul cu convingerea intimă că nici părerile și nici modul de viață nu-i aparțineau cu adevărat și că putea să le abandoneze, ceea ce era gata să facă, fără îndoială, cu aceeași ușurință cu care și le însușise. De câte ori i se părea că se ivește riscul de a fi cucerit de o teorie, rezista cu tot dinadinsul, lupta și fugea pentru a-și păstra libertatea.

— ...ești copleșit de sentimentele ce i le porți, continuă Spandrell. Înaintezi spre el cu mâna întinsă, îi oferi prietenia și devotamentul tău. iar el, drept răspuns, își vâără mâinile în buzunar și-ți întoarce spatele. Ce te faci atunci?

Philip râse.

— Trebuie să consult cartea de bune maniere publicată de revista *Vogue*.

— Îi tragi una de-l dobori la pământ. Asta cel puțin aș face eu. Ar fi un principiu de onoare. Și cu cât l-ai admirat mai mult. cu atât îl pocnești mai tare și joci mai vârtos pe stârvul lui. Iată de ce nu puteau fi evitate prostituțiile și alcoolul. Din contră, îmi făcusem un principiu de onoare să nu le evit niciodată. Viața în Franța semăna cu cea pe care o dusesem înainte de război – atât doar că era mult mai urâtă, mai idioată și cu desăvârșire lipsită de orice element compensator. După un an de astfel de viață, ajunseseam să mă cramponez cu disperare de dezonoare pentru a evita moartea. Sfântul Augustin are dreptate, ascultați-mă pe mine; suntem condamnați sau salvați dinainte. Ceea ce ni se întâmplă e o conspirație providențială.

— O prostie providențială! spuse Illidge; dar în tăcerea care se lăsase, se gândi cât de extraordinar și aproape infinit de improbabil era faptul că se afla acolo, bând vin de Bordeaux, alături de masa secretarului perpetuu al „Academiei Britanice” și stând cu spatele la cel de-al doilea judecător al Tribunalului Suprem. Acum douăzeci de ani, șansele de a se afla sub tavanul aurit al acestui club fuseseră una la mai multe sute, sau mii de milioane. Și totuși, se afla aici. Mai bău puțin vin.

Philip se gândea la acea namilă neagră care lovise cu copita, se repezise înainte cu dinții rânjiți și cu urechile date pe spate, pornind fără veste și trăgând căruțașul după el. Auzi din nou hodorogeala roților și țipătul său de durere. Își aminti cum se lipise de malul abrupt, cum încercase să se cațere, cum alunecase, cum căzuse; goana și tropotul

îngrozitor! Țipătul său de durere! Silueta uriașă a calului trecând prin fața soarelui, copitele mari și, deodată, durerea care anihilase totul.

În timpul aceleiași tăceri, Walter se gândea la acea după-amiază când intrase pentru prima oară în salonul lui Lucy Tantamount. Întâmplările sunt pe măsura celor care le trăiesc.

*

— Dar care e secretul ei? Întrebă Marjorie. De ce e nebun după ea? Fiindcă e absolut nebun.

— E un secret destul de vizibil, spuse Elinor. Nu i se părea ciudat că Walter își pierduse capul după Lucy, ci că găsisese ceva atrăgător la sărmana Marjorie.

— De fapt, continuă Elinor, Lucy e foarte nostimă și plină de viață. Și pe deasupra are și o reputație proastă, adăugă ea, amintindu-și comentariile enervante ale lui Philip când călcase ră cu mașina câinele, la Bombay.

— Și o proastă reputație e atât de atrăgătoare? Întrebă Marjorie, rămânând cu ceainicul suspendat deasupra ceștii de ceai.

— Firește, înseamnă că femeia care se bucură de o astfel de reputație e accesibilă. Fără zahăr, mulțumesc.

— Sunt sigură însă, spuse Marjorie, oferindu-i ceașca, că bărbaților nu le place să-și împartă amantele cu alții.

— Poate că nu. Faptul însă că o femeie a avut mai mulți amanți dă speranțe unui bărbat. „Așa cum au reușit alții, pot să reușesc și eu.” Iată argumentul unui bărbat. În același timp, o proastă reputație îl face să se gândească imediat la posibilitatea de a o cuceri repede. Și pune în mișcare imaginația. Dacă te întâlnești cu Lola Montes¹⁶², datorită reputației ei, te gândești automat la un dormitor.

---

¹⁶² *Lola Montes*(z) (1818-1861), artistă irlandeză, cu o viață foarte aventuroasă. A fost amanta regelui Ludovic I, al Bavariei.

Nu aceleași gânduri ți le provoacă și o întâlnire cu Florence Nightingale¹⁶³. Îți evocă mai degrabă saloane de spital. Ceea ce e cu totul altceva, încheie Elinor.

Se lăsă tăcerea. Elinor își spuse că e urât din partea ei să nu manifeste niciun fel de simpatie pentru Marjorie. N-avea însă ce-i face. Își aminti viața înfiorătoare a bieteii femeii mai întâi alături de soțul ei, iar acum alături de Walter. Absolut înfiorătoare. Dar și acești cercei oribili, din imitație de jad, ce-i atârnav din urechi! Și ce voce, ce ton serios...

Marjorie ridică privirea.

— Cum e posibil ca bărbații să fie atât de ușor înșelați? Cu o momeală atât de primitivă? Bărbați ca Walter. Ca *Walter*, insistă ea. Cum e posibil ca bărbații să fie atât de... atât de...

— Porci? sugeră Elinor. Aparent pot să fie, deși, firește, pare ciudat. „Poate c-ar fi mai bine, își spuse ea, dacă Philip ar fi mai mult un porc decât un crab-hermit. Porcii au ceva omenesc. Pe când crabii-hermiți fac tot ce pot ca să devină moluște.”

Marjorie clătină din cap și suspină.

— E extraordinar, spuse ea cu o hotărâre care-i păru lui Elinor cam ridicolă.

„Ce-ar fi gândit Marjorie despre ea însăși?” se întrebă Elinor. Marjorie avea însă o bună părere nu atât despre sine, cât despre virtute. Fusese educată să creadă în urâtenia viciului și în aspectul animalic al naturii omenești, în frumusețea virtuții și a spiritului. Lipsită de temperament, vădea completa lipsă de înțelegere a femeilor reci față de senzualitate. Faptul că Walter încetase deodată să mai fie cel pe care-l cunoscuse ea și începuse să se poarte „ca un porc”, cum se exprimase cam brutal Elinor, i se părea lui Marjorie un lucru cu totul extraordinar

---

¹⁶³ *Florence Nightingale* (1820–1910), directoare de spital și reformatoare a sistemului de îngrijire a bolnavilor de către surori, în Anglia.

și fără nicio legătură cu părerile lui asupra propriului ei farmec.

— Și pe urmă, nu trebuie să uiți, spuse Elinor cu voce tare, că Lucy mai are un avantaj asupra unor bărbați ca Walter. E una dintre femeile cu temperament de bărbat. Bărbații își pot procura plăcerile din întâlniri întâmplătoare, în timp ce majoritatea femeilor nu reușesc niciodată, căci trebuie să fie, mai mult sau mai puțin, îndrăgostite. Trebuie să simtă emoția dragostei. Așa sunt aproape toate. Lucy e una dintre rarele excepții. E detașată de emoții ca un bărbat. Poate ridica o barieră între apetitul sexual și celelalte sentimente.

— Ce grozăvie! se cutremură Marjorie.

Observând reacția ei fizică, Elinor începu, iritară, s-o contrazică.

— De ce crezi asta? Mie îmi pare uneori o însușire demnă de invidiat. Râse, și așa cum se așteptase, Marjorie se scandaliza de cinismul ei. Pentru un băiat timid și modest ca Walter, continuă Elinor, acest gen de temperament îndrăzneț reprezintă o trăsătură foarte atrăgătoare. E opusul temperamentului său: zănatic, lipsit de scrupule, încăpățânat și tară niciun dram de conștiință. Înțeleg perfect de ce l-a zăpăcit. Se gândea la Everard Webley. Forța atrage întotdeauna, adăugă ea. Mai ales când îți lipsește, cum e cazul lui Walter. Evident, Lucy reprezintă o forță. O astfel de forță poate să nu-ți placă. Ei, de pildă, nu-i plăceau prea mult ambiția și energia lui Webley. Însă nu te poți abține să nu admiri forța în sine. Ca Niagara. Splendidă, deși poate că nu ți-ar face plăcere să te afli dedesubt. Pot să mai iau o felie de pâine cu unt? Se servi singură. Marjorie vrând să fie politicoasă mai luă și ea o felie. E delicioasă pâinea neagră, comentă Elinor și se miră cum putea Walter să trăiască cu cineva care își îndoia degetul mic al mâinii cu care ținea ceașca de ceai, și care mușca bucățele atât de mici din felia de pâine. apoi le

mesteca în dinții din față, ca un cobai, de parcă mâncatul ar fi fost ceva nedelicat și cam dezgustător.

— Și ce crezi c-ar trebui să fac? se hotărî în sfârșit s-o întrebe Marjorie.

Elinor dădu neputincioasă din umeri.

— Nu poți decât să speri c-o să obțină ceea ce urmărește și în curând o să se sature.

Era un răspuns firesc; Marjorie însă îl găsi cam cinic, brutal și crud.

*

Familia Quarles ocupa la Londra o locuință pitorească; pe vremuri clădirea tăcuse parte dintr-un șir de grajduri situate într-o alee dosnică din cartierul Belgravia. Întâi treceai pe sub o arcadă. La stânga se ridica abrupt un zid tencuit, de culoare cafeniu-deschis, fără ferestre, căci proprietarii refuzaseră să vadă condițiile jalnice de cazare ale servitorilor. În dreapta se întindea un șir de grajduri joase, cu un singur etaj, cuprinzând camerele de locuit și ocupate acum de imense automobile Daimler; la etaj locuiau familiile șoferilor. Aleea se înfunda într-un zid, deasupra căruia se vedeau tremurând în vânt platanii din grădinile cartierului Belgravia. Acest zid umbrea intrarea în casa familiei Quarles. Situată între grădini și aleile rar locuite, căsuța era foarte liniștită. Nu-i deranjau decât sosirea și plecarea mașinilor, iar uneori țipetele unui copil mic.

— Din fericire însă, remarcase Philip, oamenii bogați le dă mâna să-și cumpere mașini care nu fac zgomot. Combustia internă a motorului e unul dintre factorii care contribuie la controlul nașterilor. Ați auzit vreodată de un șofer cu opt copii?

Remiza care adăpostise odinioară trăsurile fusese contopită cu grajdurile într-un singur salon, foarte spațios. Două paravane lăsau impresia că odaia e împărțită. La

intrare, în spatele paravanului din dreapta, se afla o mare parte a salonului, cu scaune și o sfoară, dispuse în jurul căminului. Paravanul din stânga ascundea masa de sufragerie și intrarea într-o mică bucătărie. O scară urca de-a curmezișul unuia dintre pereți spre dormitoare. Perdele de creton galben dădeau iluzia luminii soarelui, care nu pătrundea niciodată prin ferestrele orientate spre nord. În cameră se aflau multe cărți. Deasupra căminului atârna portretul lui Elinor, tânără, pictat de bătrânul Bidlake.

Philip stătea culcat pe sofa cu o carte în mână.

„Raportul domnului Tate Regan despre masculii paraziți pigmei, din trei specii ale peștilor cerativizi, e cu totul remarcabil. În regiunile arctice, *ceratias holbolli*, o femelă lungă cam de vreo douăzeci de centimetri, transportă pe suprafața ventrală doi pești masculi lungi fiecare cam de vreo șase centimetri. Regiunea botului și a bărbiei, la masculii pitici, e atașată permanent unei papile de pe femelă, iar vasele de sânge ale celor doi pești comunică între ele. Masculul nu are dinți; gura îi e inutilă; canalul alimentar a degenerat. La specia *photocarynus spiniceps*, femela, lungă cam de șase centimetri și jumătate, poartă în vârful capului, în fața ochiului ei drept, un mascul, mai lung de un centimetru. La specia *edholychus schimdti*, dimensiunile sunt aproape aceleași ca în ultimul caz, iar femela transportă masculul pigmeu răsturnat pe suprafața bronchiilor interioare.”

Philip lăsa cartea din mână, căută în buzunarul de la piept și își scoase stiloul și carnetul de notițe. „Femelele din specia cerativizilor, scrise el, transportă, lipiți pe trupul lor, masculi parazitari, de dimensiuni pitice. Trebuie subliniată comparația izbitoare cu Walter alergând după Lucy. Cum ar arăta o astfel de scenă într-un acvariu? N-ar fi rău să se ducă împreună cu un prieten, om de știință, care să le arate femelele din specia cerativizilor și soții lor. Crepusculul, peștii, iată un decor perfect.” Era pe punctul să pună din

nou carnetul în buzunar, când îi veni altă idee. Redeschise carnetul. „Să presupunem că-i vorba de acvariul din Monaco; aş descrie Monte Carlo şi întreaga Rivieră prin comparaţie cu monştrii marini de la mare adâncime.” Îşi aprinse o ţigară şi continuă lectura.

Se auzi o bătaie scurtă în uşă. Se sculă şi deschise. Era Elinor.

— Ce după-amiază îngrozitoare! spuse ea şi se lăsă într-un fotoliu.

— Ei, ce noutăţi ai de la Marjorie? întrebă el.

— Niciun fel de noutăţi, suspină ea, şi îşi scoase pălăria. Sărmana, niciodată n-am văzut-o atât de jalnică. Îmi pare sincer rău de ea.

— Ce-ai sfătuit-o să facă?

— Nimic. Ce poate să facă? Ce face Walter? îl întrebă ea. Ai avut ocazia să joci rolul tatălui de categorie grea?

— Să zicem, de categorie mijlocie. L-am convins să vină la Chamford împreună cu Marjorie.

— Serios? Asta-i o adevărată victorie.

— Nu-i chiar o victorie, cum îţi închipui. N-am avut cu cine să mă lupt. Lucy pleacă la Paris sâmbăta viitoare.

— Să sperăm că va rămâne acolo. Sărmanul Walter!

— Da, sărmanul Walter.

— Trebuie să-ţi spun însă ceva despre peştii cerativizi. Îi povesti. Într-o bună zi, încheie el, va trebui neapărat să scriu un *Bestiar* modern. Ce lecţii moralizatoare! Dar, spune-mi. ce face Everard? Eram să uit că l-ai văzut.

— Fireşte, n-ai fi putut să uiţi., spuse ea dispreţuitor.

— Serios? Nu vād de ce.

— Nu? Fireşte că nu vezi de ce.

— M-ai dat gata, spuse Philip cu o umilinţă ironică. Se lăsă tăcere.

— Everard e îndrăgostit de mine, spuse Elinor, în cele din urmă, fără să se uite la soţul ei, şi cu vocea cea mai plată şi mai banală cu putinţă.

— Și e o noutate? Întrebă Philip. Știam că e un vechi admirator.

— Vorbesc foarte serios, continuă Elinor. Foarte serios. Așteptă neliniștită comentariul lui. Răspunsul sosi după o scurtă pauză.

— Asta ar trebui să fie mai puțin amuzant.

Mai puțin amuzant! Nu putea să priceapă? La urma urmei nu era prost. Sau poate că înțelegea și se prefăcea că nu înțelege; sau poate că se bucura în secret că Everard o iubește. Ori poate la mijloc nu era decât indiferența lui care-l orbea. Nimeni nu pricepe ceea ce nu simte. Philip n-o putea înțelege, fiindcă nu simțea ca ea. Era perfect convins că și ceilalți oameni erau înzestrați cu aceeași judecată caldută și cumpătată ca a lui.

— Îmi place totuși, spuse ea tare, cu o ultimă încercare disperată de a stârni în sufletul lui Philip măcar umbra unui sentiment de afecțiune pentru ea. „Dac-ar fi gelos, trist sau furios, aş fi atât de fericită, i-aş fi atât de recunoscătoare!” Îmi place foarte mult, continuă ea cu vocea tare. Are ceva care te atrage. O înflăcărare, o violență...

Philip râse.

— De fapt, e tipul irezistibil al omului cavernelor.

Cu un mic suspin, Elinor se ridică, își luă pălăria și geanta și aplecându-se peste fotoliul soțului ei îl sărută pe frunte, ca și cum și-ar fi luat rămas-bun; se întoarse și, fără să spună un cuvânt, urcă scările spre dormitor.

Philip își reluă cartea. „*Bonnellia viridis*, citi el, e un vierme foarte răspândit în Marea Mediterană. Femela are corpul lung cât o prună, cu un appendice în formă de trompă, bifid la capăt, subțire ca un filament ce se poate contracta ușor, și lung de vreo șaiszeci de centimetri. Masculul e însă microscopic și trăiește în ceea ce se poate numi canalul reproductiv (un *nephridium* modificat) al femelii. Nu are gură și existența lui depinde de ce poate absorbi, ca parazit, prin pereții ciliari ai canalului...”

Philip lăsă din nou cartea jos. Se întrebă dacă n-ar trebui să urce și să vorbească cu Elinor. Era sigur că ea nu se va îndrăgosti niciodată de Everard. Poate însă că n-ar trebui să fie atât de sigur. Elinor păruse cam tulburată. Poate că se așteptase ca el să spună cât de mult o iubește, cât ar fi de nenorocit, de furios dacă ea ar înceta să-l mai iubească. Exact cuvintele pe care aproape că nu le putea rosti. În cele din urmă se hotărî să nu urce. Are să aștepte să vadă ce se întâmplă; are să amâne discuția pe altă dată. Își continuă lectura despre *bonellia viridis*.

Capitolul XXII

Din însemnările lui Philip Quarles

„Astăzi, acasă la Lucy Tantamount, am fost victima unei asociații de idei foarte ciudate. Ca de obicei, Lucy semăna cu tricolorul francez; albastră în jurul ochilor, cu o gură stacojie, iar restul feței de un alb cadaveric, pe fondul părului ei strălucitor și de un negru metalic. Am făcut un fel de glumă. Lucy a râs, a deschis gura, și atunci am văzut că limba și gingiile erau mult mai deschise la culoare decât buzele rujate (am simțit un șoc ciudat și înspăimântător, un fel de groază și de uimire), căci păreau, prin contrast, livide și albe. Apoi fără nicio legătură, am revăzut crocodilii sfinți din grădinile palatului de la Jaipur, când ghidul indian le aruncă bucăți de carne; aveau cerul gurii la fel de alb, de parcă ar fi fost căptușit cu o meșină bej, ușor apretată. Iată așadar cum lucrează mintea omenească! Și mai ai pretenții intelectuale! Poate. Dar ce ocazie nesperată pentru romanul meu. Am să-mi încep cartea cu un astfel de episod. Eroul meu, asemănător lui Walter, o face pe sirena lui, asemănătoare lui Lucy, să râdă și imediat (e îngrozit, deși continuă, poate tocmai din cauza aceasta, să o dorească și mai mult, aproape cu perversiune), are imaginea acelor crocodili dezgustători, pe care îi văzuse cu o lună în urmă în India. Realizez astfel atât nota de straniu, cât și cea de fantastic. Totul devine neverosimil dacă smulgi crusta de banalitate evidentă așternută peste obiceiurile noastre. Fiecare eveniment și obiect conține în sine o infinitate de adâncimi scufundate în alte adâncimi.

Nimic nu e în fond ceea ce pare – sau mai degrabă fiecare lucru seamănă cu milioane de alte lucruri. Toată India i se derulează rapid, ca un film, prin minte, iar ea râde și își arată – ea, ființa frumoasă, pe care o iubește, după care tânjește, pe care o dorește cu pasiune – gingiile și cerul gurii ei de crocodil, oribil de livide.”

„Muzicalitatea ficțiunii. Nu însă în maniera simbolistă, subordonând sensurile sunetului (*Pleuvent les bleus baisers des astres taciturnes*¹⁶⁴, simple grosolănii), ci pe o scară mai mare, în eșafodaj. Meditație asupra lui Beethoven. Schimbarea modurilor, trecerile abrupte. (Nota de majestuos alternând cu cea de glumă, ca, de pildă, în prima mișcare a *Cvartetului în si bemol major*. Nota comică prevestește brusc solemnitățile uimitoare și tragice ale *scherzoului* din *Cvartetul în do diez minor*.) Și mai interesante sunt modulațiile, nu numai de la o cheie la alta, ci și de la un mod la altul. Se anunță o temă, ce e apoi dezvoltată, schimbată, deformată imperceptibil, până ce, încă de recunoscut, se transformă complet. În succesiunea variațiilor, procesul e dus și mai departe. De pildă, acele variații incredibile asupra unei melodii de Diabelli¹⁶⁵. Întreaga gamă a gândurilor și sentimentelor, legată organic cu melodia ridicolă a unui vals oarecare. Cum descrii astea într-un roman? Trecerile abrupte sunt destul de ușoare. N-ai nevoie decât de un număr suficient de personaje, și paralel de acțiuni contrapunctate. În timp ce Jones își omoară nevasta, Smith plimbă căruciorul cu copilul în parc. Alternezi teme. Modulațiile și variațiile sunt mai interesante, deși mult mai dificile. Un romancier reușește să modeleze, redublând situațiile și personajele. Arăți cum mai multe persoane se îndrăgostesc sau mor sau se roagă în feluri diferite – lipsa de asemănare rezolvând aceeași

---

¹⁶⁴ Plouă sărutările albastre ale astrelor taciturne (fr.)

¹⁶⁵ *Antonio Diabelli* (1781-1858), compozitor vienez și editor de partituri muzicale.

problemă. Sau viceversa, oameni asemănători confrunțați cu probleme diferite. Poți astfel să modulezi prin toate aspectele temei tale, să scrii variații în orice număr de moduri diferite. Altă cale: romancierul își poate asuma privilegiul de creator – ca Dumnezeu – și își alege pentru a le examina întâmplările din povestire în aspectele lor variate – emotiv, științific, economic, religios, metafizic etc. Va modula de la un aspect la altul – de la aspectul estetic la cel fizico-chimic al lucrurilor, de la aspectul religios la cel psihologic sau financiar. S-ar putea însă ca astfel autorul să-și impună voința în mod prea tiranic. Aceasta e părerea unora. Dar e oare nevoie ca autorul să fie atât de retras? Părerea mea e că am devenit excesiv de scrupuloși în privința acestor manifestări personale.”

*

„Plasează un romancier într-un roman; va servi ca pretext generalizărilor estetice, care ar putea fi interesante – cel puțin pentru mine. E de asemenea util pentru o experiență. Extrase din opera sa pot ilustra alte căi posibile sau imposibile pentru a scrie o povestire. Și dacă-l pui să povestească ca și tine fragmente din aceeași povestire, poți să faci variații pe această temă. Dar de ce să pui un singur romancier în roman? De ce nu și un al doilea în romanul lui? Și un al treilea în romanul celui de-al doilea? Și așa mai departe, la infinit, ca în reclamele de «Quaker Oats», unde e desenat un quaker ținând în mână o cutie cu fulgi de ovăz, pe care se află desenul unui alt quaker cu altă cutie, cu fulgi de ovăz, pe care se află desenul unui alt quaker cu o altă cutie de ovăz, pe care etc., etc. Cam pe la a zecea imagine ai putea să obții un romancier ce își povestește romanul cu ajutorul simbolurilor algebrice, sau în termeni de presiune arterială, puls, secreția glandelor interne și a duratei reacțiilor.”

*

„Romanul de idei. Caracterul fiecărui personaj trebuie implicat, pe cât e cu putință, în ideile pe care la propagă. Atât timp cât teoriile sunt raționalizări ale sentimentelor, instinctelor și dispozițiilor sufletești, lucrul e posibil. Defectul principal al romanului de idei e că trebuie să scrii despre oameni care au de exprimat idei – ceea ce exclude cam 99 la sută din rasa umană. De aceea, romancierii adevărați și înnăscuți nu scriu astfel de cărți. Eu însă n-am avut niciodată pretenția că sunt un romancier înnăscut.”

*

„Marele defect al romanului de idei e de a fi o combinație artificială. E obligatoriu să fie așa, fiindcă oamenii care pot expune automat noțiuni perfect formulate nu sunt cu totul reali; au ceva cam monstruos, iar conviețuirea cu monștrii devine cu timpul plictisitoare.”

*

„Cred că instinctul de acaparare are mai mulți pervertiți decât instinctul sexual. Cel puțin mie oamenii mi se par mult mai preocupați de bani decât de amorurile lor. Ce meschinărie uluitoare întâlnești tot timpul, mai ales printre cei bogați! Și ce risipă fantastică! Ambele trăsături se găsesc reunite deseori în aceeași persoană. Există apoi avarii, cei care tezaurizează, cei care sunt complet și aproape neîncetat obsedați de bani. Nimeni nu este urmărit tot timpul în același fel de impulsul sexual – pentru că în problemele de ordin sexual poate să existe, bănuiesc eu, o satisfacție psihologică, în timp ce atunci când e vorba de bani ea nu există. Când trupul e sătul, mintea nu se mai

gândește la hrană sau la femei. Dar foamea după bani și obiecte e aproape exclusiv mintală. Aici nu poate să existe o satisfacție fizică. Ea ar explica excesele și perversiunile spiritului de acaparare. Trupurile noastre aproape că silesc instinctul sexual să se comporte firesc. Perversiunile trebuie să devină violente mai înainte ca să poată subjugă tendințele psihologice normale. Când însă e vorba de spiritul de acaparare nu există un organ care să controleze și niciun trup care să fie deviat din circuitul deprinderilor psihologice. Cea mai slabă tendință de perversiune se manifestă imediat. Dar poate cuvântul «perversiune» nu are sens în acest context, căci perversiunea implică existența unei norme de la care deviază. Care e norma de la care deviază spiritul de acaparare? Se presupune că este vorba de o medie perfectă – dar e oare aceasta adevărata normă statistică? M-aș considera oarecum «hipoacaparator», mai puțin interesat în general de bani și de bunuri decât media obișnuită a oamenilor? Illidge ar spune despre mine că fenomenul se datorește în întregime faptului de-a fi crescut într-o lume unde banii se câștigă ușor. E poate, parțial, adevărat. Nu cred însă că în întregime. Gândiți-vă cât de numeroși sunt oamenii născuți bogați, a căror singură preocupare o constituie strângerea banilor. Nu, spiritul meu «hipoacaparator» e atât ereditar, cât și dobândit. În orice caz, nu manifest niciun fel de interes pentru proprietate și nici nu simpatizez sau înțeleg pe cei care au astfel de preocupări. Niciun personaj cu trăsături predominant acaparatoare nu a apărut în vreuna dintre povestirile mele. E un defect, căci oamenii cu spirit de acaparare sunt firește foarte răspândiți în viața de toate zilele. Mă îndoiesc însă că aș putea face interesant un astfel de personaj, dat fiind că pe mine nu mă interesează pasiunea de a acapara. Balzac putea s-o facă; împrejurările și ereditatea îl siliseră să fie foarte preocupat de bani. Dar când un lucru te plictisește, poți deveni și tu plictisitor când

scrii despre el.”

Capitolul XXIII

Masa de scris se afla sub fereastră. Întunecată de aerul plin de fum din Sheffield, o rază de soare, galbenă și vâscoasă, lumina un colț al mesei și o parte din covorul roșu cu flori, Everard Webley scria o scrisoare. Penița îi aluneca iute pe hârtie. Executa totul repede și hotărât.

„Dragă Elinor, scria el, *de profundis clamavi*, adică te chem din adâncurile acestui dormitor dezgustător de hotel și chiar din adâncurile și mai mari ale acestei campanii politice din nordul țării. (Scria I-urile¹⁶⁶, ca și cum litera ar fi fost o coloană – o coloană dreaptă și puternică cu două liniuțe transversale, sus și jos, reprezentând vârful și baza ci. Liniile care tăiau litera I erau trase ferm.) Nu cred însă că mă ascuți. Am avut întotdeauna o mare simpatie pentru sălbaticii care-i trag o bătaie zdravănă zeului lor dacă acesta nu le satisface rugăciunile sau nu răspunde la sacrificii. Anglia așteaptă astăzi ca fiecare zeu să-și facă datoria. Iar dacă nu și-o face, ei bine, cu atât mai rău pentru el, căci are să simtă pe spinare biciul cu nouă cozi. Adorația societății moderne pentru un inefabil îndepărtat, ale cărui acțiuni nu are nimeni dreptul să le critice, mi se pare condamnată. Ce sens are un contract cu cineva, atât timp cât îl poate călca când vrea, fără ca să-i poți cere socoteală? Femeile au ajuns la fel ca zeii. Nu le poți trage la răspundere. N-ai voie să le silești să-și îndeplinească datoria față de cei ce le adoră, sau să-și respecte partea ce le revine în contractul firesc dintre sexe. Eu scriu și implor.

---

¹⁶⁶ În limba engleză, persoana întâi singular, I, se scrie întotdeauna cu majusculă.

Dar, întocmai ca zeul de ultima modă al filosofiilor moderne și al teologiilor cu idei largi, tu nu asculți. Și nu mi se îngăduie să iau măsuri de represalii; e de prost gust să bați zeul care te-a trădat. Nu se practică așa ceva. Te previn, cu toate acestea, că într-o bună zi am să încerc excelente metode de odinioară. Am să pun la cale un fel de răpire a Sabinelor; ce-o să se întâmple atunci cu superioritatea ta inefabilă și distantă? Dacă ai ști cât te urăsc fiindcă mă silești să te iubesc atât de mult! E o nedreptate strigătoare la cer să primești de la mine atâta dragoste, atâta pasiune și să nu dai nimic în schimb! Și nici măcar nu ești aici ca să primești pedeapsa meritată! A trebuit să mă răzbun pe derbedeii care ne tulbură întrunirile. Noaptea trecută am participat la o bătaie zdravănă. Urlete, huiduieli și un cor care cânta *Internaționala*. Dar i-am dat gata. Într-o clipă. A trebuit să învinețesc ochiul unuia dintre conducătorii lor. Nefericitul! Plătea răutățile tale. Era țapul tău ispășitor. Căci, de fapt, luptam împotriva ta. Dacă n-ai fi fost tu, n-aș fi lovit deloc cu atâta sălbăticie, și e probabil că n-aș fi ieșit învingător din încăierare. Așa că, indirect, îți datorez victoria, pentru că îți rămân, cum se cuvine, recunoscător. Dar cu un alt prilej n-am să mai am la îndemână comuniști pe care să mă răzbun. Lupta următoare va fi dusă împotriva adevăratului dușman – adică împotriva ta. Așa că fii atentă, draga mea. Am să încerc să mă abțin și să nu-ți învinețesc un ochi, deși la repezeală nu se știe niciodată ce se poate întâmplă. De ce ești atât de rece, de distantă și de inertă? De ce te ferești de mine? Mă gândesc la tine tot timpul cu insistență. Gândul mă urmărește mereu. E ascuns, ațipit, în locurile și în obiectele cele mai ciudate, gata ca la porunca vreunei asocieri întâmplătoare să se repeadă la mine din ascunzătoarea lui. Mă obsedează ca o conștiință vinovată. Dacă eu...”

Cineva bătu la ușă. Intră Hugo Brockle. Everard se uită la ceas, apoi la Hugo. Expresia îi deveni amenințătoare.

— De ce ai întârziat atât? întrebă el cu o voce îngrozitor de calmă.

Hugo se înroși.

— Nu mi-am dat seama că-i târziu.

Era foarte adevărat. Luase masa de prânz cu familia Upwich, la douăzeci de mile peste landă. Polly Logan stătea cu ei. După masă, bătrânul Upwich împreună cu alții plecaseră să joace o partidă de golf pe terenul din parc. Polly, din fericire, nu juca golf. O invitasese la o plimbare prin pădure, de-a lungul râului. Cum să-și dea seama că trece timpul?

— Îmi pare rău, adăugă el.

— Așa și sper, răspunse Everard, și calmul său trăda o violență ascunsă. Ți-am spus să te întorci la cinci, iar acum e șase și un sfert. Când mă întovărășești în interesul organizației „Englezii liberi”, te afli sub disciplina militară. Ordinele mele trebuiesc ascultate, pricepi? Pricepi? insistă el.

Hugo dădu rușinat din cap.

— Acum du-te și vezi dacă toate aranjamentele pentru întrunirea de astă-seară sunt în regulă. Și nu uita, ce s-a întâmplat să nu se mai repete. Data viitoare n-ai să mai scapi așa ușor.

Hugo închise ușa după el. Deodată, toată furia se șterse de pe fața lui Everard. Credea în eficacitatea metodei de a-și speria din când în când subordonații. Știa că mânia e o armă excelentă, atâta vreme cât nu te lași stăpânit de ea. El nu se lăsa niciodată. Bietul Hugo! Everard zâmbi în sinea lui și își continuă scrisoarea. Peste zece minute Hugo intră din nou și-i spuse că cina era gata. Întrunirea avea loc la opt, trebuiau să mănânce foarte devreme.

*

— Toată trăncăneala asta politică e o prostie, o imensă

prostie, spuse Rampion cu o voce stridentă din cauza enervării. Bolșevicii și fasciștii, radicalii și conservatorii, comuniștii și „Englezii liberi” – de ce dracu se luptă între ei? Vă spun eu. Se luptă ca să decidă cum o să ajungem în iad; cu ajutorul expresului comunist sau al mașinii de curse capitalistă, cu autobuzul individualist sau cu tramvaiul colectivizat, mergând pe șinele controlate de stat. În toate cazurile destinația e aceeași. Toți au să ajungă în iad, toți sunt mânați spre același impas psihologic și spre același faliment social, rezultat al falimentului psihologic. Singura diferență e următoarea: Cum ajungem în iad? Un om cu bun-simț nu are să manifeste niciodată interes pentru astfel de dispute. Pentru un om de bun-simț lucrul cel mai important e iadul, și nu mijloacele de transport folosite pentru a ajunge acolo. Întrebarea care se pune unui om de bun-simț e: Vrem sau nu să ajungem în iad? iar răspunsul e: Nu, nu vrem. Iar dacă acesta e răspunsul, atunci n-are nimic de-a face cu politicienii. Fiindcă ei vor să ne trimeată în iad. Toți, fără excepție... Toți sunt la fel de grăbiți să ne ducă în iad și nu se ceartă decât asupra mijloacelor de transport.

— Unii ne-ar putea duce mai încet decât ceilalți, sugeră Philip.

Rampion făcu un gest indiferent.

— Asta nu poate constitui o diferență apreciabilă. Toți cred în industrializare, într-o formă sau alta, toți cred în americanizare. Gândiți-vă la idealul bolșevicilor. Un fel de Americă, dar o Americă superlativă, cu departamente guvernamentale în locul trusturilor și cu funcționari superiori în locul bogătașilor. Și apoi, idealul celorlalte țări din Europa.

Același lucru, atâta doar că oamenii bogați sunt menținuți. Acolo întâlnești mașinismul și funcționari ai guvernului. Aici mașinile și pe Alfred Mond sau pe Henry Ford. Mașinile pentru a ne duce în iad; la volan bogătașii și

persoanele oficiale. Crezi că o categorie poate conduce mai prudent decât cealaltă? Poate că ai dreptate. Dar nu văd vreo diferență. Și unii și alții se grăbesc. În numele științei, progresului și fericirii omenești! Spun amin! Și apasă pe accelerator. Philip îl aprobă.

— Exact, spuse el. Pun mașina în mișcare. Începe progresul. Dar așa după cum ai spus, direcția probabilă e o prăpastie fără fund.

— Iar singurul lucru despre care le place reformatoilor să vorbească este forma, culoarea, dispozitivul de conducere al vehiculului. Nu pot să înțeleagă idiștii că ceea ce contează e direcția, că am apucat-o pe drumul cel rău și că ar trebui să ne întoarcem – preferabil pe jos și fără această mașină împruțită?

— S-ar putea să ai dreptate, spuse Philip. Nenorocirea e însă că dată fiind lumea existentă, nu te poți întoarce și nu poți să arunci mașina la gunoi. N-o poți face decât exterminând jumătate din rasa omenească. Într-o sută de ani, datorită industrializării, populația lumii s-a dublat. Dacă vrei să scapi de industrializare, trebuie să măcelărești jumătate din femei și bărbați. Ceea ce sub *specie aeternitatis* sau chiar sub *specie historiae* ar putea fi un lucru excelent, ca o problemă de politică practică însă e mai greu de conceput.

— Cu atât mai puțin acum, îi dădu dreptate Rampion. Însă războiul următor și revoluția următoare au să le facă extrem de practice.

— E posibil. Nu trebuie însă să te bazezi pe războaie și pe revoluții. Fiindcă dacă te bazezi pe faptul că ele vor avea loc, poți fi sigur că așa se va întâmpla.

— Vor avea loc în orice caz, spuse Rampion. Progresul industrial înseamnă supraproducție, înseamnă necesitatea obținerii unor piețe noi, înseamnă rivalitate internațională, înseamnă război. Iar progresul mecanic înseamnă o mai mare specializare și standardizare a muncii, înseamnă mai

multe distracții gata făcute pentru marea masă de oameni, înseamnă descreșterea inițiativei și a spiritului de creație, înseamnă mai mult intelectualism și atrofierea progresivă a tot ce e vital și fundamental în natura umană, înseamnă creșterea plictiselii și a neliniștii, și, în cele din urmă, un fel de nebulă individuală care nu se poate termina decât cu o revoluție socială. Fie că te bazezi sau nu pe ele, războaiele și revoluția sunt inevitabile, dacă lucrurile au să meargă mai departe ca până acum.

— Așa că problema se rezolvă de la sine, spuse Philip.

— Numai prin autodistrugere. Când omenirea va fi distrusă, firește că nu mai e nicio problemă. Asta însă mi se pare o soluție deplorabilă. Cred că mai există una, chiar în cadrul sistemului actual. O soluție temporară, în timp ce sistemul e modificat în direcția unei soluții permanente. Rădăcina răului se află în psihologia individului; trebuie deci pornit de acolo, de la psihologia individului. Prima măsură va obliga oamenii să trăiască două vieți, în două compartimente. Într-un compartiment ca muncitor din industrie, în celălalt compartiment ca ființe omenești. Opt ore pe zi ca niște idioți și niște mașini, iar restul de ore ca ființe omenești adevărate.

— Asta se și practică.

— Nici gând. Oamenii trăiesc tot timpul ca niște idioți și ca niște mașini, atât în orele de muncă, cât și în cele libere. Ca niște idioți și ca niște mașini, închipuindu-și că trăiesc ca ființe civilizate, și chiar ca niște zei. Primul lucru ce trebuie făcut e să-i silești să admită că în timpul orelor de lucru sunt niște idioți și niște mașini. „Civilizația noastră, fiind ceea ce este”, e momentul să le spuneți „trebuie să vă petreceți opt ore din cele douăzeci și patru ale zilei, devenind un fel de corcitură între un idiot și o mașină de cusut”. Știu, e foarte neplăcut. E umilitor și dezgustător. Dar asta-i situația. „Trebuie să faceți cum vă spun, altfel întregul eșafodaj al lumii noastre se duce de ripă și-o să

murim de foame. Așa că faceți-vă meseria, idiot și mecanic, și petreceți-vă orele libere ca bărbați și femei adevărați și întregi, de la caz la caz. Nu amestecați cele două vieți, păstrați între ele un zid despărțitor etanș. Importantă e adevărata viață omenească, cea din ceasurile libere „cealaltă fiind o treabă murdară care trebuie îndeplinită. Și nu uitați că munca voastră e murdară orice ai face – afară de măsura în care vă oferă hrana și menține intactă societatea – și e cu totul lipsită de importanță și nesemnificativă pentru adevărata viață umană. Nu vă lăsați înșelați de escrocii cu cuvinte frumoase, care vorbesc despre sfințenia muncii și ajutorul creștin, pe care oamenii de afaceri îl oferă semenilor. Toate-s minciuni. Munca voastră nu-i decât o treabă urâtă și murdară, devenită necesară, din nenorocire, datorită prostiei strămoșilor noștri. Ei au ridicat un munte de gunoaie și voi sunteți obligați să-l demolați, de frica să nu vă ucidă duhoarea lui, să-l demolați din răspuțeri, blestemând tot timpul memoria demenților care v-au silit să îndepliniți această muncă murdară. Nu vă încurajați singuri, pretinzând că o muncă urâtă și mecanică are ceva nobil. Nu are; singura urmare a acestei afirmații și credințe e că umanitatea voastră va ajunge la nivelul muncii voastre murdare. Dacă sunteți convinși că sistemul capitalist vă ajută și că munca e sfântă, o să deveniți niște idioți mecanici în timpul celor douăzeci și patru de ore ale zilei. Admiteți că munca-i murdară, feriți-vă nasul și munciți opt ore, iar apoi concentrați-vă să deveniți în orele de răgaz adevărate ființe omenești. Ființe omenești cu totul reale. Nu cititori de ziare, amatori de jazz sau maniaci ai radioului. Industriașii care pun la dispoziția maselor distracții standardizate și prefabricate se luptă din răspuțeri să facă din voi pe cât e cu puțin, a niște imbecili mecanizați, atât în ceasurile voastre libere, cât și în orele de muncă. Nu-i lăsați. Faceți efortul de a deveni umani.” Iată ce-ar trebui să le spuneți

oamenilor; iată lecția ce-ar trebui predată celor tineri. Convingeți-i pe toți că această mare civilizație industrială e doar o duhoare și că viața adevărată, viața care are un sens poate fi trăită numai în afara acestei civilizații. O să treacă foarte multă vreme până când viața decentă și duhoarea industrială se vor putea împăca una cu alta. Poate că sunt, de fapt, ireconciliabile. Rămâne de văzut, între timp. În orice caz, trebuie să cărăm gunoiul și să suportăm cu stoicism duhoarea, iar în orele libere să încercăm să ducem o viață omenească adevărată.

— E un program bun, spuse Philip. Dar nu cred că ai să câștigi cu el multe voturi la viitoarele alegeri.

— Asta-i nenorocirea, răspunse Rampion, încruntându-se. Au să se coalizeze toți împotriva mea. Căci singurul lucru asupra căruia sunt cu toții de acord - conservatorii și liberalii, socialiștii și bolșevicii - e calitatea excelentă prin ea însăși a duhului industriale și necesitatea standardizării și a specializării oricărei urme de bărbăție sau feminitate, existentă în rasa umană. Ni se cere să manifestăm interes pentru politică. Ei bine, spuse el dând sceptic din cap, să ne gândim la ceva mai plăcut. Uite, vreau să-ți arăt acest tablou. Traversă atelierul și trase un tablou dintr-un maldăr de pânze sprijinite de perete. Privește, spuse el, instalând pânza pe un șevalet. Așezată pe vârful unei coline acoperite cu iarbă și formând punctul culminant al compoziției piramidale, o femeie goală dădea să sugă unui copil. Mai jos, la stânga și în fața ei, stătea ghemuit un bărbat cu spinarea dezgolită, întoarsă spre privitori, iar în dreapta tabloului, se găsea un băiețel într-o poziție asemănătoare. Omul ghemuit se juca cu mai mulți pui de leopard ce ocupau centrul tabloului, puțin mai jos de picioarele femeii; băiețelul privea. Foarte aproape de femeie și umplând mai întreaga parte de sus a tabloului, se găsea o vacă, ținând capul ușor întors și rumegând. Capul și umerii femeii se detașau slab pe corpul cafeniu-deschis al

vacii.

— Un tablou la care țin în mod deosebit, spuse Rampion după o scurtă tăcere. Carnea e bine redată. Nu ești de aceeași părere? Are un fel de înflorire, ceva viu. Dumnezeuule, ce minunat putea să picteze socrul tău carnea în aer liber! Uluitor! Nimeni nu l-a întrecut. Nici chiar Renoir. Aș vrea să am talentul lui. Crede-mă, tabloul ăsta e foarte reușit, continuă el întorcându-se la șevalet. E absolut grozav. Și mai are și alte calități. Simt c-am reușit să prind atât legătura vie dintre figuri, cât și legătura lor cu restul lumii. Vaca, de pildă. Are capul întors și nu vede scena umană. Și totuși simți că există o legătură fericită între ea și oameni, o legătură lăptoasă, rumegătoare, bovin-rumegătoare. oamenii la rândul lor sunt legați de vacă și de leoparzi, de aceștia din urmă însă complet altfel, corespunzând felului direct și specific prin care puii de leopard țin legătura la rândul lor cu oamenii. Da, îmi place.

— Și mie îmi place, spuse Philip. Un astfel de tablou te apără de duhoarea industrială. Râse. — Ar trebui să mai pictezi unul, o completare, reprezentând viața în lumea civilizată. Femeia, într-un impermeabil, se sprijină de o imensă sticlă de Bovril¹⁶⁷ și dă copilașului ei să sugă Glaxo¹⁶⁸. Colina e acoperită cu asfalt. Bărbatul, îmbrăcat într-un costum care costă cinci guinee, dar pe care l-a cumpărat la solduri cu cincizeci de șilingi, stă ghemuit și se joacă, mânuind un aparat de radio. Iar băiețelul, plin de coșuri și rahitic, privește cu mult interes.

— Totul pictat cubist, spuse Rampion, ca să fii sigur că nu mai are niciun fel de viață. Nimic nu egalează arta modernă când e vorba să sterilizeze viața. Fenolul nici nu se compară cu ea.

---

¹⁶⁷ O marcă de extras concentrat de carne.

¹⁶⁸ O marcă de lapte condensat.

Capitolul XXIV

Autogovernarea indienilor sub dinastia împăraților Maurya continuă să reclame săptămâni de-a rândul prezența domnului Quarles la British Museum, cel puțin două zile întregi din șapte.

— Nici nu-mi închipuiam, explică el, că există atât de mult material de cahre te poți folosi.

Între timp, Gladys descoperise că făcuse o greșeală. Distracțiile așteptate cu nerăbdare de la protectorul ei, domnul Quarles, nu se dovedeau mai grozave ca cele pe care și le-ar fi putut permite în compania unor tipi, nu cu mult mai bogați decât el. Se părea că domnul Quarles nu era gata să-și plătească, luxul de a se simți superior. Își dădea aere, dar fără să cheltuiască mulți bani. Pretextul lui, atunci când o ducea la restaurante ieftine sau cumpăra bilete proaste la teatru, îl constituia necesitatea de a se ascunde. Nu-i convenea să fie văzut de o cunoștință în tovărășia lui Gladys; și cum cunoștințele sale aparțineau îmbuibăților care circulau în mașini luxoase de la restaurantul Berkeley la stalurile teatrului de revistă Gaiety, domnul Quarles și Gladys mâncau la Corner House și priveau spectacolul de varieteu de la balconul doi. Aceasta era explicația oficială prin care Sidney Quarles justifica distracțiile pe care i le oferea lui Gladys. Adevăratul motiv însă nu îl constituia necesitatea de a se ascunde, ci aversiunea lui înnăscută de a se despărți de banii gheață. Căci, deși sumele mari erau un fleac pentru el, sumele mici, în schimb, reprezentau foarte mult. Când se punea problema să aducă „îmbunătățiri proprietății” semna cu

inima ușoară, risipind sute și chiar mii de lire. Când era însă vorba să ofere amantei sale, cheltuind câțiva șilingi în plus, un loc mai bun la teatru, o masă mai gustoasă, un buchet de flori sau o cutie de bomboane de ciocolată, devenea pe loc cel mai zgârcit om din lume. Avariția lui îi provoca un fel de puritanism ciudat, care îi influența părerile asupra mai tuturor plăcerilor și distracțiilor ce nu erau de ordin strict sexual. Luând masa în odăile întunecoase și ieftine ale unei „bombe” din Soho, împreună cu o mică funcționară pe care o cucerise, Sidney avea obiceiul (cu toată ardoarea lui Milton condamnând pe fiii lui Belial, și cu toată seriozitatea lui Wordsworth pledând cauza unui trai modest, dar și a unei gândiri superioare), să denunțe pe îmbuibății de la restaurantul Carlton, pe lacomii de la Ritz, care, în mijlocul mizeriei concentrate la Londra, cheltuiau nepăsători pe un dineu în *tete-ă-tete* salariul pe o lună al unui muncitor agricol. Astfel, preferințele sale necostisitoare în privința билетelor de teatru și a restaurantelor încercau să sugereze atât un caracter de înaltă moralitate, cât și o simplă operație diplomatică. Cucerite de acest libertin în vârstă, amantele domnului Quarles erau surprinse să se trezească luând masa cu un profet ebraic și distrându-se în compania unui discipol al lui Cato sau a lui Calvin.

— Când te aude cineva vorbind, s-ar putea crede că ești un sfânt pogorât din cer, spunea Gladys, sarcastic, când Sidney se oprea să-și tragă răsuflarea în mijlocul unei tirade, la restaurantul Corner House, denunțându-i pe cei risipitori și lacomi. Asta-i bună! Râsul ei trăda o ironie feroce.

Domnul Quarles se simțea prost. Era obișnuit să fie ascultat cu respect, ca un zeu din Olimp. Vocea lui Gladys avea ceva sfruntat, revoltător. Lui Sidney nu-i plăcea; de fapt îl alarma.

Își ridică bărbia cu demnitate și dezlănțui un tir de reproșuri peste capul ei.

— Nu-i o problemă de simple pehrsonalități, spuse el răspicat, ci una de principii genehrale.

— Nu văd deosebirea, îi replică Gladys anulând cu o singură lovitură pretențiile solemne ale tuturor filosofilor, moraliștilor, conducătorilor religioși, reformatorilor și utopiștilor de când lumea.

Ceea ce o scotea însă cel mai rău din sărite era faptul că nici în ambianța restaurantului Maison Lyons¹⁶⁹ sau a locurilor proaste de la teatru, domnul Quarles nu renunța la pretențiile și manierele olimpiene. Într-o seară, urcând scările ce duceau la balconul doi, un grup îi bară drumul, prilej pentru domnul Quarles de a-și manifesta zgomotos și legitim indignarea.

— Un adevăhrat scandal, spuse ei.

— Îți vine să crezi că ai luat locuri în loja regală, răspunse Gladys batjocoritor.

Iar când într-un mic local, domnul Quarles se plânse că felia de pește, costând un șiling și patru pence, avea un gust de parc-ar fi venit din Columbia Britanică și nu din Scoția, Gladys îl sfătui să facă o reclamație pe care s-o trimită ziarului *Times*. Dacă se plângea ca un filosof nobil și deziluzionat de superficialitatea politicienilor și de trivialitatea sordidă a vieții politice, Gladys îl invita să trimită o scrisoare ziarului *Times*. Când se dezlănțuia împotriva oribilei doamne Grundy și a lipsei de libertate a englezilor, Gladys îl sfătuia să scrie ziarului *Times*. „Un adevăhrat scandal că nici Sir Edward Grey¹⁷⁰ și nici Lloyd George¹⁷¹ nu au fost vreodată în stahre să vohrbească franțuzește.” Gladys îi indică din nou ziarul *Times*. Domnul Quarles se simțea jignit și ultragiat. Așa ceva nu i se

---

¹⁶⁹ O mare cafenea și restaurant la Londra, cu numeroase sucursale și cu prețuri reduse.

¹⁷⁰ *Edward Grey* (1862-1933), om politic englez, membru al partidului liberal.

¹⁷¹ *David Lloyd George* (1863-1945), om de stat englez, membru al partidului liberal.

întâmplase niciodată. În compania celorlalte amante, conștiința superiorității fusese o stare de fericire senină. Îl adoraseră și îl admiraseră, iar el se simțea ca un zeu. În primele zile Gladys părea să-l adore. La început i se prosternase, însă nu peste mult timp începuse să-și bată «joc de el. Fericirea lui spirituală se spulberase. Dacă n-ar fi avut consolarea carnală pe care specia reprezentată de Gladys i-o oferea, domnul Quarles ar fi epuizat rapid subiectul autoguvernării indienilor sub dinastia împăraților Maurya, și ar fi rămas acasă. În persoana lui Gladys se afla însă un amestec neobișnuit de mare de specii nediferențiate. Atitudinea ei puneă deseori capăt răbdării domnului Quarles. Elementul batjocoritor din persoana lui Gladys îl supăra și îl dezgusta; atracția elementului generic din ea, a întregii specii feminine, a întregului sex, se dovedea însă mai puternică decât repulsia față de acel exemplar individual al sexului. În ciuda ironiilor, domnul Quarles se întorcea la ea. Pretențiile de a cerceta civilizația vechilor indieni deveneau din ce în ce mai imperioase.

Dându-și seama de forța de care dispune, Gladys începu să-i refuze ceea ce i se solicita. Spera ca printr-un șantaj să-l facă mai generos, așa cum firea lui nu părea să fie în mod spontan, întorcându-se după o seară ce-i costase foarte ieftin, mai întâi la restaurantul Lyons și apoi la cinema, Gladys îl împinse furioasă de lângă ea, când domnul Quarles încercă, în taxi, obișnuitele gesturi de dragoste.

— Nu poți să mă lași în pace? îl repezi ea. Spune-i șoferului să meargă întâi la mine acasă și să mă lase acolo.

— Dahr, copilul meu drag! protestă domnul Quarles. Nu-i promisese oare că se întoarce la el acasă?

— M-am răzgândit! Spune-i șoferului.

Gândul că după trei zile de așteptare febrilă avea să-și petreacă seara singur începu să-l chinuie.

— Dahr, draga mea Gladys.

— Spune-i șoferului.
— Ești mult prea crudă, ești prea rea.
— Trimite o scrisoare la ziarul *Times*, dacă nu-ți place, fu răspunsul ei. Am să-i spun chiar eu șoferului.

După o noapte de insomnie și suferințe, domnul Quarles plecă de acasă, de îndată ce se deschiseră magazinele, și îi cumpără un ceas de mână, care-l costă paisprezece guinee.

*

Reclama era pentru o pastă de dinți. Fiindcă desenul reprezenta însă o pereche de tineri dansând fox-trot și arătându-și unul altuia dinții ca perlele, într-un surâs de îndrăgostiți, iar cuvântul începea cu litera *d*, micul Phil citi tară nicio ezitare „dansează”.

Tatăl său râse.

— Șmechere! spuse el. Am crezut că știi să citești.
— Dar dansează, protestă copilul.
— Bine, dar nu asta e scris acolo. Mai încearcă o dată. Îi arată reclama.

Micul Phil privi din nou cuvântul imposibil și se uită lung la desen. Cuplul de dansatori nu-l ajută însă.

— Dinam, spuse el disperat în cele din urmă. Era singurul cuvânt ce începea cu *d* la care se putea gândi în clipa aceea.

— De ce nu dinosaur, fiindcă tot cu *d* începe? râse de el tatăl său. Sau dolicocefal, sau dicotiledon. Micul Phil se simți profund jignit; nu putea suporta să se râdă de el.

— Încearcă iar, dar de data asta fă un efort și citește. Nu ghici.

Micul Phil își întoarse capul.

— Mă plictisește, spuse el.

Vanitatea îl făcea să se opună cu încăpățănare când trebuia să încerce ceva ce nu putea fi dus cu succes la capăt. Domnișoara Fulkes, care credea în învățătura cu

ajutorul convingerii raționale și al consimțământului rațional al elevului (era încă foarte tânără), îi ținuse lecții asupra propriei lui psihologii, cu speranța că băiețelul, dându-și seama de defecte, și le va îndrepta.

— Ai o mândrie greșit înțeleasă, îi spusese ea. Nu ți-e rușine să fii prostuț și să nu știi lucruri simple, dar ți-e foarte rușine când faci greșeli. Preferi să nu faci ceva, decât s-o faci greșit. Asta-i extrem de rău.

Micul Phil dăduse afirmativ din cap.

— Așa e, domnișoară Fulkes, îi răspunsese el cât se poate de logic și înțelegător cu putință. Prefera să nu facă nimic decât să se căznească să întreprindă ceva și să nu reușească. — Mă plictisește, repetă el. Ai vrea să-ți desenez ceva? sugeră, întorcându-se din nou către tatăl său, cu un surâs cuceritor. Era veșnic dispus să deseneze, și desena bine.

— Nu, mulțumesc; aș vrea mai degrabă să-mi citești.

— Dar asta mă plictisește.

— Nu contează. Trebuie să încerci.

— Dar nu vreau să încerc.

— Vreau eu, în schimb, să încerci. Hai.

Micul Phil izbucni în lacrimi. Știa că lacrimile sunt o armă irezistibilă. Și, firește, își dovediră încă o dată efectul.

În celălalt capăt al camerei, Elinor citea o carte, complet absentă la discuția lor; își ridică ochii spre ei.

— Lasă-l în pace, îi strigă ea, dacă plânge are să-i facă rău. Philip ridică nepăsător din umeri.

— Dacă-ți închipui că ăsta-i un mijloc de a educa un copil... spuse el cu o amărăciune pe care ocazia nu o justifica - o amărăciune acumulată treptat în timpul ultimelor săptămâni de tăcere și de ostilitate distantă, de întrebări și reproșuri adresate sieși fără vreun rezultat, o amărăciune care își găsisese acum o expresie aproape lipsită de sens.

— Nu-mi închipui nimic, spuse Elinor cu o voce aspră și

rece. Știu doar că nu vreau să plângă. Îl chemă la ea pe micul Phil și îl luă pe genunchi.

— Ținând însă seama de nenorocirea că e singurul copil, ar trebui neapărat să faci un efort și să nu-l răsfăți.

Elinor își apăsă obrazul de părul copilului.

— Ținând seama că e singurul copil, spuse ea, nu văd de ce nu trebuie tratat ca atare.

— Nu se poate discuta cu tine, spuse Philip. A venit vremea să stabilim un punct de vedere comun, așa încât băiatul să poată fi educat rațional.

— Și cine urmează să-l educe rațional? Întrebă Elinor. Tu? Râse batjocoritor. — După o săptămână te-ai plictisi atât de tare, încât te-ai sinucide sau ai pleca cu primul avion la Paris ca să te întorci peste șase luni.

— Răule! interveni copilul.

Philip se simți cu atât mai jignit, cu cât își dădea seama în ascuns că afirmațiile ei erau adevărate. Idealul unei vieți casnice la țară, plină de mici obligații și legături întâmplătoare cu oamenii, devenea, în ce-l privea, primejdios de absurd. Deși ideea supravegherii educației micului Phil îi părea interesantă, știa că pusă în practică ar fi devenit insuportabil de plictisitoare, își aminti încercările chinute ale propriului său tată de a-i face educația. El s-ar fi comportat la fel. Tocmai din cauza asta Elinor n-ar fi trebuit să o spună.

— Nu-s atât de ușuratic ca un copil, cum îți închipui tu, spuse el, cu demnitate și cu mânie reținută.

— Dimpotrivă, răspunse ea, ești excesiv de serios, ca un adult. N-ai fi în stare să te descurci cu un copil fiindcă nu ești destul de copil. Parc-ai fi una dintre acele îngrozitoare creaturi adulte din *Înapoi la Mathusalem* de Shaw.

— Răule! repetă enervant micul Phil, ca un papagal care nu știe decât un cuvânt.

Primul impuls al lui Philip fu să smulgă copilul din brațele mamei sale, să-l plesnească pentru obrăznicia lui, să-l dea

afară din cameră, apoi să se întoarcă la Elinor și să aibă cu ea o explicație violentă. Obișnuința de a se controla ca un *gentleman*, cât și groaza pe care i-o inspira o asemenea scenă îl determinară să-și păstreze cumpătul. În loc să izbucnească, cum ar fi fost firesc, făcu un efort de voință și, mai mult ca niciodată, se închise ermetic în sine. Păstrându-și demnitatea și durerile înăbușite, se sculă și ieși în grădină prin ușa cu geamuri. Elinor îl privi cum pleacă. Primul impuls fu să fugă după el, să-l ia de mână și să se împace. Dar se stăpâni și ea. Philip dispăru, schiopătând. Copilul continua să se smiorcăie. Elinor” îl scutură ușor.

— Încetează, Phil, spuse ea aproape furioasă. De-ajuns. Încetează numaidecât.

*

Cei doi doctori examinau un clișeu care unui ochi neexperimentat ar fi putut să-i pară fotografia unui uragan în Golful Siamului, o explozie de fum negru în mijlocul norilor, sau doar o pată de cerneală.

— Extrem de clară, spuse tânărul radiolog. Priviți. Arată spre norul de fum. O nouă tumoră foarte vizibilă, la pilor. Aruncă o privire respectuoasă distinsului său coleg, vrând parcă să-l întrebe ceva.

Sir Herbert aprobă.

— E vizibilă, repetă el. Avea un fel de a vorbi ca un oracol; îți dădeai seama că ceea ce spune era întotdeauna și în mod necesar adevărat.

— Nu poate fi foarte mare, dacă ne gândim la simptomele înregistrate până acum. Nici n-a început să vomite.

— N-a început să vomite? exclamă doctorul radiolog, manifestând un interes și o uimire aproape exagerate. Asta ar fi explicația faptului că este atât de mică.

— Ocluzia e ușoară.

— Evident, ar fi cazul să deschidem abdomenul pentru explorare.

Sir Herbert făcu o mică strâmbătură și clătină plin de îndoială din cap.

— Trebuie să ne gândim la vârsta pacientului.

— Adevărat, spuse doctorul radiolog, și se grăbi să-i dea dreptate.

— E mai bătrân decât pare.

— Desigur. Nu-și arată însă vârsta.

— Ei, trebuie să plec, spuse Sir Herbert.

Tânărul radiolog se repezi spre ușă, îi dădu pălăria și mănușile și îl escortă personal până la limuzina Daimler care aștepta. Întorcându-se în birou privi din nou radiografia plină de pete și nori cenușii.

„O dezvoltare remarcabil de reușită”, își spuse el cu satisfacție și, întorcând radiografia, scrise pe spatele ei câteva cuvinte cu creionul.

„Domnul J. Bidlake. Imaginea stomacului după ce a fost tratat cu bariu. O nouă tumoră la pilor; mică, dar foarte clară. Radiografia a fost...” Se uită la calendar ca să vadă data, o scrise pe radiografie și o puse apoi în fișier pentru alte ocazii.

*

Bătrânul servitor o anunță pe vizitatoare, apoi se retrase, închizând în urma lui ușa atelierului de pictură.

— Ei, John, spuse Lady Edward, traversând camera spre el. Cum te simți? Am auzit că ai fost bolnav. Sper că nu e nimic serios.

John Bidlake nici măcar nu se ridică să o primească. Îi întinse mâna din fundul fotoliului în care-și petrecuse toată ziua, meditănd plin de spaimă pe tema vieții și morții.

— Cei cu tine, sărmanul meu John? exclamă Lady

Edward, așezându-se alături. Pari foarte abătut și nenorocit. Ce s-a întâmplat?

John Bidlake clătină din cap.

— Dumnezeu știe, spuse el.

Cuvintele vagi și profesionale ale lui Sir Herbert despre „o ușoară ocluziune în apropierea pilorului” îi treziseră de bună seamă bănuieli și știa desigur despre ce e vorba. Fiul, său Maurice nu murise oare de aceeași boală acum cinci ani în California? Știa, dar nu voia s-o destăinuie. O dată rostită, teribila amenințare devenea și mai îngrozitoare, și mai irevocabilă. În plus, nu trebuia niciodată să recunoști faptul că ești conștient că ți se va întâmpla ceva rău, căci atunci soarta ar avea, ca să spunem așa, un tipar pe care să muleze evenimentele. Există întotdeauna un fel de șansă imposibilă că răul nu se va produce, dacă nu-ți exprimi în cuvinte presimțirile funeste. Tainele religiei intime a lui John Bidlake erau la fel de obscure și de paradoxale ca oricare dintre tainele credințelor ortodoxe „theolatre”, despre care îi plăcea lui să-și bată joc.

— De ce nu te-ai dus la un doctor? Vocea lui Lady Edward suna ca o acuzare, căci cunoștea prejudecățile ciudate ale prietenului ei împotriva doctorilor.

— M-am dus, răspunse el iritat, știind că și ea era la curent. Mă crezi prost? Toți doctorii sunt însă niște șarlatani. M-am dus la unul care are și un mic titlu de noblețe. Crezi că știe ceva mai mult decât ceilalți? Mi-a spus într-un jargon de șarlatan ceea ce eu i-am spus pe șleau: „E ceva în neregulă cu stomacul”. Escroc idiot! Ura lui față de Sir Herbert și față de toți doctorii îl făcuse să iasă pentru un moment din starea de apatie.

— Trebuie să-ți fi spus totuși ceva, insistă Lady Edward.

Cuvintele ei îl făcură să se gândească din nou la acea „ușoară ocluziune în direcția pilorului”, la boală, la durere și la apropierea insidioasă a morții. Bidlake fu covârșit din nou de un sentiment cronic de nefericire și spaimă.

— Nimic important, spuse el, ferindu-și privirea.

— Atunci poate că nu e ceva într-adevăr serios, sugeră Lady Edward, încercând să-l încurajeze.

— Nu, nu. Optimismul ei ușuratic păru bătrânului pictor un ultragiu. Nu voia să se dea pe mâna sorții, formulând îngrozitorul adevăr. Dorea însă, în. același timp, să fie tratat ca și când adevărul ar fi fost rostit. Tratat cu milă și cu seriozitate. E rău, e foarte rău, insistă el.

Se gândea la moarte; moartea sub forma unei vieți noi, crescând treptat în stomacul său, ca un embrion în pântecul unei femei. Singurul lucru proaspăt și activ în trupul său bătrân, singurul lucru care înflorește cu o vioiciune și o vitalitate mereu crescândă era moartea.

Pe pereții atelierului, de jur împrejur, atârnavă mărturii fragmentare ale vieții lui John Bidlake. Două mici peisaje pictate în grădinile Pincio pe vremea când Roma încetase tocmai de a mai aparține Papei, o vedere cu clopotnițe și cupole, surprinsă printre stejari, câteva statui, proiectându-și siluetele pe cer. Alături, fața unui satir, obraznică și bărboasă – portretul lui Verlaine. O scenă de stradă din Londra, cu birje, pălării înalte și fuste lungi, ridicate ușor de la pământ. Trei schițe ale lui Mary Betterton, durdulie și cu tenul strălucitor, acum treizeci de ani. Și Jenny, cea mai splendidă dintre modele, culcată goală pe un scaun lung de plajă, cu o fereastră în spate, nori albi în fund și o vază cu trandafiri pe pervazul ferestrei; o imensă pisică persană albastră se întinsese ca un leu heraldic pe trupul ei alb, și dormita cu labele vârâte între sânii ei mici și rotunzi.

Lady Edward fu bucuroasă să schimbe subiectul discuției.

— Lucy tocmai a plecat azi cu avionul la Paris, începu ea.

Capitolul XXV

„Quai Voltaire

Atmosfera e foarte agitată, am uitat să-mi pun tampoanele *Quies* în urechi și timp de două ore și jumătate am trăit într-un zgomot infernal. Mă simțeam extrem de obosită și în consecință, dragă Walter, cam sentimentală și *sola-sola*. De ce nu ești aici să mă consolezi de tristețea insuportabilă a acestei superbe seri pe care o văd prin fereastra mea? Luvrul, Sena, cerul de un verde sticlos, lumina soarelui și umbrele catifelate mă fac să izbucnesc în lacrimi. Și nu numai decorul. Brațele, mânecile capotului, mâna care scrie și chiar degetele de la picioare, goale fiindcă am lăsat papucii să cadă – e îngrozitor, îngrozitor. Fața mea reflectată în oglindă, umerii mei, trandafirii portocalii, peștele chinezesc auriu ca să se asorteze cu trandafirii, perdelele pictate de Dufy¹⁷² și toate celelalte – ei da, absolut toate, fiindcă totul e la fel de frumos și de extraordinar, chiar și lucrurile anoste și urâte – sunt prea greu de suportat. Prea greu. Nu mai pot și, pe deasupra, nu mai vreau. O pauză de cinci minute. Iată de ce i-am telefonat lui Rene Tallmant să vină să bea un cocteil la mine și să mă scoată în lume, undeva într-un loc amuzant, *malgre*¹⁷³ durerea mea de cap. Pur și simplu, nu vreau să mă las terorizată de univers. Îl cunoști pe Rene? E un om scund, aproape divin. Aș fi vrut să Fi fost și tu aici. Trebuie

---

¹⁷² *Raoul Dufy* (1877–1953), pictor, ilustrator și decorator francez.

¹⁷³ Cu toată (fr.).

să mă duc să mă îmbrac. A toi¹⁷⁴, Lucy.”

„Quai Voltaire

Scrisoarea ta m-a plictisit. Cum te mai vaiți! Și nu este foarte măgulitor să fii numită o otravă în sânge. E ca și cum ți s-ar spune că ești o crampă stomacală. Dacă nu poți să scrii ceva mai inteligent, nu mai scrie deloc. *Quant a moi, je m’amuse. Pas follement.*¹⁷⁵ Destul însă, te asigur. Piese de teatru sunt mai toate proaste, dar îmi plac. Sunt încă destul de copilăroasă ca să mă las antrenată de niște subiecte idioate. Îmi cumpăr rochii; ce deliciu! În oglinzile de la Lanvin m-am adorat singură. Pe de altă parte, vizita la muzee e o distracție depășită. Totuși, nu dansez. Ar fi ceva dacă viața ar semăna cu un dans în brațele unui profesionist. Dar nu e. Și dacă ar fi, îndrăznesc să spun, aş avea chef de plimbare. Serile ni le petrecem bătând cârciumile din Mont Parnasse, în mijlocul unei hoarde de americani, polonezi, estonieni, români, finlandezi, letoni, laponi, vienezi etc., etc., toți (Doamne ajută!) artiști. Ce-ar fi să înființăm o asociație pentru desființarea artei? Parisul mă face s-o doresc din tot sufletul. Aș mai fi voit să cunosc mai mulți heterosexuali, ca să mai schimb atmosfera. Nu-mi plac *ni les tapettes, ni les gousses*¹⁷⁶. Și de când Proust și Gide i-au făcut să fie la modă, nu-i mai vezi decât pe ei în acest oraș plicticos. Toată respectabilitatea mea engleză iese la iveală! A ta, L.”

„Quai Voltaire

---

¹⁷⁴ A ta (fr.).

¹⁷⁵ În ce mă privește, mă distrez. Nu grozav (fr.).

¹⁷⁶ Nici pederastia, nici lesbienele (fr.).

De data asta, a ta scrisoare îți face într-adevăr onoare. (Singura mea poezie, și încă din întâmplare. Destul de bună, cu toate acestea.) De ce nu pricep oamenii că atunci când te simți nenorocit sau fericit în dragoste, totul e numai o problemă de modă? A fi nefericit ca un poet e un clișeu vechi, și pe deasupra în engleză nici rimele nu constituie o justificare. *Cuore-dolore-amore*; în italiană nu poți scăpa de ele. Nici în germană; *Herz* trebuie să simtă *Schmerz*, iar *Liebe* e un sentiment inevitabil plin de *Triebe*¹⁷⁷. În engleză nu. Nu există nicio durere legată de dragostea engleză; numai *gloves* și *turtle doves*¹⁷⁸. Iar singurele lucruri care, după legile poeziei, merg direct la inima englezului sunt *tarts* și *amorous arts*¹⁷⁹. Și, te încredințez, îți petreci mult mai bine timpul dacă te gândești la aceste subiecte, decât dacă ți se spune cât e cineva de nenorocit, de gelos, cu câtă cruzime a fost înșelat și multe alte prostii. Aș vrea ca idiotul ăsta de Rene s-o înțeleagă. Din nenorocire, *coeur* rimează cu *douleur*, iar el e francez. Devine aproape la fel de agasant ca și tine, sărmanul meu Waiter. Sper însă că ți-ai schimbat caracterul. Te iubesc, L.”

„Quai Voltaire

Sufăr de o plictiseală puternică și rece, iar scrisoarea ta nu m-a consolât decât momentan. Parisul e, într-adevăr, oribil de deprimant. Aș vrea să plec cu avionul oriunde, numai că nu știu unde. Azi a venit să mă vadă Eileen. Intenționează să-l părăsească pe Tim, fiindcă insistă să stea culcată în pat goală în timp ce el dă foc la ziare deasupra și lasă să cadă pe ea cenușa fierbinte. Sărmanul Tim! Mi se

¹⁷⁷ *Herz*, inimă; *Schmerz*, durere; *Triebe*, instincte, porniri (germ.).

¹⁷⁸ *Gloves*, mănuși; *Turtle doves*, turturele (engl.).

¹⁷⁹ *Tart*, plăcintă; (argotic), cocotă; *amorous arts*, arta de face dragoste (engl.).

pare răutăcios să-l lipsești de plăcerile lui simple. Lui Eileen însă îi e frică să nu fie prăjită pe grătar. A fost furioasă pe mine că am izbucnit în râs și nu m-am arătat mai compătimitoare. Am luat totul ca o glumă. Ceea ce și este. Și încă una nevinovată. Căci, ce-i drept, ca și regina Angliei, noi nu ne distrăm. Cum te urăsc că nu ești aici să mă amuzi! Poți ierta orice, în afară de absența cuiva. Walter, deși nu te iert că-mi lipsești, îți spun totuși la revedere. Astă-seară am o *envie*¹⁸⁰ pentru tine, pentru mâinile tale pentru buzele tale. Tu nu? Ții minte? L.”

„*Quai Voltaire*

Așadar, Philip Quarles urmează să se stabilească la țară și să devină ceva între Mrs. Gaskell¹⁸¹ și Knut Hamsun¹⁸². Asta e deci... E bine că cineva mai poate avea iluzii. În orice caz, nu se poate plictisi în satul lui mai rău decât mă plictisesc eu aici. Ce limitate sunt distracțiile! Aseară, împreună cu Tim și Eileen, care par să se fi împăcat, am mers să vedem focurile de artificii, apoi la unul dintre acele localuri unde plătești o sută de franci pentru privilegiul de-a privi niște orgii (cu măști pe față – singurul lucru nostim), și dacă ai chef, să și participi. O lumină scăzută, ca la biserică, cămăruțe foarte mici, separate, divane și o largă desfășurare promiscuă de ceea ce francezii numesc *amour*. Bizară și grotescă, deși teribil de deprimantă și atât de *medicală*. Un fel de amestec între clovni foarte proști și o sală de operație. Tim și Eileen au insistat să rămân. Le-am spus că prefer să fac o vizită la morgă și i-am lăsat acolo. Sper că s-au distrat. Dar ce plictiseală, ce plictiseală

¹⁸⁰ Dorință, poftă, dispoziție (fr.).

¹⁸¹ *Elisabeth Gaskell* (1810–1865), romancieră engleză. A descris în romanele ei viața în satele din Anglia.

¹⁸² *Knut Hamsun* (1859–1952), scriitor realist norvegian. A primit în anul 1920 Premiul Nobel pentru literatură.

disperată și nesfârșită. Mi-am închipuit totdeauna că Heliogobal¹⁸³ era un tânăr foarte rafinat. Acum însă am înțeles ce-l distra și mi-am dat seama că trebuie să fi avut o minte de copil mic, cu totul infantilă. Din nenorocire, în unele probleme sunt complet matură. Săptămână viitoare, am de gând să plec la Madrid. Precis că are să fie groaznic de cald. Mie însă îmi place canicula. Într-un cuptor simt că înfloresc. (Un fel de destăinuire semnificativă în privința moralității mele speciale, nu?) De ce nu vii cu mine? Vorbesc serios. Sunt convinsă că poți pleca. Asasinează-l pe Burlap și vino să faci pe excursionistul à la Maurice Barres¹⁸⁴ *Du sang, de la volupte et de la mort*. Momentan mă simt oarecum însetată de sânge. Spania mi s-ar potrivi. Între timp am să mă interesez când e sezonul luptelor cu tauri. Arena te scârbește, și chiar setea mea de sânge nu este atât de aprinsă încât să mă bucur văzând cai de birjă cu mașele scoase. Spectatorii sunt însă minunați. Douăzeci de mii de *frissons*¹⁸⁵ sadici și simultani. Cu totul remarcabil. Trebuie neapărat să vii, scumpul meu Walter. Spune da. Insist. Lucy.”

„Quai Voltaire

A fost prea drăguț din partea ta, dragă Walter, să faci imposibilul să vii în Spania. Aș fi dorit, măcar o dată, să nu fi luat prea în serios *envie-ul* meu de moment. Madridul a ieșit din discuție cel puțin deocamdată. Dacă am să mă răzgândesc, te anunț. Între timp, rămân la Paris. În grabă. L.”

---

¹⁸³ *Heliogobal* (205–222), împărat roman, celebru prin viața sa desfrânată.

¹⁸⁴ *Maurice Barres* (1862–1923), scriitor francez. Notele sale de drum din Spania au fost publicate sub titlul *Despre sânge, voluptate și moarte*.

¹⁸⁵ Fiori (fr.).

Capitolul XXVI

Din însemnările lui Philip Quarles

„L-am găsit pe Rampion posac și enervat, fără motiv, și în consecință de un pesimism foarte liric și violent «Dau încă zece ani de viață condițiilor actuale», a spus el după ce a trecut în revistă ororile lumii moderne. «Va urma apoi cea mai înfiorătoare și mai sângeroasă explozie care a existat vreodată.» A profetizat războiul între clase, războiul între continente, fărâmițarea definitivă și catastrofală a societății noastre, deja îngrozitor de instabilă. «Nu este o perspectivă prea plăcută pentru copiii noștri, am spus eu. Noi cel puțin am profitat de aproape treizeci de ani, pe când ei au să crească doar pentru a apuca Judecata de apoi.» «N-ar fi trebuit să-i aducem pe lume», a răspuns el. Am pomenit de acei melanezieni despre care a scris Rivers¹⁸⁶, care au refuzat să mai facă copii după ce albi i-au jefuit de religia și civilizația lor tradițională. «Același proces a avut loc și în Occident, am spus eu, dar mai lent. Nu o sinucidere bruscă a rasei, ci o descreștere treptată a nașterilor. Treptată, fiindcă în cazul nostru otrava civilizației moderne a infectat mai lent oamenii. Procesul ține de mult, dar noi de-abia acum am început să ne dăm seama că suntem otrăviți. Iată de ce am încetat să mai dăm viață copiilor. Suferințele melanezienilor au fost ucise brusc, așa că nu și-au mai putut da seama ce se petrece cu ei. Atunci au hotărât, aproape de la o zi la alta, că rasa lor nu mai merită să

---

¹⁸⁶ *William Halse Rivers* (1864–1922), psiholog, fiziolog și antropolog englez.

trăiască» «Otrava nu mai e lentă, ea acționează din ce în ce mai rapid.» «Ca și în cazul arsenicului, efectele sunt cumulative. După un timp oarecare începi să galopezi spre moarte.» «Nașterile s-ar fi rărit considerabil dacă oamenii și-ar fi dat seama. Asta e, copiii noștri vor trebui să se descurce singuri.» «Iar între timp, am spus eu, trebuie să ne purtăm ca și cum lumea noastră ar ține la infinit – învățându-i bunele maniere, gramatica latină etc. Tu ce faci cu copiii tăi?» «Dac-ar fi după mine nu i-aș învăța nimic. I-aș lăsa de capul lor, la țară, la o fermă, și le-aș spune să se distreze. Și, dacă nu reușesc să se distreze singuri, le-aș da otravă de șoareci.» «Cam utopic, ca program de educație, nu?» «Știu! Blestamații trebuie să ajungă savanți și *gentlemen-i*, dă-i naibii! Acum douăzeci de ani m-aș fi opus să-i las să devină *gentleman-ii*. Mi-aș fi crescut copiii ca pe niște țărani. Clasele care muncesc au devenit la fel de rele ca și celelalte. Nu-s decât o proastă imitație a burgheziei și în unele cazuri și mai rele decât originalul. Așa că, la urma urmei, copiii mei sunt crescuți ca *gentlemen-i*. Și ca savanți. Ce tâmpenie!» Mi s-a plâns că ambii lui Copii au o pasiune pentru mașini – automobile, trenuri, aeroplane, radiouri... «E o boală molipsitoare, ca și variola. Pasiunea pentru moarte plutește în aer. O respiră și se contaminează. Încerc să-i conving să le placă altceva. Nu vor să mă asculte. Nu-i interesează decât mașinile. S-au contaminat de pasiunea morții. Ca și cum tineretul ar fi foarte hotărât să ducă lumea de râpă – mai întâi s-o mecanizeze până ajunge la pragul nebuniei, apoi la cel al crimei. N-au decât, proștii dracului! E umilitor însă, teribil de umilitor ca ființele omenești să aducă lucrurile în halul ăsta. Viața ar fi putut fi atât de frumoasă, dacă oamenii ar fi vrut. Da, odinioară viața a fost frumoasă, cred eu. Acum însă a ajuns o isterie, o moarte violent galvanizată, iar oamenii, prin salturi dezordonate ca și printr-un tărăboi infernal, încearcă să se convingă că, de fapt, nu e vorba de

moarte, ci de cel mai violent fel de viață cu putință. Gândește-te, de pildă, la New York! la Berlin! Ferească Dumnezeu! Lasă-i să se ducă dracului, dacă așa vor. Mie nu-mi pasă.» Nenorocirea e însă că în realitate îi pasă.”

*

„De când i-am citit pe Alverdes¹⁸⁷ și pe Wheeler¹⁸⁸ am ajuns la concluzia că romancierul pe care vreau să-l descriu trebuie să fie un zoolog amator. Sau mai bine, un zoolog de profesie care scrie un roman în timpul liber. Concepția sa va fi strict biologică. O să treacă tot timpul de la cultul termitelor la saloane și fabrici, și invers. O să ilustreze viciile omenești amintind pe cele ale furnicilor care își neglijează noii-născuți de dragul băuturii ametoitoare produse de paraziții care le cotropesc cuibul. Eroul și eroina își vor petrece luna de miere lângă un lac unde corlele și rațele vor ilustra toate aspectele apropierei amoroase și ale căsătoriei. Observând ordinea obișnuită și aproape sfântă a loviturii cu ciocul, care domnește printre găinile din țarcul său – găina A dă cu ciocul în capul găinii B, fără să primească în schimb și ea lovituri, găina B dă cu ciocul în capul găinii C și așa mai departe – politicianul va reflecta asupra ierarhiei catolice și fasciste. Masa informă de șerpi ce se acuplează va reaminti libertinului orgiile ale. (Pot chiar să-mi închipui o scenă destul de nostimă cu un fel de Spandrell, exprimând în folosul unei tinere femei, nevinovată și idealistă, morala ce se degajă din petrecerea tandră a unor șerpi.) Naționalismul și pasiunea religioasă a burgheziei pentru proprietate vor fi ilustrate de lupta feroce și disperată dusă de pitulicea masculă pentru a-și apăra teritoriul ei. Și-așa mai departe. S-ar putea realiza ceva

---

¹⁸⁷ *Paul Alverdes* (1897–1979), scriitor și critic literar german.

¹⁸⁸ *William Norton Wheeler* (1865–1937), zoolog american, cunoscut prin lucrările sale asupra laxonomiei și ecologiei furnicilor.

ciudat și foarte amuzant din asta.”

*

„Un lucru pe care ți-l amintești mai greu e că meritul unui om într-un domeniu nu constituie o garanție a meritului său în altul. Matematica lui Newton nu dovedește cu nimic valoarea teologiei sale. Faraday avea dreptate în privința electricității, dar nu și în privința Sandemanismului¹⁸⁹. Platon scria minunat; iată motivul pentru care oamenii continuă să creadă în filosofia lui primejdioasă. Tolstoi era un excelent romancier, dar aceasta nu trebuie să ne împiedice să-i considerăm ideile despre morală altfel decât complet detestabile, sau să avem altceva decât dispreț pentru estetica, sociologia și religia sa. În cazul oamenilor de știință și al filosofilor această incapacitate în afara domeniului lor propriu-zis de activitate nu surprinde. De fapt e aproape inevitabilă, căci e izbitor faptul că dezvoltarea exagerată a funcțiilor pur mintale duce la atrofierea tuturor celorlalte. Astfel se explică infantilismul notoriu al profesorilor și simplitatea ridicolă a rezolvărilor pe care le oferă problemelor vieții. Același lucru e adevărat și pentru specialiștii în spiritualitate. Adâncă prostie a oamenilor cuvioși și puerilitatea lor. Într-un artist există însă o specializare mai redusă, o dezvoltare mai puțin unilaterală; în consecință artistul s-ar cuveni să aibă mai mult bun-simț de ordin general decât omul de știință care nu vede decât unele aspecte ale vieții; artistul n-ar trebui să aibă zone oarbe și nici să împărtășească prostiile filosofilor și ale sfinților. Iată de ce Tolstoi nu poate fi iertat în niciun caz. Instinctiv te încrezi în el mai mult decât te-ai încrede într-un specialist intelectual sau spiritual. Iar el își pervertește cele mai profunde instincte, devenind la fel de

---

¹⁸⁹ Politică de reconciliere între triburile din India, dusă de guvernatorul englez *Sir Robert Graves Sandeman* (1835-1892).

idiot și de primejdios ca și Sfântul Francisc de Assisi sau ca moralistul Kant (vai, acele imperative categorice! Ca să nu mai pomenesc că singurul lucru care-l mai scotea din apatie pe bătrânul filosof erau fructele glasate!), ori ca Newton teologul. Ajungi să te îndoiești chiar de acei despre care îți închipui că au probabil dreptate. Rampion, de pildă. Un artist extraordinar. Dar are oare dreptate în părerile lui despre lume? Din păcate, concepțiile lui nu derivă din calitatea superlativă a picturii și a scrisului său. Două lucruri mă fac să am încredere în părerile lui asupra problemelor vieții. În primul rând, niciunul dintre cunoscuții mei nu duce o existență mai satisfăcătoare decât a lui. Are o viață plină de mulțumire pentru că trăiește mai realist decât alții. Mi se pare că Rampion ține seama de toate faptele (pe când alții se feresc de ele, sau încearcă să simuleze că faptele neplăcute din viață nu există, sau n-ar trebui să existe), apoi încearcă să-și adapteze felul de viață cu faptele și nu încearcă să forțeze faptele sau să le adapteze la o idee preconcepută asupra unui fel de viață (ca acești imbecili de creștini, de intelectuali, de moraliști și de afaceriști pricepuți). În al doilea rând, mă bazez pe judecata lui deoarece foarte multe dintre părerile lui coincid cu ale mele, ceea ce, lăsând la o parte vanitatea, e un semn bun, căci am pornit din puncte atât de depărtate, de fapt, de la poli opuși. Părerile asupra cărora doi adversari cad de acord (căci suntem adversari, în fond și de la început) au toate șansele de a fi îndreptățite. Deosebirea capitală dintre noi e din păcate aceea că părerile lui derivă dintr-o experiență de viață, în timp ce ale mele, în general, sunt speculații. Ca și el mă îndoiesc de intelectualism; și nu cred, din punct de vedere intelectual, în eficacitatea vreunei teorii științifice sau filosofice, a vreunui principiu moral abstract; și aceasta în baza unor criterii științifice, filosofice și abstract morale. Problema pentru mine e de a transforma scepticismul izolat și intelectual într-un fel de

viață armonioasă și generală.

Calea oricărui intelectual, dacă își continuă drumul destul de mult timp fără să se abată de la el, se încheie prin înțelegerea acelor fapte evidente, de la care neintelectualii nu s-au clintit. Tema e dezvoltată de Burlap într-unul dintre acele articole ale sale, vâscoase și vomitante. Și e mult adevăr în el, în ciuda faptului că Burlap e autorul. (Am revenit printre personalități. Omul demn de disprețuit poate avea păreri valoroase, așa cum în alte privințe un om demn de admirație poate avea păreri detestabile. Și bănuiesc, printre altele, că eu aparțin primei categorii – deși, sper, nu atât de complet ca Burlap, și într-un fel diferit.) Firește, mulți intelectuali nici nu ajung să înțeleagă faptele evidente. Rămân înțepenii într-o încredere patetică în raționalism, în supremația absolută a valorilor mintale și a voinței complet lucide. Trebuie să mergi, de exemplu, mai departe decât cei din secolul al XIX-lea, cel puțin atât de departe ca Protagoras și Piron, mai înainte de a te întoarce la lucrurile evidente, la care neintelectualii au rămas întotdeauna. Trebuie să te grăbești să explici că acești neintelectuali nu reprezintă plebea modernă, care citește reviste, ascultă muzică de jazz, se preocupă de câștigarea banilor și se bucură de îngrozitoare distracții moderne. Nu, asta nu ar însemna un compliment adus afaceriștilor lipsiți de scrupule sau oamenilor incuți. Căci în ciuda prostiei, lipsei de gust, a vulgarității și a infantilismului (sau poate tocmai din cauza acestor defecte), nu aceștia sunt neintelectualii de care vorbesc. Ei sunt convinși de principala axiomă intelectuală, și anume, că există o superioritate intrinsecă a vieții cerebrale, conștiente și voluntare asupra vieții fizice, intuitive, instinctive și emotive. Întreaga civilizație modernă se bazează pe ideea că funcția specializată care condiționează poziția unui om în societate e mai importantă decât omul întreg, sau, mai degrabă, că ea constituie omul întreg, tot restul fiind lipsit

de importanță sau chiar (întrucât partea fizică, intuitivă, instinctivă și emotivă din om nu contribuie în mod apreciabil la câștigul banilor sau la parvenirea într-o lume industrializată) nociv și silnic. Inculții din societatea noastră modernă și industrializată au toate defectele intelectualului și niciuna dintre calitățile lui compensatoare. Neintelectualii la care mă gândesc sunt ființe foarte diferite. Ați mai putea întâlni câțiva dintre ei în Italia (deși probabil că fascismul i-a transformat între timp pe toți în imitații proaste de americani și prusieni); puțini poate în Spania, în Grecia, în Provența. Nicăieri în altă parte, în Europa modernă. Probabil că acum trei mii de ani erau destul de mulți. Însă eforturile combinate ale lui Platon și Aristotel, Iisus, Newton și ale marii finanțe i-au transformat pe descendenții lor în burghezia și proletariatul modern. Lucrul evident la care intelectualul se întoarce, dacă ajunge până la el, nu e firește același și pentru un neintelectual. Pentru aceștia din urmă lucrul evident e viața însăși, iar lucrul evident regăsit la capătul drumului nu-i decât ideea acestei vieți. Nu sunt mulți cei care pot pune carne și oase pe o idee, transformând-o în realitate. Intelectualii care, ca Rampion, nu au nevoie să se întoarcă la lucrurile evidente, tocmai fiindcă au crezut în ele și au trăit pe baza lor, ducând paralel și o viață spirituală, sunt încă și mai rari.

Compania lui Rampion mă cam indispune, căci mă face să înțeleg marea prăpastie care desparte conștiința lucrurilor evidente de trăirea Tor efectivă. Și vai, câte greutateai ai de întâmpinat când vrei să treci acea prăpastie! Înțeleg acum de ce marele farmec al vieții intelectuale – viața devotată erudiției, cercetărilor științifice, filosofiei, esteticii, criticii – constă în ușurința ei. E o substituie de simple scheme intelectuale în locul complexităților realității; o substituie a morții calme și oficiale în locul frământatelor clipe ale vieții. E incomparabil mai ușor să știi multe, să spunem, în domeniul istoriei artei și să ai cele mai

adânci idei asupra metafizicii și sociologiei, decât să cunoști personal și intuitiv amănunte despre cei din jurul tău, să ai legături mulțumitoare cu iubitele și prietenii tăi, cu nevasta și copiii tăi. Viața e mult mai grea decât limba sanscrită, chimia sau științele economice. Viața intelectualului e un joc de copii; iată de ce intelectualii tind să devină puerili, apoi imbecili și, în sfârșit, așa cum demonstrează limpede istoria politicii și industriei din ultimele secole, țicniți, cu idei criminale sau fiare. Funcțiile refulate nu mor, ci se deteriorează, se gangrenează, se întorc la primitivism. Între timp însă e mult mai ușor să fii un intelectual pueril, un țicnit sau o fiară decât să fii un om matur, echilibrat, iată de ce (printre alte motive) se simte și o atât de mare nevoie de educație superioară. Goana după cărți și universități e ca o goană după băutură. Oamenii vor să înece în alcool înțelegerea greutăților de a trăi decent în această lume contemporană grotescă, și vor să uite propria lor incapacitate deplorabilă de a reuși ca artiști în viață. Unii își îneacă grijile în alcool, alții, mai numeroși, citind cărți și practicând diletantismul artistic; unii încearcă să uite de sine acuplându-se, dansând, mergând la cinema, ascultând radio, iar alții se cufundă în lectură și manii științifice. Cititul cărților și conferințele sunt un drog mai eficient contra neplăcerilor decât băutura și acuplarea; nu lasă în urmă dureri de cap și nici acel sentiment disperat de *post coitum triste*. Mă văd silit să mărturisesc că până de curând am luat foarte în serios studiile, filosofia și știința – toate acele activități care se îngrămădesc pompos sub titlul de *Căutarea Adevărului*. Am considerat *Căutarea Adevărului* ca cea mai înaltă sarcină omenească, iar pe cercetătorii ei ca pe cei mai nobili oameni. Dar am început de vreun an să înțeleg că această frumoasă *Căutare a Adevărului* e doar o distracție ca oricare alta. și un înlocuitor destul de rafinat și de complicat al vieții adevărate; am înțeles că acei cercetători ai Adevărului devin la fel de stupizi, de puerili și

de corupți în felul lor, cum sunt, în sfera lor, și bețivii, esteții puri, oamenii de afaceri și cei ce se distrează. Am priceput de asemenea că urmărirea Adevărului e doar un nume politicos dat preocupării favorite a intelectualilor de a înlocui cu abstracții simple, și deci false, complexitățile vii ale realității. *Căutarea Adevărului* e încă mult mai ușoară decât învățarea artei de a trăi integral (în cadrul căreia, firește, *Căutarea Adevărului* va ocupa locul ei cuvenit, laolaltă cu celelalte distracții, cum ar fi popicele sau cățărutul pe munte). Asta explică, dar nu justifică preferința mea continuă și exagerată pentru viciile lecturilor informative și ale generalizării abstracte. Voi avea vreodată capacitatea mintală de a mă smulge din obiceiurile indolente ale intelectualismului, devotându-mi toată energia sarcinii mult mai serioase și mai grele de a trăi integral? Și chiar dacă aș încerca să mă lepăd de aceste obiceiuri, nu voi descoperi oare că ereditatea se află la baza lor și că eram congenital incapabil să duc o viață completă și armonioasă?

Capitolul XXVII

John Bidlake și cea de a treia soție nu se despărțiseră niciodată definitiv sau oficial. Atâta doar că nu se vedeau prea des. Aranjamentul îi convenea de minune lui John. Nu putea să sufere sâcâielile și era dușmanul hotărât al unor legături definitive și irevocabile. Orice aranjament care îl lega de mâini și de picioare, impunându-i răspunderi și amintindu-i de îndatoriri, îi era insuportabil.

— Dumnezeu știe ce m-aș fi făcut, spunea el, dacă ar fi trebuit să mă duc la birou în fiecare zi, sau să termin o lucrare până la o anumită dată. Cred că aș fi înnebunit după câteva luni.

Asupra căsătoriei avusese întotdeauna păreri negative. Din păcate, nu reușea totuși să cucerească toate femeile pe care le dorea, fără să se căsătorească. Trebuise să între de trei ori în ceea ce numea el, în limbajul său Ciceronian, „acele legături inoportune și obscene”. Ideea divorțului, sau a unei despărțiri oficiale, îi era cel puțin la fel de neplăcută ca și cea a căsătoriei, căci reprezenta, la rândul ei, o acțiune definitivă și plină de răspunderi. Nu-i mai bine să lași lucrurile să se lămurească singure decât să încerci să le impui un curs arbitrar? Ideal e să trăiești din punct de vedere emotiv și social de azi pe mâine, fără planuri, fără un regulament, în tovărășia plăcută a celor ce-i alegi zilnic și nu a acelora aleși de alții sau de tine când erai alt om. „Să dormi ici și colo”, așa auzise el pe o tânără americană descriind aspectul erotic al vieții la Hollywood. Celelalte aspecte ale idealului se puteau aduna sub titlul: „Să te trezești ici și colo”. Viața neideală, aceea pe care John

Bidlake refuzase întotdeauna s-o ducă, constă în a nu dormi și a nu te trezi „îci și colo”, ci a dormi” și a te trezi precis, într-un loc anume, zi de zi, conform unui program fix și previzibil, pe care nu-l putea modifica decât moartea, sau cel puțin un gest al lui Dumnezeu sau al dușmanilor regelui.

Relațiile lui John Bidlake cu cea de a treia soție aveau și continuau să aibă, de ani, un caracter vag, ce-i convenea de minune. Nu trăiau împreună, dar nici nu se despărțiseră. Comunicaau rareori, fără însă să se fi certat vreodată timp de douăzeci de ani. John „dormise și se trezise” în multe locuri și totuși când se întâlnea cu soția lui, mai bine zis când se întâmplă să se întâlnească, era în relații de prietenie; iar dacă avea chef vreodată să-și reîmprospăteze memoria cu peisajul din nordul ținutului Chilterns, venirea la Gattenden era acceptată fără comentarii, ca și cum ar fi fost cel mai firesc lucru din lume. Acest aranjament îi convenea perfect și, ca să fim dreپți cu el, John Bidlake era recunoscător soției că-i oferea această posibilitate. Se temea însă să-și exprime recunoștința, căci dacă ar fi făcut-o, ar fi însemnat să-și dea părerea asupra aranjamentului, iar o părere ar fi provocat o precizare dezastruoasă asupra unei situații al cărei caracter excelent, dar fragil, consta tocmai în trăsăturile ei vagi, pure și splendide. În afară de Janet Bidlake, puține femei, așa cum recunoștea chiar soțul ei, ar fi vrut sau ar fi fost capabile să respecte și să nu violeze niciodată caracterul vag al statutului dintre ei. O altă soție ar fi cerut explicații, ar fi voit să știe care e situația ei, ar fi oferit alegerea irevocabilă a păcii sau a războiului, viața în comun sau despărțirea. Doamna Bidlake însă îi îngăduise soțului să dispară din căsnicie fără ceartă și aproape fără să rostească un cuvânt. Iar revenirile lui scurte și neașteptate erau întâmpinate cu foarte puține comentarii. Încă din copilărie, Janet Bidlake se simțise mai bine în lumea fictivă a imaginației, decât în lumea reală. Când era mică își crease o soră imaginară care locuia în

cabina de semnalizat de la intersecția șoselei cu calea ferată. Între zece și treisprezece ani incapacitatea ei de a distinge între mărturia simțurilor și cea a fanteziei avusese ca rezultat primirea unor pedepse pentru că mințise. Tablourile și cărțile îi dăduseră un nou impuls imaginației, care devenise mai puțin personală și mai clasică din punct de vedere artistic, literar și speculativ. După vârsta de șaisprezece ani se statornicise în imperiul artei și al literelor; se simțea ca o străină reținută fără voia ei pe pământul Angliei. Se îndrăgostise artistic și poetic și consimțise să devină soția lui John Bidlake, fiindcă își închipuise că e un compatriot spiritual. Părinții ei, care-l priveau pe John Bidlake doar ca pe un supus al reginei, ca și ei, și dădeau mai multă importanță, date fiind împrejurările, carierei sale ca soț decât celei de artist, se luptaseră din răspuțeri s-o convingă pe Janet să renunțe. Janet însă era majoră – și avea încăpățânarea acelor care pot abandona planul pe care e dusă discuția, lăsându-și adversarul să-și cheltuiască energia asupra unei ființe cu mintea absentă. Reuși în cele din urmă să-și atingă scopul. Când descoperi, și descoperi foarte curând, că între artistul admirabil pe care îl iubise și între soțul cu care se măritase era o foarte neînsemnată legătură, o mândrie extrem de firească o reținuse să se plângă. N-avea câtuși de puțin chef să ofere rudelor plăcerea de a spune „te-am prevenit”. John dormea și se scula pe unde apuca, dispărând tot mai mult din căsnicia lor. Janet își păstrase cumpătul și se retrăsese, găsindu-și consolarea în acele domenii ale fanteziei artistice și literare, unde se simțea ca la ea acasă. Un venit privat, mărit de contribuțiile neregulate și schimbătoare pe care John Bidlake i le oferea când își aducea aminte sau simțea că-și poate permite să suporte o soție și o familie, îi permiteau lui Janet să-și facă un obicei din aceste călătorii în alte lumi, ce aveau loc în imaginația ei. Elinor se născuse la un an după căsătoria lor. Patru ani mai târziu, un ulcer la

stomac îl readuse acasă pe John Bidlake, schimbat momentan în bine, pentru a fi îngrijit. Walter fusese urmarea convalescenței domestice și calme a lui John Bidlake. Ulcerul se vindecase și John dispăruse iarăși. De copii se îngrijeau doicile și guvernantele. Doamna Bidlake supraveghea vag educația lor, parcă de la distanță. Uneori descindea și traversa frontiera ce despărțea domeniul ei privat, al imaginației, de lumea întâmplărilor obișnuite, iar amestecul ei în ordinea cotidiană a lucrurilor producea constant încurcături, căci apariția ei avea ceva aproape supranatural. Când cobora pe pământ, amestecându-se în procesul de educație al copiilor, te puteai aștepta la orice. Janet Bidlake, trăind pe altă planetă, judeca totul după alte criterii decât cele ale lumii obișnuite. O dată, de exemplu, concediasă o guvernantă pentru că o auzise cântând la pianul din camera de studii a copiilor cântecul lui Dan Leno *Viespea și oul fiert tare*. Guvernanta era o fată cumsecade, învăța bine pe copii și își întreținea un tată paralytic. Erau însă în joc înalte principii artistice. Gustul muzical al lui Elinor putea fi iremediabil compromis (întâmplător Elinor semăna cu tatăl ei, neputând nici ea suferi muzica), iar faptul că ținea foarte mult la domnișoara Dempster făcea ca primejdia contaminării să crească. Doamna Bidlake fusese intransigentă. *Viespea și oul fiert tare* nu putea fi îngăduit. Domnișoara Dempster fusese dată afară. Când auzise aceasta, bătrânul ei tată suferise un nou atac de inimă; îl ridicaseră de jos, cu un ochi paralyzat și incapabil să mai vorbească. În general însă revenirile doamnei Bidlake din călătoriile ei imaginare aveau rezultate mai puțin grave. Când se amesteca în munca practică de educație a copiilor, o făcea de obicei pentru a insista asupra unor lecturi din autorii clasici, considerați în mod curent ca fiind de neînțeles sau nepotriviti pentru cei foarte tineri. După ea, copiii trebuiau crescuți oferindu-li-se tot ce este mai bun în domeniul filosofiei și artelor.

Lui Elinor i se citise *Hamlet* când avea trei ani, iar albumele ei cuprindeau reproduceri din Giotto și Rubens. Fusesse învățată să vorbească franceza citind *Candide*; la șapte ani i se dăduse ca lectură *Tristram Shandy* și *Teoria viziunii* de episcopul Berkeley, *Etica* lui Spinoza, i se arătaseră gravurile lui Goya, și ca manual de germană, la nouă ani, fusesse folosit volumul *Also sprach Zarathustra*.¹⁹⁰ Urmarea contactului prematur cu capodoperele filosofiei a fost că Elinor începuse să manifeste un dispreț ușor și amuzat pentru marile abstracțiuni și pentru idealismul foarte bombastic, dispreț care ajunsese să o caracterizeze perfect. Crescută cu lectura textelor clasice integrale, deprinsese din copilărie o cunoaștere teoretică completă a tuturor problemelor de drept considerate foarte puțin potrivite pentru cei tineri. Această cunoaștere mai mult întărise decât temperase răceala și lipsa de curiozitate, firești la ea, în privința tuturor problemelor ce țin de dragoste; ajunsese cu timpul la o erudiție și la o nevinovăție superficial cinică, ca acele eroine shakespeariene, al căror limbaj științific și rabelaisian întovărășește acțiuni de un rafinament extrem de delicat și virtuos. Doamna Bidlake fusesse puțin supărată de atitudinea lipsită de considerație a lui Elinor pentru fanteziile ei preferate; dar, înțeleaptă, nu spusese nimic, nu încercase s-o schimbe; o ignorase doar și se retrăsese, așa cum ignorase și lipsurile soțului ei, și se refugiase, în momentul când își dăduse seama de ele, în ținuturile mai fericite ale artei și imaginației. Faptele petrecute nu pot fi anulate, dar în scopuri practice, o conspirație a tăcerii e aproape la fel de eficace ca și o anulare. Dacă nu

---

¹⁹⁰ *Așa grăit-a Zarathustra*, lucrare a filosofului german Friedrich Wilhelm Nietzsche (1844–1900), condamnând morala creștina tradițională, ca fiind o doctrina a maselor de sclavi, și predicând, în schimb, superioritatea morală a supraoamenilor, care prin voință ajung să dețină puterea. Teoriile reacționare ale lui Nietzsche au fost preluate și folosite de naziști.

pomenești un lucru care există, el poate părea că nu există. Când John Bidlake sosi la Gattenden, bolnav și foarte deprimat, operat și plin de o exagerată milă față de sine, doamna Bidlake trecu sub tăcere faptul pe care ar fi putut să-l comenteze atât de ușor, și anume că revenise la ea doar fiindcă avea nevoie de o infirmieră. I se pregăti camera obișnuită și John se stabili în ea. Ai fi zis că nu plecase niciodată. În intimitatea bucătăriei, servitoarele bombăniră nițel fiindcă trebuiau să muncească mai mult; doamna Inman suspină iar Dobbs manifestă o indignare serioasă și anglicană față de felul cum se purta domnul Bidlake cu soția lui.

Toți simțeau în același timp un fel de milă răutăcioasă pentru bătrân. Boala lui și simptomele ei se discutau cu voce scăzută și cu religiozitate. Servitorii puteau să bombăne și să-și exprime nemulțumirea cu voce tare, dar pe ascuns erau cu toții destul de mulțumiți. Sosirea lui John Bidlake rupea monotonia zilnică, iar faptul că avea să moară îi făcea să se simtă oarecum mai importanți. Apropierea morții lui dădea importanță vieții domestice de la Gattenden. Viitorul eveniment semăna cu soarele în jurul căruia sufletele servitorilor se învârtteau semnificativ și aproape pe furiș. Bombăneau și își exprimau nemulțumirea, dar îl îngrijeau cu multă atenție. Într-un fel confuz îi erau recunoscători, căci moartea lui dădea un impuls vieții lor.

Capitolul XXVIII

Pentru Molly d'Exergillod totul trebuia să fie articulat, formulat, exprimat. Orice experiență nu prezenta pentru ea decât materialul brut din care o minte activă putea să producă cuvinte.

Minereul de fier nu a fost de niciun folos omului până ce nu a învățat să-l topească, iar apoi, cu ciocanul, să transforme metalul pur în unelte și săbii. Pentru Molly, faptele brute ale vieții, senzațiile, sentimentele, gândurile și amintirile nu prezentau decât interesul unui material brut, care nu căpăta valoare decât după ce fusese transformat de arta și zelul depus de ea în conversație, în cuvinte elegante și fraze bine aduse din condei. Îi plăcea un apus de soare pentru că putea spune despre el: „E un amestec de foc viu, de artificii, de Mendelssohn, de funingine și de fragi cu frișcă”; sau despre florile de primăvară: „Te fac să te simți ca un convalescent după o gripă. Nu sunteți de aceeași părere?” Și, aplecându-se intim spre interlocutor, insista asupra acestei întrebări retorice: „Nu sunteți de aceeași părere?” Îi plăcea perspectiva munților îndepărtați, în mijlocul unei furtuni, căci semănau foarte mult cu peisajele de la Toledo pictate de El Greco. Cât privește dragostea, ei bine, tot farmecul ei consta, după Molly, în capacitatea aproape infinită a dragostei de a fi transformată în fraze. Despre dragoste puteai să vorbești veșnic.

Discuta pe această temă cu Philip Quarles și discuția ținea de o oră; la autoanaliza ei, la relatarea experiențelor ei de viață și la întrebările ei despre trecutul și

sentimentele lui, Philip îi răspundea fără chef și cam opintit (căci nu putea suferi să vorbească despre el, și o făcea foarte rău).

— Nu crezi, îi spunea ea, că lucrul cel mai captivant în legătură cu dragostea constă în descoperirile pe care ai prilejul să le faci pe seama ta?

Philip era firește de aceeași părere.

— Nici nu știam, de fapt, ce adânci sentimente materne nutream mai înainte de a mă mărita cu Jean. Acum sunt foarte neliniștită când vine acasă cu picioarele ude.

— Eu aș fi foarte neliniștit dacă dumneata ai veni acasă cu picioarele ude, spuse Philip, încercând să fie galant. „Ce tâmpenie am spus”, se gândi el. Nu prea reușea să fie galant. Ar fi vrut să nu se simtă atât de mult atras de farmecul ei cam lăptos și obosit. Dacă ar fi fost urâtă, el nu s-ar fi aflat aici, făcându-se singur de răs.

— Prea drăguț din partea dumitale. Spune-mi, zise ea aplecându-se spre el și oferindu-i fața și sânii, de ce mă placi?

— Nu-i destul de evident? răspunse el. Molly zâmbi.

— Știi de ce spune Jean că sunt singura femeie de care se poate îndrăgosti vreodată?

— Nu, spuse Philip, gândindu-se că era într-adevăr superbă, cu aerul ei de Junonă.

— Fiindcă, reluă Molly, după părerea lui, sunt singura femeie care nu e ceeace Baudelaire numește *le contraire du dandy*¹⁹¹. Ții minte fragmentul acela din *Mon coeur mis à nu*? „*La femme a faim et elle veut manger; soif et elle veut boire. La femme est naturelle, c'est à dire abominable. Aussi est-elle...*”¹⁹²

Philip o întrerupse:

---

¹⁹¹ Opusul unui dandy. (Fr.)

¹⁹² *Inima dezvăluită*. „Femeii îi e foame și vrea să mănânce, îi e sete și vrea sa bea. Femeia e naturală, adică abominabilă. De asemenea e...” (fr.).

— Ai sărit o frază, spuse el râzând: „*Soif, et elle veut boire.*” Iar mai departe: „*Elle est un rut, et elle veut être...*”¹⁹³ În ediția Crepet cuvântul nu este tipărit, dar ți-l pot furniza eu, dacă vrei.

— Nu, mulțumesc, spuse Molly, cam iritată de întrerupere, îi ratase desfășurarea calmă a unei partide de conversație bine pusă la punct. Nu era obișnuită ca oamenii să fie atât de experți în literatura franceză, cum era Philip. Cuvântul n-are importanță, spuse ea.

— Sigur? Philip își ridică sprâncenele. M-aș mira.

— „*Aussi est-elle toujours vulgaire*”¹⁹⁴, continuă Molly, revenind grăbită la punctul unde fusese întreruptă, „*c’est a dire le contaire du dandy*”. Jean spune că eu sunt singurul *dandy* de sex feminin. Ce crezi?

— Mă tem că are dreptate.

— De ce „mă tem”?

— Mie nu-mi prea plac *dandy-i*. Mai ales cei de sex feminin. „O femeie care folosește sinii ei bine formați ca să te silească să-i admiri inteligența, iată un personaj reușit pentru romanul lui. Dar greu de suportat în viața particulară, chiar foarte greu.” Eu prefer femeile naturale, spuse el cu voce tare.

— Dar ce sens are să fii naturală dacă nu ai destulă artă s-o faci bine și destulă luciditate ca să știi cât ești de naturală? Molly era încântată de întrebarea ei. Dacă o mai aranja nițel, avea să fie o epigramă perfectă. N-are sens să te îndrăgostești de cineva, decât dacă știi exact ceea ce simți și poți s-o exprimi.

— Are foarte mult sens, după părerea mea, spuse Philip. Nu-i nevoie să fii botanist sau un pictor de naturi moarte ca să-ți placă florile. Și de asemenea, draga mea Molly, nu-i nevoie ca cineva să fie Sigmund Freud sau Shakespeare ca să te aprecieze. Și, trăgându-se mai aproape de ea pe sofa,

---

¹⁹³ „E în căldurile dragostei și vrea...” (fr.).

¹⁹⁴ „De asemenea e întotdeauna vulgară” (fr.).

o luă în brațe și o sărută.

— Da ce-ți *închipui*? strigă ea, jignită și uimită.

— Nu-mi închipui nimic, răspunse el cam furios, deoarece era ținut la distanță de brațul cu care Molly îl împinsese de lângă ea. Nu-mi închipui, ci doar doresc. Se simțea umilit și caraghios. Am uitat însă că ești o călugăriță.

— Nici vorbă de-așa ceva, protestă ea. Sunt foarte civilizată. Toată această înghesuială și pipăială, zău, e ceva absolut sălbatic. Își aranja o buclă făcută permanent și începu să discute despre relațiile platonice ca ajutoare ale dezvoltării spirituale. Cu cât sunt mai platonice relațiile dintre un bărbat îndrăgostit și o femeie, cu atât e mai puternică în ei rațiunea lucidă. Ceea ce corpul pierde, câștigă sufletul. Mi se pare că Paul Bourget a arătat asta în cartea lui *Psychologie contemporaine*. Un romancier prost, adăugă ea, găsind că este necesar să se scuze fiindcă citează dintr-un autor atât de demodat și de compromis, dar un bun eseist, cred eu. Nu-i oare Paul Bourget? repetă ea.

— Cred că trebuie să fie Paul Bourget, spuse Philip plictisit.

— Energia care tinde să se desfășoare în cadrul pasiunii fizice e deviată și pune în mișcare morile sufletului. („Pune în mișcare morile sufletului” suna poate prea romantic, prea victorian, à la George Meredith¹⁹⁵, simți ea în timp ce vorbea.) Trupul e îndiguit și canalizat, repară ea, și silit să acționeze dinamurile sufletului. Inconștientul comprimat își găsește o cale de ieșire intensificând conștientul.

— Dar cine vrea ca să-și intensifice conștientul? Întrebă Philip, privind iritat silueta voluptuoasă de la celălalt capăt al sofalei. M-a cam obosit nițel conștientul, să-ți spun drept. Îi admiră corpul, deși singurul contact pe care ea i-l

---

¹⁹⁵ *George Meredith* (1828–1909), romancier și poet englez. Lucrările sale în proză descriu societatea engleză, cu tot conformismul și prejudecățile ei, în epoca reginei Victoria.

permitea era acel cu mintea ei, mult mai puțin interesantă și frumoasă. Dorea s-o sărute, dar tot ce obținea erau anecdote analitice și epigrame filosofice.

— Sunt complet sfârșit, repetă el. Nu era de mirare. Molly se mulțumi să râdă.

— Să nu încerci să faci pe omul cavernelor, din paleolitic, spuse ea, nu te prinde. Te-a obosit conștientul, asta-i bună! Pe tine! Ei bine, dacă te-a obosit conștientul înseamnă că ești obosit de tine însuși.

— Perfect adevărat, spuse Philip. M-ai făcut să mă simt obosit de mine însumi. Obosit de moarte. Încă iritat se sculă să-și ia rămas-bun.

— Asta-i o insultă? întrebă ea, ridicându-și privirea spre el. Te-am făcut eu să te simți obosit de tine însuși?

Philip clătină din cap.

— Nu pot să-ți explic. Am renunțat la explicații. Îi întinse mâna. Privindu-l încă cercetător, Molly îi dădu mâna. — Dacă n-ai fi una dintre vestalele virgine ale civilizației, continuă el, ai înțelege fără să fie nevoie de explicații. Sau, mai degrabă, n-ar mai fi nevoie de dat o explicație. Fiindcă nu m-ai fi făcut să mă simt obosit de mine însumi. Și permite-mi să adaug, Molly, că dacă ai fi cu adevărat și serios civilizată, ai lua măsuri să arăți mai puțin atrăgătoare. Forța de atracție la o femeie e ceva barbar, ceva la fel de sălbatic ca și când înghesui o femeie într-un colț ca s-o pipăi. Ar trebui să arăți ca George Eliot. La revedere. Și, strângându-i încă o dată mâna, ieși șchiopătând din odaie. Pe stradă își recapătă treptat calmul. Începu chiar să zâmbească. Căci era o glumă. Spectacolul unui ironist ironizat e totdeauna nostim, chiar dacă ironistul ironizat se întâmplă să fii tu. Conștient și civilizât, fusese înfrânt de cineva mai conștient și mai civilizât ca el. Dreptatea făcută avea un caracter poetic. Dar ce avertisment! Parodiile și caricaturile sunt criticile cele ascuțite, în Molly întrezărea un fel de versiune tip Max

Beerbohm a lui însuși. Spectacolul îl pune pe gânduri. După ce zâmbi, începu să reflecteze. „Trebuie să fiu absolut îngrozitor”, își spuse el.

Așezându-se pe un scaun în Hyde Park, își trecu în revistă lipsurile. Operația o mai făcuse deseori înainte. Niciodată însă nu luase vreo măsură. Știa dinainte că nici de data asta n-o să întreprindă ceva. Sărmana Elinor! Aiurelile lui Molly despre legăturile platonice și Paul Bourget îl făcuseră să se gândească la ce trebuie să îndure Elinor. Se hotărî să-i destăinuie toată aventura lui cu Molly – pe un ton comic, căci e totdeauna mai ușor să vorbești în glumă, iar apoi să discute în continuare despre ei înșiși. Ei da, asta. avea să facă. Ar fi trebuit să vorbească mai de mult. În ultimul timp Elinor fusese ciudat și nefiresc de tăcută, și cu gândurile aiurea. Philip se neliniștise, voise să vorbească, își dăduse seama c-ar fi fost necesar să vorbească. Dar despre ce? Episodul ridicol cu Molly îi oferea prilejul unei deschideri, ca la șah.

— Am văzut-o pe Molly d'Exergillod, azi după amiază, începu el, când se întâlnește cu Elinor.

Dar vocea ei, când îi răspunse: „A, da?” era atât de rece, manifesta atât de puțin interes, încât el nu mai continuă. Se lăsă tăcerea. Elinor își vedea de citit. Philip o privi furios, pe deasupra cărții. Fața ei palidă avea o expresie distantă și calmă. Philip simți cum îl cuprindea din nou acea neliniște chinuitoare, care îl stăpânise atât de des în ultimele săptămâni.

— De ce taci tot timpul? întrebă el, adunându-și tot curajul în acea seară, după cină.

Elinor își ridică privirea de pe carte.

— De ce tac tot timpul? spuse ea zâmbind ironic. Am impresia că nu-i nimic de spus care să fie deosebit de interesant.

Philip recunoscu unul dintre acele răspunsuri pe care el însuși avea obiceiul, să-l dea atunci când ea îi reproșa ceva,

așa încât fu redus la tăcere. Totuși, nu era corect din partea ei să întoarcă acest răspuns împotriva lui. Pentru că în ceea ce-l privea, avea dreptate; nu era într-adevăr nimic interesant de spus. Ascunzându-și tot timpul sentimentele intime, reușise aproape să și le anuleze. Sectorul neintelectual al minții lui părea preocupat de foarte puține lucruri, și în orice caz de foarte puține lucruri care să nu fie triviale sau destul de compromițătoare. Pe când Elinor avea întotdeauna o groază de lucruri de spus. Lucruri care se exprimau singure, ieșind de bunăvoie din adâncurile ființei ei. Philip ar fi vrut să-i explice asta, dar într-un fel îi venea greu și nu reușea.

— Aveai totuși obiceiul, reuși el să spună după o pauză, să vorbești mai mult. În ultimele zile însă...

— Cred că sunt cam obosită de discuții, asta-i tot.

— De ce ești obosită?

— Nu e voie să obosești uneori? Râse scurt și cam răutăcios. Tu pari să fii veșnic obosit.

Philip o privi cu un fel de neliniște. Ochii lui păreau s-o implore. Ea însă nu se lăsă emoționată. Se lăsase de prea multe ori, iar el îi exploatase dragostea, fără să o răsplătească cum se cuvine, și atunci când ea amenința să se răzvrătească, el se transforma pe loc într-o ființă patetică și disperată, cerșind bunele ei sentimente. De data aceasta voia să fie dură. Philip n-avea decât să se neliniștească și s-o implore cât poftea, ea n-avea să-l mai ia. În seamă. Așa merita. Și totuși, se simțea vinovată, cu toate că era doar vina lui. De ce n-o iubea mai activ, mai clar, mai direct? Când își oferea dragostea, Philip o privea ca un lucru ce i se cuvine, ca pe un drept al său. Iar când înceta să i-o mai ofere, Philip amuțea, se neliniștea și încerca s-o implore. Dar ca să spună ceva, să facă ceva...

Secunde treceau. Elinor aștepta, prefăcându-se că citește. Dacă ar vorbi măcar, sau dacă s-a mișca! Dorea din adâncul sufletului să găsească un pretext pentru a-l iubi din

nou. Cât despre Everard – ei bine, Everard, nu conta deloc. În adâncul sufletului simțea că Everard nu avea nicio importanță, și dacă Philip și-ar fi dat osteneala s-o iubească puțin, Everard n-ar mai fi existat nici măcar pentru acea parte conștientă a ei care încerca să-l iubească din principiu, ca să spunem așa, să-l iubească premeditat, dinadins. Secundele se scurgeau însă în tăcere. În cele din urmă, scoțând un mic suspin (căci și el ar fi vrut să spună ceva, să facă ceva, atâta doar că-i era cu neputință, fiindcă orice ar fi spus sau făcut ar fi trebuit să aibă un caracter personal), Philip își reluă cartea și, din interes pentru romancierul zoolog din romanul său, continuă lectura despre instinctul de posesie la păsări. Citea din nou. La urma urmei Philip tot n-o să vorbească. Așa? Foarte bine; dacă el dorea ca ea să devină amanta lui Everard, atunci vina n-o să fie decât a lui. Încercă să dea din umeri cu indiferență și să facă pe cruda. Simți însă în inimă că amenințarea se îndrepta mai ales împotriva ei. Ea era condamnată și nu Philip. Condamnată să devină amanta lui Everard.

Mai înainte, și din punct de vedere teoretic, a-și lua un amant nu i se păruse lui Elinor o problemă deosebit de dificilă. Nu avea sentimentul că înfăptuiește o acțiune imorală. Ce tapaj făceau pe această temă creștinii și eroinele din romane! De neînțeles. „Dacă oamenii vor să facă dragoste împreună și direct, obișnuia Elinor să spună, de ce n-o fac fără să se chinuie pe ei și pe cei din jurul lor?” Nu se temea de urmările sociale provocate de faptul că-și lua un amant. Cei care s-ar fi indignat, aflând aceasta, erau exact acei oameni care îi stârniseră întotdeauna indignarea. Refuzând s-o mai cunoască, i-ar fi făcut o favoare. Iar Phil ar fi meritat-o din plin. Ar fi putut să împiedice ca un astfel de lucru să se întâmple. De ce hu voise să se apropie de ea, să i se destăinuie mai mult? Elinor îi cerșise dragostea, iar el îi oferise o bunăvoință distantă și impersonală. Elinor

dorea doar puțină căldură sufletească, puțină omenie. Nu cerea prea mult. Îi avertizase deseori de urmări dacă nu-i oferea ceea ce ea îi solicitase.

Oare nu pricepea? Sau, pur și simplu, nici nu-i păsa? Poate că nu s-ar fi simțit deloc jignit; pedeapsa nu și-ar fi atins scopul. Ar fi fost umilitor pentru ea. Dar, la urma urmei, continuă Elinor să-și repete în minte, ori de câte ori ajungea (iar acum o dată mai mult), cu argumentația ei interioară, la acest punct, nu și-ar fi luat un amant numai pentru a-l pedepsi pe Philip, ci mai ales pentru a-i administra o lecție de omenie, cu ajutorul suferinței și al geloziei. În primul rând, în interesul propriei ei fericiri. (Voia să uite cât de nenorocită fusese căutându-și propria fericire.) Fericirea ei, proprie și independentă. Se obișnuise să gândească și să acționeze prea mult ținând seama de Philip. Chiar și atunci când plănuia să-și ia un amant, se gândea tot la el. Ceea ce era cu totul absurd.

Trebuia însă să-și amintească permanent de drepturile ei, de intenția ei de a fi fericită și independentă. Modul ei de gândire, firesc și obișnuit, chiar asupra unui amant posibil, depindea încă de personalitatea soțului ei – de schimbarea lui în bine sau de pedepsirea lui. Numai printr-un mare efort putea să-și aducă aminte că trebuia să-l uite.

Oricum însă, indiferent de motivele care ar fi făcut-o să-și ia un amant, lucrul părea dinainte o chestiune fără prea mari dificultăți psihologice. Mai ales dacă amantul avea să fie Everard Webley. Căci Everard îi plăcea foarte mult; îl admira; se simțea ciudat de emoționată și captivată de forța ce părea că radiază din el. Și totuși, când ajungea la problema contactului fizic, ce dificultăți extraordinare răsăreau. Îi plăcea să fie împreună cu el, îi plăceau scrisorile lui, își putea închipui, când nu o atingea, că e îndrăgostită de el. Dar când, la a doua întâlnire după întoarcerea ei din India, Everard o strânsese la piept și o sărutase, Elinor fusese cuprinsă de un fel de groază și

simțise că devine rece și țeapănă în brațele lui. Era aceeași groază, aceeași răceală care o cuprinseseră aproape cu un an în urmă, când încercase s-o sărute prima oară. Aceeași, în ciuda faptului că se pregătise între timp să simtă altfel, și conștient acceptase ideea de a și-l lua ca amant. Groaza și răceala cu care se ferea de el reprezentau reacțiile spontane ale părții instinctive și obișnuite a ființei ei. Doar mintea ei se hotărâse să-l accepte.

Senzațiile, trupul, toate obiceiurile ființei instinctive se răzvrătiseră. Ceea ce intelectul considera neprimejdios, corpul independent și contractat dezaproba violent. Spiritul se dovedea libertin, în timp ce trupul, emoțiile rămâneau pure.

— Te rog, Everard, îl implorase ea, te rog.

Everard îi dăduse drumul.

— De ce mă urăști?

— Da nu te urăsc. Everard.

— Atât doar că-ți produc spaimă! spusese el cu o ironie sălbatică. Adânc rănit, simțise o plăcere în a-și întoarce singur cuțitul în rană. Atât doar că te dezgust!

— Cum poți să spui așa ceva? Se simțise nefericită și rușinată că se ferise de el; sentimentul de silă persistase însă.

— Fiindcă din întâmplare e adevărat.

— Nu, nu e adevărat. La aceste cuvinte, Everard își întinsese din nou brațele. Elinor clătinase din cap. Nu mă atinge, îl implorase ea. Nu pot să-ți explic de ce. Nu știu de ce. Nu acum. Nu încă, adăugase ea, lăsându-l să înțeleagă că-i promite și că îl evitase doar momentan.

Aluzia unei promisiuni reînviase insistențele lui. Lui Elinor îi păruse rău pe de o parte că rostise aceste cuvinte, iar pe de altă parte îi păruse bine că, într-o măsură oarecare, se angajase față de el. Se simțise ușurată când scăpase de amenințarea imediată a contactului fizic; în același timp se înfuriase fiindcă se ferise de el. Corpul și instinctele se

răzvrătiseră împotriva voinței. Promisiunea făcută reprezentase măsurile de reprimare luate de voință împotriva trădătorilor din ființa ei. Se scuzase simțind că îi datorează o promisiune lui Everard.

— Nu încă.

— Dar când? Când?

Era ușor de promis, dar cât de greu îi va fi să-și țină promisiunea! Elinor suspină. Dacă Philip ar lăsa-o să-l iubească! Dar el nu vorbea, nu făcea niciun gest și își vedea de lectură. Prin tăcerea lui o condamna la infidelitate.

Capitolul XXIX

Scena: Hyde Park; ziua: o sâmbătă din luna iunie.

Îmbrăcat în verde și purtând sabie, Everard Webley se adresa, de pe calul său alb, Bucefal, unei mii de „Englezi liberi”. Cu o precizie militară, care ar fi onorat și trupele de gardă, „Englezii liberi” se încolonaseră la cheiul de la Blackfriars, merseseră în marș cu muzică și stindarde simbolice, până la Charing Cross, o luaseră apoi pe bulevardul Northumberland, traversaseră Trafalgar Square și Cambridge Circus, până la Tottenham Court Road, iar de acolo o apucaseră pe Oxford Street până la Marble Arch. La intrarea în Hyde Park întâlniseră o coloană ce manifesta împotriva experiențelor pe animale vii și avusese loc o ușoară încurcătură; rândurile se amestecaseră, fanfarele se înfruntaseră, producând o discordanță muzicală între marșul „Englezilor liberi”: *Grenadierii englezi* și imnul antivivisecționiștilor: *Credința mea ridică ochii spre tine, miel al calvarului*; stindardele cu lozinci, gen: *Apărați cățeeii noștri, Britanicii nu vor fi niciodată sclavi, Socialismul e o tiranie și Doctori sau diavoli* se amestecaseră. Disciplina demnă de admirat a „Englezilor liberi” evită însă ca încurcătura să ia proporții și, după o scurtă întârziere, batalionul intră în parc, mărșălui prin fața lui Everard și se dispuse, în cele din urmă, pe trei laturi, formând un pătrat, având în mijlocul laturii libere pe Everard și statul său major. Trompetele răsunaseră ca o fanfară, iar mia de oameni intonase cele patru strofe din *Cântecul „Englezilor liberi”* scris de Everard într-o manieră foarte asemănătoare aceleia a lui Kipling. Când imnul se termină, Everard își

Începu discursul:

— „Englezii liberi”! spuse el, camarazi! și, la auzul acestei voci puternice, degajate, se lăsă tăcere printre spectatorii care, neavând ce face, se adunaseră pentru a privi spectacolul. Deși forța aparținea vorbitorului, și nu cuvintelor sau frazelor pe care le rostea, vorbele lui se detașau limpede, ! rând pe rând, în tăcerea pe care o creaseră, captivând prin sunetul lor. Everard începu prin a lăuda disciplina „Englezilor liberi”. Disciplina, spuse el, disciplina voluntar acceptată, e prima condiție a libertății, prima virtute a „Englezilor liberi”. Spartanii liberi și disciplinați au ținut în frâu hoardele persane. Macedonenii liberi și disciplinați au cucerit jumătate din lume. Nouă, „Englezilor liberi” și disciplinați, ne revine sarcina să eliberăm țara noastră de sclavii care au adus-o în sclavie, la Termopile au fost trei sute împotriva a zeci de mii. Proporția, în cazul nostru, nu e atât de mare. Batalionul nostru e doar unul dintre cele peste șaiszeci, o mie din cele peste șaiszeci de mii de „Englezi liberi” din Anglia. Numărul partizanilor noștri crește zilnic. Douăzeci, cincizeci, uneori o sută de recruți intră în rândurile noastre în fiecare zi. Armata noastră, armata verde a „Englezilor liberi”, crește. „Englezii liberi” au uniforme verzi. Uniforma lui Robin Hood și a lui Little John¹⁹⁶, uniforma haiducilor. Haiduci considerați ca fiind în afara legii, în această stupidă lume democratică. Haiduci mândri de haiducia lor. Legea lumii democrate e cantitatea. Noi, haiducii, nu credem decât în calitate. Pentru politicienii democrați, vocea celor mai numeroși e vocea lui Dumnezeu; legea lor e legea care place gloatei. Noi, aflându-ne în afara legii făcute de gloată, cerem ca cei mai buni să guverneze și nu cei mai numeroși. Mai stupizi decât buncii lor liberali, democrații de astăzi vor să descurajeze inițiativele individuale și, naționalizând industria și pământul, să investească statul cu astfel de

---

¹⁹⁶ Personaj legendar, un fel de haiduc, din folclorul englez.

puteri tiranice, cum n-a avut niciodată, exceptând poate în India pe vremea împăraților Moguli. Noi, haiducii, suntem oameni liberi. Noi credem în valoarea libertății individuale. Noi vrem să încurajăm inițiativele individuale, căci suntem convinși că inițiativele individuale, coordonate și controlate în interesul societății luată în ansamblu, dau cele mai bune rezultate, economice și morale. Legea lumii democratice e standardizarea umană, reducerea întregii umanități la cel mai mic numitor comun. Religia ei e adorarea omului obișnuit. Noi, haiducii, credem în diversitate, aristocrație și ierarhia naturală. Noi vrem să înlăturăm orice handicap ce poate fi înlăturat și să oferim fiecăruia o șansă, așa încât cei mai buni să ajungă în posturile pentru care natura i-a înzestrat. Într-un cuvânt, noi credem în justiție. Noi nu venerăm omul obișnuit, ci pe cel extraordinar. Aș putea continua aproape la infinit cu această listă a punctelor asupra cărora „Englezii liberi” sunt într-un dezacord radical cu guvernatorii democrației, ai unei Anglii căreia i se zicea o dată „cea liberă și veselă”. Am vorbit însă de-ajuns pentru a arăta că între ei și noi nu poate exista înțelegere. Ce e alb pentru ei e negru pentru noi, idealul lor politic reprezintă un dezastru pentru noi, iar raiul adus de ei pe pământ e pentru noi un iad. Haiduci voluntari, noi repudiem domnia lor; noi purtăm uniforma verde a pădurii. Așteptăm să bată ceasul nostru, îl așteptăm. Căci ceasul nostru se apropie și noi nu ne propunem să rămânem haiduci în vecii vecilor. Curând va veni vremea când noi vom face legile, iar pădurea va fi locul unde se vor ascunde cei ce dețin azi puterea. Acum doi ani, grupul nostru era neînsemnat. Astăzi, a devenit o armată. O armată de haiduci, încă puțin, camarazii mei, și armata aceasta va fi a acelor care fac legile și nu a acelor care le calcă. Sau nu, a acelor care le calcă. Căci, înainte de a ne transforma în legiuitori buni trebuie să fim infractorii unei legi rele. Trebuie să avem curajul haiduciei noastre. „Englezi liberi”, prieteni haiduci,

când va veni vremea veți avea acest curaj?

Din rândurile îmbrăcate în verde se ridică un singur strigăt uriaș.

— Când am să vă chem, mă veți urma?

— Te vom urma, te vom urma, repetă mia de oameni în verde.

— Chiar dacă va trebui să călcăm legea?

Avu loc o altă izbucnire de aclamații afirmative. Când zgomotul se stinse și Everard Webley tocmai își deschidea gura ca să continue, o voce strigă:

— Jos cu Webley! Jos cu poliția bogătașilor! Jos cu blestemații de „Englezi...” Dar, mai înainte ca vocea să poată pronunța întreaga parodie penibilă a numelui lor, vreo cinci sau șase dintre „Englezii liberi”, aflați mai aproape, se aruncară asupra celui ce strigase.

Everard Webley se înălță în scări.

— Păstrați rândurile, ordonă el hotărât. Cum îndrăzniți să ieșiți din rânduri?.

Mai mulți ofițeri se repezică la locul învâlmășelii, împărțind ordine cu o voce plină de mânie. „Englezii liberi” excesivi de zeloși își reiau locul în rânduri. Ținând la nas o batistă plină de sânge și escortat de doi polițiști, inamicul lor se îndepărtă. Își pierduse pălăria. Părul lui vâlvoi strălucea roșu în lumina soarelui. Era Illidge. Everard Webley se întoarse spre ofițerul ce comanda compania ai cărei oameni stricaseră rândurile.

— Călcarea ordinelor, începu el, cu o voce rece și aspră, nu vehementă însă, ci primejdios de pătrunzătoare, călcarea ordinelor e cel mai rău...

Illidge își luă batista de la nas și strigă cu o voce stridentă, *in falsetto*:

— Vai, dar obraznici mai sunteți!

Spectatorii bufniră în râs. Everard ignoră întreruperea și, după ce își termină asprele reproșuri, își reîncepu discursul. Vocea sa, poruncitoare și totuși persuasivă, înflăcărată și

totuși stăpânită și muzicală cuceri ascultătorii; tăcerea ruptă o clipă se refăcu în jurul cuvintelor sale, atenția risipită se adună și se concentra din nou. Avusese loc o rebeliune: Everard însă mai reputase o victorie.

*

Spandrell aștepta calm. Întârzierea lui Illidge îi oferea prilejul să mai bea câteva *cocteiluri*. Ajunsese la al treilea și se simțea mult mai bine și mai vesel când ușa restaurantului se dădu de perete și intră Illidge cu un aer extrem de sfidător și de agresiv, expunându-și ca la paradă ochiul învinețit.

— Te-ai îmbătat și ai produs dezordine? întrebă Spandrell la vederea vânătăii. Ai dat peste un soț ultragiatic? Sau poate ai avut un schimb de cuvinte cu o doamnă?

Illidge luă loc și îi povesti de la început aventura, laudându-se și înfrumusețând-o. După relatarea lui se comportase ca Horatius apărând podul¹⁹⁷ sau ca Sfântul Ștefan¹⁹⁸, omorât cu pietre.

— Ticăloșii! spuse Spandrell plin de compătimire. În privire îi strălucea însă o ironie răutăcioasă. Nenorocirile prietenilor constituiau pentru el o sursă inepuizabilă de distracții, iar pățania lui Illidge îi părea un dezastru deosebit de amuzant.

— Dar cel puțin, am stricat tot efectul discursului dezgustător ținut de Webley, continuă Illidge cu aceeași voce, felicitându-se.

— Ar fi fost mult mai bine dacă i-ai fi stricat fizionomia! Nota de maliție din cuvintele lui Spandrell îl irită din nou pe Illidge.

---

¹⁹⁷ Erou legendar roman. Se spune că împreună cu alți doi romani a ținut piept înaintării armatei etrusce, condusă de Lars Porsena, în timp ce compatrioții săi dărau podul pe care urma să treacă dușmanii.

¹⁹⁸ Unul dintre primii sfinți creștini, omorât cu pietre.

— Să-i stric fizionomia încă n-ar fi de-ajuns, spuse el cu ferocitate, strâmbându-se în timp ce vorbea. Acest om ar trebui exterminat. E un pericol public, el și banda lui de aventurieri. Izbucni într-un potop de înjurături.

Spandrell se mulțumi să râdă.

— E ușor să chelălăi, spuse el. De ce nu întreprinzi ceva, în schimb? O acțiune directă, în stilul lui Webley.

Illidge dădu din umeri, căutând o scuză.

— Nu suntem încă destul de bine organizați.

— N-aș crede că e nevoie de prea multă organizare ca să-i dai cuiva una din cap. Nu, adevărata nenorocire e că nu aveți destul curaj.

Illidge se înroși.

— E o minciună!

— Nu sunteți destul de bine organizați! continuă Spandrell disprețuitor. Voi, cel puțin sunteți moderni, când vă alegeți pretextele. Marea divinitate – organizarea. Până și arta și dragostea au să se ploconească în curând în fața ei, ca toate celelalte. De ce sunt atât de proaste poeziile voastre? Fiindcă industria poeziei nu-i destul de bine organizată. Amantul impotent se scuză la fel încredințându-și doamna indignată că data viitoare o să-l găsească perfect organizat. Nu, nu, scumpul meu Illidge, nu merge; știi bine că nu merge.

— Te crezi desigur foarte spiritual, spuse Illidge congestionat de furie, dar vorbești prostii. Nu poți compara poezia cu politica. Un partid politic e un grup de oameni care trebuie să fie disciplinați și uniți. Un poet e un om singur.

— Dar și un criminal e un om singur, nu? vocea și zâmbetul lui Spandrell continuă să fie ironice. Illidge simțea cum îi năvălește iar sângele în obraz, ca adierea caldă a unei văpăi bruște în trup. Îl ura pe Spandrell pentru puterea acestuia de a-l umili, de a-l face să se simtă neînsemnat, caraghios, ridicol. Venise cu sentimentul că

este un erou, un om important, iar satisfacția îi îmbujorase obraji. Iar acum, după câteva cuvinte batjocoritoare. Spandrell îi transformase satisfacția în rușine și furie. Se făcu tăcere; mâncară supa fără să vorbească. Când farfuria se goli, Spandrell se lăsă pe spatele scaunului și spuse gânditor:

— Trebuie un om. Cu toate răspunderile unui singur om! O mie de oameni nu au răspunderi. Din cauza asta organizarea îți dă sentimentul siguranței depline. Un membru al unui partid politic se simte la fel de singur ca și un membru al bisericii. Partidul poate ordona dezlănțuirea unui război civil, violuri, masacre; membrul unui partid înfăptuiește voios ce i se spune, fiindcă răspunderea nu-i aparține lui, ci conducătorului. Iar conducătorul e un om rar, ca Webbey. Un om curajos.

— Sau un laș în cazul ăsta, spuse Illidge. Webley e un iepure de casă, un iepure burghez, devenit feroce din cauza spaimei.

— Crezi? Întrebă Spandrell, ridicându-și ironic sprâncenele. Da, s-ar putea să ai dreptate. Dar, oricum, e altfel decât iepurii obișnuiți. Iepurele obișnuit nu devine feroce din cauza fricii. Spaima îl aduce într-o stare de pasivitate abjectă, la cheremul altcuiva. Niciodată spaima nu-l face să devină activ și să-și asume vreo răspundere. Când se pune problema unui asasinat, de exemplu, n-ai să găsești iepuri obișnuiți foarte dispuși să-l comită, nu? Ei așteaptă să se organizeze. Răspunderea e prea mare pentru un individ oarecare. Se teme.

— Cred și eu, nimeni nu vrea să fie spânzurat.

— S-ar teme chiar dacă n-ar fi primejdia de-a fi spânzurat.

— Sper că n-ai de gând să aduci iar în discuție imperativul categoric? Era rîndul lui Illidge să fie sarcastic.

— Vine singur în discuție. Chiar în cazul tău. Când se pune problema, n-ai să îndrăznești niciodată să întreprinzi

ceva împotriva lui Webley, decât cu condiția să aparții unei organizații care te-ar scuti de orice răspundere. Pur și simplu, n-ai curajul, repetă el, provocându-l ironic.

Îl cercetă cu multă atenție printre pleoapele întredeschise și, tot timpul cât ținu discursul cam retoric al lui Illidge despre șerpii care trebuiau stârpiți, tigrii care trebuiau împușcați și ploșnițele care trebuiau strivite, studie fața congestionată și furioasă a victimei sale. Ce ridicol devenea când încerca să facă pe eroul! Illidge tuna și fulgera, dându-și seama jenat că spunea cuvinte prea mari, cuvinte goale. Exagerările lui tot mai mari, în timp ce Spandrell surâdea tot mai disprețuitor, păreau singurul răspuns posibil la ironia calmă și înnebunitoare; exagerările luau proporții, indiferent cât de fals i-ar fi sunat discursul. Ca un om care încetează să mai răcnească, temându-se să nu-și piardă glasul, Illidge tăcu brusc. Spandrell îl aprobă încet.

— În regulă, spuse el misterios, în regulă.

*

„E absurd, se încredința Elinor tot timpul. E copilăresc. Copilăresc și absurd.”

Părerea ei nu corespundea realității. Everard nu se schimbase fiindcă stătuse călare pe un cal alb, dăduse comenzi și fusese aclamat de urletele mulțimii. Nu devenise mai bun, fiindcă îl văzuse în capul unuia dintre batalioanele sale. Era absurd, era copilăresc să se emoționeze așa. Fusese totuși emoționată, faptul rămânea ca atare. Ce emoționată se simțise când Everard apăruse în fruntea oamenilor săi! Inima îi bătuse mai repede și i se urcase un nod în gât. Și ce neliniște simțise în secunde de tăcere înainte de a începe să vorbească! O adevărată spaimă. Ar fi putut să se bâlbâie, să ezite, ar fi putut să spună ceva stupid și vulgar; ar fi putut să bată câmpii și să plictisească;

ar fi putut să se dovedească un șarlatan. Când începuse să vorbească degajat, vibrant și pătrunzător, iar discursul se desfășurase în cuvinte înflăcărâte și mișcătoare, fără nimic teatral, cu fraze bogate, dar scurte și tăioase, ce imensă bucurie, ce mândrie o cuprinsese!

Când omul acela îl întrerupsese, o dată cu o izbucnire de indignare față de cel vinovat, Elinor simțise că o cuprinde din nou neliniștea că Everard ar putea să se încurce, să se umilească în public și să se compromită. Everard rămăsese însă netulburat; își rostise reproșul sever, provocând o tăcere adâncă, în care toți așteptaseră cu respirația tăiată; apoi, își continuase discursul ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Neliniștea lui Elinor se transformase într-o bucurie extraordinară. Discursul se terminase, izbucniseră aclamații și Elinor se simțise extrem de mândră; avusese un moment de înălțare sufletească, deși se simțea cam jenată, ca și cum aclamațiile mulțimii ar fi fost parțial îndreptate spre ea. Răsese din tot sufletul, fără să știe de ce, sângele îi năvălise în obraji și se întoarse tulburată, fără să îndrăznească să-l privească; apoi, fără niciun motiv, începuse să plângă.

„Absurd și copilăresc”, se încredința ea din nou. Dar iată, lucrul acela absurd și copilăresc avusese loc; și nu-l mai putea schimba.

*

Din însemnările lui Philip Quarles

„În ziarul ilustrat *Sunday Pictorial* am văzut un instantaneu al lui Everard Webley, cu gura deschisă – o gură neagră în mijlocul unei fețe contractate – și urlând. «Domnul E.W., fondatorul și conducătorul „E.L.”, adresându-se sâmbătă după-amiază unui batalion de

„Englezi liberi” în Hyde Parck.». Atât a mai rămas din acel eveniment – acel simbol gargoilic al demagogiei. O gură deschisă care behăie. Ce oroare!

Și totuși evenimentul era cu adevărat emoționant. Iar urletele lui E. avuseseră o notă nobilă. Arăta chiar monumental călare pe calul său alb. Surprinzând un instantaneu din ceea ce fusese un film, aparatul de fotografiat îl transformase pe Everard într-o sperietoare, într-un avertisment. Era oare un procedeu necinstit?

Poate că retina aparatului de fotografiat e cea reală și nu a mea? Căci, în definitiv, caracterul impresionant al continuității e desigur constituit din astfel de momente înfiorătoare, ca cele pe care le-a înregistrat aparatul. E posibil ca întregul să se deosebească cu totul de părțile componente? În lumea fizică, da. Luată ca o entitate, corpul și mintea se deosebesc radical de electronii ce-l constituie. Dar ce se întâmplă cu lumea morală? E posibil ca un număr de valori minore să realizeze o valoare unică superioară? Fotografia lui Everard ridică o adevărată problemă. Milioane de clipe monstruoase formează o splendidă jumătate de oră.

Am însă îndoielile mele în privința splendorii acelei jumătăți de oră. E. a vorbit mult despre Termopile și spartani. Rezistența mea a fost însă și mai eroică. Leonidas avea trei sute de luptători. Eu mi-am apărat singur Termopilele mele spirituale împotriva lui E. și a «Englezilor liberi». M-au impresionat, dar am rezistat. Disciplina militară, ca să încep cu ea, a fost superbă, ca de obicei; am privit-o încântat. Cum vă explicați fascinația exercitată de un spectacol militar? Mai degrabă o negi, decât s-o explici. Problema m-a urmărit în timp ce priveam.

Un pluton se compune doar din zece oameni și e neutru când e vorba să provoace o emoție. Inima nu începe să bată decât la vederea unei companii. Manevrele unui batalion te zăpăcesc, iar o brigadă reprezintă o armată cu

drapele. Fiorul produs de ele, după câte știu din *Cântarea cântărilor*, echivalează cu a fi îndrăgostit. Fiorul e direct proporțional cu numărul. Ținând seama că un om măsoară în medie aproape 1,80 m în înălțime, 60 de centimetri în lățime, și că e o singură persoană, o catedrală ne apare, evident, mai impresionantă decât o vilișoară, iar o coloană lungă de un kilometru și jumătate, formată din oameni ce mărșăluiesc, constituie un spectacol mai grandios decât o duzină de pierde-vară la colțul străzii. Asta nu-i totul. Un regiment e mai impresionant decât o mulțime. O armată cu drapele echivalează cu dragostea numai când e perfect instruită. Pietrele folosite la o construcție sunt mai frumoase decât un morman de pietre. Instrucția și uniformele impun mulțimii o arhitectură. O armată e splendidă. Dar asta nu-i totul. O armată se adresează atât unor instincte josnice, cât și instinctului estetic. Spectacolul forțelor omenești reduse la automatism satisface pofta de putere. Când privești sclavii mecanizați, îți închipui că ești un stăpân. Asta mi-am închipuit în timp ce admiram desfășurarea «Englezilor liberi» ai lui Everard. Analizându-mi admirația în fragmente, m-am ferit să mă las covârșit cu muzica, apoi cu cuvântarea lui Everard.

Ce mare regizor a pierdut lumea în persoana lui Everard! Nimic n-ar fi putut fi mai impresionant decât (rupând tăcerea calculat prelungită) fanfara de trompete, iar apoi, solemn, armonia compactă a o mie de voci intonând *Cântecul «Englezilor liberi»*. Trompetele au fost nemaipomenite – ca uvertura la judecata de apoi. Când uvertura de trompete s-a terminat, mia de voci a izbucnit într-un sunet aproape supranatural, ca un cor. Un sunet enorm, ca vocea lui Iehova. Nici Reinhardt¹⁹⁹ n-ar fi reușit mai bine. Am simțit un fel de gol, acolo unde trebuia să fie diafragma; m-a furnicat prin piele un fel de tremur nervos și aproape că mi-au dat lacrimile. Am început atunci să fac

---

¹⁹⁹ *Max Reinhardt* (1837–1943), regizor austriac, inovator în teatru.

din nou pe Leonidas la Termopile, reflectând cât de proastă e muzica și ce ridicole, ce teatrale sunt cuvintele.

Trompeta judecății de apoi, vocea lui Dumnezeu - pe urmă a venit rândul lui Everard să vorbească. N-a dezamăgit pe nimeni. A vorbit excelent! Vocea lui te lovea în plexul solar, întocmai ca notele de sus ale trompetelor. Era emoționant și convingător, chiar dacă-ți dădea seama de caracterul vag al discursului mai mult sau mai puțin lipsit de sens. I-am analizat trucurile. Sunt cele obișnuite. Cel mai reușit l-a constituit folosirea unor cuvinte atrăgătoare, cu două sau mai multe sensuri: «Libertate» de pildă. Libertatea în titlul și în programul «Englezilor liberi» e libertatea de a cumpăra și vinde, și de a avea o proprietate, guvernul neavând dreptul de a interveni decât într-o mică măsură. («O mică măsură», destul de mare, între noi fie zis; dar să lăsăm asta.) Everard răcnea cuvântul cu o voce ce te lovea ca o directă în plexul solar: «Noi luptăm pentru *libertate*, noi vom *elibera* țara» etc. Ascultătorii se și vedeau stând comod, cu o sticlă de băutură în mână, alături de o cocotă dispusă să le acorde grațiile ei, fără ca legea, un *Cod al manierelor elegante*, soția, polițiștii și preoții să-i poată împiedica. «Libertatea!» Firește, o astfel de libertate le stârnea entuziasmul. Atâta doar, că atunci când «Englezii liberi» vor veni la putere oamenii au să descopere că acest cuvânt avea un sens complet diferit. Dezbina și cucerește. Am cucerit.

P.S. Sau mai degrabă o parte din mine a cucerit. Am luat obiceiul să mă asociez cu acea parte din mine și s-o aplaud când repurtează un triumf. E oare, la urma urmei, partea cea mai bună din ființa mea? În acele împrejurări deosebite, poate că da. E poate mai bine să ai un spirit analitic lipsit de pasiune, decât să fii covârșit de punerea în scenă, regizată de Everard și de elocvența lui, devenind astfel un «Englez liber». Dar în alte împrejurări? Rampion are probabil dreptate. Căpătând însă obiceiul de a dezbinda și

cuceri în numele intelectului, e greu să te mai oprești. Și poate că nu-i numai o problemă ce ține de a doua natură; poate că și prima natură are un cuvânt de spus. E ușor să crezi că ar trebui să-ți schimbi convingerea. E oare posibil să te stabilești la țară de pildă; să duci o viață rustică, paternă și să ai relații bune cu vecinii, o viață vegetariană și instructivă? Mi-o pot închipui, dar în practică, în practică...? Ar fi poate interesant să creez un personaj cu aceste probleme. Un om care s-a chinuit toată viața să-și încurajeze propriile tendințe intelectuale în detrimentul celorlalte. A evitat din răspuseri legăturile personale, a observat fără să participe, nu i-a plăcut să-și trădeze gândurile preferind să fie spectator decât actor. Pe de altă parte a avut grijă să nu facă o distincție între zile și între locuri; să nu-și revadă trecutul, să nu anticipeze viitorul la Anul nou, să nu sărbătorească Crăciunul, ziua de naștere, să nu viziteze scenele copilăriei, să nu plece în pelerinaj la locul de naștere al oamenilor de seamă, pe câmpurile de luptă, printre ruine etc. Prin această înăbușire a legăturilor de ordin emotiv și a pietății firești, își închipuie că realizează libertatea – că se eliberează de sentimentalism, de irațional, de pasiuni, de impulsuri și de emotivitate. În realitate însă, așa cum descoperă și el treptat, n-a reușit decât să-și îngusteze și să-și usuce viața, iar pe deasupra și-a amorțit intelectul prin însăși procesul prin care credea că-l va emancipa. Rațiunea este liberă, dar nu se ocupă decât de o mică fracțiune de experiență. E conștient de defectele psihologice și dorește, teoretic, să și le schimbe. E greu însă să te smulgi din obiceiurile de-o viață: și poate că obiceiurile sunt doar expresia unei indifferențe și răceli înnăscute, care ar putea fi aproape imposibil de înlăturat. În ce-l privește, în orice caz, viața exclusiv intelectuală e mai ușoară; e linia minimei rezistențe, fiindcă e granița cel-desparte de alte ființe omenești. Printre care, soția lui. Pentru că el are o soție, iar elementele dramei constau în

legătura dintre femeie, trăind mai ales cu emoțiile și instinctele ei, și bărbatul ei, a cărui existență e dusă în primul rând pe un plan abstract și intelectual. El o iubește în felul lui, iar ea îl iubește în felul ei. Ceea ce înseamnă că el e mulțumit, în timp ce ea e nemulțumită; căci dragostea cum o concepe el reclamă un minim al acelor relații omenești calde și pline de încredere, care la ea constituie esența dragostei așa cum o înțelege ea. Ea se plânge; el ar vrea să se apropie mai mult de ea, dar descoperă că îi e greu să se schimbe. Ea îl amenință că are să-l părăsească pentru un amant mai uman, dar e prea îndrăgostită de el pentru a-și pune amenințarea în practică.”

*

În acea duminică după amiază, Elinor pleacă cu mașina la țară, împreună cu Everard Webley.

— Patruzeci și trei de mii într-o oră și șapte minute, spuse Everard, uitându-se la ceas în timp ce se dădea jos din mașină. Nu-i rău dacă ținem seama că în asta intră și ieșitul din Londra și întârzierea pe care ne-a produs-o la Guilford autobuzul acela împuțit, plin de excursioniști. Nu-i rău deloc, ca performanță.

— Și, pe deasupra, spuse Elinor, am scăpat cu viață. Dacă ai ști de câte ori am închis ochii și am așteptat să-i deschid din nou în ziua de apoi...

Everard râse destul de mulțumit că ea se speriasse de viteza demențială cu care își condusesse mașina. Spaimele ei treziră un sentiment plăcut de forță și superioritate. O prinse de braț cu un gest protector și intrară în pădure, luând-o pe o cărare acoperită cu iarbă. Everard respiră adânc.

— Plimbarea în pădure e mai plăcută decât discursurile politice, spuse el, strângând-o de braț.

— Deși, spuse Elinor, cred că e minunat să stai călare și

să obligi o mie de oameni să facă ce vrei tu.

Everard râse.

— Din păcate, în politică mai e nevoie și de altceva. O privi cu atenție. Ți-a plăcut întrunirea?

— Am fost teribil de emoționată. Îl revăzu pe calul alb, îi auzi din nou vocea puternică și vibrantă, își reaminti entuziasmul ei și acele lacrimi neașteptate. „Magnific! își spuse ea, magnificent.” Entuziasmul nu-l mai retrăi însă. Mâna lui se afla pe brațul ei, iar prezența lui uriașă plutea aproape amenințător deasupra ei. „Are de gând să mă sărute?”, se întrebă ea neliniștită. Încercă să gonească temeiurile ce o chinuiau și să le înlocuiască cu entuziasmul de ieri. „Magnific!” Temeiurile nu se lăsau însă gonite. Cuvântarea a fost splendidă, spuse ea cu voce tare și se întrebă în timp ce vorbea despre ce pomenise Everard în discursul lui. Își amintea sunetul și timbrul cuvintelor, dar nu-și mai amintea sensul lor. Era zadarnic! Vai ce caprifoliu frumos! exclamă Elinor.

Ca un gigant Everard întinse mâna și culese câteva flori.

— „Ce frumusețe, ce splendoare!”, spuse el citind din Keats și scormonindu-și memoria după un vers din *Visul unei nopți de vară*. Își exprimă uimirea pe un ton liric, întrebându-se de ce oamenii locuiau la oraș, pierzându-și timpul pentru a câștiga bani și a pune mâna pe putere, atunci când există toată această frumusețe care nu aștepta decât să fie cunoscută și iubită.

Elinor îl ascultă cam jenată. Avea impresia că Everard întorsese un comutator, declanșând pasiunea după frumos, așa cum aprinzi un bec electric – în locul setei după putere, a eficacității și a preocupărilor politice strălucea pasiunea după farmec. De ce nu, în definitiv? Nu era de condamnat fiindcă îi plăceau lucrurile frumoase. Nu, firește, afară de faptul că avea impresia vagă și obscură că pasiunea lui pentru frumos nu era tocmai firească. Trăda oare o premeditare excesivă, întâmplătoare, exteriorizându-se

numai în anumite ocazii? Nu era oare prea convențională, prea greoaie, prea corectă și lipsită de umor? Îl prefera în ipostaza de pasionat după putere. Pasiunea lui după putere se dovedea de o calitate superioară celei pentru frumos. Pasiunea lui pentru frumos părea cam jalnică, tocmai fiindcă în fond era un mare pasionat după putere. Prin comparație. Totul trebuia răscumpărat.

Își văzură mai departe de drum. Într-un luminiș, printre pomi, înflorise degețelul.

— Seamănă cu niște torțe ce ard de la bază în sus, spuse Everard poetic.

Elinor se opri în fața unei plante înalte ale cărei flori, ca niște clopoței, se aflau la nivelul ochilor. Simți în palmă carnea roșie a petalelor, răcoroasă și elastică. Aruncă o privire în gura deschisă a flori.

— Gândește-te ce neplăcut e să ai pistrii în gâtleej, spuse ea, ca să nu mai vorbesc și de micile gângănii.

Își continuară drumul în tăcere printre pomi. Everard vorbi primul:

— Ai să mă iubești vreodată? întrebă el pe neașteptate.

— Știi cât de mult țin la tine, Everard. Lui Elinor i se strânse inima; sosise clipa când va voi s-o sărute. Everard nu făcu niciun gest; răsă doar cam trist.

— Ții foarte mult la mine, repetă el. Ah, dacă-ai putea fi mai puțin rațională, dac-ai fi mai dezechilibrată! Dac-ai ști ce înseamnă dragostea!

— Nu-i bine să fii echilibrat? spuse Elinor. Vreau să spun echilibrat de la bun început. Pentru că oricine poate fi echilibrat mai târziu, chiar prea echilibrat, ca atunci când criza s-a terminat și amantii încep să se întrebe dacă, în definitiv, nu s-au grăbit când au hotărât să termine cu viața. Gândește-te, Everard, gândește-te mai întâi. Ai putea să renunți la viață?

— Niciodată, răspunse Everard, iar vocea lui avea acea vibrație ciudată și emoționantă pe care Elinor avea senzația

că n-o aude cu urechile, ci cu trupul, undeva, în centrul diafragmei. Nu pot să-mi iau viața. Lucrurile s-au schimbat de pe vremea lui Parnell. Și în afară de asta, eu nu sunt Parnell. Să încerce dacă le dă mâna! Râse. Dragostea și viața! Le voi avea pe amândouă, Elinor. Pe amândouă. Îi zâmbi triumfător de la înălțimea lui, el, Everard, pasionatul după putere.

— Ceri prea mult, răspunse ea râzând, ești prea lacom. Emoția o înfiora ca o căldură ce-ți taie respirația când bei vin fierbinte.

Se aplecă și o sărută. Elinor nu se feri.

Un alt automobil trase la marginea drumului și un alt cuplu o luă agale pe poteca acoperită cu iarbă, din pădure. Sub fardul țipător, roșu și alb, fața femeii se ghicea bătrână; tenul, odinioară încântător, se ofilise.

— Vai ce splendid, exclama ea mereu, în timp ce mergea pe terenul accidentat, călcând cam nesigur din cauza corpului greoi pe tocurile foarte înalte. Ce splendid!

Spandrell, căci lui i se adresa, nu-i răspunse.

— Culege-mi câteva caprifolii de acolo, îl rugă ea. Trase spre el, cu minerul îndoit al bastonului, o tulpină înflorită. Prin duhoarea răspândită de parfumul chimic și lenjeria nu prea curată a femeii, parfumul florilor îi ajunsese la nări, răcoros și delicios.

— Ce miros absolut divin! exclamă ea, trăgând în piept mireasma florilor. Cu totul divin!

Colțul gurii lui Spandrell se arcui într-un zâmbet. Îl amuza să audă în gura unei cocote bătrâne frazele tip rostite de o ducesă. Se uită la ea. Biata Connie! parcă era un spectru venit la un banchet – cu un aer cu atât mai sinistru și mai funebru cu cât pielea i se lăbărțase și i se încrețise. Era de-a dreptul sinistru. Nu găsea alt cuvânt. Aici, în plin soare, semăna cu o piesă de decor, văzut de aproape, la lumina zilei. Iată de ce își îngăduise luxul de a închiria un automobil Daimler, pentru a o plimba – pentru că sărmana

cocotă arăta atât de sinistru. Dădu din cap.

— Foarte frumos, spuse el. Eu prefer însă parfumul tău.

Își continuă drumul. Nesigur încă de deosebirea existentă între o minoră și o terță minoră, un cuc chema din pădure. Pe coridoarele oblice ale razelor de soare, care săpau tunele prin umbrele verzi și purpurii ale pădurii, musculițele dansau și zburau în zigzag. Vântul nu mai sufla, iar frunzele atârnav grele de clorofilă. Pomii păreau îmbibați de sevă și de lumina soarelui.

— Splendid, splendid, repeta mereu Connie. Îi destăinuie că locul și ora îi reaminteau de copilăria ei petrecută la țară. Suspină.

— Ai dori să fi rămas o fată cuminte, spuse Spandrell sarcastic. „Trandafirii de lângă ușă mă fac s-o iubesc și mai mult pe mama”, suna refrenul. Știu, știu bine. O clipă tăcu. Ce nu pot să sufăr la pomi vara, continuă el, e aerul lor de satisfacție sătulă și tâmpită. Stau umflați, ca niște speculanți îmbogățiți. Plesnesc de obraznicie, de o obraznicie pasivă.

— Ah, uite degețele! strigă Connie care nici măcar nu-l asculta. Fugi spre ele, călcând grotesc și nesigur pe tocurile ei înalte. Spandrell o urmă.

— Sunt plăcut falici, spuse el mângâind vârful unui boboc încă nedeschis. Continuă să brodeze cu multă imaginație pe această temă.

— Taci, taci, îi strigă Connie. Cum poți să spui așa ceva? Se scandalizase, se simțea jignită. Cum poți să spui așa ceva aici?

— Aici, în raiul lui Dumnezeu, persifla el. Cum pot? Și ridicând bastonul, începu să lovească în jur, în dreapta și în stânga, doborând cu fiecare lovitură câte o tulpină înaltă și mândră. Pământul se acoperi cu flori ucise.

— Oprește-te! Oprește-te! Connie îl apucă de braț. Spandrell se smulse din încleștarea ei, râse încet și doborî mai departe florile. Oprește-te, te rog! Nu, nu! Se repezi la

el din nou.

Râzând încă, Spandrell se feri de ea și-și continuă cu bastonul opera de distrugere.

— Jos cu ele! strigă el. Jos cu ele! Sub loviturile lui florile cădeau una după alta. Gata, spuse el în cele din urmă, extenuat de atât râs, alergătură și lovituri. Gata! Connie plângea.

— Cum ai fost în stare? spuse ea. Cum ai fost în stare să faci asta?

Spandrell râse din nou încet, lăsându-și capul pe spate.

— Așa merită, spuse el. Crezi că era să stau liniștit și să mă las insultat? Ce obraznicie la bestiile astea! Ah, mai uite una! Traversă luminișul îndreptându-se spre locul unde un ultim degețel înalt se ascundea parcă prin aluniș. O lovitură fu de-ajuns. Planta zdrobită se prăbuși aproape fără zgomot.

— Ce obraznicie! Așa merită! Hai să ne întoarcem la mașină.

Capitolul XXX

Rachel Quarles nu avea niciun fel de simpatie pentru acei filantropi sentimentali care nu fac o deosebire clară între bine și rău, sau între cei ce săvârșesc fapte rele și cei plini de virtute. În ochii ei, criminalii, și nu societatea în care trăiau erau răspunzători de crimele comise. Păcătoșii comiteau ei singuri păcatele; mediul nu avea nicio vină. Existau firește pretexte, scuze, circumstanțe atenuante. Actele bune, ca și cele rele, nu puteau fi schimbate. În unele împrejurări alegerea unui act bun se dovedea foarte grea; întotdeauna însă alegerea aparținea individului, și, o dată făcută, trebuia să răspundă de ea. Într-un cuvânt, doamna Quarles era o creștină și nu o umanitaristă. În calitatea ei de creștină considera că Marjorie făcuse rău că-și părăsise soțul – chiar un astfel de soț cum era Carling, pentru un alt bărbat. Îi dezaproba gestul, dar nu-și permitea să o judece, cu atât mai mult cu cât, în ciuda a ce făcuse, inima și mintea lui Marjorie se aflau încă, din punctul de vedere creștin al doamnei Quarles, „la locul lor”. Rachel ținea mai degrabă la o persoană care acționase greșit, dar continua să gândească corect, decât la una care, ca nora ei, Elinor, gândea greșit în timp ce acționa, atât cât își dădea doamna Quarles seama, cu totul ireproșabil. În unele cazuri, de asemenea, o acțiune greșită i se părea mai puțin reprobabilă decât o gândire eronată. Asta nu înseamnă că doamna Quarles ar fi manifestat vreo simpatie pentru ipocrizie. Nu putea suferi pe cineva care gândea și vorbea corect, în timp ce pe de altă parte acționa greșit în mod constant, și conștient. Astfel de oameni sunt totuși rari. Cei

mai mulți dintre cei ce înfăptuiesc fapte rele, în ciuda convingerilor lor sănătoase, acționează astfel într-un moment de slăbiciune, pentru a regreta apoi. Cel ce gândește însă greșit nu recunoaște caracterul condamabil al unui gest; nu-și dă seama de ce nu trebuie să-l înfăptuiască, sau de ce o dată înfăptuit un astfel de gest, are datoria să se căiască și să-și îndrepte apucăturile. Chiar dacă, în fond, un astfel de om se poartă corect, el poate determina pe altul, datorită gândirii sale greșite, să săvârșească fapte reprobabile.

— O femeie admirabilă, fusese verdictul lui John Bidlake; păcat însă că îi place prea mult frunza de viță - mai ales așezată peste gură.

Rachel Quarles avea doar convingerea că e creștină. Nu-și putea închipui cum reușesc oamenii să trăiască fără a fi creștini. Cu toate acestea, mulți, se vedea silită să recunoască, reușeau. Aproape toți tinerii pe care-i cunoștea.

— Ca și când copiii tăi ar vorbi altă limbă, se plânsese ea o dată unei vechi prietene.

În persoana lui Marjorie Carling descoperi o ființă care vorbea și înțelegea propria ei limbă spirituală.

— Mă tem că ai s-o găsești puțin cam plicticoasă, o prevenise Philip, anunțându-i intenția lui de-a pune căsuța lui de la Chamford la dispoziția lui Walter și lui Marjorie. Fii totuși drăguță cu ea, căci, sărmana femeie, merită. A avut o viață foarte grea. Și îi relatează amănunte ce-o făcură pe mama lui să suspine în timp Ce-l asculta.

— Nu mi-aș fi închipuit că Walter Bidlake să fie astfel, spuse ea.

— În probleme de acest gen te poți aștepta la orice și de la oricine. Nu poți evita ceea ce ți se întâmplă.

Doamna Quarles nu răspunse. Se gândea la vremea când descoperise pentru prima oară că Sidney o înșală. Uimirea, durerea, umilința...

— Cu toate acestea, spuse că cu voce tare, n-aș fi crezut că Walter poate face cu bună știință nefericit pe cineva.

— Și cu atât mai puțin să se facă pe sine nefericit cu bună știință. Cred, totuși, că, de fapt, s-a făcut singur nefericit, așa cum a făcut-o nefericită și pe Marjorie. Poate că asta-i scuza lui principală.

Mama lui suspină.

— Totul mi se pare extraordinar de inutil.

Doamna Quarles o vizită pe Marjorie de îndată ce aceasta se stabili la Chamford.

— Vino să mă vezi deseori, spuse ea în timp ce-și lua rămas-bun, fiindcă îmi placi, adăugă ea cu un surâs neașteptat, pentru care sărmana Marjorie îi rămase patetic de recunoscătoare. Nu se întâmplă prea des ca să placă oamenilor. Pasiunea ei atât de puternică pentru Walter se datora, în primul rând, faptului că acesta era unul dintre puținii care manifestaseră un interes în privința ei. Sper că ți-am plăcut și eu, adăugă doamna Quarles.

Marjorie nu reuși decât să roșească și să se bâlbâie. Dar și începuse s-o adore pe doamna Quarles.

Rachel îi vorbise cu toată sinceritatea. Marjorie îi plăcuse cu adevărat – îi plăcuseră la ea până și acele defecte care făceau pe alții s-o considere o ființă plicticoasă; îi plăcuse chiar și prostia ei, plină de bunătate și bine intenționată; până și lipsa ei de umor care i se păru semnul unei mari seriozități. Nu-i displăcuseră nici acele pretenții intelectuale, acele observații profunde și didactice, plasate semnificativ, după o tăcere meditativă. Doamna Quarles recunoștea în ele simptomele cam absurde ale unei pasiuni autentice pentru ceea ce e bun, adevărat și frumos, și ale unei dorințe autentice de a se îndrepta.

Când se întâlneau a treia oară Marjorie îi destăinuia toate amănuntele legăturii ei cu Walter. Observațiile doamnei Quarles se dovediră inteligente și creștine.

— Nu există o vindecare miraculoasă pentru asta, spuse

ea, și niciun medicament patentat împotriva nefericirii. Toate vechile și banalele virtuții, adică răbdarea, resemnarea și eterna consolare, eternul izvor de energie – etern, dar banal. Dumnezeu nu-i câtuși de puțin banal. Cei mai mulți dintre tineri nu vor însă să mă creadă când le spun asta, chiar dacă orchestrele de jazz și dansul i-au plictisit de moarte.

Primul sentiment de adorație al lui Marjorie se întări și luă proporții – luă asemenea proporții încât doamna Quarles se simți foarte rușinată, de parcă ar fi obținut adorația lui Marjorie printr-o atitudine falsă, sau ar fi jucat un roi necinstit.

— Sunteți pentru mine un ajutor și o mângâiere minunată, declară Marjorie.

— Nu, nu sunt, declară doamna Quarles aproape supărată. Adevărul e că erai singură și nefericită, iar eu am apărut exact la momentul oportun.

Marjorie protestă; prietena ei mai în vârstă nu-i îngădui însă s-o laude sau să-i mulțumească. Discutară îndelung asupra religiei.” Carling sădise în Marjorie o groază față de aspectul pitoresc sau formal al creștinismului. Detesta pe Piran din Perranzabuloe, odăjdiiile preoțești, ceremonialul, în fine, tot ce era legat cât de cât de un sfânt, de un rit sau de o tradiție. Marjorie păstrase însă o vagă și rudimentară credință în ceea ce ea considera a fi baza religiei creștine; rămăsese din copilărie cu un anume obicei de a simți și gândi ca o creștină. Sub influența lui Rachel Quarles, credința ei se cristaliza mai bine, iar emoțiile obișnuite se consolidară.

— Mă simt extraordinar de fericită de când sunt aici, cu dumneavoastră, o anunță ea pe doamna Quarles, la mai puțin de o săptămână de la venirea ei.

— Te simți astfel fiindcă nu încerci să fii fericită sau să te întrebi de ce-a trebuit să fi nefericită; ai încetat să mai raportezi totul la fericire sau nefericire. Iată în ce constă

imensa prostie a tinerilor din această generație, continuă doamna Quarles: nu se gândesc la viață decât raportând totul la fericire. Cum să mă distrez? Iată întrebarea pe care și-o pun, sau se vaită. „De ce nu mă distrez mai bine?” în această lume, însă, și distracția, în sensul acestor cuvinte, și probabil în orice sens, nu poate ține la infinit și pentru toți. Iar când cineva reușește să se distreze, se simte dezamăgit, în mod inevitabil, căci în imaginație lucrurile sunt întotdeauna mai grozave decât în realitate. Și după ce te-ai distrat un scurt timp, ajungi să te plictisești. Toată lumea aleargă după fericire, iar rezultatul e că nimeni nu-i fericit. Fiindcă toți au apucat-o pe un drum greșit. Întrebarea pe care ar trebui să și-o pună nu e: „De ce nu suntem fericiți și cum să facem să ne distrăm?”, ci: „Cum să-l mulțumim pe Dumnezeu și de ce nu suntem mai buni?” Dacă oamenii și-ar pune aceste întrebări și le-ar da un răspuns practic, pe măsura tuturor posibilităților pe care le au, ar dobândi fericirea fără să se gândească cel puțin vreodată la ea. Căci nu urmărind fericirea ai s-o găsești, ci urmărind salvarea sufletului. Pe vremea când oamenii erau înțelepți, în loc să fie doar șmecheri, ei își clădeau viața în funcție de salvarea sau condamnarea sufletului, și nu în funcție de faptul că le merge bine sau rău. Dacă acum te simți fericită, Marjorie, asta-i fiindcă ai încetat să te îndrepti. Fericirea seamănă cu cocsul – e un produs secundar, derivat în procesul de producere al altuia.

*

Între timp, la Gattenden zilele se scurgeau posomorât.

— De ce nu vrei să pictezi nițel? îi sugerase doamna Bidlake soțului ei a doua zi după sosirea lui.

Bătrânul John clătinase din cap.

— Are să-ți facă o mare plăcere, după ce-ai să începi, îi dădu ghes Elinor.

Însă tatăl ei nu se lăsa convins. N-avea chef să picteze, tocmai Fiindcă pictatul ar fi fost un lucru atât de plăcut. Spaima lui de durere, boală și moarte îl făcuse să refuze, fără nicio rațiune, ca mintea să-i fie distrasă de la contemplarea chinuitoare a acestor obsesii. Trăia cu sentimentul secret al acceptării nenorocirii și înfrângerii ei, făcând astfel ca starea ei jalnică să se adâncească și mai mult. Curajul lui, forța lui gargantuelică, buna lui dispoziție se datoraseră unei ignorări premeditate și care dura de-o viață. Acum însă ignorarea nu mai era cu putință; dușmanul se instalase chiar în organele lui vitale, iar forța de caracter îl părăsise. Se temea că nu-și va putea ascunde temerile. Nici măcar nu voia să le ascundă. Într-un fel, dorea să se simtă nenorocit. Și se simțea nenorocit. Doamna Bidlake și Elinor se luptaseră din răspuțeri să-l trezească din apatia în care se cufundase tot timpul la Gattenden. John Bidlake nu se lăsa însă trezit, decât ca să se plângă sau să izbucnească uneori în accese de furie arțăgoasă.

„E jalnic, scrise Philip în carnetul său, să vezi un artist olimpien redus, ca urmare a unei tumori stomacale, la o stare de om primitiv. Peste câteva zile poate, adăugă el, va ajunge la concluzia că a fost întotdeauna un om primitiv, chiar atunci când părea foarte olimpien; poate că atitudinea lui olimpienă era doar un simptom al acestei stări de primitivism.”

Doar micul Phil îl mai trezea din când în când pe John Bidlake din starea lui nefericită. Jucându-se cu copilul, uita o clipă că e nefericit.

— Desenează-mi ceva, spunea el.

Cu limba între dinți, micul Phil îi desena un tren, un vapor, cerbi luptându-se între ei în parcul Gattenden sau pe bătrânul marchiz în fotoliu tras de un măgar.

— Acum desenează-mi și tu mie ceva, bunicule, îi spunea el când obosea.

Bătrânul lua creionul și îi făcea cinci-șase schițe

minunate ale lui T'ang pechinezul, sau ale lui Tomy, cotoiul de la bucătărie. Uneori, într-un acces de răutate, zmângălea o caricatură a sărmaneii domnișoare Fulkes, tremurând toată. Alteori, uitând cu totul de prezența copilului, desena pentru propria lui distracție câteva naiade, doi bărbați care luptă corp la corp, o dansatoare.

— Dar de ce-s dezbrăcați? întreba copilul.

— Fiindcă sunt mai frumoși așa.

— Nu cred, spunea micul Phil și, pierzând interesul pentru desenele care îi spuneau atât de puțin, își cerea creionul din nou.

Nu întotdeauna însă John Bidlake reacționa atât de prietenos față de nepotul său. Uneori, când se simțea mai rău ca de obicei, simpla prezență a copilului îi părea o insultă, un fel de reproș, de dispreț. Izbucnea într-un acces de furie, țipa la copil că face zgomot și-l deranjează.

— Nu pot să am o clipă de liniște? striga el, apoi continua să se plângă, blestemând incapacitatea generală a tuturor. Casa mișuna de femei, puse toate să îngrijească de ticălosul ăla mic. ce nu se astâmpăra o secundă, alerga de colo-colo, făcea un tărăboi nemaipomenit și îl deranja mereu. Era insuportabil. Mai ales pentru un om bolnav. Absolut insuportabil. N-aveau niciun fel de considerație pentru el. Roșie de rușine și tremurând toată, sărmana domnișoară Fulkes ducea înapoi în camera lui copilul care urla.

Scenele cele mai exasperante aveau loc la masă. Căci la masă (mâncarea fiind redusă, în ce-l privea pe John Bidlake, la bulion, lapte și făină cu lapte), i se reamintea în chipul cel mai neplăcut de starea sănătății lui.

— Ce lături dezgustătoare! bombănea el.

Dacă mânca însă ceva solid, rezultatele erau dezastruoase. Mesele constituiau momentele cele mai agitate și mai furtunoase din existența zilnică a lui John Bidlake. Își revărsa furia pe copil. Phil, care întotdeauna era

încăpățânat la masă, devenise și mai pretențios la mâncare în acea primăvară și început de vară timpurie. Mai la fiecare masă plângea.

— Fiindcă nu se simte foarte bine, explica domnișoara Fulkes, ca să-l scuze. Și așa și era. Băiatul arăta palid și tras la față, dormea agitat, era nervos și obosea repede, suferea de dureri de cap și încetase să se mai îngrașe. Doctorul Crowther îi prescrisese bomboane de malt, ulei de pește și un întăritor. Nu se simte bine, insista domnișoara Fulkes.

John Bidlake nici nu voia să audă.

— E pur și simplu obraznic, asta-i tot. Nu vrea să mănânce. Și, întorcându-se către copil, îl apostrofa: înghite, băiete, n-auzi? Ai uitat să-nghiți? Spectacolul micului Phil, mestecând la nesfârșit ceva ce nu-i plăcea îl scotea din sărite. Înghite, băiete. Nu mai rumega așa! Nu ești o vacă! Înghite! Cu obraji foarte congestionați și cu lacrimile gata să izbucnească, micul Phil făcea un efort teribil ca să înghită produsul nesuferit a cinci minute de masticăție plină de dezgust. Mușchii gâtului îi palpitau, și se dilatau, o expresie de imensă silă îi schimonosea fața mică în timp ce sughița amenințător, gata să vomite. E absolut revoltător! zbigera bătrânul. Înghite! Strigătele sale deveniseră aproape o rețetă sigură pentru a-i produce scârbă copilului.

*

Scăpase de povara ei sufletească, bezna în care trăise se destrăma și făcea loc luminii; Marjorie înțelegea ca într-un apocalips toate simbolurile literaturii religioase. Se zbătuse în mocirla păcatelor, iar acum ieșise la suprafață; se străduia să urce cu un efort imens și disperat, și deodată, perspectiva pământului promis o consola de suferințele îndurate.

— Toate frazele astea sunau odinioară atât de convențional și de o pioșenie fără sens, spuse ea doamnei

Quarles. Acum însă văd că nu sunt decât descrieri de fapte adevărate.

Doamna Quarles aprobă.

— Descrieri greșite, fiindcă faptele nu se pot descrie. Dacă ai trăit aceste fapte, îți poți da seama ce sens au simbolurile.

— Cunoașteți Black Country²⁰⁰? spuse Marjorie. Am senzația că aș fi scăpat dintr-unul dintre marile orașe miniere ca să ajung la câmpie, la marile spații deschise, adăugă ea cu vocea ei serioasă și copilăresc de tărăgănată. (Doamna Quarles nu se putu împiedica de a-și spune, și regretă pe loc acest gând – căci la urma urmei biata fată nu-și putea schimba timbrul – că vocea lui Marjorie făcea ca marile spații deschise să pară ciudat de aglomerate.) Și când mă uit în urmă, orașul întunecat mi se pare atât de mic și de neînsemnat în comparație cu spațiul și cu cerul imens! Ca și cum l-ai privi prin celălalt capăt al unui binoclu.

Doamna Quarles se încruntă ușor.

— Nu-i chiar atât de neînsemnat, spuse ea. În definitiv, într-un oraș, oricât ar fi el de negru, trăiesc oameni. Iar celălalt capăt al unui binoclu e capătul prin care nu trebuie să te uiți. Nu are sens să privești lucrurile așa încât să apară mici și neînsemnate. Iată una dintre primejdiile care te pândesc când ai ieșit sub cerul liber – ai tendința să consideri orașele și pe oamenii din ele mici, îndepărtați și lipsiți de importanță. Dar nu este așa, Marjorie. Iar fericirile care trăiesc sub cerul larg deschis au datoria să-i ajute și pe ceilalți să ajungă și ei aici. Se încruntă din nou, gândindu-se la ceea ce spunea. Nu-i plăcea să țină predici. Marjorie nu trebuia să-și închipuie că era o ființă superioară, scoasă în afara lumii. Ce mai face Walter? întrebă ea pe un ton indiferent, care de fapt ascundea un interes real. Cum vă

---

²⁰⁰ Ținutul Negru. Regiune industrială în centrul Angliei având drept centru orașul Birmingham.

înțelegeți?

— La fel ca întotdeauna, spuse Marjorie.

Recunoașterea acestui fapt ar fi făcut-o nefericită acum câteva săptămâni. Până și Walter începuse să-i pară mic și oarecum îndepărtat. Îl iubea încă, firește, dar sentimentul venea de departe, parcă prin celălalt capăt al unui binoclu. Privind prin capul bun al binoclului nu vedea decât pe Dumnezeu și pe Iisus, conturându-se copleșitor.

Doamna Quarles se uită la ea, cu o expresie de tristețe fugară pe fața ei fină.

— Sărmanul Walter! spuse ea.

— Da, îmi pare și mie rău de el, spuse Marjorie. Urmă o tăcere.

Bătrânul doctor Fischer îi spusese să vină o dată la două-trei săptămâni și să-i comunice cum evoluează sarcina. Marjorie profită de biletele de tren pentru excursiile ieftine din zilele de miercuri, și plecă la Londra pentru unele cumpărături, dar mai ales ca să-i spună doctorului că se simte excelent.

— Arătați într-adevăr mai bine, o încredința doctorul Fischer, fixând-o întâi prin ochelari, apoi pe deasupra lor. Incomparabil mai bine decât ultima oară. Fenomenul e destul de frecvent în luna a patra, își continuă el explicațiile. Doctorul Fischer dorea ca pacienții lui să manifeste un interes real pentru propria lor fiziologie. Starea sănătății se îmbunătățește. La fel și dispoziția. Asta se datorește corpului care se obișnuiește cu o nouă stare. Schimbările din circulație influențează în mod sigur. Inima fătusului începe să bată. Cunoscut cazuri de femei neurastenice care voiau să aibă un copil după altul, cât se poate de repede. Sarcina era singurul lucru care le vindeca de melancolia și obsesiile lor. Ce puțin cunoscute sunt încă legăturile dintre trup și suflet!

Marjorie zâmbi și tăcu. Doctorul Fischer era un înger, unul dintre oamenii cei mai buni și mai amabili. Unele

lucruri însă le înțelegea mai greu decât relațiile dintre trup și suflet. De pildă, ce înțelegea el despre Dumnezeu? Ce înțelegea el despre suflet și mistica lui comuniune cu forțele spirituale? Sărmanul doctor Fischer! Nu era capabil să discute decât despre luna a patra în sarcină și inima fœtusului. Marjorie zâmbi în sinea ei, cuprinsă de un fel de milă pentru bătrân.

În dimineața aceea Burlap se arătă mai prietenos.

— Amice spuse el, lăsându-și o mână pe umărul lui Walter, n-ar fi cazul să ieșim împreună și să luăm undeva o friptură? îi strânse ușor umărul și-i zâmbi de sus, cu aerul binevoitor și enigmatic al unui sfânt din tablourile lui Sodoma.

— Din păcate, spuse Walter, încercând să simuleze o afecțiune reciprocă, iau masa cu altcineva la celălalt capăt al Londrei. Era o minciună, dar nu putea înfrunta perspectiva de a petrece o oră cu Burlap, într-un mic restaurant de pe Fleet Street. În afară de asta voia să afle dacă între timp nu-i sosise la club vreo scrisoare de la Lucy. Se uită a ceas. — Dumnezeule! adăugă el, dornic să nu prelungească discuția cu Burlap, trebuie să plec.

Afară ploua. Umbrelele păreau niște ciuperci negre, care țâșniseră brusc din noroi. Ce vreme mohorâtă, ce tristețe! La Madrid soarele trebuie să ardă feroce. „Mie îmi place canicula, spunea ea. Într-un cuptor simt că înfloresc”. Walter își imagina nopțile din Spania întunecoase și fierbinți, iar în lumina stelelor corpul ei palid și fantomatic, dar cald și material; își imagina dragostea la fel de răbdătoare și de aprigă ca și ura, iar posesia ca o crimă comisă lent. Închipuirea lui găsea justificare pentru orice minciună și violență posibilă. Nu mai conta ce se putea face sau nu, atât timp cât se realiza ceea ce își închipuia. Pregătise terenul, inventase o serie de minciuni complicate, o serie pentru Burlap, alta pentru Marjorie; se interesase de

prețul biletelor și aranjase cu banca să poată lua mai mult decât avea depus. Apoi sosise scrisoarea lui Lucy aducând știrea că se răzgândise. Urma să rămână la Paris. De ce? Nu exista decât un singur motiv. Gelozia, dezamăgirea și umilința încercate de el se revărsaseră într-o scrisoare de șase pagini, plină de reproșuri și mânie.

— Am vreo scrisoare? îl întrebă el în treacăt pe portar, în timp ce intra în club. Vocea intenționa să lase impresia că nu aștepta o corespondență mai interesantă decât un anunț editorial sau o ofertă filantropică de a da cu împrumut cinci mii de lire fără nicio garanție. Portarul îi înmână un plic galben, bine cunoscut. Walter îl rupse și desfăcu cele trei foi zmângălite cu creionul. „Quai Voltaire. Luni”. Se uită cu atenție la scrisul ei. Era tot atât de greu de citit ca și un manuscris vechi. „De ce îmi scrii întotdeauna cu creionul? Își reaminti întrebarea lui Cuthbert Arkwigh și răspunsul ei. „Am să șterg cerneala cu săruturi”, răspunsese Arkwright. Bădăranul! Walter intră în sufrageria clubului și comandă dejunul. Printre înghițituri descifra scrisoarea lui Lucy. „Quai Voltaire. Scrisoarea ta e insuportabilă. În niciun caz nu-ți permit să mă înjuri sau să urli la mine ca un măgar. Pur și simplu, n-am chef să primesc reproșuri sau să fiu judecată. Fac ce-mi place și nu dau voie nimănui să mă critice. Săptămână trecută mi-a trecut prin gând c-ar fi amuzant să plec cu tine la Madrid; săptămână asta mi-am schimbat părerea. Dacă faptul că m-am răzgândit ți-a provocat vreo încurcătură, îmi pare rău. Nu mă scuz câtuși de puțin că m-am răzgândit, și dacă-ți închipui că zbieretele și gelozia ta fac să-mi pară rău de tine, te înșeli grozav. Atitudinea ta e intolerabilă și de neiertat. Vrei să știi neapărat de ce nu mai plec de la Paris? Foarte bine. «Presupun c-ai găsit un bărbat care îți place mai mult decât pe mine». Ești formidabil, dragul meu Sherlock Holmes! Ia ghicește unde l-am găsit? Pe stradă! Hoinăream pe bulevardul Saint Germain și mă uitam la

vitrinele librăriilor. Am băgat de seamă că un tânăr mă urmărea de la o vitrină la alta. Mi-a plăcut cum arăta. Foarte brunet, cu un ten măsliniu, cu un profil vag roman, și de statura mea. La cea de a patra vitrină a început să-mi vorbească într-o franceză nemaipomenită, cu accent pe «e» mult «*Ma Lei è italiano*»²⁰¹. Era într-adevăr; ce bucurie nebună. «*Parla italiano?*» Și începu să-mi reverse admirația în cel mai ales dialect toscan. M-am uitat la el. În definitiv, de ce nu? Cineva pe care nu l-ai mai văzut înainte și despre care nu știi nimic – o idee grozavă. În clipa asta, străini unul de altul, apoi tot atât de intimi pe cât pot fi două ființe omenești. În plus, mai era și o creatură extrem de frumoasă. «*Vorrei, e non vorrei*»²⁰², am spus. Nu auzise însă niciodată de Mozart, ci numai de Puccini, așa că am renunțat să mai discut. «De acord». Am chemat un taxi și am mers la un mic hotel de lângă Jardin des Plantes. Camere cu ora. Un pat, un scaun, un dulap, un lavabou cu un lighean, o cană de tablă, un suport pentru prosoape și un bideu. Sordid dar asta făcea parte din haz. «*Dunque*»²⁰³, am spus. În mașină nu l-am lăsat să pună mâna pe mine. S-a apropiat de mine cu dinții încleștați, de parcă ar fi vrut să mă omoare. Am închis ochii ca un martir creștin în fața unui leu. Martirajul e pasionant. Să te lași rănit, umilit, folosit ca un preș – e ciudat. Îmi place. În afară de asta preșul profită și el de cei ce-l folosește. E complicat. Tocmai se întorsese dintr-o vacanță petrecută pe malul Mării Mediterane și corpul îi era complet bronzat și lustruit de soare. Părea un sălbatic splendid, o Piele-Roșie. A fost la fel de sălbatic după cum arăta. Mi-au rămas încă urme pe gât, unde m-a mușcat. Va trebui să port o eșarfă mult timp. Unde am văzut o statuie reprezentând pe Marsyas²⁰⁴, jupuit de viu?

---

²⁰¹ Dumnezeu ești italian (it.).

²⁰² Aș vrea și n-aș vrea (it.).

²⁰³ Deci (it.).

²⁰⁴ Satir din mitologia greacă, foarte abil cântăreț din flaut. L-a provocat pe Apollo la o întrecere pentru a se stabili care dintre ei cântă mai

Avea o față asemănătoare. Mi-am înfipt unghiile în brațul lui până a țâșnit sângele. După aceea l-am întrebat cum îl cheamă. Se numește Francesco Allegri, e inginer aeronautic și originar din Siena, unde tatăl lui e profesor de medicină la facultate. Ce ciudat și lipsit de sens ca un sălbatic brozat să desenze motoare de avioane și să aibă un tată profesor universitar! Am să-l văd din nou mâine. Așa că acum știi, Walter, de ce m-am răzgândit și nu mai plec la Madrid. Să nu-mi mai trimiți vreodată o scrisoare ca ultima. L”.

*

Marjorie luă trenul de trei și douăsprezece care avea să o ducă înapoi la Chamford. Când sosi, ploaia stătuse. Dealurile din cealaltă parte a văii erau scăldate în lumină soarelui, părint să ardă pe fundalul fumuriu violet al norilor. Pe crăcuțe atârnav picături și cupa fiecărei frunze și petale era plină de apa ploii. Pământul umezit emana un miros răcoros și îmbătător; se auzeau păsări cântând. În timp ce trecea pe sub crăcile aplecate ale marelui stejar situat cam la jumătatea drumului de când începeai să urci dealul, o adiere mișcă frunzele și un mic duș neașteptat, dar răcoritor îi stropi fața.

Marjorie râse de plăcere. Nu era nimeni în vilă. Servitoarea plecase și nu avea să se întoarcă decât înainte de culcare. În camerele pustii plutea o tăcere de cristal, cu o transparență muzicală: singurătatea avea ceva prietenos și îmbietor. Când se mișca prin casă, mergea în vârful picioarelor, temându-se parcă să nu trezească din somn un copil adormit.

Marjorie își pregăti o ceașcă de ceai, îl sorbi, mâncă un biscuit și își aprinse o țigară. Mirosul plăcut al mâncării și al băuturii, ca și aroma tutunului păreau ciudat de

---

frumos. Muzele l-au dat câștigător pe Apollo, iar Marsyas, drept pedeapsă, a fost jupuit de viu.

îmbătătoare și într-un fel noi. Părea să le fi descoperit abia atunci.

Întoarse fotoliul cu fața la fereastră și se așeză în el, privind pe deasupra văii, spre dealurile strălucitoare în lumina soarelui, și spre orizontul proiectat pe fundalul norilor prevestitori de furtună. Își aminti că trăise o zi asemănătoare pe când locuia cu familia ei în căsuța lor din Berkshire. Razele soarelui erau cu atât mai strălucitoare cu cât răzbăteau mai anevoie prin beznă; un pământ strălucitor și transfigurat. Walter și ea stătuseră împreună la fereastra deschisă. Pe atunci o iubea. Cu toate acestea acum se simțea fericită, mult mai fericită. Nu regreta nimic din cele ce se petrecuseră între timp. Suferința se dovedise necesară. Aceasta fusese norul care dăduse mai multă strălucire fericirii ei actuale. Un nor întunecat, dar atât de îndepărtat, de ciudat și de lipsit de importanță. Iar cealaltă strălucire, plină de fericire, dinaintea venirii norului, era minusculă și îndepărtată ca o imagine văzută într-o oglindă curbă. „Sărmanul Walter!”, își spuse ea, și îi păru oarecum rău de el. Urmărind fericirea, ajunsese să fie nenorocit. Fericirea e un produs secundar, spusese doamna Quarles. Era adevărat. „Fericirea, fericirea”. Marjorie repetase cuvântul. Conturându-se prin ceața întunecată, dealurile păreau de smarald și de aur verde. Fericire, frumusețe și bunătate. „Pacea lui Dumnezeu”, murmură ea. Pace, pace, pace”. Simțea că se topește în liniștea verde și aurită, că se cufundă și e absorbită de această liniște; sentimentul de izolare se spulberă și simți că devine o parte dintr-un întreg. Liniștea se revărsa în liniște, iar tăcerea exterioară se contopea cu tăcerea din sufletul ei. Licoarea agitată și tulbure a existenței se domolea treptat și tot ce o făcuse să fie opacă – toate zgomotele și urletele lumii, toate neliniștile, dorințele și sentimentele personale – începea să se sedimenteze și să se lase la fund, dispărând încet, încet, încet și fără zgomot din fața ochilor. Licoarea tulbure se

limpezea tot mai mult, devenind tot mai transparentă. Dincolo de ceața care se destrăma, se afla realitatea, se afla Dumnezeu. Era o revelație lentă și continuă. „Pace, pace”, își șopti ea și ultimele ondulații ușoare se șterseră de pe suprafața vieții, iar elementele tulburi, stârnite de agitația vieții, se lăsară în fund în liniștea deplină. „Pace, pace”. Nu mai avea nicio dorință, nu o mai preocupa nimic. Licoarea tulbure se limpezise complet, mai limpede decât cristalul, mai diafană decât aerul; ceața dispăruse și realitatea pe care o dezvăluia era un pustiu minunat, un neant. Neantul – singura perfecțiune, singurul absolut. Neantul infinit și etern. Revelația treptată se împlinise.

O trezi zgomotul clanței de la intrare și pașii de pe coridor în silă, și cu un fel de durere, se ridică din adâncurile unei absențe spirituale divine: sufletul ieși din nou la suprafața conștiinței. Pe dealuri lumina soarelui se întunecase la culoare, norii se ridicaseră și cerul căpătase o nuanță palidă, albastru-verzuie. Ca apa. Aproape că se înserase. Picioarele îi înțepeniseră. Stătuse probabil pe fotoliu ore întregi.

— Tu ești, Walter? întrebă ea adresându-se în direcția unde se auzeau zgomotele de pe coridor.

Vocea cu care el îi răspunse era moartă și plată. „De ce o fi atât de nenorocit?”, se întrebă Marjorie, auzindu-i inflexiunea vocii; întrebarea venea însă de la o mare depărtare și cu un fel de resentiment. O enerva prezența lui aici, o deranja și îi întrerupea gândurile: o enerva până și existența lui. Walter intră în odaie și Marjorie văzu că era tras la față și avea cearcăne groase.

— Ce s-a întâmplat? îl întrebă aproape în ciuda voinței ei. Cu cât se apropia mai mult de Walter cu atât se îndepărta de neantul minunat al lui Dumnezeu. Arăți foarte rău.

— Nu s-a întâmplat nimic, răspunse el. Sunt cam obosit, asta-i tot.

Venind în tren, spre casă, citise și recitise scrisoarea lui Lucy, până ce-o învățase aproape pe dinafară. Imaginația suplinise cuvintele lui Lucy. Cunoștea această odăiță sordidă într-un *hotel meublé*; văzuse în minte corpul bronzat al italianului și trupul ei alb, dinții lui încleștați și fata care semăna cu a unui Marsyas torturat, și chipul lui Lucy, cu expresia pe care i-o știa, de suferință gravă și atentă, ca și cum plăcerile chinuitoare ar fi constituit un adevăr adânc și dificil, ce nu putea fi înțeles decât printr-o concentrare intensă.

„Foarte bine”, își zise Marjorie; spusese că nu s-a întâmplat nimic; foarte bine; nu mai trebuie să se necăjească.

— Sărmanul meu Walter! rosti ea cu voce tare și-i zâmbi cu o dragoste plină de milă. N-avea să-i mai solicite atenția sau să apeleze la sentimentele ei; nu mai era supărată pe el. Sărmanul meu Walter!

Walter o privi o clipă apoi îi întoarse spatele. N-avea nevoie de milă. În orice caz nu de felul acesta de milă îngerească, religioasă și în niciun caz din partea lui Marjorie. Primise o dată mila ei. Amintirea acelei întâmplări îl făcu să i se încrețească pielea de rușine. Așa ceva n-avea să se mai repete niciodată. Leși din cameră.

Marjorie îi auzi pașii pe scări și apoi o ușă trântită. „Cu toate acestea, își zise, plină de solitudine și în ciuda voinței, i s-a *întâmpat* ceva. Ceva îl *făcuse* să se simtă cu totul nenorocit. Poate c-ar trebui să urc și să văd ce-i cu el.”

Nu urcă însă. Rămase pe loc, perfect nemișcată, uitându-l intenționat. Sedimentele agitate de venirea lui Walter se depuseră repede la loc. Trecând printr-o transă de apatie totală, spiritul i se cufundă din nou, lent, contopindu-se cu Dumnezeu, cu absolutul perfect, cu neantul nelimitat și etern. Timpul trecea; după-amiaza de vară târzie se transformă în amurg, iar în curând bezna învălui totul.

Daisy, servitoarea, se întoarse la ora zece.

— Stați pe întuneric, doamnă? spuse ea uitându-se în salon.

Aprinse lumina, Marjorie clipi. Lumina puternică îi readuse în fața ochilor, aproape orbiți, toate amănuntele lumii materiale. Dumnezeu dispăruse ca un balon de săpun, pe care-l înțepi. Daisy observă că masa nu fusese pusă.

— Ce, n-ați mâncat încă?

— Nu, spuse Marjorie. Am uitat cu totul de masă.

— Nici domnul Bidlake n-a mâncat? continuă Daisy, pe un ton de reproș. Sărmanul, trebuie să fie mort de foame.

Porni grăbită spre bucătărie, căutând friptura rece și murăturile.

Sus, în camera lui, Walter zăcea pe pat, cu fața îngropată în perne.

Capitolul XXXI

O problemă de cuvinte încrucișate îl făcuse pe domnul Quarles să răsfoiască volumul al XVII-lea din *Enciclopedia Britanică*. Din curiozitate și lene continuase să citească. Afla astfel că Lordul Șambelan poartă un baston alb iar la spate îi atârnă o cheie de aur sau una bătută cu nestemate. Cuvântul „loterie” nu are o semnificație precisă; Nero oferea ca premii o casă sau un sclav, în timp ce Heliogabalus introdusese un element absurd – un bilet pentru un vas de aur și un altul pentru șase muște. Pinckney B.S. Pinchback a fost guvernatorul republican al Louisianei în 1872. Pentru a defini lira e nevoie s-o separăm clar de harfă și chitară, instrumente înrudite cu ea. Într-o ravină din nordul Maderei unele zăcămintele de esexit, cristalizat grosolan, sunt expuse vederii. Exista și un aspect negativ al magiei. Magnetismul terestru are o lungă istorie. Tocmai începuse să citească despre Sir John Bludell Maple, baronet (1845–1903) al cărui tată, John Maple (mort în 1900) avea un mic magazin de mobile în Tottenham Court Road, când servitoarea apărură în prag și anunță că îl caută o tânără doamnă.

— O tânără doamnă? repetă el ușor surprins, scoțându-și *pince-nez*-ul.

— Da, eu sunt, spuse o voce bine cunoscută și Gladys se împinse pe lângă servitoare și înainta până în mijlocul camerei.

La vederea ei, pe domnul Quarles îl cuprinse deodată frica. Se ridică în picioare.

— Poți să pleci, spuse el servitoarei, care ieși. Dragul

meu copil! Apucă mâinile lui Gladys, dar ea și le smulse. Ce surpriză.

— Vai! ce plăcută surpriză! răspunse ea sarcastic. Emoția redeștepta întotdeauna în Gladys pornirile ei de mahalagioaică. Se așează pe un scaun, plină de energie și de hotărâre. „Aici sunt, părea să spună felul ei decis de a lua loc, și aici rămân” – sau poate „la dracu, am să rămân aici, orice s-ar întâmplă”.

— Într-adevăr plăcută, rosti domnul Quarles mieros, doar ca să spună ceva. „Ce situație îngrozitoare! fși spuse el. Ce-o fi vrând”? Și cum s-o scoată din casă? Dacă ar fi fost necesar ar fi putut să spună că a chemat-o ca să-i bată la mașină ceva extrem de urgent. Dahr o surpriză foarte neașteptată, adăugă el.

— Foarte. Își închise gura ferm și îl privi cu niște ochi a căror expresie nu-i plăcu deloc domnului Quarles. Fata părea că așteaptă ceva. Ce anume?

— Fihrește sunt încântat că te văd, urmă el.

— Nu zău? Râsul ei avea ceva primejdios.

Domnul Quarles o privi și se simți din nou cuprins de frică. De fapt o ura pe Gladys. Începu să se întrebe ce găsisese vreodată la ea.

— Sunt încântat, repetă el cu o emfază plină de demnitate. Lucrul cel mai important era să rămână demn, superior și ferm. Dahr...

— Dar ce? reluă ea.

— Ei bine, mi se pahre că te-ai cam grăbit venind aici.

— I se pare că m-am cam grăbit, spuse Gladys, ca și cum ar fi trecut mai departe informația unei a treia persoane invizibile.

— Ca să nu spun că ai venit inutil.

— *Asta* o să-judec eu!

— În definitiv, știi bine că dacă ai fi voit să mă vezi, n-aveai decât să-mi scrii și aș fi venit îndată. Așa că ce sens ahre să riști să vii aici? Așteptă.

Gladys nu-i răspunse, îl privi cu ochii ei verzi și neîndurători, și îi zâmbi cu buzele strânse, părând să ascundă enigmatic Dumnezeu știe ce gânduri și sentimente primejdioase.

— Sunt foahrte supăhrat pe tine. Reproșul domnului Quarles avea ceva demn și impresionant, dar era făcut cu blândețe – veșnic cu blândețe. Sunt foahrte supăhrat.

Gladys azvârli capul pe spate și râse scurt și strident, ca o hienă.

Domnul Quarles rămase descumpănit. Își păstră însă demnitatea.

— N-ai decât să râzi, spuse el, dar eu îți vohrbesc sehnios. Nu aveai dreptul să vii. Știi cât e de impohrtant ca nimeni să nu bănuiască ceva. Mai ales aici – la mine acasă. Știi bine.

— Da, știu, răspunse Gladys, dând din cap cu ferocitate. Exact pentru motivul ăsta am și venit. O clipă tăcu. Încordarea sentimentelor ei făcea tăcerea de nesuportat. Fiindc-am știut că te sperii, urmă ea, te sperii că oamenii ar putea să afle cu cine au de-a face. Porc bătrân și murdar! Și, pierzându-și brusc controlul asupra furiei, Gladys sări în picioare și se îndreptă atât de amenințător spre domnul Quarles, încât acesta se trase un pas înapoi. Atacul ei era însă numai verbal. Îți dai aere de parc-ai fi prințul Wales. Și pe urmă duci fetița să ia masa la Corner House. Te plângi de toți, și «ești mai rău decât un popă; nu ești de fapt decât un porc bătrân și murdar. Da! Un porc bătrân și împutit, asta ești! Ziceai că mă iubești, asta-i bună! Știu eu ce fel de dragoste e asta! Păi cu tine o fată nu-i în siguranță nici într-un taxi. Nu, nu-i. Bestie bătrână și împutită. Și pe urmă...

— La ascultă, ia ascultă! După primul șoc pricinuit de surpriză și groază domnul Quarles își revenise îndeajuns pentru a protesta. Era ceva teribil, nemaiauzit. Se simțea cotropit, jefuit, distrus.

— „la ascultă, ia ascultă!” îl parodie ea în bătaie de joc.

Nici măcar nu-i luai fetei tale locuri ca lumea la teatru. Când e vorba însă să te distrezi nițel, așa cum știi tu, Dumnezeule! Porc bătrân, gras și infect! Faci tot timpul pe Rudolph Valentino și trâncănești despre femeile care au fost îndrăgostite de tine. De tine! Uită-te o clipă în oglindă! Parcă-ai fi un ou roșu, asta ești!

— Ce obrăznicie!

— Vorbești de dragoste când ai o mutră ca a ta, continuă ea mai strident ca niciodată. Un porc bătrân ca tine! Și pe urmă îi dai fetei tale o rablă de ceas și o pereche de cercei, cu pietre fără valoare – fiindcă am întrebat un bijutier și mi-a spus că sunt false. Iar acum, colac peste pupăză, mai sunt și însărcinată.

— Însărcinată? repetă domnul Quarles fără să-și creadă urechilor, în timp ce temerile îi creșteau tot mai mult. Nu cred că ești însărcinată.

— Da, da, sunt! strigă Gladys bătând cu piciorul în dușumea. N-auzi ce ți-arh spus, idiot bătrân? Sunt însărcinată. D-asta am venit aici. Și n-am să plec până ce...

În momentul acela, prin ușile ce dădeau în grădină, intra doamna Quarles. Fusesse la Marjorie acasă ca să-i vorbească, și venise să-i spună lui Sidney că-i invitasese la masa de seară pe cei doi tineri.

— Oh, îmi pare rău! spuse ea și se opri în prag.

Se lăsă o scurtă tăcere. Apoi, adresându-se de data aceasta doamnei Quarles, Gladys își revărsă din noii furia nestăpânită. Peste cinci minute hohotea, incapabilă să se mai oprească, iar doamna Quarles încerca s-o consoleze. Sidney profită de ocazie ca s-o șteargă din odaie.

Când bătu gongul pentru masa de prânz, domnul Quarles trimise vorbă jos că se simte foarte rău și că roagă să i se aducă sus două ouă foarte moi, pâine prăjită cu unt și puțin compot.

În acest timp, în biroul lui, doamna Quarles se apleca

plină de solitudine asupra scaunului pe care stătea Gladys.

— Nu-i nimic, îi repeta ea continuu, mângâind-o pe umeri. Nu-i nimic. Nu trebuie să plângi. „Sărmana fată, își spuse ea. Dar ce parfum oribil folosește. Cum Dumnezeu era Sidney în stare...?” Apoi din nou: „Sărmană fată, sărmana de ea!” Nu mai plânge. Încearcă să fii curajoasă. Totul o să se aranjeze.

Treptat, hohotele lui Gladys se domoliră. Calmă, doamna Quarles îi vorbea mai departe, îmbărbătând-o. Fata asculta. Deodată, sări în picioare. Fața ei pătată de lacrimi o înfruntă pe doamna Quarles, trădând o batjocură sălbatică.

— Gura! zise ea sarcastic, gura! Drept cine mă iei? Crezi că-s copil mic? Ce-mi vorbești așa? Crezi că mă poți duce cu vorbe, nu? Îi dai cu gura ca să uit de drepturile mele. Treanca, fleanca, fetița o să fie cuminte, nu? Te înșeli, ascultă-mă pe mine. Te înșeli grozav. Și-ai s-o afli curând, ți-o promit eu.

Spunând acestea, părăsi camera în goană, trecu prin grădină și dispăru.

Capitolul XXXII

Elinor se afla singură în căsuța din capătul aleii. Ecourile stinse ale circulației îndepărtate mângâiau tăcerea caldă. Într-un vas rotund, petale de trandafir, culese de mama ei, îi evocau prin parfumul lor nenumărate amintiri din copilărie. Elinor aranja trandafirii într-o glastră; trandafiri albi, imenși, cu petale de porțelan maleabil, trandafiri portocalii, ca niște vârtejuri înghețate de flăcări înmiresmate. Pendula de pe consolă bătu brusc de opt ori; Elinor tresări; vibrațiile melodioase se stinseră trist ca muzica de pe o navă care iese din port. Trei și jumătate. La șase îl aștepta pe Everard. Îl aștepta pentru un cocteil, fără să-și poată explica de ce acceptase, urmând ca apoi s-o conducă la un restaurant și un teatru. O distracție obișnuită, ca în orice seară, își repeta ea neconținut, deși își dădea seama aproape cu o certitudine profetică că această seară va fi deosebită de celelalte, că ea va însemna o răscruce, că va fi hotărâtoare. Trebuia să se decidă, să aleagă. Însă nu voia să aleagă și de aceea încerca să se convingă singură că va petrece o seară obișnuită și amuzantă. Avea impresia că acoperă un cadavru cu flori. Cu munți de flori. Cadavrul rămânea însă acolo, în ciuda crinilor ce-l ascundeau vederii. Trebuia să ia o hotărâre, făcând abstracție de masa de la restaurantul Kettner și de piesa de teatru. Suspinând, luă cu amândouă mâinile glastra grea; o așeza tocmai pe consola căminului, când auzi o bătaie puternică în ușă. Elmor tresări atât de violent, încât era gata să scape glastra din mână. Spaima persistă, chiar după primul șoc provocat de surpriză. O bătaie în ușă,

când se afla singură în casa pustie, îi provoca o mare neliniște. Ideea că cineva se află la ușă, și așteaptă, ascultă, un străin, un dușman, poate (căci în imaginație Elinor vedea fețe oribile și păroase uitându-se pe furiș pe la colțuri, mâini amenințătoare, înarmate cu cuțite, ciomege și pistoale), sau chiar un nebun, care trage cu urechea doar o prinde un semn de viață în casă și așteaptă, așteaptă ca un păianjen ca ea să dechidă ușa – ce coșmar, ce spaimă. Bătaia se repetă. Lăsând jos glastra, merse tiptil, cu precauții infinite, spre fereastră și se uită furiș printre perdele. În zilele când se simțea foarte nervoasă, îi lipsea și acest curaj; atunci rămânea nemișcată, sperând că bătaile inimii să nu se audă afară, și așteptând ca cel ce stătuse la ușă să-și piardă în sfârșit răbdarea și să plece. A doua zi, comisionarul de la magazinul Selfridge, scuzându-se că a întârziat, o puneă într-o situație penibilă. „Am venit ieri seară, doamnă, dar nu am găsit pe nimeni acasă”. Elinor se simțea rușinată și ridicolă. Când vizita se repeta, iar ea se afla din nou singură și nervoasă, proceda la fel ca mai înainte.

În după-amiaza aceasta își luă inima în dinți și îndrăzni să se uite la dușman – de fapt, la atât cât putea să vadă din el, trăgând cu ochiul dintr-o parte a ferestrei înspre ușă. În câmpul vederii nu intrau decât un crac de pantalon cenușiu și un cot. Se auzi o nouă bătaie în ușă. Cracul cenușiu se trase înapoi, haina apăru toată la vedere, apoi o pălărie neagră, și la o mișcare a capului, fața lui Spandrell. Elinor se repezi la ușă și deschise.

— Spandrell! îl strigă ea, căci acesta se întorsese să plece. Spandrell reveni, scoțându-și pălăria. Dădură mâna. Îmi pare foarte rău, îi explică ea, eram singură. Puteam să jur că e un criminal. Apoi m-am uitat pe geam și te-am văzut pe tine.

Spandrell izbucni într-un râs scurt și înfundat.

— Ar putea să fie un criminal chiar dacă sunt *eu*. O

amenință în glumă cu bastonul lui noduros; gestul corespundea atât de dramatic imaginii pe care Elinor și-o făcuse asupra săvârșirii unei adevărate crime, încât simți că o cuprinde frica.

Își ascunse emoția, încercând să râdă; se hotărî să nu-l invite în casă. În prag se simțea mai în siguranță.

— E preferabil să fii omorât de cineva pe care îl cunoști, decât de un străin.

— Serious? Spandrell o privi. Colțurile gurii, care aducea cu o cicatrice lungă, i se strâmbară într-un zâmbet ciudat. Numai o femeie se poate gândi la astfel de rafinate. Dacă simți vreodată nevoia să ți se taie gâtul absolut prietenește...

— Dragul meu Spandrell! protestă Elinor; era extrem de mulțumită că discutau în prag și nu-l invită în casă.

— ...nu ezita să mă chemi. Oricât ar fi de mare deranjul, spuse el, punându-și o mână pe inimă. Sunt imediat alături de tine, sau dacă vrei, alături de gâtul tău. Își lovi călcâiele și îi făcu o plecăciune. Spune-mi, urmă el, schimbând tonul, unde e Philip? Aș fi vrut să cinăm împreună asă-seară. La restaurantul Sbisă. Te-aș invita și pe tine, dar e o reuniune numai de bărbați.

Erinor îi mulțumi.

— N-aș fi putut veni, în orice caz, iar Philip a plecat la țară, să-și vadă mama. Se întoarce ca să prindă concertul dirijat de Tolley la Queen's Hall. Parcă spunea c-o să treacă apoi și pe la Sbisă; cine știe, poate întâlnește pe cineva. Ai să-l vezi atunci. Mai așteaptă.

— Mai bine mai târziu decât niciodată. Sau, cel puțin, spuse el, izbucnind din nou în râsul său înfundat, am această speranță pioasă, fiind vorba de prieteni. Speranță pioasă! Îți spun drept, proverbele ar trebui schimbate: mai bine niciodată decât mai devreme.

— Atunci de ce te mai deranjezi ca să inviți lumea la masă? Spandrell dădu din umeri.

— Puterea obișnuinței, spuse el. În plus, când îi invit la masă îi pun de cele mai multe ori să plătească.

Sunetul strident al unei sonerii de bicicletă îi făcu să se întoarcă și să se oprească din râs. Un băiat de la poștă venea pe o bicicletă roșie de-a lungul aleii, sunând tot timpul din clopoțel.

— Aici locuiește familia Quarles? întrebă el coborând de pe bicicletă.

Elinor luă telegrama și o deschise. În timp ce citea răsul pieri de pe față.

— Nu-i niciun răspuns.

Băiatul încalecă pe bicicletă și plecă. Elinor rămase cu privirea pe telegramă, ca și cum cuvintele ar fi fost scrise într-o limbă străină, greu de înțeles. Se uită la ceasul de mână, apoi din nou la bucata subțire de hârtie.

— Vrei să-mi faci un serviciu? spuse ea în sfârșit, întorcându-se către Spandrell.

— Firește.

— Băiețelul meu e bolnav, explică ea. Trebuie să plec. Dacă mă grăbesc (se uită din nou la ceasul de mână), mai pot să prind la gara Euston trenul de patru și șaptesprezece. Nu-mi rămâne însă timp și pentru altceva. Vrei să-i telefonezi lui Everard Webley și să-i explici de ce nu pot lua masa cu el astă-seară? „Telegrama este un avertisment, își spuse ea, ca să renunț”. Telefonează-i înainte de șase, la birou.

— Înainte de șase, repetă Spandrell încet. La birou. Am înțeles.

— Trebuie să mă grăbesc, spuse ea, întinzându-i mâna.

— Mă duc să-ți aduc un taxi, până îți pui pălăria.

Elinor îi mulțumi. Spandrell o luă grăbit de-a lungul aleii. „Trebuie să renunț” își repetă Elinor, în timp ce-și potrivea pălăria în fața oglinzii venețiene din camera de toate zilele. Altcineva hotărâse pentru ea. Simți o ușurare și o dezamăgire. Luase hotărârea, continuă ea să reflecteze, în

detrimentul bietului Phil. Se întrebă ce i se întâmplase băiețelului. Telegrama trimisă de mama ei – în stilul atât de caracteristic doamnei Bidlake încât Elinor nu se putu reține să nu zâmbească – nu spunea nimic. „Philip puțin *souffrant*²⁰⁵. Fără a fi ceva grav te-aș sfătui să vii imediat acasă. Mama”. Își aminti că în ultima vreme copilul fusese foarte nervos, greu de suportat și oboșea ușor. Își reproșa că nu-și dăduse seama că micul Phil era pe cale de a se îmbolnăvi. Acum se îmbolnăvisese. Poate de gripă. „Ar fi trebuit să am mai multă grijă”, își repeta ea neconținut. Așternu grăbită câteva cuvinte pentru soțul ei. „Telegrama de alături explică plecarea mea grăbită. Ne întâlnim la Gattenden mâine dimineață”. Unde să pună scrisoarea, astfel încât Philip s-o vadă sigur când se va întoarce? Sprijinită de ceas pe consolă? Dacă n-o să se uite la ceas? Pe masă? Nu, mai bine s-o prindă cu un ac de paravan. Asta-i! Imposibil să n-o vadă. Urcă repede scările, ca să caute un ac. Pe toaleta lui Philip văzu o legătură de chei. Le ridică și se uită la ele încruntată. „Idiotul, iar și-a uitat acasă legătura de chei. Cum o să între la noapte?” Zgomotul unui taxi sub fereastră îi sugeră o soluție. Coborî în fugă scările, prinse nota și telegrama cu un ac pe paravanul care despărțea de la ușă partea de salon transformată în cameră de toate zilele, și ieși în alee. Spandrell stătea lângă ușa taxiului.

— Ești foarte gentil, îi spuse ea. Te exploatez mai departe. Îi întinse cheile. Dacă îl vezi pe Philip astă-seară dă-i-le, salută-l din partea mea și spune-i că este un idiot. N-ar fi putut să intre în casă fără ele. Spandrell luă tăcut cheile. Spune-i și de ce a trebuit să plec, și că-l aștepte mâine. Se urcă în taxi. Și nu uita să-i telefonezi lui Webley. Înainte de șase, căci rămăsese stabilit să ne întâlnim aici la șase.

— Aici? Întrebă el cu un interes subit și cu o curiozitate, pe

---

²⁰⁵ Suferind (fr.).

care Elinor le găsi cam impertinente și jenante. Își închipuia, îndrăzneala să-și închipuie...?

— Da, aici, spuse ea scurt.

— N-am să uit, o asigură el cu emfază; expresia păstra încă ceva ciudat, făcând-o să bănuie un sens în dosul cuvintelor lui banale.

— Îți mulțumesc îi spuse Elinor, destul de rece. Acum trebuie să zbor. Dădu șoferului adresa. Taxiul făcu marșarier pe alee, trecu pe sub arcadă, se întoarse și dispăru.

Spandrell o luă încet spre Hyde Park Corner. De la telefonul din stația de metrou îl chemă pe Illidge.

*

Everald Webley se plimba cu pași mari prin cameră, și dicta, îi era imposibil să-și compună discursurile stând jos. „Cum or fi scriind unii, înțepeniți pe scaunul lor zile întregi, ani întregi?” Nu reușea să priceapă. „Când mă așez pe scaun sau stau culcat în pat mă simt ca o mobilă – numai lemn și câlți. Minte mea nu lucrează dacă picioarele nu lucrează.” În zilele când trebuia să răspundă la multe scrisori, să dicteze articole și să-și înjghebeze cuvântările, ziua lui de muncă reprezenta o plimbare de opt ore. „Face pe leul”, așa îl descriau secretarele lui atunci când dicta. Acum făcea pe leul – pe leul agitat, puțin înainte de a-și primi rația de carne – străbătând biroul mare și gol de la un cap la altul.

— „Țineți minte”, spunea el, privind încruntat covorul cenușiu în timp ce vorbea; creionul secretarei alerga pe hârtie stenografiind „țineți minte că autoritatea finală îmi aparține în toate cazurile și că atât timp cât voi rămâne la conducerea „Englezilor liberi „orice încercare de indisciplină va fi suprimată prompt și nemilos. Al dvs. etc.” Tăcu, se întoarse la birou din locul de unde exprimase concluzia

plimbării sale meditative și leonine, și începu să scormonească printre hârtiile risipite. Cam asta-i tot, spuse el, și se uită la ceas. Trecuse cu puțin de șase fără un sfert. Ultimele scrisori să le gălesc gata mâine dimineată, continuă el. Am să le semnez atunci. Își luă pălăria din cuier. Bună seara. Și trântind ușa coborî scările în grabă.

În fața casei îl aștepta mașina cu șoferul. Era un automobil puternic (lui Everard îi plăcea să conducă nebunește), și decapotabil, căci senzația luptei cu elementele atmosferice și curentul de aer provocat de viteza mașinii îl înfiorau plăcut. O foaie impermeabilă, întinsă perfect, acoperea în întregime ca o punte locurile din spatele turismului, lăsând libere numai pe cele din față.

— N-am nevoie de serviciile tale astă-seară, îi spuse el șoferului, pe când se așeza la volan. Ești liber.

Apăsă pe accelerator, ambreie și porni brusc și violent. În cei trei litri ai cilindrilor se aflau închise mai multe duzini de cai; lui Everard îi plăcea să-i muncească din greu. O luă drept înaintea în plină viteză; când mai avea un metru și accidentul părea inevitabil, apăsă furios pe frână - iată metoda lui de a conduce. Un drum prin oraș cu mașina, alături de Everard, se dovedea o experiență plină de emoții tari. Ultima oară când o plimbase cu mașina, Elinor protestase.

— Nu mă sperie prea mult perspectiva de a muri, spusese ea, dar mă opun categoric să-mi petrec restul vieții în cârje și cu nasul zdrobit.

Everard râse.

— Cu mine nu ți se poate întâmplă nimic. Eu n-am accidente.

— Ție nu ți se pot întâmplă, nu-i așa? ironizase ea.

— Dacă asta vrei să spui...

Frânase cu atâta violență, încât Elinor trebuise să se prindă bine de marginea scaunului, ca să nu fie proiectată cu capul de parbriz.

— Imbecilule! strigase Everard unui domn bătrân care își pierduse cumpătul și mergea pe șosea zăbăuc ca o găină, astfel încât nu lipsise mult ca să ajungă sub roțile mașinii.

— Dacă vrei s-o iei așa... automobilul pornise ca un glonte, cu o zmucitură care o turtise pe Elinor de spătarul banchetei., n-ai decât. Mie nu mi se întâmplă accidente. Norocul meu e opera mea.

Mergând cu mașina pe Oxford Street, Everard zâmbi, amintindu-și întâmplarea. O căruță a Căilor Ferate îi aținu calea. Caii n-ar trebui lăsați pe stradă. „Ori mă accepți, voia el să-i spună lui Elinor, și asta înseamnă că va trebui în cele din urmă s-o faci public – să-l părăsești pe Philip și să vii la mine – (intenționa să fie absolut onest cu ea; între ei nu trebuia să dăinuiască niciun fel de minciună), ori mă accepți, deci, ori...” Se ivi prilejul să depășească camionul: apăsă pe accelerator, mașina porni ca o săgeată, viră la dreapta, trecu din nou pe lângă nasul bătrânului cal care mergea plin de răbdare la trap, apoi o coti iar la stânga. „.... nu ne mai vedem”. Trebuia să fie un ultimatum. Un ultimatum brutal. Everard nu putea suferi situațiile tulburi. Prefera lucrurile clare, oricât de neplăcute, unor incertitudini pline de speranțe de fericire. În cazul de față, incertitudinea nu-l făcea să se simtă cătuși de puțin copleșit de fericire. La intrarea în Oxford Circus, un polițist ridică mâna. Era șase fără șapte minute.

„Elinor e prea năzuroasă”, își spuse, uitându-se împrejur. Clădirile astea noi nu erau deloc pe gustul ei. Pe el, stilul baroc, masiv și înflorit al localurilor care adăposteau comerțul modern nu-l supăra. Stilul avea vigoare, dramatism, era foarte răspândit, costa mult și simboliza progresul.

— Dar e de o vulgaritate revoltătoare protestase ea.

— E greu, răspunse el, să nu fi vulgar când nu ești mort. Le reproșezi acestor oameni că muncesc, iar eu sunt de acord cu tine: munca e într-adevăr vulgară.

Elinor avea mentalitatea tipică a consumatorului și nu pe cea a producătorului.

Polițistul coborî brațul. La început, încet, apoi cu o viteză crescândă, circulația oprită o clipă porni din nou cu zgomot. Elinor se gândea numai la lux – ăsta-i adevărul, și nu la lucrurile folositoare. Minte ei judeca lumea exclusiv în funcție de frumusețe și bucurie, și nu în funcție de principiul utilității. O preocupau senzațiile și nuanțele sentimentelor; dar preocupările ei erau gratuite, și nu o interesa faptul că înțelegerea profundă și intuiția sunt calități necesare în lupta pentru existență. De fapt, Elinor habar n-avea de această luptă. Everard ar fi trebuit s-o dezaprobe, și ar fi dezaprobat-o (zâmbi în timp ce făcea această reflecție), dacă n-ar fi fost îndrăgostit de ea. Ar fi vrut să... Pleosc! De pe imperiala unui autobuz ce trecea pe alături, o coajă de banană, moale ca o stea de mare, căzu pe botul mașinii. Prin zgomotul circulației răzbătu un hohot de râs. Ridicându-și ochii, văzu două fete care îl priveau cu gura deschisă peste rampa imperialei, ca un cuplu de gargoile nostime, și care rideau, râdeau de parcă nu făcuseră vreodată o glumă mai bună. Everard le amenință cu pumnul și râse la rândul său. Ce mult s-ar fi bucurat Elinor de întâmplarea asta! Îi plăcea să bată străzile și să asiste la întâmplări nostime. Descoperea imediat caracterul lor ciudat, amuzant și plin de tâlc. Acolo unde el nu vedea decât o masă de umanitate nediferențiată, Elinor distinge oamenii. Darul ei de a născoci povestea vieții unor oameni bizari, văzuți o clipă, era la fel de remarcabil ca și puterea ei de observație. Ți-ar fi spus totul despre fete – cărei clase sociale aparțin, cum au fost crescute, de unde își cumpără rochiile, cât le plătesc, dacă mai sunt încă fecioare, ce fel de cărți citesc și care sunt actorii lor de cinema favoriți. Închipuindu-și cuvintele ei, amintindu-și râsul, expresia ochilor și jocurile ei de cuvinte, Everard se simți brusc cuprins de o mare afecțiune pentru Elinor, de o dorință

violentă și totuși delicată de a fi alături de ea; gândul că se afla departe îi deveni insuportabil. Clacsonă, atrăgând atenția taxiului din față, și încercă să-l depășească, luând-o prin dreapta. Un refugiu pentru pietoni îl sili să-și reia locul în dosul taxiului, dar nu mai înainte ca șoferul să-și exprime îndoielile sale asupra caracterului legitim al nașterii lui Everard, asupra înclinațiilor sale sexuale eterogene și mai ales asupra perspectivelor de fericire ce-l așteptau pe lumea cealaltă. Într-un limbaj la fel de colorat și cu incomparabil mai multă originalitate, Everard îi răspunse la înjurături. Se simțea debordind de viață, extraordinar de viguros, puternic, și, lucru inexplicabil (deși mai erau cel puțin cinci minute până s-o vadă pe Elinor), fericit, pe deplin fericit. Da, o fericire perfectă, căci știa (cu ce siguranță calmă!) că Elinor va spune da, va declara că îl iubește. După ce ocoli Marble Arch și intra în Hyde Park, fericirea lui se făcu mai puternică, mai sfâșietoare și în același timp mai senină.

Convingerea profetică i se adânci, transformându-se într-un fel de veche certitudine, ca și cum viitorul ar fi aparținut trecutului. Soarele apunea; în locurile unde razele lui, roz-aurii, cădeau pe pământ, se părea că o toamnă prematură și mai luminoasă ca de obicei incendiase frunzele și iarba. Dinspre apus, lungi săgeți de pulbere strălucitoare se culcau printre pomi, iar în umbra lor, crepusculul plutea ca o ceață de culoarea levănțicii, o ceață albastră și mov-închis, ce se pierdea treptat înspre orizontul vag al Londrei. Jocul de umbră și lumină eclipsa sau transfigura perechile ce se plimbau pe iarbă sau copiii ce se jucau, făcându-i să apară, rând pe rând, șterși, sau scăldați într-o lumină miraculoasă. Aveai impresia că un zeu capricios, plictisit sau încântat de creaturile lui, îi privea când cu o indiferență ucigătoare, când cu o mare dragoste, revărsând asupra lor o parte din propria-i divinitate. În fața lui Everard bulevardul se întindea liber și lucios; continua să conducă

automobilul cu viteza legală, deși îl chinuia dorința de a o revedea pe Elinor și poate tocmai fiindcă o iubea atât de mult. Totul devenise frumos; iar frumusețea, își spuse Everard, cu o logică tipică lui și dintr-o necesitate personală, implica prezența ei. Elinor se afla alături, împărtășind cu el aceeași bucurie în fața frumuseții. Știind că i-ar fi făcut plăcere ca bucuria să țină cât mai mult, Everard reduse viteza. Motorul se învârtea doar cu o mie cinci sute de turații pe minut, iar dinamul aproape că nu mai lucra. Un automobil Baby Austin îl depăși, de parcă mașina lui Everard ar fi stat nemișcată. Ducă-se! Everard se gândea la cuvintele cu care avea să-i descrie lui Elinor minunile văzute. Printre zăbrelele de fier ale parcului se vedeau pe Park Lane autobuze strălucitoare de un stacojiu-aprins, care treceau ca o procesiune de care triumfale. Prin zgomotul circulației, un ceas bătu slab ora șase; mai înainte ca ultima bătaie să se stingă, o alta îi urmă, cu un sunet melodios, dulce și ușor melancolic – ca și cum ar fi fost vocea acelei seri splendide, vocea fericirii lui. Deși mersese foarte încet, zări în față porțile de marmură de pe Hyde Park Corner. În ciuda goliciunii și a mușchilor abdominali anormal dezvoltați chiar pentru un amator de gimnastică suedeză, statuia de bronz ridicată de doamnele din înalta societate engleză învingătorului de la Waterloo, și reprezentându-l pe Ahile – bronzul fusese turnat din tunurile lui

Napoleon – stătea cu scutul în aer, cu sabia fluturând amenințător și apărându-se de cerul palid și pustiu. Deși dorea să ajungă la capătul călătoriei, Everard ieși din Hyde Part aproape cu regret. Din nou în față și în spate duduirea înfunda autobuzele cu imperială. Ocolind un arhipelag de refugii pentru pietoni, făcu jurământul ca a doua zi, dacă Elinor consimțea să plece cu el, să doneze cinci lire sterline spitalului St. George. Era convins că Elinor va accepta. Bani erau ca și dați. Ieși din Grosvenor Place; zgomotul

circulației se stinse în urmă. Belgrave Square era o oază de pomi; sturzii sporovăiau într-o tăcere rurală. Everard făcu câteva ocoluri. Pe partea stânga, între case se deschidea o arcadă. Trecu prin ea câțiva metri, se opri, întoarse mașina, apoi făcu marșarier prin alee până ajunse la capătul ei. Opri motorul și coborî. Perdelele portocalii erau încântătoare. Inima începu să-i bată foarte repede. Se simțea exact ca la primul lui discurs: speriat, dar și triumfător. Urcă treptele de la intrare, ciocăni la ușă și așteptă ca inima să-i bată de douăzeci de ori; din casă nu răspunse nimeni. Bătu din nou și, amintindu-și de ce-i spusese Elinor despre spaimele ei, își însoți loviturile în ușă cu un fluierat; ca un răspuns la spaimele ei mute. Îi strieă:

— Oameni buni!

Deodată, observă că ușa era întredeschisă. O împinse; ușa se dădu în lături. Everard trecu pragul.

— Elinor! strigă el, închipuindu-și că e sus. Elinor! Din nou, nu primi niciun răspuns. Îi făcea o farsă? Poate că voia să-l sperie, sărindu-i în cale din dosul unui paravan. Zâmbi la acest gând și intră să exploreze camera cufundată în tăcere; deodată observă hârtia prinsă la vedere cu un bold de paravanul din dreapta. Se apropie și tocmai începuse să citească: „Telegrama de alături o să-ți explice..”, când un zgomot îl făcu să întoarcă capul. La vreun metru în spatele lui se afla un om cu mâinile ridicate în sus; măciuca pe care o înșfăcase începuse să descrie pe deasupra umărului drept o mișcare oblică. Everard zvârli brațul, încercând să se apere, dar prea târziu. Măciuca îl lovi în tâmpla stânga. Avu senzația că lumina s-a stins pe neașteptate. Nici măcar nu-și dădu seama că se prăbușește.

*

Doamna Quarles își sărută fiul.

— Dragă Phil, spuse ea. Ce bine c-ai venit așa iute!

— Nu arăți prea bine, mamă.
— Puțin obosită, asta-i tot. Și necăjită, adăugă ea după o clipă, suspinând.

— De ce ești necăjită?

— De tatăl tău. Nu se simte bine, urmă ea, vorbind încet aproape fără chef. Ține mai ales să te vadă pe tine. De-asta ți-am și telegrafiat.

— Are o boală gravă?

— Nu-i o boală fizică, răspunse doamna Quarles. Nervii lui... A avut o criză. E foarte nervos. Foarte nesigur.

— Din ce cauză?

— Doamna Quarles tăcu. Când vorbi, în cele din urmă, îi trebui un efort vizibil, ca și cum fiecare cuvânt își deschidea drum cu forța printre pietrele din suflet.

Efortul făcuse să i se contracteze fața fină.

— S-a întâmplat ceva care l-a tulburat foarte mult, spuse ea. A suferit un șoc puternic.

Și încet, cuvânt cu cuvânt, îi povesti totul.

Aplecat în față pe scaunul său, cu coatele pe genunchi, cu bărbia în palmă, Philip o ascultă. După o primă privire aruncată mamei, își ațintise ochii în pământ. Avea sentimentul că dacă s-ar uita la ea și i-ar întâlni privirea, ar face-o să se simtă prost fără nicio justificare. Până și faptul de a vorbi devenise pentru ea o durere și o umilință; să vorbească, cel puțin, fără să fie privită, ca și cum n-ar fi avut niciun martor la nefericirea ei. Philip își ferea privirea și aceasta îi dădea doamnei Quarles impresia unei intimități spirituale. Cu vocea ștearsă și catifelată, mama lui continuă să povestească. O succesiune de întâmplări sordide. Când începu să-i relateze episodul petrecut cu două zile mai înainte, cu ocazia vizitei lui Gladys, Philip nu mai putu suporta s-o asculte. Era prea umilitor pentru ea; nu trebuia s-o lase să continue.

— Da, da, îmi închipui, spuse el, întrerupând-o. Sări în picioare și se îndreptă enervat spre fereastră, târându-și

picioarul infirm. Ajunge, spuse el. Se opri la geam, privi pajiștea, boschetele masive de tisă, și în spatele lor dealurile de culoarea griului secerat, întinzându-se deoparte, dincolo de vale. Scena părea exasperant de calmă. Philip se întoarse, traversă șchiopătând camera și, oprindu-se o clipă înapoia fotoliului mamei sale, își lăsă mâna pe umărul ei; apoi se îndepărtă din nou. Nu te mai gândi la asta, spuse el. Am să văd eu ce-i de făcut. Se aștepta, cu imensă scârbă, la o scenă violentă și nedemnă, la scandaluri și hărțuieli vulgare. Ar trebui poate să mă duc să-l văd pe tata, sugera el.

Doamna Quarles îl încuraja.

— E foarte nerăbdător să te vadă.

— De ce?

— Nu prea știu. Dar a insistat tot timpul.

— Discută despre... cum să spun, întâmplarea asta?

— Nu. Nu pomeniște niciodată de ea. Am impresia că o uită în mod intenționat.

— Atunci poate că e mai bine să nu pomenesc nici eu.

— Numai dacă începe el, îl sfătui doamna Quarles. Sidney discută mai ales despre persoana lui, despre trecut, despre sănătate, cu un aer pesimist. Încearcă să-l îmbărbătezi. Philip consimți. Și dă-i dreptate tot timpul, fă-i pe plac, urmă ea. Nu-l contrazice. Își iese imediat din sărite. Nu-i face bine să se enerveze.

Philip o ascultă. Ca și cum tatăl său ar fi fost un animal primejdios, se gândi el, sau un copil obraznic. Ce nenorocire, ce bătaie de cap, ce umilință pentru mama lui!

— Și nu sta prea mult, adăugă ea.

Philip o părăsi. „Caraghiosul, își spuse el în timp ce traversa holul, caraghiosul dracului!” Mânia bruscă și disprețul pe care le simți pentru tatăl său nu erau atenuate de niciun sentiment de afecțiune mai vechi. Pe de altă parte, nici nu așteptau o ură mai veche. Până acum, Philip nici nu-și iubise, nici nu-și urâse tatăl, îi acceptase existența,

arătându-se tolerant, sau, în cel mai rău caz, afișând un aer de resemnare amuzantă. Niciuna dintre amintirile sale din copilărie nu justifica o emoție mai adâncă. Ca tată, domnul Quarles se dovedise la fel de instabil în sentimente și la fel de ineficace ca și în activitatea politică sau în afaceri. Scurtele perioade de interes și entuziasm față de copii alternaseră cu perioade lungi, în timpul cărora aproape că le ignorase existența. Philip și fratele său îi preferaseră dispoziția din perioadele când îi neglija, căci tatăl lor îi ignora plin de bunăvoință. Era mai puțin plăcut când începea să se intereseze de starea lor. De obicei, nu se preocupa atât de copii, cât de o teorie de educație sau de igienă. După ce întâlnea un doctor eminent, sau citea ultima carte despre metodele pedagogice, domnului Quarles îi venea deodată ideea că dacă nu întreprinde ceva drastic, fiii săi aveau să devină idioți sau infirmi sau chiar debili mintali, cu trupurile otrăvite de o hrană greșită și rahitici din cauza unor exerciții fizice nepotrivite. Atunci, câteva săptămâni de-a rândul îi obliga pe cei doi băieți să se îndoape cu morcovi cruzi sau cu carne de vacă exagerat de fiartă (depindea de doctorul pe care se întâmplase să-l întâlnească domnul Quarles), îi silea să facă instrucție ca soldații, le predă lecții de dansuri naționale sau de mișcări armonioase, îi puneă să învețe versuri pe dinafară (dacă se întâmplă ca memoria să fie elementul important în clipa aceea) sau (dacă se fixa asupra facultăților de judecată) îi scotea în grădină, unde le spunea să înfigă un rând de țărushi pe gazon, iar după ce le măsura umbra lor la diferite ore din zi, le cerea să descopere singuri principiile, trigonometrice. În timpul crizei, viața devenea aproape insuportabilă pentru cei doi băieți. Dacă doamna Quarles protesta, Sidney se înfuria groaznic și-i spunea că este o mamă care-și iubește în mod egoist copiii, iar starea lor reală n-o interesează deloc. Doamna Quarles nu insista prea mult, deoarece știa că, dacă îi contrazice, Sidney devenea

parcă și mai încăpățânat; dacă în schimb îi făcea pe plac, soțul ei își abandona repede entuziasmul. De fapt, după câteva săptămâni, cum era de așteptat, Sidney se sătura să depună o muncă fără rezultate rapide și vizibile. Igiena, preconizată de el, nu-i făcuse pe cei doi băieți nici mai înalți, nici mai voinici, iar pedagogia lui nu le ascuțea simțitor inteligența. Nu reprezentau pentru domnul Quarles decât o plictiseală zilnică la anumite ore. „Afaceri de mai mare actualitate” îi solicitau tot mai mult atenția, până ce, treptat, ca pisica din Chesire²⁰⁶ dispărea aproape complet din camerele de studiu sau din dormitorul copiilor, ca să treacă în sfere mai înalte și mai plăcute. Băieții se simțeau iarăși fericiți.

Oprit la ușa camerei de sunetele ce se auzeau dinăuntru, Philip ascultă. Fața lui căpătă o expresie de neliniște, chiar de alarmă. A cui era cealaltă voce? I se spusese că nu e nimeni la tatăl său. Vorbea singur? Era atât de grav? Adunându-și curajul, Philip deschise ușa și se liniști pe loc, descoperind că ceea ce luase drept nebunie era de fapt citirea la dictafon. Sprijinit în perne, domnul Quarles stătea pe jumătate ridicat în capul oaselor, pe jumătate culcat în pat. Fața lui, ca și pielea de pe creștetul capului erau atât de congestionate, încât începuseră să lucească, iar pijamaua de mătase roz părea o prelungire mai puternică a febrei. Dictafonul se afla pe o masă lângă pat. Domnul Quarles vorbea în microfonul flexibil al mașinii.

— Adevăhrata măhreție, spunea el cu o voce sonoră, e invehrs propohrțională cu simplul succes momentan. Ah, tu ești! strigă el, întorcând capul în clipa când se deschise ușa. Opri dictafonul, a ti mă microfonul și îi întinse mâna în chip de bun venit. Gesturi simple, dar lui Philip i se păru că toate

---

²⁰⁶ Pisica din *Alice în Țara minunilor* de Lewis Carroll, cunoscută povestire pentru copii. Printre alte facultăți miraculoase, pisica din Chesire o are pe aceea că diversele părți din trupul ei dispar una după alta.

mişcărilor tatălui său au ceva extravagant. Parcă ar fi fost pe scenă. Privirea întoarsă spre Philip era nefiresc de strălucitoare. Mă bucur foarte mult c-ai venit. Mă bucur foarte tare, dragul meu băiat. Îi mângâie mâna, iar vocea puternică îi tremură brusc.

Neobișnuit cu asemenea demonstrații, Philip se simți jenat.

— Ei, cum te simți? Întrebă el, încercând să pară binedispus. Domnul Quarles, dădu sceptic din cap și, fără să vorbească, strânse mâna fiului său. Philip se simți mai stingherit ca niciodată când văzu că ochii tatălui său se umplu de lacrimi. Cum ar mai fi putut să-l urască, să fie furios?

— Ai să te simți foarte bine, spuse el, încercând să-l îmbărbăteze. Nu trebuie decât să te odihnești puțin.

Domnul Quarles își încleșta și mai tare mâna.

— Nu-i spune mamei tale, zise el. Cred însă că sfârșitul mi-e aproape.

— Postii, tată. Nu mai vorbi așa.

— Aproape, repetă domnul Quarles, dând din cap cu încăpățănare, foarte aproape. D-asta mă bucur atât de mult c-ai venit. Aș fi fost nefericit să mor pe când te aflai la celălalt capăt al lumii. Cu tine la capătul simt că pot să mor – vocea îi tremură iarăși – foarte liniștit. Strânse din nou mâna lui Philip. Era convins că fusese întotdeauna un tată devotat, trăind numai pentru copiii lui. Și chiar așa fusese, uneori. Da, foarte mulțumit. Își scoase batista, își suflă nasul și în același timp își șterse pe furiș ochii.

— Dar n-ai să mori.

— Ba da, ba da, insistă domnul Quarles. O simt. O simțea cu adevărat; credea că va muri, fiindcă cel puțin parțial mintea lui voia să moară. Complicațiile de săptămână trecută fuseseră prea mari, iar viitorul promitea lucruri și mai rele, dacă așa ceva era posibil. Să dispară, fără dureri – asta ar fi fost soluția cea mai fericită a tuturor problemelor

sale. Voia să moară, credea că va muri, și crezând în apropiata sa moarte i se făcea milă de el ca de o victimă; în același timp însă se admira pentru nobila resemnare cu care își îndura soarta.

— N-ai să mori, insistă Philip, plictisit, neștiind ce altă consolare să-i ofere în afara acestei simple negații. Nu știa să se descurce în situațiile pline de emoții tari, ivite pe neașteptate în viața de toate zilele. Nu-i nimic... Voia să spună „N-ai nimic”, dar se reținu, gândindu-se că era inutil, iar tatăl său s-ar fi putut simți jignit.

— Să nu mai voihbim despre asta, spuse domnul Quarles, acru; pe față i se citea iritarea. Philip își aminti că mama lui îi spusese să nu-l contrazică. Tăcu. Nu te poți lua la ceahrță cu Destinul, continuă domnul Quarles pe un alt ton. Destinul, repetă el cu un suspin. Tu ai fost fericit, dragul meu băiat, ți-ai descopehrit vocația de la început. Soahrta te-a tratat bine.

Philip dădu afirmativ din cap. Gândise adeseori la fel, chiar cu o oarecare teamă. Credea obscur în Nemesis²⁰⁷.

— Pe când eu... domnul Quarles nu-și termină fraza; ridicându-și mâna. o lăsă să cadă din nou, cu un gest disperat, pe cuvertură. M-am ihrosit ani și ani alergând după false idealuhri. Ani de-a rândul. Înainte de a-mi descoperi adevăhrata vocație. Un filosof nu trebuie să se ocupe de lucruhri practice. E chiahr absuhrd. Ca albatrhosul scriitorului ăla. cum îl cheamă? Știi tu.

Philip rămase perplex.

— Vorbești de albatrosul din *Bătrânul marinar*?

— Nu, nici vorbă, spuse domnul Quarles nerăbdător. Voihbesc de fhrancezul ăla.

— Ah, firește. Philip pricepuse la ce se referea. „*Le Poète*

---

²⁰⁷ În mitologia greacă, personificarea legii și a dreptății, cu puteri de răzbunare asupra celui ce îi încalcă atribuțiile și rămâne nepedepsit de justiția umană.

*est semblable au prince des nuées*²⁰⁸. Baudelaire.

— Firește, Baudelaire.

*„Exile sur le sol au milieu des huees,
Les ailes de geant l’empechent de marcher”*²⁰⁹

recită Philip, fericit să schimbe conversația, făcând-o să alunece, măcar pentru o clipă, de la probleme personale la literatură. Tatăl său era încântat.

— Exact! strigă el triumfător. La fel se întâmplă și cu filosofii. Ahripile îi împiedică să umble. De treizeci de ani am încehreat să merhrg înainte – în politică, în afacehri. Nu mi-am dat seama că locul meu ehra în văzduh, și nu pe pământ. În văzduh! repetă el ridicând brațul. Aveam ahripi. Își agită mâna cu un tremur rapid. Aveam ahripi și n-am știut. Vocea i se făcuse mai puternică, ochii mai strălucitori, iar fața mai roză și mai lucioasă. Întreaga sa ființă vădea o nervozitate, un neastâmpăr și o agitație care îl făcură pe Philip să se simtă îngrijorat de-a binelea.

— N-ar fi mai bine să te odihnești puțin? se grăbi el să sugereze.

Domnul Quarles nu-i luă în seamă întreruperea.

— Ahripi, ahripi. strigă el. Aveam ahripi și nu mi-am dat seama când ehram tânăhr spre ce înălțimi aş fi putut zbuhra! Am încehreat să umblu. În nohroi. Treizeci de ani. Ca numai după treizeci să renunț mai înainte de-a fi început. Suspină, se lăsă pe perne și zvârli cuvintele în aer aproape perpendicular. Opehra mea e netehrminată. Visele mele sunt neîmplinite. Soahrta a fost crudă.

— Dar ai tot timpul să-ți termini opera.

— Nu, n-am, insistă domnul Quarles. dând din cap.

---

²⁰⁸ „Poetul e de-o seamă cu pasărea frumoasă...”

²⁰⁹ „Dar surghiunit cu chiot și singur în răstriște,
Aripa uriașă nu-l lasă să se miște”. Baudelaire, *Albatrosul* (trad. de Tudor [Arghezi](#), *Scrieri*, voi. 5)

Dorea să fie unul dintre martirii sorții, ca să se poată arăta cu degetul și spune: „Iată, dacă n-ar fi fost răutatea providenței, ar fi apărut un nou Aristotel.” Lipsa de bunăvoință a destinului justifica totul – falimentul în afacerile cu zahăr, în politică, în activitatea de fermier, răceala cu care îi fusese primită prima carte, veșnica întârziere a apariției celei de-a doua; justifica parcă, destul de confuz, și faptul că îi lăcusc un copil lui Gladys. Seducerea servitoarelor, secretarelor și a fetelor de la țară făcea parte din destinul său nefericit. Iar acum, ca o încoronare a edificiului ghinionului, urma să moară (prematur, dar stoic, ca cel mai nobil dintre toți românii); cât de triviale, cât de jalnice și de neînsemnate se dovedeau a fi, în definitiv, cazurile de pierdere a virginității sau perspectiva unui copil! Și ce penibile erau aceste urlate la patul de moarte al unui filosof! Nu putea decât să le ignore, cu condiția ca să fie într-adevăr pe patul de moarte, iar omenirea să recunoască în cele din urmă că destinul fusese crud cu el. Un filosof martirizat, gata să moară, avea o justificare refuzând să-și bată capul cu Gladys și cu copilul ei. Iată de ce (deși motivul era simțit, și nu formulat) domnul Quarles respingea atât de violent și chiar plictisit asigurările și consolările fiului său că va trăi încă mult timp; iată de ce acuza providența răuvoitoare și exagera, cu o bunăvoință și mai mare ca de obicei, talentele pe care providența îl împiedicase să le folosească.

— Nu, nu, dragul meu băiat, repetă el. N-am să-mi tehrmin niciodată opehrea. Și ăsta a fost unul dintre motivele pentru care am voit să vohrbesc cu tine.

Philip îl privi cu oarecare teamă. „Ce avea să urmeze?” se întrebă el. Se lăsă o scurtă tăcere.

— Nimeni nu vrea să se stingă complet necunoscut, spuse domnul Quarles. cu vocea îngroșată de o recrudescență de milă față de sine însuși. Simpla dispahriție e greu de supohrtat. În mintea sa vidul se

lărgă, negru și abisal. Moartea! Ar putea fi sfârșitul necazurilor; perspectiva era totuși destul de înfiorătoare. Înțelegi ce simt? Întrebă el.

— Perfect, spuse Philip, perfect. Dar în cazul tău, tată... Domnul Quarles, care tocmai își suflase nasul, ridică mâna în semn de protest.

— Nu, nu. Se hotărâse că avea să moară; încercările de a-l face să renunțe erau inutile. Impohrtant e că mi-ai înțeles sentimentele. Pot să mohr liniștit și cu conștiința că tu n-ai să îngădui ca amintihrea mea să dispahră complet. Dragul meu băiat, tu vei fi executohrul testamentahr al opehrelor mele litehrarhre. Există unele fragmente din lucrările scrise de mine...

— Cartea despre democrație? Întrebă Philip, care se și văzu angajat să completeze cea mai mare operă proiectată vreodată asupra acestui subiect. Răspunsul tatălui său îi luă o piatră de pe inimă.

— Nu, nu aceea, se grăbi să răspundă domnul Quarles. Nu există decât un matehrial sumahr din acea cahrte. Și în mahre pahrte nici nu-i consemnat pe hâhrtie, ci numai în minte. De fapt, continuă el, aveam de gând să-ți spun că dohresc ca toate notele mele pentru mahrea cahrte să fie distruse. Făhră să fie citite. Sunt simple însemnăhri. N-au sens decât pentru mine. Domnul Quarles nu dorea câtuși de puțin să se descopere postum și să se comenteze cât de goale erau fișele și cât de sumare notițele din cartotecă. Toate trebuie distruse, pricepi?

Philip nu protestă.

— Vreau să-ți încredințez, dragul meu băiat, urmă domnul Quarles, o colecție de fragmente mai intime. Reflecții asupra vieții, notații ale unohr expehriențe pehrsonale. Astfel de lucruhri.

Philip dădu înțelegător din cap.

— Înțeleg.

— Le-am pus pe hârtie în decuhrsul anilor, spuse domnul

Quarles. *Gânduhri și amintihri timp de cincizeci de ani*. Da, ăsta ahr putea fi un titlu bun. Sunt foahrte multe în cahrnetele mele de însemnăhri. Iahr în ultimele zile le-am înregistrhrat pe ăsta. Lovi ușor dictafonul. Când ești bolnav, știi bine, te gândești la o groază de lucruri. Suspină. Vohrbesc sehrios.

— Firește, recunosc Philip.

— Dacă ai vrea să asculți... și arătă spre dictafon.

Philip fu de acord. Domnul Quarles pregăti aparatul.

— Ahre să-ți dea o idee despre ce e vohrba. *Gânduhri și amintihri*. Așteaptă o clipă. Când împinse aparatul pe masă, o foaie de hârtie căzu fluturind pe covor, lăsând să se vadă un joc de cuvinte încrucișate, cu pătrățele albe și negre. Și acum ascultă.

Philip ascultă. După câteva zgârieturi și hâriituri violente, se auzi vocea tatălui său, o caricatură a vocii unei marionete:

— „Cheia problemei sexuale: pasiunea e sfântă, fiind o menifestahre a divinității”. Apoi, fără să se oprească sau să aibă loc o trecere, ci doar pe un ton ușor schimbat: „Lucrul cel mai rău în politică e frivolitatea politicianilor. Într-o seahră, la un dineu, nu mai țin minte unde, l-am întâlnit pe Asquith²¹⁰ și am profitat de prilej ca să pledez insistent în fața lui necesitatea de a se aboli pedeapsa capitală. Una dintre cele mai sehrioase probleme ale vieții modehrne. El însă a sugehrat să mehrgem și să jucăm bridge. Unitate de măsură, din șapte litehre: vehrcioc. Oamenii delicați nu trăiesc în cocini, și nici nu pot rămâne mult timp în politică sau afacehri. Există oameni cu suflet nobil, ca vechii greci, și alții, pudibonzi din naștehre, ca doamna Grundy. Niciodată n-am fost de acord cu păhrehrea bună pe cahre o au oamenii despre Lloyd George. Fiecahre om e născut cu dreptul natuhral de-a fi fehricit; dahr ce represiune fehroce

---

²¹⁰ *Herbert Henry Asquith* (1852-1928), politician englez; prim-ministru liberal.

ahre loc când cineva înceahrcă să-și reclame drepturile! Bahrză brazilină, șase litere: jabiru. Adevăhtata mähreție e invehrs proporțională cu succesul momentan. Ah, tu ești...” Zgârieturile zgomotoase reîncepură.

— Da, văd stilul lucrării, spuse Philip privind în sus. Cum se oprește mașina asta? Ah, așa. Opri dictafonul.

— Îmi vin atâtea gânduhri stând culcat, spuse domnul Quarles, și își îndreptă cuvintele în sus, ca un tir antiaerian. Ce comoahră de gânduhri! Niciodată nu le-aș fi putut înregistra pe toate, dacă n-aveam dictafonul! E minunat! Absolut minunat!

Capitolul XXXIII

Elinor avusese timp să telegrafieze de la gara Euston. Când trenul ajunsese la destinație, găsi mașina așteptând-o în stație.

— Cum se simte? îl întrebă ea pe șofer.

Paxton răspunse vag, nici el nu știa prea bine. În sinea lui, găsea că toată agitația în jurul bolii era doar una dintre toanele ridicole ale celor bogați, mai ales când e vorba de copiii lor. Mașina o luă spre Gattenden; în lumina bogată a serii, perspectiva dealurilor de la Chiltems îi păru lui Elinor de o splendoare atât de senină, încât se simți mai puțin îngrijorată; regretă că nu plecase din Londra cu ultimul tren; ar fi putut astfel să-l întâlnească pe Webley. Și totuși hotărârea ei de a nu-l întâlni o făcuse să se simtă aproape fericită. Poți fi mulțumit și să regreți în același timp.

Pe când treceau prin fața intrării dinspre nord a parcului, întrezări după zăbrelele gardului fotoliul rulant al Lordului Gattenden. Măgărușul se oprise din mers și, cu frâul atârând liber, păștea iarba de pe marginea aleii; marchizul era atât de cufundat în lectura unui volum gros *in quarto*, legat în marochin, încât uitase să mai mâne măgărușul. Automobilul trecu mai departe în viteză; apariția fugară abătrânului lord citind în fotoliul rulant tras de măgărușul cenușiu, așa cum îl văzuse de atâtea ori, revelația bruscă asupra vieții ce se scurgea regulat și invariabil pe vechiul ei făgaș avură asupra ei un efect la fel de calmant, ca și frumusețea liniștită a fagilor și a ferigilor verzi și aurii din jur, sau a depărtărilor violete.

Iată, în fine, casa lor! Bătrâna clădire dormita în soarele-

apune, ca o pisică fericită, tolănită la căldură; aproape că o auzai cum toarce. Peluza amintea o catifea verde și prețioasă; în aerul calm, imensele *Wellingtonia* aveau demnitatea gravă a unui bătrân *gentleman*, așezat într-un fotoliu și meditănd după o masă prea copioasă. În această ambianță liniștită nu se putea întâmplă nimic rău. Elinor sări din mașină, urcă scările în goană și se îndreptă spre dormitorul copilului. Phil era culcat în pat, complet nemișcat și cu ochii închiși. Când Elinor intră, domnișoara Fulkes, care ședea alături, se întoarse, se sculă și merse să o întâmpine. O singură privire pe fața guvernantei ajunse pentru a o convinge pe Elinor că liniștea albastră și aurie a peisajului, casa așipită, marchizul cu măgărușul lui o liniștiseră în mod înșelător. „Totul merge bine, păruseră să-i spună. Totul continuă ca de obicei”. Domnișoara Fulkes arăta palidă și speriată, de parcă ar fi zărit un strigoi.

— Ce s-a întâmplat? șopti Elinor. Neliniștea o cuprinse din nou brusc și, mai înainte ca domnișoara Fulkes să aibă timp să-i răspundă, adăugă: Doarme? Dacă Phil doarme, se gândi ea, e un semn bun; băiețelul părea într-adevăr că doarme.

Domnișoara Fulkes clătină negativ din cap. Gestul se dovedi inutil, căci, mai înainte ca Elinor să termine, copilul se agită subit și spasmodic sub cearșaf. Fața ei se contractase de durere. Gemu scurt și sfâșietor.

— Îl doare foarte rău capul, spuse domnișoara Fulkes. Ochii ei trădau spaimă și disperare.

— Du-te și te odihnește, spuse Elinor. Miss Fulkes ezită, apoi refuză.

— Aș vrea să fiu de folos... Elinor insistă.

— Vei fi mai de folos odihnită... Buzele guvernantei începură să tremure, apoi o podidiră lacrimile. Hai, du-te... îi spuse Elinor, și-i strânse brațul ca să o consoleze.

Domnișoara Fulkes se supuse cu o grabă neașteptată. Se temea să nu izbucnească în plâns înainte de a ajunge în

camera ei.

Elinor se așează lângă pat. Luă mâna micuță ce zăcea pe cearșaful îndoit și își plimbă degete prin părul blond al copilului, încercând să-i liniștească durerile.

— Dormi, șopti ea, în timp ce degetele îl mângâiau, dormi, dormi.

Copilul se agita încă; din când în când durerea bruscă îi schimonosea fața; scutura din cap, ca și cum ar fi vrut să scape de chinuri. Scoase un nou geamăt sfâșietor. Aplecându-se asupra copilului, Elinor simți că i se frânge inima; o mână nevăzută o strângea parcă de gât, o sugruma.

— Dragul mamei, spuse ea, rugându-l, implorându-l să nu mai sufere, dragul mamei!...

Îi strânse mai tare mânuța și apăsă palma pe fruntea lui fierbinte, ca să-i înăbușe durerea sau, cel puțin, să-i apere trupul mic și tremurător de atacurile ei. Cu întreaga ei voință porunci durerii să înceteze sub mângâierea degetelor, să iasă din trupul lui – să iasă prin degetele ei și să pătrundă în corpul ei. Copilul continua să se agite în pat, întorcându-și capul dintr-o parte într-alta, ridicându-și genunchii, apoi întinzându-și picioarele cu o mișcare violentă și convulsivă sub cearșaf. Durerea revenea sfîșietoare; fața i se strâmba de suferință, iar printre buzele întredeschise ieșea tot timpul un geamăt slab și disperat. Elinor îi mângâie fruntea și îi șopti cuvinte fierbinți. Atât putea face. Sentimentul neputinței o sufoca. Mâinile invizibile se contractaseră pe gâtul și inima ei.

— Cum ți se pare Phil? întrebă doamna Bidlake când fiica ei coborî scările.

Elinor nu răspunse; își întoarse capul. Întrebarea îi aduse lacrimi în ochi. Doamna Bidlake o luă în brațe și o sărută. Elinor își ascunse capul la pieptul ei. „Trebuie să fii tare, își spunea ea mereu. Nu trebuie să plângi, nu trebuie să te prăbușești. Fii tare, ca să-l poți ajuta.” Mama ei o strânse și

mai tare în brațe. Contactul fizic o liniști pe Elinor, dându-i forța pentru care se rugase. Făcu o efortare de voință, respiră adânc, și își calmă hohotele de plâns. Se uită la mama ei și îi zâmbi recunoscătoare. Buzele îi mai tremurau ușor, dar voința învinsese.

— Sunt o proastă, zise ea scuzându-se., N-am putut să mă stăpânesc. E atât de îngrozitor să-l vezi suferind, fără să-l poți ajuta! E teribil. Chiar dacă știi că totul se va termina cu bine.

Doamna Bidlake oftă.

— Teribil, repetă ea, într-adevăr teribil, și închise ochii meditănd nedumerită. După o scurtă tăcere, continuă: – De fapt, spuse ea, deschizându-și din nou ochii ca să se uite la Elinor, cred că ar trebui să o supra veghezi pe domnișoara Fulkes. Nu cred că influența ei e întotdeauna bună.

— Influența domnișoarei Fulkes? spuse Elinor privind-o foarte mirată. Dar e cea mai drăguță, cea mai conștiincioasă...

— Oh, nu-i vorba de asta, nu-i vorba de asta! se grăbi să răspundă doamna Bidlake. Vorbesc despre influența ei artistică. Când m-am urcat alaltăieri ca să-l văd pe Phil, am găsit-o arătându-i niște reproduceri oribil de vulgare ale unui câine.

— Bonzo? sugeră Elinor.

Mama ei dădu afirmativ din cap.

— Da. Bonzo. Pronunță cuvântul cu un fel de scârbă.

— Dacă Phil vrea să vadă tablouri de animale, există la British Museum reproduceri de miniaturi persane într-adevăr excelente. E așa de ușor să strici gustul unui copil... Dar, Elinor! Draga mea!

Deodată, fără să se mai poată stăpâni, Elinor începu să râdă. Să râdă și să plângă, pierzându-și controlul. Tristețea și-o putea stăpâni. Tristețea însă întovărașită de Bonzo era irezistibilă. Ceva se sfărâmă în sufletul ei, și se trezi plângând cu hohote și în același timp râzând crispat și

isteric.

Doamna Bidlake îi mângâie neputincioasă umărul.

— Draga mea, repeta ea mereu. Elinor!

Deșteptat dintr-un somn neliniștit și plin de coșmaruri, John Bidlake strigă furios din bibliotecă.

— Isprăviți odată cu trăncăneala asta, porunci el enervat și cu voce plângărească. Pentru numele lui Dumnezeu!

Elinor însă nu se mai putea stăpâni.

— Țipați ca niște papagali, continuă să bombăne John Bidlake în sinea lui. Faceți glume idioate. Când ești bolnav...

*

— Pentru numele lui Dumnezeu, revino-ți! zise Spandrell brutal.

Illidge își astupă gura cu batista. Se temea să nu-i vină rău.

— Cred c-am să mă întind o clipă pe canapea, șopti el. Când încercă să umble simți că i se taie picioarele. Se târi spre canapea ca un paralytic.

— Ar trebui să iei o înghițitură de alcool, spuse Spandrell traversând camera. Pe bufet se afla o sticlă de coniac. Se duse în bucătărie să aducă pahare. Turnă puțin coniac. Bea, spuse el. Illidge luă paharul și sorbi. Parc-am traversa Canalul Mânecii, continuă Spandrell cu ironie feroce, servindu-se la rândul său cu coniac. Un studiu în verde și portocaliu, așa te-ar fi descris acum Whistler²¹¹. Verde ca mărul. Verde ca mușchiul.

Illidge îl privi un moment. Apoi își întoarse capul, nemaiputând suporta expresia fixă a acestor ochi cenușii și disprețuitori. Niciodată nu simțise atâta ură față de Spandrell.

---

²¹¹ *James Whistler* (1834–1903), pictor și gravor american, stabilit mult timp la Paris.

— Ca să nu zic verde ca o broască, verde ca o mocirlă, verde ca putregaiul, continuă Spandrell.

— Taci din gură! strigă Illidge cu o voce care își redobândise timbrul și aproape că nu mai tremura.

Batjocura lui Spandrell îl liniștise. Ura, ca și coniacul, stimulează. Luă o nouă înghițitură de alcool, care îi arse gâtulejul. Amândoi tăceau.

— Dacă te simți dispus, zise Spandrell așezându-și jos paharul gol, poți să vii să mă ajuți să facem ordine în casă. Se ridică în picioare, trecu dincolo de paravan și dispăru.

Cadavrul lui Everard Webley zăcea acolo unde căzuse, răsturnat pe o parte și cu brațele întinse pe dușumea. Batista îmbibată cu cloroform îi acoperea încă fața. Spandrell se aplecă și o smulse. Tâmpla lovită era lipită de parchet; când priveai de sus. pe fața lui Webley nu se vedea nicio rană.

Cu mâinile în buzunare. Spandrell se uită la cadavru.

— Acum cinci minute, zice el, formulându-și gândurile în cuvinte, spre a putea înțelege și mai bine sensul lor, acum cinci minute era viu, avea suflet. Viu, repetă el, legănându-se pe un singur picior, și, atingând cu celălalt obrazul mort. ridică o ureche și apoi o lăasă să revină la loc. Un suflet. Apăsă o clipă cu piciorul ceea ce fusese fața lui Everard Webley. Își retrase piciorul; amprenta rămase ca un praf cenușiu pe pielea albă. „Calc pe o față moartă”, își zise el. De ce o făcuse? „O calc.” își ridică din nou piciorul și apăsă cu tocul orbita mortului, binișor, cu băgare de seamă, ca și cum ar fi experimentat o tortură. „Parcă aş călca în picioare struguri”, se gândi el. Putea să calce orbita până o făcea piftie. Era însă de ajuns. O călcase în mod simbolic, ca să șteargă oroarea esențială a crimei, oroare pe care o simțea acum sub picioare. Oroarea esențială? Spectacolul se dovedise mai degrabă stupid și dezgustător decât oribil. Vârându-și vârful pantofului sub bărbia mortului, îi împinse capul în sus, până ce fața lui Webley se ridică, spre tavan,

cu gura deschisă și cu ochii pe jumătate închiși. Deasupra și în dosul ochiului stâng se vedea o contuziune enormă, roșie. Pe obrazul stâng picăturile de sânge se uscaseră, iar acolo unde fruntea zăcea pe dușumea se formase o mică baltă – nici măcar o baltă – o pată de sânge.

— E de necrezut ce puțin sânge a curs, spuse Spandrell cu voce tare.

Auzindu-i vocea calmă, Illidge tresări violent. Spandrell își retrase piciorul care ținea capul mortului, și fața căzu înapoi, deoparte, cu o mică bușitură.

— Măciuca episcopului Odo²¹²! și-a găsit o justificare perfectă, continuă el indiferent. Ce ciudat era să-și amintească, chiar în acele clipe, săriturile comice ale conștiinciosului prelat de pe tapiseria din Bayeux! Până și această imaginație lăcea parte din oroarea esențială. Frivolitatea minții omenești! Ce alandala răătăcesc gândurile! Răul poate avea o oarecare demnitate. În timp ce prostia...

Illidge îl auzi pe Spandrell intrând în bucătărie, apoi zgomotul apei. curgind din ce în ce mai tare într-o găleată. Robinetul se închise; răsunară pași. Găleata fu lăsată jos cu un sunet metalic.

— Din fericire, continuă Spandrell, comentându-și ultima observație. Altfel, nu știu cum am fi ieșit din încurcătură.

Illidge asculta cu atenția încordată și îngrozit sunetele care veneau din dosul paravanului. Se auzi o bufnitură, ca și cum s-ar fi prăbușit un corp. Fusesse ridicat oare un braț, și apoi lăsat să cadă la loc? Ca și cum un obiect moale și greu ar fi alunecat misterios de-a lungul dușumelei. Apoi, din nou, se auzi apa azvârlită pe jos și frecatul bine cunoscut al dușumelelor. La aceste zgomote, incomparabil mai oribile, mai adânc semnificative decât toate cuvintele – oricât de brutale, de calme și de cinice ar fi fost ele – pe care le-ar fi putut rosti Spandrell, Illidge simți din nou o

---

²¹² Odo sau Eudes (1036-1097), episcop francez.

senzație mai puternică de leșin, de amețeală; inima îi bătea violent, ca în primele minute, când Webley zăcea, zvârcolindu-se încă la picioarele lui. Își aminti, și retrăi acele clipe de așteptare care-i tăiaseră respirația făcându-l aproape să vomite și care se petrecură mai înainte ca grozăvia să fi avut loc. Zgomotul mașinii care făcea marșarier pe alee, frecatul picioarelor pe prag, bătaia în ușă, apoi tăcerea, lungă, foarte lungă, când inima i se zbătuse, stomacul i se contractase, iar mintea îi fusese năpădită de presimțiri, de gânduri bine întemeiate despre revoluție și viitor, și de o ură justificată împotriva exploatatrilor și a bogăției dezgustătoare. Pe când se ghemuia în dosul paravanului își reaminti vag ce caraghioase erau jocurile din copilărie de-a v-ați ascunselea, și excursia cu școala printre tufișurile de grozamă și ienuperi ale pășunii comunale. Un, doi, trei!... Copiii care îi căutau pe cei ascunși își acopereau fața și începeau să numere cu voce tare până la o sută; cei care trebuiau să se ascundă se împrăștiu. Te vârai într-un tufiș, plin de țepi sau te culcai printre ferigi. Apoi se auzea strigătul: nouăzeci și nouă, măăă! și copiii porneau să te caute. Neastâmpărul era atât de puternic și de dureros, în timp ce se ghemuia sau stătea pe vine în ascunzătoare, trăgând pe furis cu ochiul, ascultând cu speranța de a găsi un prilej să se repeadă la locul de mijă, încât îl apuca o dorință aproape irezistibilă de „a face ceva”, cu toate că „făcuse ceva”, în dosul desigurului de ienuperi abia acum vreo cinci minute. Ce amintiri absurde! Și fiind absurde, erau și îngrozitoare! Pentru a suta oară își băgă mâna în buzunar ca să se asigure că sticla cu cloroform se afla acolo, bine astupată. O altă bătaie în ușă îl făcuse să tresară, apoi o fluierătură și o chemare hazlie (puteai să *auzi*, după tonul vocii, că Everard zâmbea): „Oameni buni!” Amintindu-și, începu să tremure din nou, mai violent, cuprins de rușinea și de oroarea pe care atunci nu avusese

timpul să le simtă. N-avusese timp, căci, înainte ca mintea lui să-și poată da seama de multiplele implicații ale acestei chemări hazlii, ușa scârțâise din balamale, se auziseră pași pe parchet, iar Webley o strigase pe Elinor. (Illidge se întreabă deodată dacă nu fusese și el îndrăgostit de ea.) „Elinor!” Urmase tăcere; Webley văzuse notița, Illidge îi auzise respirația, la vreo jumătate de metru, dincolo de paravan. Apoi, un foșnet, o mișcare fulgerătoare, începutul unei exclamații și o lovitură seacă și neașteptată, ca plesnetul unei palme, însă mai înfundată, mai surdă, mai tare. Urmase o nouă tăcere, de o fracțiune de secundă, apoi zgomotul unei căderi – dar nu un singur zgomot, ci o serie întreagă, care ținuse destul de mult; prăbușirea genunchilor, oasele ce loveau dușumeaua, zgârietura unor pantofi ce alunecau de-a lungul parchetului lustruit, bușitura înfundată a trupului și a brațelor și, în fine, pocnetul capului.

— lute! se auzi vocea lui Spandrell, și Illidge țâșnise din ascunzătoare. Cloroform! Ascultător, îmbibase batista și o întinsese pe fața care se contracta. Începu din nou să tremure și mai bău coniac.

Frecarea fu urmată de plescăitul unei cârpe ude.

— Gata! spuse Spandrell, apărând din dosul paravanului. Își șterse mâinile pe o cârpă de praf. Cum îi merge bolnavului? adăugă el cu un surâs ironic, parodiind felul de a vorbi al unui medic la căpătâiul pacientului.

Illidge își întoarse capul. Ura izbucni în el, gonind momentan orice altă emoție.

— Mă simt foarte bine, spuse el scurt.

— Nu te-ai ostenit prea mult, în timp ce eu facem această treabă murdară, nu-i așa? Aruncă cârpa de praf pe un scaun și începu să-și îndoiaie la loc manșetele.

În două ore, mușchii inimii se contractează și se destind, se contractează și se destind din nou, doar de opt mii de ori. Globul terestru parcurge mai puțin de două sute de mii

de kilometri de-a lungul orbitei sale. Smochinul de India n-a apucat să invadeze decât vreo patruzeci de hectare ale teritoriului australian. Orele nu contează. Sunt suficiente ca să ascuți *Simfonia a noua* și vreo două, trei din quartetele postume, să zbori de la Londra la Paris, să transferi masa de prânz din stomac în intestinele subțiri... să citești *Macbeth*, să mori de o mușcătură de șarpe, sau să câștigi un șiling și jumătate, făcând curățenie. Din cauza cadavrului din dosul paravanului, lui Illidge, care aștepta pe scaun să se întunece, acele două ore i se părură că n-au să treacă niciodată.

— Ce, ești nebun? îl întrebă Spandrell când Illidge propusese să plece amândoi imediat și să lase cadavrul în voia sorții. Sau ai chef să mori spânzurat? Batjocura, amuzamentul rece și ironic îl scoaseră din sărite pe Illidge. Philip o să găsească mortul diseară, când o să se întoarcă acasă.

— Dar n-are cheia, spuse Illidge.

— Atunci mâine, când va veni cu un lăcătuș. Iar peste trei ore, când Elinor o să explice ce a făcut cu cheia, poliția o să bată la ușa mea. Și-ți promit că va bate și la a ta foarte curând după aceasta. Surâse. Illidge își feri ochii. Nu, continuă Spandrell, trebuie să-l luăm de aici pe Webley. Automobilul lui e la poartă; ne va fi foarte ușor dacă așteptăm să se înnopteze.

— Dar mai sunt două ore până se va lăsa noaptea. Vocea lui Illidge deveni stridentă de furie și jale.

— Ce contează?

— Ascultă... începu Illidge, dar se opri; își dădea seama că dacă îi vorbea sincer însemna să declare că nu avea intenția să rămână încă două ore fiindcă îi era frică. Bine, spuse el. Să rămânem. Spandrell luă o cutie de argint pentru țigări și o deschise.

— Miroase foarte plăcut, zise el. Servește-te. Împinse cutia de-a lungul mesei. Uite și niște cărți. Și ziarul *Times*.

Și revista *New Statesman*. Și ultimul număr din *Vogue*. Parcă-am fi în salonul de așteptare al unui dentist. Am putea să ne facem un ceai.

Așteptarea începu. O bătaie de inimă urmează unei alte bătaii de inimă. În fiecare secundă, globul terestru parcurge treizeci și doi de kilometri, iar smochinii din India mai acoperă încă vreo treizeci de metri pătrați ai teritoriului australian. În spatele paravanului se afla cadavrul. Mii și mii de milioane de indivizi minusculi și diverși s-au împreunat, iar produsul legăturii lor, al luptei lor, a fost o viață omenească. Întreaga lor colonie, stupul lor viu, a fost un om. Stupul a murit. În căldura care a mai rămas, mulți dintre indivizii componenți se mai bucură încă de un pic de viață; în curând vor pieri și ei. Iar între timp, din aer, legiunile invizibile ale saprofitelor și-au început invazia lărașă să întâmpine vreo rezistență. Vor trăi printre celulele moarte, vor crește, se vor multiplica prodigios, iar prin procesul lor de creștere și procreație întregul edificiu chimic al trupului va fi demolat, toate finețurile și complicațiile materiei se vor dizolva, așa încât, în momentul când își vor termina treaba, doar două-trei kilograme de carbon, câțiva litri de apă, puțin var, ceva fosfor și sulf, o grămăjoară de fier și siliciu, o mână de săruri amestecate – împrăștiate toate și combinate din nou cu lumea din jurul lor – vor fi tot ce a rămas din ambiția de a conduce a lui Everard Webley, din dragostea lui pentru Elinor, din opiniile sale despre politică, din amintirile din copilărie, din talentul de scrimer și călăreț, din acea voce catifelată și puternică, din zâmbetul subit și strălucitor, din admirația pentru Mantegna²¹³, din disprețul pentru *whisky*, din crizele înspăimântătoare, dar intenționate, de furie, din obiceiul de a-și mângâia bărbia, din credința în Dumnezeu, din incapacitatea de a fluiera corect o melodie, din hotărârea

---

²¹³ *Andrea Mantegna* (1431–1506), pictor italian, puternic influențat de arta antichității.

nezdruncinată și din cunoașterea limbii ruse.

Illidge răsfoi paginile cu reclame ale revistei *Vogue*. O doamnă tânără, îmbrăcată într-o haină de blană ce costa două sute de guinee, se urca într-un automobil; pe pagina opusă, o altă tânără, drapată doar într-un prosop, ieșea dintr-o baie în care se dizolvaseră sărurile pentru slăbire ale doctorului Verbruggen. Urma o natură moartă, compusă din sticle de parfum *Songe Negre*, ca și din ultima creație a aceluiași fabricant, *Relent d'Amour*. Numele lui Worth, Patou se întindeau în litere mari pe încă trei pagini. Văzu, în continuare, o altă tânără doamnă, prinsă într-o centură de cauciuc pentru slăbire, uitându-se în oglindă. Un grup de tinere doamne își admirau reciproc cămășile de noapte, expuse spre vânzare la raionul de lenjerie al casei „Crabb și Lushington”. În fața lor, o altă tânără doamnă stătea culcată pe o sofa în institutul de cosmetică „Adrena”; mâinile unei maseze mângâiau bărbia amenințată să se dubleze. Urma o natură moartă, cuprinzând rulouri și alte unelte de cauciuc, care prin masare și 'frecare eliminau grăsimea excesivă, apoi o altă natură moartă, compusă din vase de cristal și faianță, pline de creme ce hrănesc pielea și feresc fața de ravagiile timpului și ale intemperiilor.

„Ce revoltător! Își spuse Illidge pe când răsfoia paginile. O adevărată crimă!” Îi plăcea revolta lui, o cultiva. A fi furios reprezenta pentru el o distracție și în același timp o justificare. Infuriindu-se împotriva nepăsării egoiste și frivolității plutocraților, putea să uite pe jumătate și să-și ierte pe jumătate oribila întâmplare. Cadavrul lui Webley zăcea dincolo de paravan. Existau femei care plăteau două sute de guinee pentru o haină de blană. Unchiul lui, Joseph, ar fi fost mulțumit să câștige atâta într-un an și jumătate, peticind pantofii. Iar aceste femei cumpărau parfumuri care costau douăzeci și cinci șilingi sticluța. Își aduse aminte de vremea când fratele lui mai mic. Tom, făcuse o pneumonie după o gripă. Fusese ceva îngrozitor! Când intrase în

convalescență, doctorul recomandase băiatului să plece la mare pentru câteva săotămâni. N-avuseseră destui bani să-l trimită. Plămânii lui rămăseseră slăbiți după boală. Lucra acum la o fabrică de motoare (construia mașini pentru acele curve cu haine de blană de două sute de guinee); Illidge plătise taxele fratelui său la o școală tehnică - le plătise, se gândi el. Întețindu-și furia, ca Tom să aibă cinstea de a sta opt ore pe zi în fața unei freze. Aerul orașului Manchester nu-i pria deloc. Bietul băiat nu avea un exces de grăsime ce trebuia eliminat cu ajutorul unui rulou de cauciuc. Porcii! Bețivanii! De ce nu munceau în folosul societății, în loc să recurgă la aparate care să le reducă volumul coapselor și al burților? Munca i-ar fi scăpat de toată grăsimea. Dacă ar munci așa cum muncise mama lui... Ea nu avusese grăsime de eliminat cu ajutorul unui rulou de cauciuc, prin sufocare într-un corset sau prin transpirație în băi fierbinți cu săruri. Se gândi indignat la munca ei jalnică și nesfârșită, zi de zi, an de an. Făcea paturile, ca ele să fie răvășite din nou. Gătea pentru a umple burțile veșnic goale. Freca dușumeaua, pentru ca bocancii plini de noroi să o murdărească iar. Cârpea și peticea, ca odraslele ei să rupă și mai mult hainele. Semăna cu munca istovitoare a lui Sisif și a Danaidelor, deznădăjduită și interminabilă, sau ar fi fost interminabilă (afară de cazul că maică-sa ar fi murit), dacă el n-ar fi reușit să-i trimeată din salariul său acele două lire pe săptămână. Putea să-și angajeze o fată ca s-o ajute la munca grea. Muncea totuși mai mult decât trebuia, așa încât nu avea nevoie de o centură de cauciuc pentru a-și reduce talia. Ce viață! În lumea hainelor de blană și a parfumurilor *Songe Negre*, femeile se plâneau de plictis și oboseală și se internau în sanatorii particulare pentru a urma o cură de odihnă. Dacă ar fi dus o viață ca a mamei lui, numai câțva timp! Poate că în curând o să fie obligate s-o facă (așa spera el), chiar și în Anglia. Illidge se gândi cu satisfacție la

foștii ofițeri ai țarului care conduceau taxiuri și munceau în fabrici, la fostele contese ce deschiseseră restaurante, cabarete și prăvălioare unde vindeau pălării; la toți foștii bogătași ai Rusiei, răspândiți în lumea întreagă, de la Harbin și Șanghai, la Roma, Londra și Berlin, rămași fără un sfanț, umiliți, reduși la starea de sclavie a oamenilor din clasele de jos, pe spinarea cărora trăiseră odinioară ca niște paraziți. Așa era drept, asta meritau. Poate că și în Anglia o să se întâmple la fel. Cei care aveau însă nevoie să-și elimine grăsimea ca și femeile cu haină de blană erau puternici, erau foarte numeroși, erau o armată organizată. Armata însă își pierduse șeful. Fusesse exterminat așa cum se cuvine. Întruchiparea bestialității și a plutocrației zăcea în dosul paravanului. Gura însă îi rămăsese deschisă, iar mușchii feței, înainte ca batista împuțită să o acopere, se contractaseră cu o mișcare grotescă. Illidge se cutremură. Se uită din nou, spre a-și schimba gândurile și a găsi o justificare, la portretul tinerei doamne, îmbrăcată cu blana ce costa două sute de guinee, și la cel al tinerei ieșind goală, dar acoperită discret cu un prosop, din baia menită să-i reducă grăsimea. Curve îngrășate de prea multă mâncare! Aparțineau clasei pentru a cărei perpetuare Ase luptase Webley, promotorul a tot ce e josnic și revoltător. Își primise răsplata după cum merita...

— Doamne sfinte! exclamă brusc Spandrell, ridicându-și ochii, de pe cartea pe care o citea. Vocea lui, în liniștea ce domnea, îl făcu pe Illidge să tresară, strecurându-i în suflet o spaimă de nesuportat. Uitasem complet. Înțepenesc, nu-i așa? Se uită la Illidge. Vorbesc de cadavre.

Illidge dădu afirmativ din cap. Răsuflă adânc și se stăpâni cu o efortare a voinței.

— Cum o să reușim să-l băgăm în mașină dacă înțepenește?

Spandrell sări în picioare și dispăru dincolo de paravan.

Illidge îl auzi cum trage zăvorul ușii de la intrare. Îl

cuprinse brusc o spaimă înfiorătoare că Spandrell o va șterge, lăsându-l încuiat împreună cu cadavrul.

— Unde te duci? strigă Illidge, alarmat, repezindu-se după el. Unde te duci? Ușa era deschisă. Spandrell nu se vedea nicăieri, iar *obiectul* acela zăcea pe podea, cu fața neacoperită, cu gura deschisă, și privind fix, tainic și semnificativ, de parcă s-ar fi uitat printr-o crăpătură, cu ochii aproape ascunși de genele întredeschise. Unde te duci? Illidge aproape că începuse să țipe.

— De ce te agiți așa? îl întrebă Spandrell când Illidge apăru, palid și cu un aer disperat, în prag. În picioare, lângă mașina lui Webley, Spandrell încerca să desfacă pânza impermeabilă întinsă strâns peste locurile din față. E foarte greu să desfaci porcăria asta.

Illidge își vârî mâinile în buzunar, simulând că doar curiozitatea îl determinase să iasă din casă într-o asemenea goană.

— Ce faci acolo? întrebă el pe un ton degajat. Spandrell mai trase o ultimă dată cu forță; învelitoarea se desfăcu, de-a lungul unei laturi a mașinii. Îndoi prelată și se uită înăuntru.

— E goală, din fericire, spuse el, și începu să răpăie cu degetele câteva octave imagine pe caroserie. Să zicem că spațiul dinăuntru are vreun metru și un sfert lățime, spuse el în concluzie, și cam tot atât în lungime. Jumătate din suprafață e ocupată de locurile din spate. Rămâne un spațiu de vreo trei sferturi de metru sub capotă. Loc berechet ca să te ghemuiești înăuntru și să stai foarte comod. Dar dacă ești țeapăn? Se uită întrebător la Illidge. Poți să vârî un om înăuntru, dar nu o statuie.

Illidge îi dădu dreptate. Ultimele cuvinte ale lui Spandrell îi reaminti brusc de comentariul ironic al lui Lady Edward cu privire la Webley. „Vrea să fie tratat ca propria lui statuie colosală – ridicată postum, dacă înțelegi ce vreau să spun.”

— Trebuie să acționăm repede, conștină Spandrell. Înainte

de a înțepeni de tot.

Trase capota înapoi și, apucându-l de umăr de Illidge, îl împinse ușor în casă. Trânti ușa în urma lor. Nemișcați, priviră cadavrul.

— Trebuie să-i ridicăm genunchii și să-i aducem brațele în jos, spuse Spandrell.

Se aplecară și mișcă într-o parte unul dintre brațele mortului. Când îi dădu drumul, brațul reveni pe jumătate la poziția inițială. „Parc-ar fi o marionetă, cu încheieturi elastice”, se gândi Spandrell. Mai mult grotescă decât înspăimântătoare; spectacolul nu avea nimic tragic, era cel mult plictisitor și cam absurd. Iată oroarea esențială – că totul (și până și acest obiect) era o glumă proastă și plictisitoare.

— Ne trebuie niște sfoară, spuse el. Ceva cu care să-i legăm brațele și picioarele ca să încapă în mașină.

Operația semăna cu repararea de către un amator a instalației de apă sau a pavilionului din grădină; o operație neplăcută și absurdă.

Scormoniră prin toată casa. Nu găsiră nicio bucată de sfoară. Trebuiă să se declare mulțumiți cu trei bandaje pe care Spandrell le descoperi la un loc cu aspirina, iodul, acidul boric și laxativele vegetale, în dulăpiorul cu medicamente din camera de baie.

— Ține-i brațele, să i le leg, ordonă Spandrell.

Illidge execută ceea ce i se ceruse. Răceala încheieturilor moarte era oribilă; i se făcu din nou rău și începu să tremure.

— Gata! spuse Spandrell, ridicându-se. Acum picioarele. Ce bine că n-am așteptat prea mult!

„Tratat ca propria lui statuie.” Cuvintele răsunau în memoria lui Illidge. „Ridicată postum, dacă înțelegi ce vreau să spun. Postum...” Spandrell îndoii unul dintre picioarele lui Webley până ce genunchiul aproape că atinse bărbia mortului.

— Ține-l.

Illidge apucă glezna lui Webley; observă că acesta avea șosete cenușii cu margine albă. Spandrell dădu drumul piciorului și Illidge simți o lovitură bruscă, puternică și neașteptată pe mâna care țineau glezna. Mortul încerca să-l lovească cu piciorul. Viduri negre începură să i se caște în fața ochilor, săpând găuri în universul solid, ce începu să se clatine și să plutească în jurul marginilor acestor goluri interstelare. I se făcu rău și îl cuprinse o amețeală teribilă.

— Fii atent, spuse el întorcându-se spre Spandrell, care, așezat pe vine, rupea învelișul unui bandaj. Închizând ochii, Illidge dădu drumul gleznei.

Piciorul se destinse ca un arc de oțel îndoit, iar laba, înaintând fulgerător, îl lovi pe Spandrell în umăr, răsturnându-l din poziția lui nestabilă și făcându-l să cadă pe spate, cu brațele întinse.

Spandrell se ridică.

— Mama ta de tâmpit! Furia pricinuită de acest prim șoc se domoli. Râse scurt. Parc-am fi la circ, spuse el. Nu era atât de tragic, cât caraghios, ca numărul unui clown.

Când cadavrul fu în cele din urmă strâns legat, Illidge înțelese că plămânii debili ai lui Tom, blănurile de două sute de guinee, grăsimea excesivă, munca de sclav de o viață întreagă a mamei lui, bogații și săracii, exploatarea și revoluția, dreptatea, pedeapsa, indignarea nu aveau, în ceea ce îl privea pe el, absolut nicio legătură cu aceste membre ce se întepeneau, cu această gură ce se căsca, cu acești ochi întredeschiși, sticloși și privind fix și tainic. Nu exista nicio legătură, dar absolut niciuna.

*

Philip cina singur. În fața farfuriei, o sticlă de o jumătate de kilogram de vin negru și cana cu apă serveau drept suport unui volum deschis. Între îmbucături, în timp ce

mesteca, citea un volum de Bastion: *Despre creier*. Cartea nu era prea modernă, poate, dar nu găsisese ceva mai bun în biblioteca tatălui său ca să aibă ce citi în tren. Când peștele era pe terminate; dădu peste cazul unui *gentleman* irlandez, suferind de parafazie. Exemplul îi iăcu o impresie atât de puternică, încât își împinse farfuria la o parte, scoase din buzunar carnetul de însemnări și își notă imediat ceva. Medicul ceruse pacientului să citească cu voce tare un paragraf din statutul Colegiului Trinity, din Dublin: „Colegiul are dreptul, după cum socotește nimerit, să examineze sau să nu examineze pe fiecare lincețiat, înainte de a fi admis ca lector la Facultate.” Ceea ce citise pacientul era: „Dacă albina-ce în mania-te a lui trotodudu spre majoram sau acest emidrat, eni eni krastrei, mestreit la ketra totombreidei, la rei de la treido ca acest kekriteș”. „Admirabil!” își spuse Philip, pe când copia ultimul cuvânt. „Ce stil! Ce splendoare maiestoașă! Ce bogată, ce sonoră era prima frază!” „Dacă ablina-ce în mama-te a lui trotodudu.” Și-o repetă. „Am s-o imprim pe prima pagină ca subtitlu la viitorul meu roman”, notă în carnetul său. „Epigraful, textul întregii predici. Shakespeare nu vorbise decât despre povești povestite de un idiot. Aici idiotul vorbește chiar el – și pe deasupra, în maniera lui Shakespeare. Ultimul cuvânt despre viață”, adăugă el cu creionul.

La Queen's Hall, Tolley începuse concertul, dirijând *Borborygmes Symphoniques* de Erik Satie²¹⁴. Lui Philip gluma nu îi păru prea reușită. O parte din auditori merse mai departe, huiduind și fluierând. Cu o politețe ironică, Tolley se înclină mai grațios ca de obicei. Când vacarmul se potoli. Începu să dirijeze cea de a doua bucată din program. *Uvertura la Coriolan*. Tolley se mândrea cu gustul lui perfect și cu măiestria lui inegalabilă. „Dar vai! se gândi

---

²¹⁴ *Erik Satie* (1866–1925), compozitor francez. A combătut stilul romantic și impresionist în muzică, cerând o întoarcere la simplitate.

Philip în timp ce asculta, ce înfiorător dirija Tolley adevărata muzică!" Ca și cum i-ar fi fost rușine de emoțiile lui Beethoven și ar fi încercat să se scuze pentru ele. Din fericire, însă, Coriolan nu putea fi profanat nici măcar de Tolley. Muzica avea o splendoare eroică, tragică și imensă, oricum ar fi dirijat-o Tolley. Ultimele gemete ale agoniei se stinseră ca o demonstrație a măreției omului și a necesității, a sensului durerii.

În pauză. Philip ieși șchiopătând din sală. ca să fumeze la bar. O mână îl înșfacă de braț.

— Am descoperit un meloman! spuse o voce binecunoscută. Se întoarse și îl văzu pe Willie Weawcr. cu fața lui absurdă, strălucind de bună dispoziție și bunătate. Ce părere ai despre Orfeul nostru modern?

— Dacă te referi la Tolley, nu cred că e capabil să dirijeze Beethoven.

— Cam ușuratic și fantezist pentru grandoarea neîntrecută a bătrânului Ludwing? sugeră Willie.

— Așa e, zise Philip zâmbind. Muzica lui Beethoven îl depășește.

— Sau poate el o depășește. Grandoarea aparține epocii prepozitiviste. E un atribut burghez, cum ar zice tovarășul Lenin. Tolley e absolut contemporan. Nu ți-a plăcut cum l-a dirijat pe Satie? Sau ai fi preferat, continuă el, drept răspuns la gestul disprețuitor al lui Philip, ai fi preferat s-o „execute” și pe ea? Tuși discret, ca să arate cât de mult îi plăcuse gluma.

— E aproape la fel de modern ca geniul irlandez, ale cărui opere le-am descoperit astă-seară. Philip își scoase carnetul și. după o scurtă explicație, citi cu voce tare: „Dacă albinace în mama-te a lui trotodudu...” în josul paginii se aflau propriile sale aprecieri, notate cu o oră în urmă. „Textul întregii predici. Ultimul cuvânt despre viață.” Nu le citi cu voce tare. De fapt, acum gândea cu totul altfel. Deosebirea dintre grandoare și Satie împerecheat cu Tolley,

spuse el, e aceeași ca cea dintre statutul Colegiului Trinity din Dublin și acest „Albina-ce în mama-te a lui trotodudu”.

Philip se contrazicea flagrant. Dar, în fond, de ce să n-o facă?

*

Illidge voia să se ducă acasă să se culce; Spandrell îl sfătui însă insistent să petreacă cel puțin câteva ore în palatul Tantamount.

— Trebuie să fii văzut, spuse el. Ai nevoie de un alibi. Eu mă duc la restaurantul Sbisa. Vreo douăsprezece persoane vor declara c-am luat masa acolo.

Illidge se supuse numai după ce Spandrell îl amenință cu bătaia. Îl înspăimânta calvarul de a fi forțat să stea de vorbă cu cineva – fie chiar Lordul Edward, tipul omului lipsit de curiozitate, preocupat și absent.

— N-am s-o pot suporta, repeta el mereu, aproape plângând. Trebuiseră să care cadavrul – strâns legat cu genunchii la gură, în poziția unui copil înainte de a se naște – să-l care în brațe, cu pași nesiguri, la pieptul lor, ca într-o îmbrățișare, prin ușa de la intrare și să coboare câteva trepte ca să ajungă la alee. Sub boltă, un felinar cu gaz, de culoare verzuie, arunca o lumină slabă asupra fostelor grajduri; suficientă însă ca să-i trădeze, dacă cineva ar fi trecut pe alee prin fața intrării în timp ce transportau cadavrul afară din casă și îl vârau în mașină. La început, dăduseră drumul *obiectului*; genunchii ridicați în sus depășeau însă nivelul caroseriei. Spandrell fusese nevoit să se urce în mașină, să împingă și să tragă cadavrul greu cu fața spre spatele mașinii, așa încât genunchii să i se rezeme de marginea banchetei din spate. Închiseseră ușile, trăsaseră capota peste spatele mașinii și o fixaseră cât putuseră de strâns.

— Perfect, spuse Spandrell. Îl apucă pe Illidge de cot. Mai

ia o înghițitură de coniac, urmă el.

În ciuda coniacului, Illidge nu își revenise încă și continua să tremure când mașina pornise. Nici încercările lui Spandrell de a manevra automobilul străin nu îi calmaseră nervii. La început bușiseră mașina violent de zid când făcuseră marșarier la capătul aleii; înainte ca Spandrell să fi descoperit secretul schimbătorilor de viteză, oprise de două ori motorul fără să vrea. Își descărcase nervii, trăgând câteva înjurături; apoi risese. Pentru Illidge, toate accidentele care antrenau o scurtă întârziere, în timp ce încercau să scape din acest loc oribil și blestemat, reprezentau adevărate catastrofe. Groaza lui, nerăbdarea lui febrilă se transformaseră aproape în isterie.

— Nu, nu pot, crede-mă, nu pot, protestă el când Spandrell îi spuse că trebuia să-și petreacă seara în palatul Tantamount.

— Ascultă-mă pe mine, dracul te ia dacă nu te duci, spuse Spandrell, conducând automobilul spre Pall Mali. Te las la intrarea principală.

— Nu te rog!

— Și dacă va fi necesar, te fac eu să intri, cu un picior în fund.

— Dar nu suport să mă duc acolo, nu suport.

— Un automobil foarte frumos, zise Spandrell schimbând dinadins subiectul. E foarte plăcut să-l conduci.

— Nu suport, repetă Illidge cu voce plângărească.

— Mi se pare că fabrica garantează că automobilul atinge o sută șaiszeci de kilometri la oră pe o șosea de curse.

Ocoliră Palatul St. James și intrară în Pall Mail.

— Am sosit, spuse Spandrell, trăgând mașina lângă trotuar. Illidge ieși ascultător, traversă strada, urcă treptele și sună. Spandrell așteptă până ce ușa se închise în urma lui. și porni spre Piața St. James. Vreo douăzeci-treizeci de automobile erau parcate în jurul grădiniței din centru. Făcu marșarier ca să plaseze mașina între celelalte, opri motorul,

și o luă pe jos până la Piccadilly Circus. După un drum scurt autobuzul, pentru care plătea un penny, îl duse până la bulevardul Charing Cross. La capătul unei alei înguste, între clădirile fabricii, pomii din piața Soho străluceau verzi în lumina felinarelor. Două minute mai târziu ajunse la restaurantul Sbisa, scuzându-se față de Burlap și Rampion că întârziase atât de mult.

*

— Ah, ai venit, spuse Lordul Edward. Mă bucur că te văd. Illidge bombăni, scuzându-se vag că nu venise mai devreme.

Avusese o întâlnire cu un bărbat. O întâlnire de afaceri. Ce se va întâmplă, se întreabă el înspăimântat în timp ce vorbea, ce se întâmplă dacă Lordul Edward îl va întreba cu cine s-a întâlnit, și despre ce afacere e vorba? N-ar fi știut ce să-i răspundă; s-ar fi prăbușit complet. Bătrânul lord însă parcă nici nu-i auzise scuzele.

— Mă tem că va trebui să te rog să faci puțină aritmetică pentru mine, spuse el cu vocea lui adâncă și voalată. Lordul Edward reușise să devină un matematician destul de bun, dar „socotelile” îl depășiseră întotdeauna. Nu fusese niciodată capabil să facă o înmulțire. Cât privește operația de împărțire a unei sume cu mai mult de douăsprezece unități, n-o încercase de mai bine de cincizeci de ani. Iată cifrele. Lovi cu degetul carnetul care stătea deschis în fața lui pe birou. E pentru capitolul despre fosfor. Relația între om și ciclu. Cât de mult P_2O_5 am descoperit că se varsă în mare prin canalele de scurgere? Întoarse o pagină. Patru sute de mii de tone. Asta e. Practic, nerecuperabile. Pur și simplu, risipite. Ce să mai spun de felul stupid cum procedăm cu cadavrele. În fiecare cadavru se află trei sferturi de kilogram de pentoxid de fosfor. E redat pământului, ai putea să spui. Lordul Edward era gata să

admită orice scuză, orice anticipare, orice truc al unui avocat, pentru ca să-l poată combate. Dar asta nu-i deloc suficient! spuse el fără să țină seama de scuze, nimicind pe avocații acestei cauze. Să îngrămădești cadavrele în cimitire! Cum îți poți închipui că o să se distribuie fosforul? Desigur, după un timp își găsește calea înapoi, spre ciclul vieții. Dar pentru scopurile *noastre* e pierdut. Scos din circulație. Dacă presupunem că în fiecare cadavru se află trei sferturi de kilogram de P_2O_5 , că populația globului terestru este de un miliard opt sute de milioane și că mortalitatea medie e de douăzeci la mie, care este cantitatea totală redată pământului în fiecare an? Dumneata știi să faci calcule, dragă Illidge. Fă-le pentru mine. Illidge stătea pe scaun fără să scoată o vorbă și își acoperea fața cu mâna.

— Trebuia să ținem minte, continuă bătrânul lord, că există mulți oameni care scapă de morți mai abil decât noi. De fapt, numai rasele albe scot fosforul din circulație. Alte popoare nu au necropole, coșciuge impermeabile sau cavouri din cărămidă. Singurul popor mai risipitor ca noi sunt indienii. Închipuie-ți, ard cadavrele și aruncă cenușa în fluvii! Dar indienii sunt stupizi în tot ce fac. Ce tâmpenie să arzi baliga de vacă în loc s-o redai câmpiilor! Și apoi se mai miră că jumătate din populație nu are ce mânca. Pentru indieni va trebui să facem un calcul special. N-am însă date precise. Între timp, n-ai vrea să calculezi suma totală necesară pentru întregul glob? Apoi, dacă nu te supără, să faci alt calcul pentru rasele albe. Am pe undeva lista populațiilor. Firește, procentul mortalității la rasele albe va fi desigur mai scăzut decât media pe întregul glob, cel puțin în Europa de vest și în Statele Unite. N-ai vrea să stai aici? Ai loc la acest capăt al mesei. Îi făcu loc. Uite hârtie. Tocul ăsta e destul de bun.

— Nu vă supărați, spuse Illidge cu voce stinsă, dacă mă întind o clipă pe canapea? Nu mă simt bine.

Capitolul XXXIV

Era aproape unsprezece noaptea când Philip Quarles își făcu apariția la restaurantul Sbisa. Spandrell îl zări când intră și îi făcu semn să vină la masa unde se afla împreună cu Burlap și Rampion. Philip traversă încăperea șchiopătând și se așeză lângă el.

— Am un mesaj pentru tine, dar și ceva mai important, spuse Spandrell, băgându-și mâna în buzunar. E vorba de cheia casei tale. I-o dădu, explicându-i cum intrase în posesia ei. Dacă Philip ar fi știut ce se întâmplase la el acasă în acea seară... Elinor a plecat la Gattenden, continuă Spandrell. A primit o telegramă. Se pare că băiețelul nu se simte tocmai bine. Te așteaptă mâine.

— N-are decât să mă aștepte! spuse Philip. Am cel puțin cincisprezece întâlniri. Ce-are băiatul?

— Nu se știe precis. Philip dădu din umeri.

— Dacă ar fi fost ceva grav, soacră-mea n-ar fi telegrafia!, zise el, cedând tentației de a fi spiritual. Așa face mereu. E perfect calmă dacă cineva din familie are o dublă pneumonie, și teribil de neliniștită dacă e vorba de-o durere de cap sau de crampe la stomac. Se întrerupse ca să comande o omletă și o jumătate de sticlă de vin de Mosella. „Totuși, se gândi Philip, băiatul nu se simțea prea bine în ultimele săptămâni.” Regretă că a cedat tentației de a face un spirit. Iar ceea ce spusese nu fusese decât puțin spiritual. Dorința de a fi amuzant – iată principalul lui defect de scriitor. Cărțile lui ar fi mult mai bune dacă le-ar fi lăsat să fie mai plicticoase. Se cufundă într-o tăcere posomorâtă.

— Copiii ăștia! spuse Spandrell. Dacă-ți place să ai copii...

— Trebuie să fie totuși foarte plăcut să ai un copil, spuse Burlap cu regretul cuvenit. Doresc adeseori să...

Rampion îl întrerupse.

— Trebuie să fie mai plăcut să rămâi copil. Vreau să zic, la maturitate. Rânji.

— Te ocupi de copiii tăi? îl întrebă Spandrell.

— Mă ocup cât se poate de puțin. Din nefericire trebuie să meargă la școală. Sper din toată inima că n-au să învețe prea multe. Ar fi absolut îngrozitor să devină niște profesorași îndopați de cunoștințe, făcând paradă de micile lor generalizări abile și abstracte. Probabil că asta are să se și întâmple. Numai ca să mă irite. În general, copiii își irită părinții. Firește, nu dinadins, ci fără să-și dea seama, fiindcă nu se pot abține, fiindcă părinții i-au condus probabil excesiv într-o direcție, iar natura reacționează, încercând să restabilească echilibrul. Da, da, am simțit-o în cazul meu. Dracii ăștia mici au să devină niște profesori, sau oameni de știință dezgustători, ca prietenul tău Illidge, spuse el, întorcându-se spre Spandrell, care tresări jenat când se auzi pomenit și se enervă fiindcă tresărise. Creiere mici și oribile, străduindu-se din răspuțeri să suprimă celelalte organe, cum ar fi, de pildă, inima și mațele.

Spandrell zâmbi semnificativ, în stilul său ironic și melodramatic.

— Tânărul Illidge n-a reușit să-și suprimă inima și mațele, spuse el. N-a reușit deloc.

— Desigur că n-a reușit. Nimeni nu și le poate suprima. Singurul rezultat e să te transformi din organe vii în deșeuri. De ce să le transformi? în interesul cui? în interesul mulțimii de cunoștințe stupide și de abstracții inutile?

— Care, de fapt, sunt destul de amuzante în ele însele, spuse Philip, întrerupând tăcerea pentru a veni în ajutorul intelectului amenințat. Generalizările și goana după

cunoștințe sunt amuzante, chiar foarte amuzante, după părerea mea. Philip continuă să dezvolte justificarea hedonistă a vieții spirituale. De ce trebuie să condamnăm micile noastre distracții? Întrebă el în concluzie. Nimeni nu condamnă golful: de ce să condamnăm atunci sporturile erudiților rafinați?

— Întrebarea ta e destul de rudimentară, nu crezi? spuse Rampion. Pomul se cunoaște după roade. Roadele golfului nu există, nu fac rău nimănui, sau sunt într-adevăr folositoare. Un ficat sănătos, de exemplu – iată un rod splendid. Cât privește roadele intelectualismului – Dumnezeuule! Se strâmbă. Privește-le. Întreaga noastră civilizație industrială – iată roadele lui; ziarul de dimineață, radioul, cinematograful, toate sunt roadele lui. Tancurile și trinitrotoluenul, Rockefeller și Mond. Toți sunt roadele intelectualismului profesional, sistematic organizat în ultimele două sute de ani. Și vreți să aprob distracțiile voastre? Eu unul prefer luptele de tauri. Ce contează tortura câtorva animale și abrutizarea câtorva sute de spectatori pe lângă distrugerea, infectarea și înjosirea unei lunii întregi? Iată ce-au lăcut unii ca voi. intelectuali rafinați, de când ați profesionalizat și organizat distracțiile voastre.

— Lasă-te păgubaș! spuse Philip. Tabloul e cam lugubru. Și în orice caz, chiar dacă ar fi corect, nu intelectualii rafinați pot fi făcuți răspunzători de felul în care alții le-au folosit părerile.

— Sunt răspunzători! Fiindcă i-au crescut pe alții în spiritul blestematei lor tradiții intelectuale. La urma urmei, ceilalți oameni sunt și ei niște intelectuali rafinați, la un alt nivel însă. Un om de afaceri nu-i decât un om de știință puțin mai prost decât un adevărat om de știință, și trăind la fel de unilateral și de intelectual, în limitele intelectului său, ca și acesta din urmă. Iar rezultatul e o degenerare psihologică. Deoarece, adăugă el în paranteză, roadele distracțiilor noastre nu reprezintă, firește, numai angrenajul

vieții industriale moderne, ci și o decădere psihică, un infantilism, o degenerare, tot felul de nebunii și de răsturnări primitive. Nu, nu, nu sunt deloc de acord cu prețioasele voastre distracții mintale. Ați face mult mai puțin rău dacă ați juca glof.

— Dar adevărul? Întrebă Burlap, care ascultase discuția fără să vorbească... Ce se întâmplă cu adevărul?

Spandrell schiță un gest afirmativ.

— Nu merită să-l căutăm?

— Desigur, spuse Rampion. Dar nu acolo unde-l caută Philip și prietenii lui, erudiții și oamenii de știință.

— În definitiv, singurul adevăr care poate să ne intereseze, sau pe care-l putem cunoaște, este adevărul uman. Iar pentru a-l descoperi trebuie să-l cauți cu toată ființa și nu doar cu o parte specializată a ei. Oamenii de știință încearcă să găsească adevărul neuman. Nu cred că vor reuși vreodată să-l găsească în întregime, căci un om de știință nu poate înceta complet de a fi o ființă umană. Pot reuși însă să se detașeze foarte mult de lumea umană a realității. Storcându-și creierii, pot dobândi o noțiune vagă a universului, așa cum ar apare ea unui ochi neomenesc. Cât privește teoria quantumului, a mecanicii ondulatorii, a relativității etc., mi se pare că datorită lor oamenii s-au îndepărtat cert fie umanitate. Spuneți-mi, la ce dracu folosesc toate teoriile astea?

— În afară de distracția propriu-zisă, spuse Philip, teoriile pot duce la descoperiri practice uimitoare, ca secretul dezagregării atomului și eliberarea unor cantități nelimitate de energie.

— Și, în consecință, ființele umane vor ajunge într-o stare de imbecilitate absolută, complet subordonate mașinilor, își bătu joc Rampion. Cunosc eu paradisurile voastre. Dar ceea ce ne interesează în momentul de față este adevărul. Acest adevăr neuman, la care oamenii de știință încearcă să ajungă grație intelectului lor, n-are absolut nicio legătură cu

viața umană obișnuită. Adevărul nostru, singurul adevăr uman, îl descoperi trăind complet, cu toată' ființa. Rezultatele distracțiilor voastre, Philip, toate aceste faimoase teorii despre cosmos și aplicațiile lor practice n-au nicio legătură cu singurul adevăr care contează. Iar adevărul neuman nu numai că nu se poate aplica, dar mai e și primejdios. Distrage atenția oamenilor de la adevărul uman important, îi îndeamnă să-și falsifice experiența, astfel ca realitatea trăită să se poată adapta teoriilor abstracte. Uite un exemplu de adevăr neuman temeinic, sau cel puțin unul care era temeinic în tinerețea mea: calitățile secundare nu au o existență reală. Cel ce ia această teorie în serios își distruge întreaga structură a vieții ca ființă umană, căci ființele umane sunt astfel întocmite încât calitățile secundare reprezintă pentru ei singurele calități adevărate. Neagă-le, și te sinucizi.

— Dar în practică, spuse Philip, nimeni nu le neagă.

— Nu le neagă complet, îi dădu dreptate Rampion. Fiindcă nu este posibil. Un om nu-și poate anula cu totul senzațiile și sentimentele fără să-și ucidă trupul. Le poate însă neglija. De fapt, asta fac cei mai mulți oameni inteligenți și cu o educație aleasă – neglijează elementul uman în favoarea celui neuman. Motivul lor este diferit de cel al creștinilor, dar rezultatele sunt aceleași. Un fel de autodistrugere. Rezultatul e întotdeauna același, continuă el, izbucnind într-un acces de furie. De câte ori încerci să fii mai bun decât un om, rezultatul este întotdeauna același. Moartea, într-un fel sau altul. Încerci să fii mai mult decât ești de la natură, omori ceva în tine, și devii mult mai puțin. M-am săturat de toate prostiile astea despre o viață mai înaltă, despre un progres moral și intelectual, despre o viață dedicată unui ideal etc. Toate te duc la moarte. Tot atât de sigur ca și atunci când trăiești numai pentru bani. Din toți creștinii moraliștii, isteții culți, tinerii oameni de știință inteligenți și afaceriști tip Smile – din toți acești

mormoloci umani care încearcă să se umfle ca să devină mari cât un taur și de o spiritualitate pură, de un idealism pur, de o capacitate pură, de o inteligență conștientă și pură – nu rămân decât fragmente de mormoloc, de fapt fragmente intrate în putrefacție. Toata afacerea asta e o imensă prostie, o minciună imensă și revoltătoare. Împuțitul tău de Sfânt Francisc, de exemplu. Se întoarce spre Burlap, care protestă. Nu-i decât un împuțit, insistă Rampion. Un omuleț prost și închipuit, care se umfla ca să devină mare cât Iisus, și care n-a reușit decât să-și distrugă orice urmă de bun-simț și de decență care mai exista în el, transformându-se în fragmentele scârboase și împuțite ale unei ființe omenești adevărate. Gândiți-vă cum se excita când lingea un lepros! Puah! Ce omuleț prevers și dezgustător! Se credea prea superior ca să sărute o femeie; voia să fie deasupra unui lucru atât de vulgar cum e o plăcere naturală și sănătoasă; n-a reușit decât să-și distrugă orice urmă de decență umană și să devină un pervers mic și împuțit, care nu putea găsi satisfacții decât lingând ulcerul unui lepros. Nu uitați, nici nu-i trecea prin cap să-i vindece. Se mulțumea să-i lingă. Pentru propria lui distracție, nu a lor. Revoltător!

Philip se aplecă înapoi pe scaun și râse, dar Rampion se întoarce spre el furios.

— N-ai decât să râzi, spuse el. Dar să nu-ți închipui că-i sunteți într-adevăr superiori, tu și prietenii tăi, oamenii de știință intelectuali. Ați ucis o parte din ființa noastră ca și maniacii ăștia creștini. Vrei să-ți citesc programul vostru? Luă cartea care se afla pe masă, alături de el, și începu s-o răsfoiască. Am dat peste paragraful ăsta chiar acum, când veneam cu autobuzul. Ascultă. Începu să citească, pronunțând cuvintele franțuzești cu atenție și cu o voce clară; *„Plus un obstacle matériel, toutes les rapidités gagnées par la science et la richesse. Pas une tare à l'indépendance. Voir un crime de lèse-moi dans toute*

fréquentation, homme au pays, qui ne serait pas expressément voulu. L'énergie, le recueillement, la tension de la solitude, les transporter dans les rapports avec de vrais semblables. Pas d'amour peut-être, mais des amitiés rares, difficiles, exaltées, nerveuses; vivre comme on revivrait en esprit de détachement, d'inquiétude et de revanche."²¹⁵

Rampion închise cartea și se uită în sus. Iată programul vostru, îi spuse el lui Philip. Formulată de Marie Lenéru²¹⁶ în 1901. Foarte scurt, precis și complet. Și, Doamne Sfinte, ce oroare! Niciun corp, niciun contact cu lumea materială, niciun contact cu ființele umane, în afara celui intelectual, nicio dragoste...

— L-am mai schimbat nițel de la 1901 încoace, spuse Philip zâmbind.

— Nu tocmai. Ați admis fornicția promiscuă, atât. Dar nu dragostea, nu contactul firesc, nu ați renunțat la orgoliul din mintea voastră și nici la abandonarea instinctelor. Deloc. Vă agățați de voința voastră conștientă. Orice lucru trebuie să fie tot timpul *expressément voulu*. Iar legăturile exclusiv mintale. Viața trebuie trăită, nu ca în mijlocul unei lumi de oameni vii, ca și cum ar fi o amintire solitară, o fantezie și o meditație. O masturbare fără sfârșit, ca și lunga și oribila carte a lui Proust. Asta-i viața superioară. Sau, cu alte cuvinte, un termen eufemic pentru începutul morții. E semnificativ, e simbolic, că această muiere Lenéru era surdă și mioapă. Semnele exterioare și vizibile ale unui

---

²¹⁵ „Nicio piedică materială, toate măsurile rapide dobândite datorită științei și bogăției. Nicio întinare a independenței. Să consideri o crimă de atac la adresa propriei tale persoane orice frecventare, orice om sau țară, care să nu fie voită cu tot dinadinsul. Energia, reculegerea, încordarea singurătății trebuie introduse în raporturile cu semenii adevărați. Poate nu dragoste, ci prietenii rare, dificile, exaltate, nervoase; să trăiești ca și cum ai retrăi în spiritul detașării, neliniștii și al răzbunării” (fr.).

²¹⁶ Marie Lenéru (1875-1918), scriitoare franceză, autoare de piese de teatru cu caracter filosofic.

adevăr interior și spiritual. Biata femeie! Putea fi iertată pentru spiritualitatea ei. Dar ceilalți adepți a unei vieți superioare, cei care n-au niciun defect fizic – nu mai pot fi iertați. S-au mutilat dinadins, ca să se distreze. Păcat că nu-și pot face o cocoasă sau contracta o cataractă la ochi. Ai ști mai bine cu cine stai de vorbă.

— Așa e, spuse Philip, dând din cap afirmativ; râse prefăcându-se amuzat, ca să-și ascundă jena pe care i-o pricinuise aluziile lui Rampion la incapacitățile fizice. Așa e. Nimeni nu trebuia să creadă că din cauza piciorului estropiat nu aprecia pe deplin justetea observațiilor lui Rampion asupra diformităților.

Râsul lui nefiresc de zgomotos îl făcu pe Rampion să-l privească mirat. Ce se întâmplase? Nu se osteni să descopere.

— E o minciună sfruntată, continuă el, și chiar o minciună idioată, să prezinți tot timpul că ești mai mult decât uman. E o idioție, fiindcă n-ai să reușești niciodată. Încearcă să fii mai mult decât uman, și ai să devii mai puțin uman. Întotdeauna...

— Exact! spuse Philip. „Pășim pe-acest pământ și ne lipsim de aripi.” Deodată auzi vocea tatălui său spunând: „Am avut ahripi. Am avut ahripi.” Îi revăzu fața congestionată și pijamaua de mătase de un roz viu. Ridicol și jalnic. Știți de cine sunt versurile astea? continuă el. E ultimul rând al unei poezii pe care am scris-o la douăzeci și unu de ani, sperând să capăt premiul „Newdigate” la “Oxford. Subiectul era *Regele Arthur*, dacă-mi aduc bine aminte. Inutil să vă mai spun că n-am luat premiul. Versul ăsta e însă reușit.

— Mai bine ai fi trăit în spiritul versului, decât să te prostituezi alergând după abstracții. Nici vorbă însă, nimeni nu se compară cu un autor pasionat după abstracții când e vorba să le denigreze. Știe din proprie experiență cum pot să-i distrugă viața. Omul obișnuit își poate îngădui să se

ocupe de abstracții, fără să se oprească din drum. Își poate de asemenea îngădui să aibă aripi, atât timp cât nu uită că are și picioare. Oamenii nu eșuează decât atunci când se străduiesc să zboare tot timpul. Au ambiția să fie îngeri, nu reușesc să devin decât curci, găște sau vulturi dezgustători și ciori ce se hrănesc cu hoituri.

— Dar toate acestea, spuse Spandrell, întrerupându-și lunga tăcere, nu-s decât evanghelia animalismului. Aproape că ne sfătuiești să ne purtăm ca niște animale.

— Vă sfătuiesc să vă purtați ca niște ființe umane, spuse Rampion. Cee ce este oarecum diferit. În orice caz, continuă el, e mult mai bine ca să te porți ca un animal – vreau să zic un animal autentic care n-a fost încă domesticit – decât să inventezi un diavol și apoi să te porți ca cel pe care l-ai inventat.

Urmă o scurtă tăcere.

„Ce-ar fi dacă le-aș spune, se gândi Spandrell, ce-ar fi dacă le-aș spune că m-am repezit asupra unui om din dosul unui paravan și l-am lovit la tâmplă cu măciuca.” Mai bău nițel coniac.

— Nu, rosti el cu voce tare, nu sunt prea sigur că ai dreptate. Purtându-te ca un animal înseamnă să te porți ca o creatură care nu știe ce înseamnă binele și răul. Mai înainte însă de a te purta ca un diavol, trebuie să știi ce înseamnă binele. Și totuși crima fusese cât se poate de stupidă, de sordidă și de dezgustătoare. Da, o mare prostie, o stupiditate enormă. În interiorul mărilor crescute în pomul științei binelui și răului, Spandrell găsisese nu foc și otravă, ci doar o putreziciune cafenie și dezgustătoare și câțiva viermi mici. Lucrurile nu există decât în funcție de opuzii lor, urmă el încruntându-se la propriile-i gânduri. Diavolul implică prezența lui Dumnezeu.

— Nu încape îndoială, spuse Rampion nerăbdător. Un diavol de o răutate absolută implică un Dumnezeu de o bunătate absolută. Ei bine, ce părere aveți? Ce-are a face

cu voi sau cu mine?

— Are foarte mult de-a face, după părerea mea.

— Are tot atât de a face cu noi cât are de a face faptul că această masă se compune din electroni, dintr-o serie de valuri care se ondulează într-un mediu necunoscut sau dintr-un număr mare de puncte-evenimente, într-o continuitate de patru dimensiuni, sau din orice alt lucru din care ne asigură Philip și prietenii lui, oameni de știință, că se compune. Doar atât, adică aproape din nimic. Dumnezeu vostru absolut aparține faptelor neumane. Singurele lucruri ce ne interesează sunt micii și relativii dumnezei și diavoli ai istoriei și ai geografiei, micile și relativele elemente bune și rele ale cazuisticii individuale. Tot restul e neuman și nu ne privește; dacă te lași influențat de considerații neumane, absolute, atunci devii în mod inevitabil un prost, o canalie, sau poate amândouă la un loc.

— Dar asta-i mai bine decât să devii un animal, insistă Spandrell. Prefer să fiu un prost sau o canalie decât un taur sau câine.

— Dar nimeni nu-ți cere să fii taur sau câine, spuse Rampion enervat. Nimeni nu-ți cere să fii altceva decât om. Bagă de seamă: Om. Nu înger sau diavol. Omul este o creatură care înaintează atent și prudent, în echilibru pe o coardă întinsă, cu mintea, conștiința și spiritul la un capăt al bastonului care-i permite să-și păstreze echilibrul, iar cu tot ce are inconștient, pământesc și misterios în el la celălalt capăt. Înaintează păstrându-și echilibrul, ceea ce e extrem de dificil. Iar singurul lucru absolut pe care-l va putea cunoaște într-adevăr vreodată este absolutul echilibrului perfect. Absolutul relativității perfecte, ceea ce din punct de vedere intelectual reprezintă un paradox și o prostie. La fel se întâmplă însă și cu orice adevăr adevărat, real și viu, care conform logicii nu-i decât o prostie. Iar din punctul de vedere al adevărului viu, logica nu-i decât o

prostie. Poți să alegi ce vrei, logica sau viața. Depinde de gust. Unii preferă să fie morți.

„Preferă să fie morți”. Cuvintele continuau să răsună în mintea lui Spandrell. Edward Webley zăcea pe dușumea, legat ca un pui de găină. O fi preferat să fie mort?

— Cu toate acestea, spuse Spandrell încet, unele lucruri trebuie să rămână întotdeauna absolut și radical greșite. Omorul, de exemplu. Voia să creadă că omorul era mai mult decât josnic, sordid și dezgustător. Voia să creadă că mai era și teribil, tragic. Asta-i o greșeală absolută, spuse el.

— Dar de ce mai absolută decât oricare alt lucru? spuse Rampion. Există circumstanțe când omorul este evident necesar, drept și lăudabil. Singura acțiune absolut reprobabilă, pe care un om o poate înfăptui, este după părerea mea o acțiune împotriva vieții, împotriva propriei sale integrități. Omul acționează greșit dacă se pervertește pe sine, dacă își falsifică instinctele.

Spandrell deveni sarcastic.

— Revenim la animale, spuse el. O să ajungem să ne dăm târcoale ca niște fiare flămânde, care încearcă să-și satisfacă poftele când li se dezlănțuie. Asta-i ultimul cuvânt al inteligenței umane?

— Ascultă-mă pe mine, situația nu-i tocmai așa de stupidă cum vrei tu s-o prezinți, spuse Rampion. Dacă oamenii și-ar satisface poftele instinctive numai atunci când simt cu adevărat nevoia, ca animalele pe care le disprețuiești atât de mult, ei s-ar purta de o mie de ori mai bine decât se poartă astăzi majoritatea ființelor omenești civilizate. Nu poftele naturale și dorințele spontane și instinctive fac din oameni bestii – nu, bestii este o expresie greșită, căci implică o insultă la adresa animalelor – aș zice mai degrabă că nu ele îi fac atât de răi și vicioși în mod supraomenesc. Imaginația, intelectul, principiile și tradiția, ca și educația sunt de vină. Nu te lăsa pradă instinctelor, și

ele n-au să-ți facă mult rău. Dacă oamenii ar face dragoste numai sub imboldul pasiunii, dacă ar lupta numai când sunt furioși sau înspăimântați, dacă ar pune mâna pe bunurile altora numai când au mare nevoie sau când sunt împinși de o poftă irezistibilă de-a le avea, atunci te asigur, această lume ar semăna mult mai mult cu împărăția Cerului decât seamănă ea acum, în urma preceptelor actuale ale creștinătății noastre intelectuale și științifice. Nu instinctul a creat oameni ca Byron, Casanova și Lady Castlemaine²¹⁷, o imaginație libidinoasă care îți ațâță artificial poftele, lipsite de altminteri de o existență firească. Dacă bărbații și femeile cu instinctele lui Don Juan n-ar face decât să se supună poftelor lor, ei n-ar avea decât foarte puține avemuri amoroase. Trebuie să-și excjte singuri imaginația mai înainte de-a începe să tacă dragoste într-o promiscuitate ocazională. La fel se întâmplă și cu celelalte instincte. Nu oare instinctul posesiv a făcut ca civilizația modernă să fie atât de ahitată după bani? Instinctul posesiv trebuie mereu ațâțat artificial prin educație, tradiție și principii morale. Cei ahtiați după bani trebuie învățați că locomia după bani este un lucru firesc și nobil, că economia și asiduitatea în muncă sunt virtuți, că a convinge pe oameni să cumpere lucruri de care n-au nevoie este o operație creștinească. Instinctul posesiv nu e niciodată atât de puternic încât să-i facă să alerge după bani de dimineață până seara, o viață întreagă. Imaginația și intelectul trebuie să dea instinctului posesiv un imbold permanent. Apoi, gândiți-vă la un război civilizat. N-are nicio legătură cu o combativitate spontană. Bărbații trebuie forțați prin lege, apoi ațâțați prin propagandă până să se hotărască să lupte. Ați face mai mult pentru pace dacă ați spune bărbaților să asculte de poruncile spontane ale instinctelor lor combative, decât să întemeieze o mulțime de Ligi ale

---

²¹⁷ *Lady Castlemaine* (1641–1709), amanta regelui englez Carol al II-lea al Angliei: a influențat în bine politica regelui.

Națiunilor.

— Ai face și mai mult pentru pace, spuse Burlap, dacă le-ai spune să-l asculte pe Iisus.

— Nu e adevărat. Dacă le spui să asculte pe Iisus este ca și cum le-ai fi spus să fie mai mult decât umani. Iar practic, încercarea de a deveni mai mult decât uman înseamnă a deveni mai puțin uman. Dacă le spui să asculte orbește de Iisus, înseamnă a le recomanda indirect să se poarte ca niște idiști, și, în sfârșit, ca niște diavoli. Gândeți-vă la câteva exemple. Bătrânul Tolstoi – un om de valoare, care a devenit fatal un idiot, încercând să fie mai mult decât un om de valoare. Sau oribilul tău Sfânt Francisc. Se întoarse către Burlap. Un alt idiot, dar pe punctul de a deveni un diavol. Masochismul, distrugerea a tot ce este decent, frumos și viu. Iată programul lor. Au încercat să-l asculte pe Iisus și să fie mai mult decât oameni; n-au reușit decât să devină încarnația unei distrugerii diabolice pure. Ar fi putut rămâne ființe umane absolute decente dacă ar fi încercat să se poarte firesc, conform instinctelor. Dar nu, ei voiau să fie mai mult decât umani, diavolii, imbecilii! Rușine lor! Rampion se strâmbă și dădu din cap dezgustat. Dacă te gândești, continuă el indignat, că lumea e plină de astfel de creaturi! Poate că nu merg atât de departe ca Sfântul Anton și demonii lui sau ca Sfântul Francisc și creștinii săi. Dar le seamănă mult. Diferența e doar de grad. Toți sunt la fel de pervertiți încercând să fie neumani. De o religiozitate neumană, de o moralitate neumană, intelectual și științific neumani, neumani în specializare ca și în eficacitate, neumani ca oameni de afaceri, neumani în zgârcenia lor și în pofta lor de a poseda, de o lascivitate neumană, ca a lui Don Juan; individul conștient este și el neuman chiar în dragoste. Sunt pervertiți cu toții. Pervertiți ai bunătății sau ai răutății, ai spiritului sau ai trupului; departe de tipul uman normal, departe de umanitate. Lumea este un azil de pervertiți. Patru dintre ei se află la această masă. Se uită

împrejur rânjind; Un pervertit ca Iisus, mic și pur. Burlap surâse îngăduitor. Un pervertit intelectual și estetic.

— Mulțumesc pentru compliment, spuse Philip.

— Un pervertit al moralității și filosofiei. Se întoarse către Spandrell. Aproape un mic Stavroghin. Iartă-mă că vorbesc așa, dar ești într-adevăr de o tâmpenie colosală. Se uită atent la fața lui. Zâmbești ca toate personagiile tragice din romane la un loc! Zâmbești însă zadarnic, căci acest zâmbet nu-ți poate ascunde prostia și ignoranța.

Spandrell își aruncă capul înapoi, și rânji. „Dacă Rampion ar ști, își spuse, dacă ar ști... Dacă ar ști, l-ar crede mai puțin prost?”

— Râzi cât vrei, bătrâne Dostoievski! Dar lasă-mă să-ți spun că lui Stavroghin ar fi trebuit să i se zică Idiotul și nu lui Mășkin. Era incomparabil mai prost și mai pervertit.

— Și ce fel de tâmpit și de pervertit este cea de a patra persoană de la aceasta masă? Întrebă Philip.

— Asta mă întreb și eu! Rampion dădu din cap. Părul său fin se înfoie mătăsos. Surâse. Un pedagog pervertit. Un pervertit ca Eremia. Un pervertit care își face sânge rău pentru această lume bătrână și nenorocită. Și mai ales, un pervertit care bolborosește ca o maimuță. Se sculă. Iată de ce mă duc acasă, spuse el. Felul cum am vorbit e într-adevăr neuman. Absolut scandalos. Mi-e rușine. Dar n-am încotro: când te lupti cu lucruri și persoane neumane, devii inevitabil neuman. Își luă rămas-bun făcându-le un semn cu mâna, și ieși.

*

Când Burlap se întoarse acasă, o găsi pe Beatrice așteptându-l ca de obicei. În ultimele săptămâni, se obișnuise să facă pe copilul răsfățat, așezându-se jos la picioarele ei; capul lui, cu cheia mică și roză în creștet, înconjurată de un păr negru și cârlionțat, se sprijinea pe

genunchii lui Beatrice. Burlap își bău laptele cald și îi vorbi despre Rampion. Un om extraordinar. O celebritate. O celebritate? Întrebă Beatrice cu neîncredere. Nu-i plăcea să audă spunându-se despre un om în viață că e o celebritate. Era cu totul altceva dacă se discuta despre morți; erau morți. Afară firește de cazul când era vorba de Denis. Cum putea să afirme că Rampion e celebru, insistă ea geloasă. Poate nu foarte celebru, dar în orice caz destul de celebru, îi răspunse Burlap. Păcat că e atât de straniu, de opac la valorile spirituale, păcat că are această prejudecată, această opacitate parțială. Atitudinea lui e de înțeles. Rampion reacționa împotriva unei exagerări într-o anumită direcție, situându-se însă la extrema opusă. De pildă, neputința lui de a-l înțelege pe Sfântul Francisc. Opiniile lui asupra Sfântului Francisc erau grotești și absolut îngrozitoare. O atitudine nemaipomenită și regretabilă în același timp.

— Ce părere are? Întrebă Beatrice cu o voce severă.

De când îl întâlnise pe Burlap, începuse să ia apărarea Sfântului Francisc.

Burlap îi relatează cu unele rețineri părerea lui Rampion asupra Sfântului Francisc. Beatrice se indignă. Cum putea să afirme așa ceva? Cum îndrăznește? Ce infamie! Burlap recunoscuse acest defect real al lui Rampion. Dar ce puțini, adăugă el caritabil, ca să-l scuze, se nășteau cu o adevărată înțelegere a frumuseții spirituale. Rampion era un om extraordinar în multe privințe, dar îi lipsea parcă acel simț suplimentar care a permis unor oameni ca Sfântul Francisc să înțeleagă frumusețea aflată dincolo de frumusețea terestră. Burlap se credea înzestrat, într-o oarecare măsură, cu această calitate. Ce rar întâlnea un om care să-i semene!

Când se discuta despre Sfântul Francisc, se simțea ca un străin în fața celorlalți. Ca și cum ar fi fost singurul om cu vedere normală într-o țară în care majoritatea oamenilor

sufereau de daltonism. Beatrice împărtășea aceleași sentimente. Era, firește, una dintre puținele persoane care vedea normal. O simțise numaidecât, de când o întâlnise prima dată. Beatrice clătină grav capul. Da, și ea simțise la fel. Burlap o privi și îi surâse. Știa. Beatrice încercă un sentiment de mândrie și importanță.

— Să luăm, de pildă, ideile lui Rampion despre dragoste, spuse Burlap dând din cap. Ce vulgare, ce animalice, ce obscene!

— Îngrozitoare, spuse Beatrice plină de înțelegere. Denis, își spuse ea, era cu totul altfel. Se uita cu dragoste la părul lui cârlionțat, la urechile lui frumoase și foarte mici; până și chelia roz exercita asupra ei o atracție patetică. Se așternu o lungă tăcere.

În sfârșit, Burlap suspină adânc.

— Ce obosit mă simt! spuse el.

— Ar trebui să te duci la culcare.

— Sunt prea obosit ca să mă mișc.

Se lăsă și mai mult cu obrazul pe genunchii ei, și își închise ochii.

Beatrice ridică mâna, ezită o clipă, apoi o lăsă să cadă iarăși; o ridică din nou și începu să își plime degetele cu un gest alintător, prin buclele lui negre. Urmă o nouă și lungă tăcere.

— Nu te opri, spuse el când Beatrice își retrase, în sfârșit, mâinile. Mă liniștește atât de mult. Degetele tale degajă o forță binefăcătoare. Aproape că mi-a trecut durerea de cap.

— Te doare capul? întrebă Beatrice, grija ei transformându-se, ca de obicei, într-un fel de supărare. Trebuie să te culci, ordonă ea.

— Dar mă simt atât de fericit!

— Nu, trebuie!

Sentimentele ei de protecție maternă se redeșteptară. O dragoste tiranică.

— Ce crudă ești! se plânse Burlap, ridicându-se fără chef

în picioare.

Beatrice avu remuşcări.

— Am să te mângâi pe frunte după ce ai să te urci în pat, îi promise ea. Regretă şi ea tăcerea plăcută şi caldă, intimitatea mută, destrămată atât de brusc de izbucnirea ei despotică. Căută o explicaţie ca să se scuze. Durerea de cap avea să revină dacă Burlap nu adormea chiar în clipa când ea îl vindeca. Şi așa mai departe.

Burlap se culcase de vreo zece minute când Beatrice veni ca să-şi țină promisiunea. Îmbrăcase un capot verde şi îşi împletise părul blond într-o coadă lungă şi groasă, care se clătina puţin la fiecare pas; parcă ar fi fost coada grea şi împletită a unui cal de tracţiune expus la o expoziţie agricolă.

— Arăţi de doisprezece ani cu coada asta pe spate, spuse Burlap încântat.

Beatrice începu să râdă, un râs cam nervos, şi se așeză pe marginea patului. Burlap îşi ridică mâna şi apucă coada groasă şi împletită.

— Ce nostimă el spuse el. Îţi vine să tragi de ea. Trase ușor, în joacă.

— Bagă de seamă, îl preveni ea. Am să te trag şi eu de păr, cu toată durerea ta de cap. Îi apucă una dintre buclele negre.

— *Pax, pax!* se rugă el, revenind la vocabularul şcolii primare. Îţi dau drumul. Adevăratul motiv, adăugă el, pentru care băieţilor nu le place să se bată cu fetele, e că fetele sunt mai nemiloase, mai feroce.

Beatrice râse din nou. Urmă o tăcere. Simţi că i se taie respiraţia; inima începu să-i bată mai tare, ca atunci când aştepţi cu nerăbdare să se întâmple ceva.

— Te mai doare capul? întrebă ea.

— Destul de rău.

Beatrice întinse mâna şi i-o lăsă pe frunte.

— Mâna ta are puteri magice, spuse el. Cu o mişcare

rapidă și neașteptată se întoarse pe o parte sub cearceaf și își lăsă capul în poala ei. Așa e bine, șopti el, și oftând cu un suspin de mulțumire, închise ochii.

O clipă, Beatrice fu surprinsă, aproape speriată. Acest cap brunet, lăsat greu pe coapsele ei – ce lucru ciudat, ce înspăimântător. Trebui să-și reprime un ușor fior înainte de a se putea simți mulțumită de gestul lui copilăresc și plin de încredere. Începu să-i mângâie fruntea, apoi pielea capului, printre buclele negre și dese. Timpul trecea. Tăcerea plăcută și caldă îi învăluia iar, intimitatea mută a contactului se restabili. Grija ei părintească și despotică încetase; devenise tandră. În această intimitate caldă, armura duriții ei se topise parcă, o dată cu spaima care o făuriseră.

Burlap oftă din nou. Dormita fericit într-un fel de pasivitate senzuală.

— Te simți mai bine? șopti ea eu voce domoală.

— Tot mă mai doare deasupra urechii, îi șopti el drept răspuns. Își întoarse capul pe o parte ca să-i îngăduie mai ușor accesul la punctul dureros; obrazul lui îi apăsă stomacul, stomacul ei moale, care vibra puternic în timp ce respira; simți cum stomacul cedează presiunii obrazului.

La acest contact, Beatrice tresări spasmodic cuprinsă brusc de spaimă. Trupul i se revoltă în fața acestei intimități fizice atât de apropiate. Cum Burlap nu se mișca și nu făcea niciun gest primejdios, nicio tentativă menită să ducă la un contact mai direct, spaima i se potoli treptat, iar ușoara ei emoție spori și intensifică acel splendid și cald sentiment de tandrețe care o cuprinsese. Își plimbă mai departe degetele prin părul lui. Îi simțea respirația caldă pe stomac. Se înfiora ușor; fericirea ei palpita de teamă la gândul celor ce vor urma. Trupul tremura și el, dar parcă de bucurie; se temea și totuși era curajoasă; se retrăgea, dar contactul fizic o încălzea și, în ciuda spaimii, simțea chiar o dorință timidă.

— E mai bine? șopti ea din nou.

Burlap își mișcă încet capul și își apăsă obrazul și mai tare de trupul ei moale.

— Să mă opresc? urmă Beatrice. Să plec?

Burlap își ridică fruntea și o privi.

— Nu, nu, o imploră el. Nu pleca. Nu destrăma această atmosferă magică. Mai stai puțin. Culcă-te o clipă sub plapumă. Numai o clipă.

Fără să spună un cuvânt, Beatrice se întinse alături de el. Burlap trase plapuma peste ea și stinse lumina. Pe sub mânecă largă a capotului, degetele lui îi mângâiau brațul, cu o mișcare delicată, ca o mână de fantomă; păreau degetele umflate cu aer ale unei mânuși de cauciuc, care în întunericul ședintelor de spiritism te înfioară atingându-ți ușor fața și aducându-ți de pe lumea cealaltă o consolare și un mesaj de dragoste de la morții iubiți. O mângâia, mâna lui rămânând totuși o mână de cauciuc spirituală, ca la o ședință de spiritism; putea să facă dragoste cu ea, și să-i lase impresia că se află pe altă lume, iată marea artă a lui Burlap. Încet, cu răbdare, cu o delicateță imaterială și infinită, continuă că o mângâie. Armura lui Beatrice se topi complet. Cu degete ușoare, de fantomă venită de pe lumea cealaltă, Burlap îi mângâia parcă ființa vitală, delicată, tânără și tremurândă. Armura dispăruse, se simțea însă în perfectă siguranță alături de Denis. Nu se mai temea, deși trupul fraged, ca al unui copil, tremura încă în timp ce ușoare palpitării îi tăiau răsuflarea și îi intensificau fericirea. Se simțea într-o siguranță deplină – mângâierile repetate cu răbdare, de la încheietura mâinii până la umăr și înapoi îi păruseră că țin o veșnicie, o veșnicie plină de delicii – mâna fantomei apăsă de pe lumea cealaltă și-i atinse sânul. Îl atinse discret, ca pe un balon umplut cu aer; alunecă misterios de-a lungul sânilor ei rotunzi, iar degetele de înger întârziă uneori pe suprafața lor. La prima atingere, sânul rotund tremură; păstrase încă spaima, în ciuda

fericirii totale a lui Beatrice și a sentimentului ei de securitate. Mâna fantomă își repetă însă mângâierea cu răbdare, cu blândețe și fără să o sperie, până ce tremurul sânelui se potoli, cerând în sfârșit cu pasiune ca mângâierea să reînceapă; întregul ei corp vibra de curentul trimis de dorințele sinului. În beznă, veșniciile se prelungeau.

Capitolul XXXV

A doua zi, în loc să geamă la fiecare revenire a durerii, copilul începu să țipe. Urletele lui stridente se repetau cu regularitatea unui ceasornic. Lui Elinor i se părea că durează ore nesfârșite. Țipa ca un iepure prins într-o cursă, dar de o mie de ori mai îngrozitor, căci țipetele erau ale unui copil și nu ale unui animal. Elinor se simțea și ea ca prinsă într-o cursă. Prinsă într-o cursă de propria ei neputință de a-i alina durerile. Prinsă în cursă de un obscur sentiment de vinovăție, de o credință irațională (obsedată totuși, deși irațională), de o convingere din ce în ce mai apăsătoare și mai înăbușitoare că, într-un fel greu de explicat, totul era din vina ei, că totul reprezenta o pedeapsă aplicată cu răutate altcuiva, pentru o greșeală săvârșită de ea. Prinsă în cursa întinsă chiar de ea, dar despărțită de cea a băiatului. Elinor stătea la marginea patului, ținându-i minutele ca printre gratii nevăzute, incapabilă să-i vină în ajutor, și așteptând în tăcerea marcată doar de respirația grea și accelerată a copilului ca țipetele înfiorătoare să reînceapă, ca fața să i se descompună brusc, ca trupul lui mic să fie chinuit de dureri pe care avea sentimentul că i le provoacă chiar ea.

În sfârșit, doctorul veni cu calmantele.

Philip sosi cu trenul de douăsprezece și douăzeci. Nu se grăbise să se scoale ca să prindă un tren mai de dimineață. Îl plictisea faptul că trebuia să părăsească Londra. Sosirea lui târzie reprezenta un fel de protest. Elinor trebuia să învețe să nu se mai agite de fiecare dată când copilul avea dureri de stomac. Era absurd.

Elinor îl întâmpină la intrare când Philip coborî din mașină. Fața ei palidă și descompusă, ochii ei plini de disperare, cu cearcăne negre, îl înspăimântară în clipa când o zări.

— Dar tu ești cea bolnavă, spuse el adânc îngrijorat. Ce-i cu tine?

Elinor nu îi răspunse imediat; rămase pe loc, îl îmbrățișa, ascunzându-și fața la pieptul lui, strâns lipită de el.

— Doctorul Crowther spune că are meningită, șopti ea în cele din urmă.

La cinci jumătate sosi sora pe care doamna Bidlake o chemase telefonic în cursul dimineții. Ziarele de seară veniră cu același tren; șoferul aduse câteva. Pe prima pagină se anunța descoperirea cadavrului lui Everard Webley în propriu! său automobil. Ziarele fură duse mai întâi bătrânului John Bidlake, care dormita nepăsător în bibliotecă. Începu să le citească; știrea că murise cineva îl impresiona atât de puternic, încât uită complet de toate preocupările sale cu privire la propria-i moarte. Deodată, întinerit, sări în picioare și alergă spre hol fluturând ziarul.

— Philip! strigă el tare cu vocea lui răsunătoare, care nu mai fusese auzită de câteva săptămâni. Philip! Vino numaidecât!

Bidlake, care tocmai ieșise din odaia copilului bolnav și stătea de vorbă pe coridor cu doamna Bidlake, coborî în grabă scările să afle ce s-a întâmplat. Cu o expresie aproape triumfătoare, John Bidlake îi întinse ziarul.

— Citește! porunci el, dându-și importanță.

Când Elinor află știrea, aproape că leșină.

*

— Mi se pare că-i merge mai bine azi-dimineață, domnule doctor.

Doctorul Crowther își pipăi cravata ca să îndrepte nodul

strâmb. Era un om mic, activ și îmbrăcat poate cu prea multă grijă.

— Mai bine, nu-i așa? Doarme? Întrebă el într-un stil telegrafic. Pentru a-și convinge pacienții de competența lui desăvârșită, reducea conversația la strictul necesar. Vorbea atât ca să fie înțeles și nimic mai mult. Nu-și risipea energia în comentarii inutile. Discuțiile doctorului Crowther semănau cu procesul de fabricare al automobilelor Ford. Elinor nu-l putea suferi; avea însă încredere în el tocmai din cauza impertinenței cu care își manifesta competența și încrederea în sine, trăsături pe care ea le detesta.

— Așa e, spuse ea. Doarme.

— Mă așteptam, spuse doctorul Crowther dând din cap, de parcă ar fi știut dinainte totul; de fapt, știa, căci boala își urma cursul invariabil.

Elinor urcă împreună cu el scările.

— E semn bun? îl implora ea cu o voce care cerea un răspuns favorabil.

Doctorul Crowther își umflă buzele, ridică arogant capul lăsat nițel într-o parte, și dădu din umeri sceptic.

— Știu eu... spuse el fără să se angajeze la nimic; apoi tăcu. Evitând să explice că în decursul unei meningite o fază de depresiune urmează celei de agitație inițială, economisise cel puțin o cantitate de energie suficientă ca să ridice o greutate de două kilograme până la o înălțime de un metru și jumătate.

Băiețelul continuă să dormiteze zile întregi într-un fel de letargie, fără a suferi (Elinor se simțea recunoscătoare doctorului); părea însă îngrijorător de apatic față de tot ce petrecea în jur: ca și cum n-ar fi fost pe de-a-ntregul viu. Când copilul deschise ochii, Elinor observă că pupilele se dilataseră atât de mult, încât irisul de-abia de mai vedea. Privirea albastră și malițioasă a micului Phil devenise inexpresivă și sumbră. Lumina care îl chinase atât de mult în primele zile de boală nu-l mai jena. Nu se mai agita și nici

nu mai tremura la fiecare sunet. Se părea că nu mai aude ce i se spune. Trecură două zile; apoi, deodată, cu o spaimă năucitoare Elinor își dădu seama că micuțul Philip surzise aproape complet.

— Surd? repetă doctorul Crowther când îi relată îngrozitoarea ei revelație. E un simptom obișnuit.

— Dar nu se poate face nimic? întrebă ea.

Capcana o prindea din nou în ghearele ei, capcana din care crezuse că a scăpat când liniștea urmase acelor urlete teribile.

Doctorul Crowther clătină capul, o dată în fiecare parte. Nu scoase un cuvânt. Explicația ar fi echivalat cu un efort de a ridica o jumătate de kilogram. Tăcând, își economisea forțele, iar jumătatea de kilogram devenea un bun câștigat.

— Dar nu-l putem lăsa să rămână surd, spuse ea, după plecarea doctorului, apelând la soțul ei cu un fel de disperare, căci nu-i venea să creadă. Nu-l putem lăsa să rămână surd. Știa că Philip nu putea să facă nimic, dar spera totuși. Înțelegea grozăvia, dar refuza să creadă în ea.

— Dacă doctorul spune că nu-i nimic de făcut...

— Să rămână surd? repetă ea întrebarea. Surd, Phil? Surd?

— Poate că o să treacă de la sine, sugeră el ca să o consoleze; în timp ce vorbea, se întreba dacă Elinor își mai închipuia că băiețelul se va întrema.

A doua zi, dis-de-diminează, îmbrăcată în capotul ei, urcă scările pe vârful picioarelor ca să afle de la soră cum își petrecuse copilul noaptea. Văzu că băiețelul se trezise. O pleoapă era larg deschisă, iar ochiul, format numai din pupilă, se uita în tavan; celălalt ochi, pe jumătate închis, clipea tot timpul, dând feței lui micuțe înguste și supte o oribilă expresie de veselie

— Nu-l poate, deschide, explică sora. Ochiul a paralizat, între gerrele lui lungi și ondulate, de care fusese adeseori geloasă, Elinor observa că globul ocular se rostogolise în

colțul drept al ochiului, de unde, neclintit, privea în gol.

*

— De ce dracu, spuse Cuthbart Arkwright pe tonul unei doleanțe personale, de ce dracu nu se mai întoarce o dată Quarles la Londra?

Spera să-i smulgă o prefață la noua lui ediție ilustrată a *Mimilor* lui Herondas²¹⁸.

— Rusticitatea lui, explică polisilabic Willie Weaver, nu e voluntară. Copilul lui e bolnav, adăugă el, tușind ușor, încântat de găselnița cu „rusticitatea”. Philip nu mai are chef, cum s-ar zice în Danemarca, să renunțe mult timp la fericire.

— Ei bine. eu unul aș dori să se grăbească, mormăi Arkwright, încruntându-se. Poate ar fi mai bine să găsesc pe altcineva care să-mi scrie prefața.

La Gattenden zilele se succedau ca fazele unui vis imposibil și îngrozitor. După ce fusese surd câteva zile, micul Phil încetă să mai vadă. Ochii care se uitau cruciș orbiseră cu desăvârșire. După o pauză de aproape o săptămână. durerea primelor zile reveni brusc; băiețelul începu să țipe. Mai târziu îl apucară crize violente însoțite de convulsii; părea să fie posedat de un demon care îl tortura. Apoi, o latură a feței și jumătate din corp paralizară, iar carnea începu să se topească văzând cu ochii de pe oasele lui. așa cum se topește ceara la căldura unui foc interior și invizibil. Prinsă în capcană de neputința ei de a-l ajuta și de acel oribil sentiment de vinovăție, stări intensificate la maximum de știrea asasinării lui Everard, Elinor ședea la căpătâiul copilului și urmărea desfășurarea bolii, având impresia că fiecare fază e mai gravă, mai atroce, mai imposibilă decât utima. Da, imposibilă, căcj

---

²¹⁸ *Herondas*. poet grec, din secolul III î.e.n.; a lăsat ca operă literară *Mimi*: scene vorbite, caracteristice pentru moravurile epocii.

astfel de lucruri nu se puteau întâmplă și nu se întâmplau. În orice caz nu i se puteau întâmplă ei. Propriul ei copil nu era degeaba chinuit și deformat în fața ochilor ei. Omul care o iubea și pe care (oh, ce greșeală săvârșise, ce vinovată fusese, și cât de fatală se dovedise purtarea ei!), se hotărâsc aproape să-l iubească, fusese asasinat pe neașteptate și în mod misterios. Astfel de evenimente pur și simplu nu pot avea loc. Era o imposibilitate. Și totuși, în ciuda acelei imposibilități. Everard murise și fiecare zi îi rezerva micului Phil un chin și mai sfișietor. Ca într-un coșmar, imposibilul se înfăptuia.

Exterior, Elinor se dovedea foarte calmă, tăcută și chiar competentă. Când sora Butler se plânse că mesele aduse sus în camera bolnavului se răceau pe drum (și întrebă dacă n-ar putea să capete ceai indian, deoarece ceaiul chinezesc nu-i pria digestiei). Elinor comandă ceai Lipton și dădu dispoziții, cu toată împotrivirea furioasă a lui Dobbs, ca dejunul și masa de seară să fie aduse sus în vasele încălzite în apă fierbinte ce se foloseau pentru micul dejun. Îndeplinea strict toate prescripțiile telegrafice ale doctorului Crowther, atât doar că nu se odihnea mai mult. Deși sora Butler recunoștea vrând-nevrând competența și spiritul metodic al lui Elinor, luă totuși partea doctorului, pe de o parte fiindcă voia să domnească singură și fără opoziție în odaia bolnavului, iar pe de altă parte dezinteresat, pentru a o cruța pe Elinor. Calmul lui Elinor se datora unui efort; era rigiditatea unei mari tensiuni. Philip și doamna Bidlake insistau și ei să se odihnească; Elinor refuza să-i asculte.

— Mă simt perfect, protesta ea, negând evidența paloarei și a cearcănelor.

Ar fi vrut, dacă era omenește posibil, să nu doarmă și să nu mănânce deloc. A mânca și a dormi când Everard era mort iar copilul se chinuia în casă, i se părea un gest aproape cinic. Până și faptul de a avea un corp îi părea un comentariu cinic asupra sufletului și tuturor activităților lui.

Cu toate acestea, există un fel de cinism pe care sufletul trebuie să-l accepte. Elinor se culca regulat la ora unsprezece și cobora la masă mai mult pentru a avea forța de a suporta o nefericire și mai mare. Nu putea decât să sufere; voia să sufere cât mai mult, cât mai intens.

— Spune-mi, cum îi merge băiatului? o întreba tatăl ei când familia se întâlnea la dejun, vorbind cu o oarecare nepăsare în timp ce-și sorbea supa de pui. După ce Elinor îi răspundea, se grăbea să schimbe subiectul.

John Bidlake refuzase cu încăpățănare să intre vreodată în odaia unde zăcea bolnav nepotul său. Nu suportase niciodată spectacolul suferinței, al bolilor, și în principiu, nimic ce i-ar fi putut aminti durerea și moartea de care se temea înfiorător. De data aceasta, spaima lui avea o justificare aparte. Datorită talentului de a inventa superstiții în ceea ce-l privea, talent prin care se remarcase deseori, hotărâse în taină că propria lui soartă era legată cea a copilului. Dacă copilul se întrema, se vindeca și el. Dacă nu... O dată formulată, superstiția nu mai putea fi ignorată. „E absurd, încerca el să se convingă. N-are niciun sens, e o tâmpenie.” Dar la auzul fiecărei știri proaste din camera copilului, se cutremura. Dacă ar fi intrat în odaia bolnavului, ar fi putut să aibă, fără niciun folos, cea mai îngrozitoare confirmare a presimțirilor. Și mai știi?, suferințele copilului ar fi putut, pe o cale misterioasă, să-l infecteze și pe el. Nici nu voia să audă de băiat. În afara acestei singure și scurte întrebări de la dejun, nu făcea niciodată vreo aluzie la copil, și de câte ori cineva aducea vorba despre acesta, Bidlake schimba subiectul conversației (bătând pe furie în lemn), sau se retrăgea ca să nu audă. După câteva zile, toată lumea ajunsese să-i priceapă și să-i respecte slăbiciunea. Sub imboldul sentimentului care decretează că asasinii condamnați la moarte trebuie tratați cu o amabilitate specială, familia avea grijă, de câte ori bătrânul Bidlake era de față, să evite orice aluzie la ceea ce se întâmplă la etajul

de deasupra.

În acest timp, Philip se plimba neliniștit prin casă. Din când în când, urca în dormitorul copilului; după ce încerca zadarnic, ca de fiecare dată, s-o convingă pe Elinor să iasă din odaie, cobora din nou după câteva minute. N-ar fi putut să rămână mult timp acolo. Gestul inutil al lui Elinor, de a veghea când știa bine că nu mai era nicio speranță, îl înspăimânta; lipsa de activitate îl înnebunise întotdeauna, iar în împrejurările actuale această lungă perioadă de inerție mentală devenise un chin. Între vizitele făcute bolnavului, citea sau încerca să scrie. Mai trebuia să se ocupe și de acea istorie cu Gladys Helmsley. Boala copilului îl împiedicase să plece la Londra și îl scutea astfel de obligația de a discuta personal cu Gladys. Trecuse rezolvarea problemei în sarcina lui Willie Weaver, care era avocat de afaceri și în același timp prietenul său de încredere. I se luase o piatră de pe inimă! Îl îngrozise ideea unei întâlniri cu Gladys. Pe Willie, din contră, istoria părea să-l amuze. „Dragă Philip, îi scrisese el, am făcut tot ce am putut pentru Bătrânul tău Tată; dar «tot ce-am putut» s-a dovedit destul de costisitor. Doamna respectivă, tânără și încântătoare (numai eticheta profesională m-a împiedicat să nu-i fac și eu un copil), e și o femeie de afaceri. În plus, sentimentele ei față de Bătrânul tău Tată sunt feroce. Are oarecum dreptate, trebuie s-o recunosc, după cele ce mi-a povestit. Știi unde își invita la masă Tatăl tău amorurile? *Chez Lyons*. Trebuie să fie un nebun în genul lui Barmenide²¹⁹, cum i-am spus fetei după ce mi-a povestit totul. (Nu-i nevoie, să-ți spun că n-a priceput spiritul, așa că ți-l ofer ție, pe baza unui comision de cinci la sută din banii ce-i vei primi de la editori pentru fiecare operă, sau opere,

---

²¹⁹ Invitații prințului Barmenide din *O mie și una de nopți* descopereau că

platourile acoperite cu un capac, ce li se prezentau de către servitori, erau complet goale.

în care-l vei folosi.) Spune Bătrânului P²²⁰ ca rândul viitor să cheltuiască ceva mai mult pe distracțiile lui; îi va reveni probabil mai ieftin cu timpul. Sfătuiește-i să satisfacă nu numai apetitele sexuale, ci și cele gastronomice; spune-i să-și stăpânească calicia cât și temperamentul. Reîncep atacul mâine, când sper că voi putea stabili în scris termenii tratatului de pace. Îmi pare foarte rău să aflu că nu-i merge prea bine odraslei tale. Al tău, W.W.”

Philip surâse citind scrisoarea, și își spuse: „Slavă Domnului că s-au aranjat treburile”. Utima frază îl făcu să se rușineze însă de faptul că se amuzase și că se simțise ușurat. „Ce egoism imens”, își reproșa el. Și vrând parcă să repare greșeala, urcă șchiopătând scările spre dormitorul copilului, să stea câteva clipe alături de Elinor. Micul Phil zăcea într-o stare de prostrație. Era de nerecunoscut; se ofilise, se trăsese la față, iar obrazul paralizat se strâmbase într-un rânjet. Mâinile micuțe trăgeau tot timpul de cearșaf. Respirația i se accelera, sau îi devenea atât de slabă încât te întrebai dacă mai respira cu adevărat.

Sora Butler se dusesese să doarmă puțin, căci jumătate din nopți nu dormea deloc. Philip și Elinor ședeau fără să-și vorbească. Philip prinse mâna soției sale și o ținu strâns. Măsurat de respirația slabă și neregulată ce se auzea în pat, timpul trecea încet.

Îndemnat în cele din urmă de soție, John Bidlake începu să picteze în grădină pentru prima oară de când sosise la Gattenden. Și tot pentru prima oară, uitând de sine și de boală, ajunse să se simtă fericit. „Ce priveliște încântătoare!” Peisajul semăna cu un corp, peste tot curbe și ondulații. Ce forme sferice, Dumnezeuule! Norii păreau spatele unor heruvimi; acel dea! neted semăna cu stomacul verzui al unei nereide; scobitura în care se afla Gattenden părea un enorm buric, iar plopii ce se înălțau la jumătatea distanței de Gattenden aduceau cu un silen imens și burtos,

---

²²⁰ Abreviație de la *Pater* (lat.), tată.

ieșit parcă dintr-un tablou de Jordaens²²¹; acele absurde tufișuri rotunde de tuia din primul plan reprezentau sânii unei Diane verzi, zeița locuitorilor din Efez. Frunzele, bruma și pământul reavăn semănau cu niște secțiuni anatomice. Admirabil! Dumnezeuule, câte nu s-ar putea scoate din peisaj! Acele crupe serafice ar trebui să reprezinte reflectarea cerească a sinilor Diane; o temă sferică, cu variații. Linia crupelor cobora lent, depășind și traversând pânza, spre marginea tabloului, în timp ce linia sinilor cobora lent spre interior. Iar stomacul neted urma să reprezinte acordul transversal și orizontal al celor două mișcări diagonale, având cei doi sileni uriași dispuși în față. Pe primul plan, la stânga, conturul tufișurilor de *Wellingtonia*, transplantate acolo de imaginație, pentru a evita ca dinamica mișcărilor să iasă din tablou; grifonul de piatră ar fi deplasat în dreapta – căci tabloul urma să fie o compoziție închisă, un mic univers, dincolo de granițele căruia imaginația nu avea voie să rățăcească. Ochiul urma să privească ca printr-un tunel imaginar, fără să se poată abate de la punctul central situat în mijlocul marelui buric al depresiunii de la Gattenden, în jurul căreia toate celelalte fragmente de anatomie divină se vor grupa armonios. „La dracu”; își spuse John Bidlake, înjurând cu voce tare dintr-o pură satisfacție spirituală. „Dumnezeule!” începu să picteze cu un fel de furie.

Plimbându-se prin grădină în cruciada ei interminabilă împotriva buruienilor, doamna Bidlake se opri o clipă în spatele soțului și privi peste umărul lui.

— Admirabil, spuse ea, comentându-i activitatea și rezultatele ei artistice.

Se îndepărtă, și după ce smulse o păpădie, se opri și începu să-și repete numele, „Janet Bidlake, Janet Bidlake, Janet Bidlake”. obsedant, până când silabele își pierdură orice semnificație, devenind la fel de misterioase, arbitrare

---

²²¹ *Jacob Jordaens* (1593–1678), pictor flamand, elev al lui Rubens.

și lipsite de sens ca și cuvintele de deseântec ale unui vrăjitor. Abracadabra. Janet Bidlake. Era într-adevăr ea însăși? Exista ea oare? Existau oare pomii, oamenii, momentul de față, trecutul, toate...?

Între timp, în odaia copilului, se întâmplase ceva extraordinar. Deodată, micul Phil deschisese ochii și se uitase în jur. Privirea lui o întâlnise pe cea a mamei sale. Atât cât îi îngăduia fața strâmbă, copilul surăsese.

— Vede! strigă Elinor.

Îngenunchind lângă pat, luă copilul în brațe și începu să-l sărute cu o dragoste intensificată de un acces de puternică recunoștință. După ce zăcuse atâtea zile orb, privind strâmb, Elinor îi era recunoscătoare, adânc recunoscătoare pentru această privire inteligentă cu care îi răspundea, pentru această biată încercare strâmbă de a-i surâde.

— Drăguțul mamei, repetă ea, și pentru prima oară, după atâta vreme, începu să plângă. Își întoarse fața, pentru că băiețelul să nu-i vadă lacrimile, se ridică și se îndepărtă de pat. E idiot din partea mea, se scuză ea față de soțul ei, în timp ce își ștergea ochii, dar nu mă pot stăpâni.

— Mi-e foame, spuse micul Phil pe neașteptate.

Elinor îngenunche din nou lângă pat.

— Ce-ai vrea să mănânci, dragul mamei?

Copilul nu-i auzi întrebarea.

— Mi-e foame, repetă el.

— E încă surd, spuse Philip.

— Vede din nou, vorbește din nou. Elinor era transfigurată. Știuse, în ciuda tuturor celor petrecute, că era imposibil ca băiatul să nu se întremeze. Absolut imposibil. Acum avea să vadă că nu se înșelase. Stai puțin, continuă ea. Îți aduc imediat niște lapte. Părăsi odaia în grabă.

Philip rămase la căpătâiul copilului. Îi mângâie mâna și îi surâse. Micul Phil îi surâse la rândul lui. Philip începu și el să creadă că se petrecuse într-adevăr un miracol.

— Desenează-mi ceva, îi ceru copilul.

Philip își scoase stiloul, și mângăli pe dosul unei vechi scrisori unul dintre acele peisaje cu elefanți, aeroplan, trenuri, purcei zburători și vapoare, care îi plăceau fiului său atât de mult. Un elefant se ciocnea cu un tren. Micul Phil începu să râdă slab, dar cu o plăcere vădită. Nu încăpea îndoială; miracolul se înfăptuise cu adevărat.

Elinor se întoarse cu puțin lapte și o farfurioară cu jeleu. Obrajii ei își recăpătaseră culoarea, ochii îi străluceau, iar fața, în ultimul timp trasă și rigidă, își redobândise instantaneu toată capacitatea de expresie. Parcă ar fi reînviat brusc.

— Vino și uită-te la elefanți, spuse micul Phil. Sunt foarte caraghioși! Între fiecare înghițitură de lapte și linguriță de jeleu, Philip trebuia să-i arate ultimele adăugiri la peisajul supraîncărcat - balene în mare, pescuitori de perle ciupiți de languste, două submarine luptându-se, un hipopotam într-un balon, un vulcan în erupție, tunuri, un far și o mulțime de porci.

— De ce nu-mi vorbești? Întrebă deodată copilul.

Se privi.

— Nu ne aude, spuse Philip.

Expresia de fericire a lui Elinor se întunecă momentan.

— Poate că mâine ne va auzi, spuse ea. Dacă orbirea a dispărut azi, de ce să nu treacă și surzenia mâine?

— De ce șoptiți? Întrebă copilul.

Ca răspuns îl sărută și îi mângâie fruntea.

— Nu trebuie să-l obosim, spuse în cele din urmă Elinor. Cred că ar trebui să doarmă. Îi bătu perna, îi netezi cearșafurile și se aplecă peste el. La revedere, scumpule. Copilul putea cel puțin să-i răspundă la zâmbet.

Elinor trase perdelele și ieși împreună cu Philip în vârful picioarelor. Pe coridor, se întoarse și-l așteptă. Philip o luă de talie, iar Elinor se lipi de el, suspinând adânc.

— Începuse să-mi fie teamă că acest coșmar nu se va

mai sfârși, spuse ea. Până în ultima clipă.

În acea zi, dejunul li se păru o sărbătoare a Învierii, un adevărat Paște. Biata domnișoară Fulkes, la care disperarea se manifestase cu simptomele unei răceli strașnice, însoțite de coșuri, recapătă un aspect uman; acum era iarăși în stare să izbucnească în râs la glumele și la anecdotele lui John Bidlake, care reînviase și el. Bătrânul pictor intrase, frecându-și mâinile.

— Ce peisaj splendid! exclamase el așezându-se la masă. Aut de zemos, de succulent, dacă înțelegi ce vreau să spun, atât de cărnos – asta-i expresia. Îți lasă gura apă când îl privești. Poate din cauza asta mi-e o foame atât de grozavă.

— Uite-ți supa, spuse doamna Bidlake.

— Nu-ți închipui că pot să pictez o dimineată întreagă, iar după asta să înghit o supă! În ciuda protestelor celorlalți, insistă să i se dea un cotiet.

Știrea că micului Phil îi mergea mai bine îi mări satisfacția. (Bătu în lemn de trei ori, cu amândouă mâinile deodată). De altfel, ținea sincer la nepoțelul său. Începu să vorbească, redevenind acel Bidlake gargantuan. Domnișoara Fulkes râse atât de tare la una dintre anecdotele lui despre Whistler, încât se înecă și trebui să-și ascundă fața în șervet. Până și zâmbetul binevoitor al doamnei Bidlake trăda o vagă ilaritate.

Pe la ora trei, John Bidlake începu să simtă din nou în regiunea diafragmei jena obișnuită, devenită parcă mai acută. Îl zguduiră sughițuri spasmodice. Încercă să picteze, dar plăcerea se destrămasă. Sâniile Diane și crupele îngerilor își pierduseră toată atracția. „O ușoară obstrucție a pilorului.” Frazele profesionale ale lui Sir Herbert îi reveniră în memorie. „Conținutul stomacului... o oarecare dificultate când mâncarea trece în duoden.” După un sughiț foarte violent, abandonă pensulele și intră în casă să se culce.

— Unde-i tata? întrebă Elinor când coborî să bea ceaiul.

Doamna Bidlake dădu din cap îngrijorată.

— Se simte iarăși rău.

— Vai, săracul!

Se lăsă o tăcere, de parcă moartea s-ar fi aflat deodată alături de ei în odaie. „La urma urmei, e bătrân, își spuse Elinor; moartea e inevitabilă.” Poate că i se agravase starea; însă micul Phil se simțea mai bine, doar asta conta, în fond. Începu să-i vorbească mamei despre grădină. Philip își aprinse o țigară. Se auzi o bătaie în ușă. Era fata din casă cu un mesaj din partea surorii Butler; li se cerea să vină numaidecât sus.

Convulsiile, fuseseră foarte violente; corpul epuizat nu mai avusese destulă forță. Până să ajungă în odaia copilului, micul Phil murise.

Capitolul XXXVI

Misterul Webley, cum se grăbiseră ziarele să-l numească, era impenetrabil. Nu exista niciun indiciu. La birourile „Englezilor liberi” nimeni nu știa nimic. Webley plecase la ora obișnuită și cu mijlocul lui uzual de transport. N-avea obiceiul să vorbească subordonaților despre chestiunile lui personale; nu spusese nimănui unde se duce. Odată plecat de la birou, nimeni nu-i mai văzuse automobilul din momentul când Webley îi spusese șoferului că e liber, și până în clipa când sergentul din Piața St. James începuse să se întrebe, pe la miezul nopții, cât timp va mai rămâne mașina singură. Nimeni nu observase când fusese parcată, nimeni nu-l văzuse pe cel de la volan când se dăduse jos. Singurele amprente digitale de pe caroserie și volan aparțineau mortului. Persoana care condusese mașina, după asasinat, purtase evident mănuși. Nu, nu exista niciun indiciu. Lipsea cu desăvârșire orice dovadă directă. Pe căi ocolite, poliția făcuse tot ce-i stătuse în putere. Faptul că mortul nu fusese jefuit părea că constituie un indiciu precis că motivul crimei era de ordin politic. La birourile „Englezilor liberi” fu găsită o întreagă colecție de scrisori de amenințare. Webley primea vreo două-trei în fiecare săptămână. „Lectura mea favorită”, îi plăcea să spună. Se făcu o anchetă pentru a descoperi pe autorii scrisorilor. Doi evrei de origine rusă, locuind în suburbia Houndsditch, un dactilograf din Nottingham și doi studenți fanatici de la Colegiul Baliol al Universității Oxford fură identificați și arestați, dar li se dădu drumul aproape imediat. Zilele treceau. Asasinii rămâneau nedescoperiți. Interesul

publicului pentru crimă continua să fie ațâțat. O parte din ziarele partidului conservator afirmau fățiș că guvernul liberal-laburist dăduse ordine poliției ca afacerea că nu fie investigată prea îndeaproape. „Ucigașii sunt protejați”. „Socialiștii se tem de lumină.” „Politica trece înaintea celor Zece Porunci.” Titlurile articolelor erau violente. Crima servea perfect politica opoziției. Ziarul *Daily Mail* oferi o răsplată de zece mii de lire sterline oricui va da informații ce vor duce la arestarea asasinilor lui Webley. Între timp, numărul „Englezilor liberi” se dubla de la o săptămână la alta. „Sunteți de acord cu asasinatul? Dacă nu, înrolați-vă în «Organizația Englezilor liberi».” Pancartele de pe gardurile ce împrejmuiă clădirile în construcție atrăgeau toate privirile. Cete de „Englezi liberi” în uniformă ori în haine civile cutreierău Londra, făcând propagandă pentru recrutări, organizând demonstrații patriotice și investigând ca detectivii amatori. Profitară de ocazie ca să bată zdravăn mai mulți cetățeni, cu ale căror păreri nu erau de acord. În suburbiile Tottenham și East Ham dădură adevărate lupte împotriva mulțimii ostile; răniră mai mulți polițiști. La funeraliile lui Everard, o procesiune lungă de cinci kilometri, compusă din oameni îmbrăcați în uniforme verzi, urmă coșciugul până la groapă.

Spandrell citea toate ziarele în fiecare dimineață. Ce farsă! Ce comedie nemaipomenită! Lui Illidge, plecat în Lancashire să stea cu mama lui, îi trimisese o carte poștală reprezentându-l pe Everard în uniformă, călare pe calul lui alb; prăvăliile erau pline de fotografii; vânzătorii ambulanți le vindeau pe stradă. „Un leu mort pare mai primejdios decât un câine în viață, scrisese el pe dos. Dumnezeu a fost întotdeauna un farsor.”

Cea mai bună glumă a lui Dumnezeu, în ce îl privea pe Spandrell, e că Dumnezeu nu exista. Pur și simplu nu exista. Nici Dumnezeu, nici diavolul. Căci dacă diavolul ar exista, ar exista și Dumnezeu.

Nu-i rămăsese decât amintirea unei prostii sordide și dezgustătoare, care însă generase un balamuc imens. Mai întâi totul se redusese la o chestiune de lăzi de gunoi, o farsă. Poate că diavolul reprezenta tocmai spiritul lăzilor de gunoi. Iar Dumnezeu? În acest caz, Dumnezeu reprezenta pur și simplu absența lăzilor de gunoi.

„Dumnezeu nu există separat de noi, nici deasupra și nici în afara noastră.” își aduse aminte de vorbele rostite odată de Rampion. În orice caz, niciun aspect al lui Dumnezeu, folositor și important pentru omenire, nu se află deasupra sau în afara noastră. Dumnezeu nu se află nici înăuntrul nostru – în sensul în care protestanții folosesc fraza – adică ascuns în imaginație, în sentimente, în intelect, și chiar în suflet. El există, firește, și în alte locuri. Există însă și înăuntrul nostru, așa cum o bucățică de pâine există în tine după ce-ai mâncat-o. Dumnezeu se află chiar în trupul tău, în sângele, mâțele, inima, pielea și în șalele tale. Dumnezeu este rezultatul total, spiritual și fizic al oricărui gând sau acțiuni importante pentru viață, al oricărei legături vitale cu lumea. Dumnezeu este o calitate de acțiuni și de relații

— O calitate pe care o simți și o cunoști prin experiență. Oricum, la asta se reduce Dumnezeu pentru scopurile *noastre*, pentru scopul de a trăi. Fiindcă, desigur, în scopul de a cunoaște și de a face speculații, Dumnezeu mai poate exista și într-o mulțime de alte lucruri. Poate să fie Stânca Epocilor, acel Jehova din *Vechiul testament*; poate fi orice vrei. Dar ce legătură au toate acestea cu noi, ființe vii, cu trup. Niciuna, absolut niciuna, afară de aceea de a ne face rău. În clipa când îngădui ca adevărul meditativ să ia locul adevărului pe care-l simți instinctiv că e o călăuză pentru existență, distrugi absolut totul.

Spandrell protestă. Oamenii trebuie să aibă credințe absolute, trebuie să se ghideze după semne externe fixe.

— Muzica există, spusese el în concluzie, chiar dacă tu personal n-ai niciun interes pentru ea. Trebuie să-i admiți

existența în mod absolut, în atara propriei tale capacități de a asculta și de a simți plăcere.

— Din punct de vedere speculativ și teoretic, da. N-ai decât să o admiti. Dar nu trebuie să îngădui cunoștințelor teoretice a influența asupra vieții practice. În mod abstract, știi că muzica există și e frumoasă. Dar nu-i nevoie să pretinzi, când auzi muzica lui Mozart, că te cuprinde un fals entuziasm,. un delir. Dacă o faci, devii unul dintre acei snobi idioți, cu pretenția că înțeleg muzica, întâlnești îndeobște la Lady Edward Tantamount, oameni incapabili să deosebească muzica lui Bach de cea a lui Wagner, dar căzând în extaz de îndată ce viorile încep să cânte. Tot așa se întâmplă și cu Dumnezeu. Lumea e plină de snobi bigoți. Oamenii care nu sunt. complet vii, care n-au înfăptuit niciodată un act vital, care n-au nicio legătură vie cu ceva, oameni lipsiți de cea mai elementară cunoștință personală sau practică a ceea ce este Dumnezeu. Îi vezi jucând teatru în biserici, gungurindu-și rugăciunile, pervertindu-se, distrugându-și în întregime viața lor nenorocită, acționând conform voinței unei abstracții imăginate arbitrar și căreia le place să-i dea numele de Dumnezeu. O bandă de snobi bigoți. Sunt la fel de groțști și merită același dispreț ca snobii muzicali din saloanele lui Lady Edward. Nimeni n-are însă destulă minte ca să le-o spună. Lumea admiră pe snobii bigoți pentru că ar fi creștini buni și pioși, când de fapt nu sunt decât niște mortăciuni cărora ar trebui să le tragi una în dos, sau să le sucești nasul spre a-i trezi și readuce la viață.

Spandrell se gândise la această conversație în timp ce-i scria lui Illidge cartea poștală. Dumnezeu nu există, diavolul nu există; nu mai există decât amintirea unei încăierări josnice printre lăzile de gunoaie, o libarcă ce scormonește prin lăzile de gunoaie. Un snob bigot – așa l-ar numi Rampion. O libarcă ce scormonește prin bălegar în căutarea unui Dumnezeu inexistent. Ba nu, ba nu. Dumnezeu există,

în afara lui – o ființă absolută. Cum poți să-ți explici altfel eficacitatea rugăciunilor – căci erau eficace; cum poți să-ți explici providența și destinul? Dumnezeu există, dar se ascunde. Se ascunde cu premeditare. Ar trebui să-l forțezi să iasă din bârlog, din bârlogul lui abstract și absolut și să-l obligi să devină o calitate a acțiunilor personale, simțite și experimentate. Ar trebui scos cu forța de pe poziția lui din afara și de. deasupra noastră și plasat pe o poziție lăuntrică. Dumnezeu este însă un farsor. Spandrell îl conjurase violent să apară; prin aburii sângerii ai sacrificiului, care datorită forțelor magice urma să-l scoată la iveală pe Dumnezeu, nu apăruse însă decât o ladă de gunoi. Eșecul incantației constituia o probă că Dumnezeu exista în afara lui Spandrell. Unui om nu i se întâmplă decât ce este pe măsura lui. Lada de gunoi e atrasă de lada de gunoi, bălegarul e atras de bălegar. Nu reușise să-l forțeze pe Dumnezeu să treacă din afara noastră în interiorul nostru. Apariția lăzii de gunoi confirma realitatea lui Dumnezeu ca o providență, ca un destin. Dumnezeu acorda sau refuza grația divină, Dumnezeu era salvatorul sau distrugătorul predestinat. Lui Spandrell îi fuseseră destinate lăzile de gunoi. Acordindu-i din nou lăzi de gunoi, farsorul providențial se mulțumea să fie constant în principiile lui.

Într-o bună zi îl întâlnește pe Philip Quarles la Biblioteca Londrei.

— Mi-a părut foarte rău de băiețelul tău, spuse el.

Philip mormăie ceva și păru stingherit ca și când s-ar fi aflat într-o situație penibilă. Nu putea suferi ca cineva să se amestece în durerea lui îngrozitoare. Îi aparținea, tainică, sacră. Suferea când vorbea despre ea, se rușina.

— A fost o grozăvie cu totul nejustificată, spuse el ca să schimbe cursul conversației de la problemele particulare și personale, la cele de ordin general.

— Toate grozăviile sunt nejustificate. Cum suportă Elinor? Întrebarea era directă și trebuia să răspundă.

— Foarte greu. Dădu trist din cap. A distrus-o complet. „De ce?” se întrebă el; vocea îi suna atât de straniu, de ireal, și era atât de goală.

— Și acum ce-aveți de gând?

— Plecăm în străinătate peste câteva zile, dacă Elinor va fi în stare să călătorească. Cred că la Siena. Apoi poate la mare, undeva în Maremma. Discuția asupra acestor detalii geografice îl calma.

— Renunțați vasăzică la viața domestică în Anglia, spuse Spandrell după o scurtă pauză.

— Nu mai avem niciun motiv să mai rămânem.

Spandrell dădu încet din cap.

— Îți mai amintești conversația noastră la club, cu Illidge și Walter Bidlake? Nu ți se întâmplă decât ce este pe măsura ta. Viața la țară în Anglia nu este pentru tine. Aici nu te poți realiza. Ți s-au pus piedici. Fără nicio milă, Dumnezeuule! Providența folosește nu numai mijloacele cinstite, ci și josnice. Să fii mereu pe drumuri, fără să te stabilești nicăieri, să fii un spectator, iată ce ți se potrivește ție. Ești forțat să faci ceea ce este pe măsura ta. Urmă o tăcere. Sau să trăiești într-o mocirlă, ca mine. Orice aș face, oricât m-aș strădui să scap, rămân în mocirlă. Cred că acolo voi rămâne întotdeauna. „Da, întotdeauna”, continuă el, în gând. Își jucase ultima carte și pierduse. Nu, nu era ultima carte; mai rămăsese una. Penultima. Va pierde și cu ultima?

Capitolul XXXVII

Spandrell insistă farte mult să vină cât mai urgent. Trebuia negreșit să audă *Heilige Dankgesang eines genesenen an die Gottheit, in der lydischen Tonart*.²²²

— Nu veți putea înțelege nimic până ce n-o veți auzi, declară el. Dovedește totul fără putință de negare – existența lui Dumnezeu, sufletul, bunătatea. Este unica dovadă adevărată care există; unica, fiindcă Beethoven era singurul om care își putea exprima cunoștințele. Trebuie să veniți.

— Cu cea mai mare plăcere, spuse Rampion, dar...

Spandrell îl întrerupse.

— Am auzit ieri din întâmplare că a fost înregistrat pe discuri *Cvartetul în la minor*. M-am grăbit să cumpăr un patefon ca și discurile, special pentru tine.

— Pentru mine? De ce această generozitate?

— Nicio generozitate, răspuse Spandrell râzând. Nu-i decât egoism. Vreau să auzi și să-mi confirmi părerea.

— De ce?

— Fiindcă cred în tine, și dacă o confirmi, voi crede și eu în mine.

— Ce om! spuse Rampion ironic. Ar trebui să te faci catolic și să-ți găsești un duhovnic.

— Trebuie să vii.

Vorbea serios.

— Dar nu acum, spuse Mary.

— Nu pot astăzi, o îngână soțul ei, care se întreba, în

---

²²² Multumiri pioase în tonalitatea lydiană, adresate zeității de către un om care s-a însănătoșit (germ.).

același timp, de ce insista Spandrell atât de straniu? Ce-o fi cu el? Felul de a se mișca, de a vorbi, privirea lui... Nervozitatea lui.

— Am o mulțime de treabă azi după-amiază.

— Atunci mâine.

„Parcă ar fi beat”, își spuse Rampion.

— De ce nu poimâine? întrebă el. Mi-ar conveni mai mult. Iar aparatul n-o să zboare la cer între timp.

Spandrell rânji.

— Nu, dar s-ar putea să zbor eu, spuse el. Cel mai târziu poimâine am dispărut.

— Nu ne-ai spus că pleci, spuse Mary. Unde te duci?

— Cine știe? răspunse Spandrell, rinjind din nou. Tot ce știu eu e că n-am să mai fiu pe-aici.

— Bine, spuse Rampion care îl privise mirat, atunci să zicem, mâine. „De ce-o fi așa de melodramatic?” se întrebă el.

Spandrell își luă rămas-bun.

— Ce-o fi cu el? exclamă Rampion după plecarea lui Spandrell.

— N-am observat nimic deosebit de ciudat, răspunse Mary.

Rampion schiță un gest de enervare.

— Tu n-ai observa nici Judecata de apoi, spuse el. N-ai văzut cum încerca să-și stăpânească enervarea? Parcă era capacul unei tigăi pe foc – așa se stăpânea. Și maniera lui melodramatică de-a râde. Parc-ar fi fost intrigantul dintr-o piesă.

— Crezi că se prefăcea? spuse Mary. Juca teatru ca să ne distreze?

— Nu, nu. Era absolut sincer. Dar când intri cu totul în pielea unui personaj negativ dintr-o melodramă, începi inevitabil să te porți ca intrigantul respectiv. Joci un rol fără să vrei.

— În ce scop face pe intrigantul?

— De unde dracu să știi? spuse Rampion enervat. Mary se aștepta întotdeauna ca soțul ei, printr-o intuiție tainică și magică, să știe totul. Încrederea ei îl amuza, uneori îi făcea plăcere, alteori însă îl plictisea. Crezi că sunt duhovnicul lui Spandrell?

— N-are rost să te superi.

— Din contră, spuse Rampion, ar trebui să mă supăr pentru orice. Dacă-ți păstrezi calmul înseamnă că stai mai întotdeauna cu ochii închiși și că ești pe jumătate adormit. Ce s-ar întâmpla dacă am fi tot timpul treji, Dumnezeuule! N-ar mai rămâne multe farfurii nesparte. Se îndreptă spre atelier.

Spandrell mergea încet de-a lungul Tamisei, de la Chelsea spre răsărit, fluierând frazele inițiale ale tonalității lydiene din *Heilige Dankgesang*. Relua mereu motivul. Fluviul se pierdea într-un abur fierbinte. Muzica era ca apa într-un ținut complet uscat. După atâția ani de secetă, în fine un izvor, o fântână. O mașină de stropit trecu zgomotos, lăsând în urmă un duș artificial. Praful ud avea un miros plăcut. Această muzică era o dovadă, cum îi spusese lui Rampion. În rigolă un mic torent ducea repede spre gaura canalului un pachet de țigări mototolit și o coajă de portocală. Spandrell se opri din fluierat. Oroarea esențială. Ca și cum ar fi cărat gunoaie; iată ce reprezentase pentru el. O operație scârboasă și neplăcută, cum ar fi curățatul unei latrine. Mai mult stupidă decât îngrozitoare, de o stupiditate de nedescris. Muzica dovedea existența lui Dumnezeu. Dar numai atât timp cât cântau viorile. Când arcușurile se ridicau de pe corzi, ce mai rămânea? Gunoaiele și stupiditatea, seceta nemiloasă.

Pe Vauxhall Bridge Road cumpără de un șiling hârtie de scris și plicuri. Comandă o ceașcă de cafea și o gogoasă, și se așază la o măsuță într-o ceainărie. Cu un capăt bont de creion scrise cele ce urmează: „Către Secretarul General, mâine la ora cinci d.a., ucigașul lui Everard Webley se va

afla la nr. 37 pe strada Catskill, Londra S.W. 7. Apartamentul este la etajul doi. Omul va răspunde probabil personal la sonerie. E înarmat și capabil de un act disperat.”

Reciti scrisoarea și își aminti de mesajele scrise cu cerneală roșie, imitând sângele și compuse sub influența poveștilor publicate în foileton de revistele *Chums*, și *B.O.P.*²²³; prin aceste scrisori, el și Pokinghorne-junior speraseră să sperie, dacă nu chiar să o îngrozească pe domnișoara Veal, intendentă pensionului. Fuseseră descoperiți și denunțați directorului școlii. Bătrânul Nosey²²⁴ le dăduse câte trei lovituri de baston la fund. „E înarmat și capabil de un act disperat.” Exact stilul lui Pokinghorne. Dar dacă nu-i avertiza, n-aveau să vină înarmați cu revolvere. Și atunci nu se va întâmpla nimic. Nu se va întâmplă nimic. „Să dăm drumul scrisorii.” Împături foaia și o puse în plic. O prostie esențială, ca și o obscenitate și o stupiditate esențială. Scrise lăbărțat adresa destinatarului.

— Uite c-am sosit! spuse Rampion când Spandrell le deschise ușa în după-amiaza următoare. Unde e Beethoven? Unde e faimoasa dovadă a existenței lui Dumnezeu și a superiorității moralei lui Iisus?

— Intrați. Spandrell îi conduse în salonaș. Gramofonul se afla pe masă. Vreo patru, cinci discuri erau răspândite lângă aparat. Iată începutul părții lente, continuă Spandrell, luând unul dintre discuri. N-o să vă plictisesc cu restul cvartetului. E splendid *Heilige Dankgesang* este partea cea mai importantă, învârti manivela care pune gramofonul în mișcare; discul începu să se învârtască; lăsa acul în adânciturile discului. O singură vioară scoase o notă lungă, apoi o alta la o sextă mai sus, coborî la quintă (în vreme ce vioara a doua o luă din punctul de unde pornise prima),

---

²²³ Revistele *Chums* (*Bunii prieteni*) și *B.O.P.* (*Boy's Own Paper* - *Ziarul special al băieților*) erau publicate anume pentru elevii de liceu.

²²⁴ *Nosey* (engl.), năsosul.

apoi sări spre octavă, și rămase suspendată timp de două lungi bătăi. Cu mai mult de o sută de ani în urmă, Beethoven, complet surd, auzise muzica imaginară a unor instrumente de corzi, exprimând gândurile și sentimentele lui cele mai intime. Făcuse semne cu cerneală pe o hârtie liniată. Un secol mai târziu, patru unguri reproduseseră, după textul tipărit al mâzgăliturilor lui Beethoven, această muzică pe care Beethoven nu o auzise decât în imaginație. Șanțurile în spirală de pe suprafața lăcuită a discului își reaminteau ce cântaseră ungurii. Memoria artificială se învârtea un ac se mișca în adâncituri, și printre zgârieturi și răcnete, care imitau zgomotole surzeniei lui Beethoven, simbolurile sonore ale convingerii și ale emoțiilor sale izbucniră tremurând în aer. Încet, foarte încet, melodia se desfășura. Arhaicele armonii lydiane pluteau în aer. O muzică lipsită de pasiune, transparentă, pură și cristalină, ca o mare tropicală, ca un lac alpin. Apă peste apă. liniște alunecând peste liniște; o conciliere a orizonturilor plane și a întinderilor fără valuri; un contrapunct de seninătăți. Totul era limpede și strălucitor; nicio brumă, niciun amurg vag. Calmul unei contemplații liniștite și entuziaste, și nu al unei toropeli sau al somnului. Seninătatea unui convalescent care își revine după un acces de friguri și se regăsește, nou-născut, într-o împărăție a frumuseții. Febra era însă „febra căreia i se zicea viață”, iar renașterea se petrecea pe altă lume; frumusețea avea ceva nepământean, seninătatea convalescentului era pacea lui Dumnezeu. Înlănțuirea melodiilor lydiane reprezenta cerul.

Treizeci de măsuri lente clădiseră cerul, când, deodată, caracterul muzicii se schimbă. De la un arhaism îndepărtat, deveni modern. Armoniile lydiane fură înlocuite de cele ale cheii majore corespunzătoare. Ritmul se accelerează. O nouă melodie făcea salturi și sărituri, dar nu peste munții raiului, ci peste cei pământești.

— *Neue Kraft fühlend*²²⁵, cită Rampion într-o șoaptă după text. Convalescentul se simte mai bine; muzica însă nu mai e atât de divină.

Noua melodie vibra încă cincizeci de măsuri; și se termină înăbușită de zgârieturile acului. Spandrell ridică brațul patefonului și opri aparatul.

— Partea lydiană reîncepe pe cealaltă față, explică el, învârtind manivela aparatului. Urmează alte pasaje vioaie, în la major. Apoi muzica rămâne lydiană până la sfârșit, devenind din ce în ce mai frumoasă. Nu găsești că e splendidă? Se întoarse către Rampion. Nu e o dovadă?

Rampion dădu afirmativ din cap.

— E într-adevăr splendidă. Dar singurul lucru pe care-l dovedește, după câte am auzit, e că bolnavii pot fi foarte slabi. Este arta unui om care și-a pierdut trupul.

— Dar care și-a descoperit sufletul.

— De acord, zise Rampion, bolnavii sunt foarte spirituali, tocmai fiindcă nu mai au toate atribuțiile bărbăției. Din același motiv eunucii sunt amanți foarte spirituali.

— Beethoven nu era eunuc.

— Știu. Dar de ce a încercat să fie? De ce și-a făcut un ideal în viață din castrarea și ignorarea trupului? Ce e această muzică? Nimic altceva decât un imn adus eunucilor. Admit că e foarte frumoasă. N-ar fi putut să-și aleagă însă ca subiect ceva mai uman decât castrarea?

Spandrell oftă.

— Pentru mine e o viziune plină de beatitudine, e divină.

— Nu e pământească. Tocmai de asta mă plângeam.

— Dar un om nu și-ar putea imagina cerul, dacă ar vrea? întrebă Mary.

— Desigur, atât timp cât nu ar pretinde că imaginația este ultimul cuvânt în privința adevărului, frumuseții, înțelepciunii, virtuții etc. Spandrell vrea să acceptăm acești eunuci fără trup ca și când ar reprezenta ultimul cuvânt.

---

²²⁵ Cu o nouă forță (germ.).

Pur și simplu, refuz.

— Ascultă întreaga mișcare, înainte de a judeca. Spandrell întoarse discul și lăsă acul. Cerul strălucitor al muzicii lydiene vibra în aer.

— Splendid, splendid, spuse Rampion când discul se termină. Ai absolută dreptate. E într-adevăr cerul, e într-adevăr viața sufletului. Este cea mai perfectă abstracție spirituală din realitate, pe care am întâlnit-o vreodată. De ce nu s-a mulțumit însă să fie un om, și nu un suflet abstract? De ce, spune-mi, de ce? Începu să umble de colo-colo prin odaie. Acest suflet blestemat, continuă el, acest blestemat suflet abstract – un fel de cancer care roade realitatea adevărată, umană și naturală, și se întinde mereu în detrimentul ei. De ce nu s-a mulțumit cu realitatea, bătrânul și idiotul tău Beethoven? De ce a socotit necesar să înlocuiască realitatea, caldă și naturală, prin cancerul abstract al unui suflet? Cancerul poate avea o formă splendidă; dar dă-l dracului! Corpul este și mai splendid. N-am ce face cu cancerul tău spiritual!

— N-am chef să mă cert cu tine, spuse Spandrell. Se simți deodată extrem de obosit, de deprimat. Nu izbutise. Rampion refuzase să se lase convins. Poate că dovada nu constituia de fapt o dovadă. Poate că muzica nu se referea la nimic în afara ei și a idiosincraziilor inventatorului ei. Se uită la ceas; era aproape ora cinci. Ascultă măcar sfârșitul părții, spuse el. E partea cea mai frumoasă. Puse gramofonul în mișcare. „Chiar dacă n-are sens, se gândi el, muzica e splendidă, cât timp o auzi. Și poate că nu e lipsită de sens. La urma urmei, Rampion nu e infailibil.” Ascultă.

Muzica reîncepu. În cerul lydian se petrecuse un fenomen nou și splendid. Viteza melodiei lente se dublă; contururile ei deveniră mai clare, mai hotărâte; o parte interioară începu să insiste asupra unei fraze fremătătoare. Ca și cum cerul ar fi devenit deodată și mai ceresc, cu toate că aceasta pare imposibil, ca și cum ar fi trecut de la o

perfectiune totală la o perfecție mai adâncă, mai absolută. Persista o pace de nedescris; dar nu mai era pacea convalescenței și a pasivității. Palpita, era vie, părea să crească și să se intensifice, devenea un calm activ, o seninătate aproape înflăcărată. Paradoxul miraculos al vieții eterne și al odihnei eterne, se realiza în muzică.

Ascultau, aproape ținându-și respirația. Spandrell se uita triumfător la oaspetele lui. Propriile nedumeriri îi dispăruseră.

— Cum poți să nu crezi în ceva care există, în ceva care există atât de evident?

Mark Rampion dădu din cap afirmativ.

— Aproape că m-ai convins, șopti el. Muzica e prea splendidă.

— Cum poate să fie ceva „prea splendid”?

— Nu este umană. Dacă ar continua, ai înceta să fii un om. Ai muri.

Tăcură din nou. Muzica sublimă continua, conducându-i dintr-un cer într-altul, de la o fericire adâncă la o fericire și mai adâncă. Spandrell oftă și închise ochii. Fața lui era gravă, senină, netezită parcă de somn sau moarte. „Da, pare mort, își spuse Rampion cât îl privi. Refuză să fie un om. Nu e om – pare un demon sau un înger mort. Acum e mort.” O ușoară discordanță în armoniile lydiane dădu beatitudinii o acuitate aproape insuportabilă. Spandrell oftă din nou. Cineva bătu în ușă. Expresia batjocoritoare îi reveni; colțurile gurii deveniră din nou ironice.

— Au sosit, spuse Spandrell, și fără să-i răspundă lui Mary care-l întrebă: „Cine?” ieși din odaie.

Rampion și Mary rămaseră lângă gramofon ascultând revelațiile cerului. O explozie asurzitoare, un strigăt, o nouă explozie, apoi încă una sfărâmară brusc paradisul de sunete.

Săriră în picioare și se repeziră la ușă. În coridor, trei bărbați în uniformă verde a „Englezilor liberi” se uitau jos la

corpul lui Spandrell. Aveau în mână pistoale. Un alt revolver zăcea pe podea, lângă muribund; în tâmpla lui Spandrell se vedea o gaură, iar cămașa îi era pătată de sânge. Mâinile lui Spandrell se deschideau și se închideau, se deschideau și se închideau, zgâriind parchetul.

— Cine a...? Începu Rampion.

— El a tras întâi, îl întrerupse unul dintre bărbați. Urmă o scurtă tăcere. Prin ușa deschisă se auzea muzica. Emoția începuse să dispară din melodia celestă. Cerul, în acele note prelungi, redeveni lăcașul odihnei absolute, al convalescenței liniștite și fericite. Note lungi, un acord repetat, întins strălucitor și pur, atârna, plutea și se ridica din ce în ce mai sus, fără niciun efort. Deodată, nu se mai auzi nicio muzică, ci numai zgârietura acului pe discul care continua să se învârtă.

*

După amiază vremea era frumoasă. Burlap plecă acasă pe jos. Se simțea împăcat cu sine însuși și cu lumea din jur. „Accept Universul”, așa își terminase cu o oră înainte articolul de fond pentru săptămâna următoare. „Accept Universul”. Avea toate motivele să-l accepte. Doamna Betterton îi oferise un dejun excelent și îl măgulise teribil. Revista *Broad Christian's Monthly* din Chicago îi oferise trei mii de dolari pentru dreptul de a publica în serie cartea lui, *Sfântul Francisc și sufletul modern*. Le răspunsese printr-o telegramă cerind trei mii cinci sute de dolari. Răspunsul revistei *Broad Christian* sosise în acea după amiază; i se acceptau condițiile. Apoi filialele din Nordul Angliei ale „Societăților etice” îl invitaseră să țină câte patru conferințe la Manchester, Bradford, Leeds și Sheffield, cu un onorariu de cincisprezece guinee de conferință, ceea ce nu era rău deloc pentru Anglia. Și nici nu trebuia să mai lucreze mult. N-avea decât să folosească părți din articolele lui de fond

din revista *Literary World*. Două sute patruzeci de guinee, plus trei mii cinci sute de dolari, adică aproape o mie de lire sterline. Va trebui să discute cu agentul lui de bursă situația și perspectivele acțiunilor de la Societățile de cauciuc. Sau ce-ar fi să-și plaseze banii la una dintre aceste Societăți de investiții? Ofereau o dobândă foarte sigură de cinci sau șase la sută. Burlap fluieră încet pe drum o melodie de Mendelssohn, *Pe aripile cântecului*. Revista *Broad Christian* și filialele „Societății etice” făceau ca spiritul să-i devină receptiv la muzică. Fluieră cu o satisfacție egală, când se gândi la cealaltă izbândă a zilei. Scăpase definitiv de Ethel Cobbett. Momentul fusese favorabil. Domnișoara Cobbett plecase în concediu. E mai ușor să aranjezi aceste treburi prin poștă, decât față în față. Domnul Chivers, șeful contabilității, îi trimisese o scrisoare plină de regrete. Din motive financiare, o reducere a personalului revistei *Literary World* devenise urgent necesară. Regretau sincer, dar... Un preaviz, de o lună ar fi fost suficient, conform legii. Dar ca o dovadă a aprecierii serviciilor ei de către direcțiune, alătura un cec reprezentând salariul ei pe trei luni. Orice referințe ar fi dorit i s-ar fi dat imediat, semnat: al dumneavoastră, Chivers. Burlap voise să îndulcească tonul prea comercial al șefului contabilității printr-o scrisoare în care să-și exprime părerea lui de rău, să o asigure de prietenia lui, și să se plângă de publicul care nu voia să cumpere *Literary World*. Vorbise despre ea cu prietenul lui Judd de la *The Wednesday Review*, cât și cu alte persoane din presă, și va face tot ce-i stă în putință etc.

Slavă Domnului, își spuse el, și își urmă drumul fluierând *Pe aripile cântecului*, sfârșise definitiv cu Ethel Cobbett, în ceea ce-l privea. De fapt, pentru Ethel, întreaga lume se sfârși o dată cu această ruptură, căci, peste câteva zile, îi scrisese lui Burlap o scrisoare de douăsprezece pagini pe care el o aruncă în foc după ce citi prima frază tăioasă. Ethel își

vâri apoi capul în sobă și dădu drumul gazului. Burlap n-avusese cum să prevadă acest lucru. În timp ce se întorcea fluierând spre casă, încerca un sentiment de mulțumire deplină. În seara aceea, el și Beatrice se purtară ca niște copii. Făcură baie împreună. Păreau doi copilași așezați fiecare la câte un capăt al cadei mari și demodate. Ce grozav se distraseră! Se stropiră atât de tare, încât umplură cu apă camera de baie. Unor astfel de ființe le e hărăzită Împărăția Cerului.

Sfârșit